

The Project Gutenberg eBook of Ekkehard: Kertoelma kymmenenneltä vuosisadalta, by Joseph Victor von Scheffel

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Ekkehard: Kertoelma kymmenenneltä vuosisadalta

Author: Joseph Victor von Scheffel

Translator: O. A. Joutsen

Release date: December 24, 2014 [EBook #47777]

Most recently updated: February 10, 2015

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK EKKEHARD: KERTOELMA KYMMENENNELTÄ
VUOSISADALTA ***

E-text prepared by Juhani Kärkkäinen and Tapio Riikonen

EKKEHARD

Kertoelma kymmenenneltä vuosisadalta

Kirj.

JOSEPH VICTOR VON SCHEFFEL

175:nnestä saksalaisesta painoksesta suomentanut O. A. Joutsen

WSOY, Porvoo, 1901.

TEKIJÄN ESIPUHEESTA.

Tämä kirja on seipitetty siinä hyvässä uskossa, ettei historiankirjoitus eikä runous kumpikaan kärsi siitä mitään haittaa, että ne solmivat keskenään sydämmellisen ystävyuden ja liittyvät yhteiseen työhön.

Jo vuosikymmeniä ovat esi-isiemme jälkeenjättämät historialliset muistomerkit olleet kaikenpuolisen tutkimuksen esineinä; parvi ahkeria myyriä on kaivanut keskiajan maaperää joka suuntaan ja uutteran kaivamisensa tuloksena tuonut päivän valoon sellaisen joukon vanhoja aineksia, että kokoojat itsekin siitä usein joutuvat ihmeisiinsä; kaunis ja aivan omintakeinen kirjallisuus, taaja joukko muistomerkkejä kuvaavan taiteen alalta, omalle perustalleen orgaanisesti rakennettu valtiollinen ja yhteiskunnallinen elämä makaavat hajallaan edessämme. Ja kuitenkin on kaikkien näihin pyrintöihin uhrautuneiden

hyvien voimien tuskin onnistunut levittää laajempiinkin piireihin iloa historian oikeasta ymmärtämisestä; heidän lukemattomat nidoksensa seisovat rauhallisesti kirjastojemme hyllyillä, siellä täällä on niiden päälle kutoutunut lupaavalta näyttävää hämähäkinkinaa, eikä puutu tomuakaan, joka säälimättömästi kaikki peittää, — niin että ei tunnu aivan mahdollomalta sekään ajatus, että kaikki nämä muinaissaksalaiset muistomerkit, jotka vasta ovat päivän valoon manatut, jonakin aamuna kukon kiekuessa jälleen ovat vaipuneet unhotuksen sorakasoihin ja tuhkakumpuihin, kuten tarinan kummitteleva luostari meressä, josta vain hiljaa kilahteleva kellonen antaa heikon viestin syvältä aaltojen alta.

Tässä ei ole paikka ruveta tutkimaan, miten suuressa määrässä syy tähän seikkaan on etsittävä tieteellisyytemme metodista ja harjoituksesta.

Muinaisaikaisten aineksien kokoaminen voi, kuten kultajyvästenkin kokoaminen, muuttua intohimoksi, joka kantaa ja haravoi kokoon päämääränään ainoastaan kokoaminen, ja aivan unhottaa, että saatu metalli on myöskin puhdistettava, sulatettava ja hyödyksi käytettävä. Sillä mitä muuten saavutetaan?

Ikuinen istuminen raaka-aineen ääressä, arvollisen ja arvottoman yhtä tärkeänä pitäminen, kammo saada aikaan mitään valmista, koska sieltä täältä ehkä vielä voisi saada hitusen lisää, joka antaisi aihetta uudenlaiseen selitykseen, ja yleensä — oppineiden kirjallisuutta oppineita varten, jonka kansan enemmistö kylmänä sivuuttaa, kiittäen silmä sinistä taivasta kohti luojaansa siitä hyvästä, ettei sen tarvitse tästä mitään lukea.

Tämän kirjan tekijä harhaili kerran päivänpaisteisina nuoruudenpäivinä eräiden ystäväin parissa Rooman Campagnalla. Siellä he sattuiivat löytämään vanhan hautakammion rauniot. Soran ja sirpaleitten alla, harmaanvihreän akanthuksen peittämänä, oli siinä joukko hajallaan olevia mosaiikkikiviä, jotka ennen komeana kuva- ja ornamenttiteoksena olivat koristaneet hautakammion lattiata. Syntyi vilkas keskustelu siitä, mitä kaikki nämä irtonaiset, siellä täällä viruvat kivisirpaleet olivat alkuaan yhdessä ollessaan esittäneet. Muuan meistä, joka oli muinaistutkija, piti kivipalasia aurinkoa vasten ja tutki, olivatko ne mustaa vai valkeaa marmorina; eräs toinen, joka rasitti itseään historiantutkimuksella, puheli kauvan ja oppineesti vanhojen roomalaisten hautamerkeistä; — sill'aikaa oli kolmas vaitonaisena istunut muurinrauniolla ja piirustanut harjoitelmavihkoonsa komean nelivaljakon korskuvine orhiineen ja kilpa-ajajineen ja paljon kauniita joonialaisia ornamentteja ympärille. Hän oli lattian nurkassa havainnut miltei huomaamattoman jäännöksen vanhasta kuvasta: hevosten jalkoja ja kappaleen vaununpyörää; silloin esiytyi koko kuva selvänä hänen sielussaan, ja reippain piirtein hän sen kuvasi, toisten sillä aikaa sanoja tuhlatessa...

Tässä tilaisuudessa pääsin jossakin määrin selville kysymyksestä, miten menneisyyttä on menestyksellä historiallisesti elähytettävä. Mutta menestyksellä tosin vain silloin, kun taiteellisesti elähyttävältä mielikuvitukselta ei rajoiteta sen oikeuksia, kun se, joka vanhoja luurankoja kaivaa maasta, samalla myöskin puhalluksellaan luo niihin elävän hengen, niin että ne kohoavat jalkeilleen ja voimakkain askelein vaeltavat kuolemasta elämään.

Tässä merkityksessä voi historiallinen romaani olla samaa, mitä kansojen kukoistavana nuoruudenaikana oli eepillinen runous: kappale kansallista historiaa taiteilijan laatimassa kehyksessä, jonka sisään tämä varmoin piirtein kuvaa sarjan haamuja ja väkevässä valaistuksessa kulettaa ne ohitsemme, — että siis yksilön elämään ja taisteluihin ja kärsimykseen samalla sisältyy kuin peilikuvaan koko aikakauden historia.

Historiallisten tutkimusten perustalla kehräten kokoon, mitä aikakaudessa oli kaunista ja esittämisen arvoista, voinee romaani myöskin vaatia, että se tunnustetaan historian tasa-arvoiseksi veljeksi; ja ken olkapäitään kohottaen tahtoi työntää sen muka mielivaltaisen ja väärastelevän oikun tuotteena takaisin, lohduttakoon se itseään sillä, että historia, semmoisena kuin sitä meillä Saksassa on tapana kirjoittaa, on samaten vain tavanmukainen sekoitus oikeata ja väärää, joka on käynyt vain liian raskaaksi uskaltaakseen runouden tavoin leikkien täyttää aukkopaiikkojaan.

Jolleivät kaikki merkit petä, on aikamme keskellä omituista puhdistumisprosessia.

Kaikilla aloilla lausutaan se huomio, että ajattelumme ja tuntemisemme ovat sanomattomasti kärsineet abstraktisioonin ja fraassin ollessa herrana. Monella taholla varustellaan palaamaan kuluneisuudesta, värittömyydestä ja käsitteellisyydestä todelliseen, värihoitoiseen ja aistimilla tajuttavaan maailmaan; hengen laiskasta itsetutkimuksesta vetäydytään takaisin elämään ja olevaisuuteen; määritelmien ja kaavojen sijalle astuu luonnontieteellinen analyysi, arvostelemisen sijalle luova toiminta; ja lastenlastemme eläessä tulee ehkä vielä sellainenkin aika, jolloin monesta nykyisen tietämyksen suurmiehestä puhutaan samanlaisella hymyilevällä kunnioituksella, jolla vedenpaisumuksen takaisista jättiläishirviöistä kerrotaan, ja jolloin raakalaisen nimeä saamatta tohtii väittää, että ruukullisessa vanhaa viiniä on yhtä paljon järkeä kuin monessa laajassa nidoksessa

muodollista viisautta.

Iloisen, hilpeän, runouden kirkastaman katsantokannan palauttamiseksi tämäkin teos on tarkoitettu osaltaan vaikuttamaan, nimenomaan Saksan menneisyyden alalla.

Niiden lukemattomain aarteiden joukossa, joita Pertzin julkaiseman "*Monumenta Germaniae*" isot nidokset sisältävät, loistavat helminauhan tavoin Sankt Gallenin luostarikertomukset, joita munkki Ratpert alkoi sepittää ja Ekkehard nuorempi (eli erotukseksi luostarin kolmesta muusta samannimisestä jäsenestä "neljänneksi" nimitetty) jatkoi aina 10:nnen vuosisadan loppuun asti. Ken vaivaloisesti on penkonut muiden luostarien moninkertaisesti mehuttomat ja kuivat aikakirjat lävitse, se mielihyvällä ja sisällisellä tyydytyksellä viipty näissä muistiinpanoissa. Niihin on, huolimatta kaikesta avuttomuudesta, kuvattu karkein vaan selvin piirtein taaja joukko miellyttäviä, vanhempain aikalaisten kertomusten ja silminnäkijäin todistusten mukaan kerrottuja juttuja, henkilöitä ja tapahtumia; paljon itsetiedotonta runoutta, avosydämmistä ja reipasta maailmankatsomusta ja lapsellista raikkautta, joka kertomukselle joka kohdassa antaa todellisuuden leiman, silloinkin, kun henkilöitä ja aikamääriä on hiukan kevytmielisesti pidelty, eikä kouraantuntuva anakronismi ollenkaan huolestuta kertojaa.

Sitä nimenomaan tarkoittamatta vievät nämä kuvaukset meidät samalla luostarimuurien yli ja maalaavat silmiemme eteen luonnontuorein värin elämän ja riennot, sivistyksen ja tavat silloisessa Alemanniassa.

Silloin vallitsi hupainen ja jokaista, ken rajua, hiomatonta ja tervettä voimaa pitää suuremmassa arvossa kuin liehakoitsevaa nopsuutta, kerrassaan miellyttävä aika lounais Saksassa. Kirkon ja valtion alut olivat huomattavina melkoisen, vaan siltä hauskan yhteiskunnallisen raakuuden rinnalla; kaikelle myöhemmälle kehitykselle tuhoa tuottava läänityslaitos uinaili vielä lapsuuden viattomuudessa; ei mitään vallatonta, pöyhkeilevää ja henkisesti heikkoa ritarisäätystä, vaan kyllä rehellisiä, karkeakätisiä veikkoja, joiden koko yhteiskunnallinen vuorovaikutus supistui useinkin vaan varsin laajalle kehitettyyn suunpurkaus- ja väkivaltaisuussystemiin, mutta joilla karkea pinta salasi terveen, kaikelle jalolle herkän ytimen; oppineita, jotka aamuisin käänisivät Aristotelesta ja iltaisin lähtivät virkistykseen sudenpyynnille; ylhäisiä naisia, jotka ovat innostuneet klassillisiin opinnoihin; talonpoikia, joiden sydämissä esi-isien pakanoisuus rauhassa rehottaa, uuden uskon rinnalla; — kaikkialla alkuperäisiä, väkeviä olosuhteita, joita ilman mitään ratsionalistista närkästystä ihailee yksin niiden paholais- ja peikkojenuskonkin ohessa. Tosin vallitsi valtiollinen hajanaisuus ja välinpitämättömyys valtakuntaa kohtaan, jonka pääsija oli siirtynyt Saksiin, mutta sen sijaan oli yllin kyllin reipasta miehenmieltä, joka onnettomuuksien sattuessa terästi yksin munkitkin luostareissaan vaihtamaan psaltarin miekkaan ja lähtemään Unkarin aroilta tulevia hävittäjiä vastaan; — huolimatta runsaista tilaisuuksista raaistumiseen tavataan vanhojen kirjailijain innokkaaseen tutkimiseen kohdistettua tieteellisyttä, joka suurissa luostarikouluissa sai ututteria harrastajia ja humanisissa harrastuksissaan muistuttaa 16:nnen vuosisadan paraita aikoja, kuvaavien taiteiden hiljaista orastamista, silloin tällöin salaman tavoin esiytyviä suuria henkiä, leventelevästä oppineisuudesta vapaata runoiluhalua ja kansallisten ainesten mieluista hoitoa, vaikka tosin enimmäkseen muukalaisessa puvussa.

Ei siis ihmettä, että tämän kirjan tekijälle, kun hän toisessa tarkoituksessa tutkiessaan keskiajan alkukausia tutustui tähän ajanjaksoon, kävi kuten miehelle, joka kauvan kulettuaan tylyn maakunnan halki sattuu löytämään majatalon, joka on kodikas ja keittiön ja kellarin puolesta hyvin varustettu, tarjoo akkunoistaan miellyttäviä näköaloja ja alttiisti myöntää kaikkea mitä hänen sydämensä halajaa.

Hän rupeaa majoittumaan mukavasti ja tehden retkiä ympäristöön perehtymään mahdollisimman täydellisesti paikkakuntaan ja sen asukkaihin.

Mutta runoilijaa tapaa omituinen kohtalo, jos hän tarkoin tutustuu menneisyyteen.

Missä toiset, joiden vereen luonto on sekottanut tieteellistä lusikkavettä, korjaavat työnsä tuloksena paljon yleisiä lauselmia ja opettavaisia johtopäätöksiä, siinä kohoaa hänen eteensä haamuja, ensin häilyvän usvan peittämiä, sitte kirkkaita ja läpinäkyviä; ne katselevat häneen pyytävästi ja tanssivat sydänyön aikana hänen ympärillään, sanoen: Tihennä meidät!

Niin kävi tässäkin. Noiden luostarikertomusten lapsellisista latinaisista riveistä kasvoi ilmaan Sankt Gallenin luostarin torneja ja muureja; monet kunnianarvoiset harmajapäät kävelivät edestakaisin sen ristikäytävissä; vanhojen käsikirjoitusten takana istuivat ne, jotka ne muinoin olivat kirjoittaneet; luostarikoululaiset teuhasivat pihalla, messut kaikuivat kuorista ja vartijan torventoitotus tornista. Mutta edellä muita ilmestyi sen ylevän rouvan loistava haamu, joka viekotteli mukaansa P. Galluksen luostarirauhasta nuoren opettajan, valmistukseensa kaikukivikallioillaan Bodenjärven rannalla henkevän hoidon klassillisille runoilijoille. Luostarikronikan yksinkertainen tarina tuosta Virgiliukselle pyhitetyistä hiljaisesta kotielämästä on jo yksinään palanen niin kaunista ja todellista runoutta, että sen vertaista harvoin ihmisten seassa tapaa.

Mutta ketä sellaiset olennot kiusaavat, sen ei auta muuta kuin manata ne luotaan. Enkä suotta olekaan vanhoista kertomuksista lukenut, kuinka Notker änkyttäjä kerran kävi samanlaisten näkyjen kimppuun: hän sieppasi mukuraisen pähkinäpuusauvansa ja huimi sillä rohkeasti pahoja henkiä, kunnes ne lauloivat hänelle kauneimmat laulunsa.

Sen vuoksi minäkin tartuin lyömäaseeseeni, teräskynääni, sanoin eräänä aamuna jäähyväiset paksuille nidoksille ja läksin matkaamaan sitä maata, jota kerran Hadwig herttuatar ja hänen aikalaisensa olivat polkeneet; istuin pyhän Galluksen kunnianarvoisessa kirjastossa, kulin keinuvassa venosessa yli Bodenjärven, sukelsin Hohentwielin juurella humisevaan vanhaan lehmustoon, missä nyt kelpo schwaabilainen kylävouti vartioi vanhan varustuksen raunioita, ja kiipesin viimein Sänti-alpin sinertävälle huipulle, missä tunturikappeli rohkeasti kuin kotkanpesä silmäilee alas viherjövään Appenzellin laaksoon. Siellä muinaisen schwaabilaismeren kaltailla kulkien, sielu täynnä menneitten sukupolvien elämää ja sydämmen riemastuessa lämpimästä päivänpaisteesta ja voimakkaasta vuoriilmasta, suunnittelin tämän kertomuksen ja kirjoitinkin sen suurimmaksi osaksi.

Voinee kyllä joku huomauttaa, että eräät siinä lausutut seikat eivät perustu omantunnonmukaisiin tutkimuksiin sivistyshistorian alalla, kun henkilöitä ja vuosilukuja, ehkäpä vuosikymmeniäkin on siinä jonkun verran lykätty toistensa väliin. Mutta runoilija voi teoksensa sisäisen yhtenäisyyden kannalta sallia itselleen paljon sellaista, joka ankaralle historiankirjoittajalle luettaisiin virheeksi. Sanoopa itse voittamaton Macaulaykia: Mielelläni kärsin sen syytöksen, etten ole aina pysynyt historian arvokkaassa korkeudessa, jos minun vain siten onnistuu esittää yhdeksännentoista vuosisadan englantilaisille tarkka kuva heidän esi-isänsä elämästä. — — —

Heidelbergissa, helmikuulla 1855.

ENSIMMÄINEN LUKU.

Hadwig, Schwaabin herttuatar.

Elettiin ajassa liki tuhat vuotta takaperin. Maailma ei vielä tuntenut ruutia eikä kirjapainotaitoa.

Hegaun päällä lepäsi taivas surullisena, lyijynraskaana. Kuitenkaan ei siitä synkeydestä, joka kuten tunnettu rasitti koko keskiaikaa, ollut erityisesti mitään huomattavana. Bodenjärveltä päin keinuivat usvat Riesin[1] yli ja peittivät maan ja kansan. Myöskin Radolfzellin nuoren herranhuoneen torni oli sumujen peittämä, mutta aamukellosen ääni oli hilpeästi helähtänyt usvameren halki, kuten viisaan miehen sana kajahtaa tyhmien sumuisen lörpötyksen halki.

Se on kaunis palanen Saksanmaata, mikä siellä Schwarzwaldin ja schwaabilaismeren välillä kohoaa. Ken ei väärää vertausta aivan niin sanalleen ymmärrä, se muistakoon runoilijan säkeet:

Maa alemannein tää on lumivuoriotsainen,
Ja Bodensee sen silmä on taivaansininen,
Ja peitoin kultatähkät sen kutrit muodostavat —
Siin' saksalaiset kasvot sun etees aukeavat.

— vaikka tosin tämän kuvan jatkaminen veisi siihen, että ylistäisi Hegauer-vuoristoa näiden kasvojen nenäksi.

Synkkänä piirteli korkean Twielin huippu kaikukivikallioineen pilviä. Muistomerkkeinä vanhan maaemomme myrskyisestä esihistoriasta seisovat nuo järeät keilamaiset kukkulat laaksossa, jossa ennen, kuten nykyisessä järvenuomassa, lainehtivat viljavat aallot. Kaloista ja kalalokeista lienee se ollut merkillinen päivä, jolloin syvyyksissä pauhasi ja sihisi ja maakuoreen puhkaisemistaan raoista ulosvirtaavat basalttiaallot hehkuvina raivasivat itselleen uran vedenpinnan yli. Mutta siitä on jo aika kauvan. Ruoho on jo kasvanut niiden kärsimyksien päälle, jotka tuossa mullistuksessa säälittä saivat surmansa; ainoastaan kukkulat seisovat yhä jällellä, erillään naapureistaan, — yksinäisinä ja uhkamielisinä kuten kaikki ne, jotka tulikipuna sydämmessään murskaavat tiellä olevat rajat; ja kivi niissä kilahtaa, kuin olisi niissä säilynyt muisto hilpeästä nuoruudenajasta, jolloin ne ensi kerran riemuiten riensivät ihailemaan luomisen loistoa.

Niinä aikoina, jolloin kertomuksemme alkaa, kantoi korkea Twiel niskoillaan jo torneja ja muureja, kokonaisen lujan linnan. Siinä oli aikoinaan asunut Burkhard herra, Schwaabin herttua. Hän oli ollut

ankara soturi ja käynyt paljon tappeluita; keisarin viholliset olivat olleet hänenkin vihollisiaan, ja paitsi sitä oli kyllä muutenkin aina työtä: milloin Italiassa oli rauhallista, alkoivat normannilaiset hyökkäyksensä, ja kun ne oli torjuttu takaisin, tuli ehkä Unkarista joitakin joukkioita, taikka rupesi piispoista joku kopeaksi tai veti kreiveistä joku vastakynnää; — niinpä olikin Burkhard herra eläessään istunut kauvemman aikaa satulassa kuin nojatuolissa. Ja sen vuoksi myöskin ymmärtää, ettei yleinen mielipide ollut hänelle vallan lempeä.

Schwaabissa sanottiin hänen hallitustaan tyrannilliseksi, ja kaukaisessa Saksissa kirjoittivat munkit kronikoihinsa, että semmoista sodankävijää tuskin voi sietää.

Ennenkuin Burkhard herra oli lähtenyt isiensä luo, oli hän vielä ottanut itselleen puolison. Se oli nuori Hadwig rouva, Baijerin herttuan tytär. Mutta mailleen menevän elämän iltaruskossa näyttää aamutähti valjulta. Tällä on luonnollinen syynsä. Niinpä olikin Hadwig rouva ottanut Schwaabin vanhan herttuan vain isänsä tahdosta, oli häntä myöskin hoitanut ja palvellut niinkuin harmaapäätä tulee, mutta kun vanhus kuoli, ei häneltä sen vuoksi sydän murtunut.

Sitte hautasi hän vainajan hänen isiensä hautaan ja antoi pystyttää harmaasta hietakivestä hänelle hautapatsaan ja virittää ikuisesti palavan lampun haudan yli; tuli hän myöskin jonkun kerran haudalle rukoilemaan, vaan ei liian usein.

Sen jälkeen istui Hadwig rouva yksinään Hohentwielin linnassa; hänelle olivat jääneet suvun perintötilukset ja monenlaiset oikeudet maassa, niinkuin tuomarin ja hallitsijan toimet, samatekuin suojelusherruus Konstanzin arkkihiippakunnan ja järven ympärillä olevain luostarien yli, ja oli keisari kirjeellä ja sinetillään määrännyt hänen olemaan valtionhoitajana Schwaabissa, niin kauvan kuin hän pysyi leskisäädystä. Nuorella leskellä oli ylevä mielenlaatu ja harvemmin tavattava kaunis ulkomuoto. Mutta nenä hänellä oli hiukan, tuskin huomattavasti, liian lyhyt ja tylppö, suloisen suun suunta oli jonkun verran liaksi ylöspäin, ja leuka kohosi kasvoista kovin voimakkaana, niin että sellaista soreata kuoppaa, joka naisen tekee niin miellyttäväksi, ei hänellä ollut. Ja kellä kasvot ovat täten muodostuneet, sillä on terävän ymmärryksen ohessa tyyli sydän, ja hänen luonteensa on taipuvainen ankaruuteen. Sen vuoksi herättikin herttuatar punaisista poskistaan huolimatta monessa alamaaisessaan omituista pelkoa ja ahdistusta.

Puheena olevana sumuisena päivänä seisoj Hadwig rouva linnansa salissa akkunaa ääressä ja katseli ulos etäisyyteen. Hän oli puettu teräsharmaaseen alusvaatteeseen, joka keveissä laskoksissa valui koruommeltujen sandaalien yli; sen päällä poimutteli polviin asti ulottuva musta päällysvaate; uumaa kiertävässä vyössä loisti kallisarvoinen berylli. Kultalangasta kudottu verkko ympäröi hänen kastanjanruskeata tukkaansa, josta kuitenkin muutamia huolellisesti käherrettyjä kiharoita leikkelti vapaina valkealla otsalla.

Pienellä marmoripöydällä lähellä akkunaa seisoj omituisen muotoinen, tummanvihreäksi kiillotettu metalliastia; siinä paloi vierailta mailta tuotuja hajuaaineita, joista kohosi kattoa kohti kierteleviä hyvänhajuisia valkoisia pilviä. Seinillä riippui kirjavanvärisiä mattoja.

Sattuu päiviä, jolloin ihminen on tyytymätön kaikkeen, ja vaikka hän olisi asetettu keskelle paratiisiin puutarhaa, ei hänellä sielläkään olisi hyvä olla. Silloin lentävät ajatukset haluttomina yhdestä asiasta toiseen, eivätkä tiedä mihin niiden olisi pysähdyttävä, — jokaisesta nurkasta irvistää painajainen, ja jos hänellä on tarkka korva, voi hän kuulla peikkojen nauraa virnistelevän. Maalla sanotaan huonon tuulen sellaisina päivinä johtuvan tavallisesti siitä, että asianomainen henkilö on työntänyt ensiksi vasemman jalkansa ulos sängystä, mikä sotii kaikkea luonnonjärjestystä vastaan.

Herttuattarella oli tänään sellainen päivänsä. Hän tahtoi katsella akkunasta ulos; silloin puhalsi vieno tuulenhenki sumua hänen kasvoilleensa; se kävi hänelle kiusaksi. Häntä rupesi heti ilkeä yskä vaivaamaan. Jos auringon paiste olisi välkkynyt maiseman yli, olisi hänellä ollut sitäkin vastaan muistuttamista.

Kamariherra Spazzo oli astunut huoneeseen ja seisoj kunnioittavassa asennossa oven suussa. Hän katseli mielihyvällä pukuaan, jonka hän arvasi varmaan vetävän hallitsijattaren huomion puoleensa, sillä hän oli tänään pukeutunut kiiltopalttinasta tehtyyn koruompeleiseen paitaan ja safiirinväriseen, purppuralla neulottuun päällysvaatteeseen, kaikki uusinta kuosia; vasta eilen oli piispan räätäli tuonut ne mukanaan Konstanzista.

Fridingenin herran susikoira oli repinyt linnanpaimenelta kaksi lammasta; siitä arveli Spazzo herra antaa seikkaperäisen kertomuksen ja kysyä Hadwig rouvan armollista mielipidettä siitä, olisiko asia ratkaistava sovinnollisesti vahingontekijän omistajan kanssa, vai pitäisikö häneltä seuraavilla maakuntakäräjillä vaatia sovitussakko.[2] Hän alotti siis kertomuksensa. Mutta ennenkun hän oli ennättänyt loppuun, näki hän herttuattaren tekevän liikkeen, jonka merkitys ei tälle älykkäälle miehelle voinut jäädä epäselväksi. Hän laski näet oikean käden etusormen ensin otsalleen ja osotti sitte samalla

sormella ovea. Silloin huomasi kamariherra, että hän sai sekä oman päänsä mukaan miettiä ratkaisun lammasjutussa että mahdollisimman nopeasti poistua huoneesta. Hän siis kumarsi ja lähti.

Heleällä äänellä huusi nyt Hadwig rouva: "Praxedis!" Ja kun salin portailta ei heti kuulunut kahinaa, huusi hän entistä terävämmin: "Praxedis!"

Ei kestänyt kukaan kauvan, kun kutsuttu tulla liihotteli saliin.

Praxedis oli Schwaabin herttuattaren kamarineiton, syntyperältään kreikkalainen, — elävä muisto siitä, että Byzantiumin keisarin Basilioksen poika kerran oli pyytänyt omakseen Hadwigin kättä.[3] Tämä oli tuon laulussa ja naisellisessa kätevyudessa taitavan lapsen lähettänyt monien muiden kalleuksien ohessa saksalaiselle herttuattarelle ja vastalahjaksi saanut rukkaset. Siihen aikaan voi lahjoittaa ihmisiä, jopa kaupitakin. Mutta se vallanalaisuus, jossa kreikkalaisneiton Schwaabin herttuallisessa hovissa oli, ei suinkaan ollut varsin raskas.

Praxediksella oli vaaleat, hienopiirteiset kasvot, joista kaksi suurta tummaa silmää sanomattoman alakuloisesti ja samalla veitikkamaisesti katseli maailmaan. Tukkinsa hän piti palmikoituna otsan ympäri; hän oli erittäin kaunis.

"Praxedis, missä kottarainen on?" kysyi Hadwig rouva.

"Minä noudan sen tänne", sanoi kreikkalaistyttö. Ja hän toi tuon mustan veitikan, joka istui niin julkean leveänä häkkinsä ovella, kuin olisi sen olemassaolollaan ollut täytettävä joku ammottava aukko maailmankaikkeudessa. Kottarainen oli löytänyt onnensa Hadwigin häissä. Muuan vanha ilvehtijä ja soittoniekka oli sanomattomalla vaivalla opettanut sille latinaisen onnittelupätkän; suuri riemu syntyi hääpöydässä, kun lintu häkkineen nostettiin pöydälle ja se lausui oppimansa tervehdyksen: Uusi tähti on noussut Schwaabin taivaalle; sen tähden nimi on Hadwig; eläköön hän! J.n.e.

Mutta kottarainen oli syvämmästäkin sivistynyt. Se osasi lukea, paitsi runoansa, myöskin Isämeidän. Muuten oli se uppiskainen otus ja osasi olla yhtä oikullinen kuin ikänä itse Schwaabin herttuatar.

Tänään näytti Hadwig rouvalle tulleen mieleen joku muisto menneiltä ajoilta, koska kottaraisen piti lukea hänelle häätervehdyksensä. Mutta kottaraisella oli tänään hurskas päivänsä. Kun Praxedis kanto sen saliin, huusi se juhlallisesti: "Amen!" Ja kun Hadwig rouva ojensi sille palasen mesikakkua ja mairitellen kysyi: "Miten olikaan Schwaabin tähden laita, kottarais-serkku?" — vastasi se hitaasti: "Elä johdata meitä kiusaukseen!" Kun herttuatar auttaakseen sen muistia kuiskasi: "Tähden nimi on Hadwig, eläköön hän!" — jatkoi kottarainen omaa säveltään, manaten pontevasti: "Päästä meitä pahasta!"

"Totta totisesti, se tässä vielä puuttuu, että linnutkin tänään rupeavat hävyttömiksi", huusi Hadwig rouva. "Kissimiiri, missä sinä piilottelet?" — ja hän houkutteli esiin mustan linnankissan, jolle kottarainen jo kauvan oli ollut silmätikkuna; kiiluvin silmin hiipi se nurkastaan keskilattialle.

Hadwig rouva avasi häkin ja antoi linnun kissan valtaan. Mutta kottarainen, joka jo tunsikin kissan kynnet niskassaan, lehahti lentoon ja pääsi pakoan akkunanaukeamasta.

Pian näkyi se vain mustana pilkkuna sumun keskeltä.

"Oikeastaan", sanoi Hadwig, "olisinkin hyvin voinut pitää sen häkissäkin. Praxedis, mitä sinä nyt ajattelet?"

"Valtjattareni tekee kaikessa oikein mihin ikinä ryhtyy", vastasi tämä.

"Praxedis", jatkoi Hadwig rouva, "nouda koruni. Minua haluttaa koetella kultaista rannerengastani."

Praxedis, alati tottelevaisena, meni ja nouti korulippaan. Se oli taotusta hopeasta; suurin, kömpelöin piirtein oli siihen kuvattu muutamia kohokuvioita, vapahtaja hyvänä paimenena, Pietari avaimineen ja Paavali miekkoineen ynnä kaikenlaisia lehtikoristuksia, niin että näytti siltä kuin olisi sitä aikaisemmin käytetty pyhäinjäännöksiin. Sen oli Burkhard herra hankkinut linnaan, mutta hän ei mielellään puhunut siitä, sillä hän oli samaan aikaan palannut erältä sotaretkeltä, jolla oli pahoin pidellyt muudantaa burgundilaista piispaa.

Herttuattaren avattua lippaan kansi, loistivat ja kimaltelivat hänelle monenlaisella hohteella vastaan punaisella sametilla makaavat korut. Sellaisia muistoesineitä katsellessa palaa mieleen paljon vanhoja tapauksia. Myöskin kreikkalaisen prinssin Konstantinoksen kuva lepäsi siinä, koreasti vaan hengettömästi maalattuna kultapohjalle.

"Praxedis", lausui Hadwig, "mitenhän olisi käynyt, jos olisin mennyt naimisiin tuon terävänäisen, valjuposkisen prinssin kanssa?"

"Valtiattareni", oli Praxedisin vastaus, "varmaan olisi teille hyvin käynyt."

"Kuulehan", jatkoi Hadwig rouva, "kerro minulle hiukan ikävästä kotimaastasi; minä kernaasti kuvittelisin mielessäni miltä tuloni Konstantinoksen kaupunkiin olisi näyttänyt."

"Oi ruhtinattareni", sanoi Praxedis, "kaunis on kotimaani" — alakuloisesti tähytivät hänen tummat silmänsä sumun peittämään etäisyyteen — "ja mokoma surullinen taivas olisi ainakin säästynyt teiltä Marmorameren rannalla. Ettepä tekään olisi malttanut olla huudahtamatta hämmästyksestä, kun ylpeällä kaleerilaivalla olisimme sinne saapuneet: seitsemän tornin ohitse kulettuamme olisi silmäimme eteen levinnyt ensin hämäränä joukkona palatseja, kupooleja ja kirkkoja, kaikki hohtavan valkoisesta Prokonnesossaaren marmorista; ylhänä ja ylpeänä kohoaa meren lilja sinisellä pohjallaan — yhdellä puolella tumma kypressimetsikkö, toisella *hagia Sophian* jättiläiskaaret ja taustalla Kultaisen sarven avara vuoristo; vastapäätä Aasian puolella tervehtii teitä toinen kaupunki, ja sinervänkultaisena vyönä kiertää kaikkea tätä ihanuutta purjeista hohtava meri. — Oi valtiattareni, en unessakaan voi täällä Schwaabinmaalla palauttaa mieleeni tämän näyn koko loistoa.

"Ja sitte, kun aurinko on laskenut ja yö kohoaa kimaltelevain aaltojen yli ja kuninkaallisen morsiamen kunniaksi kaikkialla lieskaa sinihohtoinen kreikkalainen tuli, — silloin kulemme satamaan, jonka suuri sulkuketju aukeaa morsiuslaivan edessä, soihtujen räiskyessä rannoilla; tuolla seisoo keisarin henkivartiasto, varjaagit kaksiteräisine miekkoineen ja sinisilmäiset normannit, täällä patriarkka lukemattomine pappeineen; kaikkialta kuuluu soittoa ja riemuhuutoja, ja kuninkaanpoika nuorekkaassa kauneudessaan ottaa morsiamensa vastaan; Blacharnæn palatsia kohti käy juhlasaatto..."

"Ja kaiken tämän ihanuuden olen laiminlyönyt", sanoi Hadwig rouva pilkallisesti. "Praxedis, sinun kuvasi ei ole vielä täydellinen. Jo seuraavana päivänä tulee patriarkka antamaan länsimaiselle kristitylle ankaraa uskon opetusta: mitä hänen on ajateltava kaikista kerrettiläissuunnista, joita teidän kuivanjärkevällä maapohjallanne kasvaa kuin piikkiomenia ja hullunruohoja, — ja mitä munkkien pyhäinkuvista ja Kalkedonin ja Nikaian kokousten päätöksistä; sitte saapuu ylikamarirouva ja opettaa tapojen ja liikkeiden lait: noin on otsa rypistettävä ja näin laahusta kannettava, noin polvistuttava keisarin jalkoihin ja näin syleiltävä anoppirovua, ja tuollainen kohteliaisuus sanottava tuolle suosikille ja tällainen taivaita tavoitteleva korulause tälle hirviölle: teidän jaloutenne, teidän kirkkautenne, teidän ylevä ja ihmeellinen korkeutenne! — Mitä ihmisessä on elämänhalua ja voimaa, se kuoletetaan, ja herra puolisokin näyttäytyy olevansa vain kiiltomaalilla sivelty nukke; jonakin päivänä on vihollinen porttien edessä tai sattuu kruununperillinen olemaan jollakin tapaa epämieluisa sirkuksen 'sinisille' tai 'vihreille': kapina riehuu yks kaks kaduilla, ja saksalainen herttuantytär salvataan sokaistuna luostariin... Mitä silloin hyödyttää häntä, että hänen lapsiansa jo kehossa tervehditään nimellä 'kaikkein jaloin korkeutenne?' Praxedis, kyllä hyvin tiedän, miksi en mennyt Konstantinopoliin."

"Keisari on maailman herra", lausui kreikatar; "mitä hänen iankaikkinen tahtonsa määrää, se on hyvä ja oikein; niin on minulle opetettu."

"Oletko ehkä sitäkin tullut ajatelleeksi, miten kallis lahja on ihmiselle olla oma herransa?" "En", vastasi Praxedis.

Kiihkeäksi käynyt keskustelu huvitti herttuatarta. "Minkälaisen kuvauksen antoi byzantilainen maalarinne kotonaan siitä, kun hänen piti maalata minun muotokuvani?"

Kreikattarelta näytti kysymys menneen ohi korvien.

"Praxedis", sanoi Hadwig rouva ankarasti, "vastaa minulle!"

Silloin hymähti tyttö sävyisästi ja lausui: "Siitä on jo hyvin pitkä aika; varsin vähän hyvää puhui teistä herra Mikael Thallelaios. Kauneimmat värinsä oli hän varustanut mukaansa, niin hän meille kertoi, ja hienoimman lehtikultansa; te olitte ollut viehättävä lapsi, kun teidät tuotiin hänen eteensä maalattavaksi, ja se oli herättänyt hänessä juhlallisen liikutuksen aivan kuten silloin, kun hän maalasi jumalanäidin kuvaa Athoksen luostariin. Mutta prinsessa Hadwig olikin suvainnut käännellä silmiään; ja kun hän uskalsi tehdä tämän johdosta kainon muistutuksen, oli teidän armonne näyttänyt hänelle kieltään ja pannut kaikki sormensa nenälleen ja miellyttävästi murtaen sanonut kreikaksi, että tämä oli oikea asento.

"Herra hovimaalari sai tästä aiheen puhua paljon sivistyksen puutteesta Saksanmaalla ja vannoi pyhän valan, ettei hän ikinä siellä enää maalaisi yhdenkään ylhäisen neidin kuvaa. Ja keisari Basilio oli hänen kertomustaan kuullessaan murahtanut suuttuneesti partaansa..."

"Anna hänen majesteettinsa vain murahtaa", sanoi herttuatar. "Ja rukoile taivasta, että se jokaiselle antaisi sen mitan kärsivällisyyttä, joka minulta silloin vaadittiin. Minä en vielä ole ollut tilaisuudessa näkemään apinaa, mutta päättäen siitä, mitä luotettavat miehet ovat kertoneet, ulottuu Mikko herrasi sukupuu aina noihin luomisen ihmeisiin asti."

Hän oli puhuessaan pannut käteensä rannerenkaan; sen muodosti kaksi toistensa ympäri kiertelevää ja toisiansa suutelevaa kruunupäistä käärmettä. Kun hänelle koristusten joukosta oli myöskin tullut käteen raskas hopeinen nuoli, piti senkin muuttaa olopaikkaa ahtaasta vankilastaan lippaan pohjalla: se työnnettiin kulturalankaisen hiusverkon solmujen sisään.

Ikäänkuin nähdäkseen korujensa tekemää vaikutusta astui Hadwig rouva pitkin askelin huoneen poikki. Hänen käyntinsä oli kopea ja vaativainen. Mutta sali oli aivan tyhjä, yksin linnankissakin oli hiipinyt matkoihinsa. Seiniltä puuttui peilejä. Asuinhuoneen sisustus muuten jätti siihen aikaan paljon toivomisen sijaa.

Praxediksen ajatukset viipyivät vielä äskeisessä kertomuksessa. "Armollinen herttuatar", sanoi hän, "minun tulee sentään sääli häntä."

"Ketä?"

"Keisarin poikaa. Te olitte ilmestynyt hänelle unessa, niin kertoi hän, ja teiltä hän odotti koko onneansa. Itkenytkin on hän..."

"Anna kuolleiden levätä", lausui Hadwig rouva harmistuneena. "Ota mieluummin luutta ja laula minulle tuo kreikkalainen laulunpätkä:

"Konstantinos, poika parka,
Konstantinos, itku heitä!"

"Luutta särkyi ja kaikki kielet katkesivat", vastasi tyttö, "silloin kun armollinen rouva suvaitsi sillä..."

"Viskata Burgundin Boso kreiviä päähän", täydensi herttuatar. "Se ei ollut hänelle liikaa; miksi hän tuli kutsumattomana Burkhard herran peijaisiin, minua mukamas lohduttamaan — mokoma pyhimys! Anna korjata luutan kielet!

"Sanoppas minulle muuten, kreikkalainen kultasirkkuni, minkä vuoksi oikeastaan olen tänään pukeutunut juhlaikoruihini?"

"Jumala on kaikkietävä", vastasi kreikatar, "minä en sitä tiedä." Hän vaikenä. Hadwig rouvakin jäi äänettömäksi. Tuli tuollainen viileä, sisältörikas äänettömyys, jota tavallisesti seuraa itsetunnustus. Viimein sanoi herttuatar: "En minäkään sitä tiedä."

Hän loi alakuloisena katseensa maahan ja lausui: "Luulenpa että se tapahtui ikävästä. Mutta meidän Hohentwielimme onkin aika ikävä pesä — yksin leskellekin: Praxedis, tiedätkö keinoa ikävän karkottamiseksi?"

"Olen kerran kuullut eräältä viisaalta saarnaajalta", sanoi Praxedis, "että sitä vastaan on monenlaisia keinoja: nukkuminen, juominen, matkustaminen, — paraat kuitenkin ovat paastoaminen ja rukoileminen."

Silloin nojasi Hadwig rouva päänsä liljanvalkeaan käteensä, katseli kerkeäkielistä kreikkalaistyttöä terävästi ja lausui:

"Huomenna lähdemme matkalle."

TOINEN LUKU.

Pyhän Galluksen opetuslapset.

Seuraavana päivänä kulki herttuatar Praxediksen ja suuren saattueen seuraamana aamuauringon valjussa valossa Bodenjärven yli. Järvi oli komean sininen, liput mastoissa lepattelivat iloisesti, eikä laivassa suinkaan huolet mieliä painaneet. Kukapa olisikaan surullinen liidellessään kristallikirkasta vedenpintaa pitkin, kun metsien verhoamat rannat linnoineen tornineen kulkevat hänen ohitsensa, etäisyydessä häämöttävät lumiset huiput ja valkeiden purjeiden kuvainen särky laineitten hilpeässä leikissä?

Kukaan ei tiennyt minne matka oli. Mutta siihen he olivat tottuneet.

Kun tultiin Rorschachin[4] lahdelman kohdalle, käski herttuatar poikkeamaan sinne. Laivan rantaan tultua astui hän kaitasta lautaa myöten maalle. Ja tullimies, joka Italiaan matkustajilta kanto läpikulkumaksun, ja markkinoiden järjestysmies ja kaikki keitä tässä nuorena satamapaikassa oli, huusivat maanvaltijattarelle karkeilla äänillään: "Terve herratar! Terve valtiatar!" ja heiluttivat käsissään mahtavia männynoksia. Tervehtien kulki hän rivien ohi ja käski kamariherransa viskaamaan kansalle joitakuita hopearahoja, mutta kielsi kauvan viivyttelämästä. Jo olivat satuloituina ratsut, jotka edeltäkäsikin olivat salaisesti yön aikaan lähetetyt paikalle; kun kaikki istuivat satulassa, sanoi Hadwig rouva: "Pyhään Gallukseen!" Silloin katselivat palvelijat kummissaan toisiinsa: Mitä tämä pyhiinvaellus nyt merkinnee? Mutta vastaamiseen ei ollut aikaa, jo kävi kulku vinhaa vauhtia mäkistä maata ylöspäin luostaria kohti.

Pyhä Benediktus ja hänen oppilaansa osasivat hyvästi suunnitella luostariensa aseman. Ylängöillä ja alangoilla, missä vain tapaa luostariasiirtolan, joka linnoituksen tavoin hallitsee laajaa alaa, laakson avaimena, toisiaan leikkaavien valtateiden keskuskohtana, jaloimman viiniviljelyksen turvana, — voi ohikulkija siitä kenenkään vastaansanomatta lausua arvelun, että se kuuluu benediktiinimunkeille, — tai oikeammin on kuulunut, sillä nykyään on luostareja harvemmassa ja kapakoita tiheämmässä kuin ennen, mikä seikka riippunee sivistyksen kasvamisesta.

Myöskin iiriläinen Gallus oli valinnut itselleen oivallisen paikan, kun hän metsäntuoksua himoiten asettui asumaan keskelle Helveetsian korpimaata: ylävän laakson, jonka tummat vuorenselänteet erottavat järven lempeämmästä rantaseudusta; ohitse kohisee kivisiä metsäpuroja ja sivuilla kohoavat suojelevina jättiläisheininä Alpsteinin lumiset, pilviin katoavat huiput.

Oli se tosiaan ihmeellinen vetovoima, joka johti noita Albionin ja Erinin uskontodistajia Germaanian mantereelle. Tarkemmin katsellessa heille sitä kuitenkaan tuskin voi kovin suureksi ansioksi lukea. "Tapa lähteä vieraisiin maihin on brittiläisillä jo siinä määrässä muuttunut luonnoksi, etteivät he muuta voi tehdä", kirjoitti jo Kaarle Suuren päivinä puolueeton Schwaabin mies Walatrid Strabo. He tulivat nykyajan turistien esi-isinä, ja heidät tunsivat jo kaukaa heidän muokalaistyyillisistä matkarepuistaan. Ja monikin takertui iäkseen tänne asumaan, vaikka kunnialliset maanasukkaat lienevät pitäneet sitä varsin tarpeettomana. Mutta suurempi sitkeys, joka on brittiläisen luonteen pääominaisuus, elämässä koeteltu taito järjestää olonsa kaikkialla mukavaksi ja kansan salaperäinen kunnioitus kaikkea vierasta kohtaan antoivat heidän ponnistuksilleen kirkon palveluksessa menestystä.

Toiset ajat, toiset tavat! Nyt rakentavat noiden pyhain miesten jälkeläiset sveitsiläisille rautateitä runsaasta sveitsiläisestä rahasta.

Siitä koruttomasta majasta Steinach-puron varrella, jossa iiriläinen erakko oli taistellut orjantappurain, karhujen ja kesyttömien vedenneitojen kanssa, oli paisunut laaja luostari. Uljaana kohosi kirkon kahdeksankulmainen torni asuinrakennusten paanukattojen joukosta; kouluhuoneita ja vilja-aittoja, kellareja ja latoja oli rakennettu sen ympärille, kuuluipa sieltä myllynrattaankin kolinaa, sillä kaikki elintarpeet olivat valmistettavat aivan luostarin likisyydessä, jottei munkkien tarvinnut sitä varten kauvaksi lähteä, mikä olisi ollut vaarallista heidän sielunsa autuudelle. Luja muuri tornineen ja porttineen ympäröi koko rakennusryhmää, vähemmän koristuksena kuin turvana, sillä siihen aikaan ei monikaan maan mahtavista kovin tarkoin seurannut käskyä: Ei sinun pidä himoitseman lähimmäisesi huonetta.

Oli jo kulunut ohi puolipäivän aika; laaksossa vallitsi tyyni rauha. P. Benediktuksen luostarisääntö määrää, että tänä hetkenä on jokaisen pysyttävä hiljaa vuoteellaan; ja vaikka jäseniä hellyttävästä Italian puolipäiväauringosta, joka ajaa ihmiset ja eläimet unettaren helmoihin, ei Alppien tällä puolella ollut suurta haittaa, noudattivat luostarin asukkaat kuitenkin kuuliaisesti tätä käskyä.

Ainoastaan vartija seiso i kuin aina valppaana ja uskollisena kärpästen suristessa ympärillään portin päällä olevassa pienessä tornikamarissaan.

Vartijan nimi oli Romeias ja oli hän erinomainen ammatissaan. Nyt kun hän kuuli kavionpauketta läheisestä petäjiköstä, terotti hän kuuloansa sille taholle. "Kahdeksan tahi kymmenen ratsastajaa!" sanoi hän hetken perästä tarkasti kuunneltuaan. Hän antoi laskukaltherin naristen painua portin eteen, veti juoksuhaudan yli vievän sillan ylös ja otti torvensa seinältä. Ja kun hän näki hiukan hämähäkinverkkoa syntyneen sen sisään, puhdisti hän sen siitä.

Nyt tulivat matkueen etummaisat ratsastajat näkyviin metsänreunasta. Silloin sipasi Romeias oikealla kädellään otsaansa ja katseli kummeksien sinne päin. Hänen tutkimuksensa lopputuloksena oli sana: Naisväkeä! Hän lausui sen puolittain kysyvästi, puolittain huudahtaen, eikä siitä kuvastunut erityistä iloa eikä tyytyväisyyttä. Hän pani torven suulleen ja puhalsi kolmesti. Torvestaan houkutteli hän rämeään, häränmylvinää muistuttavan äänen, ja puhaltamisesta kävi selvästi ilmi, etteivät runottaret yhtä vähän kuin sulottaretkaan olleet seisonet kummeina Romeiaan kätkeyn ääressä Schwarzwaldin Villingenissä.

Ken metsässä on katsellut hiukan ympärilleen, on varmaan huomannut kuhinan muurahaiskeossa. Siinä on kaikki hyvin järjestettynä, kaikki käy totuttua laatuun ja iloitsee liikkeen levollisuudesta; silloin työnnät sinä keppisi kekoon ja säilytät ensimmäiset tiellesi tulevat: syttyy yleinen hämminki, kuhina ja sekava yhteenjuoksu — ja kaiken tämän on yksi ainoa kepintyönti saanut aikaan. Aivan samalla tapaa vaikutti Romeiaan torven ääni luostarin hiljaisuudessa.

Kouluhuoneiden akkunat täytyivät uteliaista nuorista kasvoista, moni miellyttävä unelma katkesi yksinäisessä munkkikopissa, moni puolittain valveilla olijan syvämielinen mietelmä samaten; ilkeä Sindolt, joka tällä hetkellä rakasti lepotuolissaan syventyä Ovidiuksen kiellettyyn kirjaseen "Rakastamisen taidosta", kääri kiireimmiten pergamenttilehdet kokoon ja kätki ne ruokopatjaansa säilyyn.

Apotti Cralo hypähti ylös nojatuolistaan ja ojensi käsivarsiaan kammionsa kattoa kohden; miesparka oli kovin uninen. Jykevällä kirjoituspöydällä seisoj komea hopeainen vesimalja; siihen pisti hän sormensa ja siveli tällä silmiään karkottaakseen niistä unen hiuteet. Sitte astui hän ontuen avonaiselle alttaanille ja katseli alas.

Ja näkemänsä hämmästytti häntä, mutta ei suinkaan miellyttävästi: "Pyhä Benediktus, ole minulle armollinen, sehän on serkkuni herttuatar!"

Heti vetäsi hän kaapunsa vyöllä kiini, sukasi sen kapean hiustukon suoraan, mikä hänen kaljulla pääläellaan vielä uljaana rehotti kuin honka autiolla hiekkakankaalla, pani kaulaansa kultakäädyt, joissa riippui luostarin sinetti, otti omenapuisen apotinsauvansa, jonka päätä koristi runsaasti veistelty norsunluinen nuppi, ja astui alas pihalle.

"No, tuleeko siitä mitään?" kuului muuan ratsastajista huutavan portin ulkopuolella. Apotti käski vartijan kysymään tulijoilta heidän asiataan. Romeias teki niin.

Nyt puhallettiin ulkopuolella torveen, kamariherra Spazzo ratsasti airueena portin eteen ja huusi järeällä äänellä:

"Herttuatar ja valtakunnanhoitaja Schwaabinmaalla lausuu Pyhälle Gallukselle tervehdyksensä. Laskekaat sisään!"

Apotti huokasi hiljaa. Hän nousi Romeiaan torniin; sauvaansa nojaten hän antoi portin ulkopuolella seisoville siunauksensa ja lausui:

"Pyhän Galluksen nimessä kiittää arvottomin hänen opetuslapsistaan armollisesta tervehdyksestä. Mutta hänen luostarinsa ei ole mikään arkki, johon kaikenlaisilla eläväsillä, puhtaila ja saastaisilla, miehenpuolilla ja vaimonpuolilla, olisi vapaa pääsy. Sen vuoksi en voi laskea teitä sisään, vaikka tosin se tapahtuu murheellisella sydämmellä. Apotin on tuomiopäivänä tehtävä tili hänen huostaansa uskotuista sieluista. Naisen läsnäolo, vaikka se olisikin jaloin maan naisista, sekä tämän maailman lasten vallaton leikinteko olisi liian suuri kiusaus niille, joiden ennen kaikkea on etsittävä Jumalan valtakuntaa ja hänen vanhurskauttaan. Elkää siis raskauttako paimenen omaatuntoa, joka lammastensa parasta katsoo. Kanooninen asetus sulkee teiltä portin. Armolliselle rouvalle ovat kyllä Trogenissa tahi Rorschachissa luostarin maakartanot vapaat käytettäväiksi..."

Hadwig rouva oli jo kauvan kärsimättömänä istunut satulassaan. Nyt sipasi hän ratsupiiskalla valkeata juoksijataan, niin että se vauhkona hyppeli, ja huusi naurusuin: "Säästele syitäsi, Cralo serkku; minä tahdon nähdä luostarin!"

Alakuloisesti lausui apotti: "Voi heitä, joiden kautta pahennus maailmaan tulee! Parempi olisi, että myllynkivi heidän kaulaansa..."

Mutta hän ei päässyt varoituksensa päähän. Hadwig rouva muutti äänensä sävyä. "Herra apotti, Schwaabin herttuattaren *täytyy* päästä näkemään luostarianne!" sanoi hän tuimasti.

Silloin kävi apottiparalle selväksi, että enemmästä vastustelemisesta tulisi vain vaaraa luostarin turvallisuudelle. Mutta vielä taisteli hänen omatuntonsa vastaan. Jos joku epätoivoisessa asemassa oleva ei itse kykene keksimään keinoa siitä selviytyäkseen, tekee hänelle hyvää saada kuulla muiden hyviä neuvoja; se vähentää vastuunalaisuutta ja turvaa oman selän.

Sen vuoksi huusi Cralo nyt alhaalla olijoille: "Koska itsepintaisesti pysytte vaatimuksessanne, täytyy minun esittää se veljestenneuvostolle. Siihen asti malttakaa mielenne!" Hän astui takaisin pihan poikki, sydämmessään hiljaisesti toivoen, että vedenpaisumus taivaasta hävittäisi sen maantien, joka niin kevytmielisesti oli avustanut tämän pulman syntymistä. Hänen ontuva käyntinsä oli kiireistä ja kiihottunutta, eikä ihmettelekään lukiessaan Ekkehardin kronikasta, että hän liipotteli luostarin käytävässä edestakaisin kuin pääsky myrskyn edellä.

Viidesti kilahti nyt pääkirkon vieressä oleva P. Othmarin kappelin kello kutsuen veljiä tuomiosaliin. Yksinäinen ristikäytävä alkoi kuhista sisäänkulkuvista haamuista; vastapäätä kuusikulmaista lisärakennusta, missä pylväiden kannattaman kaarikaton alla suihkulähde hauskasti äännellen loiskutti vettä metallimaljakkoon, oli kokouspaikka, yksinkertainen harmaakivinen holvisali. Tiilikivistä tehdyllä korotteella seisoivat apotin marmorinen, kahdella kömpelötekoisella leijonapäällä koristettu istuin, johon veivät portaat. Mielellään sukelsi silmä synkkien pylväiden lomitse sisemmällä pihalla versovan puutarhan heleään vihreyteen; ruusuja ja katinnauriita kasvoi siellä; — luonto armeliaasti pyrkii sinnekin, missä siitä pyritään irtautumaan.

Jyrkästi erosivat myöskin munkkien kaaput ja tummat päällysvaatteet kiviseinien harmaasta väristä. Äänettömästi astuivat kokoonkutsutut saliin, ohimennen nyökäten toisilleen päätään tervehdykseksi. Lämmittävä auringonsäde lankesi kapeasta akkunasta heidän riveihinsä.

Siinä oli kokeneita miehiä, pyhä ja Jumalalle otollinen neuvoskunta.

Tuo hinterä ruumis ja nuo terävät, paastoomisesta ja yövalvonnasta kalpeat kasvot olivat Notker änkyttäjän; alakuloinen hymy väreili hänen huulillaan, pitkälliset kieltäytymisharjoitukset olivat temmanneet hänen henkensä irti koko olevaisuudesta. Aikaisemmin hän oli sepittänyt kaikenlaisia kauneita säveleitä; nyt oli hän synkkämielinen ja etsi yön hiljaisuudessa pahoja henkiä taistellakseen heidän kanssaan. P. Galluksen hautakammiossa oli hän aivan äskettäin saanut pirun kiinni ja sen niin pehmittänyt, että se surkeasti voivotellen kätkeytyi pimeään nurkkaan; ja kademielten kertomuksen mukaan oli Notkerin surumielinen laulu *media vita*'kin tavatonta alkuperää: itse pahuuden isä oli muka hänelle laulanut sen nahkansa lunastimeksi, kun hän oli tämän kopissaan kahdenkamppailussa voittanut ja tallannut jalkainsa alle.

Mutta hänen vieressään hymyilivät hyväntahtoiset, rehelliset kasvot jääharmaan parran sisästä; se oli väkevä Tutilo. Tämä istui mieluummin sorvituolinsa ääressä ja sorvasi ja veisteli mitä kauneimpia kuvia norsunluusta; vielä on tallella kaksoiskuva Marian taivaaseenastumisesta ja P. Galluksen karhusta, joka todistaa hänen taitavuudestaan. Mutta kun hänen selkensä yritti käydä kumaraksi ahkerasta työstä, lähti hän laulaen susia pyytämään tai etsi kunniallista kahdenkamppailua virkistyäkseen; hän otteli kernaammin pahojen ihmisten kuin yön peikkojen kanssa ja sanoi usein Notker ystävälleen: "Joka niin monelle kristi- ja pakanakunnassa antaa sinimarjan muistoksi kuin minä, voi tulla toimeen ilman pirujakin."

Myöskin Ratpert saapui paikalle, tuo luostarikoulun kokenut opettaja, joka aina vastenmielisesti nousi liikkeelle, kun tuomiosalin kello kutsui hänet historiakirjojensa äärestä. Ylväästi hän kantoi päätään; hän ja molemmat edelliset olivat kuin yksi sydän ja yksi sielu, kolmilehtinen luostariapila, niin erilaiset kuin heidän luonteensa olivatkin. Tultuaan ystäviensä seurassa sisään, joutui Ratpert seisomaan vastustajansa, ilkeän Sindoltin viereen; tämä ei ollut häntä huomaavinaan ja kuiskutti jotakin naapurinsa korvaan. Se oli pieni, heiveröinen mies, jolla oli pää kuin päästäjäisellä; hän mutisti happamesti suutaan, sillä Sindolt oli juuri kielinyt hänelle, että piispa Salomon suureen sanakirjaan[5] oli määritelmään: "*Rabulista* merkitsee sitä, joka tahtoo väitellä kaikista maailman asioista", tuntematon käsi lisännyt: "kuten Radolt, ajattelijamme."

Hämärästä salinnurkasta astui esiin Sintram, väsymätön kaunokirjuri, jonka siroja kynänpiirteitä koko cisalpiininen maailma ihaili. Isoimmat kooltaan P. Galluksen luostariveljistä olivat skotlantilaiset, jotka asettuivat oven suuhun, Fortegian ja Failan, Dubslan ja Brendan ja mitä kaikkia heitä olikaan, — erottamaton heimolaisjoukko, joka oli tyytymätön halpaan asemaansa luostarissa. Seisoivat siellä vielä punapartainen Dabduinkin, jota, vaikka hän kantoikin raskasta rautaista katumuskahletta, ei oltu rovastiksi valittu, vaan sai rangaistukseksi purevista pilkkavärssyistään kolme vuotta kastella kuivettunutta kirsikkapuuta luostarin puutarhassa.

Kokoontuneiden joukossa oli vielä Notker lääkäri, joka aivan äskettäin oli määrännyt apotin ontuvaa säärtä varten sellaisen parannuskeinon, että sitä oli hierottava kalan-aivoilla ja käärittävä vasta nyletyllä sudennahalla, jotta tämän lämpö verryttelisi jäykistyneet jäntereet jälleen suoriksi; häntä kutsuttiin "pippurinjyväksi" ankaruudestaan luostarikurin käyttämisessä. Ja seisoivat siellä Volo, joka ei voinut nähdä naisia eikä kypsiä hedelmiä, ja eläintarhan perustaja Engelbert ja Gerhard saarnaaja ja Folkard maalari; ja kukapa heidät kaikki tunteneekaan, nuo arvoisat mestarit, joita luetellessaan jo lähinnä seuraava luostarisukupolvi haikeasti tunnusti, että sellaiset miehet käyvät päivä päivältä yhä harvinaisemmiksi?

Nyt nousi apotti ylävälelle kivi-istuimelleen, ja he pitivät keskenään neuvoa, mitä tehdä. Pulma oli vaikea. Ratpert esitti esimerkkejä menneiltä ajoilta, miten esimerkiksi suuren keisarin Kaarlen oli onnistunut päästä sisään luostariin. "Silloin", niin hän lausui, "otaksuttiin keisarin olevan luostari-veljen niin kauvan kun viipyi seinieimme sisäpuolella, eikä kenkään ollut häntä tuntevinaan; ei sanallakaan viitattu hänen keisarilliseen arvoonsa tai urostekoihinsa, eikä osotettu hänelle alamaista kunnioitusta; ja ettei hän siitä loukkautunut, sitä todistaa suojeluskirje, jonka hän lähtiessään heitti muurien yli."

Mutta tällä ei oltu ratkaistu sitä arveluttavaa seikkaa, että nyt oli nainen vaatimassa sisäänpääsyä. Ankarimmat veljistä nurisivat, ja Notker "pippurinjyvä" lausui: "Hän on tuon suuren maanhävittäjän ja luostarinraiskaajan leski, joka vei kallisarvoisen kalkkimme sotaverona, pilkaten sanoen: 'Jumala ei syö eikä juo, mitäpä hän kultaisilla astioilla tekee?' — Sulkekaa vain portti häneltä!"

Mutta sekään ei ollut apotin mieleen. Hän halusi lievempää keinoa pulasta päästäkseen. Neuvottelu kävi myrskyiseksi, he huusivat toistensa suuhun neuvojansa. Volo veli, kuullessaan että oli naisesta puhe, hiipi hiljaa salista ja sulkeutui koppiinsa.

Silloin korotti muuan nuoremmista äänensä ja pyysi puheenvuoroa.

"Puhukaa, veli Ekkehard!" huusi apotti.

Ja kohiseva nurina taukosi, sillä kaikki kuulivat mielellään Ekkehardin puhetta. Hän oli nuori ja kaunisvartaloineen ja ihastutti jokaista miellyttävyydellään ja kainoudellaan; sen ohessa hän oli viisas ja kaunopuheinen, älykäs neuvoissaan ja syvästi oppinut. Luostarikoulussa hän tulkitsi Virgiliusta, ja vaikka veljeskunnan säännöissä sanotaan: Portinvartiaksi on valittava viisas vanhus, jonka vakautunut ikä tekee huikentelevaisuuden mahdottomaksi ja valmistaa vieraille hyvän vastaanoton, olivat veljet yksimielisiä siitä, että hänellä oli nämä ominaisuudet, ja olivatkin antaneet toimen hänelle.

Tuskin huomattava hymyily oli väreillyt hänen huulillaan vanhempien väitellessä. Nyt hän korotti äänensä ja sanoi:

"Schwaabin herttuatar on luostarin suojelusherra ja vastaa tässä ominaisuudessaan miestä. Ja jos säännöissämme on ankarasti kielletty kenenkään naisen astumasta jalallaan luostarin kynnyksen yli, voihan hänet kantaa."

Silloin silisivät vanhempien otsat, kuin olisi jokaiselta kivi pudonnut sydämmeltä; hyväksyvästi nyökkäsivät nuo monet munkkipäähineet, eikä apottikaan ollut kuuro järkevälle sanalle, vaan sanoi:

"Totisesti, usein antaa Herra neuvon nuoremman suusta! Veli Ekkehard, te olette lempeä kuin kyyhkynen, mutta viisas kuin käärme; sen vuoksi on teidän itse oltava neuvonne toimeenpanija. Me annamme teille etuoikeuden."

Portinvartijan poskille kohosivat kuumat veret; hän kumarsi ilmaisten kuuliaisuuttaan.

"Entä herttuattaren naispuoliset seuralaiset?" kysyi apotti vielä. Siitä sopi neuvosto, ettei näille lempeinkään laintulkitseminen myöntänyt mahdollisuutta päästä luostarin sisäpuolelle. Mutta ilkeä Sindolt sanoi: "Ne menköt iiriläiskummulla asuvien naiserakoiden luo; jos Pyhän Galluksen kotia kohtaa maanvaiva, saakoon hurskas Wiborad rouvakin siitä osansa."

Apotilla oli vielä pitkä kuiskaava keskustelu kyökkimestari Geroldin kanssa illallisen johdosta. Sitte hän laskeutui alas kivi-istuimeltaan ja meni veljesparven etunenässä vieraita vastaanottamaan. Nämä olivat tällä välin jo kolmasti ratsastaneet luostarin ympäri ja olivat keskenään kaikenlaisilla päähänpistoilla ja sukkeluuksilla koettaneet karkottaa odotuksen ikävyyttä.

Nuottiin *justus germinavit* kaikuivat nyt P. Benediktuksen ylistyslaulun yksitoikkoiset, raskaat säveleet luostarinpihasta odottavia vastaan, jyrävä portti avautui naristen selälleen ja ulos astuivat apotti ja hänen takanaan parittain ja hitaasti kävellen veljesparvi; molemmat rivit vastasivat toisilleen hymnin vuorosäkeillä.

Sitte antoi apotti merkin laulun lakkauttamiseen. "Mitä kuuluu, Cralo serkku", huusi herttuatar kevytmielisesti hevosensa selästä, "en ole nähnyt teitä pitkään aikaan. Vieläkö onnutte?"

Mutta Cralo vastasi totisesti: "Parempi on, että paimen ontuu, kuin että lauma niin tekisi. Kuulkaa luostarin päätös!"

Ja hän ilmoitti ehdon, jolla luostariin pääsy oli mahdollinen. Hymyillen lausui herttuatar: "Niin kauvan kun olen pitänyt valtikkaa Schwaabinmaalla, ei minulle ole sellaista ehdotusta tehty. Mutta veljeskuntanne määräystä elköön rikottako; kenen veljistä olette määränneet kantamaan maan hallitsijatarta kynnyksenne yli?"

Hänen säkenöivät silmänsä kulkivat hengellistä rintamaa pitkin. Kun ne tapasivat Notker änkyttäjän kolkon haaveksivat kasvot, kuiskasi herttuatar hiljaa kreikattarelle: "Paljon mahdollista, että käännyimme heti takaisin!"

Mutta apotti sanoi: "Se on portinvartijan ammatti, tuossa hän seisoo."

Hadwig rouvan katse kulki apotin etusormen osottamaan suuntaan. Ekkehard seisoi siellä maahan

luoduin katsein; hänen miellyttävää vartaloaan ja nuoruudenpunasta hehkuvia poskiaa katseli herttuatar, — katseli kauvan noita ilmehikkäitä kasvoja ja tonsurin ympärillä aaltoavia keltaisia kutreja.

"Emme käännykään takaisin!" nyökkäsi hän seuralaiselleen. Ja ennenkun lyhytkaulainen kamariherra, jonka pääominaisuudet olivat hyvä tahto ja suuri hitaisuus, oli ennättänyt päästä pekunansa selästä ja tulla hänen päistärökkönsä luo, oli herttuatar notkeasti hypähtänyt satulasta ja astunut portinvartijan luo, jolle sanoi: "Tehkää nyt, niinkuin toimenne käskee!"

Ekkehard oli miettinyt puheen, jossa hän moitteettomalla latinalla ajatteli puolustaa merkillistä ehdotustaan; mutta kun nyt herttuatar ylväänä ja käskevänä seiso i hänen edessään, ei hänen äänensä tehnyt palvelustaan ja puhe jäi sinne missä oli syntynytkin — ajatuksiin. Mutta hän ei turhia häikäillyt, vaan nosti herttuattaren voimakkaalla kädellä maasta, tämän tyytyväisenä nojautuessa kantajaansa ja laskiessa oikean käsivartensa hänen olalleen. Iloisesti kantoi hän taakkansa kynnyksen yli, jota mikään naisenjalka ei saanut koskettaa; apotti kulki hänen sivullaan, kamariherra ja palvelijat takanaan, edellä heiluttivat kuoripojat korkealle pyhäsavuastioitaan, ja munkit astuivat jälempänä parittain kuten olivat tulleetkin, laulaen ylistyslaulunsa viimeisiä säkeitä.

Se oli omituinen näky, jonka vertaa ei ennen eikä jälkeinpäin ole mainittu luostarin historiassa ja joka antoi lörpöttelijöille aihetta, puhuessaan munkista, joka kantoi herttuatarta, tehdä harmittavia huomautuksia kirkon suhteesta valtioon niinä aikoina, ja tämän suhteen muuttumisesta nykyaikaan...

Luonnontutkijat sanovat, että elävien kappaleiden lähestyessä toisiaan rupeaa näkymättömästi vaikuttavia voimia toimimaan, virtaamaan toisesta toiseen ja synnyttämään niiden välille merkillisiä suhteita. Niin lienee käynyt myöskin herttuattarelle ja portinvartijalle; keiuessaan jälkimmäisen käsivarsilla ajatteli edellinen itsekseen: Toden totta, kenenkään päässä ei benediktiinien päähine ole somemmalta näyttänyt kuin tämän; ja kun munkki viileään luostarikäytävään tultuaan kainosti, vaan kohteliaasti laski kannettavansa maahan, tuntui hänestä portin ja käytävän välinen matka melkoista lyhemmältä kuin koskaan ennen. "Enhän vain liene teille liian raskas ollut?" kysyi herttuatar lempeästi.

"Korkea ruhtinatar, voitte rohkeasti sanoa niinkuin kirjoitettu on: Minun ikeeni on minulle suloinen ja kuormani keveä", vastasi munkki.

"Enpä olisi uskonut", sanoi herttuatar, "että käyttäisitte pyhän kirjan sanoja imarteluun. Mikä teidän nimenne on?"

Hän vastasi: "Minua kutsutaan Ekkehardiksi."

"Ekkehard, minä kiitän teitä!" sanoi herttuatar, ojentaen hänelle kätensä miellyttävällä liikkeellä.

Nuori munkki vetäytyi erään ristikäytävän kaariakkunan tykö ja katseli alas puutarhaan. Olikohan se vain sattuma, että hänelle juuri nyt juohtui mieleen tarina P. Kristoforuksesta?

Tästäkin tuntui kuormansa keveältä, kun hän nosti oudon lapsukaisen hartioilleen kantaakseen sen virran ylitse; mutta raskaasti ja yhä vain raskaammin painoi taakka hänen niskallaan ja vajotti hänet alas kuohuvaan koskeen, syvälle, yhä syvemmälle, niin että häneltä yritti kaikki rohkeus rinnasta karata...

Apotti oli tuottanut kallisarvoisen korvallisen ruukun, jonka hän itse täytti suihkulähteestä ja vei sen herttuattaren eteen. "Apotin on ojennettava vieraille vettä ja kostutettava heidän kätensä", sanoi hän, "sekä hänen itsensä ja koko veljesjoukon pestävä heidän jalkansa —"

"Me kiitämme", vastasi Hadwig rouva, tehden kieltävän eleen. Sillä välin oli kaksi veljistä tuonut paikalle arkun, josta apotti otti esiin aivan uutukaisen munkinkaapun, sanoen: "Täten siis nimitän luostarimme jalosukuisen suojelijattaren sen jäseneksi ja merkityksi veljeksi ja kaunistan hänet todistukseksi siitä veljeskuntamme puvulla".[6]

Hadwig mukautui seremoniaan. Kevyesti notkistaen polveaan otti hän vastaan kaapun apotin käsistä ja pukeutui tähän outoon pukuun, joka sopi hänelle mainiosti; avara ja monipoimuinen se oli, niinkuin säännössä sanottiin: Apotin on tarkasti pidettävä silmällä, etteivät puvut ole kantajilleen liian lyhyet, vaan suhdalliset.

Viehättävästi loistivat hänen valoisat kasvonsa tumman päähineen sisältä.

"Sama koskee teitäkin!" huusi apotti nyt herttuattaren seuralaisille. Tällöin piti ilkeä Sindolt aika iloa pukiessaan Spazzo herraa munkinkaapuun. "Ja tiedättekö edes", vinkui hän tämän korvaan, "mitä kaapu teille merkitsee? — Että teidän on vannottava luopuvanne maailman himoista ja oltava alati pyhitetty kohtuulliseen, köyhään ja siveään elämään!"

Spazzo herra oli jo työntänyt oikean kätensä monipoimaiseen kaapunhihaan, mutta navakasti veti hän

sen takaisin. "Seis!" karjasi hän suuttuneena, "siltoin heitän koko kunnian hiiteen!" Sindolting ruvettua nauramaan huomasi kamariherra, ettei asia ollut kovin vakavaa laatua ja sanoi: "Veli, oletpa oikea koiranhammas!"

Pian komeilivat kaikki Hadwigin seuralaiset veljeskunnan puvussa. Monellakin vastaleivotuista veljistä riippui pitkä parta vastoin määräyksiä aina vyöhön asti, eikä siveä silmien luonti alas vielä kovinkaan usealta luonnistunut aivan sääntöjen mukaisesti.

Apotti johti vieraansa ensin kirkkoon.

KOLMAS LUKU.

Wiborada Reclusa.

Niitä, jotka vähemmän iloitsivat tästä odottamattomasta vierailusta, oli torninvartija Romeias. Hän tiesi likimailleen mikä häntä odotti, mutta eipä tiennyt kaikkea. Sill'aikaa kun apotti oli herttuatarta vastaanottamassa, tuli kyökkimestari Gerold hänen tykönsä ja sanoi: "Romeias, varustautukaa lähtemään ulos! Teidän on mentävä ilmoittamaan lähimpiin maakartanoihin, että niiden on vielä ennen iltaa toimitettava illallispöydän kaunistukseksi ne kanat, jotka ovat luostarille velkaa; ja sen lisäksi saatte itse hankkia vielä hyvän palasen metsänriistaa."

Tämä miellytti Romeiasta. Ei tämä ollut ensi kerta, jolloin hän lähti kokoilemaan vieraskanoja, ja isännät ja kellarimestarit luostarin verotiloilla tottelivat nöyrästi Romeiaan käskyjä, sillä hän käytti aina voimakasta puhetapaa. Ja metsästäminen oli hänen mielihuvinsa milloin tahansa. Romeias otti siis metsästyскеihäänsä, ripusti joutsen hartioilleen ja aikoi lähteä laskemaan muutamia koiria irralleen. Mutta kyökkimestari tarttui hänen kaapunsa helmaan ja sanoi: "Romeias, ei siinä vielä ole kaikki! Teidän on myöskin vietävä herttuattaren seuranaiset, joilta pääsy luostariin on kielletty, alas Schwarzalaaksoon ja esitettävä heidät hurskaalle Wiboradille, jotta hän heitä huvittaisi iltaan asti. Ja muistakaakin olla hieno ja kohtelias, Romeias, sillä joukossa on eräs kovin tummasilmäinen kreikatar..."

Silloin ilmestyi kolme syvää ryppyä Romeiaan otsaan, ja hän työnsi keihäänsä maahan että helähti. "Naisväkeäkö saattamaan?" huudahti hän, "siihen toimeen ei Pyhän Galluksen torninvartija käy!"

Mutta Gerold nyökkäsi hänelle merkitsevästi, sanoen: "Teidän on kuitenkin koetettava, Romeias. Eikö ole joskus ennenkin sattunut niin, että vartijat, jotka ovat uskollisesti täyttäneet tehtävänsä, ovat illalla saaneet ison ruukullisen viiniä kannetuksi tornikamariinsa? Halloo, Romeias!" Tyytymättömän miehen kasvot jälleen kirkastuivat. Hän lähti pihalle ja irroitti koiransa; vainukoira ja ajokoira syöksyivät heti hänen jälkeensä, ja majavakoirakin haukkui tyytyväisesti tahtoen tulla mukaan, mutta ylenkatseellisesti ajoi Romeias sen takaisin; kalalammikon ja sen asukkaiden kanssa ei metsämiehellä ollut mitään tekemistä. Haukkuvain toveriensa seuraamana hän astui ulos portista.

Praxedis ja muut herttuattaren palvelijattaret olivat tällä välin astuneet hevostensa selästä ja istuivat nyt nurmikolla päivänpaisteessa, puhua lepperellen keskenään kaikenlaista munkeista ja heidän parroistaan ja kaapuistaan ynnä korkean emäntänsä päähänpistoista. Silloin astui Romeias heidän eteensä, komentaen: "Eteenpäin!"

Praxedis tarkasteli kauvan hurjaa metsämiestä, eikä tiennyt miltä kannalta ottaa hänen esiintymistään; vihdoinkin kysyi hän nyreästi: "Minne sitte, ystävä hyvä?" Mutta Romeias osotti vain keihäällään erästä metsäntakaista kukkulaa eikä sanonut mitään. Silloin kysyi Praxedis: "Ovatko sanat teillä Sankt Gallenissa niin kalliita, ettei teidän kannata parempata vastausta antaa?"

Neitokset purskahtivat nauruun.

Silloin sanoi Romeias yksitotisesti: "Tulkoon ukkonen ja iskeköön teidät seitsemän sylen syvyyteen maan sisään!"

Praxedis vastasi tähän: "Me kiitämme teitä, arvoisa ystävä!" Täten oli keksitty sopiva alku puhelun jatkamiseksi. Romeias kertoi mitä hänet oli määrätty tekemään, ja naiset seurasivat häntä kernaasti.

Ja vähitellen tuli torninvartija huomaamaan, ettei suinkaan ollut kaikkian vaikein tehtävä saattaa sellaisia vieraita, ja kun kreikatar kyseli häneltä lähemmin kaikenlaista vartijantoimesta ja metsästyksestä, irroittui hänen kielensä kanta kitalaesta, ja hän kertoi seikkailuistaan karhujen ja

metsäsikojen kanssa, niin että oli aivan hupaista kuulla; kertoipa hän kuulusta karjunpyynnistäkin, jolloin hän oli viskannut keihäänsä pedon kupeeseen, eikä kuitenkaan ollut onnistunut kaataa sitä; mutta se olikin ollut sellainen otus, että jalat olivat painossa vaununlastin veroiset, harjakset kuin metsän hongat ja hampaat kahdentoista kyynärän pituiset; — ja hän kävi edelleen yhä kohteliaammaksi, sillä kun kreikatar kerran pysähtyi kuuntelemaan laulurastaan helkähtelemistä, pysähtyi Romeiaskin kärsivällisesti, vaikka hänestä laululintu muuten oli halveksittava metsänotus, joka ei suurtakaan huomiota ansainnut. Ja kun Praxedis kumartui sieppaamaan lennosta kaunista leppäkerttua, joka lepatteli edestakaisin punertavassa sammalikossa, tahtoi Romeias avuliaasti vangita hänelle leppäkertun raskaasti raudoitettulla kengänpohjallaan, ja kun hän tällöin sattui murskaamaan sen kuoliaaksi, ei se suinkaan ollut hänen aikomuksensa.

He astuivat synkkää vuoripolkua ylöspäin; pirstautuneiden kallioiden keskitse juoksi Schwarza-joki alas laaksoon. Tässä notkossa oli P. Gallus kerran pudonnut orjantappurapensaikkoon ja lausunut seuraajalleen, joka tahtoi auttaa häntä ylös: "Anna minun maata; tässä olkoon minulle lepo ja asunto ainaseksi!"

He eivät olleet pitkältäkään kavunneet vuotta ylöspäin, kun tulivat avonaiselle, tammien ympäröimälle paikalle. Suojelemaan kallioseinämään nojautuen seisoi siinä yksinkertainen, ristinmuotoon tehty kappeli. Sen viereen oli rakennettu neliskulmainen tupanen, joka myöskin yhdellä seinällään kosketti vuoreen; siinä huomasi vain yhden ainoan matalan, puuluukulla sullettavan ikkunan, mutta ei mitään ovea tai muuta sisäänkäytävää, eikä voinut ymmärtää miten ihminen sellaiseen rakennukseen pääsi sisään, jollei ehkä laskeutunut kallionpuoleisessa kattopuoliskossa olevasta luukusta alas. Vastapäätä tätä oli toinen samanlainen mökki, jossa myöskin oli vain yksi ainoa akkuna.

Silloin oli yleisenä tapana, että ne, jotka tunsivat halua munkkielämään, ja jotka, kuten P. Benediktus sanoo, tunsivat olevansa kyllin voimakkaat taistelemaan perkelettä vastaan omin voimin ilman hurskaan veljesseuran apua, muurauttivat itsensä tällaisiin mökkeihin. Heitä kutsuttiin *reclusi*, sisäänsuljetuiksi, erakoiksi, ja oli heidän elämänsä hyödyllisyys ja tarkoitus jotenkin samanveroinen kuin pylväspyhimysten Egyptinmaalla; kirpeä talvinen tuuli ja lumisateet tekevät alppien tällä puolella tosin erakkoelämän paljaan taivaan alla mahdottomaksi, mutta halu ihmisistä erottumiseen oli siltä täälläkin yhtä suuri.

Noiden neljän ahtaan seinän sisällä Iiriläiskummulla asui nykyään sisar Wiborad, aikanansa suuresti ylistetty naiserakko.

Hän oli syntyisin Aargaun Klingnausta ja oli ollut kaunis, ylpeä ja monitaitoinen neitonen, joka veljeltään Hittolta oli oppinut kaikki latinalaiset virret, eikä hän alkuaan ollut suinkaan ollut taipumaton sulostuttamaan jonkun miehen elämää, jos vain oikean olisi löytänyt; mutta Aargaun miesvoiman kukka ei löytänyt armoa hänen silmänsä edessä, ja hän teki pyhiinvaellusmatkan Roomaan. Ja siellä on hänen riihottoman mielenlaatunsa täytynyt tuntea läpituokeaa täristystä, — kukaan aikalaisista ei tiedä miten se tapahtui; kolme pitkää päivää juoksenteli hänen veljensä Hitto edestakaisin Forumia ja Kolosseumin holvien alla ja Konstantinuksen riemukaaressa kautta aina Tiberin varrella olevan neliotsaisen Januksenpatsaan luo, etsien sisartansa vaan löytämättä häntä; mutta neljäntenä päivänä ilmestyi tämä Salariselle portille, pää ylväästi pystyssä ja loistavin silmin, ja sanoi, ettei mikään maailmassa ollut hänelle minkäänarvoista, niinkauvan kun P. Martinukselle ei oltu osotettu sitä kunnioitusta, mikä hänelle oli tuleva.

Ja kotiin palattuun määräsi hän kaiken omaisuutensa Konstanzin tuomiokirkolle sillä ehdolla, että hengelliset herrat vuosittain joka syyskuun yhdenentoista päivänä pitäisivät erityisen juhlan P. Martinuksen kunniaksi; itse hän muutti ahtaaseen mökkiin, jossa naiserakko Zilia aikoinaan oli asunut, ja vietti täydellistä luostarielämää. Ja kun sielläkään ei olo hänestä ollut tarpeeksi ankaraa, meni hän P. Galluksen laaksoon; piispa itse seurasi häntä sinne ja kääri hänen ympärilleen mustan hunnun ja talutti hänet iiriläiskummulla olevaan mökkiin ja luki siunauksen sen ylitse; muurikauhalla hän löi ensi iskun kiviin, joilla ovi tuli muurattavaksi kiinni, ja painoi neljästi sinettinsä lyijyyn, niin että aukkopaiikat täyttyivät ja erotti hänet siten maailman yhteydestä, ja tämän kestäessä kaikui munkkien laulu synkkänä ja surullisena kuin hautajaisissa.

Mutta ympärillä asuvalaiset pitivät uutta naiserakkoa suuressa arvossa; hän oli paljon kokenut tietäjätär, sanoivat he, ja monena sunnuntaina seisoivat he pää pään vieressä niityllä mökin edustalla, ja Wiborad seisoi akkunassaan saarnaten heille; ja muitakin naisia asettui asumaan läheisyyteen ja pyysi hänen johdattamaan heitä hyveeseen.

"Nyt olemme matkan perillä", sanoi Romeias. Praxedis ja hänen seuralaisensa katsahivat ympärilleen, mutta ainoatakaan ihmisolentoa ei ollut nähtävissä; myöhästyneitä perhosia ja leppäkerttuja tanssi päivänpaisteessa ja sirkka siritti nurmikossa. Wiboradin mökissä oli akkunaluukku lykätty kiinni, niin että vain kaitanen säde auringonvaloa sai pilkistää sisään. Hymisevää, hidasta ja puoleksi nenän kautta honottavaa virrenveisuuta kuului hiljaisuuden halki. Romeias koputti keihäällänsä

akkunaluukkuun, mutta se pysyi edelleen sulettuna, ja virrenveisuu jatkui keskeytymättä. Silloin sanoi torninvartija: "Meidän on hänet toisella tavalla koputettava esiin!"

Romeias ei ollut elintavoiltaan erittäin hienostunut, muuten hän ei olisi tehnyt niin, kuin nyt teki.

Hän alkoi laulaa muuatta laulua, jolla hän usein huvitti luostarioppilaita, kun nämä teuhasivat hänen tornikamarissaan, nykivät häntä parrasta ja puhalsivat hänen isoon torveensa. Se oli yksi noita säveliä, joita niin kauvan kun saksankieli on ollut olemassa on tuhansia laulettu vapaalla maantiellä, teidenristeyksissä, metsänsopukoista ja kaukaisilta kunnailta tuulen viedä ja tuulen tuoda, ja kuului se näin:

Ma tiedän tammen, se parhaillaan
On viherjäverhossansa,
Siin' päivät päästänsä kuhertaa
Villikyyhkynen riemujansa.

Ma tiedän vuoren, josta vaan
Saa rääkynää inhaa kuulla,
Siin' pöllö harmaja asustaa,
Vois itse piruks' sitä luulla!

Ja kytän torvi se vienosti soi,
Mut surman tuo kytän nuoli:
Mult' laulun kaunihiin kyyhky sai,
Vaan pöllö, se nuolestan' kuoli.

Romeiaan laulu teki melkein saman vaikutuksen, kuin jos olisi kallionlohkareen paiskannut sisään Wiboradin mökkiin. Heti ilmestyi inhimillinen haamu nelikulmaiseen ikkunaan: laiha kaulasta kohosivat kalpeat, kuihtuneet naisen kasvot, joissa suu oli ottanut vihamielisen suunnan suoraan nenää kohti. Musta huntuun verhoutunut vanha vaimo kumartui kauvas ulos ikkunasta; hänen silmänsä kiiluivat kamalasti. "Joko taas, saatana?" huusi hän.

Silloin astui Romeias esiin ja sanoi sävyisästi: "Ilkeä vihollinen ei osaa niin kauniita lauluja kuin Romeias, luostarinvartija. Rauhoittukaa, sisar Wiborad, minä tuon luoksenne pari hienoa neitosta, jotka luostarin herrat sulkevat teidän hauskaan seuraanne."

"Kaihotkaa kauvas, te kavalat haamut!" huusi erakko. "Me tunnemme kyllä ansat, joita kiusaaja asettaa. Poistukaa, poistukaa!"

Mutta Praxedis lähestyi mökkiä ja kumarsi säädyllyisesti sen laihalle asujalle: hän ei tullut helvetistä, vaan korkealta Twieliltä järven toisella rannalla, selitti hän tälle. Hiukkasen kavalakin osasi kaunis kreikkalaislapsi olla, sillä vaikka hänen tietonsa Schwarza-laakson erakkomajasta olivat vasta tänään saatuja, lisäsi hän kuitenkin, että hän oli jo paljo kuullut puhuttavan sisar Wiboradin hurskaasta elämästä, jonka vuoksi hän nyt oli käyttänyt ensi tilaisuutta hyväkseen päästäkseen hänen puheilleen.

Näytti siltä kuin olisi muutamia rypyjä Wiboradin otsassa silinnyt. "Ojenna minulle kätesi, muukalainen!" hän sanoi, ojentaen käsivartensa ulos ikkunasta. Kaapu sysäytyi hiukan syrjään, niin että käsivarsi koko lihattomassa laihuudessaan tuli päivänvaloon.

Praxedis ojensi eukolle oikean kätensä. Kun nuoren, lämpimän veren tykintä hänen valkeassa kädessään kosketti erakon kuivuneita sormia, tuli tämä vähitellen vakuutetuksi kreikkattaren ihmisluonnosta.

Romeias huomasi asiain kääntyvän suotuisempaan suuntaan, ja hän vieritti muutamia kallionlohkareita mökin ikkunan alle. "Kahden tunnin kuluttua tulen noutamaan teidät; jääkää Herran haltuun, neitoseni!" sanoi hän. "Elkääkä pelästykö, jos hän saa kaatuvantaudin kohtauksen", kuiskasi hän kreikkattarelle.

Sitte vihelsi Romeias koiransa luokseen ja astui niiden kanssa metsän pimentoa kohti. Hän oli kulkenut noin kolmisenkymmentä askelta ilman muuta eteenpäin, mutta sitte käänsi hän pörröisen päänsä ja vähitellen koko ruumiinsakin ympäri; keihäseensä nojautuen hän herkeämättä katseli mökin eteiselle nurmikentälle, aivan kuin olisi hän kadottanut jotakin. Mutta mitään ei häneltä ollut jäänyt sinne.

Praxedis hymyili ja lähetti tälle karkeimmalle kaikista torninvartijoista lentomuiskun. Silloin kääntyi Romeias äkisti ympäri, tahtoi työntää keihään olallensa, pudotti sen ja kompastui, saavutti jälleen mielenmalttinsa ja katosi vankkaa ravia sammaleisten puiden taakse.

"Oi maailman lapsi, joka pimeydessä vaellat", torui erakko ikkunastaan, "minkä liikkeen teit kädelläsi?"

"Se oli vain leikkiä..." sanoi Praxedis hilpeästi.

"Syntiä se oli!" huusi Wiborad niin julmalla äänellä, että Praxedis säikähtyi.

"Oo perkeleen töitä ja sokeutta!" saarnasi erakko edelleen. "Te annatte silmienne kavalasti kierrellä, kunnes ne salamana sattuvat miehen sydämmeeseen, ja viskaatte lentomuiskun, niinkuin se ei mitään olisi. Eikö se ole mitään, että joku katselee taaksensa, sen sijaan että katsoisi eteensä? Ken kätensä auralle laskee ja vetää sen takaisin, ei se ole sovelias Jumalan valtakuntaan! Leikkiä vain?! Oi, ojentakaa minulle iisoppia, pyyhkiäkseni sillä teidän syntinne, ja lunta, sillä teidät puhtaaksi pestäkseni!"

"Niin en ajatellut", vastasi Praxedis punehtuen.

"Te ette paljoakaan ajattele", sanoi Wiborad, katsellen tarkastelevasti Praxedista kiireestä kantapäähän asti. "Ette te myöskään ajattele sitä, että tänään kannatte viheriänkeltaista hametta, ja että niin julkea väri on kauhistus maailmata karttavalle silmälle, ja että te olette vyönne niin höllästi ja huolettomasti sitonut ympärillenne, kuin olisitte maatakiertävä tanssijatar. Valvokaa ja rukoilkaa!"

Erakko katosi hetkeksi ikkunasta, sitte tuli hän jälleen näkyviin ja ojensi karkeaksi punotun nuoran ulos. "Minun tulee sääli sinua, kuhertava kyyhkyrukka", sanoi hän. "Riistä uumiltasi silkkivyö ja ota tässä vastaan kieltäytyksen vyö Wiboradin kädestä; se olkoon sinulle kehoituksena luopumaan turhasta puheesta ja touhusta. Mutta jos jälleen syntinen sydämesi johdattaa sinut kiusaukseen lähettämään vartijoille lentosuukkosia, niin käännä pääsi auringonnousua kohti ja laula virsi: 'Herra, tule turvakseni!' — ja jollet sittekään rauhaa saa, niin sytytä vahakynttilä ja pidä etusormeasi liekin päällä, niin olet sillä hetkellä turvattu, sillä tuli parantaa tulen."

Praxedis loi katseensa maahan.

"Sananne ovat katkerat", sanoi hän.

"Katkerat!" huusi eukko: "Kiitetty olkoon Herra, ettei huulillani asu mitään suloista makua! Pyhäin suiden pitää olla katkerat. Kun Pakomius istui korvessa, tuli Herran enkeli hänen luokseen ja toi hänelle laakeripuun lehtiä ja kirjoitti niille rukouksen sanat ja sanoi: 'Niele lehdet; ne maistuvat suussasi kuin sappi, mutta sinun sydämesi täyttyy yltäkyläisesti todellisella viisaudella.' Ja Pakomius otti lehdet ja söi ne, ja siitä hetkestä alkaen tuli hänen suunsa katkeraksi, mutta hänen sydämensä täyttyi makeudella, ja hän ylisti Herraa."

Praxedis vaikenä. Jonkun aikaa vallitsi täydellinen äänettömyys. Herttuattaren muita naisia ei ollut enää näkyvissä. Kun erakko oli ojentanut vyönsä ikkunasta, olivat he tyrkänneet toisiansa kyynäpäillään ja hiljaa hiipineet mökin toiselle puolelle. He poimivat metsässä ison kimpun kanervia ja syksykukkia ja nauraa kihertelivät keskenään.

"Emmekö mekin sido sellaista vyötä vyötäisillemme?" sanoi yksi.

"Sitte vasta, kun aurinko mustana nousee", sanoi toinen.

Praxedis oli laskenut nuoran kädestään ruohikkoon. "En tahdo riistää teiltä vyötänne", sanoi hän, katsellen arasti mökin ikkunaan.

"Voi sinuas suruton olento", lausui Wiborad, "se vyö, jota me kannamme, ei ole mikään lasten leikkikalua, kuten se, jonka sinulle ojensin; Wiboradin vyö on rautasiima, joka on täynnä tylsiä piikkejä, ja se kilisee kuin kahle ja leikkaa lihaa; — sinun silmäsi kauhistuisivat sen nähdessään."

Praxedis astui metsään ikäänkuin katsellakseen, eikö Romeiasta pian kuulunut takaisin. Erakko lienee huomannut, ettei hänen vieraansa tuntenut oloaan kovin hauskaksi, sen vuoksi hän ojensi ikkunastaan lautasen, jolle oli asetettu puolitusinaa punasen vihreitä omenia.

"Käykö sinulle aika pitkäksi, maailman tytär?" kysyi hän. "Ota ja syö, jolleivät parannuksen sanat sinua tyydytä. Leivoksia ja makeisia ei minulla ole, mutta myöskin nämä omenat miellyttävät Herraa hyvin, sillä ne ovat köyhien ruokaa."

Kreikkalais-impä tiesi mitä soveliaisuus määräsi. Mutta omenat olivatkin puuomenia. Kun hän oli syönyt puolen ensimmäisestä, meni hänen suloinen suunsa väärään ja kyynäleitä helmeili hänen silmistään vasten hänen tahtoaan.

"Miltä ne maistavat?" huusi erakko. Silloin pudotti Praxedis ikäänkuin vahingossa omenanlopun kädestään. "Jos Luoja olisi kaikkiin pannut sellaisen kirpeyden, ei Eeva milloinkaan olisi omenaa

maistanut", sanoi hän ja hymyili happamen imelästi.

Tästäkös Wiborad loukkautui. "Hyvä", vastasi hän, "että et anna muiston Eevasta sammua mielestäsi! Hänellä oli samanlainen maku kuin sinulla, ja sen vuoksi on synty maailmaan tullut."

Praxedis silmäsi taivaalle, mutta ei suinkaan mistään mielenliikutuksesta. Yksinäinen haukka kierteli ylhäällä Wiboradin mökin päällä. "Oi jospa voisit parissasi lentää yli Bodenjärven", ajatteli hän. Sitte pudisti hän veitikkamaisesti päätään.

"Miten olisi minun alotettava", kysyi hän, "jotta tulisin täydelliseksi kuten te?"

"Maailmasta tykkänään kieltäytyminen", vastasi Wiborad, "se on lahja ylhäältä; ihminen ei sitä voi itselleen antaa. Paastoaminen, lähdeveden juominen, lihan kuolettaminen, virsien lukeminen, ne ovat kaikki vaan valmistuksia. Tärkein asia on, että osaa valita itselleen hyvän suojeluspyhimyksen. Me naiset olemme heikkoa sukua, mutta harras rukouksemme huutaa Jumalan sotijat sivullemme, jotka auttavat meitä. Katsohan tähän pieneen ikkunaan: sen vieressä *hän* usein seisoo yön hiljaisuudessa, minun ajatusteni valittu, uljas piispa Martinus, ja kohtaa kilvellään ja keihäällään ryntäävää perkelettä; sininen sädekehä käy ulos hänen päästään, ja kun hän lähestyy, säihkyy pimeydestä kuin salamoita, ja kirkuen pakenevat paholaiset. Ja kun taistelu on loppuun saatettu, käy hän kanssani tuttavalliseen seurusteluun; minä uskon hänelle kaikki, mikä sydäntäni painaa, kaiken ahdistukseni, mikä minua naapurieni puolelta kohtaa, ja kaiken tuskan, minkä minulle luostarin väki tuottaa, ja pyhimys nyökkää minulle päätään ja puistaa uhkuvia kiharoitaan ja ottaa kaiken tämän mukaansa taivaaseen ja kertoo siitä ystävälleen, arkkienkeli Mikaelille, jonka joka maanantai on vartioitava Isä Jumalan valtaistuinta; [7] siten tulee se oikeaan paikkaan, ja Wiborad, tämä halvimmista kaikkein halvin istuimella istuvan palvelijoista, ei joudu unhotukseen..."

"Sittepä tahdon minäkin valita Pyhän Martinuksen suojeluspyhimyksekseni", sanoi Praxedis.

Mutta sitä ei Wiborad ollut ylistyspuheellaan tarkoittanut. Hän loi halveksivan ja mustasukkaisen katseen kreikkalaistytön punaisiin poskiin. "Herra antakoon teille anteeksi rohkeutenne!" sanoi hän ristien käsiään. "Luuletteko te, että se on tehty yhdellä kevytmielisellä sanalla ja sileillä kasvoilla? Se on kuulumatonta! Monia pitkiä vuosia taistelin minä ja kannoin kieltäytyksen ryppyjä kuin arpia otsallani, enkä vielä saanut sitä armoa osakseni, että hän olisi minuun kerrankaan katsettaan luonut. Hän on ylhäinen pyhimys ja uljas sotija Herramme edessä, ja hän katsoo itselleen vain koeteltuja kilvoittelijoita."

"Hän ei tule rukoustani tylästi hylkäämään", ehätti Praxedis väliin.

"Mutta te ette saa rukoilla häntä", huusi Wiborad kiukkuisena, "kuuletteko, te ette saa rukoilla häntä! Mitä on hänellä teidän kanssanne tekemistä? Teidänlaisianne varten on toisia suojeluspyhimyksiä. Minä mainitsen teille yhden. Ottakaa hurskas isä Pakomius suojelijaksenne."

"Häntä en tunne", sanoi Praxedis.

"Se on ikävätä, mutta oppikaa hänet nyt tuntemaan. Hän oli kunnianarvoinen erakko Teben korvessa, söi juuria ja heinäsiirkoja ja oli niin hurskas, että hän jo eläessään kuuli ilmojen ja planeettien soivan, ja sanoi usein: 'Jos kaikki ihmiset voisivat kuulla sen, mitä minun korvieni nyt on sallittu kuulla, jättäisivät he kotinsa ja kontunsa, ja ken olisi vetänyt kengän oikeaan jalkaansa, jättäisi vasemman paljaaksi ja juoksisi korpeen.' Mutta Aleksandriassa oli neitonen nimeltä Thais, josta ei kukaan tiennyt, oliko hänen kauneutensa hänen kevytmielisyyttänsä suurempi vaiko päinvastoin. Silloin lausui Pakomius: 'Sellainen olento on rasitus koko Egyptinmaalle'; ja hän varusti itsensä matkaan, leikkasi partansa ja voiteli itsensä ja astui krokotiilinsa selkään, jonka hän rukouksensa voimalla oli tehnyt itsellensä alamaiseksi; ja hän meni naisen luo, kuin olisi hän ollut hänen rakastajansa. Suuren palmupuuisen keppinsä hän myös oli ottanut mukaansa ja tärisytti sillä syntisen vaimon sydäntä niin, että tämä poltti silkki-vaatteensa ja koristuksensa ja seurasi Pakomiusta kuin vuona paimentaan. Ja tämä sulki hänet kalliohautaan, johon jätti vain yhden pienen ikkunan avoimeksi, ja opetti häntä rukoilemaan; ja viiden vuoden perästä oli Thaksin kilvoitus päättynyt, ja neljä enkeliä vei hänen pelastetun sielunsa taivaaseen."

Mutta Praxedistä ei tämä suuresti huvittanut. "Vanha korpiukko takkuisine partoineen ja katkerine huulineen ei ole hänelle kyllin ylhäinen, sen vuoksi on minun siihen tyydyttävä", ajatteli hän itseksensä. Mutta ääneen ei hän sitä tohtinut lausua.

Nyt kajahti luostarin iltakellon ääni mäntymetsin halki. Silloin poistui erakko ikkunastaan ja veti luukut kiini. Hymisevää rukouksen lukemista alkoi kuulua sisältä, ja siihen sekautui ikäänkuin putoavien iskujen rätinää. Eukko ruoski itseään.

Tällä välin oli Romeias kaukana metsässä alkanut saaliinajonsa ja nakannut keihänsä; mutta hän

olikin pitänyt tammenhakoa metsävuohena. Närkästyneenä hän veti keihäänsä takaisin vastaan hangottelevasta kannosta, — se oli ensi kerta hänen elässään, jolloin hänelle moista oli sattunut.

Wiboradin majan edustalla oli kauvan hiljaista. Sitte kuului hänen äänensä jälleen, mutta ikäänkuin muuttuneena, sointuen täyteläistä intohimoa: "Astu alas, Pyhä Martinus, rohkea sotasankari, sinä minun lohdutukseni yksinäisyydessä, tähteni ajan synkeydessä! Astu alas, minun sieluni on vyöttänyt itsensä sinua katselemaan, minun silmäni janoavat sinua."

Ja jälleen kävi kaikki äänettömäksi nurmikentällä majan edessä — kunnes Praxedis yhtäkkiä hytkähti kokoon. Kamala huuto kajahti mökistä. Hän juoksi ikkunan luo ja katseli sisään: erakko oli langennut polvilleen, kädet korkealle kohotettuina ja silmät lasimaisesti eteensä tuijottaen. Hänen vieressään makasi ruoska, katumuksen välikappale.

"Jumalan tähden", huusi Praxedis, "mikä teillä on?" Wiborad hypähti ylös ja puristi suonenedontapaisesti kreikkalaistytön kättä. "Ihmislapsi", sanoi hän murtuneella äänellä, "jonka on sallittu katsella Wiboradin tuskia, lyö rintaasi, sillä merkki on annettu. Tulematta jäi ajatusteni valittu, suuttuneena siitä, että arvottomat huulet ovat lausuneet hänen pyhää nimeään, mutta Pyhä Gallus on ilmestynyt sieluni silmiin eteen, hän, joka ei vielä milloinkaan ole käynyt tänne sisälle — ja hänen kasvonsa olivat kuin kärsivän ja hänen vaatteensa revitty ja palanut. Hänen luostariansa uhkaa joku vaara. Meidän on pidettävä esirukous sen puolesta, jottei hänen opetuslapsensa horjahtele vanhurskauden tiellä."

Hän kumartui ulos ahtaasta ikkunastaan ja huusi: "Sisar Wendelgard!"

Silloin lykättiin vastapäätä olevassa mökissä luukku syrjään ja vanhahkot kasvot tulivat näkyviin; se oli kelpo rouva Wendelgard, joka siellä murehti aviopuolisoaan, jota ei ollut kuulunut palaavaksi viimeiseltä sotaretkeltä.

"Sisar Wendelgard", lausui Wiborad, "veisatkaamme kolmasti virsi: 'Armahda minua, Jumala, sun laupeutesi jälkeen.'"

Mutta sisar Wendelgard oli juuri uneksivalla kaiholla muistellut herraansa ja puolisoansa; Jumalaan turvaten hän oli lujasti vakuutettu siitä, että hän vielä kerran palaisi kotiin hunnien maasta, ja olisi mielellään jo nyt astunut majansa ovesta ulos siintävään ilmaan ottamaan vastaan toivottua tulijaa.

"Ei nyt ole virrenveisuun aika", huusi hän nurmikentän yli.

"Sitä suloisempana kaikuu vapaaehtoinen hartaus taivasta kohti." Ja Wiborad alotti korkealla äänellään virren. Mutta vastausta ei kuulunut. "Miksi et yhdy Daavidin riemulauluun?"

"En voi", oli Wendelgardin yksinkertainen vastaus. Häntä oli monivuotinen erakkoelämä vähitellen ruvennut ikävyyttämään. Monia tuhansia virsiä oli hän Wiboradin käskystä veisannut, jotta P. Martinus vapauttaisi hänen aviopuolisonsa vihollisten vallasta; mutta aurinko nousi, aurinko laski — yhä jäi tämä tulematta. Ja tyly naapuri oli häntä suuresti loukannut eriskummallisilla tavoillaan.

Mutta Wiborad katseli hellittämättä taivaalle, kuten se, joka selkeällä päivällä odottelee näkevänsä pyrstötähden. "Oo sinä tottelemattomuuden ja ilkeyden yltäkylläinen astia", huusi hän, "tahdonpa rukoilla puolestasi, että pahat henget luotasi karkoitettaisiin. Sinun silmäsi on pimeä ja ymmärryksesi sekava!"

Kuitenkin vastasi näin soimattu levollisesti: "Elkää tuomitko, ettei teitäkään tuomittaisi. Silmäni on vielä yhtä terävä kuin vuosi takaperin, kun se kuutamoyönä voi nähdä, miten majanne ikkunasta laskeuduite alas ja kuljitte, Herra ties minne, — ja ymmärrykseni yhä punnitsee, tokko semmoinen suu kuin teidän kykenee virsiä veisaamalla ihmeitä toimittamaan."

Silloin vääristyivät Wiboradin kalpeat kasvot kuin olisi hän nielaissut piikiven. "Voi sinuas, pirun riivaama!" huusi hän, ja kokonainen virta haukkumasanoja tulvasi hänen huuliltaan; mutta naapurikaan ei jäänyt vastausta vaille, yhä nopeammin sinkosi vihaisia sanoja heidän välillään, kietoutuen toisiinsa ja sekautuen; kallioseinistä kajahti kireä, soinnuton kaiku ja säikytti pöllöparia, jolla oli pesänsä kallionkolossa, niin että se rääkäisten lehahti lentämään.

Mykällä hämmästyksellä kuunteli Praxedis tätä melua; halusta olisi hän mennyt väliin sovittajaksi, mutta hento ei koskaan kykene teräviä erottamaan.

Silloin kajahti metsän reunasta jahtitorven hilpeä ääni ja koirain terhakka haukunna; hitaasti lähenei Romeiaan korkea vartalo paikkaa, missä riideltiin. Kun hän toisen kerran oli viskannut keihäänsä, ei se enää ollut sattunutkaan hakoon, vaan komeaan saksanhirveen; se riippui hänellä selässä, ja vyöhönsä

hän oli ripustanut kuusi elävää jänistä, jotka Tablattiin arentimies oli ansoilla pyytänyt.

Ja kun metsämies älysi erakot, iloitsi hänen sydämmensä; hän ei tosin lausunut sanaakaan, mutta hän irrotti kaksi elävää jänistä vyöstään; ja heiluttaen toista oikeassa, toista vasemmassa kädessään, heitti hän ne niin tarkasti torailevain naisten kapeista ikkuna-aukoista sisään, että Wiborad, jonka päätät jäniksen pehmeä nahka oli sähköiskun tavalla koskettanut, kimakasti kiljaisten veti sen sisään. Kelpo Wendelgardilta oli kaksipuhelun kuumuudessa avautunut musta mekkonsa; jänis sujahti hänelle äkisti kaulan ja kaapun väliin, sotkeutui hänen vaatteihinsa, etsi ulospääsyä eikä tiennyt mihin pyrkiä, niin että myöskin urhean rouvan kauhistus valtasi. Niinpä katkesi kummaltakin puolelta sanatulva, ikkunaluukut vetäistiin äkäisesti kiini ja kummulle palasi rauha.[8]

"Lähtekäämme kotiin, ennenkun ilta joutuu", sanoi Romeias kreikkalaisneidolle. Praxedista ei eukkojen tora eikä Romeiaan rauhavälitys ollut niin kiinnittänyt tähän paikkaan, ettei hän olisi hennonut lähteä. Hänen seuralaisensa olivat jo omin päin alkaneet paluumatkan.

"Jänikset ei teille taida olla suurenarvoisia", sanoi hän vartijalle, "koska niitä niin huolimattomasti viskaatte maailmaan."

"Eipä hyvinkään", nauroi Romeias; "kuitenkin olisi lahja ollut kiitoksen arvoinen."

Tällöin avautui kattoluukku Wiboradin mökissä, erakon laiha haamu tuli puoleksi näkyviin, ja kohtalaisen suuri kivi lensi Romeiaan pään yli häntä kuitenkaan kohtaamatta. Se oli kiitos jäniksestä.

Tästä näkee, että seuraelämän tavat niinä aikoina monessa suhteessa erosivat meidänpäiväisistämme.

Praxedis ilmaisi ihmetystään kohtauksen johdosta. "Sellaista sattuu aina joka toinen viikko", vastasi Romeias. "Pieni erä sappea ja suuttumusta antaa erakkoekoille uutta elinvoimaa; hyvätyö on siis avustaa niiden syntymistä."

"Mutta onhan hän pyhimys", sanoi Praxedis arasti. Silloin murahti Romeias partaansa. "Olkoon hän iloinen", sanoi hän, "jos hän semmoinen on. En tahdo riistää häneltä hänen hurskautensa vaippaa. Mutta sen jälkeen kun kävin Konstanzissa tervehtimässä äitini sisarta, on minulle selvinnyt kaikenlaista, joka ei minusta vallan hurskaalta näytä. Ei ole vielä unhotettuna, miten hän piispan oikeuden edessä sai vastata jonkin asian vuoksi, joka ei minuun koske, ja kertovatpa Konstanzin kauppiat sitä heiltä kysymättäkin, miten tuomiokirkon luona asuvat erakot heille lainailevat hurskaiden pyhiinvaeltajain lahjoittamia almurahoja oikeata nylkykorkoa vastaan. Mitä minä sille voin, että jo poikuusijässäni kerran sain kivilouhimossa käsiini harvinaisen suuren piikiven? Kun olin sen särkenyt, istui sen sisässä sammakko, joka katseli minua suurin silmin. Sen jälkeen tiedän, mitä väkeä erakot ovat. Hip hop — trari trara!"

Romeias saatti uuden ystävättärensä sen luostariipiirin ulkopuolella olevan talon portille, joka oli määrätty tälle yömajaksi. Siellä seisoivat jo palvelijattaret, ja kukkaskimppu, jonka he olivat poimineet, makasi portin edessä olevalla kivipöydällä.

"Meidän on sanottava jäähyväiset toisillemme", lausui torninvartija.

"Voikaa hyvin!" sanoi Praxedis. Sitte erkani Romeias hänestä. Astuttuaan kolmisenkymmentä askelta, katsoi hän tarkasti taakseen. Mutta kahdesti ei aurinko nouse samana päivänä, kaikkein vähemmän luostarin torninvartijalle. Hän ei enää saanut mitään lentosuukkosta. Praxedis oli käynyt sisään.

Silloin palasi Romeias hitaasti takaisin, sieppasi lupaa kysymättä kukkakimpun kivipöydältä ja lähti matkaansa. Saaliinsa hän jätti luostarin keittiöön. Sitte meni hän tornikamariinsa, naulasi kukkakimpun seinälle ja piirusti sen alle hiilellä sydämmen, jossa oli kaksi silmää, pystysuora viiva nenänä ja vaakasuora suuna.

Luostarioppilas Burkard tuli kamariin kujeilemaan hänen kanssaan. Tämän niskaan hän tarttui mahtavalla kourallaan, ojensi hänelle hiilen ja asetti hänet seinän eteen ja komensi: "Kirjoita nimi alle!"

"Kenenkä nimi?" kysyi poika.

"Hänen!" sanoi Romeias.

"Mitä minä tiedän 'hänestä' ja 'hänen' nimestään!" sanoi koululainen harmistuneena.

"Siinä sen taas näkee", murahti Romeias, "mitä opiskeleminen hyödyttää! Kahdeksan tuntia joka päivä istuu nulikka aasinnahkojensa[9] takana eikä edes tiedä, mikä tuon vieraan neitosen nimi on!..."

NELJÄS LUKU.

Luostarissa.

Hadwig rouva oli tällä aikaa toimittanut hartauttansa P. Galluksen haudalla. Sen jälkeen ajatteli apotti ehdottaa hänelle kävelyä siimekkäässä luostarinkäytävässä, mutta herttuatar pyysi ensin saadakseen nähdä kirkon aarteet. Naisen mieli, vaikka se olisi mitä ylevin, iloitsee aina nähdessään koristuksia, helyjä ja kauniita vaatteita. Apotti koetti johtaa hänen mieltänsä toisaalle, selittäen että luostari oli köyhä ja pikkuinen ja että serkku varmaan oli matkoillaan valtakunnassa ja keisarinhovissa nähnyt paljo arvokkaampaa; mutta se ei auttanut.

He astuivat sisään sakaristoon.

Apotti avautti mustuneet arkut; niissä sai ihailia monia purppuranvärisiä messukaapuja sekä koruompelulla ja pyhästä historiasta otetuilla aiheilla koristettuja pappispukuja. Oli niissä sellaisiakin kuvia, jotka vielä läheltä koskettivat roomalaista pakanuutta, kuten esimerkiksi kuvaus Merkuriuksen ja Philologian häistä.

Tämän jälkeen avattiin korulippaat. Niistä loisti vastaan jalojen metallien kimellys, hopeaisia lamppeja ja kruunuja välkkyi siellä myöskin sekä ohueksi taottuja kultalehtiä evankeliumikirjani sitomiseen ja alttarin koristamiseen, — luostarin munkit olivat tuoneet ne polviensa ympärille käärittynä Italiasta epävarmoja alppipolkuja myöten; kallisarvoisia merkillisiä astioita, delfiin muotoisia kynttilänjalkoja, pylväiden päällä seisovia simpukankuoria, jotka olivat muodoltaan kuin majakoita, pyhäsavuastioita ja paljon muuta, — se oli runsas ja rikas aarre. Vielä oli siellä merikullasta valmistettu kalkki, joka valoa vasten asetettuna kimalteli kauniisti; sen reunasta oli pala lohennut.

"Kun edeltäjäni Hartmuth makasi kuolinvuoteellaan", sanoi apotti, "tehtiin tähän lääketta jauheesta, viinistä ja hunajasta ja annettiin hänen juoda kuumeen lievittämiseksi."

Merikullan sisässä nähtiin pieni kovakuoriainen, joka oli niin hyvästi säilynyt kuin olisi se vasta äskettäin siihen istahtanut; ei varmaankaan osannut tämä hyönteinen aavistaa, istuessaan esihistoriallisina aikoina tyytyväisenä heinäkorrellaan, ennenkun sitkeänä virtana valuva maapihka sen nielasi sisäänsä, että se tällä tavalla säilyisi jälkimaailmalle.

Mutta sellaiseen mykkään todistajaan luonnonvoimien ihmeellisestä toiminnasta ei siihen aikaan luotu huomiota; ainakin oli kamariherra Spazzo, joka myöskin tarkkaavaisesti katseli kaikkia esineitä, huvitettu aivan toisenlaisista kysymyksistä. Hän ajatteli miten paljo mieluisempaa olisi ollut elää sotakannalla näiden hurskaiden miesten kanssa, sen sijaan että nyt vierasystävänä heiltä kattoa pyyteli, ja anastaa ase kädessä heidän alueensa ja aarteensa. Ja kun hän eläessään oli jo usein nähnyt monen ylhäisen ystävyyden äkisti muuttuneen vihollisuudeksi, varustautui hän ajatuksissaan taasenkin tällaista mahdollisuutta varten; hän kiinnitti tarkasti muistoonsa sakariston oven aseman ja mutisi itsekseen: "Siis kuorista ensimmäinen ovi oikealle!"

Myöskin näytti apotti älynneen, että niin paljon kultan ja hopean näkeminen voi herättää himoa niiden omistamiseen; sen vuoksi hän ei avannutkaan viimeistä lipasta, jossa aarteista kallisarvoisimmat olivat, vaan sai aikaan että he lähtivät ulos sakaristosta.

He ohjasivat askeleensa luostarin kasvitarhaan. Se oli suunniteltu avaraksi alaltaan ja kasvoi siinä paljon vihanneksia keittiön tarpeeksi, paljon hyödyllisiä lääkeyrttejä ja parantavia juuria.

Puistosta oli erotettu laaja osa kesyttömille eläimille ja linnuille, joita oli sekä sellaisia, joita asusti läheisillä alpeilla, että myöskin pitkämatkaisten vierasten lahjoittamia luostarin puutarhaan.

Siellä huvitti Hadwigia karhujen kömpelöt liikkeet; hullunkurisesti hypellen kiipesivät ne ylös ja alas tarhaan pystytettyä paalua myöten. Vielä oli siellä tylppönokkainen apina, joka samaan vitjaan sidotun merikissan kanssa piti hurjaa peliä aamusta iltaan; näistä molemmista luontokappaleista lausui muuan senaikainen runoilija, ettei niiden olemassaolon perustaksi voitu keksiä mitään hyödyllistä lahjaa tai taipumusta.

Vanha vuorivuohi seisot hiljaa ja pää maahan painuneena ahtaassa tarhassaan; sittekun tunturialppien ylpeä poika ei enää saanut hengittää jäätikköjen purevan kylmää ilmaa, oli se käynyt sokeaksi, sillä ei jokainen olento viihdy alhaalla ihmisten laaksoissa.

Aivan toisin oli laita paksunahkaisten mäyräin; niiden ohitse mentäessä naurahti ilkeä Sindolt. "Ole tervehditty, sinä pieni, pahasisuinen eläin", sanoi hän, "sinä luostarikyttäin jalo otus!"

Toisaalta jälleen kajahti läpitunkeva vihellys. Joukko tunturisopuleja kiiti keinotekoisien kallioiden halkeamain lävitse näkyviin. Hadwig rouva ei vielä koskaan ollut nähnyt tätä hauskaa eläintä, jonka vuoksi apotin oli selitettävä hänelle niiden elintapa.

"Ne nukkuvat enemmän kuin mitkään muut luontokappaleet", lausui hän, "valvoessaankin ne uneksuvat; ja kun talvi lähenee, kokoovat ne kaikenlaisia olkia ja heiniä yhteen, ja yksi niistä rupee selälleen jalat haarallaan, toiset pinovat rikkakasan sen vatsalle, tarttuvat kiini häntään ja kulettavat sen sitte kuin täyteen lastatun kuormavaunun pesäänsä."

Silloin sanoi ilkeä Sindolt kamariherra Spazzolle: "Mikä vahinko, ettette te syntyneet tällaiseksi tunturihiireksi, se olisi ollut mieluinen toimi teille!"

Kun apotti oli kääntynyt toisaalle, rupesi Sindolt esittämään eläimiä omalla tavallaan. "Tuossa on väkevä Tutilomme!" sanoi hän osottaen muuatta karhua, joka juuri oli heittänyt kumppaninsa pitkälleen maahan. "Tuossa sokea Thieto!" — hän osotti vuorivuohta, ja juuri oli hän antamaisillaan apotilleenkin jonkun vähemmän miellyttävän kuvaisen eläinkunnasta, kun herttuatar puuttui puheeseen sanoen: "Koska kerran osaatte kaikkien suhteen tehdä vertauksia, mihin minua vertaisitte?"

Sindolt joutui hämilleen. Kaikeksi onneksi oli kurkien ja haikaroiden joukossa kaunis hopeafasaani, joka tuuditteli helmenharmaata välkkyvää pyrstöänsä päivänpaisteessa.

"Tuohon tuolla!" virkkoi Sindolt.

Mutta herttuatar kääntyi Ekkehardiin, joka uneksien katseli vilinää eläintarhassa. "Oletteko te samaa mieltä?" kysyi hän. Ekkehard säpsähti. "Oi valtiatar", sanoi hän vienolla äänellä, "ken julkeaa noiden kirkuvien ja kaakattavien luontokappaleiden seasta etsiä teille kuvaista?"

"Mutta jos me sitä vaadimme..."

"Silloin tiedän vain *yhden* linnun", lausui Ekkehard. "Meillä ei sitä ole, eikä kenelläkään muulla; valoisina kesäöinä lentää se korkealla päittemme päällä ja sivuaa siivillään taivasta. Sen linnun nimi on Caradrión; kun siltä putoo höyheniä maahan, parantuu niillä joku sairas mies; lintu laskeutuu nimittäin alas miehen luo ja panee nokkansa hänen suuhunsa, imee miehen sairauden itseensä ja puhdistaa itsensä jälleen iankaikkisessa valossa: silloin on mies pelastettu."

Apotti tuli jälleen paikalle ja katkaisi enempien vertauspuheiden latelemisen. Eräässä omenapuussa istui muuan palveleva veli, joka poimi omenia koriin. Kun Hadwig rouva lähestyi puuta etsiäkseen sen alla siimestä, tahtoi tämä laskeutua alas, mutta herttuatar viittasi hänelle pysymään puussa. Nyt kuului hentojen pojan-äänten laulua puiston perältä; ne olivat luostarin oppilaat, jotka tulivat tuomaan herttuattarelle tervehdyksensä. Vaikka olivat vallan nuoria poikasia, kantoivat he jo munkinkaapua, ja moni oli kerinnyt tonsurin yksitoistavuotiaaseen päähänsä. Kun nuo tulevan ajan punaposkiset apotit lähestyivät juhlasaatossa opettajainsa johtamina, katseet maahan luotuina, totisesti ja hitaasti laulaen latinalaisia säkeitään, lennähti vieno ivahymy Hadwig rouvan huulille; väkevästi hän potkasi lähimmän korin kumoon, niin että omenat vierivät koululaisten riveihin ja hyppelivät pitkin heidän kaapujaan. Mutta tästä vähintäkään häiriytymättä jatkoivat he kulkuaan; ainoastaan muuan kaikkein pienimmistä yritti kumartua ottamaan houkuttelevaa hedelmää maasta, mutta hänen vierustoverinsa tarttui ankarasti hänen vyöhönsä ja pidätti häntä.

Hyvillä mielin katseli apotti nuoren väen ryhtiä ja sanoi: "Kuri erottaa ihmisen eläimestä; ja vaikka heille viskaisitte hesperiidien omenia, pysyisivät he lujina." Hadwig rouva oli liikutettu. "Ovatko kaikki oppilaanne yhtä hyvästi kasvatettuja?" kysyi hän.

"Ehkä tahdotte itse tutkia", sanoi apotti; "ulomman luostarikoulun isot oppilaat tietävät yhtä hyvin, mitä kuri ja kuuliaisuus on."

Herttuatar nyökäytti päätään. Apotti vei hänet ulompaan luostarikouluun, jossa enimmäkseen kasvatettiin ylhäisten maallikkojen poikia ynnä niitä, jotka aikoivat antautua maalliseen pappissäätyyn.

He astuivat vanhinten luokkaan. Opettajansijalla seisoi syväoppinen Ratpert ja johdatti nuorisoa Aristoteleen *Logican* ymmärtämiseen. Kumartuneina pergamenttiensä ylitse istuivat oppilaat; tuskin he käänsivät päätäänkään sisäänastuvia katsellakseen. Oppi-isä ajatteli niittä kunniaa kasvateistaan. "Notker Labeo!" huusi hän. Se oli helmi hänen oppilastensa joukossa, totinen tieteen toivo; hinterällä ruumiilla istui mahtava pää, josta suunnaton alahuuli arvostelevasti eteni maailmaan, merkinä vankasta kestäväisyydestä tutkimuksen kivikoisilla poluilla ja aiheena hänen liikanimensä syntymiseen.

"Siitä pojasta tulee vielä jotakin", kuiskasi apotti; "jo kahdentoista vuotiaana hän sanoi koko maailman olevan kirjan ja luostarien siinä klassillisia paikkoja".[10]

Esiin huudettu antoi viisaan katseensa kulkea pitkin kreikkalaista tekstiä ja käänsi sitte tärkeän totisena seuraavan syvämielisen kohdan:

... "Jos puussa tai kivessä löydät viivan tapaisesti juoksevan juovan, niin on se yhdensuuntaisesti asettuneiden osien yhteinen raja. Jos kivi tai puu juovan kohdalla jakautuu kahtia, niin näemme kaksi juovantapaista läpileikkausta jakauman kohdalla, missä ennen oli vain *yksi* juova ja viiva. Ja sen lisäksi näemme kaksi uutta pintaa, jotka ovat yhtä leveät kuin kappale oli paksu, kun uusia pintoja ei vielä nähty. Tästä käy selville, että tämä kappale alkuaan oli yhdistyksen kautta syntynyt."

Mutta tuskin oli tämä yhdistetyn kappaleen käsite onnellisesti saatu selvitetyksi, kun jotkut nuorista ajattelijoina kallistivat päänsä yhteen ja kuiskivat keskenään kiihkeästi; yksin luostarioppilas Hepidankin, joka Notkerin mestarillisesta käännöksestä piittaamatta koko tarmollaan leikkasi nelisiipistä ja kiverähäntäistä pirua penkkiinsä, keskeytti työnsä... Nyt kääntyi opettaja kysymyksellään seuraavan puoleen: "Mutta miten tulee pinnasta yhteinen raja?" Tämä jatkoi edelleen kreikkalaisesta tekstistä, mutta liike koulupenkkien keskellä kävi yhä voimakkaammaksi; kuului suhinnaa ja murinaa kuin kaukaisista hätäkelloista, tekstin kääntämisestä ei enää tullut mitään ... ja yhtäkkiä syöksyivät Ratpertin kasvatit pystyyn, ympäröivät herttuattaren ja riistivät hänet apotin ja kamariherran sivulta. "Vangittu! Vangittu!" huusi hilpeä nuoriso ja linnoitti itsensä ja saaliinsa koulupenkkien taa. "Vangittu! Me olemme vanginneet Schwaabin herttuattaren! Mitä maksetaan lunnaita hänestä?"

Hadwig rouva oli jo ollut moninaisissa elämäkohdissa. Mutta että hän voisi joutua koulupoikain vangiksikin, sitä hän ei olisi koskaan voinut aavistaa. Mutta koska tämä oli hänelle jotakin uutta, huvitti se häntä. Hän mukautui leikkiin.

Oppi-isä Ratpert toi halkolaatikosta mahtavan patukan, jota hän uhkaavasti heilutti päänsä ympäri ja huusi, kuten ennen muinoin Neptunus, metelöitsijöille seuraavat Virgiliuksen säkeet:

"Siinäkö määrin luottoan' teihin te käytätte väärin?
Taivaan ja maan jopa käskyttän' aivan, te tuulet,
Julkeatten ylös myllertää sekä niin metelöidä?!
Quos ego!!"

Uusi riemunkarjunta oli vastauksena. Jo oli koulusali jaettu penkeillä ja jakkarolla kahteen osaan; toisessa olivat kapinoitsijat vankineen, toisessa herttuattaren ällistyneet seuralaiset. Spazzo herra mietti jo rynnätä linnoitukseen ja jaella tukevia nyrkiniskuja pää-ilkimysten joukkoon. Apotti ei saanut sanaa suustaan; oppilasten rohkeus oli lamannut kaikki hänen jäsenensä.

Korkea vanki seisoi koulusalin toisessa päässä eräässä akkunakomerossa, viisitoistavuotiaat ryöstäjänsä joka haaralla ympärillään.

"Mikä on tämän kaiken tarkoituksena, te tyhmät pojat?" kysyi hän hymyillen.

Silloin astui joukosta esiin muuan johtajista, notkisti polvensa ja sanoi nöyrästi: "Ken tulee muukalaisena, on ilman suojaa ja rauhaa, ja rauhaa vailla olevia pidetään vankeudessa, kunnes he lunastavat itsensä vapaiksi."

"Opitteko sellaista kreikkalaisista kirjoistanne?"

"Ei, valtiatar, se on saksalainen tapa."

"No, sittepä lienee minun lunastettava itseni irti", sanoi Hadwig rouva nauraen, ja hän tarttui kiini punaposkiseen logiikantutkijaan ja veti hänet luokseen suudellakseen häntä. Mutta tämä riistäytyikin irti ja juosten meluavien toveriensa joukkoon huusi:

"Sellaista rahaa me emme tunne!"

"Mitä sitten tahdotte lunnaiksi?" kysyi herttuatar. Hän oli jo käydä kärsimättömäksi.

"Myöskin piispa Salomo Konstanzista oli kerran vankimme", sanoi poika, "ja hän toimitti meille kolme uutta lupapäivää vuodessa ynnä lähetyksen lihaa ja leipää, ja hän sen kirjallisesti vahvisti testamentissaan."

"Oi sinä koskaan kyllästymätön nuoruus! Lienee sitte minunkin oltava anteliaisuudessa ainakin piispan vertainen. Oletteko jo maistaneet Bodenjärven siikoja?"

"Emme!" huusivat pojat.

"Niinpä on teidän vuosittain saatava kuusi siikaa muistoksi minusta. Kala tekee hyvää nuorille suille."

"Lupaatteko sen meille oikein kirjeellä ja sinetillä?"

"No, jos niin täytyy!"

"Kauvan eläköön Schwaabin herttuatar! Eläköön hän!" huudettiin joka taholta. "Hän on vapaa!" Penkit työnnettiin jälleen paikoilleen, ja hyppien ja riemuiten saattoivat veitikat vankinsa vapauteen. Taampana lentelivät *Logican* pergamenttilehdet ilonosotuksina ilmaan; vetäytyivätpä itse Notker Labeonkin huulet karkeaan hymyyn; ja Hadwig rouva lausui:

"Olittepa sangen armeliaat, nuoret herrani; suvaitkaa panna patukka jälleen kätköönsä, herra opettaja!"

Aristoteleen jatkamista ei tänään enää käynyt ajatteleminenkaan. Eiköhän oppilaiden vallattomuus ollutkin läheisessä yhteydessä heidän logiikanlukujensa kanssa? Totisuus on usein kuiva, lehdetön, ontelo puunrunko, sillä muutenhan ei hilpeydellä olisi sijaa sitä vehmaudellaan seppelöidä...

Kun herttuatar jätti koulusalin apotin seurassa, sanoi tämä: "Vielä on teillä näkemättä luostarin kirjasto, opinhaluisten sielujen parantola ja tieteen aseiden varuskamari." Mutta Hadwig rouva oli väsynyt; hän kiitti. "Mitran on pidettävä sanani", hän sanoi, "ja vahvistettava kirjallisesti lahjoitukseni koululaisillenne. Tahdotteko laittaa vahvistuskirjan valmiiksi, jotta sen varustan allekirjoituksellani ja sinetilläni."

Cralo herra vei vieraansa tälle osotettuihin huoneisiin. Kulkien ristikäytävää pitkin he menivät erään kammion ohitse, jonka ovi oli avoinna. Paljaan seinän vieressä seisoivat matala paalu, josta puolen miehenkorkeuden tasalla riippui kahle. Oven yläpuolelle oli vaalistunein värin maalattu miehen kuva, joka laihoilla sormillaan piteli ruoskaa. "Ketä Herra rakastaa, sitä hän kurittaa; hän vitsoo jokaista, kenen hän pojakseen ottaa" (Hebr. XII, 6), oli sen alle kirjoitettu isoin kirjaimin.

Hadwig rouva katsoi kysyvästi apottiin.

"Ruoskimiskammio!"[11] sanoi tämä.

"Eikö kenkään veljistä ehkä satu juuri nyt olemaan rangaistuksen tarpeessa", kysyi herttuatar, "se saattaisi olla opettavainen esimerkki..."

Silloin tempasi ilkeä Sindolt äkisti ylös oikean jalkansa, aivan kuin olisi hän astunut okaaseen, kurotti korvansa taaksepäin, kuin olisi joku häntä huutanut, ja sanoen: "Minä tulen heti paikalla!" katosi kiiruusti hämärään käytävään.

Hän kyllä tiesi miksi.

Notker änkyttäjäksi oli vuosikausien työn jälkeen päättänyt erään psaltarikirjan jäljentämisen ja siroasti koristanut sen hienoilla kynäpiirustuksilla; sitä oli kateellinen Sindolt eräänä yönhetkenä veitsellä viileskellyt ja kaatanut kannullisen viiniä sen päälle. Tästä hyvästä oli hänet tuomittu kolmasti ruoskittavaksi, ja viimeinen erä oli hänellä vielä saamatta; hän tunsu hyvin tämän kammion ja sen katumusvälikappaleet, jotka arvojärjestyksessä riippuivat seinällä, alkaen yhdeksänsyisestä "skorpioonista" aina yksinkertaiseen "ampiaiseen".

Apotti ehdotti, että he poistuisivat tästä kolkosta suojasta; hänen loistohuoneensa olivat kukkasilla koristetut. Hadwig rouva heittäytyi yksinkertaiseen nojatuoliin levähtääkseen, sillä hän oli väsynyt paljosta katselemisesta. Hän oli muutamina harvoina hetkinä nähnyt ja elänyt paljon. Oli vielä puolen tunnin aika illallisen alkamiseen.

Joka tänä väliaikana olisi kulkenut ympäriinsä munkkikopeissa, olisi saanut vakuuden siitä, ettei yksikään luostarin asukkaista ollut jäänyt aivan välinpitämättömäksi ylhäisen vierailun johdosta. Maailmasta mitä jyrkimmästi eronneetkin miehet tuntevat kyllä, että naiselle aina tulee osottaa kunnioitusta.

Harmaapäistä Tutiloa oli vastaanotossa suuresti surettanut, että hänen kaapunsa vasenta hihaa tässä tilaisuudessa kaunisti reikä; se olisi muissa oloissa kyllä jäänyt paikkaamatta aina seuraavaan suureen juhlapäivään asti, mutta nyt ei mikään viivytely auttanut; neulalla ja langalla varustettuna hän istui lavitsallaan ja korjasi vauriotaan.

Ja koska hän kerran oli päässyt vauhtiin, leikkasi hän myöskin sandaaleihinsa uudet pohjat ja kiinnitti ne pienillä nauloilla. Hän hyräili jotakin säveltä, jotta työ paremmin joutuisi.

Radolt, filosofi, käveli otsa rypyissä edestakaisin huoneensa lattialla, ajatellen että mahdollisesti sattuisi tilaisuus ylistää vapaasti laaditussa puheessa korkean vieraan mainetta. Korottaakseen välittömän tunteenpurkauksen vaikutusta mietti hän sen valmiiksi edeltäkäsinkin. Hän tahtoi panna sen

perustukseksi Tacituksen lauseen germaaneista: "He myöskin uskovat naisissa asuvan jonkin pyhän ja ennustavan lahjan; sen vuoksi he eivät koskaan halveksi heidän neuvoaan ja mukautuvat heidän määräyksiinsä." Tämä olikin miltei kaikki, mitä hän kuulopuheelta naisesta tiesi; mutta hän vilkutti oravansilmäänsä ja oli vakuutettu siitä, että hän alettuaan muutamilla purevilla viittauksilla tovereillensa helposti voisi johtaa puheen herttuattaren ylistykseksi. Valitettavasti ei hänelle kuitenkaan tullut tilaisuutta pitää puhettaan, koskei ymmärtänyt hankkia sellaista.

Esilukemista ennen aterian alkua toimitti tällä viikolla Ekkehard. Herttuattaren kunniaksi oli hän valinnut 45:n psalmin; hän astui nyt esiin ja sanoi johdatukseksi: "Herra, avaa huuleni, jotta suuni kiitostasi julistaisi", ja kaikki lausuivat sen puoliääneen hänen perässään, kuin siunaukseksi hänen lukemiselleen.

Nyt korotti hän äänensä ja alotti psalmin, jota pyhä kirja itse nimittää 'kauniiksi lauluksi':

"Minun sydämmeni ajattelee kauniin laulun: minä veisaan kuninkaasta, minun kieleni on jalon kirjoittajan kynä.

Sinä olet kaikkein kaunein ihmisten lasten seassa: armo on vuodatettu ulos sinun huulissas; sentähden siunaa Jumala sinua iankaikkisesti.

Pane miekkas vyölles, sinä sankari, ja kaunista itses kunniallisesti.

Menesty sinun kauneudessas, kiiruhda sinun sanasi totuuden, siveyden ja vanhurskauden tähden, niin sinun oikia kätes ihmeitä osottaa.

Terävät ovat sinun nuoles, että kansat lankeevat sinun etees maahan, jotka sydämmestänsä kuninkaan viholliset ovat.

Jumala, sinun istuimes pysyy aina ja iankaikkisesti: sinun valtakuntas valtikka on oikeuden valtikka.

Sinä rakastit oikeutta, ja vihasit jumalatonta menoa: sentähden, o Jumala, on sinun Jumalas voidellut sinua iloöljyllä, enempi kuin sinun osaveljes.

Kaikki sinun vaattees ovat sula Mirrham, Aloes ja Ketsia. Koska sinä norsunluisesta majastas lähdet, niin he ilahuttavat sinun..."

Herttuatar näytti ymmärtävän näissä sanoissa hänelle tarkoitetun tervehdyksen; aivan kuin olisi hän itse puhutellut itseään psalmin sanoilla, kiinnitti hän silmänsä Ekkehardiin. Mutta tämä ei jäänyt apotilta huomaamatta; sen vuoksi hän antoi merkin keskeyttää lukeminen, ja psalmi jäi päättämättä, kun kaikki miehissä istuivat pöytään.

Mutta sitä ei Cralo herra voinut estää, että Hadwig käski innostuneen esilukijan istumaan vasemmalle puolelleen. Tämä sija olisi oikeastaan arvojärjestyksen mukaan tullut vanhalle dekaani Gozbertille; mutta tästä oli sitä odotellessaan jo kauvan tuntunut siltä, kuin olisi hän istunut tulisilla hiilillä, sillä hän oli kerran joutunut Hadwig rouvan Herrassa nukkuneen puolison kanssa karkeaan sanasotaan luostarin aarteiden ryöstämisen takia ja oli jo silloin kantanut herttuattarellekin kaunaa; — tuskin oli hän huomannut tämän aikomuksen, kun hän hyvillä mielin astui syrjään ja työnsi portinvartijan dekaanintuoliin. Ekkehardin vasemmalle puolelle tuli istumaan herttuattaren kamariherra Spazzo ja tämän viereen munkki Sindolt.

Ateria alkoi. Kyökkimestari, hyvin tietäen että vieraiden tullessa niukkaa luostariruokaa oli luvallista höystää, ei ollut tyytynytkään tavalliseen liskoherkkuun eikä muutenkaan ollut noudattanut apotti Hartmuth-vainajan ankarata ruokalistaa.

Tosin ilmestyi kyllä ensiksi höyryävä hirssipuuro, jolla se, ken tunnollisesti tahtoi pitää kiini benediktiinien ruokajärjestyksestä, sai itsensä kylläiseksi ravita; mutta vati seurasi vatia, mahtavan puurokupin sivulta ei puuttunut karhunpaisti, olipa ylemmässä kalalammikossa asuva majavakin saanut heittää henkensä illallisvieraiden iloksi; fasaaneja, peltokanoja, turturikyhkysyä ja muita pienempiä lintuja seurasi ja kaloja määrätön valikoima, niin että lopulta jokaisella riistalajilla, sekä kahlaavalla että kävelevällä, lentävällä, uivalla ja ryömivällä, oli edustajansa luostarin ruokapöydässä.

Ja monikin veljistä taisteli silloin sydämmessään vaikeata taistelua, yksinpä Gozbertkin, dekaanivanhus... Hirssipuuroon oli hän kyllästynyt ja mahtavasti otsaansa rypistäen työntänyt edestään hirvenpaistin ja karhunreiden, aivan kuin olisi paha vihollinen niiden takana väijynyt; mutta kun kaunis, ruskeaksi paistunut teirenpaistikin asetettiin hänen läheisyyteensä, höyräsi siitä uneksivaa

paistintuoksua hänen nenäänsä, ja tuoksun mukana tulivat hänen nuoruutensa seikkailut: miten hän itse neljä vuosikymmentä takaperin kierteli metsiä ja varhaisessa aamusumussa tavoitteli kotkottavaa metsoa, ja miten häntä silloin oli kohdannut metsänvartijan soma tytär, ja... Kahdesti voitti hän vielä kätensä kiusauksen, mutta kolmannella kertaa hän ei enää jaksanut ... teirenpuolikas makasi hänen edessään ja tuli kiiruusti syödyksi.

Spazzo herra oli hyväksyvästi nyökännyt päätään lautasten ja vatien moninlaiselle paljoudelle; komea Reininlohi, kaloista kaikkein parhainta, oli nopeasti kadonnut hänen sormiensa kautta, ja kysyväisesti silmäili hän ympärilleen etsien juotavaa. Silloin toi Sindolt, hänen naapurinsa, esiin kiviruukun ja täytti siitä hänen metallisen pikarinsa, kilisti hänen kanssaan ja sanoi: "Luostarin kellarin jalointa lajia!" Spazzo herra yritti ottaa valtavan kulauksen, mutta silloin puistatti hänen ruumistaan kuin vilutaudissa, ja työntäen pikarin syrjään kirosi hän: "Sepä oli koko piru luostariveljeksi!" Ilkeä Sindolt oli nimittäin sekottanut hänelle karhunmarjoja karvaaseen omenaviiniin. Mutta kun kamariherra tahtoi palkita hänen vierasystävyyttään nyrkiniskulla, nouti hän lepytteeksi tummanpunaista Valtellineriä ison ruukullisen. Valtelliner on kelpo juoma, johon jo keisari Augustuskin oli upottanut surunsa Varuksen tappiosta; ja vähitellen leppyi Spazzo herra ja tyhjensi pikarinsa Churin piispan menestykseksi — jolta luostari oli viinin saanut — vaikkei häntä muuten lähemmin tuntenut, ja Sindolt piteli myöskin urhoollisesti puoliansa. "Mitä sanoo suojeluspyhimyksenne tuommoisesta juomisesta?" kysyi kamariherra.

"Pyhä Benediktus oli järkevä mies", sanoi Sindolt. "Sen vuoksi hän kirjoittikin lakiinsa: 'Vaikka kirjoitettu onkin, että viini ei ylipäätään ole mikään sovelias juoma munkeille, ei siitä nykyaikaan kuitenkaan saane ketään vakuutetuksi. Sen vuoksi, ja katsoen heikompien luonteiden vajavaisuuteen, määräämme kullekin puoli mittaa päivän osaksi. Mutta kenkään elköön juoko juopumukseen asti, sillä viini saattaa viisaimmankin horjahtamaan viisauden polulta'..."

"Hyvin sanottu!" sanoi Spazzo ja joi pikarinsa pohjaan.

"Mutta tiedättekö myöskin," kysyi Sindolt, "mitä niille veljille on säädetty, joiden seuduilla kasvaa vain vähän tai ei ollenkaan rypäleen mehua? Niiden on kiittäminen ja ylistäminen Jumalaa, eikä lainkaan nuristava."

"Sekin hyvin sanottu!" sanoi Spazzo ja tyhjensi uudelleen pikarinsa.

Tällä välin "koetti apotti parhain voimin keskustelullaan huvittaa korkeata orpanaansa. Aluksi veti hän Burkhard herran verrattomat ominaisuudet esiin. Mutta Hadwigin vastaukset olivat kuivia ja yksitavuisia. Siitä huomasi apotti, että kaikella on aikansa, niin myöskin leskeksi jääneen vaimon rakkaudella miesvainajaansa kohtaan. Hän siis muutti puheenaihetta ja kysyi, missä määrin luostarin koulut olivat herttuatarta miellyttäneet.

"Minun käy sääli noita nuoria poikasia, joiden nuorella ijällä on niin paljon opittava. Eikö tämä ylenpalttinen oppi ole heille raskas kuorma, jonka te heidän hartioilleen sälytätte ja jota heidän koko elämän ikänsä on vaivaloisesti laahattava eteenpäin?"

"Sallikaa minun, jalo serkku," vastasi apotti, "ystävänänne ja veriheimolaisenanne huomauttaa teille, että enemmän punnitsisitte sanojanne! Tieteenharjoittaminen ei nuorelle ihmiselle ole mikään rasittava pakko, se on pikemminkin kuin mansikkarove; mitä enemmän hän siitä nauttii, sitä suuremmaksi käy hänen nälkänsä."

"Mutta mitä on pakanallisella *Logica*-taiteella tekemistä jumaluusopin kanssa?" kysyi Hadwig rouva.

"Oikeissa käsissä käyteltynä se on ase Jumalan kirkon suojelemiseksi," lausui apotti. "Sen tarjoamilla keinoilla ovat useat kerettiläiset taistelleet uskovaisia vastaan, nyt taistelemme me samoilla aseilla heitä vastaan; ja uskokaa minua, kaunis kreikka ja latina on paljon hienompi ase kuin oma maankielemme, joka taitavimmankin käden käyttöön on vain kömpelön nuijan veroinen."

"Ohoo," sanoi herttuatar, "onko meidän teiltä vielä opittava mikä hienoa on? Minä olen elänyt tähän asti puhumatta ollenkaan latinaa, herra serkkuni."

"Ei se teitä vahingoittaisikaan, vaikka oppisittekin sitä," sanoi apotti. "Ja kun latinankielen ensimmäiset sulosoinnut ovat virkistäneet korvianne, myönnätte kyllä, että saksalainen äidinkielemme on nuori karhu, joka ei opi seisomaan eikä kävelemään, jollei sitä klassillinen kieli nuoleksi. Sitäpaitsi opettaa vanhain roomalaisten suu meille viisautta; kysykää vaan vierustoveriltanne."

"Onko se totta?" kysyi Hadwig rouva Ekkehardilta, joka vajajeten oli kuunnellut edellistä keskustelua.

"Totisesti on se totta, korkea rouva!" sanoi tämä tulisesti, "niin että teidänkin olisi tarpeen oppia tätä viisautta."

Hadwig rouva uhkasi häntä sormellaan: "Oletteko sitte itse ammentaneet virkistystä vanhoista pergamenteistänne!"

"Virkistystä ja onnea!" lausui Ekkehard säkenöivän silmin. "Uskokaa minua, korkea rouva, kaikissa elämänkohdissa on hyvä etsiä klassikoilta neuvoa. Eikö Cicero opeta meitä maallisen viisauden sokkeloisilla poluilla vaeltamaan oikeata tietä? Emmekö Sallustiuksesta ja Liviuksesta ammenna kehotusta miehenmieleen ja urheuteen, Virgiliuksen lauluista aavistusta katoamattomasta kauneudesta? Raamattu on meille uskon johtotähti, mutta vanhat kirjailijat loistavat päämme päällä kajastuksena auringosta, joka laskettuaankin vielä lähettää virkistävän loisteensa ihmisten mieliin..."

Ekkehard oli puhunut innostuksella. Herttuatar ei ollut siitä päivästä alkaen, jolloin vanha herttu Burkhard pyysi hänen kättänsä, nähnyt yhtäkään ihmistä, jota jokin asia olisi innostuttanut. Hänellä itsellään oli ylevä henki, joka helposti omisti myöskin sille vieraita aineksia. Kreikkaa hän oli nuoruudessaan opetellut byzantilaisen kosinnan vuoksi. Latinaa kohtaan hän tunsikin jonkinmoista kunnioitusta, koska se oli hänelle vieras kieli. Tuntematon asia meissä aina herättää kunnioitusta, tuntemamme sitävastoin näyttäytyy meille oikeassa arvossaan, joka enimmäkseen on vähäisempi kuin mitä osasimme aavistaa. Myöskin Virgiliuksen nimeen yhtyy tarumaisuuden käsite...

Tällä hetkellä syntyi Hadwigin sydämessä päätös oppia latinaa. Aikaa hänellä kyllä siihen oli. Ja kun vielä kerran oli katsahtanut naapuriinsa Ekkehardiin, tiesi hän myös, kenestä piti hänen opettajansa tulla...

Herkullinen jälkiruoka, johon kuului persikoita, melooneja ja kuivattuja viikunoita, oli nautittu. Toisista pöydistä kuuluva vilkas keskustelu todisti viiniruukun kiertelevän ahkerasti ympäri.

Myöskin aterian jälkeen — niin määräsivät veljeskunnan säännöt — oli mielten virkistykseksi luettava kappaleita raamatusta tahi pyhien isien elämästä.

Ekkehard oli edellisenä päivänä alkanut P. Benediktuksen elämäkerran lukemisen, jonka paavi Gregorius oli kirjoittanut. Veljet vetivät pöydät yhteen, viiniruukku seisoi koskemattomana ja huoneessa syntyi hiljaisuus. Ekkehard jatkoi toisesta luvusta:

"Mutta eräänä päivänä, kun hän oli yksin, lähestyi häntä kiusaaja. Sillä muuan pieni musta lintu, jota yleisesti kutsutaan varikseksi, alkoi lentää lepatella hänen päänsä ympärillä ja ahdisti häntä niin herkeämättä, että pyhimys olisi voinut vangita sen ojennettuun käteensä, jos olisi tahtonut.

Mutta hän teki ristinmerkin, ja silloin pakeni lintu.

Mutta kun se lintu oli kadonnut, seurasi niin suuri lihan kiusaus, ettei pyhä mies koskaan ollut sellaista kokenut. Sillä jo kauvan aikaa sitte oli hän nähnyt erään naisen. Tämän asetti paha vihollinen nyt hänen sielunsa silmien eteen ja antoi tämän olennon sytyttää Jumalan sotijan sydämessä sellaisen tulen, että kuluttavainen rakkaus alkoi hänessä leimuta, ja hän himon ja kaihon voittamana jo ajatteli hylätä erakkosäätynsä.

Silloin loi äkkiä taivaallinen armo säteen hänen päällensä, niin että hän palasi itseensä. Ja hän näki vieressänsä tiheän pensaikon nokkosia ja orjantappuroita, ja hän riisui vaatteet päähänsä ja syöksyi alastomana orjantappurain okasiin ja nokkosien polttimiin, kunnes hän koko ruumis yhtenä verihaavana lähti pensaasta.

Siten lääkitsi hän sielun haavat ruumiin haavoilla ja sai voiton synnistä..."

Hadwig rouvaa ei tämä luku suuresti huvittanut; hän katseli ikävystyneenä ympäri pöytäseuraa. Kamariherra Spazzo — lieneekö hänestäkin vaalittu aihe tuntunut sopimattomalta, vai olisiko Valtelliner-viini kihonnut hänelle päähän — löi lukijalta äkkiä kirjan kiini, niin että sen puinen kansi helähti, ja kohottaen pikariaan sanoi hänelle: "Pyhä Benediktus eläköön!" Ja Ekkehardin häntä nuhtelevaisesti katsellessa yhtyivät myöskin nuoremmat veljistä maljaan, jota he pitivät täydellä vakavuudella esitettyinä; viritettiinpä joissakin ryhmissä ylistyslaulukin pyhimyksen kunniaksi, tällä kertaa hupaisena juomalauluna, ja meluava riemu kajahteli salissa.

Mutta apotin arvelevaisena katsellessa ympärilleen ja Spazzo herran houkutellessa nuoria hengenmiehiä yhä juomaan heidän suojeluspyhimyksensä menestykseksi, kumartui Hadwig rouva Ekkehardin puoleen ja kysyi häneltä matalalla äänellä:

"Opettaisitteko te minulle latinaa, nuori klassillisuuden ihailija, jos tahtoisin opetella sitä?"

Silloin kajahti Ekkehardin sydämessä ikäänkuin kaiku äsken luetusta:
"Viskaudu nokkosiin ja orjantappuroihin ja kiellä!" Mutta hän sanoi:

"Käskekää, minä tottelen!"

Herttuatar katsahti nuoreen munkkiin vielä merkillisen pikaisella katseella, kääntyi sitte apotin puoleen puhellen mitättömistä asioista.

Luostariveljet eivät osottaneet vielä minkäänlaista halua jättää käyttämättä tämänpäiväistä suotuisaa tilaisuutta. Apotin silmistä lienee loistanut armollinen ja lempeä hohde, eikä kellarimestarikaan sulkenut oveaan, kun he saapuivat alas portaita tyhjine ruukkuineen. Neljännessä pöydässä istuva vanha Tutilo alkoi tulla hauskalle päälle ja kertoi tämmöisissä tilaisuuksissa välttämättömän historian taistelustaan kahden ryövärin kanssa; yhä voimakkaampana kaikui hänen muutenkin vahva äänensä salin halki: "Toinen siis lähti pakoon — minä hänelle lähetin perään tammisen keihäani — häneltä keihäs ja kilpi sinkosivat kauvas maahan, — minä häntä kurkusta tavotin — poisviskatun keihään työnsin sille kouraan — 'Sinä lurjus ryöväriksi, mitä varten olet sinä maailmassa? Tapella sinun täytyy kanssani!'..."

Mutta he olivat jo liiankin usein saaneet kuulla, miten hän oli taisteluun pakottamaltaan ryöväriltä lyönyt kallon rikki, ja he nykivät ja houkuttelivat häntä, sillä he tahtoivat virittää kauniin laulun; ja kun hän viimein nyökkäsi päätään, säntäsivät jotkut veljistä ulos ja palasivat pian takaisin soittokoneet mukanaan. Millä oli luuttu, millä yksikielinen pieni viulun-tapainen, millä jälleen jonkinmoinen symbaali, jonka metallikieliä lyödessä äänirauta oli tarpeellinen; yhdellä vielä oli pieni kymmenkielinen harppu, jota omituisen näköistä soittokonetta sanottiin psaltariksi ja oltiin sen kolmikulmiossa näkevinään kolminaisuuden symboli.

Ja he ojensivat hänelle hänen mustan eebenpuisen tahtisauvansa. Silloin nousi harmautunut taiteilija hymyillen seisaalleen ja antoi heille merkin erään säveleen alottamiseen, jonka hän itse nuorella iällään oli sepittänyt; hymyhuulin sitä toiset kuuntelivat. Ainoastaan kyökkimestari Geroldin saivat musiikin säveleet alakuloiseen mielentilaan; hän lasi mielessään poiskannettujen vatien ja tyhjennettyjen ruukkujen lukumäärää, ja tekstinä soittajien säveleeseen kaikuivat hänen ajatuksissaan sanat: "Paljonkohan lienee tänään oikeastaan tuhlattu luostarin varoja ja tavaraa?" Hiljaa löi hän sandaalin verhoamalla jalallaan tahtia, kunnes viimeinen sävel oli kajahtanut.

Alimpana pöydässä istui hiljainen, kalpeakasvoinen ja mustakiharainen vieras; hän oli tullut Italiasta ja tuonut kuormahevosilla luostarin lombardialaisilta tiluksilta sille kastanjia ja öljyä. Alakuloisena ja vaitonaisena kuunteli hän musiikin kohisevaa virtaa.

"Mitä arvellette, mestari Johannes", sanoi hänelle maalari Folkard, "tydyttääkö soitanto italialaisen hienoa korvaa? Keisari Julianus vertasi kyllä aikoinaan esi-isiemme laulutapaa kesyttömien lintujen kirkunaan, mutta sen jälkeen me olemme paljon oppineet. Eikö se teistä kajahda kauniimmalta kuin joutsenten laulu?"

"Kauniimmalta — kuin joutsenten laulu — —" toisti muukalainen kuin uneksien. Sitte hän nousi pöydästä ja hiipi huomaamatta ulos huoneesta. Eikä kenkään luostarin asukkaista ole saanut lukea, mitä hän tänä yönä kirjoitti matkastaan päiväkirjaansa:

"Nämä alppientakaiset miehet" — niin kirjoitti hän — "vaikka antaisivatkin ukkosentapaisten ääntensä ulvahdella taivasta kohti, eivät koskaan kykene saavuttamaan nousevan ja laskevan säveleen oikeata suloa. Todellakin barbaarinen on heidän kurkkujensa karkeus heidän juovuttuaan; kun he koettavat äänen taivuttamisella ja kohottamisella esittää hentoa laulutapaa, kauhistuu siitä luonto, ja heidän laulunsa kaikuu niinkuin vaunujen jyrinä talvisaikaan jäätyneellä kivityksellä..."[12]

Mutta Spazzo herra arveli, että mikä kunnolla on alettu, se kunnolla myös on lopetettava; sen vuoksi hän hiipi salista pihan poikki siihen rakennukseen, missä Praxedis ja palvelijattaret olivat ja sanoi näille: "Teidän on tultava herttuattaren luo, ja heti paikalla!" He nauroivat ensin hänen munkinkaapulleen, mutta seurasivat sitte häntä saliin, eikä ollut yhtäkään, joka olisi kynnykseltä takaisin kääntynyt. Ja kun neitokset ilmestyivät refektoorian ovelle, syntyi salissa mutina ja päänkäänteleväminen, aivan kuin olisi nyt pitänyt alkaa tanssi ja hyppy, jonka vertaista nämä seinät eivät vielä koskaan olleet nähneet.

Mutta Cralo apotti kääntyi herttuattaren puoleen sanoen: "Serkku rouva?!" — niin kärsivän alakuloisella äänellä, että herttuatar heräsi mietteistään. Ja hän huomasi yhtäkkiä kamariherransa ja itsensä munkinpuvussa aivan toisilla silmillä kuin tähän asti, ja näki juopuneitten miesten rivit ja miten äärimmäisenä istuvalta päähine tykkänään peitti kasvot, niin että viini näytti suljahtavan tyhjän kaapun avaraan sisustaan, ja musiikki repi särkevästi hänen korviaan —, niin että hänestä tuntui, kuin olisi täällä vietetty naamiaishuveja, jotka jo olivat kestäneet aivan liian kauvan...

Silloin sanoi hän: "On aika mennä levolle!" Ja hän astui seurueensa kanssa pihan yli koulutaloon, jossa hänen makuusuojojansa oli.

"Tiedättekö myöskin, mikä olisi ollut tanssin palkka?" kysyi Sindolt eräältä munkilta, jota tällainen asiainkäänne näytti suuresti surettavan. Tämä katseli häntä tylsästi. Silloin teki Sindolt hänen edessään liikkeen, jota oli mahdoton väärin ymmärtää: "Ruoskiminen!"

VIIDES LUKU.

Ekkehardin lähtö.

Aikaisin seuraavana aamuna astuivat herttuatar ja hänen seuralaisensa satulaan ratsastaakseen kotia päin, eikä apotillakaan ollut mitään vastaan Hadwigin pyytäessä päästä kaikista jäähyväisseremonioista. Sen vuoksi luostari makasikin tyynessä levossaan, kun pihalla orhiit hirtuivat; ainoastaan Cralo herraa vaati hänen velvollisuutensa pihalle. Hän tiesi kyllä, mitä tavat käskivät.

Kaksi veljistä seurasi häntä.

Toinen kantoi komeaa kristallipikaria, joka oli varustettu hopeaisella jalalla ja kehyksellä, ja oli moni kaunis onyks-kivi ja smaragdi kiinnitettynä sen hopeaiseen kehykseen; toinen jälleen kantoi viiniruukkuja. Apotti kaatoi ruukusta hiukan pikariin, toivotti jalosukuiselle serkulle kaunista matkapäivää ja pyysi häntä jäähyväishetkenä tyhjentämään pikarin hänen kanssaan ja pitämään sen muistona ystävistään.

Siltä varalta, että lahja huomattaisiin liian halvaksi, oli apotilla mukanaan toinenkin harvinainen esine; sekin oli tosin hopeata, mutta muodoltaan mitätön ja tavallista leipäkyrsää muistuttava, mutta sisäpuolelta oli se reunojaan myöten täytetty kultaisilla Byzantiumin zekiineillä. Ensiksi ei apotti kuitenkaan tahtonut sitä ollenkaan näyttää, vaan kantoi kätkettynä kaapunsa sisään.

Hadwig rouva otti vastaan pikarin ja oli siitä hiukan maistavinaan, mutta antoi sen sitte takaisin sanoen: "Anteeksi, rakas serkku, mitä nainen tekee juoma-astialla? Minä pyydän toisenlaista vieraslahjaa. Ettekö eilen puhunut minulle viisauden lähteistä? Teidän on minulle luostarin kirjastosta lahjoitettava kappale Virgiliusta!"

"Aina valmis leikinlaskuun!" sanoi Cralo herra, joka oli odottanut enemmän vaadittavan, "mitä te Virgiliuksella teette, kun ette kieltä ymmärrä?"

"Se on selvää, että samalla annatte minulle myöskin opettajan", sanoi herttuatar vakavasti.

Silloin pudisti apotti arvelevasti päätään: "Milloin on ruvettu antamaan Pyhän Galluksen opetuslapsia vieraslahjoiksi?"

Mutta herttuatar sanoi: "Teidän on täytynyt ymmärtää minut. Vaaleaverinen portinvartijanne tulee opettajakseni, ja tänään viimeistään kolmen päivän perästä on hänen ynnä Virgiliuksen oltava minun luonani! Muistakaa, että luostarin riidan Reininlaaksossa olevista tiluksista ratkaisen ja sen vapaudet Schwaabissa vahvistan minä, ja etten myöskään ole aivan haluton perustamaan Twielini kalliolle luostaria Pyhän Benediktuksen opetuslapsille.

"Jääkää hyvästi, herra serkkuni!"

Silloin nyökkäsi Cralo herra huolestuneesti palvelevalle veljelle: "Viekää malja takaisin aarrekammioon!" Hadwig ojensi hänelle miellyttävästi hymyillen oikean kätensä, Spazzo herra heilutti hattuaan — ja pian ratsasti seurue kevyttä ravia luostarin piiristä kotia kohti.

Romeiaan tornikammiosta viskattiin mahtavan suuri kukkakimppu poisratsastavien joukkoon; siinä oli auringonkukkuja yksistään puolitusinaa, astereista puhumattakaan; mutta kukaan ei nostanut sitä ylös, ja hevosten kaviot murskasivat sen...

Vedestä tyhjään vallihautaan porttien edessä olivat ulomman luostarikoulun oppilaat piiloutuneet. "Kauvan eläköön Schwaabin herttuatar! Eläköön hän... Ja lähettäköön hän pian siikamme! Eläköön — hän!" kaikuivat heidän kimakat huutonsa eroavien korviin.

"Ken on tyhmästä käytöksestä saanut palkakseen kolme lupapäivää ja järven paraat kalat, sen on hyvä huutaa", murahti Spazzo herra.

Hitain askelin palasi apotti luostariin. Hän kutsutti luokseen portinvartija Ekkehardin ja sanoi tälle:

"Teille on sallimus määrännyt tehtävän. Teidän on vietävä herttuatar Hadwigille kappale Virgiliusta ja ruvettava hänen opettajakseen. 'Maron vanhat laulut sulosoinnullaan sivistyköön skyyttien tavat', lausuu Sidonius. Se ei tosin liene mielenne mukaista..."

Ekkehard loi katseensa maahan, veren karatessa hänen poskilleen...

"Mutta maan mahtaville ei meidän ole annettava pahennuksen syytä. Te lähдете huomenna matkalle. Minä ikävällä teidät kadotan; te olitte luostarin paraita ja kunnollisimpia jäseniä. Pyhä Gallus on muistava sen palveluksen, jonka teette hänen huoneelleen. Elkkää myöskään unhotako leikata Virgiliuksen nimilehdestä sitä kirousta, joka on omistettu kirjan poisviejälle..."

Mikä on ihmisen hartain toivomus, siihen hän kernaasti antaa itseään kärkeä.

"Kuuliaisuudenlupaukseni," sanoi Ekkehard, "kärkee minun tottelemaan esimiestäni hidastelematta ja viivyttelemättä, laiskottelematta ja nurisematta."

Hän notkisti polveaan apotin edessä. Sitte palasi hän takaisin suojaansa. Hänestä tuntui, kuin olisi hän käynyt unessa. Eilispäivästä alkaen oli häntä kohdannut liiankin paljon uusia asioita. Niin voi käydä monelle muullekin; hitaasti ja yksitoikkoisesti kuluu elämä — sitte tapahtuu kohtalossa käänne, ja isku seuraa iskua. Hän varusti itseään matkaan. "Mitä olet alkanut, se jätä päättämättä, vedä kätesi työstä, jossa se toimii, astu kuuliaisuuden polulle," — hänen tuskin tarvitsi muistuttaa itselleen tätä lausetta veljeskunnan säännöissä.

Hänen suojassaan virui sen virsikirjan pergamenttilehtiä, jonka Folkard oli mestarinkädellä kirjoittanut puhtaaksi ja siroilla kuvilla kaunistanut. Ekkehardin toimeksi oli annettu maalata sen alkukirjaimet sillä kallisarvoisella kultavärillä, jota apotti äskettäin oli ostanut Venezian kauppiailta, ja viimeistää henkilökuvat panemalla vionon kultatunnun kruunuihin, valtikoihin, miekkoihin ja viitansaumoihin.

Hän otti pergamentit ja värit ja vei ne toverinsa huoneeseen, jotta tämä hänen sijastaan suorittaisi viimeistelytyön. Folkard oli juuri alottanut uuden kuvan, joka esitti Daavidia liitonarkin edellä tanssivana ja harppua soittavana; hän ei katsahtanutkaan ylös työstään. Vaijeten lähti Ekkehard hänen taiteilija-suojastaan.

Hän meni kirjastoon valitsemaan sopivan kappaleen Virgiliusta. Seisoessaan tässä korkeakaarisessa salissa, yksinään äänettömien pergamenttikääröjen keskellä, valtasi hänet syvä alakuloisuus; elottomatkin esineet näyttivät erojaishetkellä saavan sielun ja ottavan osaa eroavan liikutukseen.

Kirjat olivatkin hänen paraat ystävänsä. Hän tunsi ne kaikki ja tiesi niiden kirjoittajat; — monet kynänpiirteet palauttivat hänen mieleensä erään jo kuolleen ystävän...

"Mitähän tuonee mukanaan uusi elämä, joka minun huomenna on alettava?..." Kyynel vierähti hänen silmäänsä. Hänen katseensa sattui pieneen, metallikansiin sidottuun sanakirjaan, johon P. Gallus oli maan kieltä taitamattomana Arbonin kirkkoherralla käännättänyt itselleen tarpeellisimmat saksalaiset sanat. Silloin ajatteli Ekkehard, miten luostarin perustaja aikoinaan niin vähällä mahdollilla ja varustuksella oli lähtenyt matkalle, muukalaisena pakanain sekaan, ja miten Jumala ja hänen oma pelkäämätön sydämensä oli hädän ja vaarojen keskellä aina säilyttänyt hänet terveenä ja koskemattomana... Hänen rohkeutensa palasi jälleen, hän suuteli pientä kirjaa, otti Virgiliuksen lippaasta ja kääntyi menemään ulos kirjastosta. "Ken tämän kirjan varastaa, sitä kohdatkoon tuhannen ruoskaniskua ja halvaus ja pitaali sen lisäksi!" oli kirjan ensi lehdelle kirjoitettu. Sen hän leikkasi pois.

Vielä kerran hän katsahti ympärilleen, ikäänkuin olisi nähnyt kirjojen hyllyiltä ja lippaista nyökkäävän hänelle jäähyväiseksi. Silloin kuului seinältä rapinaa: iso pohjapiirustus, jonka arkkitehti Gehrung aikoinaan kolmen kengänmitan suuruudesta nahanpalasesta oli valmistanut apotti Hartmuthin uutta luostarirakennusta varten, irtautui naulastaan ja putosi alas, niin että tomupilvi pölähti lattiasta. Ekkehard ei välittänyt siitä sen enempää. Kulkiessaan yläkerroksen käytävää pitkin tuli hän erään avoimen oven kohdalle. Se oli vanhusten suoja. Sisällä istui sokea Thieto, joka aikoinaan oli ollut luostarin apotti, kunnes silmienvälikönnön sammuminen pakotti hänen eroamaan toimesta. Muuan akkuna oli avoinna, jotta ukko saisi nauttia lämpimästä ilmasta. Hänen luonaan Ekkehard oli viettänyt monta hetkeä tuttavallisessa keskustelussa. Sokea tunsi hänen askeleensa ja huusi häntä sisään. "Minne matka?" kysyi hän.

"Alas — ja huomenna kauvas täältä. Ojentakaa minulle kätenne, minä menen korkealle Twielille."

"Pahoin", sanoi sokea, "sangen pahoin!" "Miksi niin, isä Thieto!"

"Naispalvelus on paha asia sille, joka vanhurskaana tahtoo pysyä, hovipalvelus vielä pahempi, — mitä sitte kun molemmat ovat yhdistettyinä?"

"Se on minun kohtaloni", sanoi Ekkehard.

"Pyhä Gallus varjelkoon ja suojelkoon sinua", sanoi Thieto. "Tahton rukoilla puolestasi. Anna minulle, sauvani."

Ekkehard tahtoi tarjota hänelle käsivartensa, mutta vanhus torjui sen; hän nousi seisaalleen ja astui erään seinäkomeron luo, missä seisoivat halvannäköinen lasipullo. Hän otti sen alas ja antoi Ekkehardille sanoen:

"Se on Jordanin vettä, jota kerran itse ammensin pulloon. Jos joskus tomupilvi lentää päällesi ja tahtoo näkösi himmentää, niin puhdistaa sillä silmäsi. Minun silmilleni siitä ei enää ole apua. Jää hyvästi!"

Samana päivänä illalla meni Ekkehard luostarin läheiselle vuorelle. Jo kauvan oli tämä ollut hänen mielipaikkansa. Kalalammikoiden veteen sen juurella, jotka oli kaivettu paastonaikaisen luostarin ravinnon saamiseksi, kuvastuivat korkeat petäjät; vieno tuulihenki väreilytti niiden pintaa, ja kalat hyppelivät niissä hilpeästi. Hymyillen kulki hän ohitse, ajatellen: "Milloinhan taas saan syödä jonkun teistä?"

Hongikossa Freudenburgin huipulla vallitsi juhlallinen hiljaisuus. Siellä hän pysähtyi. Avarat, aukeat maat avautuivat hänen edessään.

Hänen jalkainsa alla lepäsi luostari kaikkine rakennuksineen ja ympärysmuureineen; tuolla lorisittu suihkukaivo luostarinpihalla, tuolla loistivat syksykukat puutarhassa; täällä levisi munkkikammioiden taaja akkunarivi, joista hän tunsi jokaisen, ja omaansa katsahtaen hän virkkoi: "Jää Herran huomaan, hiljainen kammioni!" Paikka, missä monirientoiset nuoruudenpäivät ovat elettyt, vetää sydäntä puoleensa kuin magneettikivi; ihminen ei yleensä tarvitse suurtakaan aihetta viehättyäkseen; ja ainoastaan se on köyhä, jolle ei osanotto maailman suureen hyörintään anna tarpeeksi aikaa etsiä itselleen ja hengelleen hiljaista paikkaa hetkiseksi levähtääkseen.

Ekkehard kohotti katseensa ylemmälle. Etäisyydessä yleten, kuten rikkasta tulevaisuutta kuvastaen, kimalteli Bodenjärven hopeapeili; utuiseen vaippaan oli verhoutunut vastapäisen rannan nouseva ja laskeva rajaviiva, ja vain paikka paikoin hohti kirkas täplä ja sen vastaava kuvainen vedessä ihmisasumuksia osottaen.

"Mutta mitä mieltä takanani oleva hämärä seutu?" Hän katsahti taaksensa, missä petäjiä kasvavain kukkulain takana korkea Säntis kohotti huippujaan ja sarviaan ylhäiseen ilmaan; karuilla kallioilla hyppeli hilpeä auringonsäde alituisesti taistellen jäykkäin pilviryhmäin kanssa ja valaisten ohimennessään vuorensoliin kokoutunutta vanhaa lunta, joka odotteli uutta talvea... Kamorin päällä lepäsi synkkä pilvi, joka venytteli ja ojenteli itseään; pian peittyi päivä sen taakse, ja harmajan himmeiksi kävivät huiput: pilvi varusteli kalevantulia kohdustansa lennättämään...

"Olisikohan se enne minulle?" ajatteli Ekkehard. "En ymmärrä sitä. Eihän minun tieni Säntille vie."

Miettiväisenä laskeutui hän vuorelta.

Seuraavana yönä hän rukoili P. Galluksen haudalla, ja varhain aamulla hän otti kaikilta jäähyväiset. Virgilius ja Thieton pullonen työnnettiin matkalaukkuun, muista kapineista tehtiin pieni mytty.

Joka ei omaa ruumistaan, halujaan ja himojaan saa itse hallita, se ei matkalla eikä majassa myöskään saa minkäänlaista omaisuutta omistaa.

Apotti lahjoitti hänelle kaksi kultarahaa ja muutamia hopeadenaareja eväsrhaksi matkan varrella.

Eräässä luostarin viljalaivassa kulki hän järven yli; — purjeet täytti suotuinen tuuli, rannan hilpeä matkahalu.

Oli puolipäivän aika, kun Konstanzin linna ja tuomiokirkko ja torninhuiput yhä selvemmin esiytyivät taivaanrannalla purjehtijain silmiin. Hyvillä mielin hypähti Ekkehard maalle.

Konstanzissa hän olisi voinut viipyä ja nauttia piispan hovissa vierasvaraisuutta. Mutta sitä hän ei tehnyt. Tämä paikkakunta oli hänelle vastenmielinen, hän vihasi sitä aivan sydämensä pohjasta, — ei suinkaan sen aseman tai ulkomuodon vuoksi, sillä kauneudessa se kestää kilpailun minkä muun rantakaupungin kanssa hyvänsä, vaan erään miehen muiston vuoksi, joka oli hänelle vastenmielinen.

Se oli piispa Salomo, joka äskettäin oli suurella komeudella haudattu tuomiokirkkoon. Ekkehard oli suora, rehellinen ja hurskas mies. Joka kirkon palveluksessa käy kopeaksi ja paljoa tavoittelevaksi, se tuntui hänestä vääralt ihmiseltä; joka maallisia vehkeitä ja juonia yhdistää kirkon palvelukseen, se hänen mielestään alensi kirkon arvoa ja oli sen yhteydestä poissuljettava; — mutta että tällainen

henkilö kaikesta turmeluksestaan huolimatta tulee kuuluisaksi mieheksi, se tuntui hänestä perin ihmeelliseltä. Mutta sellainen mies oli juuri piispa Salomo ollut. Hyvin muisti vielä Ekkehard vanhempain toverien kertomuksista, miten tämä nuorena aatelismiehenä oli röyhkeästi ja viekkaasti tunkeutunut luostariin, ollut vakoojana ja korvaankuiskuttajana ja esitellyt itseään keisarille välttämättömänä henkilönä, kunnes hänen päässänsä olivat yhdistyneinä Sankt Gallenin apotinlakki ja Konstanzin piispanhiippa.

Ja kamariherrain surkeasta kohtalosta lauloivat lapsetkin kaduilla. Näitä oli prelaatti härsytellyt ja loukannut, kunnes he viimein ase kädessä hankkivat itselleen oikeutta ja saivat hänet vangiksi; mutta vaikka herra Erchangerin puoliso Berchta häntä vankeudessa vaali ja hoiteli kuin avioherraansa ja pyysi häneltä rauhansuuteloja ja söi yhdestä vadistakin hänen kanssaan, eivät koston ajatukset lähteneet piispan mielestä, kunnes keisarinoikeus Adingenissä oli pudottanut hänen urheain vastustajainsa päät.

Ja tytär, joka hurskaalle miehelle hänen hilpeänä ylioppilasaikanaan oli syntynyt, oli vieläkin Zürichin tuomiokirkon abbedissana.

Tämä kaikki oli tuttua Ekkehardille; sen vuoksi hän ei tahtonut rukoilla siinä kirkossa, johon tällainen mies oli haudattu.

Lienee kyllä väärin siirtää jonkun henkilön syntitaakkaa sille maanosalle, jossa hän on elänyt ja kuollut, mutta sen voi ainakin hyvin ymmärtää.

Hän pudisti Konstanzin tomut jaloistaan ja lähti ulos kaupunginportista, seuraten järvestä lähtevän nuoren Reinvirran vasenta rantaa.

Mahtavasta pähkinäpensaasta hän leikkasi itselleen vankan matkasauvan. "Kuten Aaronin sauva Herran temppelissä viherjoiden erotti hänen sukunsa Jumalasta langenneesta juutalaisista, niin olkoon tämäkin sauva jumalallisella armolla vihittynä minulle turva jumalattomia vastaan matkallani!" lausui hän vanhan sauvasiunauksen sanoilla. Iloisesti löi hänen sydämensä hänen samotessaan yksinään eteenpäin.

Miten hilpeätoiveinen ja autuas onkaan se ihminen, joka nuorina päivinään astuu tietymättömiä polkuja tuntematonta tulevaisuutta kohti, — avara maailma edessään, sininen taivas päällensä ja raitis sydän rinnassaan, — aivan kuin loihitsi hänen matkasauvansa kaikkialla, missä hän sen vain maahan työntää, esiin lehtiä ja kukkia ja onnen kultaisena omenana oksillaan kantaisi. Astu vain urheasti eteenpäin! Kerran tulet sinäkin väsyneenä laahaamaan itseäsi eteenpäin maantien pölyssä, ja sinun sauvasi on kuiva karahka, sinun poskesi veretön ja kuihtunut, ja lapset osottelevat sinua sormellaan ja nauravat sinulle ja kysyvät: "Missä on kultainen omenasi!"

Ekkehard oli toden teolla matkaansa tyytyväinen. Matkalaulujen laulaminen ei sopinut hengellisen säädyn miehelle, mutta Daavidin laulu, jonka hän nyt viritti: "Herra on minun paimeneni, ei minulta mitään puutu. Hän kaitsee minua viherjäisessä niityssä, ja vie minut virvoittavan veden tykö" — lienee taivassa tullut merkityksi samaan ansiokirjaan, johon nuorukaisten enkelit kirjoittavat vaeltavain teinien ja kuleskelevain sällien hilpeät laulut.

Niittyjen yli ja korkeaa ruohoa kasvavien kunnaiden ohi kulki hänen tiensä. Pitkä ja alava tuli järvessä vastaan saari: se oli Reichenau. Sen luostarin tornit ja muurit kuvastuivat tyyneen veteen, ja viinamäet, niityt ja hedelmäpuistot todistivat matkamiehelle sen asukkaiden ahkeruudesta.

Pari sataa vuotta takaperin oli saari ollut vielä autio ja tyhjä; sen liejuisessa maassa oli asunut ainoastaan ilkeitä käärmeitä ja muita matelijoita. Mutta Austrasian maavouti Sintlaz oli antanut sen tyysijaksi kodittomana kulkevalle Pirminius piispalle. Tämä oli saaren yli lukenut pontevan siunauksen; sen voimaa eivät käärmeet ja madot voineet vastustaa, vaan lähtivät täydessä sotarintamassa matkaansa, mukanaan tuhatjalkaiset, pihtihännät, skorpioonit, rustiaiset ynnä muut matelevaiset hyvin järjestetyissä taisteluriveissä, ja jälkijoukkona sammakot ja salamannerit; rantaa kohden, missä myöhemmin kohosi Schopfelnin linna, vieryi tämä kamala armeija ja rannalta alas järven vihreään aaltoon — ja kaloilla lienee silloin laajalla alalla ollut maukas päivällinen.

Tänne perusti Pirminius kukoistavan luostarin, joka hyvästä kuristaan sai kauniin maineen ympäri Saksan maita.

"Reichenau, vihreä saari, sa rikkaampi seutuja muita
Aarteissa tiedon ja hurskaudessakin oot asujantes,
Heelmien runsaudessa ja uhkeudess' rypäleitten:
Ijäti kukkii sun kunnaas ja järvessä kuvaistaan katsoo, —
Mainees on kuulu ain Brittein usvien kiertämäss' maassa,"

oli jo Ludvig Saksalaisen päivinä laulanut oppinut munkki Ermenrich, kun hän Ellwangenin apotintuolissa istuessaan ikävöi takaisin Bodenjärven kimalteleville laineille.

Ekkehard päätti käydä katsomassa tätä oman luostarinsa kuulua kilpailijaa. Ermatingenin valkeahiekkaisella rannalla seisojaksi kalastaja veneessään ja ajoi siitä äyskärillä vettä. Ekkehard viittasi sauvallaan saareen päin ja sanoi miehelle: "Viekäähän minut tästä ylitse, ystäväiseni!"

Munkinpuku antoi siihen aikaan pontta kaikille vaatimuksille.

Mutta kalastaja pudisti suuttuneesti päätään: "En kuleta enää ainoatakaan teidän kaltaistanne järven yli, koska kerran sakotitte minua killingillä viime kärkeillä..."

"Mistä syystä teitä sakotettiin?"

"Kreuzmannin takia!"

"Mikä Kreuzmann on?"

"Se on Allmann!"[13]

"Sekin on minulle tuntematon," sanoi Ekkehard, "miltä se näyttää?"

"Se on vaskesta valettu," murisi kalastaja, "kahden vaaksan pituinen, ja pitää kädessään kolmea lumpeenkukkaa. Se seisojaksi vanhassa halavassa Allmannsdorfissa, ja kaikki kävi hyvin niin kauvan kun se siinä seisojaksi, mutta viime kärkeihin jälkeen hakkasivat munkit sen puusta irti ja raastoivat luostariinsa. Nyt se seisoo italialaisen piispan haudalla Niedercellissä, mutta mitä sillä siellä on tekemistä? Auttaako se ehkä kuolleita pyhimyksiä kalanpyynnissä?!..."

Siitä huomasi Ekkehard, ettei kristillisyyttä vielä kovinkaan lujasti istunut kalastajassa, ja sen vuoksi hän selittytti itselleen, minkä vuoksi vaskinen jumalankuva oli miehelle sakkoa tuottanut: hän oli sille öisin teurastanut kutun, jotta se siunaisi hänen verkkoihinsa siikoja, taimenia ja lahnoja; mutta sellaisesta pakanallisesta tavasta rankaisi kärjää oikeus keisarillisen asetuksen mukaan.

"Tulkaa järkiinne, vanha ystävä," sanoi Ekkehard, "ja unhottakaa Allmann. Annanpa teille hyvän osan killinkiänne, jos viette minut salmen poikki."

"Minä en puhele puuta heinää, vaan pysyn kiini sanassani. En kuleta ketään teikäläisistä. Poikani voi sen tehdä, jos häntä haluttaa."

Hän vihelsi sormiensa lävitse; silloin saapui hänen poikansa, isovartaloineen lautturi, joka vei Ekkehardin ylitse.

Veneestä noustuaan ohjasi Ekkehard kulkunsa luostaria kohden, joka sijaitsee keskellä saarta hedelmäpuistojen ja viinamäkien sisään lymyten. Oli loppusyksyn aika, ja vanhat ja nuoret saaren asukkaista toimivat viininkorjuussa; siellä täällä kohosi punakeltaisten viininlehtien välistä näkyviin tumma munkinpäähine. Ylhäällä vartijatornissa seisovat saaren vanhimmat ryhmittäin, iloiten vilkkaasta viininkorjuusta; heidän keskensä kiersi mahtava marmoriruukku, jonka piti olla peräisin Kananean häistä, ja käytettiin sitä nuoren viinin siunaamiseen. Hilpeitä huutoja ja iloista naurua ja hyräilyä kajahteli viinimäkien rinteiltä.

Kenenkään huomaamatta saapui Ekkehard luostarin luo, ja oli jo tullut vain muutamien askelten päähän siitä, kun vasta huomasi jykevätekoisen tornin esiholvineen, joiden kaaret oli rakennettu vaihetellen harmaista ja punaisista hietakivilohekareista, kohoavan mahtavana edessään.

Luostarin pihalla vallitsi äänettämyys. Suuri koira liehutti oudolle tulijalle häntäänsä; se ei haukkunut ketään kaapuun puettua henkilöä. Asukkaat kaikki oli hempeä syyspäivä houkutellettu ulos.

Ekkehard astui portin vieressä olevaan holvattuun vierastupaan; sekin samatenkuin naapurina oleva portinvartijan kammio olivat tyhjät. Avoimia viiniammeita oli asetettu lattialle, monet jo täytetyt imelällä viinimehulla. Niiden takana oli seinän vierellä kivinen penkki. Ekkehard oli astunut aika reippaasti, ja raitis järvi-ilma oli väsyttänyt häntä; senpä vuoksi oli hänen päänsä käynyt raskaaksi; nojautuen sauvaansa oikasi hän itsensä penkille ja nukahti.

Tällöin astui hitain askelin joku tupaan: se oli kunnianarvoinen veli Rudimann, luostarin kellarimestari. Hän kantoi kiviruukkuja oikeassa kädessään ja tuli virkansa puolesta tarkastamaan viinimehua. Maailmaan ja itseensä tyytyväisen miehen hymy lepäsi hänen huulillaan, ja hänen vatsansa oli iloisesti pyörästynyt; valkean esiliinan hän oli kääreäissyt sen ympärille, ja arvokas avainkimppu kalisi hänen vasemmalla kupeellaan.

"Kellarimestariksi on valittava viisas ja kypsytty mies, raitis eikä monien herkkujen ystävä, ei riitelijä

eikä solvaaja, ei hidas eikä tuhlari, vaan Jumalaa pelkääväinen mies, joka sopii isäksi koko veljesjoukolle," määrätään benediktiinikunnan säännöissä; ja mikäli lihan heikkous tekee ihmiselle tämän kaiken mahdolliseksi, pyrki Rudimann yhdistämään sellaiset kellarimestarin ominaisuudet omassa persoonassaan. Tämän ohessa hänellä oli rangaistusten-toimeenpanijan ankara ammatti, ja jos joku veljistä oli tehnyt itsensä syypääksi rikokseen, joka ruoskimista ansaitsi, sitoi hän hänet paaluun, eikä voinut kenkään moittia häntä liiasta lempeydestä. Mutta että hän sen ohessa ilkeällä kielellään lausui ilkeitä ajatuksia ja huvitti apottia kantelemalla veljien päälle, se ei kuulunut enää hänen ammattiinsa, vaan teki hän sen vapaaehtoisesti ja omasta halusta.

Mutta tänään hän näytti varsin tyytyväiseltä ja iloiselta, ja siihen oli viininkorjuun siunaus syynä. Hän ammensi ruukullaan avoimesta viiniammeesta, piti viiniä akkunaa vasten ja hörppäsi arvostelevasti himmeätä nestettä. Nukkuvata vierasta hän ei huomannut.

"Myöskin tämä viini on makeaa," sanoi hän itsekseen, "ja kuitenkin on se kummun päivänvastaiselta rinteeltä. Kiitetty olkoon Herra, joka havaitsi palvelijainsa hädän tällä saarella ja niin monen laihan vuoden jälkeen soi lihavan ja happamuudesta vapaan!"

Tällä välin kulki ulkona oven ohi yliipiika Kerhildis, kantaen rypäleillä täytettyä sankoa viinipuristimeen.

"Kerhildis," kuiskutti kellarimestari hiljaa, "sinä uskollisin kaikista neitsyeistä, ota ruukkuni ja täytä se nuorella Wartbergin viinillä, jota on ylhäällä viinipuristimen luona, jotta vertailisin sitä tämän kanssa."

Kerhildis laski kannettavansa maahan ja nouti Rudimannille nuorta viiniä, katsellen veitikkamaisesti ylös hänen silmiinsä, sillä kellarimestari oli häntä päätä pitempi, ja sanoi: "Onneksi olkoon!"

Rudimann veti pitkän, hartaan ja vertailevan siemauksen, niin että nuori viini näytti sulavan hänen huulillaan kuin lumi päivänpaisteessa. "Järestään kaikki lajit tulevat tänä vuonna makeita ja hyviä," sanoi hän, ja hänen silmänsä kohosivat sisällistä liikutusta kuvastaen ruukusta; mutta että ne kiinnittyivät yliipian loistaviin kasvoihin, se tuskin oli kellarimestarin syy, sillä olisihan tämä tällä välin jo voinut mennä tiehensä.

Sitte jatkoi Rudimann hartaudella: "Mutta teitä kun katselen, Kerhildis, tulee sydämmeni kahden verroin iloiseksi, sillä myöskin te kukoistatte kuin tämän-syksyinen luostariviini, ja teidän poskenne punoittavat kuin granaattiomenat, jotka poimijaa odottavat. Tulkaa ja iloitkaa minun kansani vuodontulon hyvydestä, te uskollisin kaikista neitsyeistä!"

Ja kellarimestari kietoi käsivartensa tumman yliipian vyötäisille; tämä ei suuria vastustellut — mitäpä syntiä on syksyllisessä suudelmassa? — ja olihan Rudimann jo kypsynyt mies, joka teki kohtuudella kaikki mihin ryhtyi, kuten kellarimestarin tulee.

Silloin heräsi penkillä nukkuva uinailustaan. Omituinen äännähdyks, joka ei voinut tulla mistään muusta kuin oikeaan paikkaan painetusta kelpo suudelma, sattui hänen korvaansa; hän tirkisti ammeitten lomasta ja näki kellarimestarin puvun ja sillä parin heilahtavia palmikoita, jotka eivät suinkaan kuuluneet tähän pukuun... Ekkehard kavahti pystyyn ja kiihkeä närkästys valtasi hänet, sillä hän oli nuori ja kiihkoisa ja Sankt Gallenissa vallitsi ankara tapainpuhtaus; hän ei tähän asti ollut osannut uneksiakaan, että munkinkaapuun puettu mies suutelisi naista.

Hänen tukeva pähkinäpuinen sauvansa lepäsi vielä hänen käsivarrellaan; hän hypähti ammeiden takaa esiin ja suuntasi hyvintähdätyn iskun pitkin kellarimestarin selkää alkaen oikeasta olkapäästä aina vasempaan lanteeseen asti, niin että se istui hänen ruumiillaan kuin hyvin tehty takki, — ja ennenkun toinen ennätti tointua hämmästyksestään, seurasi vielä toinen ja kolmas yhtä mallikelpoinen lyönti ... häneltä putosi kiviruukkunsa lattiaan palasiksi; Kerhildis juoksi näkymättömiin.

"Kananean ruukun nimessä!" huusi Rudimann, "mitä tämä on?" ja hän kääntyi hyökkääjään päin. Ensin katsoivat molemmat silmänräpäyksen toisiaan kasvoista kasvoihin.

"Vieraslahja se on," virkkoi Ekkehard äkäisesti, "jonka Pyhä Gallus lähettää Pyhälle Pirminiukselle!" ja hän kohotti uudelleen sauvaansa.

"Sitä minä arvelinkin," karjui kellarimestari, "senkin gallenilainen puu-omena! Hedelmistänne teidät tunnetaan: Maa karu, usko karu, miehet kaikista karuimmat! Odotappas vastalahjaani!"

Hän katseli ympärilleen mihin tarttua ja älysi nurkassa kookkaan varsiluudan; sillä varusti hän itsensä ja aikoi hyökätä rauhanhäiritsijän kimppuun.

Silloin kajahti portilta käskevä huuto: "Seis! Rauha olkoon kansanne!" Ja toinen ääni kysyi vieraalla

murteella: "Mikä Holofernes siellä on maasta kohonnut?"

"Se oli apotti Wazmann, joka ystävänsä Simon Bardon, entisen Kreikan keisarin protospatharin (henkivartiaston päämiehen) kanssa palasi viininkorjuuta siunaamasta. Riitelevien melu oli katkaissut kreikkalaisen oppineen selityksen Hain kaupungin piirityksestä Joosuan kautta ja Hain kuninkaan tekemistä strategisista virheistä, kun hän joukkoineen kulki erämaahan. Vanha kreikkalainen sotapäällikkö, joka oli jättänyt kotimaansa, jottei hänen sielunsa tukehtuisi Byzantiumin toimettomassa elämässä, asui jouto-aikanaan saksalaisessa luostarissa innokkaasti tutkien sotatiedettä; munkit kutsuivat häntä leikillä Kapernaumin sotapäälliköksi, vaikka hän kantoikin veljeskunnan pukua.

"Antakaa riiteleväin jatkaa," virkkoi Simon Bardo, joka surukseen näki kahdenkamppailun lakanneeksi, apotille. "Tänään näin unessani tulikipunoita, ja se merkitsee iskuja..."

Mutta apotille oli nuorempain veljien omavaltaisuus kauhistus, ja hän käski riiteleväin päästämään irti toisensa ja kertomaan hänelle riidan aiheen.

Silloin alotti Rudimann kertoa, eikä salannut mitään. "Helppo rikos!" mutisi apotti. "Veljeskunnan sääntöjen kahdesviidettä pääkohta kuuluu: siitä, mitä työssä, puutarhanhoidossa tai kalastuksessa, keittiössä tai kellarissa ollessa rikotaan; Alemannian maanlaissa se kuuluu: siitä, mitä tytöille tehdään... Vastapuolue puhukoon!"

Silloin esitti myöskin Ekkehard, miltä kannalta hän toisen rikoksen oli ottanut ja miksi hän oli oikealla kiivaudella täyttynyt.

"Sekavata!" mutisi apotti. "Seitsemäskymmenes pääkohta: elköön yksikään veljistä lyökö kanssaveljeään apotin käskemättä; kahdeskahdeksatta pääkohta: siitä kiivaudesta, joka munkille sopii ja hänet iankaikkiseen elämään johtaa... Kuinka vanha te olette?"

"Kolmenkolmatta vuotias!"

Nyt lausui apotti vakavasti: "Riita on loppunut. Te, veli kellarimestari, olette iskunne hyvästi ansainneet rangaistukseksi hajamielisydestänne; — teitä, vieras Pyhästä Galluksesta, voisin varsin hyvin kehottaa jatkamaan matkaanne, sillä kirjoitettu on: 'Jos vieras munkki toisesta maakunnasta saapuu, on hänen tyydyttävä siihen mitä luostarissa löytää, lausuttava vain nöyrä moite, eikä saatettava muita kyllästymään itseensä'. Mutta nuoruuteenne ja kiivastumisenne laittamattomaan syyhyn katsoen määrään teille sovitukseksi vain yhden hetken kestävän hartaudenharjoituksen kirkkomme pää-alttarin luona; sitte olkaa tervetullut vierasystäväksemme!"

Apotin ratkaisu onnistui yhtä huonosti kuin monen muunkin oikeamielisen tuomarin. Kumpaakaan riitapuolta se ei tyydyttänyt; he tottelivat, mutta erosivat toisistaan leppymättöminä. Toimittaessaan luostarinkirkossa sovitushartauttaan mahtoi Ekkehardin mielessä liikkua monenlaisia ajatuksia hyvästä sydämmestä, paikkansa pitävästä kiivastelusta ja muitten ihmisten mielipiteistä sen suhteen. Tämä oli ensimmäisiä opetuksia, joita hän sattuaan yhteen ihmisten kanssa sai. Erään takaportin kautta palasi hän takaisin luostariin.

Mitä yliipiika Kerhildis samana iltana yläkerroksen ompelusalissa kertoi muille palvelijoille, kun he tervassoihdun lepättelevässä loimessa valmistivat kahtatoista uutta munkinpukua, sisälsi se niin paljon loukkaavia lauseita P. Galluksen opetuslapsia vastaan, että parempi on siitä kokonaan vaiteta...

KUODES LUKU.

Moengal.

Samaan aikaan, jolloin Ekkehard luostarikirkossa toimitti pakollista hartautaan, oli Hadwig rouva noussut linnansa altaanille ja katsellut kauvan ulos — mutta ei ainakaan laskevaan aurinkoon päin. Se meni hänen takanaan, Schwarzwaldin tummain vuorten takana, levolleen. Mutta Hadwig katseli odottavaisesti alas järvelle ja sille polulle, joka rannalta johti ylös korkealle Twielille. Toivomansa asia ei näyttänyt käyvän toteen; kun alkoi hämärtää, palasi hän pahoilla mielin takaisin huoneisiinsa, kutsutti luokseen kamariherransa ja keskusteli kauvan hänen kanssaan...

Varhain seuraavan päivän aamulla seisoj Ekkehard jo luostarin portilla valmiina jatkamaan matkaansa. Myöskin apotti oli aikaisin jalkeilla aamukävelyllään luostarin puistossa. Tuomarin totinen

ilme edelliseltä päivältä ei enää ollut nähtävänä hänen kasvoillaan. Ekkehardin ottaessa häneltä jäähyväiset nauraa kihersi apotti hänen korvaansa:

"Te onnen poika, joka saatte sellaiselle oppilaalle grammatiikkaa opettaa!"

Tämmöinen puhe vihiasi Ekkehardin sydäntä. Eräs vanha tarina palasi hänen mieleensä; — luostarinmuurienkin sisäpuolella on ilkeitä kieliä, jotka pitävät huolta, että jotkut jutut kiertävät suusta suuhun.

"Te varmaankin muistelette sitä aikaa, hurskas herrani," vastasi hän pilkallisesti, "jolloin opetitte dialektiikkaa nunna Clotildikselle."

Sen sanottuaan hän lähti alas alukseensa. Apotti olisi mieluummin syönyt aamiaiseksi annoksen karvasta pippuria, kuin kuullut tästä historiasta muistutettavan. "Onnea matkallenne!" huusi hän poislähtevälle.

Tästä lähtien olivat Ekkehardin ja Reichenauin luostariväen välit rikkoutuneet. Hän siitä vähät välitti ja jatkoi Ermatingenin lautturin veneessä iloisesti matkaansa järveä alaspäin.

Uneksien katseli hän veneestään etäiseen ilmaan. Järvi aaltoili läpikuultavan aamu-usvan sisässä, vasemmalla rannalla kohosivat Eginon erakkomajan Niederzellin solakat tornit, — tuolla ojentaa Reichenauin saari viimeistä suikeaa nientään, jonka nenässä pajupehkon sisästä katselee kivinen paalu; — mutta Ekkehardin katse tähyisti sitä kaukaista tienoota kohti, jonne aluksen suunta kävi. Suurena, ylpeänä ja hilpeänä kaaren tehden kohosi etäisen rannan kumpujen keskeltä kallioinen vuorenselänne taivasta kohden, kuten voimakashenkisen, ympäristöään ylevämmän miehen ajatus; aamuaurinko heitteli heleitä valokuovia sen kallioille ja rakennuksille. Kauvempana oikealla kohosi matalampia samanmuotoisia kunnaita, jotka olivat kuin mahtavamman lähettämiä etuvartioita.

"Hohentwiel!" sanoi lautturi Ekkehardille. Tämä ei ollut matkansa päätä vielä koskaan nähnyt, mutta kulettajansa mainitsemattakin olisi hän sen tuntenut. Tuollaisen piti sen vuoren olla, jonka herttuatar oli valinnut asuinsijakseen! Ekkehardin mieli kävi vakavaksi. Vuorten rajat piirteet, laajat alat taivasta ja vettä, suurisuuntaiset maisemat vaikuttavat aina vakavuutta mieleen; ainoastaan ihmisten puuhut tuottavat hymyn katsojan huulille. Hän ajatteli apostoli Johannesta, miten tämä oli purjehtinut Patmon kalliosaarta kohden, missä hänelle avautui ilmestys...

Lautturi veteli airoillaan voimakkaasti eteenpäin. Jo olivat he lähellä sitä niemekettä, jolla Radolfszell ja sen ympärillä olevat harvat asumukset sijaitsevat, kun näkyviin tuli merkkillinen alus. Se oli ontto puunrunko, päältä kokonaan peitetty vihreillä lehvillä ja kaisloilla, eikä ollut soutajaa eikä perämiestä siinä näkyvissä. Tuuli tuuditteli sitä rannan kahilikkaan päin.

Ekkehard käski lautturin tavottamaan tämän omituisen aluksen; tämä työnsi aironsa keskelle vihreää katosta.

"Rutto ja pitaali teidän luihinne!" kiroi syvä ääni ontelosta, "oleum et operam perdidit, siinä meni hukkaan hyvät humalat! Hanhet ja sorsat vei piru!"

Joukko vesilintuja lehahti läheisyydessä kimakasti kirahtaen lentoon maalle päin ja vahvisti siten kiroijan sanojen totuuden.

Mutta ruuhan lehväkatto narisi pahaa ennustavasti ja esiin tulivat ensin ruskettuneet ja ryppyiset kasvot, sitte vaalistuneeseen, polvien kohdalta taitamattomasti lyhennettyyn munkinkaapuun puettu ruumis; vyössä oli ilmiöllä rukousnauhan asemasta nuoliväline, ja jännitetty jousi makasi ruuhan kokossa.

"Rutto ja pitaali —" alotti ruuhessa olija uudelleen, mutta älyttyään Ekkehardin tonsurin ja benediktiläispuvun muutti hän säveltä: "Hohoo! Salve confrater! Pyhän Armaghin Patrikin parran nimessä, jos olisitte säästäneet sukkeluuttanne vielä neljänneksen tuntia, niin olisin voinut kutsua teidät kelpo palalle vesilinnunpaistia!" Liikutettuna tirkisteli hän matkaansa lentävän sorsaparven jälkeen.

Mutta Ekkehard heristi hymyillen sormeaan: "Ne clericus venationi incumbat! Elköön kukaan Herran voidelluista harjoittako metsästystä!"

"Kamariviisautta!" morkkasi toinen, "ei kelpaa meillä järven tässä päässä! Oletteko ehkä lähetetty pitämään kirkontarkastusta Radolfszellin pastorin luona?"

"Radolfszellin pastorinko?" kysyi Ekkehard. "Onko se ehkä veli Marcellus, joka seisoo edessäni?" Hän vilkaisi linnustajan oikeaan käsivarteen, jolta kaapunhiha oli siirtynyt syrjään; karkein piirtein oli siihen syövytetty käärmeen kiertämä vapahtajankuva ja sen päälle kirjoitus Christus Vindex.

"Veli Marcellus?" nauroi puhuteltu ja sipaisi kädellään otsaansa, "fuumus Troes; tervetulon Moengalin seurakuntaan!"

Hän astui ruuhestaan Ekkehardin alukseen. "Pyhä Gallus eläköön!" sanoi hän suudellen häntä poskille ja otsalle. "Laskekaamme maihin, te olette vieraani ilman sorsiakin."

"Teitä olen toisellaiseksi kuvitellut," sanoi Ekkehard. Eikä se ihme ollutkaan.

Mikään ei auta paremmin saamaan väärää kuvaa jostakin ihmisestä, kuin saapuminen hänen jälkeensä paikkaan, jossa hän aikoinaan on vaikuttanut; harvojen yksityisten piirteiden näkeminen hänen toiminnastaan, ja käsityksen luominen poismenneestä jälkeenjääneiden puheiden nojalla. Ihmisen syvimmat ja ominaisimmat piirteet jäävät enimmäkseen muilta huomaamatta, ja vaikka ne olisivatkin kaikkien nähtävinä, katoavat ne jälkimaineesta kokonaan. Ekkehardin tullessa luostariin oli veli Marcellus jo ennättänyt lähteä autioon Radolfszellin pappilaan kirkkoherraksi. Jotkut sirostit kirjoitetut aikakirjat, Ciceron kirja "Velvollisuuksista" ja latinankielinen Priscianus iiriläisellä tekstillä rivien välissä, säilyttivät siellä hänen muistoaan. Suuresti kunnioitettuna eli hänen nimensä vielä sisemmässä luostarikoulussa, jonka kunnollisimpia ja elämältään nuhteettomimpia opettajia hän oli ollut. Mutta sitte oli hänen muistonsa sammunut Sankt Gallenissa. Sen vuoksi olikin Ekkehard linnustajan asemesta luullut näkevänsä totisen, laihan ja kalpeakasvoisen oppineen.

Radolfszellin ranta oli pian saavutettu; ohut, ainoastaan yhdeltä puolen leimattu hopearaha tyydytti lautturin vähäiset vaatimukset. He astuivat maalle. Muutamia harvoja taloja ja vaatimattomia kalastajamajoja ympäröi hautakappelia, joka kätkee P. Radoltin luut.

"Nyt olemme Moengalin pappilassa," lausui vanhus, "käykää vain sisään. Te ette kai Konstanzin piispalle antane sellaista esitystä taloudestani kuin se Rheinaun dekaani, joka väitti olleensa pakotettu näkemään luonani ruukkuja ja juomasarvia niin kookkaita, että niiden vertaisia kaikkina aikakausina on vihattu".[14]

He astuivat sisään laudoilla vuorattuun tupaan. Peuran- ja puhvelinsarvia riippui sisäänkäytävän päällä, metsästyskeihäitä, ansoja ja muita pyydyksiä oli sirotettu hauskaan epäjärjestykseen seinille, sopessa olevaan ylösalaisin käännettyyn tynnyriin nojautui tuttavallisesti haarukkamalja; jollei se olisi ollut pastorin asunto, olisi siinä hyvästi voinut elää keisarillisen jahtialueen metsänvartija.

Ei kestänyt kauvaa, ennenkun tammisella pöydällä seisoivat ruukullinen hapanta viiniä, ja myöskin leipää ja voita myönsi ruoka-aitta. Sitte tuli pastori takaisin keittiöstä, piteli helmaansa yläällä kuin täyteen ahdattua esiliinaa ja pudotti kokonaisen raesateen savustettuja siikoja vieraansa eteen. "Heu! quod anseres fugasti antvogelosque et horotumblum! Voi, että minulta villihanhet säikytit ja sorsat ynnä ruovonpäristäjät!" sanoi hän senaikaisella kamalalla munkkilatinalla. "Mutta kun on valittava siian ja tyhjän välillä, niin aina toki ottaa edellisen."

Saman veljeskunnan jäsenet hyvästyvät pian toisiinsa. Vilkas keskustelu syntyi aterian aikana. Mutta vanhuksella oli enemmän kyseltävää kuin mihin Ekkehard voi vastata; niin monesta vanhasta toverista ei ollut muuta kerrostavaa, kuin että hänen arkkunsa oli laskettu alas toisten viereen, ja risti seinällä ja lause kuolleitten kirjossa vain ilmoitti, että hänkin oli elänyt; — niitten juttujen, kaskujen ja luostarikiistain sijaan, joista kolmekymmentä vuotta sitte oli kerrottu, oli tullut uusia, ja mitä sen jälkeen oli tapahtunut, se oli vanhuksesta yhdentekevää. Ainoastaan kun Ekkehard kertoi matkansa päämäärästä ja tarkoituksesta, huusi hän: "Ohoo, confrater, te olette minulle saarnannut jahtia vastaan, ja nyt menette itse oikein jaloa riistaa pyytämään!"

Mutta Ekkehard johti puheen toisaalle. "Ettekö vielä koskaan ole ikävöinyt takaisin luostarin ja tieteen hiljaisuuteen?" kysyi hän.

Silloin leimahti vanhan pastorin silmä: "Vaivasiko Catilinaa ikävä Rooman senaatin puupenkeille, sittekun hänestä oli sanottu: 'Excessit, evasit, erupit?' Nuori veri ei ymmärrä sitä. Egyptin lihapadoilleko?! Ille terrarum mihi præter omnes ... sanoi koira tallista, jossa oli seitsemän vuotta maannut."

"En teitä ollenkaan ymmärrä," sanoi Ekkehard. "Mikä mielenne niin muutti?" Hän vilkaisi metsästysesineihin.

"Aika —," vastasi pastori ja koputti siikaansa mureaksi tammipöytänsä, "aika ja kasvava tietoisuus. Mutta siitä teidän ei tarvitse apotillenne mitään virkkaa. Olen minäkin kerran ollut nuorukainen kuten te nyt; Irlanti synnyttää hurskasta väkeä, se kyllä tässä maassa tiedetään. Eheu, miten olinkaan viaton mieleltäni, kun enoni Markuksen kanssa palasin pyhiinvaellusmatkalta Roomaan. Olisittepa silloin nähnyt nuoren Moengalin; koko maailma ei ollut hänestä kiiskinkään arvoinen, mutta virsien veisaaminen ja hengellisten asiain harjoittaminen sitävastoin hänen virkistyksensä. Silloin ratsastimme kerran Galluksen luostariin — pyhän maamiehensä kunniaksi kelpo irlantilainen kyllä tekee parin

peninkulman kierroksen, — mutta minä jäin sinne kokonaan olemaan. Vaatteet, kirjat, rahat ja tiedot, koko ihminen tuli luostarin omaksi, ja iiriläisestä Moengalista tehtiin veli Marcellus ja hän heitti enonsa kullan ja hopean ulos akkunasta, jotta silta hänen ja maailman välillä tyyten katkaistaisiin. Ne olivat ihania vuosia, sen sanon teille, silloin valvoin ja rukoilin ja opiskelin oikein sydämmenhalulla.

"Mutta paljo istuminen on ihmiselle haitallista, ja paljo tietäminen tuo liikaa puuhaa. Monet illat istuin mieltien kuin etana ja väittelin kuin harakka; mikään ei ollut minulle selviämätöntä: missä oli haudattuna Johannes Kastajan pää, ja millä kielellä käärme oli puhutellut Aadamia —, kaikki oli minulla selvänä; se seikka vain ei ollut mieleeni juolahtanut, että ihminen on luilla ja lihalla ja verellä varustettuna tullut maailmaan. Hohoo, confrater, silloin tuli minulle vaikeita hetkiä, jotka teiltä säästykööt? Pää kävi minulla raskaaksi, kädet levottomiksi, kirjoituspöydän ääressä en viihtynyt, kirkossa en voinut polvistua... Pois! soivat äänet korvissani, pois vain ja kauvas täältä! Vanhalle Thietolle sanoin kerran tehneeni keksinnön. Minkä sitte? Sen, että muurimme ulkopuolella oli raitista ilmaa... Silloin he kielsivät minulta kokonaan ulospääsön, mutta monena yönä nousin salaa kellotorniin ja katselin kaukaisuuteen ja kadehdin lepakoita, jotka lensivät petäjikön yli... Veli, semmoista vastaan ei auta paasto eivätkä rukoukset; mikä ihmisessä salaa kiehuu, sen täytyy päästä ulos.

"Edellinen apotti huomasi tämän ja lähetti armollisesti minut tänne vuoden lomalle, mutta veli Marcellusta ei koskaan kuulunut takaisin. Kun otsani hiessä kaasin tammen ja siitä ruuheni koversin ja muuttolintuja ilmasta karistelin alas, selvisi minulle mitä terveenä olo oikeastaan merkitsee: kalastaminen ja metsästäminen karkottavat ihmiseltä turhat huolet; ja niinpä olen nyt kolme vuosikymmentä ollut täällä Radolfszellissä, rusticitate quodam imbutus, tavoiltani jonkun verran raaistuen, mitäpä sitä kieltää! Minä olen kuin pelikaani korvessa, ja kuin huuhkaja, joka raunioihin pesänsä rakentaa, käyttääkseni psalmistan sanoja, mutta terve olen ja vahva, eikä Moengal-vanhus vielä kotvaan aikaan aijo käydä mykäksi mieheksi; ja tiedänpä olevani turvattu ainakin yhtä onnettomuutta vastaan..."

"Mitä onnettomuutta tarkoitatte?" kysyi Ekkehard.

"Sitä, että Pyhä Pietari ei minua ainakaan tule taivaan portilla kolauttamaan avaimillaan otsaan ja sanomaan: 'Ulos, sinä hyödyttömän ja tyhjän filosofian harjoittaja!'"

Ekkehard ei sen enempää halunnut kuulla Moengalin sydämmenpurkauksia. "Teillä varmaankin on vaivaloinen työ sielujen hoidossa", lausui hän, "paljon lienee täällä paatuneita sydämiä, pakanuutta ja kerettillisyyttä..."

"Tuollainen puhe kuuluu joltakin", sanoi vanhus, "piispojen ja keisarillisten neuvosten suussa; tuomiokapitulien ja synoodien päätöksissä se tuntuu vallan kamalalta, kun ne leimaavat kansan luulon pakanalliseksi harhauskoksi ja uhkaavat sitä kirkkorangaistuksilla. Mutta täällä vanhastaan luullaan puissa ja virroissa ja vuorten korkeuksissa Jumala tuttavan. Jokaisella pitää maailmassa olla oma ilmestyksensä, hegaulaiset etsivät sitä ulkoa luonnosta... Sitä käy silloinkin ajatteleminen läsnäolevaksi, kun ihminen aamuvaihain seisoo nurmikolla ja aurinko nousee hänen ylitsensä..."

"Sen vuoksi he tulevatkin herranpäivinä tänne minun luokseni ja yhtyvät kanssani messuun, ja jollei luostarin lähettiläät kiristäisi niin monia sakkokillinkejä heidän kukkaroistaan, kääntyisivät he vielä suuremmalla halulla evankeliumin puoleen. —

"Maljanne, confrater! Myöntäkää, että raitis ilma..."

"Sallikaa minun", sanoi Ekkehard kääntäen taitavasti keskustelun suuntaa, "juoda veli Marcelluksen, luostarikoulun opettajan, Prisciatiuksen iirinkielelle kääntäjän terveydeksi."

"Menköön!" nauroi Moengal. "Mutta mitä käännökseeni tulee, on siinä koira haudattuna".[15]

Mutta Ekkehardissa paloi kiihkeä halu päästä korkealle Twielilleen. Harva on aivan päämääränsä edessä pitänyt pitkää lepohetkeä. "Vuori seisoo tukevasti maassa", sanoi Moengal, "ei se teiltä karkuun lähde."

Mutta Moengalin viini ja hänen oppinsa raittiin ilman hyödyllisyydestä voi sitä, jonka piti mennä tapaamaan herttuatarta, varsin heikosti pidättää. Hän otti isännältään jäähyväiset.

"Minä seuraan teitä aina seurakuntani rajalle", sanoi pastori, "tänään voitte vielä kulkea kupeellani pukuni kehnoutta säikkymättä; mutta kun istutte tuolla ylhäällä vuorenhuipulla, olette mielestänne kirkastunut ja teistä tulee ylhäinen herra; ja jos joskus Hadwig rouvan sivulla ratsastatte Radolfszelliin ja Moengal vanhus seisoo majansa ovella, saa hän armollisen kädenliikkeen almukseen — sellaista on maailman meno! Kun murokas kasvaa isoksi, tulee siitä siika, ja se syö pienempiä sukulaisiaan."

"Niin ette saa sanoa!" huudahti Ekkehard suudellen iiriläistä munkkiveljestään.

Sitte he lähtivät yhdessä matkaan, ja pastori otti ansansa mukaan virittääkseen ne palatessaan metsälintujen varalle. Kulettavana oli pitkä polku petäjikön halki, pitkä ja hiljainen.

Kun metsä viimein harveni, seisoj vastassa tummana jättiläisenä ylhä Twiel, heittäen suuren varjonsa tulevia vastaan. Mutta Moengal tähyteli terävällä silmällään polkua pitkin metsänloppuun päin. "Seurakunnassani liikkuu monenlaista väkeä", virkkoi hän.

He eivät olleet monta askelta ottaneet, kun Moengal tarttui matkakumppaninsa käsivarteen, asetti hänet mieleiseensä suuntaan ja osottaen eteenpäin sanoi: "Nuo ovat yhtä vähän villihanhia kuin muitakaan metsän eläimiä!"

Kuului sellaista ääntä, kuin olisi kaukana ratsun jalka maata tallannut... Moengal juoksi tien oheen, hiipi hyvän matkaa nuoren viidakon sisään, laskeutui pitkäkseen maahan ja kuunteli.

"Metsämiehen hullutuksia!" murahti Ekkehard odotellessaan toveriaan. Nyt tuli tämä takaisin. "Veli," sanoi hän, "onko Pyhä Gallus riidassa jonkun kanssa tämän maan mahtavista?"

"Ei."

"Oletteko te loukannut ketään?"

"En."

"Merkillistä", virkkoi vanhus, "tännepäin on tulossa kolme asetettua miestä."

"Ne ovat herttuattaren lähettiläät, jotka tulevat minua vastaanottamaan", sanoi Ekkehard kopeasti hymyillen.

"Hohoo!" murahti Moengal, "väärin arvattu! Heillä ei ole herttuattaren palvelijain pukua, ja kypärinsä ovat ilman erityistä merkkiä. Eikä kukaan Twielin väestä ratsasta ulos harmaaseen viittaa puettuna." Hän hiljensi askeleitaan.

"Eteenpäin!" sanoi Ekkehard. "Jolla on puhdas omatunto, sen askeleita Herran enkelit johdattavat."

"Eipä aina niin Hegaussa!" vastasi vanhus. Mutta enempään ajatustenvaihtoon ei enää ollut aikaa; kavionkopina lujeni, maa tärisi ja esiin tuli kolme ratsastajaa suletuin kypärin ja paljastetuin miekoin...

"Seuratkaa minua", huusi pastori, "maturate fugam!" Hän heitti ansansa tielle ja tahtoi vetää Ekkehardia mukanaan tienoheen. Mutta tämä ei kääntynytäkään. Silloin syöksähti Moengal yksinään pensaikkoon, jonka okaat viilsivät hänen pukuunsa joitakuuta uusia reikiä entisten lisäksi; hän tempautui irti ja katosi kauriin hypyyn tiheään viidakkoon. Hän tunsu tämän maanäären häikäilemättömät tavat.

"Hän se on!" huusi etummaisoin ratsumiehistä. Silloin hyppäsivät kaikki kolme ratsuiltaan heitä ylväästi tähyttävää Ekkehardia vastaan.

"Mitä te tahdotte?" — ei mitään vastausta. Hän tarttui krusifiksiin, joka riippui hänen vyössänsä. "Ristiinnaulitun nimessä!..." yritti hän manata, mutta jo pauskattiin hänet maahan, kovat kourat pitelivät häntä kiini, nuora kiedottiin hänen käsiensä ympäri ja pian olivat ne sidotut hänen selkäänsä taa; valkea side peitti hänen silmänsä niin tiukasti, että kaikki kävi hänelle pimeäksi. "Eteenpäin!" karjaistiin. Hetken hämmästys horjutti hänen polviaan ja hän astui epävarmoin askelin; silloin he nostivat hänet maasta ja kantoivat häntä jonkun matkaa. Metsänreunassa odotti neljä miestä kantotuoli mukanaan; siihen viskattiin sidottu, ja niin kävi kulku edelleen tasankoa pitkin. Kavionkopinasta sivullaan huomasi Ekkehard ratsastajien seuraavan saalistaan.

Mutta Moengalin paetessa metsän halki hyppelivät tiaiset iloisesti oksilla ja rastaanlulua helkähteli hänen ympärillään, niin että hän aivan unhotti äsken uhanneen vaaran, ja häntä vain syvästi harmitti se seikka, että oli lennättänyt ansat luotaan.

Ja kun vielä peltokana tuli siihen lisäksi huutaen "kvakkaraataan", oli se hänestä jo liian hävytöntä, ja hän palasi takaisin hyökkäyspaikalle. Siellä oli hiljaista, juuri kuin ei mitään olisi tapahtunut. Kaukana hän näki vilauksen poistuvista ratsumiehistä. Heidän kypäränsä välkkyivät päivänpaisteessa.

"Ensimmäiset tulevat usein viimeisiksi", virkkoi hän puistaen päätään ja kokoili ansansa yhteen. "Ruhtinattaren saliin hän ajatteli mennä, ja vankeuteen häntä nyt viedään. Pyhä Gallus, rukoile puolestamme!"

Sen enempää ei Moengal tällä asialla päätänsä vaivannut. Sellaiset väkivallan teot kukoistivat tähän aikaan yhtä taajassa kuin esikot keväisellä nurmella.

Uipa kerran kala Bodenjärven pohjasyvyyksissä; se ei voinut käsittää, mikä mustan sukeltajalinnun johti alas sen asuma-aloille; linnun nokassa se liiti yhä ylemmäksi, vetten ja ilmojen halki, ja yhä oli tämä hänelle arvoitus. Niin makasi Ekkehardkin kantotuolissaan sidottuna ja vangittuna; ja mitä enemmän hän mietti kohtalonsa ikävää käännettä, sitä sekavammaksi se hänelle kävi.

Hitaasti syntyi hänessä viimein se ajatus, että Hegaussa ehkä asui joku noiden kamariherrain ystäväistä tai veriheimolaisista, joka nyt kostaisi P. Galluksen viattomalle opetuslapselle luostarin entisen apotin Salomo piispan ilkityön hänen heimolaisiansa kohtaan. Siinä tapauksessa voi Ekkehard valmistautua odottamaan mitä pahinta, sillä siihen aikaan ei papillinen tonsuri eikä hengellinen puku suinkaan aina pidättänyt kostajaa silpomasta uhriltaan kädet tai puhkaisemasta hänen silmänsä.

Hän jo ajatteli kuolemaa. Omatuntonsa ei häntä mistään syyttänyt eikä kuolema siis pelottanut häntä; mutta syvältä hänen sydämensä pohjasta kaikui hiljainen kysymys: "Miksi ei vasta vuoden päästä, sittekun ensin olisin laskenut jalkani korkealle Twielille?" —

Nyt astuivat kantotuolin kantajat hitain askelin: he mahtoivat kulkea vuotta ylöspäin. "Minnekähän tämän maan kotkanpesistä he minut hinaavatkaan?" — Puolisen tuntia lieenee kestänyt tällaista kulkua; sitte löivät hevosten kaviot johonkin onttoon ja kopisevaan, aivan kuin puiseen siltaan. Vielä oli kaikki hiljaista, ei kuulunut torninvartijan huutoa —, mutta ratkaisu ei kuitenkaan voinut olla kaukana. Silloin heräsi Ekkehardissa väkevä luottamus Jumalaan; hänen mieleensä muistuvat psalmistan sanat: "Jumala on meidän turvamme ja väkevyytemme, joka on sangen sovelias apu tuskissa. Sentähden me emme pelkää, jos vielä maailma hukkuu, ja vuoret keskelle merta vajoisivat; vaikka vielä meri pauhais ja lainehtis, niin että siitä pauhinasta vuoret kukistuisivat, Sela!"

Jo kulettiin toisenkin sillan ylitse. Muuan portti avautui naristen matkueen edessä, ja kantotuoli pysähtyi. Silloin nostivat ratsastajat vankinsa ulos, hänen jalkansa koskettivat maata: se kasvoi ruohoa; — kuiskeen kohina kohtasi hänen korviaan, kuin olisi läheisyyteen kokoutunut paljon kansaa, ja nuora irroitettiin hänen kättensä ympäriltä. "Ottakaa side silmiltänne!" sanoi eräs hänen seuraajistansa. Hän teki niin... Sydän, elä halkea riemusta! Hän seisoj Hohentwielin linnanpihalla... Iloisesti kohisivat päitten päällä vanhojen lehmukien lehvät; teltan-tapainen matto oli viritetty niiden välille, muratin- ja viininlehdistä oli sidottu seppeleitä ja köynnöksiä; linnan asukkaat seisoivat tiheänä ryhmänä ympärillä, ja kivisellä penkillä istui herttuatar, purppurainen ruhtinaan vaippa hartioillaan ja lempeä hymy jyrkkiä piirteitä kaunistuen... Nyt nousi tuo ihana vartalo istualtaan; herttuatar astui Ekkehardia vastaan lausuen: "Tervetullut Hadwigin linnarauhaan!" Ekkehard tuskin enää tiesi mitä hänelle tapahtui... Hän yritti langeta polvilleen, mutta armollisesti herttuatar nosti hänet jaloilleen sekä viittasi luokseen kamariherra Spazzoa. Tämä heitti yltään harmajan ratsurinvaippansa, astui Ekkehardin luo ja syleillen häntä, kuin vanhaa tuttavaa ainakin, lausui: "Valtiattaremme nimessä, ottakaa vastaan rauhansuutelo!"

Ekkehardin aivojen läpi lennähti pikainen ajatus: "Onkohan tarkoitus tässä tehdä pilaa minun kansani?" Mutta herttuatar huusi hänelle nauraen:

"Teille maksetaan samalla rahalla. Koska kolme päivää takaperin sallitte Schwaabin herttuattaren saapua luostariinne vain kannettuna, vaatii oikeus ja kohtuus, että myöskin hänen väkensä kantaa Sankt Gallenin miehen hänen kynnyksensä yli."

Ja Spazzo herra pudisti vielä kerran hänen kättään sanoen: "Mitäpä tuosta sen enempää; meillä oli ankara käsky tehdä niin!" — Hän oli ensin johtanut hyökkäystä ja sai nyt panna toimeen sydämmellisen vastaanoton; kummankin tehtävän hän suoritti yhtä tärkeänä näköisenä, sillä kamariherran on oltava taitava mies ja osattava sovittaa vastakkaisetkin asiat keskenään mukiinmeneviksi.

Ekkehard hymyi. "Jos se kerran pilaa oli", sanoi hän, "niin suoritte sen sangen vakavalla tavalla." Tällöin hän ajatteli, miten muuan ratsastajista häntä kantotuoliin sysätessään oli iskenyt vaskipäisellä keihäällään häntä kovin tuntuvasti kylkeen. Tämä tosin ei enää kuulunut herttuattaren antamaan tehtävään, mutta puheena oleva nihti oli aikoinaan ollessaan kamariherran veljenpojan Luitfriedin palveluksessa ollut mukana vierittämässä Salomo piispaa alas hevosen selästä ja tällöin saanut sen hairahduttavan luulon, että yleensä hengellisiä herroja hevosen selästä vierittäessä on välttämätöntä antaa niille tukeva nyrkinisku, potku tai työntö keihäällä kylkeen.

Nyt johdatti Hadwig rouva vieraansa kädestä kiini pitäen linnanpihan poikki ja näytti hänelle ylävän asumuksensa ja uljaan näköalan alpeille ja Bodenjärvelle päin; ja linnan väki — yksin äskeiset vangitsijatkin — pysyivät hänen siunaustaan, ja hän siunasi heidät kaikki.

Sitte saattoi herttuatar hänet ovelle saakka. Häntä odotti kylpy ja puhtaat vaatteet. Hadwig käski hänen puhdistaa itsensä ja levätä matkan vaivoista. Ekkehard tekikin sen kernaasti ja hilpeällä mielellä, kuten ainakin helposti läväistyn vaaran jälkeen...

Mutta tätä seuraavana yönä tapahtui Sankt Gallenissa sellainen kumma, että torninvartija Romeias

ilman vähintäkään aihetta karkasi ylös makuusijaltaan ja puhalsi äkäisesti torveensa, niin että koirat luostarinpihalla yhtyivät metelinpitoon ja kaikki veljet kavahtivat ylös sijoiltaan ja juoksivat yhteen, eikä kuitenkaan ollut portin ulkopuolella ketäkään sisäänpääsyä anovaa. Apotti laski syyn tästä pahojen henkivoimien vaikutukselle, mutta antoi sen ohessa vähentää Romeiaan viiniannoksen viikon aikana puolella; tähän toimenpiteeseen ei kuitenkaan olisi ollut vähintäkään aihetta, sillä syy portinvartijan merkilliseen käytökseen oli vallan toinen...

SEITSEMÄS LUKU.

Virgilius korkealla Twielillä.

Jolta kerran siirtymisensä uuteen asuinpaikkaan on onnellisesti suoriutunut, sille on uuden ympäristön kodikkaaksi järjestäminen hauska ja miellyttävä tehtävä.

Eikä olekkaan vallan yhdentekevää, minkälaisessa tuvassa ja ympäristössä asuu; ja kenen akkunat ovat maantielle päin, jolla kuormavaunuja kolisten kulkee kumpaankin suuntaan, sen mieleen varmaan johtuu enemmän harmaita ja ummehtuneita aatoksia kuin vilkkaita ja värikkäitä.

Tästä ei Ekkehardin kuitenkaan tarvinnut surua pitää, sillä Twielin herttuanlinna oli yksinäinen, korkea ja avariien ilmojen kaartama asuinpaikka, — mutta vallan tyytyväinen hän ei kuitenkaan ollut, kun Hadwig rouva seuraavana päivänä vei hänet hänen uuteen suojaansa.

Se oli suuri, ilmainen huone, varustettu pylvästen kahtia jakamalla pyörökaariakkunoilla ja sijaitsi saman käytävän varrella kuin herttuattarenkin sali ja asuinhuoneet. Jällelle jätetystä luostarikammioista mukaanotettu vaikutelma ei sentään yhdessä yössä vaalene. Ja Ekkehard ajatteli, miten häntä mietiskelyissään luultavasti usein tulisi häiritsemään oven takaa kuuluva haarniskoidun jalan töminä ja kannusten kilinä tai ohikulkevien palvelijattarien hiljainen kahina, taikkapa saattaisi *hän* itsekin, linnan ylväs valtiatar, kulkea hänen ovensa ohi... Ujostelematta hän kääntyi Hadwig rouvan puoleen sanoen: "Minulla olisi teiltä jotakin pyydettyä, korkea rouva!"

"Puhukaa!" vastasi tämä lempeästi.

"Ettekö tahtoisivat määrätä minulle jotakin kaukana sijaitsevaa huonepahaista, — jos se olisi jossakin vinnillä tai vartijatornissa, niin sen parempi. Tieteen niinkuin rukouksenkin harjoitus vaatii yksinäisyyttä ja hiljaisuutta; tunnettehan luostarin tavat."

Silloin syntyi pieni ryppy Hadwig rouvan otsalle, — pilveksi liian pieni, mieluummin pienoinen pilvenripsi. "Te kai haluatte usein saada olla aivan yksinänne?" kysyi hän ivallisesti. "Miksi ette sitte jäänyt Sankt Galleniin?"

Ekkehard kumarsi, mutta ei vastannut mitään. "Odottakaapas", huudahti Hadwig, "teidän on saatava sellainen huone! Te saatte sen suojan, jossa kappalaisemme Vincentius asui aina autuaaseen loppuunsa asti; hänelläkin oli samallinen haukkalinnun maku ja hän asui mieluummin Twielin korkeimmassa paikassa kuin mukavammassa. Praxedis, nouda iso avainkimpumme ja saata vieraamme sinne!"

Praxedis teki käskyn mukaan. Herrassa kuolleen kappalaisen huone oli ylhäällä linnan neliskulmaisessa päätornissa. Hitaasti nousi neito Ekkehardin kanssa pimeitä kiertoportaita ylöspäin; avain narisi pahasti ruostuneessa lukossa. He astuivat sisään. Sielläpä näytti kaikki varsin hauskalta.

Missä aikoinaan on asunut tiedemies, siellä tarvitaan jonkun verran aikaa hänen jälkiensä poishuuttomiseen. Se oli pienenlainen neliskulmainen kammio, seinät valkoiset, huonekaluja niukasti, tomua ja hämähäkinkinaa kaikkialla; tammisella pöydällä seisoi sarvellinen kuivanutta mustetta, nurkassa kiviruukku, jossa aikoinaan lie kimallellut tummanpunaista viiniä; eräällä hyllyllä seinäkomerossa makasi joitakuuta kirjoja ja avoimia pergamenttikääryjä; — mutta kauhistus! myrsky oli särkenyt akkunapahasen, päivänpaisteella ja sateella, hyttysillä ja linnuilla oli Vincentiuksen kuoleman jälkeen vapaa pääsy hänen huoneeseensa; parvi kyyhkysiä oli kenenkään vastaansanomatta asettunut asumaan kaiken kirjaviisauden keskelle ja tehnyt pesänsä P. Paavalin kirjeiden ja Julius Cæsarin "Gallialaisen sodan" väliin ja katseli nyt älkämystyneenä sisäänastuvia.

Ovea vastapäätä oli seinälle hiilellä piirretty muuan muistolause. "Martha, Martha, paljon sinä suret ja pyrit!" luki Ekkehard, "Oliko tämä vainajan viimeinen lause?" kysyi hän suloiselta saattajaltaan.

Praxedis naurahti: "Autuas herra Vincentius oli mukavuutta rakastava herra. 'Lepo on suuremman arvoinen kuin talentti hopeata', lausui hän usein. Mutta herttuatar ahdisteli häntä tuimasti, kysellen häneltä kaikenlaista: tänään tähtien kulusta taivaalla, huomenna raamatusta ja kirkon pyhistä kirjoista... 'Mitä varten sitte olette opiskellut, kun ette mitään tiedä?' härnäsi hän kappalaista, niin että tällä oli varsin vaivaloinen virka.

"Keskellä Aasian maata", vastasi hän enimmäkseen herttuattaren kysymyksiin, 'on musta marmorikivi; joka sen nostaa maasta, se tietää kaikki, eikä sen tarvitse enää mitään kysellä...' Mutta herra Vincentius, hän oli kotoisin Baijerista, ja raamatunlauseen hän varmaankin kirjoitti lohdutukseen."

"Onko herttuattarella sitte tapana kysellä niin paljon?" sanoi Ekkehard hajamielisesti.

"Saattepahan itse nähdä", virkkoi Praxedis naurahtaen veitikkamaisesti.

Ekkehard tarkasteli kappalaisvainajan kirjastoa. "Minun tulee sääli kyyhkysiä, mutta niiden on mentävä täältä matkoihinsa", sanoi hän.

"Miksi niin?"

"Ne ovat turmelleet koko ensi kirjan 'Gallialaista sotaa' ja tahranneet Korinthilais-epistolaa lähtemättömillä merkeillä..."

"Onko se suurikin vahinko?" kysyi Praxedis.

"Kovin suuri!"

"Oi armaat ilkeät kyyhkyraukkani", sanoi kreikkalaisneito leikillisesti, "tulkaa minun turviini, ennenkun tuo hurskas mies ajaa teidät ulos haukkojen ja harakoiden pariin."

Ja hän houkutteli luokseen kyyhkysiä, jotka itsepintaisesti olivat jääneet kirjakomeroon, ja kun ne eivät suostuneet tulemaan, heitti hän pöydälle valkoisen villavyyhden; silloin lensi uroskyyhky sen luo, luullen sitä uudeksi naaraaksi, kulki sitä vastaan sievistelevin askelin sekä kumarsi ja tervehti sitä pitkällä kuherruksella. Mutta Praxedis sieppasi vyyhden jälleen käteensä; silloin istui lintu hänen päälle.

Nyt rupesi neitonen hiljaa hyräilemään muuatta kreikkalaista säveltä; se oli vanhan, mutta ijäti nuoren Teoksen laulajan tekemä:[16]

"Kuuleppa kyyhky kulta,
Sun mistä tänne tiesi?
Mist' on ne yr்த்தituoksut,
Joit' yötä matkatessas
Sa huo'ut ympärilles?
Ken oot sa? Mitä mielit?"

Ekkehard kurotti korviaan ja katsahti miltei pelästyneenä ylös kirjastaan; jos hänen silmänsä olisivat olleet tottuneemmat luonnollisen sulouden ihailemiseen, olisi sillä todella ollut syytä viipyä kauvemminkin kaunista kreikkalaistyttöä katselemassa. Kyyhkynen oli hypähtänyt tämän kädelle; hän piti sitä taivutetuin käsivarsin ylhäällä ilmassa... Anakreonin vanha maamies, joka kerran loihti parolaisesta marmorista esiin Knidon Venuksen, olisi tämän kuvan painanut pysyväisesti muistonsa.

"Mitä te laulatte?" kysyi Ekkehard. "Sehän tuntuu olevan vierasta kieltä!"

"Eikö se ehkä saisi olla sellaista?"

"Kreikkaako?"

"Miksi en saisi kreikaksi laulaa!" vastasi Praxedis nyrpeisen näköisenä.

"Homeroksen lyyran nimessä!" sanoi Ekkehard ällistyneenä, "missä ihmeessä sitä olette oppinut, tuota meidän opinhalumme korkeinta päämäärää?"

"Kotonani!..." vastasi Praxedis hilpeästi ja päästi kyyhkynen lentämään.

Silloin loi Ekkehard vielä kerran katseensa häneen, täynnä arkaa kunnioitusta. Aristotelesta ja Platoa lukiessaan hänelle ei ollut kuolemakseenkaan pistänyt päähän, että tähän aikaan vielä elävätkin ihmiset puhuivat kreikankieltä. Hänen mieleensä välähti nyt aavistus, että tässä hänen edessään seisoi elävän ihmisen muodossa jotakin, joka kaikesta hengellisestä ja maallisesta viisaudesta huolimatta jäi hänelle vieraaksi, saavuttamattomaksi...

"Minä luulin tulevani Twielille opettajana", virkkoi hän alakuloisesti, "ja löydän täällä mestarini. Ettekö tahtois jakaa minulle äidinkielestänne silloin tällöin rahtusen?"

"Jollette karkoita kyyhkysiä kamaristanne", sanoi Praxedis. "Voittehan asettaa verkon komeron eteen, jos ne tahtovat lennellä päänne ympärillä."

"Puhtaan kreikan vuoksi..." yritti Ekkehard vastata, kun hänen pienen suojansa ovi äkkiä avautui.

"Mitä täällä päätellään kyyhkysistä ja puhtaasta kreikasta?" kajahti Hadwig rouvan terävä ääni. "Tarvitaanko tosiaan niin paljon aikaa näiden neljän seinän katselemiseen? No, herra Ekkehard, kelpaako tämä kolo teille?"

Ekkehard nyökkäsi myöntävästi.

"Sitte on se siivottava ja pantava järjestykseen teitä varten", jatkoi Hadwig. "Praxedis, kädet ahkeraan työhön, ja ennen kaikkea kyyhkysset pois täältä!"

Ekkehard uskalsi lausua sanan kyyhkysten puolesta.

"Ohoo!" huudahti herttuatar, "te haluatte olla yksinänne ja hoitaa kyyhkysiä! Ehkä on vielä ripustettava luuttu seinällenne ja ripotettava ruusunlehtiä viiniin? Hyvä, emme tahdo niitä karkottaa; mutta tänä iltana on niiden paistettuina koristettava pöytäämme."

Praxedis ei ollut tätä puhetta kuulevinaan.

"Entä mitä puhuttiin puhtaasta kreikasta?" kysyi herttuatar sitten. Haikailematta kertoi Ekkehard hänelle, mitä oli ehdottanut kreikattarelle; mutta silloin palasivat ryypt jälleen Hadwig rouvan otsalle. "Jos niin opinhaluinen olette, niin voitte kysyä minulta", lausui hän, "minäkin puhun sujuvasti tätä kieltä." Ekkehardilla ei ollut mitään vastaansanottavana. Herttuattaren puheessa oli enimmäiten terävyyttä, joka toiselta riisti vastauksen sanat suusta. —

Herttuatar oli kaikessa ankara ja tarkka. Jo ensi päivinä Ekkehardin tulon jälkeen hän laati suunnitelman latinankielen opetusta varten. He huomasivat parhaaksi määrätä päivän tunneista yhden ylistettävän grammatiikan oppimiseen, toisen Virgiliuksen lukemiseen. Jälkimmäisestä opetusaineesta Ekkehard toivoi paljon; hän päätti panna parhaansa tasottaakseen tiedoillaan ja opetuksensa hienoudella ja terävyydellä herttuattarelle sileäksi oikean ymmärtämisen polun.

"Ei toki se ole mikään turha työ", lausui hän, "minkä vanhat runoilijat ovat suorittaneet; miten vaivaloista olisikaan jonkun kielen oppiminen, jos se olisi säilynyt meille vain sanakirjassa, kuten jyvät säkissä, ja meidän pitäisi jauhaa niistä jauhoja ja niistä leipiä leivottava... Mutta runoilija asettaa kaikki hyvin oikealle paikalleen, niin että meille on tarjona hienosti mietitty suunnitelma ja sisällys, ja muoto sointuu suloisesti kuin viulunääni; missä muutoin olisimme saaneet jyrsiä hampaamme piloille, siellä saamme runoilijan kädestä juoda sulaa simaa, joka maistuu vallan suloiselta."

Grammatiikan katkeruutta ei Ekkehard osannut millään keinolla lieventää. Joka päivä hän kirjoitti herttuattarelle tehtävän pergamenttilapulle; tämä oli sängen opinhaluinen, ja kun aamu-aurinko nousi Bodenjärven takaa heittäen ensimmäiset säteensä korkealle Twielille, seisoi hän jo akkunakomerossa ja opetteli tehtävänsä milloin hiljaa, milloin äänekkäästi, niin että kerran kaikui aina Ekkehardinkin tornikamariin hänen yksitoikkoinen toistelemisensä: *amo, amas, amat, amamus...*

Mutta Praxedikselle alkoivat nyt vaikeat ajat. Itselleen kiihotukseksi opiskeluun, mutta hänelle melkoiseksi ikävyydeksi, käski herttuatar hänen kunakin päivänä lukemaan saman palasen grammatiikkaa, minkä hän itsekin luki. Jo oppilasaikansa alussa häntä huvitti mestaroida palvelijatartaan, eikä hän milloinkaan ollut tyytyväisempi kuin Praxediksen luullessa pääsanaa lauseessa apusanaksi tai käyttäessä epäsäännöllistä ajanmääräystä säännöllisen tavoin.

Iltaisin herttuatar tuli Ekkehardin kammioon. Silloin piti kaiken olla valmista Virgiliuksen lukemiseen. Praxedis tuli hänen kanssaan; ja kun isä Vincentiuksen jälkeensä jääneissä kirjavaroissa ei ollut latinalaista sanakirjaa, sai Praxedis toimekseen sellaisen valmistamisen, sillä hän oli lapsuudessaan oppinut kirjoittamisen taidon. Hadwig rouva oli siihen vähemmin harjautunut. "Mitä tehtäisiin hengellisillä miehillä", sanoi hän, "jos jokainen ymmärtäisi sen taidon, joka on heidän säätynsä ominaisuus? Sepät takokoot, soturit sotikoot ja kirjurit kirjoittakoot, elköönkä kenkään asettuko toisensa tilalle." Kumminkin oli Hadwig opetellut piirtämään nimikirjoituksensa suurin ja taiteellisin koukeroin maan hallitusta koskeviin asiakirjoihin.

Praxedis leikkasi pergamenttikäärn pieniksi lehtisiksi, veti kullekin näistä kaksi viivaa, niin että syntyi kolme sarekettä, ensimmäinen kutakin Ekkehardin esityksessä tulevaa latinalaista sanaa varten, toinen sen saksalaista ja kolmas sen kreikkalaista vastinetta varten. Viimemainittu oli herttuattaren

keksintöä, sillä hän halusi näyttää, että naiset hänen avuttaankin olivat hankkineet itselleen tähdellisiä tietoja.

Sitte alkoi opetus.

Oven Ekkehardin huoneesta käytävään oli Praxedis jättänyt selko selälleen. Ekkehard tahtoi mennä sulkemaan sen, mutta herttuatar pidätti hänet sanoen: "Ettekö vielä sen verran maailmaa tunne?"

Ekkehard ei tiennyt mitä tämä merkitsi. Nyt hän alkoi lukea heille ensimmäisiä kirjaa Virgiliuksen sankarirunoelmasta. Aeneas, troijalainen, nousi heidän silmiensä eteen, seitsemän vuotta harhailleena tyrheenisellä merellä ja sanomattomia vaivoja nähneenä, jotta hänestä tulisi roomalaiskansan perustaja. Luettiin Junon vihasta, miten hän kääntyi rukoillen Aeoluksen puoleen, luvaten tuulten ja myrskyjen haltijalle kauneimman nymfeistään, jos tämä hävittäisi troijalaisten laivat: — ukkosta, myrskyä, haaksirikko, särkyneitä emäpuita, ympäriinsä vimmaisissa aalloissa uiskentelevia sota-aseita, laivankappaleita ja troijalaisia koruja. Ja meren murina kuuluu alas aina Neptunuksen korviin; tämä kohooa ylös, näkee hävityksen kauhistuksen ja ajaa moittien ja solvaten Aeoluksen tuulet kotia levolle; ja kuten kapina arvonmiehen sanasta, laskeutuu vesien kohina, ja laivojen jäännökset ajautuvat Libyan rantaan...

Niin pitkälle on Ekkehard lukenut ja selittänyt. Hänen äänensä oli täyteläinen ja sointuva ja siitä kajahti sisäisen ymmärryksen hyväatekevä tunne. Oli tullut myöhä, lampun liekki lepatteli; silloin keskeytti Hadwig rouva lukemisen.

"Miten valtiatartani pakanallisen runoilijan kertomus miellyttää?" kysyi Ekkehard.

"Sen sanon teille huomenna", vastasi herttuatar. Sen olisi hän jo tänäänkin voinut sanoa, sillä lujasti ja määräävästi oli vaikutus luetusta painunut hänen mieleensä, mutta hän ei sitä nyt ilmaissut, sillä hän ei tahtonut loukata lukijaa. "Uneksikaahan hyvistä asioista!" huusi hän poismenevän perään.

Mutta Ekkehard käveli vielä kauvan Vincentiuksen tornikamarissa. Se oli siistiksi siivottu, viimeisetkin merkit kyyhkysten elostelusta oli poistettu. Hän tahtoi koota ajatuksensa hiljaiseen mietiskelyyn kuten ennen luostarissa; mutta hänen päänsä oli kuuma, hänen sielussaan kohosi esiin herttuattaren korkea vartalo, ja kun hän siihen oikein jäykästi tuijotti, niin katseli myöskin Praxediksen tummasilmäinen päähyt valtiattaren olan takaa alas häneen — mitähän tästä kaikesta lopulta tulee? Hän astui akkunaa ääreen, viileä syysilma huokui häntä vastaan, tumma ääretön taivas levisi hiljaisen maan yli, tähdet kimaltelivat likellä ja etäällä, voimakkaalla ja himmeällä valolla; niin suurelta ei taivaankansi hänestä koskaan ollut näyttänyt — vuortenhuipuilla muuttuvat olioiden mitat —; kauvan hän seiso siinä, kunnes häntä rupesi huimaamaan: tuntui kuin tahtoisivat tähdet vetää hänet tykönsä, kuin lähtisi hän hiljaa liihottelemaan kammiostaan ulos avaruuteen... Hän sulki akkunansa, teki ristinmerkin ja meni levolle.

Seuraavana päivänä tuli herttuatar Praxediksen kera harjoittamaan grammatiikkaa. Hän oli oppinut sanansa ja taivutuksensa ja osasi tehtävänsä. Mutta hän näytti hajamieliseltä.

"Oletteko uneksinnut jostakin?" kysyi hän opettajaltaan tunnin loputtua.

"En."

"Ettekö eilenkään mitään?"

"En."

"Sepä vahinko, sillä se kuuluu ennustavan jotakin, mistä ensimmäisinä öinä uneksii uudessa asunnossaan... Kuulkaapas!" jatkoi hän hetkisen äänettömyyden jälkeen, "etteköhän lienekin varsin taitamaton ihminen?"

"Minäkö?" — Ekkehard kavahti loukattuna ylös istuimeltaan.

"Te luette runoilijain teoksia, — miksi ette siis keksinyt jotakin kaunista unta, jonka olisitte minulle kertonut? Runoelma on yhtä kuin unelma, sen kuuleminen olisi minua suuresti ilahuttanut."

"Miten käskette!" sanoi Ekkehard. "Kun siis vasta minulta tällaista kysytte, niin kerron teille unelmani, vaikken sitä olisi nähnytään."

Tällaiset asiat olivat Ekkehardille vallan uusia ja hämäriä.

"Ette lausunut minulle eilen mielipidettänne Virgiliuksesta", virkkoi hän.

"Niin tosiaan. Kuulkaas, jos minä olisin ollut roomalaisten maan kuningatar, en totta tosiaan tiedä,

vaikka olisin laulut poltattanut ja laulajan käskenyt ijäksi vaikenemaan..."

Ekkehard katseli häntä aivan typertyneenä. "Se on totinen tosi!" jatkoi herttuatar. "Tiedätkö miksi? Sen vuoksi, että hän on tehnyt maansa jumalat kehnoiksi. Mikä on hänen Junonsa, jumalten herrain aviopuoliso, joka kantaa sydämessään haavaa sen vuoksi, ettei joku troijalainen paimenpoika ollut häntä kauneimmaksi julistanut, ja joka ei kykene omin voimin myrskyä synnyttämään ja paria laivapahasta tuhoamaan, vaan on pakotettu viettelemään Aeoluksen siihen nymfinsä avulla... Ja Neptunus, joka tahtoo olla merien hallitsija mutta antaa vierasten tuulten synnyttää myrskyä valtakunnassaan, ja huomaa sen sitte vasta, kun kaikki jo on melkein ohitse — mikä olento sekin on? Herttuattarena sanon teille, että siinä valtakunnassa, missä jumalia häväistään, en tahtoisi valtikkata kantaa."

Ekkehard joutui hämilleen ja hänen oli vaikea vastata. Vanhan ajan kirjallisuus oli hänelle luja, loukkaamaton pyhyys kuin joku vanha vuori; hän oli tyytyväinen voidessaan työskennellä sen ymmärtämiseksi ja selittämiseksi, — ja nyt tällainen epäily!

"Anteeksi, valtiatar", hän lausui, "emme vielä ole pitkältäkään lukeneet; sopii siis toivoa, että Aeneidin ihmiset teitä enemmän miellyttävät. Ehkä myöskin suvaitsette muistaa, että siihen aikaan jolloin keisari Augustus antoi panna alamaisensa verollisiksi, alkoi maailman valkeus loistaa Bethlehemistä; tarina kertoo säteen siitä langenneen Virgiliukseenkin, joten vanhat jumalat eivät hänestä enää liene suuria olleet..."

Hadwig oli puhunut ensi vaikutelmansa mukaan. Opettajansa kanssa väittelemään hän ei kyennyt.

"Praxedis", virkkoi hän leikillä, "mikä sinun mielipiteesi on?"

"Minun ajatukseni eivät käy niin korkealla", vastasi kreikatar. "Minusta tuntui kaikki niin luonnolliselta, sen vuoksi kuuntelin sitä mielelläni. Ja paraiten miellytti minua kertomus siitä, miten Juno rouva hankki nymfilleen Aeoluksen aviomieheksi; vaikka tämä onkin jo aika vanha, on hän kuitenkin tuulien kuningas ja kykenee pitämään hyvää huolta vaimostaan..."

"Varmaankin!" lausui Hadwig rouva ja viittasi häntä vaikenemaan. "Nyt ainakin tiedämme, missä hengessä kamarineitokset Virgiliusta lukevat."

Ekkehardia oli väittelynsä herttuattaren kanssa kiihottanut entistä suurempaan intoon. Senpä vuoksi hän lukikin todellisella innostuksella edelleen, miten hurskas Aeneas lähti tutkimaan Libyan maata ja miten äitinsä Venus kohtasi häntä spartalaisneidon puvussa ja varuksissa, kevyt jousi olalla, uhkuva povi tuskin ylöskäärityn hameen poimuihin peittyen, ja miten tämä ohjasi poikansa askeleet tyyrolaisen ruhtinattaren luo. Ja edelleen luki hän, miten Aeneas liian myöhään tunki jumalallisen äitinsä — turhaan huutaa hän tätä, mutta äiti käärii hänet sumupilveen, jotta hän huomaamatta saapuisi outoon kaupunkiin. Siinä, mihin tyyrotar rakennuttaa Junon kunniaksi mahtavaa temppeliä, hän seisautuu ja katselee taiteilijakäden seinälle kuvaamaa Troijan taistelua; tyhjä kuvainen muinaisista sotatöistä ilahuttaa vielä sankarin sydäntä.

Nyt lähestyy häntä itse Dido, maan ruhtinatar, työmiehiä ja hallitusasioita kiiruhtaen:

Siit' ovelen jumalattaren, temppelin holvien suojaan,
Suojahan mies-asetten hän istuimellensa istuu,
Säätävi oikeuttaan sekä miehille kaikille töitä
Määräilee tasan tunnollisesti...

"Lukekaas tuo minulle vielä uudestaan!" sanoi herttuatar. Ekkehard toisti sen.

"Niinkö todella on kirjoitettu?" kysyi Hadwig. "En olisi pannut vastaan, vaikka sen itse olisitte väliin sysännyt. Olin siinä kuulevinani kuvauksen omasta hallituksestani... Runoilijanne ihmisluomiin olen tyytyväinen."

"Niitä lieneekin helpompi piirtää kuin jumalia", virkkoi Ekkehard.
"Onhan niin paljo ihmisiä maan päällä..."

Herttuatar viittasi häntä jatkamaan. Silloin luki hän, miten Aeneaksen matkatoverit saapuivat pyytämään kuningattarelta vierasvaraisuutta ja ylistivät johtajansa mainetta sen, joka sumupilveen verhoutuneena seiso i läheisyydessä.

Ja Dido avasi kaupunkinsa portit apua pyytävälle ja hänessä herää suloinen halu: "Olisipa toki itse, kuninkaanne saman myrskyn runtelema, teidän Aeneaksenne täällä!" Silloin sytty sankarissa polttava kaiho, joka saa hänen puhkaisemaan pilven...

Mutta tuskin Ekkehard oli alottanut:

Tuskin se lausutuks' tul', kun sankarta verhoova pilvi
Äkkiä nyt repeää...

kun kuului raskaita askeleita käytävästä ja Spazzo herra saapasteli sisään; hän tahtoi tarkastaa emäntänsä uusia opinnoita. Mutta viininkin ääressä lienee hän aikansa ollut istunut: hänen silmänsä mulkoilivat jäykästi ja tervehdys kuoli hänen huulillaan. Ei se hänen syynsä ollut. Jo varhain aamulla hän oli tuntenut nenässään sellaista polttoa ja nykinää, joka epäamättömästi tietää humalapäistä iltaa.

"Seisokaa paikallanne!" huusi herttuatar, "ja te, Ekkehard, lukekaa eteenpäin!"

Ekkehard luki vakavasti ja painolla:

Seisovi Aeneas, helopäivän loistossa hohtain,
Kasvoiltaan sekä varreltaan jumalitten verta;
Äitipä tään pojalleen suo nuoruuden verevyyden,
Suo kiharain ihanuuden, luo tulen silmään:
Niinkuin norsunluun tahi Paroksen kiven saattaa
Tai hopean somistaa hyvin juotettu keltanen kulta.
Sitte hän Didon puolehen kääntyin äkkiä lausui,
Hämmästyttäen kaikkia: "Tuo, jota etsitte, oon mie,
Troijan Aeneas, pelastettuna Libyan myrskyist'..."

Spazzo herra seisoi siinä aivan hämmentyneenä. Praxediksen huulilla väreili pidätetty hymy.

"Kun tienne vasta tänne käy", sanoi herttuatar, "niin valitkaa soveliaampi hetki sisään astuaksenne, jottemme joudu kiusaukseen luulemaan teitä Aeneaksi, Libyan myrskyistä pelastetuksi troijalaiseksi!"

Spazzo herra huomasi hyväksi peräytyä takaisin. "Aeneas, troijalainen!" murahti hän itsekseen käytävään tultuaan, "mikähän frankkilainen maankulkija jälleen on tekaissut itselleen vääristellyn sukupuun? Troija!? Verhoova sumu?... Maltapas, sinä troijalainen Aeneas, kun ensi kerran tapaamme, tulemme katkaisemaan peitsen keskenämme! Kuolema ja kirous!"

KAHDEKSAS LUKU.

Audifax.

Siihen aikaan eli korkealla Twielillä poikanen nimeltä Audifax. Hänen vanhempansa olivat olleet herttuan orjia, mutta he olivat kuolleet pojan vielä pienenä pilttinä ollessa; niinpä hän oli sitte kasvanut aivan itsekseen jätettynä, kenenkään hänestä suuria välittämättä, ja hän kuului linnaan aivan kuin katolla kasvava leinikkö tai kuin seiiniä kiertelevä muratti. Hänen tehtäväkseen oli annettu linnan vuohien paimentaminen. Ne hän tunnollisesti ajoikin aina aamuisin tarhasta ulos ja iltaisin jälleen sisään, ja oli alati yhtä hiljainen ja ihmisarka. Hänellä oli kalpeat kasvot ja lyhyeksi leikattu vaalea tukka, sillä ainoastaan vapaasyntyiset henkilöt saivat silloin pitää pitkää tukkaa.

Keväisin, kun nurmi lykkäsi uutta orasta ja puut koristautuivat hiirenkorvilla, istui Audifax tyytyväisenä ulkona ja veisti nuoresta puusta itselleen pillin, johon puhalteli; siitä lähti yksinäinen, alakuloinen ääni, jota Hadwig rouva kerran oli jäänyt altaanilleen kuuntelemaan — varmaankin sen vuoksi, että hänen oma mielialansa silloin muistutti pillin säveltä. Ja kun Audifax illalla toi vuohensa sisään tarhaan, sanoi herttuatar hänelle: "Pyydä minulta jokin armonosotus!" Silloin pyysi paimen häneltä tiukua lemmikkivuohensa Mustajalan kaulaan. Mustajalka sai tiukunsa, eikä sen jälkeen ollut mitään erinomaisempaa sattunut Audifaxin elämässä. Mutta hän kävi huomattavasti entistä aremmaksi, olipa viime kevännä lakannut pilliäänkin soittamasta.

Nyt oli muuan päivänpaisteinen loppusyksyn päivä, ja hän ajoi vuohensa vuoren uloimmalle kalliokielekkeelle, istui itse paadelle ja katseli kauvas avaran maiseman yli; tumman petäjikön takana kimalteli Bodenjärven kirkas juova, etualalla loisti metsä syksyn kirjavissa väreissä, ja tuuli riipi kuivia punaisia lehtiä puista. Mutta Audifax istui ja itki katkerasti.

Samaan aikaan paimensi linnan siipikarjaa Hadumoth niminen tyttönen; tämä oli erään vanhan palvelijattaren tytär eikä ollut isäänsä koskaan nähnytään. Hadumoth oli reipas ja kelpo lapsi, punaposkinen ja sinisilmäinen ja piti tukkaansa kahteen palmikkoon sidottuna. Hanhensa hän piti kurissa ja hyvässä järjestyksessä; ne kyllä muille ojentelivat kaulaansa ja rääkättivät kuin äkäiset eukot,

mutta paimenelleen ei yksikään niistä uskaltanut olla ilkeä; kun hän heilutti sauvaansa, kulkivat ne siveästi ja säädyllisesti eteenpäin eivätkä pitäneet yhtäkään melua. Usein ne kulkivat kedolla Audifaxin vuohilaumaan sekaantuneena, sillä kerotukkainen vuohipaimen ei ollut tytölle vastenmielinen; istuipa hän usein tämän vieressä ja katseli yhdessä hänen kanssaan siniseen ilmaan — ja kun eläimet huomasivat millä kannalla niiden kaitsijain välit olivat, sopivat nekin keskenään hyvin yhteen. Tänäpäin ajoi Hadumoth hanhensa alas kallionkielekkeelle, ja kun hän kuuli siellä vuohentiuvun ääntä, etsi hän silmillään paimenta. Ja nähdessään tämän istuvan ja itkevän, meni hän hänen luokseen, istahti hänen viereensä ja sanoi: "Audifax, miksi sinä itket?" — Ei kuulunut vastausta. Silloin kääri Hadumoth käsivartensa hänen kaulansa ympäri, painoi pojan kiharattoman pään puoleensa ja sanoi suruissaan: "Audifax, jos sinä itket, tahdon minäkin itkeä kanssasi."

Mutta Audifax yritti kuivata kyyneleitänsä. "Ei sinun tarvitse itkeä", hän sanoi, "mutta minun täytyy. Minussa on jotakin, joka pakottaa minun itkemään."

"Mikä se sinussa on, joka sinun itkemään pakottaa?" kysyi tyttö. Silloin Audifax otti kiven, joita oli viljalta Twielin kallioilla, ja viskasi sen toisia kiviä vastaan. Kivi oli ohut ja kilahti.

"Kuulitko sinä?"

"Kyllähän sen kuulin", sanoi Hadumoth, "se kilahti kuin kivi aina."

"Mutta ymmärsitkö myöskin kilauksen?"

"En."

"Vaan minä sen ymmärsin, ja sen vuoksi pitää minun itkeä", virkkoi Audifax. "Siitä on jo useita viikkoja sitten; istuessani kerran tuolla laaksossa kivellä tunsin jonkun vetävän itseäni. En tiedä miten se tapahtui, mutta syvyydestä sen täytyi olla tullut; ja nyt tuntuu minusta usein, kuin kävisivät silmäni ja korvani toisenlaisiksi, ja käsissäni hehkuu kuin kimaltelevia kipinöitä; kedon poikki kulkeissani kuulen lorinaa jalkojeni alta, ikäänkuin juoksisi siellä maanalainen puro; kalliolla seisossani näen kiven lävitse, näen siellä monenlaisia suonia kulkevan, ja syvältä kuuluu takomista ja kolinaa; niiden täytyy olla kääpiöitä, joista vaari on kertonut, ja aivan alimmasta syvyydestä lieskaa punertava tuli... Hadumoth, minun on määrä löytää suuri aarre, ja kun en tiedä mistä sen löydän, täytyy minun itkeä."

Hadumoth teki ristinmerkin, "Sinä olet lumottu", hän sanoi. "Sinä olet auringonlaskun aikaan nukkunut paljaalla maalla; silloin ovat maanalaiset mahdit saaneet vallan ylitsesi... Odotahan, tiedänpä sinulle parempaakin tekemistä kuin itkemisen."

Hän juoksi ylös vuorta pitkin, ja pian tuli hän takaisin tuoden mukanaan vesiruukun, olkia ja pienen saippuapalan, jonka Praxedis kerran oli hänelle lahjoittanut. Ja hän teki saippuasta kirkasta vaahtoa ja antoi Audifaxille oljenkorren sanoen: "Puhaltakaamme jälleen saippuakuplia kuten ennen. Muistatko vielä, miten istuimme yhdessä ja kilpaa puhalsimme niitä, ja viimein opimme siihen niin, että kuplamme lensivät suurina ja värikkäinä laakson yli ja välkkyivät kuin sateenkaari, niin että aivan teki mieli itkeä kun ne särkyivät..."

Audifax oli äänetönnä ottanut vastaan oljen, jonka päässä vaahtohelmi riippui kirkkaana kuin kastepisara; hän piti sitä ilmaa kohti, ja päivän säteet sattuivat siihen. "Muistatko myöskin, Audifax", jatkoi paimentyttö, "mitä kerran sanoit, kun olimme puhaltaneet vaahtomme loppuun ja oli tullut ilta ja yö ja tähdet syttyivät taivaalle? 'Nekin ovat saippuakuplia', sanoit sinä, 'rakas Jumala istuu korkealla vuorella ja hän niitä puhaltaa ja osaa paljon paremmin kuin me'..."

"En enää sitä muista", sanoi Audifax. Hän laski päänsä alas rinnalleen ja alkoi uudelleen itkeä. "Miten pitää minun alkaa, jotta voittaisin aarteen?" valitti hän.

"Olehan toki järkevää", torui Hadumoth, "mitä tekisit aarteella, jos sen kerran löytäisit?"

"Silloin lunastaisin itseni vapaaksi", virkkoi poika innostuneesti, "ja sinut myös, ja herttuattarelta ostaisin hänen herttuakuntansa ja vuoren kaikkineen mitä sillä on, ja sinulle teettäisin kultakruunun ja jokaiselle vuohelle kultatiuvun ja itselleni säkkipillin mustasta puusta ja sulasta kullasta..."

"Sulasta kullasta..." matki Hadumoth leikkillisesti, "tiedätkö edes miltä kulta näyttää?"

Silloin laski Audifax sormen suulleen: "Osaatko pitää suusi kiinni?" Tyttö nyökkäsi myöntäen. "Annahan minulle kätesi!" Hadumoth teki niin. "Sittepä tahdon näyttää sinulle minkälaista kulta on", sanoi paimenpoika ja veti povitaskustaan esiin metallipalasen; se oli ison rahan kokoinen, mutta keskeltä pyörästynyt kuin simpukka, ja näkyi siinä joitakuuta kuluneita, ymmärtämättömiksi käyneitä merkkejä. Se kiilsi ja kimalteli ja oli todella kultaa. Hadumoth punnitsi palaa etusormellaan.

"Löysin sen kaukaa tuolta kedolta, kerran ukkosilman jälkeen", sanoi Audifax. "Kun sateenkaari

laskeutuu hohtavana maan päälle, ilmestyy kaksi enkeliä sinne, missä sen sakarat maahan ulottuvat, ja ne laskevat kultaisen maljan alle, jottei sen tarvitsisi koskea märkään ja rumaan multa — ja kun se on loppuun välkynyt, jättävät enkelit kultamaljat maahan, sillä sateenkaari pahastuisi, jos kahdesti samoja astioita käytettäisiin..."

Hadumoth alkoi jo uskoa leikkitoverinsa kutsumukseen aarteenlöytäjänä. "Audifax", sanoi hän antaen tälle sateenkaarimaljasen takaisin, "siitä ei sinulle ole mitään hyötyä. Ken tahtoo löytää aarteen, sen on sanat tiedettävä... Syvällä maan sisässä kätketään meiltä kaikki aarteet, eivätkä peikot luovu niistä ennenkun ne pakotetaan siihen."

"Niin, taikasanat", virkkoi Audifax kyynelsilmin, "kukapa ne tietäisi..."

"Oletko jo nähnyt pyhää miestä?" kysyi Hadumoth.

"En."

"Jo neljä päivää on linnassa ollut pyhä mies, joka osaa kaikki taikasanat. Hän toi mukanaan ison kirjan, josta hän lukee herttuattarellemme, ja siihen on kirjoitettuna kaikki taijat, miten ilman henget saadaan tottelemaan ja maan ja veden ja tulen henget. Pitkä Friderun siitä kertoi rengeille, ja herttuatar kuuluu käskeneen tietäjän taikomaan hänen linnansa suuremmaksi ja lujemmaksi ja hänelle itselleen ikuista nuoruutta ja kauneutta..."

"Minä menen sen pyhän miehen luo," sanoi Audifax.

"Siitä tulet saamaan selkääsi", varotti Hadumoth.

"Enpä tulekaan", vastasi poika, "minäpä tiedän jotakin, jota tarjoan hänelle, jos hän minulle taijan opettaa..."

Oli tullut ilta. Lapset nousivat kivisiltä sijoiltaan, vuohet ja hanhet huudettiin kokoon, ja hyvässä järjestyksessä kuin sotajoukko lähdettiin kulkemaan linnaa kohti.

Sinä iltana Ekkehard luki herttuattarelle lopun Aeneidin ensimmäisestä kirjasta, jonka Spazzo herra edellisenä päivänä oli keskeyttänyt: miten sidonilainen Dido hämmästyneenä sankarin ulkonäöstä kutsuu hänet seuralaisineen hänen vierasvaraansa nauttimaan; ja hyväksyvästi nyökkäsi Hadwig rouva päätään Didon sanoille:

"Onhan tuo sama kohtalo mullakin itsellä ollut,
Vaivoja koin useita ma, kunnes suotuisa onni
Maan tään kärsinehellen auvoks' soi lepolaksi.
Kärsinyt itekin, toki kärsineit' ymmärrän auttaa."

Sitte lähettää Aeneas Akhateksen laivoille ilmoittamaan ilosanomaa Askaniukselle, sillä pojalleen on isän hellivä huolenpito kokonaan omistettu. Mutta Venuksen povessa liikkuu uusi juoni: Didon sydämessä on lemmenliekki sytytettävä, ja sen vuoksi hän tempaa Askaniuksen kauvas Idalian lehtoon, missä muuttaa lemmenjumalan Askaniuksen hahmoon; siipiä vaille ja ryhdin ja käytöksen puolesta aivan nuorukaisen näköisenä liittyy tämä troijalaisten joukkoon Karthagon kuningaslinnassa ja kiiruhtaa kuningattaren luo...

Tääpä nyt silmillään, sydämellään
Riippui tuoss', sylhins' hänet painoi, aavistamatta
Millainen jumal' onnetont' uhkasi. Äitiään muistain
Tääpä jo puoliso vainaat' haihduttaa rupes Didon
Mielestä, lempeä taas sytytellen kiivasta tuossa
Rinnass', aikoja sitten lemmeä vierautuneessa.

"Pysähtykääpä", sanoi Hadwig rouva. "Sepä oli jälleen kovin heikosti mietitty kohta."

"Heikostiko?" kysyi Ekkehard.

"Tarvittiinko siihen nyt itse Amor jumalan apua", sanoi herttuatar. "Eikö voi niinkin käydä, että ensimmäisen puolison muisto voi hälvetä lesken rinnasta ilman mitään kavaluutta ja petosta ja ilman hänen sekautumistaankin?"

"Jos itse jumala on pannut onnettomuuden alkuun", sanoi Ekkehard, "niin voi Didolle antaa anteeksi, jopa puolustaakin hänen menettelyään — se lienee tässä runoilijan ajatus..."

Ekkehard luuli tässä lausuneensa erittäin hienon huomautuksen. Mutta Hadwig rouva nousi istuimeltaan. "Se on jotakin toista", sanoi hän terävästi, "hän siis tarvitsi anteeksiäntoa! Sitä en minä

tullut ajatelleeksi. Hyvää yötä!"

Ylpeästi astui hän salin halki, ja nuhtelevasti kahisivat hänen pitkän hameensa helmat. "Merkillistä", ajatteli Ekkehard, "käypä vaikeaksi lukea kallista Virgiliusta täällä." Sen pitemmälle eivät hänen ajatuksensa menneet...

Kun hän seuraavana päivänä kulki linnanpihan poikki, astui paimenpoika Audifax hänen luokseen, kohotti hänen vaatteensa helmaa huulilleen ja katsoi häneen kysyvästi.

"Mikä sinulla on?" kysyi Ekkehard.

"Minun olisi saatava taikasana", sanoi poika ujosti.

"Minkälainen taikasana?"

"Jolla voi nostaa aarteen syvyydestä."

"Sellainenpa minunkin olisi saatava", sanoi Ekkehard nauraen.

"Oi, teillä on sellainen, pyhä mies", sanoi poika. "Eikö teillä ole se iso kirja, josta luette herttuattarellemme joka ilta?"

Ekkehard katseli häntä terävästi. Hän kävi epäluuloiseksi ja muisteli millä tavalla hänet oli tuotu korkealle Twielille. "Onko joku opettanut sinua tällä tavoin puhuttelemaan minua?" kysyi hän.

"On!"

"Kuka sitte?"

Silloin pillahdi poika itkuun. "Hadumoth!" vastasi hän. Ekkehard ei häntä ymmärtänyt.

"Kuka Hadumoth on?"

"Hanhipaimen", vastasi poika nyhkyttäen.

"Sinä puhut tyhmyyksiä, mene tiehesi..."

Mutta Audifax ei mennyt.

"Teidän ei tarvitse ilmaiseksi antaa sitä", virkkoi hän, "minäpä näytän teille jotain kaunista. Vuoressa täytyy löytyä paljon aarteita; minä tiedän yhden, mutta se ei ole se oikea. Oikean minä tahtoisin saada."

Ekkehard kävi tarkkaavaiseksi. "Näytäpä minulle mitä sinä tiedät!" sanoi hän. Audifax viittasi kädellään vuorenrinteelle päin. Silloin lähti Ekkehard hänen mukanaan ulos linnanpihasta ja he laskeutuivat vuoripolkua alaspäin; vuoren taustalle tultua, missä silmä voi nähdä korkean Stoffelnin metsäisen huipun ja korkean Höwenin, poikkesi Audifax tieltä. He kulkivat viidakon halki, kunnes edemmä pääsyn heiltä sulki paljas, harmaa, äkkijyrkästi korkeuteen kohoava kallioseinä.

Audifax taivutti muutaman pensaan syrjään ja repi sammalta irti; harmaassa kaikukivessä, joka on vuoren ydin, tuli näkyviin kellertävä suoni, joka sormen paksuna kulki kallion halki. — Audifax irroitti yhden kappaleen; kuin kivettyneet pisarat kimalteli täten uurrettu rako suoneen, loistavana, kullankeltaisena.

Arvostelevasti katseli Ekkehard irroitettua palasta. Kivilaji oli hänelle outo. Jalokiveä se ei ollut; myöhemmän ajan oppineet ovat nimittäneet sen natroliitiksi.

"Nyt näette, että minä jotakin tiedän!" kehasi Audifax.

"Mitä minä tällä teen?" kysyi Ekkehard.

"Sen tiedätte itse paremmin kuin minä. Voittehan leikata sen liuskoiksi ja koristaa niillä isoja kirjojanne. Annatteko nyt minulle taikasanan?"

Ekkehardin täytyi nauraa pojan itsepäisyydelle.

"Sinusta pitää tulla vuorimies", virkkoi hän ja yritti lähteä pois.

Mutta Audifax piti häntä kiini vaateenliepeestä. "Teidän täytyy opettaa minulle isosta kirjastanne!" "Mitä sitte?"

"Tehokkaimman tajjan..."

Leikillinen ilme välähti Ekkehardin totisille kasvoille. "No, tulehan sitte kanssani", sanoi hän, "sinun pitää saada se tehokkain taika."

Iloiten seurasi Audifax häntä. Nauraan lausui Ekkehard hänelle seuraavan Virgiliuksen säkeen:

"Auri sacra fames, quid non mortalia cogis
Pectora?..."[17]

ja rautaisella kärsivällisyydellä toisti Audifax näitä outoja sanoja, kunnes ne pysyväisesti painuivat hänen mieleensä.

"Kirjoittakaa se minulle, jotta voisin kantaa sitä ruumiillani", pyysi hän vielä.

Ekkehardin oli jatkettava pilaa loppuun asti ja kirjoitettava hänelle sanat ohuelle pergamenttikaistaleelle. Poika kätki sen poveensa ja suuteli uudelleen Ekkehardin vaatteenlievettä; — hänen sydämensä sykki kovasti, ja hypyillä, joita mikään vuohi ei olisi osannut matkia, katosi hän kartanolta.

"Tälle lapselle on Virgilius suuriarvoisempi kuin herttuattarelle", ajatteli Ekkehard.

Puolipäivän aikaan istui Audifax jälleen paadellaan. Mutta tällä kertaa hänen arat silmänsä eivät olleet kyynelten himmentämät; pitkistä ajoista oli vanha pilli jälleen päässyt mukaan paimeneen, ja tuuli kantoi sen säveleet kauvas laaksoon. Tyytyväisenä tuli Hadumoth hänen luokseen kalliolle. "Emmekö taas puhalla saippuakuplia?" hän kysyi.

"En enää koskaan puhalla saippuakuplia!" virkkoi Audifax ja puhalteli edelleen pilliinsä. Sitte hän nousi seisaalleen, katseli tarkkaavasti ympärilleen ja säteilevin silmin painoi Hadumothin rintaansa vastaan, kuiskaten kiihkeästi hänen korvaansa: "Minä olen ollut sen pyhän miehen puheilla, ja tänä yönä me nostamme aarteen! Sinä tulet mukaani!" Hadumoth lupasi tulla.

Palvelusväki lopetti illallisensa väentuvassa; yht'aikaa nousivat kaikki lavitsoilta ja asettuivat riviin. Audifax ja Hadumoth olivat istuneet alimpana pöydässä; paimentyttösen oli määrä lukea näille karkeapintaisille ihmisille pöytärukous, mutta tänään vapisi hänen äänensä...

Ennenkun pöytä vielä oli siivottu illallisen jätteistä, hiipi kaksi varjoa ulos linnanportista: ne olivat Audifax ja Hadumoth. "Tänä yönä tulee kylmä", oli poika sanonut seuralaiselleen ja viskannut vuohennahan hänen hartioilleen. Missä vuori alkaa vähitellen laskeutua eteläänpäin, sinne oli aikoinaan kaivettu vallihauta; siellä seisattui Audifax syystuulelta suojaan. Hän ojensi kätensä suoraan eteenpäin sanoen: "Luulen että sen tästä täytyy löytyä! Meidän on vielä kauvan varrottava, aina puoliyöhön asti."

Hadumoth ei vastannut. Molemmat istuivat aivan lähelle toisiaan. Kuu oli noussut, sen valo väreili kevyiden hattarain läpi. Linnasta paistoi joistakuista akkunoista valkea: siellä istuttiin jälleen Virgiliusta lukemassa... Vuorella oli aivan hiljaista, joskus vain lensi tornipöllö käheästi huutain lasten ylitse. Pitkän äänettömyyden jälkeen kysyi Hadumoth arasti: "Miten se tapahtuu, Audifax?"

"En tiedä", kuului vastaus. "Joku ehkä nousee ylös tuomaan aarteen, tai maa avautuu ja me astumme alas syvyyteen, taikka..."

"Vaikene jo", sanoi Hadumoth, "minua pelottaa!"

Ja jälleen kului pitkä äänetön hetki; Hadumoth oli laskenut päänsä Audifaxin rinnalle ja nukahtanut, mutta poika hieroi unen silmistään ja pudisti toveriaan. "Hadumoth", hän sanoi, "yö on pitkä, kerro minulle jotakin!"

"Mieleeni muistuu jotakin ilkeää", virkkoi tämä. "Oli kerran mies, joka meni aamun koittaessa kyntämään peltoaan; silloin nousi vaosta kultatonttu, joka irvisteli miehelle ystävällisesti ja sanoi: 'Ota minut mukaasi! Joka ei etsi meitä, sen omia me olemme, mutta joka meitä etsii, sen me kuristamme' ... Audifax, minua niin pelottaa!"

"Annahan minulle kätesi", virkkoi Audifax, "jotta pysyisit rohkeana."

Valot linnassa olivat sammuneet. Vartijan kumea toivotus tornista kuulutti keskiyötä. Silloin polvistui Audifax, ja Hadumoth polvistui hänen viereensä; poika oli riisunut oikeasta jalastaan puukengän, jotta seisoi paljaalla jalalla maaperällä; pergamenttikaistaletta hän piti kädessään ja luki lujalla äänellä taikasanat, joiden merkitys hänelle oli outo:

"Auri sacra fames, quid non mortalia cogis
Pectora?..."

Ne olivat hyvin painuneet hänen muistiinsa. Ja molemmat jäivät polvilleen odottaen mitä tapahtuman piti... Muttei tullut paikalle mitään peikkoa eikä mitään jättiläistä, eikä maakaan avautunut heidän jalkojensa juuressa; tähdet kimaltelivat heidän päitensä päällä kylminä ja kaukaisina, ja viileästi hiveli öinen ilma heidän poskiaan... Mutta kun usko on niin luja ja syvä kuin noiden molempain lasten, ei sille saa nauraa, vaikkei sillä vuoria siirrettäisikään eikä aarteitakaan löydettäisi.

Nyt kohosi taivaalle värjäjävä valo, tähtilento kiiri alas jättäen jälkeensä kimaltelevan valoviirun, ja paljon muita samanlaisia seurasi... "Se tuleeikin ylhäältä", kuiskutti Audifax puristaen paimentyttöä kiihkeästi povelleen. "Auri sacra fames..." huusi hän vielä kerran yöhön. Loistavina juovina risteilivät meteorit toisiaan; ensimmäinen, toinen, kolmas sammui — taivaalla oli jälleen sama tyyni rauha kuin ennenkin...

Kauvan ja tarkkaan katseli Audifax ympärilleen. Sitte nousi hän murheellisena seisalleen. "Emme saaneet mitään", lausui hän vapisevalla äänellä, "ne putosivat kaikki järveen. Ne eivät suo meille mitään. Meidän on alati jääminen paimeniksi."

"Lausuitkohan pyhän miehen sanat oikein?" kysyi Hadumoth.

"Niinkuin hän ne minulle opetti."

"Sitte hän ei ole sinulle oikeita sanoja lausunutkaan. Hän tahtoi itse nostaa aarteen. Ehkä on hän laskenut verkon sinne, mihin tähdet putosivat."

"Sitä en usko", väitti Audifax. "Hänen kasvonsa ovat lempeät ja hyvät, eivätkä hänen huulensa puhu vilppiä."

Hadumoth oli vaipunut ajatuksiin.

"Ehkäpä hän ei itsekään osaa oikeata manausta", sanoi hän viimein.

"Miksi ei?"

"Koska hänellä ei ole oikeata jumalata. Hänellä on se uusi Jumala. Vanhatkin jumalat olivat voimallisia".

Audifax pani sormensa toverinsa suulle. "Ole vaiti!" varotti hän.

"En pelkää enää ollenkaan", virkkoi Hadumoth. "Tiedänpä erään toisenkin, joka ymmärtää manauksia."

"Kenen sitte?"

Hadumoth viittasi ylöspäin, missä tumma keilanmuotoinen vuorenhuippu äkkijyrkästi kohosi ylöspäin pitkähäkistä mäntymetsää kasvavasta harjanteesta. "Metsänrouvan!" hän kuiskasi.

"Metsänrouvanko?" huusi Audifax pelästyneenä. "Senkö, joka nostattaa suuret ukonilmat, jolloin sataa kyyhkysenmunan kokoisia rakeita, ja joka söi Wilzingenin kreivin suuhunsa, niin ettei tämä enää koskaan palannut kotiansa?"

"Juuri sen! Häneltä kysymme neuvoa. Linnaan emme vielä kuitenkaan pääse sisään ja yö on kylmä."

Paimentyttönen oli äkkiä käynyt reippaaksi ja rohkeaksi. Hän sääli Audifaxia sydämmestään ja olisi niin mielellään tahtonut auttaa häntä toivomustensa perille. "Tule!" sanoi hän iloisesti, "jos sinua metsä pelottaa, niin puhalla pilliisi. Linnut vastaavat sinulle. Aamukin koittaa kohta."

Audifax ei enää vastustellut. He astuivat yhdessä tiheätä honkametsää pohjoiseen päin; polun he hyvin tunsivat. Ketään he eivät tiellä kohdanneet; vain vanha kettu väijyi saalista muutamalla kummulla, mutta lasten näkeminen häntä yhtä vähän tyydytti kuin näitä tähtien äkillinen katoaminen.

Kettuakin kohtaa usein päinvastainen seikka, kuin mitä se on toivonut ja odotellut. Sen vuoksi se vetikin häntänsä koipien väliin ja lähti hölkkäsemään syvemmälle tiheikköön.

Jonkun aikaa kulettuaan lapset saapuivat Hohenkrähenin kallion juurelle. Puiden väliin piiloutuneena seisoi siellä mökkipahanen. He pysähtyivät. "Koira rupeaa haukkumaan!" varotti Hadumoth. Muttei mitään koiraa näkynyt. He astuivat lähemmäksi; mökin ovi oli selällään. "Metsänrouva on matkoissaan!" sanoivat he toisilleen. Mutta Hohenkräheniltä vilkkui palava valkea, ja tummia haamuja näkyi siellä liikkuvan. Silloin hiipivät lapset vuoripolkua myöten ylös kummulle.

Jo näkyi kirkas valokuova kuumottavan Bodenjärven rannalla olevien vuorten takaa. Polku muuttui äkkijyrkäksi. Ylhäällä, missä valkea lieskasi, lähti kalliosta pitkä kieleke, jolla lakealatvainen tammi

levitteli mustia haarojaan. Audifax ja Hadumoth kyykistyivät tämän alle ja katselivat ylöspäin. Siellä näkyi joku eläin teurastetun, hevosenpään näköinen pää oli naulattuna tammen runkoon; tulen yli oli asetettu keihäitä ristiin, ja kaluttuja luita oli kaikkialla. Muutamassa astiassa oli verta.

Istuimeksi hakatulla kalliopaadella istui joukko miehiä, jotka ammensivat kiviruukuilla itselleen olutta edessään seisovasta tynnyristä.

Tammen juurella istui kyyryisenä nainen. Tämä ei ollut yhtä viehättävä kuin se allemannilaisneitonon Bissula, joka siihen määrään hurmasi roomalaisen valtiomiehen Ausoniuksen kuusikymmen-vuotisen sydämen, että tämä idyllejä hyräillen astui prefektin-virkahuoneeseensa ja lauloi: "Hänen silmistään kuvastuu taivaan sini, ja kultaa on hänen punertava tukkansa; ja vaikka hän on barbaarilapsi, on hän yläpuolella kaikkia Latiumin nukkeja; ja ken hänet tahtoo maalata, se sekottakoon värit ruusuista ja liljoista." Mutta nainen Hohenkrähenin huipulla oli vanha ja ryppyinen.

Miehet tähystelivät häntä. Tuntuvasti valkeni itäinen taivas. Järven päällä lepäävä usva alkoi liikkua. Ja jo heitti aurinkokin ensi säteensä kultaavina vuorten yli; kun sen tulinen kehä nousi taivaan laelle, hypähti eukko pystyyn ja miehet seurasivat äänettöminä hänen esimerkkiään. Noita heilutti kädessään mistelin- ja männynoksista solmittua vihkoa ja kastettuaan sen astiassa olevaan vereen priiskoitti sillä kolmasti aurinkoa kohti ja kolmasti miehiin päin. Sitte hän kaasi veren astiasta tammen juurille.

Miehet tarttuivat ruukkuihinsa ja hieroivat niitä yksitoikkoisessa tahdissa sileäksi hiottuun kallionkylkeen, niin että syntyi kumea ääni; sitte he nostivat ne aurinkoon päin ja tyhjensivät ne yhä samassa tahdissa; sen jälkeen he laskivat ruukkunsa maahan, niin että kuului vain yksi ainoa kumaus. Sitte kääriytyivät kaikki vaippoihinsa ja astuivat vaitonaisina kalliolta alas.

Tämä oli marraskuun ensimmäisenä yönä.

Kun paikalla kaikki oli käynyt hiljaiseksi, yrittivät lapset astua metsänrouvan luo. Audifaxilla oli jo kädessään pergementtipalasensa ... mutta eukko tempasi tulesta kekäleensä ja heilutti sitä uhkaavasti heille vastaan.

Silloin he kiiruimman kautta juoksivat vuoripolkua alas.

YHDEKSÄS LUKU.

Metsänrouva.

Audifax ja Hadumoth olivat palanneet Twielin linnaan. Heidän yöllistä poissaoloaan ei oltu huomattu. He eivät puhuneet kellekään näkemästään, eivät edes keskenäänkään. Audifaxilla oli kovin paljon ajateltavaa.

Vuohiaan hän paimensi huolimattomasti. Eräänäkin päivänä juoksi yksi näistä eksyksiin niillä matalilla kunnilla, jotka ympäröivät Reinvirran lähtöä Bodenjärvestä. Audifax meni sitä etsimään ja viipyi kokonaisen päivän ulkona, mutta palasi sitte karkulainen mukanaan.

Hadumoth iloitsi ystävänsä menestyksestä, joka vapahti tämän selkäsaunasta. — Talvi vähitellen lähenee, eläimet pysyvät tarhoissaan. Eräänä päivänä istuivat molemmat lapset väentuvassa takkavalkean ääressä. He olivat aivan yksinään.

"Sinä vain yhä ajattelet aarrettasi ja manausta?" sanoi Hadumoth. Silloin veti Audifax hänet salaperäisen näköisenä likelle itseään. "Pyhällä miehellä on sittekin oikea jumala!" virkkoi hän.

"Mitenkä niin?" kysyi Hadumoth.

Poika meni makuusuojaansa; sinne vuoteensa olkiin hän oli koonnut kaikenlaisia kiviä, joista hän otti yhden ja toi tytölle. "Katsoppas tätä!" sanoi hän. Se oli kiiltävän harmaa liuskakiven kappale, jossa näkyi jonkun kalalajin jäännöksiä, pään, kidusten ja luitten piirteet. "Sen otin mukaani Schiener-vuorelta, kun olin vuolta etsimässä. Sen täytyy olla peräisin siitä virrasta, jonka isä Vincentius kertoi taivaan ja maan Jumalan lähettäneen tulvimaan maailman yli, silloin kun hän käski Noakin rakentamaan ison laivansa; siitä ei metsänrouva tiedä mitään."

Hadumoth kävi mieltäväiseksi. "Silloin on se metsänrouvan syy", sanoi hän, "etteivät tähdet

pudonneet syliimme. Siitä käymme valittamassa pyhälle miehelle."

Molemmat lähtivät Ekkehardin luokse ja kertoivat hänelle, mitä tuona yönä olivat nähneet Hohenkrähenillä. Hän kuunteli heitä ystävällisesti. Samana iltana hän kertoi siitä herttuattarelle. Tämä hymähti.

"Niillä on omituinen maku, näillä minun uskollisilla alamaisillani", sanoi hän hymyillen. "Joka paikassa on heille rakennettu kauniita kirkkoja, Jumalan sanaa saarnataan heille lempeästi ja sydämmeen käyvästi, tarjotaan juhlallista laulua, suuria juhlia, rukoussaattoja ristien ja lippujen kera lainehtivien peltojen ja kenttien poikki, — ja kuitenkin ei se ole kylläksi. Heidän pitää vielä sen lisäksi istua kylminä öinä vuortenhuipeilla, eivätkä edes itse tiedä mitä siellä tekevät, paitsi että juovat lujasti olutta. Sen kyllä tunnemme. Mitä te siitä asiasta arvelette, hurskas Ekkehard?"

"Se on taikauskoa", vastasi tämä, "jota paha vihollinen yhä vielä kylvää epäuskoisiin mieliin. Kirjoistamme olen lukenut pakanain menoista, miten ne metsien syvyyksissä, yksinäisissä tienristeyksissä ja lähteillä, vieläpä vainajain haudoillakin harjoittavat taikatempujaan."

"Nämä eivät ole enää pakanoita", virkkoi Hadwig rouva. "Jokainen on kastettu ja saanut pappinsa. Mutta heissä elää vielä jälellä palanen vanhaa muistoa, jossa ei tosin enää ole mitään järkeä, mutta joka kuitenkin yhä edelleen käy heidän ajattelumisensa ja tekemisensä läpi, kuten Rein talvisaikaan syvällä Bodenjärven jääpeiton alla hiljalleen jatkaa matkaansa. Mitähän te heille tekisitte?"

"Hävittäisin heidät perinjuurin!" sanoi Ekkehard. "Joka rikkoo kristinuskoa vastaan ja pettää kasteensa lupauksen, se menköön ikuisen kadotukseen."

"Malttakaas, nuori kiivastelija," lausui Hadwig. "Hegaulaisiltani ette toki saa sen vuoksi päätä lyhentää, että he lokakuun ensimmäisenä yönä mielummin istuvat pakkasessa Hohenkrähenillä, kuin nukkuisivat olkivuoteillaan. He tekevät kuitenkin sen, minkä katsovat velvollisuudekseen; ja jo suuren Kaarle keisarin sotajoukossa he aikoinaan tappelivat niin urheasti pakanallisia saksilaisia vastaan, kuin olisi jokainen heistä vihitty kirkon valituksi sota-aseeksi."

"Perkeleen kanssa ei saa olla mitään rauhaa!" huusi Ekkehard pystyyn kavahtaen. "Käyttekö te hitaaksi uskossanne, valtiattareni?"

"Maakuntaa hallitessaan", vastasi tämä hienosti ivaten, "oppii paljon semmoista, jota ei teidän kirjoissanne ole. Tiedättekö te myöskin, että heikko helpommin lyödään omalla heikkoudellaan kuin miekanterällä? Kun Pyhä Gallus kerran saapui Bregenzan raunioille, oli Pyhän Aurelian alttari siellä hävitetty ja kolme vaskista epäjumalankuvaa pystytetty sijaan; ja kansa istui juomassa suurten olutkattilain ääressä, jotka eivät saa koskaan puuttua, niin kauvan kuin tässä maassa tahdotaan olla hurskaita vanhaan tapaan. Pyhimys ei tehnyt kellekään heistä pahaa, mutta särki kyllä heidän kuvansa palasiksi ja sinkautti palaset järven siniseen aaltoon, ja olutkattiloihin hän hakkasi reikiä ja saarnasi heille evankeliumia samalla paikalla; taivaasta ei langennut tulta häntä kuluttamaan, ja sen nähdessään pakanat huomasivat uskonsa olevan turhan ja kääntyivät. Jos on ymmärtäväinen, ei siltä suinkaan tarvitse olla hidas uskossaan..."

"Se oli silloin..." alkoi Ekkehard.

"Ja nyt", keskeytti hänet Hadwig rouva, "nyt on Kirkko rakennettu Reinistä aina Pohjanmereen asti, lujempaan kuin roomalaisten linnoitukset kulkee luostarien ketju maiden halki uskon vahvana muurina, aina Schwarzwaldinkin pimennoihin on kristinuskon tunnustajain sana tunkeutunut ... miksi siis tahdotte käyttää niin ankaroita aseita vanhojen aikojen jälkeläisiä vastaan?"

"Niinpä palkitkaa heitä sitte!" lausui Ekkehard katkerasti.

"Palkitako?" sanoi herttuatar. "Matkalla ehdosta 'joko' ehtoon 'tahi' kulkee monta välitietä. Meidän täytyy esimerkiksi astua vastustamaan noita yöllisiä menoja. Minkä tähden? Sen tähden, että mikään valtakunta ei voi pysyä pystyssä, jos siinä vallitsee kaksi uskontoa; se saattaa mielet kuohuksiin toisiansa vastaan aikana, jolloin ulkopuolellakin kyllä väjyy vihollisia. Maan laki on heiltä kieltänyt tuon hullun tavan; heidän on huomattava, etteivät käskymme ja kieltomme ole vain tuuleen puhutut."

Ekkehardia ei tämä viisaus tuntunut tyydyttävän. Epäilyn ilme näkyi hänen kasvoillaan.

"Kuulkaapas", jatkoi herttuatar, "mikä on teidän ajatuksenne noituudesta ylimalkaan?"

"Noituus", sanoi Ekkehard totisesti ja hengittäen raskaasti niinkuin mies, joka alkaa pitkää puhetta, "noituus on kadotukseen johtava taito, jolla ihminen tekee pahat henget, jotka kaikkialla luonnossa vallitsevat ja mellastavat, itselleen palvelijoiksi. Elottomaan on kätkeytynä elollista; me emme sitä kuule emmekä näe, mutta kuitenkin viekoittelee se valvomatonta mieltä kokemaan ja tekemään

enemmän kuin uskolliselle Jumalan palvelijalle on mahdollista. Se on käärmeen ja pimeyden valtain vanhaa petosta; ken antautuu niiden omaksi, voi saada hiukan niiden valtaa itselleen, mutta hän hallitsee perkeleitä niiden ylimmäisen kautta ja joutuu tämän omaksi, kun hänen aikansa on kulunut. Sen vuoksi on noituus yhtä vanhaa kuin synty, ja sen sijaan että yksi ainoa totinen usko vallitseisi maailmassa ja tapojen pyhyys ilmeneisi kolmiyhteisen Jumalan palvelemisessa, kulkevat täällä vielä ennustajat ja unientulkitsijat ja tietäjät ja loihtijat ja arvoitustenselittäjät; mutta ennen kaikkea voi sellaisten taitojen uskoja ja harjoittajia löytää Eevan tyttärien joukosta..."

"Tepä käytte kohteliaaksi", keskeytti häntä Hadwig rouva.

"Sillä naisten mieli", jatkoi Ekkehard säikähtymättä, "on aina kääntynyt uteliaaseen tiedonhaluun ja kiellettyjen asiain harjoittamiseen. Kun pääsemme edemmäksi Virgiliuksessa, tulette näkemään noituuden kuvattuna ruumiillisesti Kirke nimisen naisen hahmossa, joka laulaen asuu luoksepääsemättömässä vuoristossa; suloisesti tuoksuvat setrisoihdut valaisevat hänen hämäriä huoneitaan, missä hänen ahkera sukkulansa kutoo paljon kauniita kankaita; mutta ulkoa pihalta kuuluu jalopeurojen ja susien huokaava murina ja sikojen röhkinä, jotka hän on taikajuomallaan muuttanut ihmisistä eläimiksi..."

"Tehän puhutte kuin kirjasta", sanoi herttuatar nyrpeästi. "Teidän pitää saada edelleen kehittää tiedettänne noituudesta. Ratsastakaa siis Hohenkrähenille ja tutkikaa, onko sikäläinen metsänrouva joku Kirke, ja hallitkaa siellä meidän niinessämme; olemme utelias kuulemaan, mitä viisaudessanne olette säätänyt."

"Ei ole minun tiedettäni", lausui munkki välttelevästi, "hallita kansoja ja mahtisanallaan ratkaista maailman asioita."

"Kyllä siitä selviytyy", virkkoi Hadwig, "harvoin on se ketään pulaan saattanut, kaikkein vähimmin ketäkään kirkon poikaa."

Ekkehard mukautui käskyyn. Olihan tämä toimi todistus herttuattaren luottamuksesta häneen. Seuraavana aamuna hän lähti ratsastamaan Hohenkrähenille. Audifaxin hän otti mukaansa tienoppaaksi. "Onnea matkalle, herra valtiokansleri!" huusi joku naurusuin hänen jälkeensä. Se oli Praxedis.

Pian he saapuivat metsänrouvan asunnolle. Eräällä kallionkielekkeellä, vuoren puolikorkeudessa seisoi hänen kivimajansa mahtavien tammien ja pyökkien varjossa, jotka lehvillään salasivat Hohenkrähenin huipun tulijoilta. Kolme portaiksi kasattua kaikukivipaatta johti sisään. Se oli korkea ja pimeä pirtti. Lattialle oli kasattu kuivattuja metsäyrttejä, joista väkevä lemu tuoksahti heille vastaan. Kolme vaiennutta hevosenkalloa irvisti aaveentapaisesti seiniä tukevilta pylvältä; seinillä oli sitäpaitsi hirvensarviryhmiä. Puiisiin ovenkamanoihin oli leikattu kiemuraisia kuusikannan merkkejä. Kesä tikka ja siipileikko korppi hyppelivät edestakaisin tuvassa.

Mökin asukas istui liekehtivän hiilloksen edessä ja neuloi jotakin vaatetta. Korkea, hakattu ja puoleksi jo murentunut kivi seisoi hänen vieressään. Vähän päästä hän aina kumartui lieden yli lämmitellen laihoja käsiään valkean päällä. Ulkona olikin kova marraskuun pakkanen. Vanhan pyökin oksat tunkivat miltei ikkunasta sisään; tuulen niitä hiljaa liikutellessa irtautui kuivia kellastuneita lehtiä kannoistaan ja putosi ilmassa väreillen tuvan lattialle. Ja metsänrouva oli vanha ja yksinäinen ja kärsi vilua. "Siinä nyt makaatte ylenkatsottuina ja kuivina ja kuolleina", puheli hän lehdille, "ja minä olen aivan kuin te." Harvinainen väre lennähti hänen ryppyisille kasvoilleen. Hän muisteli menneitä aikoja, jolloin hänkin oli ollut nuori ja vetreä ja saanut lemmeistä nauttia; — mutta lemmityn oli kohtalo tempaissut kauvaksi kotimaan metsistä. Ryöstelevät normannit, jotka kerran polttaen ja hävittäen olivat purjehtineet Reiniä alas päin, olivat vieneet hänet ja paljon muita urheita sotureja vankeina mukanaan; ja ollessaan yli vuoden ajan heidän luonaan oli hän oppinut merimiesammattia ja käynyt yhtä hurjaksi ja hillittömäksi luonteeltaan kuin hekin, niin että kun hän jälleen pääsi vapaaksi ja palasi takaisin Schwaabin metsiin, kyti hänen povessaan palava kaiho pohjolaan, eivätkä kotoiset kasvot häntä enää miellyttäneet, kaikkein vähemmän munkkien ja pappien; ja paha onni satuttikin hänen tielleen kerran vaeltavan munkin, joka morkkasi häntä, — sen hän löi kuoliaaksi, ja silloin oli hänen jälleen lähdettävä pois maasta.

Metsänrouvan ajatukset viipyivät aina kauvan erojaishetkessä. Rakastetun miehen olivat oikeudenpalvelijat siepanneet kiini hänen majansa ovelta ja vieneet Weiterdingenin metsään, jossa pyhä Fehm-oikeus oli tuominnut hänen maksamaan kuudensadan killingin sovitussakon kuolleesta, Silloin hän luovutti niille kotinsa ja kontunsa ja vannoi kahdentoista vieraan miehen kuullen, ettei hän tästälähtien enää omistanut mitään maan alla eikä maan päällä. Sitte hän meni kotiinsa, otti kourallisen maata ja viskasi sen vasemmalla kädellään olkansa yli setänsä päälle merkiksi siitä, että hänen vihansa tällä tapaa siirtyi hänen ainoalle veriheimolaiselleen. Mutta itse hän otti sauvan käteensä ja hyppäsi liinaseen paitaan puettuna ja ilman vyötä ja kenkiä pihansa aidan ylitse; siten hän täytti *Chrene*

chruda-lain[18] määräyksen ja oli sen jälkeen linnunvapaa mies ja lähti takaisin Tanskaan normanniensa luo, koskaan palaamatta kotimaahansa. Hämärä taru kertoo hänen purjehtineen näiden kanssa uutta uskoa ja uutta herruutta pakoon Islantiin, missä nämä urheat merenkulkijat lumen ja jäiden sekaan perustivat itselleen turvapaikan.

Siitä oli jo kauvan, sangen kauvan, mutta metsänrouvasta tuntui, kuin näkisi hän vielä edessään Fridunhelminsä, kun tämä karkasi metsänpimentoon; hän itse oli silloin ripustanut Weiterdingenin kirkkoon rautalehtiseppeleen ja vuodattanut viljalta kyyneleitä, eikä kukaan toinen mies ollut karkottanut maanpakolaisen pilttuan kuvaa hänen sydämestään... Ikävä vuodenaika johdatti hänen mieleensä vanhan normannilaislaulun, jonka hän kerta oli oppinut; sitä hän nyt hyräili itsekseen:

"On ilta, tuuli on syksyinen,
Härm' oksien hohtavi päältä.
Voi ristit ja palvehet munkkien —
Pois täytyvi meidän täältä.

Tää seutu on synkkä ja autio,
Pyhät lähteet meiltä maatuu;
Koti henkien, vihreä lehto, jo
Pian pappien kirveestä kaatuu.

Polo joukkomme mykkänä kulkevi,
Sen tähdet sammuneet ovat; —
Meren yöllisen helmasta, Islanti,
Jääkylkesi nostaos kovat!

Oi nouse! Sa vastahan ottanet kait,
Kun rantojas käärmelaivoin
Nyt jumalat vanhat ja vanhat lait,
Väki pohjolan etsivi vaivoin!

Tulilaava miss' uhkuvi vuorista
Ja rannat on vaahtoisna vöinä,
Siell' äärellä maailman korskalla
Unelmoimme me talvisin' öinä."

Ekkehard oli tällävälän noussut alas ratsultaan ja sitonut sen kiini petäjänsä. Sitte hän astui kynnyksen yli sisään, Audifax arkana kintereillään. Metsänrouva viskasi neulottavansa kivelle, pani kätensä ristiin syliinsä ja tuijotti jäykästi sisäänastuvaa munkkia.

"Ylistetty olkoon Jeesus Kristus!" toivotti Ekkehard tervehdykseksi ja äskeisen manauksen torjumiseksi. Tahtomattaan hän sulki oikean käden peukalon käden sisään, siten vastustaakseen "pahan silmän" salaista mahtia; Audifax oli tiennyt kertoa, että noita-akka yhdellä ainoalla katseellaan voi kuivettaa kokonaisen ruohokentän.

Metsänrouva ei vastannut tervehdykseen.

"Mitä hyvää siinä teette?" kysyi Ekkehard puheen aluksi.

"Hametta korjaan", vastasi vanhus, "joka on käynyt repaleiseksi".

"Ettekö te myöskin etsi yrtejä?"

"Kyllä etsin. Oletteko lääkemies? Tuossa lattialla niitä on paljonkin, mitä laatua vain haluatte."

"En ole mikään lääkemies", sanoi Ekkehard. "Mitä te yrteillä teette?"

"Tarvitseeko teidän kysyä mihin yrtejä käytetään? Tietäähän jokainen teikäläisistäkin sen. Huonostipa kävisi sairaiden ihmisten ja eläinten ja huonosti turmaa torjuttaisiin ja lempeä lääkittäisiin, jollei yrtejä olisi."

"Ja te olette kastettu ihminen?" kysyi Ekkehard kärsimättömästi.

"Lieneväthän minut joskus kastaneetkin..."

"Ja jos kerran olette kastettu", huusi munkki ääntänsä korottaen, "ja luopunut perkeleestä ja kaikista hänen menoistansa, niin mitä sitte tuo merkitsee?" Hän osotti sauvallaan seinään kiinnitettyä hevosenkalloa ja kolhasi sitä niin lujasti, että se putosi alas ja särkyi palasiksi; valkoiset hampaat irtautuivat leuvoista ja juoksivat ympäri lattiata.

"Se on hevosenkallo, jonka nyt olette särkenyt", vastasi eukko huolettomasti. "Se oli nuori eläin, niinkuin vielä voitte nähdä hampaista."

"Ja hevosenliha maistuu teille?" kysyi Ekkehard.

"Eihän hevonen ole mikään saastainen eläin", sanoi metsänrouva, "eikä sen lihaa ole kielletty syömästä."

"Vaimo!" huusi Ekkehard ja astui aivan hänen eteensä, "sinä harjoitat velhoutta ja noitavehkeitä!"

Silloin nousi vanhus seisaalleen. Hänen otsansa vetäytyi syviin ryppyihin, ja kamalasti loistivat hänen harmaat silmänsä. "Te kannatte hengellisen miehen pukua," sanoi hän "ja sen vuoksi voitte minulle noin puhua. Teitä vastaan ei vanha metsänrouva saa mitään oikeutta. Muuten sanotaan sen olevan suuren solvauksen, minkä nyt sinkositte minulle vasten kasvoja, ja maanlaki tuomitsee solvaisijan..." Audifax oli tällä aikaa pelokkaana seissut ovella. Nyt hyppeli metsänrouvan korppi hänen luokseen, niin että hän säikähtyneenä juoksi Ekkehardin turviin. Lieden luona hän äkkäsi hakatun kiven. Sitä tutkimasta ei kaksikaankymmentä korppia olisi voinut häntä estää. Hän nosti vaatetta, jonka metsänrouva oli sille viskannut. Kuluneita kuvioita tuli siinä näkyviin.

Ekkehardkin suuntasi katseensa siihen. Se oli vanha roomalainen alttari. Kaukaa Aasian heikumallisista leiripaikoista Bodenjärven vieraanvarasta köyhille seuduille lähetetyt kohortit lienevät sen aikoinaan pystyttäneet näille kummuille; siihen oli kuvattu liehuvaan viittaan ja frygialaiseen päähineeseen puettu nuorukainen polvistuneeksi maahan kaadetun härän niskoille: se oli persialainen valonjumala Mithras, jonka vaipuva roomalaisusko oli kohottanut itselleen uudeksi jumalaksi, kun oli entisiin kyllästynyt.

Mitään kirjoitusta ei voinut kivessä keksiä. Kauvan katseli Ekkehard sitä. Paitsi erästä Rapperswylin luona turvesuosta löydettyä Vespasianuksen kultarahaa, joka oli jätetty luostariin, ja joitakuita sen aartehistossa säilytettyjä hiottuja kiviä, ei hän ollut nähnyt mitään muuta muistomerkkiä vanhalta ajalta; mutta hänen silmänsä aavisti kiven muodosta ja kuvioituksesta sen olevan mykän todistajan jostakin kadonneesta maailmasta.

"Mistä tuon kiven olette saanut?" kysyi hän. "Jo olette tarpeeksi minulta kysellyt", vastasi eukko uhkamielisesti, "ottakaa itse siitä selvää."

Kivi olisikin voinut kertoa yhtä ja toista, jos sille olisi puheenlahja ollut suotu. Sellaiseen kuluneeseen kuvaan liittyy hyvä palanen historiaa. Mitä se opettaa? Sitä, että ihmissuvut tulevat ja katoavat kuin lehdet, jotka kevät tuo ja syksy lakastuttaa, ja että niiden ajattelemisen ja puuhaaminen vie kehitystä vain vaaksan verran eteenpäin; sitte tulee toisia, jotka puhuvat toisilla kielillä ja luovat toisia muotoja; entiset pyhyydet joutuvat pilkanalaisiksi ja päinvastoin, uudet jumalat istuvat valtaistuimille ... hyvä vain niille, jos istuimensa eivät ole pystytetyt kovin monien uhrien päälle...

Mutta Ekkehard tulkitsi kiven merkityksen omalla tavallaan.

"Tuota härän päälle polvistuvaa miestä te palvelette!" huusi hän kiivaasti.

Metsänrouva otti sauvansa ja leikkasi siihen veitsellään kaksi viivaa.

"Se on jo toinen solvaus minkä minulle syydätte!" lausui hän synkästi.

"Mitä minulla olisi kivi kuvan kanssa tekemistä?"

"No sanokaahan sitte, mistä tuo kivi on tullut mökkiinne!"

"Koska meidän on käynyt sääliksi sitä", sanoi metsänrouva. "Sitä te keropäät ette ymmärrä. Kivi seisoi ennen tuolla ulkona kallionkielekkeellä omalla paikallaan, ja moni lienee ennen vanhaan polvistunut sen juurella; mutta nyt siitä ei kukaan enää välitä, metsän asujat ovat kuivanneet sillä puuomenia ja kiskoneet päreitä sen päällä milloin sattui, ja sade huuhtoi aikain kuluessa sen kuvia. 'Tuo kivi käy säälikseni', sanoi äiti-vanha, 'se oli ennen muinoin pyhä esine; mutta niiden luut, jotka siihen kuvattua miestä palvelivat, ovat jo kauvan sitte vaienneet, — ja liehuvaviittaista itseään varmaankin palelee'. Ja me otimme kiven mökkiimme ja asetimme sen tähän lieden ääreen, eikä meillä ole siitä ollut mitään vastusta. — Tiedämmehän millä mielellä vanhat jumalat nykyään ovat, eiväthän meidänkään jumalamme kelpaa enää mihinkään. Jättäkää kivi rauhaan!"

"Teidän jumalanne?" matki Ekkehard — "mitä ne ovat?"

"Sen kyllä tiedätte", sanoi eukko. "Tehän olette karkottaneet ne järven syvyyteen. Sinne alhaalle aaltojen alle kaikki on haudattuna, vanhan ajan aarteet ja vanhat jumalat; me emme näe niitä enää ja tiedämme vain paikat missä niitä ennen palveltiin, ennenkun frankki tuli maahan keropäät mukanaan. Mutta kun tuuli pudistaa vanhan tammen latvaa tuolla ulkona, kuuluu kuin ääniä ilmassa: se on niiden

valitusta, — ja tuulisina öinä kohisee metsä kummasti ja käy valkoiseksi, käärmeet kipuavat puihin, ja vuorten yli käy henkien kulkue, jotka epätoivoisina katselevat muinaista kotiansa..."

Ekkehard teki ristinmerkin.

"Minä sanon minkä tiedän", lausui metsänrouva. "En tahdo loukata teidän Vapahtajaanne; mutta onhan hän tullut maahamme muukalaisena, ja te palvelette häntä oudolla kielellä, jota me emme ymmärrä. Jos hän olisi kasvanut meidän mannullamme, voisimme mekin hänelle puhua ja häntä palvella, ja ehkäpä olisivatkin silloin olot Alemanniassa aivan toisin."

"Vaimo!" huusi Ekkehard suuttuen, "me poltamme sinut..."

"Jos kirjoissanne luetaan", vastasi vanhus tynesti, "että puut metsässä ovat luodut vanhojen eukkojen polttorovioiksi, niin olen minä jo tarpeeksi elänyt. Salama kävi äskettäin metsänrouvan mökissä" — hän osotti palanutta juovaa seinällä — "mutta salama säästi metsänrouvaa."

Hän lyykistyi jälleen lieden ääreen ja jäi istumaan jäykkänä ja liikkumattomana. Hehkuvat hiilet loivat väkeviä heijastuksia hänen ryppyisille piirteilleen.

"Hyvä on!" sanoi Ekkehard ja lähti tuvasta. Audifax oli iloissaan, kun jälleen näki sinisen taivaan päällensä. "Tuolla ne istuivat", sanoi hän osottaen kallion huippua. "Minä käyn siellä katsomassa", lausui Ekkehard. "Sinä palaat Hohentwielille ja pyydät kaksi renkiä tulemaan tänne kirveineen ynnä lukkari Otfriedin, joka ottakoon laulukirjan ja stolan[19] mukaansa."

Audifax juoksi tiehensä. Ekkehard nousi ylös korkealle Krähenille.

Linnassa Hohentwielillä oli herttuatar tällä välin syönyt päivällistään. Hän oli sen kuluessa alituisesti vilkuillut ympärilleen, aivan kuin puuttuisi häneltä jotakin. Pian hän nousikin pöydästä. Jäätyään yksin Praxediksen kanssa hän kysyi tältä:

"Miten sinua uusi opettajamme miellyttää, Praxedis?"

Kreikatar hymyili.

"Puhu!" lausui herttuatar käskevästä.

"Konstantinopolissa ennätin jo nähdä monta koulumestaria," vastasi Praxedis vältellen.

Hadwig rouva heristi sormiaan. "Minä ajan sinut luotani halveksivan puheesi tähden", sanoi hän. "Mitä syytä sinulla on pilkata koulumestareja?"

"Anteeksi, ei se ollut niin pahasti tarkoitettu. Mutta nähdessäni tuollaisen kirjatoukan, joka aina kulkee mietteisiinsä vaipuneena ja vaivaa itseään kaivamalla kirjoistaan esiin sellaista, jonka me melkein muutenkin arvaamme tapahtuvaksi, joka on kasvanut kiini pergamentteihinsa ja silmäyksellään kunnioittaa vain kirjaimia eikä ympärillään olevia ihmisiä, — niin täytyy minun nauraa. Kun en tiedä, onko sääli siinä paikallaan, niin nauran. Ja sääliä hän ei tarvitsekaan, onhan hän viisaampi kuin me."

"Opettajan pitää olla totinen", virkkoi herttuatar, "se kuuluu hänelle niinkuin lumi alpeillemme."

"Totinen, aivan niin!" matki neitonen. "Tässä maassa, missä lumi peittää vuorenhuiput, pitää kaikkien olla totisia. Mutta olisinpa minä yhtä oppinut kuin herra Ekkehard, niin lausuisin teille ajatukseni. Minusta pitäisi leikistäkkin jotakin oppia, naurusuin ja ilman raskaan työn nostamia hikikarpaloita otsalla; mikä on kaunista, sen pitää yhtäaikaa miellyttää ja olla totta. Minun mielestäni on tieto hunajaa, jota moni voi koota omalla tavallaan; mehiläinen surisee kukankuvussa ja löytää sitä, mutta tällainen saksalainen tietoviisas on minusta kuin karhu, joka kömpelästi käy käsiksi mehiläispesään ja kourallaan ahmii hunajaa, — ja karhut eivät minua miellytä."

"Sinä olet kevytmielinen hupakko", sanoi Hadwig rouva, "ja haluton oppimaan. Miten sinua Ekkehard muuten miellyttää — tarkoitan, onko hän sinusta kaunis?"

Praxedis vilkaisi syrjästä rouvaansa: "Enpä tähän asti ole katsellut munkkeja heidän kauneutensa takia."

"Miksi et?"

"Olen pitänyt sitä tarpeettomana."

"Sinäpä annat tänään merkillisiä vastauksia", lausui Hadwig rouva ja astui akkunan luo. Tumman

petäjikön takaa hän näki Hohenkrähenin kolkon kalliohuipun.

"Paimenpoika oli äsken täällä ja kertoi herra Ekkehardin pyytäneen väkeä sinne", mainitsi Praxedis.

"Koska ilta on kaunis ja päivänpaisteinen", sanoi herttuatar, "niin káske satuloimaan hevoset; käymme katsomassa mitä puuhaa he siellä pitävät. Taikka — unohdin sinun tullessamme Gallenin luostarista valittaneen, että satulassa istuminen sinua rasittaa — taidanpa sen vuoksi ratsastaa sinne yksinäni..."

Ekkehard oli Hohenkrähenillä tarkastellut yöllisen juomingin pitopaikkaa. Vähä oli siitä jälkiä jäänyt. Maaperä ja tammenrunko olivat värjäytyneet paikottain punertaviksi; hiilet ja tuhka näyttivät tulisijan paikan. Ihmetystä hänessä herätti tammen oksiin ripustetut pienet vahamukailut ihmisen eri ruumiinosista ja hevosen ja lehmän kuvat; ne olivat kiitosuhreja ihmisten ja eläinten parantumisesta. Taikauskoinen talonpoika silloin vielä toi antimensa mieluummin vanhalle isienpuulle kuin laaksossa olevaan kirkkoon.

Kaksi miestä lähestyi kirveet olallaan. "Meidät on lähetetty tänne", sanoivat he. "Hohentwieliltäkö?" kysyi Ekkehard. "Me olemme linnan työmiehiä; työpaikkamme on tuolla ylhäällä Hohenhöwenillä, missä savu kohoaa miiluhaudasta."

"Hyvä", sanoi Ekkehard, "minä kutsutin teidät tänne kaatamaan tuon tammen". Miehet katselivat hänen hämillään. "Joutukaa!" huusi hän, "ennen yön tuloa pitää sen olla kaadettuna."

Miehet astuivat kirveineen tammen juurelle. Suut ammollaan he katselivat ylvästä puuta. Toinen pudotti kirveensä maahan.

"Eikö paikka tunnu sinusta tutulta, Chomuli?" kysyi hän kumppaniltaan.

"Kuinka niin, Woveli?"

Miilunpolttaja viittasi auringonlaskuun päin, pani sitte nyrkitetyn kätensä suulleen ikäänkuin juodakseen siitä ja sanoi: "Joko ymmärrät?"

Silloin katsahti toinen Ekkehardiin ja virkkoi silmää vilkuttaen: "Me emme tiedä mistään mitään, Woveli!" "Mutta hän sen kyllä saa tietää, Chomuli", sanoi ensimmäinen. "Odotetaan, Woveli", sanoi toinen.

"Se on synty ja häpeä", jatkoi hänen toverinsa, "pitääkö meidän kaataa puu, joka jo kaksisataa vuotta on seissut tuossa ja juurellaan nähnyt monta hupaista helavalkeata. Minun sydämmeni ei myönnä sitä, Chomuli."

"Elä ole hullu", lohdutti toinen ja suuntasi ensimmäisen iskun puuhun, "meidän on pakko tehdä se. Mitä tuimmekin iskemme tammeen, sitä vähemmän aavistaa tuo kaapuniikka meidän olleen yöllisissä juomingeissa sen juurella. Ja entä sakkokillinki?! ... Ihmisen pitää olla viisas, Woveli!"

Silloin välähti toisenkin aivoissa valo. "Niinpä niin, Chomuli, viisas pitää ihmisen olla!" sanoi hän ja iski jumalienpuuta oikein olan takaa, huolimatta siitä, että kymmenen päivää sitte oli ripustanut siihen vahakuvan kiitosuhriksi lehmänsä paranemisesta. — Lastut lentelivät ympärinsä, ja kumeasti kaikui metsä molempien hartevista iskuista.

Lukkarikin oli jo saapunut, stola ja laulukirja mukanaan. Ekkehard viittasi häntä seuraamaan itseään metsänrouvan mökkiin. Tämä istui yhä vielä jäykkänä lietensä ääressä. Äkäinen tuulenhenki lehahti tulijain kanssa ovesta sisään ja sammutti valkean.

"Metsänrouva!" huusi Ekkehard káskevästi, "pankaa tavaranne kuntoon, sillä teidän on lähteminen täältä."

Vanhus tarttui sauvaansa ja leikkasi siihen kolmannen rastin. "Kuka se on, joka minua jo kolmannesti häväisee", kysyi hän kumealla äänellä, "ja tahtoo ajaa minut pois äitini kodista kuin isännättömän koiran?"

"Schwaabin herttuattaren nimessä", jatkoi Ekkehard juhlallisesti, "tuomitsen minä teidät pakanallisen tauskon ja yöllisen epäjumalanpalveluksen harjoittamisen takia menettämään kotinne ja kontunne ja kaiken olosijanne tällä maanäärellä. Teidän tuolinne olkoon aina teidän ovenne edessä, kulkea teidän pitää rauhattomana ilman vakinaista asuinsijaa niin kauvan kuin taivas pysyy sinisenä, niin kauvan kuin kristityt käyvät kirkossa, niin kauvan kuin haukka lentää kevätpäivinä, kun ilma kantaa sen molempia siipiä. Ja elköön mikään ystävällinen ovi teille avautuko, mikään liesi teitä lämmittäkö elköönkään mikään lähde teille vettänsä tarjotko, siksi kunnes olette puhdistanut itsenne saastastanne ja hankkinut itsellenne rauhan kolmiyhteisen Jumalan, elävien ja kuolleitten tuomarin kanssa."

Metsänrouva oli kuunnellut häntä osottamatta vähintäkään liikituksen merkkiä. "Voideltu mies häväisee sinua kolmasti oman kattosi alla", mutisi hän itsekseen, "jonka sinä sauvaasi merkitset, ja samaan sauvaan nojautuen saat lähteä kulkemaan perikatoasi kohden, sillä he eivät anna sinulle paikkaa, mihin pääsi kallistaisit. Oi äiti, äiti!..."

Hän sitasi ryysynsä mytyksi, tarttui sauvaansa ja varusti itsensä pitkälle matkalleen. Lukkarin kävi sääliksi häntä. "Rukoilkaa Jumalalta hänen palvelijainsa kautta anteeksi", sanoi hän, "ja tehkää kristillinen katumus, niin saatte armon ja vapahduksen synneistänne."

"Siihen on metsänrouva liian vanha", vastasi eukko ja houkutteli luokseen kottaraisensa, joka istahti hänen olkapäälleen, korpin hypellessä hätäisenä hänen kantapäillään. Vielä heitti hän viimeisen silmäyksen tuttuihin seiniin, yrttikasoihin lattialla ja hevosenkalloihin pylväissä, ja sysäten sauvallaan kynnykseen, niin että sen paadet kilahtivat, huusi hän jälkeenjääville: "Olkaa kirottu, te koirat!" Sitte kulki hän lintuineen metsään ja katosi näkyvistä.

"Polo joukkomme mykkänä kulkevi,
Sen tähdet sammuneet ovat; —
Meren yöllisen helmasta, Islanti,
Jääkylkesi nostaos kovat!"

kuului hänen murheellinen hyräilynsä yhä heiketen lehdettömien puiden runkojen välistä.

Mutta Ekkehard antoi lukkarin vyöttää stolan yllensä, ja pitäen laulukirjaa kädessään hän kulki ympäriinsä tuvassa ja kamarissa ja teki ristinmerkkejä seinille, jotta pahat henget kaikkoisivat ikipäiviksi; sitte lausui hän koko mökin ylitse kovimman manauksen paholaista vastaan.

Hurskas toimitus kesti aika kauvan. Lukkarilla kiiksi tuskanhiki otsalla hänen ottaessaan kaapua Ekkehardin hartioilta, sillä niin kovia sanoja hän ei ollut koskaan kuullut. Nyt kuului kavionkopinaa metsän halki.

Se oli herttuatar, joka ratsasti paikalle yhden ainoan palvelijan seuraamana. Ekkehard astui häntä vastaan; lukkari oikasi toista tietä kotiin.

"Viivyitte niin kauvan", lausui herttuatar armollisesti, "että oli itseni tultava katsomaan, miten täällä olette toimintu ja tuomintu".

Molemmat miilunpolttajat olivat tällä välin lopettaneet työnsä ja hiipivät nyt vuoren takasivua pois, sillä he pelkäsivät herttuatarta. Ekkehard kertoi hänelle metsänrouvan pakanallisista menoista ja miten hän oli ajanut tämän tiehensä.

"Kovinpa olitte ankara!" sanoi Hadwig rouva.

"Luulin olleeni lempeä", vastasi Ekkehard.

"Me hyväksymme mitä olette päättänyt", lausui herttuatar. "Mitä aiotte tehdä tyhjäksi jääneellä majalla?" Hän katsahti pikaisesti pitkin kivisiä seiniä.

"Pahojen henkien valta on täältä manauksella ijäksi lopetettu", sanoi Ekkehard. "Minä tahdon vihkiä tämän majan kappeliksi Pyhälle Hadwigille."

Herttuatar katsahti häneen ystävällisesti. "Mistä johduitte siihen ajatukseen?" kysyi hän.

"Se vain juolahti päähäni... Tammen minä annoin kaataa."

"Käykäämme katsomaan uhripaikkaa", sanoi herttuatar. "Luulenpa voivani hyväksyä tammenkin kaadon."

Hän nousi Ekkehardin kanssa kivikoista polkua ylös korkean Krähenin huipulle. Ylhäällä makasi kaadettu tammi, jonka mahtavat oksat sulkivat heiltä tien. Vain muutaman askeleen pituinen ja levyinen tasainen kivilaatta päätti tämän omituisesti muodostuneen kallion huipun. Sille he nousivat seisomaan. Jyrkkinä karkasivat kallioseinat heidän allaan syvyyteen; ei ollut kiveä tai puuta heillä tukena tässä huimaavassa korkeudessa; sinistä ilmaa vasten kumotti nuo kaksi olentoa, tummakaapuinen munkki ja heleänvaaleaan monipoimuiseen vaippaan puettu herttuatar. Vaitonaisina he katselivat aliansa aukeavaa mahtavan laajaa maisemaa. Syvällä alhaalla levisi tasanko; käärmeentapaisesti kiemurteli Aach-joki vihreiden niittyjen halki; väräjävän etäisinä ja vähäisinä siintivät laakson asumusten katot ja päädyt kuin pisteet kartalla; ja tummana taustana kohosi perällä Hohentwielin tuttu uljas huippu, jonka takana loppumattomana muurina eteni sinertävä vuoriketju, salaten katsojalta Reinin lähdon Bodenjärvestä. Kimaltelevana loisti sitävastoin silmään järven alapää, jossa ui vihertävä Reichenau

saari, ja vienosti, ikäänkuin hengähdyksenä, hohti takimmaisten vuoriryhmäin jättiläissarja... Ne tulivat yhä selvemmiksi, kirkkaina viiruina välkkyivät niiden rajapiirteet, sillä aurinko teki laskuaan. Hiukeavassa valaistuksessa sädehti koko maisema...

Hadwig rouvan mieli oli liikutettu. Tällainen palanen suurta, avaraa luontoa viritti hänen ylevän sydämensä samaan sopusointuun. Hento hengähdys kävi hänen korskean mielensä lävitse; hänen katseensa kääntyi alppien lumisista huipuista Ekkehardiin. "Tahdon vihkiä kappelin Pyhälle Hadwigille!..." kaikui yhä uudelleen hänen korvissaan.

Hän astui askeleen takaperin, ikäänkuin olisi pelännyt äkillistä huimausta, laski oikean käsivartensa Ekkehardin olkapäälle ja nojautui kiinteästi häneen. Hänen silmänsä paloivat aivan lähellä Ekkehardin kasvoja. "Mitä ystävänä nyt ajattelee?" kuiskasi hän vienolla äänellä.

Ekkehard oli seisonut ajatuksiinsa vaipuneena. Miltei säikähtyneenä hän hytkähti.

"En koskaan ole ollut näin korkealla", sanoi hän. "Tällaisen näön nähdessäni tulee mieleeni Raamatun sanat: 'Taas vei hänen perkele sangen korkealle vuorelle ja osotti hänelle kaikki maailman valtakunnat ja niiden kunnian ja sanoi hänelle: nämät kaikki minä annan sinulle, jos sinä lankeet maahan ja rukoilet minua. Niin sanoi Jeesus hänelle: mene pois, saatana, sillä kirjoitettu on: Herraa sinun Jumalatas pitää sinun kumartaman ja häntä ainoata palveleman'."

Jäykkänä vetäysi herttuatar takaisin. Tuli hänen silmissään muuttui toisenlaiseksi; näytti siltä kuin hän olisi tahtonut sysätä munkin alas syvyyteen.

"Ekkehard!" huusi hän, "te olette lapsi — tai järjiltänne!"

Hän käänsi tälle selkensä ja laskeutui nopein, vihaisin askelin kukkulalta. Alas tultuaan hän ratsasti pyrynä takaisin Twielilleen; palvelija voi vain vaivoin häntä seurata.

Ekkehard oli kuin puulla päähän lyöty. Hän sipasi kädellään silmiään, aivan kuin tuntisi niissä suomukset.

Kun hän hiljaisena yönä istui tornikammiossaan Hohentwielillä, leimahti etäällä valkeankajastus. Hän tirkisti ulos. Korkean Krähenin petäjien yli löi kirkas tulenlieska.

Metsänrouva oli käynyt ottamassa viimeiset jäähyväiset P. Hadwigin tulevalta kappelilta.

KYMMENES LUKU.

Joulu.

Hohenkrähenillä vietetty ilta eli vielä joitakuita päiviä herttuattaren muistissa. Häiritseviä, rikkonaisia säveliä sydän vaikeasti voi unohtaa ja antaa anteeksi, varsinkaan sille, joka ne on synnyttänyt. Sen vuoksi herttuatar istuikin muutamia päiviä varsin nyreällä mielellä salissaan. Grammatiikka ja Virgilius saivat levätä. Praxediksen kanssa herttuatar laski ahkerasti leikkiä Konstantinopoliksen koulumestareista. Ekkehard ehdotti luentojen jatkamista. "Hammastani särkee!" sanoi Hadwig rouva. "Se tulee raa'asta syysilmasta", arveli Ekkehard surkutellen.

Hän kyseli useita kertoja päivässä herttuattaren vointia, niin että tämän sydän viimein heltyi. "Mikähän siihen on syynä", sanoi hän kerran Praxedikselle, "että joku henkilö voi olla ihmiselle kalliimpi, kuin minä hän itse osaa ulkonaisesti esiytyä."

"Hyvän käytöstavan puute", vastasi kreikatar. "Muissa maissa olen huomannut asianlaidan olevan päinvastaisen, mutta täällä ovat ihmiset liian hitaita jokaisella kädenliikkeellä, joka askeleella ja sanalla ilmaisemaan: kas tällainen minä olen! He mieluummin ajattelevat itsekseen niin ja vaativat, että koko maailman pitää osata lukea heidän otsaltaan, mitä sen takana takoo ja liikkuu."

"Olemmehan me muuten kuitenkin niin ahkeria", virkkoi herttuatar hyvänsävyisesti.

"Puhvelitkin puuhaavat pitkin päivää", oli tulla Praxediksen huulilta, mutta tässä tapauksessa hän kuitenkin tyytyi vain ajattelemaan niin.

Ekkehard oli lapsellisen suora luonteeltaan. Hänelle ei juolahtanut mieleenkään, että hän oli

vastannut herttuattarelle sopimattomasti. Hän oli todella ajatellut Raamatun vertausta ja ollut tietämätön siitä, että tunteen hiljaiseen ilmaukseen ei sovi vastata raamatunlauseella. Hän kyllä ihaili herttuatarta, mutta enemmän ylevyyden ja maallisen korkeuden ruumiillisentuneena käsitteenä kuin naisena. Että ylevyys vaatii lemmeikästä palvelusta, se ei ollut pitänyt hänelle päähän, vielä vähemmän, että sen korkeinkin ilmaus usein tyytyy pelkkään yksinkertaiseen rakkauteen. Hadwig rouvan huonon tuulen hän otti liian vakavalta kannalta. Hän tyytyi pukemaan huomionsa tästä siihen yleiseen lauselmaan, että seurustelu jonkun herttuattaren kanssa on vaikeampaa kuin puhelu munkkiveljesten parissa P. Benediktuksen sääntöjen mukaan. Vincentiuksen jälkeenjättämistä kirjoista hän varsinkin luki mielellään apostoli Paavalin kirjeitä. Spazzo herra kulki tähän aikaan hänen ohitsensa niska paljon jäykempänä kuin ennen.

Hadwig rouva huomasi, että viisainta oli palata entisille laduille. "Olihan se kumminkin mahtava näky", sanoi hän eräänä päivänä Ekkehardille, "kun korkealta Kräheniltä katselimme lumivuoria. Mutta tokko vielä tunnette Hohentwielin ilmanennustajaakaan? Kun alpit oikein kirkkaina ja läheisinä kuvastuvat taivasta vastaan, tulee säänmuutos. Todella seurasikin huonoja ilmoja tuon päivän jälkeen. Ottakaamme jälleen Virgilius esiin."

Silloin nouti Ekkehard tyytyväisenä raskaan metallilla silatun Virgiliuksensa, ja opintoja ruvettiin jälleen jatkamaan. Hän tulkitsi naisille Eneiidin toista kirjaa, kertoi ylpeän Troijan kukistuksesta, puuhevosta, Sinonin petoksesta ja Laokoonin katkerasta kuolemasta, yöllisestä taistelusta, Kassandran kohtalosta, Priamoon surmasta ja Aeneaan paosta Ankhises-vanhuksen kera.

Huomattavalla liikutuksella herttuatar seurasi jännittävää esitystä. Ainoastaan kertomukseen Aeneaksen puolison Kreusan katoamisesta hän ei ollut oikein tyytyväinen. "Sitä ei miehen olisi tarvinnut noin laajasti kertoa Dido kuningattarelle", lausui hän, "elävä ei varmaankaan kernaasti kuunnellut, kuinka kauvan Aeneas juoksenteli kadonnutta etsimässä. Kadotettu on aina kadotettu."

Tällä välin lähestyi talvi ripein askelin. Taivas kävi lyijynharmaaksi ja surulliseksi, läpinäkemätön usva peitti etäiset vuoret; ensin peittyivät kukkulat ja ylänkömaat valkoiseen lumivaippaan, sitte kedot ja laaksot. Hennot jääkynttilät tutkivat katonreunoja, voisivatko asettua niihin muutamien kuukausien ajaksi; vanha lehmus linnanpihalla oli jo kauvan sitte — kuten huolellinen perheenisä, joka käytetyt vaatteet myy juutalaiselle — heittänyt keltaiset lehtensä tuulen vietäviksi, joka niitä pyryytti joka ilmansuuntaan. Sen oksille lensi läheisistä metsistä rääkyen korppeja, jotka tulivat katsomaan, eikö linnan keittiöstä heille joskus luita liikenisä. Tulipa kerran näiden mustain veljesten parissa muuan korppi, jonka lento oli vaikeaa, sen siipisulat kun olivat lyhennetyt; silloin sattui Ekkehard kulkemaan linnanpihan poikki, mutta hänet nähtyään korppi pakeni kirkaisten yläilmoihin — se oli jo kerran ennen nähnyt munkinpuvun ja silloin oppinut vihaamaan sitä.

Talviset yöt ovat pitkät ja pimeät. Silloin tällöin leimahtaa revontulten kajastus taivaalle. Mutta kirkkaampana kuin revontulet loistaa ihmisten mielissä se yö, jolloin enkelit ilmestyivät kedolla laumaansa vartioiville paimenille ja toivat suloisen tervehdyksen: "Kunnia olkoon Jumalalle korkeudessa, ja maassa rauha, ja ihmisille hyvä tahto!"

Korkealla Twielillä varustauduttiin viettämään juhlaa joululahjojen jakamisella. Vuosi on pitkä, ja siinä sattuu paljon päiviä, jolloin ystävyystään voi toisille osottaa; mutta saksalaisten mielenlaatu tahtoo tätä varten vielä aivan erikoisen päivän, jonka vuoksi heillä aikaisemmin kuin muilla kansoilla on lahjojen antamisen tapa tullut käytäntöön. Hyvä sydän vaatii oman maanlakinsa.

Tähän aikaan oli Hadwig rouva jättänyt grammatiikan aivan syrjään. Naistensalissa kudottiin ja ommeltiin aamusta iltaan, kultalankavyyhtejä ja mustia silkkipalasia makasi kaikkialla; ja kun Ekkehard kerran huomaamatta astui saliin, juoksi Praxedis häntä vastaan ja ajoi hänet tiehensä, sill'aikaa kun herttuatar kiireesti työnsi alotetun ompeluksensa neulomakoriin.

Silloin kävi Ekkehard tarkkaavaiseksi ja veti kaikesta täitä melkoisella oikeudella sen johtopäätöksen, että hänellekin oli jokin lahja tulossa. Sen vuoksi hän rupesi miettimään vastalahjaa ja päätti puolestaan tarjota parasta, mitä hänen tietonsa ja taitonsa voisivat aikaansaada; hän lähetti sanansaattajan ystävänsä ja opettajansa Folkardin luo Sankt Galleniin pyytämään tältä pergamenttia ja värejä ja piirtimen ja kallisarvoista mustetta. Nämä saapuivatkin, ja Ekkehard istui monet pitkät yölliset hetket tornikammiossaan ja vaivasi päätään latinaisilla värsyillä, jotka hän tahtoi herttuattarelle omistaa kaikella kohteliaisuudella. Mutta se ei käynyt niinkään helposti päinsä.

Kerran hän oli alkanut esittää lyhyin piirtein ihmiskunnan historiaa maailman luomisesta aina herttuatar Hadwigin hallitukseen Schwaabinmaassa, mutta parilla sadalla kalliisti ostetulla heksametri-säkeellä hän oli ennättänyt vasta kuningas Daavidiin, niin että laulu näytti todennäköisesti valmistuvan vasta jouluksi kolme vuotta eteenpäin. Toisen kerran hän tahtoi luetella runollisessa järjestyksessä kaikki naiset, jotka voimallaan ja suloudellaan ovat muodostavasti vaikuttaneet kansojen historiaan, alkaen Semiramis kuningattaresta ja mainiten sotaiset amatsoonit, sankarillisen Judithin ja suloisesti

laulavan Sapphon; mutta murheekseen hän huomasi, että jos hänen kynänsä kerran ennättäisi Hadwig rouvaan asti, olisi hänen aivan mahdoton keksiä enää mitään uutta tämän ylistämiseksi. Silloin hän jätti tämänkin aiheen ja kuleskeli sangen surullisena ja alakuloisena ympärinsä.

"Oletteko nielaissut hämähäkin, te helmi kaikkien opettajien joukossa?" kysyi häneltä kerran Praxedis, kun sattui kohtaamaan alakuloisen kuleksijan.

"Hyvähän teidän on pilkata", vastasi Ekkehard murheellisesti, ja vaitiolon ehdolla uskoi hän tytölle huolensa. Praxediksen täytyi purskahtaa nauruun vasten tahtoaan.

"Konstantinopolin kirjaston 36,000 niteen nimessä!" hän sanoi — "te tahdotte kaataa kokonaisen metsän, kun on tarvis vain paria kukkaista kimppuunne. Tehkää tehtävänne luonnollisesti, viisastelematta ja kauniisti — kuten lempimänne Virgilius olisi tehnyt!" Näin sanoen hän juoksi ulos huoneesta.

Ekkehard istui jälleen työpöytänsä ääreen. "Kuten Virgilius —?" Mutta koko Eneiidissä ei tullut esiin tällaista kohtaa. Hän luki siitä joitakuita lauluja. Sitte istui hän pää käden varassa kattoon katsellen. Silloin lensi hänen päähänsä valoisa ajatus. "Nythän minulla se on!" huudahti hän, "kallis laulaja itse esittäköön tervehdyksensä!" Hän kuvaili runossaan, miten Virgilius muka oli laskeutunut alas hänen yksinäiseen tornikammioonsa lausumaan ilonsa siitä, että hänen laulunsa vielä elivät Saksanmaalla ja kiittämään sitä korkeata rouvaa, joka niitä siellä harjoitti. Muutamassa hetkessä runo oli valmis.

Runoelmansa Ekkehard tahtoi koristaa kauniilla maalauksella. Hän keksi siihenkin aiheen: herttuatar istumassa kruunu päässä ja valtikka kädessä korkealla valtaistuimella, ja hänen edessään valkopukuinen ja laakeripäinen Virgilius kumartaen hänelle päätänsä, rinnallaan kainona oppilaana Ekkehard, hänkin syvään herttuattarelle kumartaen.

Kelpo Folkardin ankaraan tyyliin hän suunnitteli piirustuksensa. Hän muisteli tällöin muuatta psaltarin kuvaa, jossa nuori Daavid astuu kuningas Abimelekin eteen. Samaan tapaan hänkin piirusti henkilönsä: herttuattaren hän teki kahta sormenleveyttä korkeammaksi kuin Virgiliuksen, itsensä jälleen melkoista pienemmäksi kuin pakanallisen runoilijan; — sellaista on aina alkava taide, se muiden ilmaisumuotojen puutteessa esittää arvon ja ylevyyden aivan ulkonaisilla keinoilla.

Virgiliuksessa ei hänellä ollut suurta vaivaa. Sankt Gallenissa oltiin maalauksissa aina uskollisesti noudatettu vanhalta ajalta säilyneitä esikuvia ja saatu puvulle, asennolle ja kasvopiirteille määrätty, alati palautuva muoto. Yhtä hyvin hänelle onnistui oma kuvansa, joka esitti munkinpukuista, tonsuripaistä miestä.

Mutta epätoivoon saattoi hänet ruhtinaallisen naisvartalon esittäminen, sillä koko luostaritaiteeseen ei silloin vielä oltu päästetty ainoankaan naisen kuvaa, ei edes pyhän jumalanäidin Mariankaan; Daavid ja Abimelek, joiden totutut piirteet hän niin hyvin muisti, eivät tässä auttaneet häntä vähääkään, sillä heillä päättyi kuninkaanviitta jo korkealla polvien yläpuolella, eikä hän tiennyt, miten viitta naisella alempana poimuttelee.

Silloin laskeutui murhan pilvi jälleen hänen otsalleen. "No, mikä nyt on?" kysyi Praxedis häneltä eräänä päivänä.

"Laulu on valmis", sanoi Ekkehard, "mutta minulta puuttuu jotakin muuta".

"Mitä sitte?"

"Tahtoisin tietää", virkkoi hän alakuloisesti, "miten naisten puku kietoutuu heidän hennon vartalonsa ympäri."

"Nyt puhutte vallan kauheasti, te hyveitten valittu astia!" torui häntä Praxedis. Mutta Ekkehard selitti hänelle huolensa tarkemmin. Silloin teki kreikkalaistyttö kädellään liikkeen, ikäänkuin kohottaakseen silmäluomet ylemmäksi. "Avatkaa toki silmänne", sanoi hän, "ja katsokaa vähän elämää ympärillänne!" Neuvo oli yksinkertainen ja kumminkin uusi sille, joka kaiken taitonsa on oppinut yksinäisessä kammiossa. Ekkehard katseli neuvojaansa pitkään ja arvostelevasta "Ei siitä lähde apua", lausui hän, "eihän teillä kuitenkaan ole päällänne kuninkaanviittaa".

Silloin armahti neitonen tuskastunutta taiteilijaa. "Odottakaapas", sanoi hän, "herttuatar on alhaalla puistossa — minä pukeudun hänen loistoviittaansa, niin tulette te autetuksi". Hän kiiruhti pois ja palasi lyhyen hetken perästä takaisin, raskas kultareunainen purppuraviitta huolimattomasti viskattuna hartioilleen. Juhlallisin askelin hän kulki huoneen poikki; pöydällä olevan vaskisen kynttilänjalan hän otti valtikakseen ja astui sitte niska kenossa nuoren munkin eteen.

Tämä oli varustautunut piirustimella ja pergamenttipalasella. "Kääntykää vähän enemmän valoon

päin", sanoi hän tytölle ja alkoi reippaasti vedellä viivojaan.

Mutta joka kerta kun hän katsahti viehättävään malliinsa, loi tämä häneen säkenöivän katseen. Hän rupesi piirustamaan hitaammin. Praxedis sattui katsahtamaan akkunasta ulos... "Kun kilpailijattaremmen valtakunnan kruunusta", lausui hän teeskennellyn juhlallisesti, "jo näkyy lähtevän linnanpihalta ja uhkaa hyökätä päällemme, käskemme teitä päänne menettämisen uhalla päättämään piirustuksenne tässä silmänräpäyksessä".

"Minä kiitän teitä", sanoi Ekkehard, laskien piirustimen kädestään.

Praxedis astui hänen luokseen ja kumartui nähdäkseen piirustuksen. "Tämä on häpeällinen petos", huudahti hän, "kuvaltahan puuttuu pää".

"Minä tarvitsen vain puvun poimuja", vastasi Ekkehard.

"Olette laiminlyönyt onnenne perustamisen", naljaili Praxedis edelleen, "jos olisitte saanut onnistuneet kasvat syntymään, niin kukapa tietää, vaikka armossa olisimme nimittänyt teidät patriarkaksi Konstantinopoliin".

Kuului askelia käytävästä. Nopeasti tempasi Praxedis viitan olkapäiltään käsivarrelleen. Jo seisoivat herttuatar heidän edessään.

"Joko täällä taas kreikkaa opiskellaan?" sanoi hän, katsahtaen moittivasti Ekkehardiin.

"Minä näytin hänelle vain jalon sardonyx-kiven valtiattareni viitan olkasolessa", ehätti Praxedis sanomaan. "Siinä on niin hienotekoinen pää, ja herra Ekkehard osaa panna arvoa vanhoille esineille..."

Myöskin Audifax varustautui joulunviettoon. Toivo löytää kätkettyjä aarteita oli hänestä jo miltei tykkänään haihtunut. Nyt pysyi hän kiini elävässä todellisuudessa. Usein hän lähti öisin alas Aceh-puron laksoon, missä kehnon tien varrella kasvoi yksinäinen ontelo halava. Sen ääressä vahti Audifax monet hetket, keihäs kohotettuna kädessä. Hän väijyi saukkoa. Mutta millekään ajattelijalle ei kaikkeuden äärimmäisten perustusten tutkiminen ole niin vaikeata kuin paimenpojalle oli saukonpyyntinsä. Sillä ylävältä rannalta vei monta tietä alas puroon, jotka saukko kyllä tunsi, mutta Audifax ei. Ja usein kun poika kylmästä väristen sanoi itselleen: "Nyt sen täytyy tulla!" — niin kuului purosta mulskahdus: se oli hänen ystävänsä, joka siellä nosti turpansa vedestä ilmaa hengittääkseen; ja kun Audifax hiljaa hiipi ääntä kohden, oli saukko tällä aikaa paneutunut selälleen ja antoi virran mukavasti viedä itseään...

Hohentwielin linnan keittiössä oli liikettä ja puuhaa aivan kuin sotapäällikön majassa tappelupäivän aattona. Hadwig rouva seisoivat siellä itse piikkinsä keskellä; hän ei kantanut täällä herttuattarensa, vaan valkeata esiliinaa vyötäisillään, ja hän jakoi jauhoja ja hunajaa ja johti kakkujen paistamista. Praxedis sekotti inkivääriä, pippuria ja kanelia taikinanalustukseen.

"Mihin muotoon kakut paistamme?" kysyi hän. "Käärmeekoristeisiksi neliöiksi?"

"Iso sydän on kauniimpi", vastasi Hadwig rouva. Siten paistettiin joulukakut sydämenmuotoisiksi, ja kauneimmille ripotti herttuatar omakätisesti manteleja ja kartemummaa.

Eräänä aamuna Audifax tuli vallan paleltuneena keittiöön ja etsi itselleen paikan lieden ääressä; hänen huulensa vapisivat kuin kuumeessa, mutta muuten oli hän hyvällä tuulella ja iloinen. "Varustappas itsesi, poikaseni," komensi Praxedis häntä, "lähtemään iltapäivällä metsään, sillä sinun on tuotava kuusi meille!"

"Se ei kuulu minun virkaani", vastasi Audifax kopeasti, "mutta jos teette minulle mieliksi, niin saatanhan käydä siellä."

"Mitä herra vuohipaimen käskää?" kysyi Praxedis.

Audifax juoksi ulos ja palasi pian takaisin heiluttaen voitonriemuisena tummanruskeata taljaa kädessään. Lyhyt, tiheä karva oli pehmeä ja kiiltävä.

"Mistä sellainen turkis?"

"Itse sen pyysin!" sanoi Audifax, katsellen tyytyväisenä saalistaan. "Teidän on siitä valmistettava nahkalakki Hadumothille".

Kreikkalaisneito piti pojasta ja lupasi täyttää hänen pyyntönsä.

Audifaxin tuoma joulukuusi koristettiin omenoilla ja pienillä vahakynntilöillä ja nostettiin linnan isoon saliin. Muuan mies Steinistä Reinin varrella toi linnaan liinakankaaseen neulotun korin. Hän sanoi sen olevan lähetetyn Sankt Gallenista herra Ekkehardille. Herttuatar antoi panna korin avaamatta muiden

lahjojen joukkoon.

Pyhä ilta oli tullut. Linnan kaikki asukkaat kokoutuivat yhteen juhlavaatteisiinsa pukeutuneina, eikä ollut mitään erotusta emännän ja palvelusväen välillä. Ekkehard luki heille evankeliumin Vapahtajan syntymästä; sitte astuivat he parittain isoon saliin, missä joulukuusi helotti vastaan kimaltelevassa asussaan. Viimeisinä kulkivat Audifax ja Hadumoth, ja kun edellinen huomasi kynnyksellä kiiltävän kultaliuskan, kumartui hän ottamaan sen ylös; se oli kullatusta pähkinästä irtautunut hiven ja särkyi hänen sormiensa välissä. "Se on pudonnut Kristuslapsen siivestä", kuiskasi Hadumoth hänelle.

Isolla pöydällä oven suunsa olivat palvelijoille varatut joululahjat: palanen liinakangasta tai kudottu huivi ynnä leivoksia. Hadumothin osalle tuli aivan oikein komea nahkapäähine. Hän itki, kun Praxedis ystävällisesti ilmaisi hänelle lahjoittajan. "Minulla ei ole mitään sinulle antamista", sanoi hän Audifaxille. "Sen saat kultakruunun sijasta", vastasi tämä. Rengit ja piiat kiittivät emäntäänsä lahjoistaan ja menivät sitte alas väentupaan.

Hadwig rouva otti Ekkehardia kädestä kiini ja vei hänet erään pienen pöydän luo. "Nämä tässä ovat teille", sanoi hän osottaen sillä olevia lahjoja. Mantelikakun ja Sankt Gallenista tulleen korin ohessa oli siinä kaunis samettinen papinlakki ja komea stola, jonka pohja ja hetaleet olivat kulturalankaa, tummat kohdat mustaa silkkiä ja helmillä koristetut; se oli täysin arvollinen kapine piispallekin.

"Katsotaanpas miltä niissä näytätte", lausui Praxedis. Välittämättä mitään kirkollisista määräyksistä hän pani lakin munkin päähän ja asetti stolan hänen hartioilleen. Ekkehard loi katseensa maahan. "Mainiota!" huusi kreikkalaisneito, "tästä saatte kiittää herttuatarta."

Mutta Ekkehard laski lahjansa takaisin pöydälle ja veti lavean kaapunsa povesta pergamenttikääryn, jonka ujosti ojensi herttuattarelle. Hadwig rouva ei sitä kuitenkaan vielä avannut. "Ensin katsottakoon mitä korissa on!" sanoi hän ja lisäsi ystävällisesti pergamenttia osottaen: "paras otettakoon viimeisenä esille."

Koria kattava kangas leikattiin auki; heiniin haudattuna ja talven pakkaselta hyvin säilyneenä makasi siinä mahtava urosmetso. Kun Ekkehard nosti sen ylös, oli siellä siipien väli miehenpituutta pitempi. Sen kylkeen oli kirje kiinnitetty.

"Lukekaa se ääneen!" käski herttuatar uteliaana.

Ekkehard mursi hänelle oudon sinetin ja luki:

"Kunnianarvoiselle veljelle Ekkehardille Korkealla Twielillä luostarioppilas Burkardin kautta Romeias, torninvartija.

Jos niitä olisi kaksi, niin olisi toinen teille. Mutta kun en ole onnistunut saamaan muuta kuin yhden, niin ei se ole teille, vaan teidän saapuu jälestäpäin. Lähetän sen teille, kun en tiedä hänen nimeään. Mutta hän oli silloin herttuattaren mukana luostarissa ja oli puettu viheriävarpusen karvaiseen hameeseen ja kantoi palmikkoansa otsan ympäri käärittynä.

Hänelle lintu! Se muistuttakoon häntä edelleen ampujasta, joka sai saattaa häntä erakkomajoille. Mutta se on hyvin keitettävä ennen paistamista, muuten tulee siitä sitkeä; jos vieraita tulee sitä syömään, niin ottakoon hän valkean lihan selkärangan luota itselleen, sillä se on parasta, mutta ruskea liha maistuu pihkalta.

Sen lisäksi toivotan onnea ja siunausta. Myöskin teille, kunnianarvoisa veli! Jos teillä linnassa satutaan tarvitsemaan tornin-, portin- tai metsänvartijaa, niin suositelkaa herttuattarelle Romeiasta, joka kyökkimestarin härnäysten ja sen vanhan louhikäärmeen Wiboradin kantelujen vuoksi haluaa paikanmuutosta. Harjautumisesta porttien vartioimiseen ja vierasten sisäänlaskemiseen ja ulosviskaamiseen voin tuoda todistuksia. Samaten mitä metsästystaitoon tulee. Ja minä katselen Korkeata Twieliä kohden, kuin veisi minua jo pursi sinne. — Kauvan eläkääte te ja rouva herttuatar. Voikaa hyvin!"

Iloinen nauru helähti lukemisen päätyttyä. Mutta Praxedis oli karahtanut punaiseksi. "Huonostipa palkitsette minua", sanoi hän nyrpeästi Ekkehardille, "kirjoittamalla kirjeitä vierasten henkilöiden nimessä ja minua niillä loukkaamalla."

"Malttakaas", virkkoi tämä, "miksi ei kirje voisi olla oikea?"

"Eipä se olisi ensimmäine, jonka munkki on väärentänyt", vastasi Praxedis edelleen yhtä terävästi. "Ja miksi pidätte pilaa tuon karkeasukaisen metsästäjän kustannuksella? Ei hän sitä ollenkaan ansaitse."

"Praxedis, olehan toki järkevä", lausui herttuatar. "Katseleppas metsoa, onko se Hegaussa ammuttu, ja onhan Ekkehardin käsiala vallan toisenlainen. Mutta otammeko kirjeen lähettäjän

tornivartijaksemme!"

"Siihen minä panen vastalauseen!" kiirehti Praxedis vastaamaan. "Elköön vain kukaan ajatelko, että..."

"No hyvä!" lausui Hadwig rouva katkaisten hänen puheensa. Hän avasi Ekkehardin pergamenttikääryn. Alkukuva oli onnistunut jotenkuten; jos sen henkilöt olivat katsojalle käsittämättömät, niin poistivat ainakin päälle kirjoitetut nimet Hadwigis, Virgilius ja Ekkehard epävarmuuden niistä. Rohkea alkukirjain kiemuraisine kultaisine haaroineen alotti tekstin.

Herttuatar oli ylen ihastunut. Ekkehard ei tähän asti ollut millään tapaa näyttänyt omaavansa senkaltaisia lahjoja. Praxedis katseli varsinkin purppuraviittaa, jota herttuatar kuvassa kantoi, ja hymyili, aivan kuin tietäisi jonkun salaisuuden.

Hadwig rouva viittasi Ekkehardia lukemaan ja tulkitsemaan sepitelmänsä.

Suomeksi se kuului näin:

"Kun yöllä äsken istuin huoneessain
Ja vanhaa kirjoitusta tulkitsin,
Niin valon äkkäsin mä edessäin
Niin aavemaisen. Kuust' ei tullut se,
Vaan haamu loistava mua läheni.
OI' jumalhymy hällä huulillaan
Ja kiharoiden vehmaudessa
Hän laakerseppelt' kantoi ylvästä.

Hän kirjaan edessäni viitaten
Näin mulle lausui: En mä henki oo,
Mi rauhaas häiritsisi! Tervehdys
Ja onnentoivotus vain viestin' on

Mit' tuossa luet kuollein kirjaimin,
Sen sydänverelläin *mä* kirjoitin:
Siin' Troijan kadosta mä kertoilin,
Aeneaan retkistä ja Didosta,
Jumalten vihasta ja Rooman synnystä.

Jo tuhat vuotta siit' on kulunut;
Kuol' laulaja, ja kuoli kansanskin.
On hautain hiljainen. Vain joskus soi
Iloinen humu korjuujuhlasta
Ja laineen loiskina mun korvahain.

Mut äsken pohjatuuli herätti
Mun, kertomalla että kaukana
Siell' vierasmaalla mua luetaan:
Se muuan ruhtinatar jalo on
Mi lauluin saattaa uuteen pukuhun,
Maan kieleen saattaa käännetyiksi ne.

Luulimme kerran, että alppien
Lum'otsain juurella vain soita on,
Reinvirran synkät synnyt, kansakin,
Mi siellä asuu, raakalainen ois.
Nyt oma maan' mun unhottanut on, —
Luon' vierasten mä eloon virkoan.
Siit' tänään tullut oon mä kiittämään.
On jalon naisen, ylhäsyntyisen,
Tunnustus paras palkka laulajan.

Vie tervehdys nyt multa hänelle,
Joss' voima ynnä viisaus yhdistyy,
Mi on kuin Pallas pariss' jumalain,
Niin sotijatar haarniskoitu kuin
Turvaaja rauhan taitoin yleväin.
Viel' vuodet pitkät hälle suotakoon,
Ja kansallensa hyveet, väkevyys.

Ja konsa tuuli vieraan sävelen
Kuin harpunäänänen tuopi korvaanne,
Niin muistakaa: Se Italian on
Ja minun, Virgiliuksen, tervehdys!

Näin haastoi hän ja nyökkäs, hävisi.
Mut minä hänen tervehdyksensä
Yöhetkenä viel' muistiin kirjoitin. —
Sen valtiattarelleen juhlanan:
Ujoksi lahjaksi nyt tuopi Ekkehard."

Syntyi hetkisen äänettömyys, kun Ekkehard oli päättänyt lukemisensa. Sitte astui herttuatar hänen luokseen ja ojentaen hänelle kätensä lausui: "Ekkehard, minä kiitän teitä!" Samat sanat hän oli lausunut aikaisemmin hänelle Sankt Gallenin luostarin pihalla, mutta ääni, jolla ne nyt lausuttiin, oli paljon lempeämpi kuin silloin, ja hänen katseensa loisti ja hymynsä oli ihmeellinen kuin sen salaperäisen haltiattaren, jonka jälille satu kertoo satavan hehkuvia ruusuja.

Sitte hän kääntyi Praxediksen puoleen: "Ja sinut minun pitäisi tuomita polvillasi pyytämään häneltä anteeksi, koska äskettäin puhuit niin halveksivasti hengellisten miesten opista." Mutta kreikatar katseli kumpiakkin veitikkamaisesti hymyillen, sillä hän tiesi, että ujo munkki ilman hänen neuvottaan ja avuttaan tuskin olisi saanut sepitelmäänsä valmiiksi.

"Vast'edes tulen aina osottamaan hänen ansioilleen tarpeellista kunnioitusta", lausui hän. "Kiedonpa hänelle seppeleenkin, jos niin tahdotte."

Ekkehardin mentyä tornikammioonsa ja keskiyön hiljaisuuden lähetessä istuivat naiset vielä yhdessä. Ja kreikkalaisneito toi maljallisen vettä, vähän tinaa ja metallisen valukauhan. "Viimevuotinen valamisemme onnistui hyvästi", virkkoi hän. "Silloin emme vielä osanneet selittää jäähtyneen tinan muotoa, mutta nyt muistelen yhä varmemmin sen muistuttaneen munkinpäähinettä, josta vähitellen kasvoi koko meidän linnamme."

Mutta herttuatar oli vaipunut mietteisiinsä. Hän kuunteli, eikö Ekkehardia ehkä kuuluisi palaavaksi...

"Onhan se kumminkin vain joutavaa leikkiä", sanoi hän.

"Jollei se miellytä valtiatartani", sanoi kreikatar, "niin pyytäkäämme opettajaltamme jotakin parempaa neuvoksi. Hänen Virgiliuksensa on kyllä luotettavampi oraakkeli kuin meidän tinamme, jos se vihittynä yönä avataan rukoillen ja siunauksia lukien. Olenpa utelias tietämään, minkälaisen runon kohtalo ennustaa hänen tulevana vuonna lahjoittavan meille..."

"Ole vaiti!" käski herttuatar. "Hänhän puhui äsken niin ankarasti taikomisesta; hän varmaan nauraisi meille..."

"Sitte pysymme kiini vanhassa", sanoi Praxedis ja piti valinkauhaa lampun yli. Tina sulii ja rupesi väreillen liikkumaan; silloin nousi hän seisaalleen ja muutamia ymmärtämättömiä sanoja mutisten kaasi hän sen vesimaljaan. Sihisten poksasti sula metalli veteen.

Hadwig katseli tätä näennäisesti välinpitämättömänä. Praxedis nosti maljaa valoa vastaan; sen sijaan että olisi hajonnut ihmeellisiksi muodostumiksi, oli tina pysynyt yhtenäisenä pitkäkökönä herneenä. Himmeästi loisti se Hadwig rouvan kädellä.

"Jälleen arvoitus, joka kaipaa selitystä", pilaili Praxedis.
"Tulevaisuus on tällä kertaa männynkävyn muotoinen."

"Pikemmin kyynelään!" virkkoi herttuatar vakavasti ja nojasi päänsä oikeaan käteensä.

Linnan maakerroksesta kuuluva äänekäs melu keskeytti enemmän ennustelemiset. Piikain nauruntyrskettä ja kirkunaa, miesäänten karkeaa murinaa ja kimakkata harpunsoittoa kajahti sekavana hälinänä yhä lähempää käytävästä. Pelokkaana ja apua pyytäin säntäsi palvelijattarien parvi salin kynnykselle; pitkä Friderun tukahutti vaivoin äänekkään kirouksen, pieni Hadumoth itki; heidän perässään kompuroi saliin kahdella jalalla vaivaloisesti kulkeva olento, joka oli puettu karhunaljaan ja kantoi kasvoillaan maalattua ja mahtavalla kärsällä varustettua puunaamiota. Se murisi ja mörisi kuin saalista vainuava mesikämmen ja iski silloin tällöin vallattomasti harppunsa kieliä, joka punaisessa nauhassa riippui sen karvaiselta olkapäältä. Mutta kun juhlasalin ovi avautui ja kuului kahinaa herttuattaren hameesta, kääntyi yöllinen kummitus äkkiä ympäri ja kompuroi hitaasti kajahtelevaa käytävää pitkin, tiehensä.

Ijäkäs emäntäpiika puhkesi ensinnä sanoiksi ja kanteli herttuattarelle, että heidän alhaalla yhdessä istuessa ja joululahjoistaan iloitessa oli tuo mörkö hyökännyt sisään ja ensin soitettuaan harpullaan sievää tanssia oli puhaltanut kynttilät sammuksiin ja uhannut säikähtyneitä tyttöjä syleilyillä ja suuteloilla ja pitänyt pimeässä sellaista elämää, että heidän kaikkien oli ollut pakko lähteä pakoon; karhun karkeasta naurunröhötyksestä päättäen voi sen tajassa arvella herra Spazzon piilevän, sillä hyvän humalan otettuaan voi tämä olla saanut päähänsä tällä tavalla lopettaa jouluilot.

Hadwig rouva rauhoitti pelästyneet tytöt ja käski heidän menemään maata. Mutta ulkoa pihalta kuului vielä kerran ihmetyksen huuto; kaikki seisoivat yhdessä ryhmässä ja katselivat värähtämättä ylös torniin, sillä kauhea karhu oli noussut sinne ja käveli nyt tornin harjalla ja kurotti karvaisen päänsä tähtiin päin, ikäänkuin olisi tahtonut nyökätä kaimalleen siellä, Isolle Karhulle, tervehdyksen yläisiin ilmoihin.[20]

Sen hämärä haamu kuvastui vallan selvästi pilvetöntä taivasta vasten, ja sen mörinä kajahti aavemaisesti hiljaisessa yössä. Muttei ole kukaan kuolevainen saanut tietää, niitä kiiluvat tähdet silloin ilmaisivat Spazzo herran viinistä raskaalle mielelle...

Juuri samana keskiyön hetkenä oli Ekkehard polvillaan linnankappelin alttarin edessä ja lauloi hiljaa hymnejä jouluyön kunniaksi, niinkuin kirkon tapa vaati.

YHDESTOISTA LUKU.

Pakanaluolan vanhus.

Loppupalvi kului Hohentwielillä yksitoikkoisesti, mutta siltä nopeaan. Siellä rukoiltiin ja työskenneltiin, luettiin Virgiliusta ja tutkittiin grammatiikkaa, miten aina sattui. Hadwig rouva ei tehnyt enää mitään turhia kysymyksiä.

Laskiaisen aikaan tulivat lähiseudun aateliset tervehtimään herttuatarta, Nellenburgin ja Veringenin herrat, Argengaun vanha kreivi tyttäreineen, Ravensburgin seitsemän Welfiä järven takaa ja monia muita. Silloin syötiin linnassa vankasti ja juotiin vielä vankemmasti.

Mutta sitte kävi siellä yhtä yksinäiseksi kuin ennenkin.

Maaliskuu tuli, rajut myrskyt kohisivat maan yli; ensimmäisenä tähtikirkkaana yönä nähtiin taivaalla pyrstötähti, ja haikara, joka viikon päivät oli linnan katonharjalla tyytyväisenä asustanut, lähti uudelleen pois näiltä seuduilta. Ihmiset pudistivat päätään näille oudoille merkeille; muuan paimen kertoi nähneensä vitjamadon, ja se merkitsee sotaa.

Ilkeä aavistus valtasi mielet. Kuten uhkaavan maantäristyksen tuntee jo kaukaa tulevaksi milloin lähteen kuivumisesta, milloin linnun hätäytyneestä lennosta, niin voi sotaakin ennustaa eräistä enteistä.

Spazzo herra, joka helmikuussa vielä oli urhoollisesti otellut viinitynnyrien takana, kulki nyt syviin mietteisiin vaipuneena ympäriinsä. "Tehkääpä minulle pieni palvelus", virkkoi hän eräänä iltana Ekkehardille. "Unessa näin kuolleen kalan, joka ui selällään. Tahdon tehdä testamenttini. Maailma on tullut vanhaksi ja seisoo enää vain toisella jalallaan; kohta se romahtaa kokoon. Hyvää yötä, rakas vanha viini! Tuhatvuotiseen valtakuntaan ei sitäpaitsi enää olekaan pitkältä; ollaan vietetty hauskaa elämää, ehkäpä lasketaan viimeiset vuodet sen takia kaksinkertaisiksi.

"Sen pitemmälle ei ihmiskunta enää jaksakaan mennä. Sivistys on edistynyt niin pitkälle, että Hohentwielin veroisessa linnassa on kasattu toistensa päälle enemmän kuin puoli tusinaa kirjoja; ja jos joku on lyöty verille asti, juoksee hän Gaukäräjille ja valittaa siitä, sen sijaan että kuten ennen pistäisi tulen vihamiehensä talon nurkkaan. Sitte menee maailma jo itsestään nurin."

Augsburgista tuli Reichenauhun muuan mies, joka toi ikävän sanoman. Ulrik piispa oli luvannut luostarille kallisarvoisen lahjan, P. Theopontuksen oikean käsivarren, hopealla ja jalokivillä runsaasti silattuna. Maata uhkaa vaara, antoi hän ilmoittaa, sen vuoksi hän ei uskalla lähettää aarretta.

Apotti käski sanansaattajan menemään ja kertomaan tästä herttuattarelle.

"Mitä hyvää tuotte?" kysyi tämä mieheltä.

"En paljo hyvää, mielelläni ottaisin täältä jotain hyvää mukaani, nimittäin Schwaabin sotavoiman, jos

vain sen keihäät ja kilvet tätä nykyä joutavat seinällä riippumaan. Ne ovat jälleen tulossa Tonavan ja Reinin välillä..."

"Ketkä?"

"Ne vanhat ystävämme itämailta: nuo pienikokoiset miehet, joilla on syvällä istuvat silmät ja litteät nenät. Tänä vuonna tullaan taas hautomaan paljon lihaa mureaksi satulan alla."

Hän veti povestaan esiin omituisen muotoisen, korkeakantaisen hevosenkengän, sanoen: "Tunnetteko tätä merkkiä? 'Hepo pieni, kavio pieni, miekka käyrä ja nuoli terävä, sukkela kuin salama ja satulassa vankka: Varjele vakainen Luoja tämänlaisesta rutosta!"

"*Hunnitko?*"[21] kysyi herttuatar hämmästyneenä.

"Jos kutsutte niitä kernaammin unkarilaisiksi tai hunkarilaisiksi, niin on se minusta yhtä oikein", vastasi lähetti. "Piispa Pilgrim Passaussa ilmoitti siitä Freisingiin, ja sieltä tuli meille sana. Tonavan yli ne jo ovat tulleet ja hyökkäävät nyt kuin heinäsiirkkaparvet Saksanmaahan, ja nopeita ne ovat kuin pirut, niin että ennen vangitset tuulen lakeudelta ja linnun ilmasta kuin niitä, se on vanha sanan parsi. Virma ja hengenahdistus niiden periköön pienet ratsut!... Minua kauhistuttaa vain sisarenityttären, kauniin Berthan kohtalo siellä Passaussa..."

"Se ei ole mahdollista!" sanoi Hadwig rouva. "Ovatko ne jo unhottaneet sen sanan, jonka kamaripalvelijat Erchanger ja Berchtold niille saattoivat, että meillä on kyllin rautaa ja miekkoja ja viisi sormeaa joka nyrkissä? Taistelussa Junin luona se heille selvästi kirjoitettiin päänahkaankin..."

"Juuri sen vuoksi", sanoi mies. "Ken kerran kunnollisesti saa selkäänsä, se tulee mielellään toisen kerran antamaan itse selkään. Ja nyt ovat toiset ajat. Kamaripalvelijoilta laskettiin myöhemmin palkinnoksi urhoollisuudestaan päät jalkojen juureen — kenpä vielä uskaltaisi astua hunnien eteen?"

"Myöskin me tunnemme tien, jota myöten edeltäjämme ovat ratsastaneet vihollista vastaan", lausui herttuatar ylpeästi.

Hän lähetti Augsburgin miehen lahjalla varustettuna matkaansa. Sitte kutsutti hän Ekkehardin tykönsä.

"Virgilius saa hetkeksi jäädä rauhaan", sanoi hän tälle ja ilmoitti hänelle sanoman hunnilaisvaarasta.

Asiantila ei ollut erittäin ilahuttava.

Valtakunnan mahtavat ylimykset olivat pitkissä sisällisissä sodissa unhottaneet yhteisten polkujen astumisen; keisari, joka oli saksilaista heimoa eikä suuresti rakastanut schwaabeja, taisteli paraikaa kaukana Italiassa; tie Bodenjärvelle oli avoinna vihatuille vieraille. Heidän nimeäänkin oli totuttu kauhulla ajattelemaan. Jo pitkiä vuosia olivat heidän parvensa risteilleet virvatulden tavoin valtiollisesti repaleisen maan halki, joksi sen Kaarle Suuren kunnottomat seuraajat olivat saattaneet; alkaen Pohjanmeren rannoilta, missä Bremenin rauniot todistivat heidän käynnistään, aina Kalabrian eteläniemeen saakka, missä maan asukkaat miestä myöten suorittivat heille lunnaita päänsä päästimeksi, merkitsivät poltetut ja hävitetyt paikat heidän jälkiänsä...

"Jollei hurskas Ulrik piispa vain ole nähnyt kummituksia", sanoi herttuatar, "niin tulevat ne meitäkin tervehtimään; mitä nyt siis on tehtävä? Varustautuako taisteluun? Urhoollisuuskin on hulluutta, jos vihollinen on ylivoimainen. Ostaako rahalla ja verolla itselleen rauhan ja ärsyttää ne naapurien rajoille? Toiset ovat kyllä niin tehneet; meillä on kunnia ja kunniaattomuudesta toisenlainen käsitys."

"Sulkeutuako Twielimme turviin ja jättää maa alttiiksi? Siinä asuvat alamaistemme, joille olemme luvanneet herttuallista suojelustamme. Neuvokaa nyt minua!"

"Minun tietoni eivät ole varustetut sellaista tapausta varten", virkkoi Ekkehard surullisesti.

Herttuatar oli kiihottunut. "Oi koulumestari", huusi hän moittivasti, "miksi taivas ei ole tehnyt teistä sotilasta? Silloin olisi moni asia paremmin päin!"

Silloin tahtoi Ekkehard loukkaantuneena lähteä tiehensä. Herttuattaren sana oli sattunut hänen sydämensä sisimpään kuin nuoli ja istui siellä syvällä. Moitteessa oli hiukkasen perää, sen vuoksi se häntä niin surettikin.

"Ekkehard!" huusi Hadwig rouva hänen jälkeensä, "te ette saa mennä! Teidän on tiedoillanne palveltava kotiseutuanne, ja mitä ette vielä tiedä, se on teidän opittava. Minä lähetän teidät erään luo, joka osaa antaa neuvoa tällaisissa asioissa, jos hän vielä elää. Tahdotteko toimittaa asiani?"

Ekkehard oli kääntynyt takaisin. "En vielä koskaan ole hidastellut täyttäessäni valtiattareni käskyä", virkkoi hän.

"Mutta ette saa säikähtyä, vaikka tuo henkilö teistä tuntuisikin tyllyltä ja järeältä; hän on saanut kärsiä paljon vääryyttä menneiltä sukupolvilta; nykyiset eivät häntä enää tunnekaan. Elkää myöskään siitä pelästykö, jos hän teistä näyttää kovin vanhalta ja lihavalta."

Ekkehard oli kuunnellut tarkkaavaisesti: "En oikein ymmärrä teitä..."

"Se ei tee mitään", lausui herttuatar. "Teidän on huomenna lähdettävä Sipplingeniin järven taa ja sieltä edelleen Überlingen-järvelle; missä sen rannalla kallio äkkijyrkästi suistuu alas aaltoon, siinä on vanhoina aikoina hakattu kiveen kaikenlaisia luolia ihmisasunnoiksi. Jos näette nuotiosavun nousevan vuoren sisästä, niin menkää sinne sisälle. Siellä löydätte sen, ketä tarkoitan. Hänelle puhukaa minun puolestani hunneista..."

"Kenen luokse valtiattareni minut lähettää?" kysyi Ekkehard jännityksellä.

"Pakanaluolan vanhuksen luo," sanoi Hadwig. "Tällä seudulla ei häntä tunneta millään muulla nimellä. Mutta odottakaapas!" jatkoi hän, "minun on annettava teille tunnussana siltä varalta, ettei teitä muuten laskettaisi sisään." Hän astui arkulleen ja kaiveli kauvan korujensa ja muiden esineiden seassa; viimein toi hän siitä liuskakivitaulun, johon oli piirretty muutamia sanoja. "Tämä kirjoitus lausukaa hänelle ynnä minun tervehdykseni."

Ekkehard luki. Tauluun oli kirjoitettu kaksi hämäräsiltöistä latinalaista sanaa: *neque enim!* — ei mitään muuta. "Tässähän ei ole mitään järkeä", virkkoi hän.

"Ei tee mitään", sanoi Hadwig rouva, "vanhus kyllä tietää, mitä se merkitsee..."

Ennenkun kukko seuraavana päivänä aamua kutsui, oli Ekkehard jo ratsastanut ulos Hohentwielin linnan portista. Kylmä aamuilma hiveli hänen kasvojaan, hän veti kaapun tiiviimmäksi ympärilleen. "Miksei taivas teistä tehnyt sotamiestä? Silloin olisi moni asia paremmin!" Herttuattaren pilkalliset sanat seurasivat häntä kuin varjo. Ne kiihottivat häntä miehekkäisiin päätöksiin. "Annappa vaaran tulla", ajatteli hän, "silloin ei hän ole näkevä koulumestaria kirjojensa takana!"

Hänen ratsunsa kulki hyvää ravia eteenpäin. Muutamassa hetkessä hän ratsasti niiden metsäisten kunnaiden yli, jotka erottavat Alajärven Überlingenistä. Herttuattaren verotilan Sermatingenin kohdalla häntä jo tervehti hymyilyllään järven sininen aalto; hän jätti hevosensa isännän haltuun ja astui polkua pitkin alas järven rantaan.

Muutamalla kallionkielekkeellä hän viivähti hetkisen lavean näköalan houkuttelemana. Hänen katseensa lensi vapaasti vedenpinnan ylitse aina Rhätäläisille alpeille asti, jotka kristallikirkkaana muurina rajoittavat maisemata taivasta vastaan.

Missä hietakivikalliot äkkijyrkkinä nousivat järven sylistä, sieltä kohosi poimutteleva polku ylöspäin. Kallioon hakatut portaat helpottivat kulkua; kallioseinän helakasta vaaleudesta silmiinpistävät tummat luola-ikkunat osoittivat kulkijalle paikan, missä Rooman vallan aikoma tuntemattomat miehet olivat valmistaneet itselleen katakombien tapaisen turvapaikan.

Nousu oli Ekkehardille vaikeata. Viimein seisoj hän tasaisella neliömäisellä paikalla, joka ruohoa kasvaen ulkoni kallioseinästä muutaman jalan laveudelta pitkin ja poikin. Hänen edessään avautui miehenkorkuinen sisäänkäytävä vuoreen. Sieltä töytäsi häntä vastaan haukkuen ja ikenet irvissä suunnaton musta koira, joka karsaasti katseli munkkia; jos tämä astui askeleenkaan eteenpäin, olisi peto käynyt hänen kurkkuunsa. Asema ei ollut kadehdittava: takaisin ei voinut ajatellakaan mennä, eikä Ekkehardilla ollut mitään asetta, niinpä jäi hän seisomaan paikalleen jäykästi tuijottaen vastustajaansa. Viimein näkyi ovenviereisestä ikkuna-aukeamasta pörhöinen harmaja tukka, palavat silmät ja punertava parta.

"Kutsukaa toki koiranne takaisin!" huusi Ekkehard.

Ei kulunut montaa hetkeä, ennenkun harmajapää ilmestyi sisäänkäytävälle. Hän oli keihäällä varustettu.

"Takaisin, Mummolin!" huusi hän.

Vastahakoisesti totteli iso eläin. Vasta kun vanhus heristi sitä keihäällä, vetäytyi se muristen takaisin.

"Teidän koiranne olisi lyötävä kuoliaaksi ja ripustettava yhdeksän jalan korkeuteen ovenne yläpuolelle, kunnes se märkänisi ja kappaleina tippuisi päällemme", virkkoi Ekkehard suuttuneena. "Vähällä piti, ettei se syössyt minua veteen." Hän katsahti taakseen: huimaavassa syvyydessä loiski järvi

suoraan hänen allansa.

"Pakanaluolille eivät teidän lakinne ulotu!" vastasi harmajapää tuikeasti. "Meidän lakimme on: Kaksi miehenpituutta minusta, tai lyön kallosi sisään."

Ekkehard yritti käydä eteenpäin.

"Malttakaas!" huusi vanhus ja laski keihäänsä poikittain käytävän eteen, "niin helposti ei se käy päinsä. Minne matka?"

"Pakanaluolan vanhuksen luo", sanoi Ekkehard.

"Pakanaluolan vanhuksen!" matki toinen, "eikö teillä ole sen kunnioittavampaa nimeä sen asujalle, te keltanokkainen kaapuniekka?"

"En tiedä muuta", vastasi Ekkehard hämillään. "Minun tervehdykseni kuuluu: neque enim!"

"No, se kuuluu paremmalta", virkkoi harmajapää jo ystävällisemmin ja tarjosi hänelle kättä.

"Mistä tulette?"

"Korkealta Twieliltä. Minun pitäisi teille..."

"Seis! Minä en ole se, jota etsitte, olen vain hänen palvelijansa Rauching. Menen ilmoittamaan teidät."

Karuihin kallioseiniin ja mustaan koiraan katsoen tuntui tuollainen muodollisuus oudolta. Ekkehard jäi ulos odottamaan, ja kesti jotenkin kauvan — aivan kuin olisi ensin tehty valmistuksia vieraan vastaanottamiseksi — ennenkun Rauching uudelleen ilmestyi näkyviin lausuen: "Suvaitkaa käydä sisään!" He kulkivat pimeää käytävää pitkin, kunnes tulivat luolaan, jota ihmiskäsi oli muodostellut huoneen tapaiseksi, korkeaksi, avaraksi ja kaarikattoiseksi suojaksi; karkeatekoinen koristevelyöhyt kulki pitkin seiniä, joihin oli avattu isot ikkuna-aukot. Kuin tumman kehiksen sisästä kimalsi palanen järven sinistä selkää ja vastapäistä vuoristoa sisään, ja väräjäviä auringonsäteitä lankesi kimppunen sen mukana hämäärään suojaan. Siellä täällä seinävierillä näkyi jäännöksiä kivipenkeistä, ja lähellä ikkunaa seisoi piispantuolin tapainen korkea, nahalla päällystetty kivi-istuin; siinä istui joku. Se oli oudonnäköinen haamu, mahtavan kookas muodoiltaan; jykevien hartioiden välillä istui jykevä pää, hiukan valkoisia hiuskiharoita ohimoillaan, suu oli melkein hampaaton, — tuon miehen piti olla vanha kuin ikivuori itse! Vaippa määräämätöntä väriä riippui alas äijän hartioilta, osottaen saumoissaan merkkiä muinaisista koruompeluista. Hänen jalkansa olivat pistetyt karkeatekoisiin saappaisiin, tomuttunut vanha ketunnahkalakki makasi vieressä lattialla. Muutamassa ikkunasyvennyksessä oli sakkilauta norsunluisine kuvioineen; niillä näytti juuri pelatun, sillä vielä seisoi kuningas "mattina" tornin ja kahden juoksijan keskellä...

"Ken tulee unhotetun luo?" kysyi äijä ohuella äänellään. Silloin kumarsi Ekkehard hänelle ja mainitsi nimensä ja mistä oli.

"Te toitte pahan tunnussanan. Vieläkö ihmiset siellä kertovat Luitward von Vercellistä?"

"Jonka sielun Jumala kadotukseen tuomitkoon!" täydensi Rauching isäntäänsä.

"En ole hänestä mitään kuullut", vastasi Ekkehard.

"Sano hänelle, Rauching, kuka tuo Luitward oli, sillä vahinko olisi, jos hänen muistonsa sammuisi ihmissuvusta."

"Se oli suurin konna, minkä päälle Jumalan päivä koskaan on paistanut", oli Rauchingin vastaus.

"Sano hänelle myöskin, mitä neque enim merkitsee."

"Ei löydy mitään kiitollisuutta tässä maailmassa, ja keisarin ystäväistä on paraskin pettäjä!"

"Paraskin on pettäjä!" kertoi äijä mieltäväisenä. Hänen katseensa sattui sakkilautaan. "Niinpä niin", mutisi hän itsekseen, "keisari tuli 'matiksi', 'matiksi' juoksijain ja pettäjäin kautta..." Hän pui nyrkkiään aivan kuin olisi tahtonut karata pystyyn; sitte valitti hän ääneen ja sipasi otsaansa kuihtuneella kädellään ja nojasi raskaan päänsä siihen.

"Päänkipu!" virkkoi hän ... "taas tuo kirottu päänkipu!"

"Mummolin!" huusi Rauching.

Pitkin harppauksin juoksi iso musta koira käytävästä sisään; kun se huomasi vanhuksen pitelevää

päätänsä, hiipi se hyväillen luokse ja nuoli hänen otsaansa. "Hyvä on", sanoi äijä hetkisen kuluttua ja ojentautui jälleen suoraksi.

"Oletteko sairas?" kysyi Ekkehard osaaottavasti.

"Sairasko?" sanoi vanhus — "sairautta se mahtaa olla! Olen siitä kärsinyt niin kauvan, että se jo tuntuu vanhalta tuttavalta. Oletteko te koskaan kärsinyt päänskipua? Neuvonpa teitä, ettette koskaan lähde taisteluun, jos teitä päänskipu ahdistaa, elkkää myöskään päättäkö rauhaa, sillä se voi teille maksaa valtakunnan, tämä päänskipu..."

"Eikö mikään lääkäri voisi..." tahtoi Ekkehard kysyä.

"Siihen ei riitä lääkärien viisaus. Hyväähän ne kyllä ovat minulle tarkottaneet."

Hän osotti otsaansa, jossa kaksi vanhaa arpea kävi ristikkäin. "Katsokaas tänne! Jos ne teille tällaista tahtovat määrätä, niin elkkää ruvetko siihen otteluun! Jaloistani ne ripustivat minut nuorina päivinä riippumaan, sitte leikkasivat päätäni — hiukkasen verta ja hiukkasen järkeä laskivat minusta ulos — ei mikään auttanut!

"Cremonassa — Zedekias lie ollut se juutalainen oppinut nimeltään — kyselivät ne tähdiltä neuvoa ja asettivat minut yöhämärän aikaan seisomaan metsäviikunapuun alle; olihan se aika pitkä manaus, jolla ne koettivat ajaa päänskipua minusta puuhun, mutta ei mikään auttanut!

"Saksassa sekottivat kravunsilmäjauheeseen hiukan tomua Pyhän Markuksen haudasta ja määräisivät sitä minulle; ei siitäkään apua tullut. Nyt olen siihen jo tottunut. Kovimman kivistyksen nuolee Mummolinin karkea kieli pois. Tulehan tänne, kelpo Mummolin, sinä joka vielä et ole minua pettänyt..."

Hän vaikenä hengästyneenä ja silitti koiraa.

"Sanomani..." alotti Ekkehard.

Mutta äijä viittasi hänelle: "Malttakaahan mieltänne, tyhjällä vatsalla ei ole hyvä puhua. Lienette jo hyvin nälkäinen. Mikään ei ole halvempaa ja pyhempää kuin nälkäisenä olo, kuten se dekaani sanoi, jolta vieraansa kuudesta lohimullostasöi viisi ja jätti hänelle pienimmän. Joka siellä ulkona maailmassa on liikkunut, se ei hevillä sitä sanaa unhota. Rauching, laitappa meille ruokaa!"

Palvelijavanhus meni viereiseen luolakomeroon, josta oli tehty keittiö, ja pian kiemurteli savureijästä valkoinen pilvi siniseen avaruuteen. Pöydän virkaa teki suuri kivilaaka. Aterian pääosana oli keitetty hauki, joka ijässä kilpaili molempien isäntien kanssa, sillä sen liha oli sitkeätä kuin nahka. Myöskin ruukullisen viiniä kantoi Rauching pöydälle, mutta se viini oli kasvanut Sipplingenin kunnalla, jotka munkki Leumundin sanojen mukaan voivat kerskata happamimmasta viinistä, mitä Bodinjärven ympärillä saadaan. Rauching tarjoili ruokaa eikä istunut mukaan syömään.

"No mitä hyvää tuotte minulle?" kysyi vanhus, kun hoikka ateria oli päättynyt.

"Ei hyviä, vaan huonoja uutisia; hunnit ovat tunkeutuneet valtakuntaan, ja pian kopisevat niiden hevosten kaviot Schwaabin mantereella.

"Oikein!" sanoi ukko, "se on teille omiaan. Ovatko ehkä normannitkin jälleen kulussa?"

"Puhuttepa omituisesti", virkkoi Ekkehard.

Vanhuksen silmät alkoivat loistaa. "Ja vaikka vihollisia kasvaisi teille kuin sienä sateen jälkeen, niin olette ne ansainneet, te ja teidän herranne. Rauching, täytä lasisi, hunnit tulevat ... neque enim! Nyt saa teille se keitos maistua, jonka herranne ovat suolanneet. Suuri ja ylpeä valtakunta oli rakennettu Ebrostasä aina Raabiin ja tanskalaismuuriin asti, johon ei rottakaan olisi päässyt hiipimään sisälle ilman että hyvät vartijat sen olisivat nitistäneet — niin kiinteästi oli suuri keisari Kaarle..."

"Jota Jumala siunatkoon!" huusi Rauching väliin.

"... sen muurannut kokoon heimoista, jotka kerran yhdessä olivat roomalaisille opettaneet mistä viisi hirttä on poikki; silloin pysyivät hunnit arkoina tiloillaan Tonavan varsilla, silloin ei niille puhaltanut sovelias tuuli, ja jos ne uskalsivat liikahtaakaan, ei niiden puisesta leirikaupungista Pannonian sydämissä jäänyt lastuakaan jällelle, niin niitä frankkilaisten joukot pitelivät... Mutta omille mahtaville kävi se tukalaksi, ettei kukin heistä saanut olla maailman herra; silloin piti oteltaman omien kynnysten sisäpuolella... Kapina, sisällinen sota ja valtionkavallus, ne maistuivat paremmalta, ja viimeisen Kaarlen heimoa he syöksivät valtaistuimelta — valtakunnan yhteyden ylläpitäjästä on tullut kerjäläinen, jonka täytyy syödä maustamatonta vesivelliä. No niin, ja nyt ovat teidän herranne, joille äpära Arnulf ja oma vallattomuutensa olivat mieluisemmat, saaneet hunnit niskoilleen, ja vanhat ajat jälleen uudistuvat

semmoisina miksi kuningas Attila ne kuvasi. Tunnetteko tuon kuvan Milanon palatsissa?

"Sinne oli maalattu Rooman keisari valtaistuimellaan istuvana ja skyyttalaiset ruhtinaat jalkojensa juuressa viruen; tulipa silloin sinne Attila kuningas ratsullaan ja katseli kuvaa kauvan ja nauroi ja sanoi: 'Aivan oikein, pieni muutos vain!' Ja hän antoi maalata valtaistuimella istuvalle omat piirteensä, ja ne, jotka hänen edessään polvistuivat ja tyhjänsivät verokultia säkeistään, olivat roomalaisia cæsareita...

"Kuva on siellä vielä tänäkin päivänä..."

"Vanhoja asioita muistelette", sanoi Ekkehard.

"Vanhoja asioita!" huusi ukko, "minulle eivät viimeiset neljäkymmentä vuotta ole antaneet muuta kuin hätää ja kurjuutta. Vanhoja asioita! Ne tekevät hyvää sille, joka ne tuntee, sillä niistä näkee, miten isien synnit kostetaan lapsille ja lastenlapsille. Tiedättekö, mistä syystä Kaarle Suuri itki ainoan kerran elämässään? 'Niin kauvan kuin minä elän, ovat ne vain lastenleikkiä', sanoi hän, kun hänelle ilmoitettiin normannilaisten merirosvojen tulosta, 'mutta minua säälistää jälkeentulevaiseni!'"

"Mutta onhan meille vielä yksi keisari ja yksi valtakunta", lausui Ekkehard.

"Onko teillä vielä?" virkkoi vanhus ja joi kulauksen hapanta sipplingiläistään ja pudisti itseään. "Toivon hänelle onnea. Kulmakivet ovat hajoitetut ja rakennus on mätä. Kun herrat käyvät omavaltaisiksi, ei mikään valtakunta voi pysyä pystyssä; joiden pitäisi totella, ne hallitsevat, ja jonka pitäisi hallita, sen täytyy imarrella niitä, joita hänellä on valta käskeä. Kuulinpa kerrottavan eräästä, jolle uskolliset alamaisensa lähettivät piikiviä verorahojen asemasta, ja kreiviltä, joka oli veroa lähetetty kokoamaan, oli pää pantu samaan säkkiin. Kuka hänetkään on costanut?"

"Keisari", sanoi Ekkehard, "taistelee Italiassa ja hankkii maalle sotakunniaa."

"Oi Italia, Italia!" jatkoi vanhus, "siinä tulee vielä paha pistin Saksan ruumiiseen. Tuon ainoan kerran antoi suuri Kaarle..."

"Jota Jumala siunatkoon!" pisti Rauching väliin.

"... puhaltaa savua silmiinsä. Se oli paha päivä, jolloin ne Roomassa panivat kruunun hänen päähänsä, eikä silloin kukaan niin nauranut partaansa kuin se Pietarin istuimella istuva. Hän kyllä tarvitsi meitä — mutta mitä on meillä Italian kanssa tekemistä? Katsokaa ulos: suottako ylenee tuo vuoristoseinä taivasta kohti? Maat sen takana kuuluvat Byzantiumin hallitsijoille, ja oikeudella; kreikkalainen viekkaus saa siellä enemmän toimeen kuin saksalainen voima; mutta Kaarle Suuren seuraajat eivät ole tehneet muuta kuin ikuisesti uudistaneet hänen erehdyksensä. Mitä hän näytti heille järjellisiä tehtäviä, sen ovat he tallanneet jalkainsa alle; pohjassa ja idässä oli yllin kyllin tekemistä, mutta Italiaan piti heidän juosta kuin olisi siellä Rooman takana vetämässä iso magneettikivi. Olen usein mietiskellyt, mikähän se oikeastaan vie meitä tälle väärälle uralle; — jollei se ole piru itse, niin voi se olla vain niiden hyvä viini."

Ekkehardia oli vanhuksen puhe surettanut. Tämä näytti huomaavan sen. "Elkää antako sen painaa mieltänne, mitä tällainen haudattu ukko puhuu", sanoi hän, "täällä pakanaluolassa me emme muuta osaakaan puhua; mutta totuus on usein ottanut majansa luoliin, kun hulluus ulkona maata kiertää."

"Haudattuko?" kysyi Ekkehard ihmeissään.

"Voitte kumminkin siitä huolimatta juoda kanssani", sanoi vanhus leikkiä laskein. "Oli tarpeellista, että kuolin maailmalta, kun päänskipu ja nuo konnat saattoivat minut häpeään. Elkää sentään minua noilla silmillä katselko, munkkiseni. Istukaahan tuohon kivipenkille, tahdon kertoa teille kauniin tarinan — voitte tehdä siitä laulun luutan säestyksellä..."

"Olipa kerran keisari, jolla oli perin vähän hauskoja päiviä, sillä hänen valtakuntansa oli suuri ja hän itse paksu ja vahva ja päänskipu ahdisti häntä aina siitä saakka, jolloin hän valtaistuimelle nousi. Sen vuoksi hän otti itselleen valtiokanslerin, jolla oli terävä pää ja joka osasi ajatella paremmin kuin herransa, sillä hän oli hoikkanen ja laiha kuin humalasalko eikä hänen tarvinnut kärsiä päänskipua. Keisari oli nostanut hänet loasta kunniaan, sillä hän oli hevosenkengittäjän poika, ja osotti hänelle paljon hyvyttä ja teki kaikki mitä ikinä hän neuvoi, tekipä häpeällisen rauhankin normannien kanssa, sillä kansleri sanoi hänelle: 'Se on pikkuseikka ja oli hänellä tärkeämpiäkin asioita suoritettavana kuin riidellä parin kurjan merirosvon kanssa!' Sillä kansleri kävi siihen aikaan keisarin puolison luona ja pani tämän heikon pään pyörälle harpunsoitollaan ja vietteli yhtä rinnan jaloimpia alemannilaisneitoja ja teki liiton keisarinsa vihamiesten kanssa. Ja kun tämä viimein kutsui kokoon valtiopäivät saadakseen hädässään veroa, seisoi hänen laiha kanslerinsa siellä ensimmäisenä niiden joukossa, jotka häntä vastaan puhuivat; sanoilla 'neque enim' alotti hän puheensa ja vaati häntä erotettavaksi valtaistuimelta

ja puhui niin myrkyllisesti ja viekkaasti normannien kanssa solmittua rauhaa vastaan, että kaikki luopuivat laillisesta herrastaan, niinkuin lehdet, jotka tuuli hajoittaa. Ja he huusivat, että nyt oli paksun miehen valta ohitse ja erottivat hänet keisariudesta; kolminkertainen kruunu päässään oli tämä ratsastanut Triburiin, mutta kun hän sieltä palasi, ei hänellä ollut muuta mitä omaksensa nimittää kuin vaatteet päällensä, ja istuessaan Mainzissa piispanpalatsin oven edessä oli hän iloinen, kun akkunasta ojennettiin hänelle lautasellinen keittoa ravinnoksi.

"Luitward von Vercelli oli tuo kelpo kansleri nimeltään — Jumala palkitkoon hänelle ansionsa mukaan ja keisarinna Richardikselle ja koko joukolle!

"Mutta kun schwaabilaiset armahtivat tuota kaikkien hylkäämää miestä ja antoivat hänelle pienoisen maatalon henkensä pitämiseksi ja ajattelivat lähteä sotavoimalla kostamaan hänen loukkaajilleen, silloin lähetti Luitward vielä murhaajiakin hänen kimppuunsa. Oli muuan ihana yö hänen maatilallaan Neidengenissä, myrsky taittoi puunoksia metsässä ja kolisutti akkunanluukkuja; erotettu keisari ei päänkivultaan saanut nukutuksi, vaan oli noussut katolle jotta myrsky hänen tuskiaan lieventäisi; silloin murtautuivat murhaajat sisään ja etsivät ja vainusivat häntä joka sopesta. Olipa se miellyttävä tunnelma, vakuutan teille, istua pakottavin päin kylmänä yönä katonharjalla ja kuulla kuinka ne roistot siellä alhaalla ulisivat, kun eivät saaneet uhriaan kuristetuksi ja heitetyksi kaivoon...

"Joka kerran sellaista on kokenut, sen on parasta jo kuolla.

"Ja Neidingenin paksu Meginhart oli juuri sattumoiksi pudonnut puusta ja taittanut niskansa, niin että hänet voi asettaa parille ja kuuluuttaa koko maassa, että virasta erotettu keisari viimeinkin oli kuollut. Ja lienee se ollut kaunis ruumissaatto, kun hänet kannettiin Reichenauhun; taivas selkeni pilvistä ja valonsäde lankesi arkulle ja he pitivät liikuttavan ruumispuheen haudatessaan hänet alttarin oikealle puolelle, — että häneltä oli riistetty arvonsa ja valtakuntansa, se oli taivaan sallimus hänelle koettelemukseksi ja opetuksesi, ja kun hän sitä kärsivällisesti oli kantanut, voi toivoa että Herra hänet palkitsi iankaikkisuuden kruunulla sen sijasta, jonka hän täällä alhaalla oli menettänyt... Näin he jaarittelivat eivätkä tienneet, että se, jota he luulivat hautaavansa, samana hetkenä kiluineen ja kaluineen vetäytyi maailmaa kiroten pakanaluolan yksinäisyyteen."

Ukko naurahti: "Täällä on turvallista ja rauhallista muistella vanhoja historioita; maljanne, veikkoseni: kuolleet eläköt! Ja Luitward se lopulta kuitenkin tuli petetyksi; vaikka hänen keisarinsa kantaakin tänäpäivänä vanhaa hattureuhkaa kultavirvan asemasta ja juo sipplingiläistä kultaisen Reininviinin sijasta, niin elää hän kuitenkin yhä vielä, sen sijaan kun koko laihojen suku on jo hautaan astunut. Ja tähdet ne sittekin ovat oikeassa, kun hänen syntyessään ennustivat hänen saavan loppunsa ritarisottelun tuoksinassa. Hunnit tulevat ... tule sinäkin pian, hilpeä kuolema!"

Ekkehard oli kuunnellut jännityksellä. "Herra, miten ihmeelliset ovatkaan sinun tiesi!" huusi hän ja tahtoi langeta polvilleen ja suudella vanhuksen kättä, mutta tämä ei sallinut. "Sillä ei enää ole mitään merkitystä", sanoi hän, "ottakaa tekin tästä esimerkki..."

"Saksanmaa on teille ja teidän heimollenne tehnyt suurta vääryyttä..." yritti Ekkehard lohduttaa.

"Saksanmaa!" lausui vanhus, "sille en vihaa pidä; edistyköön se ja kukoistakoon ja nauttikoon rauhaa ja saakoon hallitsijan, joka vie sen voittoon ja kunniaan ja ei kärsi pääkipua, kun normannit jälleen saapuvat, ja jolla ei ole kanslerinaan ketään Luitward Vercelli nimistä. Ne vaan, jotka ovat hänen vaatteensa keskenään jakaneet ja niistä heittäneet arpaa..."

"Niiden päälle satakoon taivaasta tulta ja tulikiveä!" jyrisi Rauching luolan perältä.

"Minkä vastauksen saan viedä teiltä valtiattarelleni?" kysyi Ekkehard, tyhjennettyään pikarinsa.

"Hunnienko suhteen?" sanoi ukko. "Minusta juttu on hyvin yksinkertainen. Sanokaa herttuattarellenne, että menköön hän metsään ja katsokoon miten siili tekee, kun viholliset sitä ahdistavat. Se vetäytyy keräksi ja nostaa piikkinsä pystyyn, joka siihen koskee, se pistää sormiinsa. Schwaabinmaalla on kylliksi keihäitä. Tehkää te siilin tavoin! Eikä teille munkeillekaan olisi haitaksi, vaikka tarttaisitte keihääseen.

"Ja jos valtiattarenne tahtoo vielä jotain muuta tietää, niin sanokaa hänelle tunnussana, joka avaa tien pakanaluolaan. Rauching, miten se kuuluukaan?"

"Kaksi miehenpituutta ruumiista, taikka lyön kallonne sisään!" vastasi kysytty.

"Ja jos rauhasta puhe tulee, niin sanokaa hänelle että pakanaluolan vanhus kerran teki huonon rauhan, muttei enää toista sellaista solmisi vaikka pääkipu hänellä nyt on yhtä ankara kuin silloinkin; hän tahtois nyt mieluummin itse satuloida ratsunsa kun sotatorvet kutsuvat — lukekaa messu hänen sielunsa puolesta, jos elätte tämän hänen viimeisen ratsastuksensa jälkeen."

Vanhus oli haastanut harvinaisen vilkkaasti. Äkkiä puuttui ääni hänen kurkkuunsa, hengitys kävi vaikeaksi ja hän kallisti päänsä. "Se alkaa taas!" sanoi hän.

Rauching, tuo vanha palvelija, kiiruhti hänen luokseen ja tarjosi hänelle vettä juotavaksi. Hengenahdistus ei siitä heltynyt.

"Meidän on toisia keinoja käyttäminen", sanoi Rauching. Hän vyörytti luolan perältä esiin raskaan kiviharkon; se oli miehenkorkuinen ja oli siinä jälkiä muinaisista veistoksista. Sen asetti hän pystyyn seinää vasten, niin että se näytti ihmisenhaamulta, jolla oli piispan hiippa päässä. Rauching tarttui valtavaan puukarahkaan, antoi isännälleen toisen samanlaisen ja alkoi sitte pieksää kivikuvaa lausua jonottaen samalla hitaasti ja totisesti kuin litaniaa seuraavaa manausta: "Luitward von Vercelli, valtionkavaltaja, avionrikkoja, neque enim! Nunnanryöstäjä, vallananastaja, neque enim!..." Tiheään satelivat iskut, kunnes vanhuksen kuihtuneille kasvoille ilmestyi viimein hymy; hän nousi vaivoin pystyyn ja alkoi hänkin piestä kivikuvaa heikoilla voimillaan.

"Kirjoitettu on: piispan täytyy olla nuhteeton", lausui hän Rauchingin tapaan, "tuossa sinulle normannilaisrauhasta! Tuossa keisarinna Richardiksen viettelemisestä, neque enim! Tuossa Triburin valtiopäivistä ja tuossa Arnulfin keisarinvaalista! Neque enim!"

Luola kajahteli jykevista iskuista; vanhuksen mieli kävi yhä hilpeämmäksi, hän takoi itsensä kuumaksi vanhalla vihallaan.

Ekkehard ei oikein ymmärtänyt tällaista sodankäyntiä. Hänestä rupesi tuntumaan kamalalta. Hän otti jäähyväiset ja lähti luolasta.

"Hauskaako oli teillä tuon vanhan narrin luona?" kysyi Sermatingenin isäntä häneltä satuloidessaan hänen hevostaan. "Vieläkö hän yhä puhelee menettäneensä kruunun ja valtakunnan? Ha ha!"[22]

Ekkehard ratsasti tiehensä. Pyökkimetsässä ennusti heleä oras kevään tuloa. Muuan nuori munkki Reichenausta ratsasti samaa tietä. Hilpeästi kuin aseittenkilinä kaikui hänen laulunsa metsän hiljaisuudessa:

"Oi uljas, reipas nuoriso, nyt hetkes on!
Jo huudot kutsuu kautta maan sun taistohon!
Ja porttis, tornis vartioi sä visusti,
On kavala, ken lähestyy nyt vastaasi.
Ja vartiohuudot kaikukoon ain valleilta,
Ja kaiku sille vastatkoon: *eja vigila!*"[23]

Se oli laulu, jota Mutinan yövartijat lauloivat, kun hunnit piirittivät tätä italialaista piispankaupunkia. Munkki oli itse kolme vuotta aikaisemmin ollut siellä vartiana P. Geminiuksen kirkon ovella ja tunsu hyvin hunnien nuolien suihin; kun aavistus uusista taisteluista käy ilman kautta, muistuvat vanhat sotalaulut jälleen mieleen.

KAHDESTOISTA LUKU.

Hunnien tulo.

"Vanhus on oikeassa", sanoi Hadwig rouva, Ekkehardin esitettyä hänelle käyntinsä tulokset. "Jos vihollinen uhkaa, on meidän varustautuminen, jos se hyökkää kimppuumme, on meidän iskettävä vastaan; menetelmä on niin yksinkertainen, ettei oikeastaan olisi tarvinnut sen suhteen keneltäkään neuvoa kysyä. Luulenpa melkein, että se on paha vihollisemme, joka on kylvänyt tämän paljon miettimisen ja aprikoimisen kuin minkäkin rikkaruohon Saksanmaahan. Ken horjuu, se on lähellä lankeemistaan, ja ken tahtoo olla liian älykäs, se itse kaivaa itselleen hautansa; — me varustaudumme!"

Tämä kiihottunut ja piakkoin vaarallinen asiointi saattoi herttuattaren iloiseksi ja hyvälle päälle; samaten viihtyy lohenmullokin mainiosti kohisevassa vuoripurossa, joka vaahdoten hyppelee kallioiden yli, mutta tyynessä vedessä se menehtyy. Eikä ylhäisten osottama luja päättäväisyys koskaan jää vaikuttamatta vallanalaisiin. Vihollisen tuimaan vastaanottamiseen varustauduttiin pontevasti. Korkean Twielin tornista hulmusi sotalippu kauvas yli lähiseudun; kautta metsien ja vainioiden kuuluivat sotorven töräykset kutsuen syrjäisintekin laaksojen miespuoliset asujat aseihin; vain köyhyys vapautti sotapalveluksesta. Kellä oli enemmän kuin kaksi mitanalaria omaa maata, se oli velvoitettu heti

ensi kutsunnalla saapumaan asustettuna korkealle Twielille, jonka luonto itse oli määrännyt kokouspaikaksi. Lähetit risteilivät halki Hegaun. Maa alkoi nousta liikkeeseen; syvällä jylhässä hongistossa olivat miilunpolttajat kokoutuneet yhteen ja yksi niistä heilutti raskasta puoshakaa päänsä päällä aivan kuin iskeäkseen ja sanoi: "Käypä se vielä laatuun; minä lähden myös mukaan!"

Pappien, vanhusten ja vaivaisten oville koputettiin myös: "Ken ei itse voi lähteä sotaan, se rukoilkoon muiden puolesta!" Kaikille rannoille kävi tämä sanoma, aina etäiseen Sankt Galleniin asti.

Reichenaun rauhalliselle saarelle lähetettiin Ekkehard sanaa viemään, herttuatar niin käski. Matka olisi hänestä maistunut happamelta, jos muunlaisista asioista olisi puhe ollut. Hänen oli määrä tarjota luostarin asukkaille turvapaikka Hohentwielillä vaaran aikana.

Siellä olivat jo kaikki liikkeessä. Luostarin puistossa sijaitsevan suihkulähteen luo olivat veljet kokoutuneet. Oli lienteä keväinen päivä, mutta kukaan ei joutunut taivaan kirkasta sineä ihailemaan; he puhuivat huonoista ajoista ja pitivät neuvoa keskenään. Heidän oli vaikea ajatella eroamista rakkaaksi käyneestä hiljaisuudesta luostarinmuurien sisäpuolella.

"Pyhä Markus", sanoi muuan, "on suojeleva omiansa ja lyövä vihollisen sokeudella, niin että se ratsastaa ohitsemme, tai on hän nostattava Bodenjärven yli reunojensa, niin että se nielee hunnit niinkuin Punainen meri Egyptin joukot."

Mutta vanha Simon Bardo virkkoi: "Tuo lasku ei ole aivan varma; ja jollei joku paikka ole täydellisesti ympäröity muureilla ja torneilla, on parasta lähteä siitä. Mutta missä äyrinkään verran on saalista saatava, siitä ei hunni koskaan ratsasta ohitse; vaikka kuolleen haudalle panisitte kultakolikon, kasvaisi sen käsi maan lävitse sitä siepatakseen."

"Pyhä Pirminius!" valitti puutarhuri-veli, "kuka sitte hoitaa yrtti- ja kasvitarhaamme, jos meidän pois on lähteminen?" — "Entä kanat?" sanoi toinen, jonka suloisin huvi oli kanatarhan hoito. "Sitäkö varten olemme ostaneet kolme tusinaa italialaisia kanoja, jotta ne vihollisen suuhun joutuisivat?"

"Entäpä jos kirjoittaisi niille pontevan kirjeen", ehdotti kolmas.
"Eiväthän ne sentään liene sellaisia epattoja, että tahtoisivat loukata Jumalaa ja hänen pyhiään."

Simon Bardo hymyili. "Mene lammaspaimeneksi", sanoi hän sääliväisesti, "ja juo kamomillahaudosta, sinä joka tahdot hunneille kirjoittaa pontevia kirjeitä. Oi, etten tuonut vanhaa ylitulitusmestariani Kedrenosta mukanani Alppien yli! Silloinpa olisimme päästäneet vihollista vastaan valkean, paljon kirkkaamman kuin se puutarhaan paistava kuutamo, josta autuas apotti Valafriid vainaja sielunsa ystävättärelle niin kauniita säkeitä sepitti.[24] Tuonne niemekkeen luo upottaisimme pari alusta, tänne satamaan samaten ja rantoja kiertämään panisimme pitkät polttoputket — hei, miten hunnit lentäisivät hajalleen, kun ilmaan leimahtaisi tulinen käärmä, joka heidän päälleen suihkuttaisi naftaliekkejään. Mutta mitäpä te tiedätte kreikkalaisesta tulesta! Oi Kedrenos, ylitulittajani Kedrenos!"

Ekkehard oli saapunut luostariin ja kysyi apottia. Muuan palveleva veli vei hänet tämän suojiin. Mutta siellä ei hän ollut tavattavissa eikä muuallakaan.

"Varuskamarista hänet löydämme", sanoi muuan ohikulkeva veli. Ekkehard vietiin varuskammioon, joka sijaitti luostarin päätornissa. Sinne oli koottu paljon aseita ja haarniskoita, joilla luostari varusti asemiehensä taisteluun. Siellä viimeinkin tavattiin apotti Wazmann; hän oli tykkänään tomupilven peittämä, sillä hän oli koetellut seinillä riippuvia aseita ja varuksia. Ruoste ja tomu niiden pinnalla todisti niiden kauvan rauhassa levänneen. Apotti oli juuri panemassa rengaspanssaria päälleen erään vaaleatukkaisen luostarikoululaisen avulla; hän ojenteli käsivarsiaan koetellakseen sopiko rautapaita mukavasti hänen päälleen.

"Astukaa vain lähemmäksi", huusi hän Ekkehardille, "nyt ovat toiset ajat ja toisenlainen vastaanotto!"

Ekkehard ilmoitti hänelle herttuattaren sanoman. "Olisin itsekin pyrkinyt Hohentwielille, jollette te olisi tullut kutsumaan", lausui apotti. Hän tarttui raskaaseen kalpaan ja iski sillä ilmaan, niin että Ekkehardin täytyi hypähtää muutamia askelia syrjään; terävästä suhinasta, joka huimausta seurasi, voi kyllä arvata, ettei apotti Wazmann nyt vasta ensi kertaa kalpaa käytellyt.

"Tästä tulee täysi tosi", sanoi hän. "Altdorfiin Schussenthalissa ne ovat jo saapuneet, niin että pian näemme liekkien leimahtelevan Lindausta. Tahdotteko tekin valita itsellenne haarniskan? Tuo tuolla, joka on varustettu miekankannattimella, suojelee kyllä ihonne vaikka minkälaisilta iskuilta."

Ekkehard kiitti. Apotti laskeutui hänen kanssaan alas varuskammion. Rengaspanssari miellytti häntä, niin että hän piti sen yllänsä ja viskasi vain ruskean kaavun sen päälle; niin astui hän kinastelevien veljien joukkoon kuin Herran jättiläinen, sanoo hänestä Ekkehardin kronikka.

"Pyhä Markus ilmestyi viime yönä vuoteeni ääreen", huusi apotti, "ja hän lausui viitaten korkealle Twielille: 'Sinne tahtovat minun luuni, jottei minkään pakanan käsi niitä saisi saastuttaa.' Nouskaa ja sonnustakaa itsenne taisteluun! Rukoillen ja Jumalaan turvaten on sielunne tähän asti kamppailut pahaa vihollistamme vastaan, nyt. on teidän nyrkkiennekin todistettava, että olette kunnan sotijoita. Sillä jotka nyt teitä uhkaavat, ne ovat perkeleen poikia, syöjätärten ja pahojen henkien sikiöitä ne ovat Aasian aroilta, perkeleen palvelemista ovat kaikki heidän tekonsa, ja helvettiin he jälleen palaavat, kun heidän aikansa on tullut!"

Silloin kävi huolettomimmallekin veljistä selväksi, että vakava vaara todella uhkasi. Hyväksyvä mutina kuului heidän riveistään; tieteitten harjoittaminen ei vielä ollut heitä niin veltostuttanut, ettei sotaretki olisi tarjonnut hauskaa vaihetusta.

Muutamaan omenapuuhun nojaten seisoivat veli Rudimann, kellarimestari, ja hänen otsansa oli vetäytynyt syviin ryppyihin. Ekkehard näki hänet ja astui hänen luoksensa tahtoen syleillä häntä merkiksi siitä, että yhteinen hätä sovittaa vanhat vihat. Mutta Rudimann viittasi hänelle kieltävästi sanoen: "Minä tiedän mitä tahdotte!" Kaapunsa poimusta hän veti karkean karvalangan, viskasi sen maahan ja polki sitä jalallaan. "Niin kauvan kun hunnilaisen hevosen kavio tallaa Saksanmaata", lausui hän, "olkoon kaikki kauna tempaistu irti sydämmestäni niinkuin tämä lanka vaatteestani; mutta jos jäämme vielä eloon sodan loputtua, niin kudottakoon taas kaikki entiselleen niinkuin olikin!"

Hän käänsi selkensä Ekkehardille ja meni alas kellariinsa tärkeälle toimelle. Rivittäin seisoivat tässä korkeakaarisessa suojassa tynnyreitä tynnyrin vieressä, eikä yksikään kumissut tyhjältä, kun niihin koputti. Rudimann oli kutsunut paikalle muutamia muurareja; näillä hän teetätti kellarintapaisen holvin, johon viinikellarin varoista sijoitettiin kolme tynnyriä. "Jollei vihollinen löydä oikeata kellaria, niin käy se käsiksi tähän", ajatteli kellarimestari itsekseen, "ja jos karvas sipplingiläinen, jonka heille jätän alttiiksi, tekee tehtävänsä, ei monikaan hunneista kykene kunnolla seuraamaan joukon mukana."

Työmiesten asetettua ne kivet paikalleen, joilla sisempi kellarinovi muurattiin umpeen, meni Rudimann vielä kerta sinne sisälle. Eräästä yksikseen jätetystä tynnyristä hän täytti ruukkunsa ja tyhjensi sen; sitte risti hän kätensä aivan kuin rukoillakseen. "Jää Jumalan haltuun, punainen Meersburgerviini!" lausui hän. Ja kyynel vierähti hänen silmästään...

Kiire ja kuhina kävi joka haaralla luostarissa. Varuskammiossa jaettiin aseet munkkien kesken, mutta niitä oli liian vähän jokaisen saada. Samaten oli nahkalakeissa ja panssareissa paljon korjailtavaa.

Aarrekkammiossa sälytettiin luostarin kalleudet mukaan matkalle: kultainen risti, jossa oli pisara pyhää verta, valkoinen marmorimalja, josta kerran häävieraat Kananeassa ammensivat viiniä, pyhimysjäännöslippaita, apotinsauva, ehtoollisastia — kaikki sijoitettiin raskaisiin arkkuihin ja vietiin alas laivoihin; myöskin yritettiin hinata mukaan raskas läpinäkyvä vihreä smaragdi, joka painoi kahdeksankolmatta naulaa. "Jättäkää se vain jällelle", sanoi apotti.

"Mitä? Suuren Kaarle keisarin vieraslahjako, luostarimme kallein aarre, jonka vertaista ei enää mistään vuoresta tavata?" kysyi palveleva veli ihmeissään.

"Tunnenpa erään lasinleikkaajan Veneziassa, joka osaa tehdä toisen samanlaisen, jos hunnit tämän laahaavat mukaansa", vastasi apotti ajattelemattomasti.

Aarre pantiin takaisin kaappinsa.[25]

Ei ollut vielä ilta, kun kaikki olivat valmiit lähtemään. Apotti kutsui veljekset kokoon luostarinpihaan; kaikki tulivat paitsi yhtä. "Missä Heribald on?" kysyi hän.

Heribald oli muuan hurskas veli, jonka pelkkä ulkonäkö jo saattoi vakavuuden monen otsalla vaihtumaan hilpeudeksi. Nuorina päivinä oli hänen imettäjänsä pudottanut hänet pihakiviykselle, niin että hän siitä oli ijäseen käynyt vähän pehmeäpaiseksi; mutta hänen sydämmensä oli oikeata lajia ja hän iloitsi Jumalan ihanasta luonnosta yhtä paljon kuin joku muu suuresta viisaudesta ylistetty mies.

Jotkut veljistä lähtivät etsimään Heribaldia.

Hän oli kopissaan. Keltaisen ruskea luostarikissa oli varmaankin raapaissut häntä, sillä hän oli sitonut nuoran sen ruumiin ympärille ja ripustanut sen naulaan seinälleen; vanha eläin riippui ilmassa ja sylki ja naukui vimmatusti, mutta sen noloa tilaa säälimättä heilutti mielipuoli sitä lempeästi edestakaisin ja puheli sille latinaa.

"Matkaan, Heribald!" huusivat toverit, "meidän on jättäminen saaremme."

"Paetkoon ken tahtoo", vastasi tämä, "Heribald ei lähde minnekään!"

"Tulehan järkiisi, Heribald, ja seuraa meitä! Apotti on niin käsenyt."

Silloin otti Heribald toisen kenkensä jalastaan ja näytti sitä veljille.

"Kenkä meni rikki jo viime vuonna", lausui hän. "Silloin Heribald meni taloudenhoitajan tykö: 'Anna minulle vuotuinen nahkappaleeni', sanoi Heribald, 'jotta valmistaisin itselleni uudet kengät!' Mutta silloin sanoi taloudenhoitaja: 'Elä sinä astu kenkiäsi länttään, niin ne eivät mene rikki' — ja jätti nahan antamatta; ja kun Heribald sitte valitti taloudenhoitajan käytöksestä apotille, sanoi tämä: 'Sinun tapaisesi narri juoskoon paljain jaloin!' Nyt ei Heribaldilla ole kelvollisia kenkiä, ja rikkinäisillä hän ei lähde vieraisiin ihmisiin..."

Sellaisille syille ei käynyt mitään kumoavaa keksiminen. Silloin tarttuivat veljet häneen kiini vahvoin kourin kantaakseen hänet mukanaan; mutta käytävässä hän riistäytyi heidän käsistään ja pakeni tuulen nopeudella alas kirkkoon ja sieltä niitä portaita ylöspäin, jotka johtivat kirkon torniin. Sinne päästyään istahti hän ylimmälle huipulle ja veti tikaportaat luokseen ylös, niin että oli mahdotonta tavottaa enää häntä.

Kiiniottajat kertoivat onnistumattomasta yrityksestään apotille. "Jättäkää hänet rauhaan", sanoi tämä, "lapsilla ja hulluilla on oma suojeleuskelinsä."

Kaksi suurta purjealusta odotti rannassa lähtijöitä. Pienempiin veneisiin otti sijansa luostarin palvelusväki ja mitä muita asui Reichenauissa; se oli aika kirjava lauma.

Muuan pursi täynnä palvelustyttöjä oli jo Kerhildiksen johdolla lähtenyt matkaan; he eivät itsekään tienneet mihin pyrkivät, mutta pelko heissä oli tällä kertaa suurempi kuin uteliaisuus saada nähdä outoja viiksiniekkvoja ratsureja.

Nyt saapuivat jo munkitkin rantaan; se oli merkillinen näky: useimmat olivat aseilla varustetut ja astuivat tietään virsiä laulaen, toiset kantoivat P. Markuksen ruumisarkkua, ja perässä kävivät apotti, Ekkehard ja luostariteinit. He loivat vielä viimeisen murheellisen katsahduksen monivuotiseen kotiinsa ja astuivat sitte laivoihin.

Mutta kun he olivat päässeet selälle, rupesivat luostarin kaikki kellot soimaan: se oli mielipuoili Heribald, joka viritti heille jäähyväissoiton. Sitte ilmestyi hän kirkontornin uloimmalle reunalle ja huusi korkealla äänellä heille hyvästiksi: "Dominus vobiscum!" — johon laivoista jotkut totuttuun tapaan vastasivat: "Et cum spiritu tuo!"

Väkevä tuuli väreilytti järven aaltoja. Selkä oli vasta äskettäin päässyt vapaaksi, niin että sillä vielä uiskenteli suuria jääkappaleita, joiden välistä munkkien oli varsin työläs poimutella eteenpäin.

Allapäin istuivat ne munkeista, jotka suojelivat P. Markuksen ruumisarkkua; joskus löi laine laidan ylitse heidän päällensä. Mutta suorana ja uljaana kohosi apotti Wazmannin korkea vartalo esiin joukosta, ja hänen vaippansa liehui ylpeästi tuulessa.

"Herra käy edellämme", lausui hän, "niinkuin hän tulipatsaassa kävi Israelin lasten edellä; hän on kanssamme paetessamme, ja hän on oleva myöskin mukanamme iloisella paluumatkallamme!..."

Heleänä kuutamoyönä nousi Reichenauun munkkisaattue ylös korkealle Twielille. Elatuksesta oli täällä huolta pidetty. Pyhimyksen arkku sijoitettiin linnan kappeliin, missä veljistä kuusi piti sen ympärillä rukouksia yötä ja päivää.

Hohentwielin linna muuttui seuraavina päivinä hilpeäksi sotaleiriksi. Aseihin kutsuttuja alustalaisia oli jo saapunut muutamia satoja, ja Reichenauun munkkien tultua lisäksi kasvoi joukko yhdeksälläkymmenellä sotakuntoisella miehellä. Joutuun hankittiin kaikkea, mitä lähestyvä taistelu vaati. Jo kauvan ennen auringonnousua herätti ahkera vasarainpauke nukkuvat. Nuolia ja keihäänkärkiä valmistettiin tukuttain; kaivon luona seisoi suuri tahko, jolla ruostuneet miekat terotettiin. Vanha vasuntekijä Weiterdingenistä oli poikineen hankittu linnaan; he istuivat lehmuksen alla ja kutoivat lautalevyjen päälle sitkeän pajukudoksen, tämän päälle jälleen naulattiin parkittu nahka, ja niin oli kilpi valmis. Toiset istuivat iloisesti liekitsevän lieden ääressä ja valoivat lyijystä heittokoneen kuulia; tomuttuneita nuijia ja tapparoita karkaistiin valkeassa uuteen kuntoon. "Jos tuo kolahtaa jonkun pakanan kalloon", sanoi Rudimann heiluttaen raskasta piikkiruoskaa pänsä yli, "niin uran se siihen uurtaa!"

Ketkä aikaisemmin olivat olleet sodassa mukana, ne kokoutuivat vanhan soturin Simon Bardon ympärille. "Teidän luoksenne Saksaan sen on tultava, ken tahtoo vanhuutensa päivät levossa viettää", oli hän leikillään sanonut herttuattarelle. Mutta aseidenkilinä virkisti hänen mieltänsä kuin vanha Reininviini; terävin silmin ja sanoin hän harjoitti kokemattomia aseidenkäyttöön, ja linnanpiha kaikui munkkienraskaista askelista, kun ne hänen johdollaan opettelivat keihäshyökkäystä suletuin rivin.

"Muurejakin teillä kaadattaisi", virkkoi vanhus nyökäten tyytyväisesti päätään, "kunhan vain kerran on saanut teidät lämpenemään."

Nuoremista valittiin ne, joilla oli tarkka silmä ja notkeat jäsenet, jousimiehiksi. Ahkerasti nämä harjoittelivat taitoaan. Raikas riemu kuului kerran pihan toisesta päästä keihäsmiesten korviin; joutilas väki oli valmistanut olista miehenkuvaisen, jolla oli kruunu pöllönsulista päässä, kuusisyinen ruoska kädessä ja punainen sydämenmuotoinen kangaspala rinnalla. Se oli jousimiehille maalitauluna.

"Se on hunnilaiskuningas Attila", huusivat he, "ken osaa sitä sydämmeen?"

"Pilkatkaa te vain mitä pilkkaatte", lausui Hadwig rouva balkoniltaan, mistä katseli menoja. "Hän kyllä häyryynään sai ilkeän lopun, mutta hänen henkensä kulkee yhä edelleen mahtavana kautta maailman; ja jälkeentulevaisemme saavat vielä vanna hänen nimeensä."

"Kunpa ne vain yhtä tarkasti osaisivat häneen kuin nuo tuolla alhaalla!" sanoi Praxedis. Sillä samassa kajahti eläköönhuuto pihalta, olkimies huojui ja viimein kaatui maahan väpättävä nuoli sydämessään.

Ekkehard tuli saliin. Hän oli urhoollisesti marssinut muiden mukana, hänen kasvonsa hehkuivat ja outo kypärä oli tehnyt hänen otsaansa punaisen viirun. Kiihottuneena unohti hän jättää keihäänsäkin ulos oven viereen. Tyytyväisesti hymyillen katseli Hadwig rouva häntä; hänelläpä ei ollutkaan enää hidas grammatiikan opettaja edessään... Ekkehard kumarsi syvään valtiattarelleen. "Virkaveljeni Reichenausta", lausui hän, "antavat minun ilmoittaa janon hiipineen heidän riveihinsä."

Hadwig rouva naurahti. "Tuottakaa tynnyri kylmää olutta linnanpihalle; siksi kunnes hunnit ovat verissäpäin työnnetty takaisin, elköön kellarimestarimme valittako tynnyriensä katoamisesta!"

Ja viitaten myrskyiseen puuhaan, joka kävi alhaalla linnan pihalla, lisäsi hän: "Elämä tarjoaa sentään moninlaisempia kuvia kuin kaikki runoilijat yhteensä; tuollaista asiointilaa vastaanottamaan ette suinkaan ollut valmistunut?"

Mutta Ekkehard ei sallinut tässäkään astuttavan rakkaan Virgiliuksensa varpaille.

"Anteeksi", sanoi hän nojautuen keihääseensä, "kaikki tämä on sanasta sanaan luettavana Eneidissä, aivan kuin ei olisi mitään uutta auringon alla! Elköö luulkokaan, että Virgilius itse olisi seissyt ikkunassaan ja tyytynyt katselemaan alas joukkoon silloin kuin hän laulaa latinalaissodan puhkeamisesta seuraavin sanoin:

"Valmistetaan tukevat päänsuojat — tuollapa kilvet
Kiedotaan viidoista raidan — vaskesta panssarit tehdään,
Suojukset säärtien hohtavat tehdähän tuoll' hopeasta.
Vannahan täällä ja sirpin kunnia, tuoll' koko rakkaus
Aurahan sammui — karkaistaan joka paikassa kalvat.
Kuuluvi toivotus nyt, jopa kaikuvii taistelun merkki."

"Se kyllä hyvin sopii tähän tilaisuuteen", myönsi herttuatar. "Voitteko ehkä myöskin ennustaa taistelun menon sankarilaulustanne?" yritti hän vielä kysyä, mutta sekasorron kestäessä ei juuri ole aikaa puhella runoudesta. Kyökkimestari oli astunut sisään ja hän ilmoitti lihan loppuneen joka sirun, niin että oli varmaankin teurastettava lisäksi pari härkää...

Muutamien päivien perästä oli Simon Bardon sotavoima siinä määrässä harjautunut aseiden käyttöön, että se voi antaa näytteen herttuattaren edessä. Ja jopa olikin aika käydä vakavaan toimeen, sillä edellisenä yönä oli väki herätetty sen vuoksi, että taivaalla nähtiin kirkas punainen loimo, joka tulisen pilven tavoin helotti kaukaa järven takaa; jostakin Helveetsian paikasta se lienee kohonnut. Munkit kiistelivät keskenään ilmiön johdosta; jotkut sanoivat sen olevan merkin taivaasta, lähetetyn kristikunnalle varotukseksi, toiset arvelivat talojen palavan Reininlaaksossa, jopa muuan, joka oli varustettu tavallista hienommalla vainulla, oli tuntevinaan palonkärä. Vasta myöhään aamu-yöllä sammui punerrus.

Vuoren eteläisellä rinteellä oli tarpeeksi avara lakea kenttä, jolla ensimmäiset kevätukukset kohottivat päitään lumen vielä paistaessa laaksopaikoista; siellä piti asenäytteen tapahtuman. Hadwig rouva istui ylväästi ratsunsa selässä, ympärillään kunniavahtina muutamia hampaisiin asti varustettuja aatelisherroja, kuten Randeggin ja Hoewenin herrat ja laiha Fridinger; Reichenaun apotti istui muhkeana tasa-astujallaan kuten ainakin Herralle otollinen sankari, ja Spazzo herra koetti matkia hänen ryhtiään ja liikkeitään, sillä ne olivat näöltään sangen ylhäiset ja ritarilliset. Myöskin Ekkehardin olisi ollut määrä pysytellä herttuattaren läheisyydessä ja oli hänellekin tarjottu hevonen, mutta hän kieltäytyi ratsastamasta, jottei herättäisi muiden munkkien kateutta.

Jo avautui ulompi linnanportti naristen saranoillaan ja joukot tulvasivat ulos. Etummaisina kulkivat

jousimiehet suletuissa riveissä ja helisevin soitoin; vallan tärkeännäköisenä astui Audifaxkin säkkipillineen torvensoittajain parvessa. Yht'äkkiä puhallutti Simon Bardo merkin, ja rivit hajautuivat kuin mehiläisparvi ja miehittivät pensaikat ja viidakot.

Sitte tuli munkkien sankka joukko tukevin askelin; kukin heistä oli varustettu kypärällä ja haarniskalla, jonka päälle tumma kaapu oli viskattu, kilpi heillä oli selässä ja keihäs tanassa; — se oli sotaisan näköinen joukko, ja korkealla liehui heidän lippunsa, jossa oli punainen risti valkealla pohjalla. Heidän marssinsa oli täsmällistä, aivan kuin olisi se ollut heidän jokapäiväisenä toimenaan vuosien mittaan; voimakkailla henkilöille on henkinenkin kuri hyvä harjoitus aseidenkäyttelyyn. Ainoastaan yksi soturi vasemmalla sivustalla ei jaksanut astua yhtä jalkaa muiden kanssa, ja hänen peitsensäkin viplotti alaspäin muiden tasaisesta keihäsrivistä. "Se ei ole hänen syynsä", sanoi apotti Wazmann herttuattarelle, "hän on kuuden viikon kuluessa kopioinut kokonaisen messukirjan, ja siitä halvautuivat hänen sormensa."

Ekkehard astui oikealla sivustalla; kun hän kulki herttuattaren ohitse, sinkosi tämän loistavista silmistä häneen katse, jommoista koko sotavoima ei ollut osakseen saanut.

Kolmessa osastossa seurasivat sitte Hohentwielin palvelusväki ja alustalaiset; kunkin edellä puhallettiin mahtaviin häränsarviin. Merkillisiä varuksia nähtiin tällä joukolla; monikin ase oli saanut verikasteensa jo Kaarle Suuren sotarekillä, ja jotkut heistä kantoivat olallaan valtavaa nuijaa eikä mitään muuta.

Spazzo herra oli tällä välin katsellut terävästi alas laakson pohjaan. "Onpa hyvä, että nyt juuri olemme kaikki koossa, sillä luulenpa tässä työn jo alkavan!" sanoi hän ja viittasi alas syvyyteen, missä Hilzingenin pienoisen kylän katot kohosivat kunnaitten takaa. Tumma juova läheni siellä... Silloin pidätti vanha herra Simon Bardo joukkonsa ja tähysti osotettuun suuntaan. "Eivät nuo hunneja ole", sanoi hän, "nehän tulevat jalkaisin." Varmuuden vuoksi komensi hän kuitenkin jousimiehet miehittämään vuoren reunan.

Mutta oudon saaton tullessa lähemmäksi älyttiin siinä P. Benediktuksen veljeskunnan pukuja, kultainen risti kimalteli keihään nenässä heidän lippunaan, ja "*Kyrie eleison!*" kajahti heidän riveistään... "Minun veljiäni!" huusi Ekkehard. Silloin hajautuivat Reichenaun munkkien rivit ja he juoksivat riemuiten ja meluten vuorenrinnettä alas... Yhteen tultua syleilivät naapuriluostarien munkit toisiaan; — jälleennäkeminen vaaran hetkenä riemastuttaa sydämiä voimakkaammin kuin muussa tilaisuudessa.

Käsi kädessä astuivat Reichenaun miehet vierasten tulijain kanssa takaisin vuorelle, näitten apotti Cralo muiden etunenässä; kömpelöillä härkävaunuilla kuletettiin taempana sokeata Thieto vanhusta mukana.

"Jumalan terveeksi, jalo serkku rouva!" lausui apotti Cralo kumartaen herttuattarelle. "Kukapa olisi puoli vuotta sitte aavistanut, että minä koko luostarinväkeni kanssa tulen vastaamaan käyntiinne? Mutta Israelin Jumala sanoo: Ulos vaeltakoon minun kansani, että se minulle uskollisena pysyisi!"

Hadwig rouva ojensi liikuttuna hänelle kätensä ratsultaan. "Koettelemuksen ajat!" sanoi hän. "Olkaa tervetulleet!"

Uuden tulokasparven vahvistamana palasi Hohentwielin sotavoima takasin linnan suojelevien muurien sisälle. Praxedis oli tullut vastaan linnanpihalle. Lehmusta vastaan nojaten katseli hän sisääntulevia miehiä; jo olivat kaikki Sankt Gallenilaiset saapuneet sisään, vaan yhä seiso i hän siinä ja katseli portille; mutta se, jota hän odotti, ei ollutkaan tulevien joukossa...

Linnassa varustauduttiin vieraiden majoitukseen ja ylläpitoon. Tila kävi jo niukaksi. Pyöreässä pääatornissa oli tilava tupa; sinne laitettiin tulokkaille makuusijat, olkia alle pehmitteeksi. "Jos tätä menoa jatkuu", nurisi kyökkimestari, joka ei kohta enää tiennyt minne päin hänellä pää seiso i, "niin on meillä kohta koko maailman pappisjoukko elätettävänämme."

Keittiö ja kellari antoivat kaikkensa.

Alhaalla väentuvassa istuivat munkit ja sotilaat ja söivät meluten päivällistään. Hadwig rouva oli kutsunut molemmat apotit ja jalosukuiset vieraansa luoksensa saliin; siinä oli paljon kyselemistä ja paljon vastaamista.

Silloin kertoi apotti Cralo luostarinsa kohtalon.

"Tällä kertaa", sanoi hän, "oli vaara niellä meidät suoraan suuhunsa. Tuskin oli hunneista sana saatu, kun maa tärisi niiden hevosten kavionkopinasta. Nyt oli pikainen toimi välttämätön. Luostarioppilaat lähetin Wasserburgin vahvaan linnoitukseen, missä Aristokles ja Cicero saavat nyt hetken aikaa

tomuttua ja pojat onkia kaloja Bodenjärvestä, jolleivät opettajansa anna heille tuimempaa työtä. Itsellemme olimme varustaneet erään toisen vahvan linnoituksen pakopaikaksi: missä Sitter-puro kohisee petäjiä kasvavan kapean laakson halki, siellä oli meillä mainio paikka, jylhän metsän erottama muusta maailmasta, niin ettei terävinkään pakanallinen vainunokka olisi voinut haistaa jälkiämme; sinne rakensimme lujan varustuksen tornineen ja muureineen ja vihimme sen Pyhälle Kolminaisuudelle — se meitä siitä hyvästä suojelisi vihollisiltamme.

"Mutta rakennuksemme ei ollut vielä vesikatossa, kun järveltä tuli sanantuoja, ja 'Paetkaa Jumalan tähden!' oli heidän sanomansa. Taivas punersi murhapoltoista ja vartiovalkeista, ilma kajahteli pakenevien valituksista ja ohi kiirehtävien kuormarattaiden kolinasta. Silloin lähdimme mekin matkaamme. Kullat ja kalleudet, Pyhän Galluksen ja Pyhän Othmarin luut arkkuihin, koko luostarin aarre oli jo saatettu varmaan turvapaikkaan, kirjat oli lähetetty teinien mukana Wasserburgiin; mutta ruokaa ja juomaa ei oltu ennätetty juuri ollenkaan ajattelemaan, vain niukasti oli niitä varustettu metsälinnoitukseemme; mutta sinne oli sittekin niine hyvineen paettava. Vasta matkalla huomasivat veljet unohtaneensa sokean Thieton vanhusten soppeen, muttei kukaan kääntynyt takaisin häntä noutamaan, niin poltti maa jalkain alla. Sitte istuimme joitakuuta päiviä piilopirtissämme, usein yölläkin karaten aseihin luullessamme puron kohinaa ja hongikon tohinaa hunnien hevosten polkemiseksi. Mutta kerran kuului joku heleällä äänellä pyytävän päästä sisälle. Arkana ja miltei hengettömänä nääntymyksestä tuli luostarioppilas Burkard. Ystävydestä Romeiasta, portinvartijaa, kohtaan oli hän jäänyt tämän kumppaniksi luostariin, ilman että me sitä älysimme. Hän toi huonoja sanomia; pelosta, jota oli tuntenut, oli hän yhdessä yössä saanut joitakuuta harmaita karvoja nuoreen päähänsä."

Apotin ääni värisi. Hän keskeytti kertomuksensa ja joi kulauksen viiniä. "Herra olkoon kaikille kristillisille vainajille armollinen", jatkoi hän sitte liikuttetuna, "hänen valkeutensa valistakoon heitä ja antakoon hän heille iankaikkisen elämän!"

"Amen!" lisäsivät pöytäkumppanit.

"Mitä tarkoitatte?" kysyi herttuatar. Praxedis oli hypähtänyt seisomaan ja astui emäntänsä istuimen taakse; hän kiinnitti kiihkeästi kyselevän katseen kertojaan.

"Vasta kun joku on kuollut, huomaavat jälkeenjääneet hänen todellisen arvonsa", lausui Cralo ja jatkoi jälleen kertomustaan seuraavaan tapaan:

Romeias, tuo uskollisin kaikista vartioista, ei ollut lähtenyt muiden mukaan. Hän oli sanonut tahtovansa säilyttää vartiopaikkansa viimeiseen asti; hän oli sulkenut luostarin sisäänkäytävät, pannut varmaan talteen kaikki arvokkaan irtaimiston ja tehnyt vartiokävelyä muureilla, teini Burkard mukanaan; sitte oli hän istunut asestettuna pitämään vahtia tornikammiossaan. Silloin tulla karautti hurja joukko hunnilaisia ratsureja muurien alle, tähystäen varovaisesti joka taholle; Romeias töräytti tavalliset vartiatoitotukset ja juoksi sitte suojelusmuurin toiseen päähän töräyttäen siellä uudelleen, aivan kuin olisi luostarissa kaikki ollut asianmukaisessa kunnossa ja varustuksessa. Sitte sanoi hän teinille: "Nyt on aika lähteä tiehensä!" Kiinnitettyään vanhan kuihtuneen kukkakimpun rautalakkiinsa meni hän nuorukaisen kanssa alas sokean Thieton luo; tämä ei mitenkään tahtonut jättää rakasta soppeansa, mutta he laskivat hänet kahden keihään päälle ja kantoivat hänet siten mukanaan paeten takaportista Schwarza-laaksoon päin.

Jo olivat hunnit nousseet ratsuiltaan ja kiivenneet muureille, ja kun luostarista ei kuulunut hiiskahdustakaan, tulvivat ne sisään kuin muurahaiset mesikakulle; mutta Romeias kulki tällä välin vakavin askelin vuorenrintettä ylöspäin harmajapäisen kannettavansa kanssa. "Elköön kukaan sanoko luostarin torninvartijasta, että hän pakanakoirien edellä olisi hypyksi pistänyt" — näin rohkaisi hän nuorta toveriansa. Mutta pian olivat hunnit hänen kintereilläään, ja niiden hurjat huudot saivat laakson kajahtelemaan; vielä palasen matkaa kulettua suhahtelivat niiden nuolet jo pakolaisten ympärillä. Siten saapuivat nämä naiseraakoiden majoille asti. Mutta siellä oli itse Romeiaskin saanut ällistyä. Aivan kuin olisi rauha ollut maassa, niin humisi Wiboradin kimakka veisuu heille vastaan. Taivaallisessa ilmestyksessä oli hänelle ilmoitettu lähestyvä kuolemansa; senpä vuoksi ei hurskas rippi-isä Waldramikaan ollut saanut taivutetuksi häntä pakenemaan. "Mökkini on minun taistelutantereeni, missä olen kamppailut sielun pahaa vihollista vastaan; ja Jumalan uljas soturi Pyhä Martinus suojelee minua ruumiillansa", niin puheli hän ja jäi istumaan majaan kaikkien muiden paetessa.

Kun metsälinnoitukseen oli mahdoton ennättää, valitsi Romeias syrjimmäisen erakkomajan. Kalliolla seisoen laski hän Thieto-vanhuksen katon kautta sisään mökkiin, suudeltuaan häntä viimeisen kerran; sitte käski hän teinin paeta matkaansa sanoen: "Minulle voi tapahtua jotakin inhimillistä, mene sinä ja sano metsälinnassa oleville, että kävisivät sokeata katsomassa." Turhaan oli Burkard pyydellyt ja rukoillut häntä seuraamaan viitaten Nisuksen ja Euryaluksen esimerkkiin, jotka myöskin pakenivat metsän hämärään volskilaisten ylivoiman tieltä. "Minun pitäisi silloin juosta liian nopeaan", oli Romeias vastannut, "kuumentuminen on epäterveellistä ja tekee rinnan kipeäksi; minä tahdon vaihtaa pari sanaa noiden perkeleen poikien kanssa."

Hän meni Wiboradin majalle ja koputti luukulle. "Ojennahan tänne kätesi, vanha louhikäärme", huusi hän sisään, "tehkäämme sovinto keskenämme!" Ja Wiborad oli todella ojentanut hänelle kuihtuneen kätensä... Sitte vieritti Romeias muutamia kallionlohkareita jyrkän polun suulle, niin että pääsy Schwarza-laaksosta tuli suletuksi, otti kilven selästään ja heilutteli keihästään; liehuvin hiuksin seisoi hän tuulessa ja puhalsi vielä kerran isoon vartiatorveensa, ensin äkäisesti ja taisteluun vaativasti, sitte hiljaa ja pehmeästi, kunnes nuoli tuli metsästä ja tärähti torven kupuun. Sen perästä valahti kokonainen nuolisade hänen päällensä, mutta hän vangitsi nuolet kilpeensä ja pudisti ne sitte maahan; joskus yritti hunneista joku hiipiä kallioita myöten hänen selkensä taakse, mutta Romeiaksen keihäs karisti ne alas. Hyökkäykset kävivät yhä tuimemmiksi, yhä kiihkeämmäksi taistelun tuoksina, mutta pelottomasta lauloi Wiborad virttään:

"Hävitä heidät, Herra, vihassasi, hävitä heidät, ettei heitä enää ole, jotta he tuntisivat, että Jumala hallitsee Israelia aina maan ääriin saakka. Sela..."

Näin kauvan oli Burkard katsellut tappelun menoa; sitte oli hän kääntynyt pakoon. Silloin oli metsälinnoituksessa käyty levottomiksi ja lähetetty vielä samana yönä muutamia veljiä tutkimaan sokean Thieton tilaa. Erakkojen kummulla oli hiljaista näiden lähestyessä; kuu valaisi surmattujen hunnien ruumiita, ja siellä löysivät veljet...

Äänekäs itku keskeytti kertojaa. Praxedis piteli vaivoin itseään pystyssä nojaten herttuattaren nojatuoliin ja itki katkerasti.

"... Siellä löysivät veljet", jatkoi apotti, "Romeiaan silvotun ruumiin; hänen päänsä olivat hunnit hakanneet irti ja vieneet voitonmerkikseen; hän makasi kilvellään, pidellen yhä vielä kuihtunutta kukkakimppua, kypärikoristettua nyrkitetyssä kourassaan. Jumala olkoon hänen sielulleen armollinen: 'Ken elämänsä alhaalla uskolla päättää, sille Jumala taivaassa autuuden säätää!' Wiboradin mökin ovelle he saivat turhaan koputtaa; sen katolla olivat tiiliskivet rikutut. Silloin nousi yksi heistä katolle ja katsoi sisään: pienen alttarinsa edessä virui eukkoparka verissään, kolme ammottavaa miekanhaavaa pääläessaan; Herra on suonut hänelle marttyyrikruunun pakanain iskuista."

Läsnaolijat pysyivät liikutettuina äänettöminä. Hadwig rouvakin oli liikutettu.

"Toin mukaanni tänne hurskaan vaimon hunnun", virkkoi Cralo, "se on pesty ja pyhitetty hänen verellään; ripustakaa se linnan kappeliin. Ainoastaan sokea Thieto vanhus jäi vahingoittumatta; piilossa vihollisilta nukkui hän syrjäisessä mökissään kalliolla. 'Näin unessa, että ijäinen rauha oli tullut maailmaan', oli hän sanonut veljille, kun nämä herättivät hänet.

"Mutta kaukaisessa Sitter-laaksossakaan ei rauhaa kauvan kestänyt. Hunnit keksivät jälkemme, ja siitä alkoi tuoksina ja meteli sellainen, ettei siinä hongikossa ennen ole moista kuultu. Muurimme olivat vankat ja rohkeutemme luja, mutta nälkäisistä miehistä tuntuu piiritettynäolo ikävältä; toissapäivänä olivat vähäiset ruokavaramme jo loppuun syödyt. Illan hämärtäessä näimme savupatsaita kohoavan palavasta luostaristamme, — silloin mursimme yöllisenä hetkenä itsellemme tien vihollisen lävitse; Herra oli kanssamme ja auttoi meidät onnellisesti hädästä ja omat miekkammekin tekivät osansa; ja nyt olemme tulleet tänne teidän luoksenne..."

Apotti kumarsi herttuattarelle —

"... kodittomina ja orpoina kuin linnut, joiden pesään salama on iskenyt, emmekä tuo mukaanamme muuta kuin tiedon, että hunnit, jotka Jumala hävittäköön, seuraavat kintereillämme..."

"Mitä pikemmin ne tulevat, sen parempi!" lausui Reichenaun apotti uhkamielisesti ja kohotti pikarinsa.

"Voitto Jumalan sotijain uljaille aseille!" toivotti herttuatar ja kilisti hänen kanssaan.

"Ja kosto urhean Romeiaksen puolesta!" virkkoi Praxedis hiljaa ja kyynelsilmin, kun laiha Fridinger joi hänen lasiaan.

Oli tullut jo myöhä ilta. Hurjaa laulua ja aseidenkilinää kaikui vielä alemmasta salista. Se nuori veli, joka oli tullut Mutinasta Reichenahun, oli jälleen virittänyt vartiolaulunsa.

Tilaisuutta totiseen toimeen ei enää tarvinnutkaan kauvan vartoa.

Heribald ja hänen vieraansa.

Reichenaussa oli hiljaista ja autiota, sen jälkeen kun luostarin asukkaat olivat lähteneet sieltä. Heikkopäinen Heribald oli nyt herra ja mestari saarella. Yksinäisyytensä miellytti häntä. Tuntikausia istui hän järven rannalla ja viskeli piikiviä selälle, niin että ne hilpeästi hyppelivät pintaa pitkin. Jos ne jo heti alussa vajosivat pohjaan, torui hän niitä.

Kanatarhan asukkaiden kanssa hän piti ahkeraan puhetta ja ruokki niitä säännöllisesti. "Jos pysytte siivolla", sanoi hän kerta niille, "eivätkä veljet palaja takaisin, niin pitää Heribald teille saarnan." Luostarissa hän monella tavoin huvitti itseään; yksinäisyydessä pistää päähän kaikenlaisia hyödyllisiä aatteita. — Taloudenhoitaja oli suututtanut häntä kieltämällä häneltä nahkaa kenkien paikkaamiseen; sen vuoksi meni Heribald taloudenhoitajan tyhjäksi jääneeseen kammioon, löi hänen ison kivisen vesiruukkunsa sirpaleiksi ja samaten hänen kolme kukkaruukkuaan ja repi hänen olkipatjansa kahtia ja täytti sen lastuilla ja muulla roskalla. Sitte koetti hän itse, miltä tuntuisi näin täytetyllä patjalla maata; kun kova täyte oli kylläkin tuntuva, naurahti Heribald tyytyväisesti ja meni sen jälkeen apotti Vazmannin huoneisiin.

Myöskin apottiin hän oli harmistunut, koska tämä oli monesti antanut rangaista häntä. Mutta apotin suojista kaikki tavarat olivat viedyt mukaan tai pannut lukon taakse, ei hänelle jäänyt muuta kostonnautintoa, kuin että potkaisi apotin nahkaselkäseltä nojatuolilta jalan poikki. Sitte liitti hän sen taidokkaasti jälleen yhteen, niinkuin ei mitään olisi tapahtunut. "Rusahtaapa se aika somasti kokoon, kun apotti palaa ja tahtoo heittäytyä mukavasti vanhaan nojatuoliinsa. Lihaasi on sinun kurittaminen, sanoo Pyhä Benediktuskin. Mutta Heribald ei suinkaan ole tuolia rikkonut, sen ovat hunnit tehneet..." Hän rukoili, veisasi virsiä ja harjoitti hartauttaan, niinkuin veljeskunnan säännöt määräisivät. Säädetty seitsemän hetkeä päivässä hän pysyi tuskallisen tarkasti kopissaan, aivan kuin olisi se hänelle ollut määrätty rangaistukseksi jonkun laiminlyömisen takia, ja keskiyön aikaan laskeutui hän hartauteen alas luostarikirkkoon.

Samaan aikaan, jolloin Heribaldin munkkitoverit istuivat herttuattaren linnassa mässäämässä yhdessä Sankt Gallenilaisten veljiensä kanssa, seisoi tämä alhaalla kuorissa. Pelottavan mustana hiipi yö holvia myöten hänen ympärilleen, ikuinen lamppu tuikutti hämärästi, mutta hän viritti pelottomasti ja heleällä äänellä sisäänkäymisvirren: "Herra, astu minun avukseni! Herra, riennä tuekseni!" ja laului sitte kolmannen psalmin, jota Daavid kerran oli laulanut paetessaan poikansa Absalomien tieltä. Saavuttuaan siihen kohtaan, jossa toisen kuoron oli määrä vastata vastasäkeistöllä, pysähtyi hän vanhan tavan mukaan ja odotti vastausta; mutta kun hiljaisessa kirkossa ei kuulunut hiiskaustakaan, löi hän kädellä otsaansa. "Niin, niin", mutisi hän, "he ovat kaikki poissa ja Heribald on itsekseen..." Sitte tahtoi hän laulaa myöskin neljännekolmatta psalmin, kuten yöllisen hartaushetken sääntö määräsi; mutta silloin sammui ikuinen lamppu, muuan yölepakko oli siivellään sivuuttanut siihen. Ulkona riehui myrsky ja vettä satoi ankarasti; raskaita pisaroita putoili kirkon katolle ja rapisi ikkunoihin. Silloin alkoi hänestä jo viimein tuntua kamalalta. "Pyhä Benediktus", huusi hän korkealla äänellä, "ota armollisesti huomioon, ettei se ole Heribaldin syy, jotta vastasäkeistöä ei lauleta!" Hän kompuroi pimeässä ulos kuorista; tiukka tuulenhenki tulla vihelsi sisään hautakuorin akkunasta, niin että syntyi kamalasti vinkuva ääni. Käytävässä repi toinen tuulenpuuska kaapua hänen päältään. "Joko taas olet täällä, kiusaaja helvetistä", huusi hän, "joko taas minun täytyy tapella kanssasi?"

Yhtään pelkäämättä hän palasi alttarin luo ja tarttui puiseen ristiin, jonka apotti oli jättänyt jällelle. "Pyhän Kolminaisuuden nimessä, astu vain tänne, sinä mato saatana, Heribald odottaa sinua!" Rohkeana seisoi hän alttarin portailla, tuuli jatkoi ulvomistaan, mutta perkelettä ei kuulunut... "Se sai jo kylläkseen viime kerralla!" virkkoi Heribald hymyillen tyytyväisesti. Vuosi takaperin oli paha vihollinen ilmestynyt hänelle ison vahtikoiran hahmossa ja oli haukkunut häntä; mutta Heribald oli varustautunut vahvalla seipäällä ja iskenyt pirua niin urhokkaasti, että seiväs oli katkennut...

Sitte huusi Heribald vielä valikoidun joukon solvaussanoja sinne päin, mistä ilmavirta kävi; mutta kun ketään ei saapunut häntä häiritsemään, asetti hän ristin jälleen alttarille ja "Kyrrie eleisonia" mutisten palasi kammioonsa. Aina kirkkaaseen päivään asti nukkui hän siellä vanhurskaan unta.

Aurinko helotti korkealla taivaalla, kun Heribald asteli hilpein mielin edestakaisin luostarin edustalla. Sittekun hän koulunpenkillä istuessaan oli nauttinut loma-ajan riemuista, ei hänelle oltu juuri suotu aikaa levähtämiseen. "Lepo on sielun pahin vihollinen!" oli P. Benediktus sanonut, ja sen vuoksi olikin hänen oppilaittensa säädetty tarkasti käyttämään ne hetket päivästä, jotka eivät menneet hartauteen, ahkeraan käsityöhön. Heribald ei ollut oppinut minkäänlaista ammattia, jonka vuoksi häntä oli käytetty halkojenhakkaamiseen ja muuhun karkeaan työhön. Mutta nyt hän astui kädet ristissä rinnalla kallistuvien halkopinojen ohitse ja katseli naureskellen ylös erääseen luostarin akkunaan. "No, tulehan toki alas, isä Rudimann", huusi hän, "ja komenna Heribaldia halonhakkuuseen! Sinähän pidit niin hyvää huolta, että veljet tekivät tehtävänsä ja moitit Heribaldia huonoksi Jumalan rengiksi, kun hän katseli taivaalla liiteleviä pilviä, — miksi et nyt täytä virkaasi?"

Mikään kaiku ei antanut vastausta heikkopäisen löpinälle. Silloin veti hän halkopinosta pari alimmaista puuta pois, niin että koko läjä romahti kokoon. "Kaadu vain", jatkoi hän keskustelua, "Heribald pitää tänään vapaapäivää eikä rupea sinua pystyyn pinomaan. Apotti on pötkinyt tiehensä, veljet ovat pötkineet tiehensä, niin että heille tapahtuu vallan oikein, kun täällä kaikki romahtaa maahan."

Näin ansiokkaan työn tehtyään Heribald palasi luostarin puutarhaan. Vallan toisenlaiset mietteet pyörivät nyt hänen aivoissaan: hän ajatteli leikata kimpun kaikkein paraita vihanneksia päivällisateriakseen ja valmistaa ne hienommin kuin isä kyökkimestari konsanaan. Hän herkutteli mielessään ajatteleamalla, miten hän sääliittä käyttäisi hyväkseen öljyruukun sisällystä ja sipuleista valitsisi kaikkein suurimmat ... kun valkeahiekkaisella rannalla äkkiä kohosi tomupilvi ilmaan ja ratsumiehiä näyttäytyi...

"Joko olette siellä?" huusi munkki ja teki ristinmerkin ja hänen huulensa hymisivät hätäistä rukousta; mutta pian laskeutui totuttu tyytyväinen hymy jälleen hänen huulilleen.

"Muukalaisille matkamiehille ja pyhiinvaeltajille annettakoon herranhuoneen ovelta aina kristillinen tervehdys", mutisi hän, "minä menen heitä vastaanottamaan."

Mutta jälleen uusi ajatus välähti hänen aivojensa halki; hän löi kädellä otsaansa ja sanoi: "Enkö ole luostarikoulussa istuessani lukenut vanhanajan historiaa ja kuullut kerrottavan, miten Rooman senaattorit odottivat senoonisia gallialaisia? Viittoihinsa kääriytyneinä, norsunluinen valtikka kädessään, istuivat vanhukset tuoleillaan, kasvot liikkumattomina kuin vaskisilla jumalakuvilla. Latinanopettajamme ei meille turhia jaaritellut; se mahtoi olla todella arvokas vastaanotto! Heribald myöskin osaa sen!"

... Lievä heikkopäisyys saattaa joskus olla kadehdittavakin osa elämässä: mikä muille näyttää mustalta, se on sellaisella varustetulle viherjäistä tai sinistä; mutkittileva on hänen polkunsä, mutta hän ei huomaa käärmeitä jotka ruohokossa väjyvät; ja kuilun ylitse, johon viisas päättää pahkaa syöksyy, hoipertelee hän vaaraa aavistamattakaan...

Kuruulista tuolia ei siihen aikaan sattunut luostarissa olemaan. Heribald vieritti mahtavan tammipölkyn luostaripihaan johtavalle portille. "Mihin tarpeeseen sitte olisimmekaan lukeneet maallista historiaa, jollemme siitä saa ammennetuksi hyviä neuvoja?" virkkoi hän ja istui tyytyväisenä pölkylleen odottelemaan mitä tuleman piti.

Järven toisella rannalla liikkui parvi ratsumiehiä; ohjakset käsivarren ympärille käärittynä ja nuoli jousenjäteellä olivat he vakoillen hiipineet luostarin läheisyyteen, hunnilaisjoukon etuvartijoina. Kun rannan viidakoissa eivät tavanneet mitään väjyksiä, seisottivat he hevosensa hetkeksi huo'ahtamaan; nuoli paiskattiin takaisin viineen, käyrä miekka pistettiin hampaitten väliin, kannukset ratsun kupeisiin — ja niin viskauduttiin suoraan järveen. Ripeästi uivat oivat hevoset laineitten halki ... jo oli etummainen mies toisella rannalla, hyppäsi ratsultaan ja pudisteli itseään kolmasti kuin koira, joka nousee kylmästä kylvystä. Kimakasti kiljaisten päästivät he sitten sisään äänettömään Reichenauhun.

Kuin kivikuva istui Heribald portilla, katsellen pelottomasti oudonnäköisiä tulijoita. Miettimällä inhimillisen kauneuden täydellisyyttä ei hän koskaan ollut hankkinut itselleen levotonta yötä, mutta näky, joka häntä nyt kohtasi, oli niin vallan kamala, että hän ei voinut pidättäytyä supisemasta itseksseen: "Armahda meitä, Herra, laupeutesi jälkeen!"

Satulaan syvään kumartuneina istuivat oudot vieraat ratsuillaan; heidän laihat, hinterät ruumiinsa olivat puetut eläintennahkoihin, takkuisina suortuvina riippui heidän tukkansa alas kuhmuiselta pääläelta, törkeä naama oli keltainen kuin olisi se talilla rasvattu; — etummaisista oli muuan tahallaan leikannut suu-aukkoaan väljemmäksi, niin että se ulottui aina korviin saakka; syvältä kuopistaan katselivat heidän pienet silmänsä epäluuloisesti ulos maailmaan. "Yhtähyvin voisi hunnin sijasta puristella savipalloa käsissään neliskulmaiseksi möhkäleeksi, paiskata siihen jotakin nenän tapaista ja jotain leuvaksi", ajatteli Heribald itseksseen; — mutta siinäpä ne seisoivatkin jo hänen edessään. Hän ei ymmärtänyt heidän sihisevää puhettaan, vaan hymyili rauhallisesti, aivan kuin koko roistojoukko ei häntä ollenkaan liikuttaisi. Tulijat katselivat hetken ihmeissään narrimaista miestä, niinkuin arvostelijat uutta runoilijaa, josta eivät vielä tiedä onko hän lintu vai kala. Sitte tirkisteli yksi heistä paljaaksi ajettua paikkaa Heribaldin pääläella ja osotti käyräsapelillaan sitä tovereilleen, jotka remahtivat irvinauruun. Mutta kun toinen vielä pani nuolen jänteelleen ja härnäsi sillä munkkia, kuohahti Heribaldin mielessä germaalilainen ylpeys moista raakalaisjoukkoa vastaan. "Pyhän Benediktuksen tonsurin nimessä!" huudahti hän kavahtaen pystyyn, "päätäni kruunua ei mikään pakanakoira saa saastuttaa!" Ja hän hyökkäsi lähinnä olevan ohjiin käsiksi, tempasi käyrän miekan hänen kupeeltaan ja tahtoi uljaasti puolustaa itseään... Mutta salamaa nopeammin oli muuan hunneista viskannut paulanuoran hänen kaulaansa ja temmaissut hänet kumoon; he hyökkäsivät kaikki hänen päällensä,

sitoivat hänen kätensä selän taakse, ja jo heilutettiin turmaa tuovia miekkoja hänen päänsä päällä... Silloin kuului etäältä kopinaa ja humisevaa ääntä niinkuin lähestyvistä mahtavasta ratsuparvesta. Se veti hunnit pois mielipuolen kimpusta, he viskasivat hänet kuin hervottoman säkin tammipölkylle ja ajoivat täyttä nelistä takaisin järvenrannalle.

Koko hunnien pääjoukko oli tällä välin saapunut toiselle rannalle; etuvartiat antoivat kimeällä vihellyksellä tovereilleen tiedoksi, että kaikki oli turvallista ja osottivat saaren toisessa päässä matalan kaalamon ylitse tulla. Pian saapuikin hurja joukko saarelle; heitä oli useampia satoja ratsureja. Augsburgin valleilla ja piispa Uodalrikin rukouksen voimasta oli heidän suuri joukkonsa hajonnut; nyt kulkivat he parvittain halki maata. Vartaloltaan, kasvoiltaan ja ryhdiltään he kaikki muistuttivat toisiaan, niinkuin raa'oilla kansoilla kaikkien kasvojenpiirteet ovat kuin samaan kaavaan valetut — heillä ei yksilön tehtävä olekaan kohota ylöspäin joukon seasta, vaan sulautua siihen.

Tällöin kiittelivät hunnilaisjoukon oudot aseet ensi kertaa saaren hedelmäpuistoissa ja viljakentillä, missä ennen munkit vaeltelivat rukouskirja kädessään; käärmeen tavoin kiemurteli heidän pitkä jononsa kapeata polkua pitkin. Meluisa soitto, kympaalien lyöntiä ja viulun ääntä muistuttava, kulki heidän matkassaan; se kaikui terävästi ja kimakasti, sillä hunneilla oli suuret, vaikka epähienot korvat, ja soittajina käytettiin vain niitä, jotka eivät kyenneet ratsastamaan.

Korkealla joukon päällä hulmusi heidän sotalippunsa, johon oli kuvattu vihreä kissa punaisella pohjalla. Lipun luona ratsastivat jotkut johtajista; muiden etunenässä kohosivat Ellakin ja Hornebogin huomiota herättävät vartalot.

Ellakilla oli terävä nenä, jommoista muilla hunneilla ei nähty; hänen äitinsä olikin ollut muuan sirkassilaisneitonen, jota hän sai kiittää kalpeista, miltei ajattelijan tavalla älykkäistä kasvoistaan ja läpitukevasta katseestaan. Hän oli joukon johtava äly; vanha maailma oli tulella ja miekalla kynnettävä uudenmuotoiseksi, se oli hänen elämänvakaumuksensa, ja että silloin oli parempi olla kyntäjänä kuin kynnettävänä nevana. Hornebog oli laiha ja hinterä mies, hänen musta tukkansa oli palmikoitu kummallekin ohimolle kahdeksi suureksi yksinäiseksi palmikoksi, ja päässä oli leveillä kotkansiivillä koristettu kypärä. Hän oli hunnilaisen ratsastajan esikuva; satula oli hänen kotinsa, telttansa ja palatsinpa; ampuipa hän myös linnun lennosta ja ohi ratsastaessaan erotti sapeliniskulla ihmiseltä pään rungosta. Huotrassa riippui hänellä kuusisyinen palmikoitu ruoska, korkeimman päällikkövallan paljonsanova merkki.

Päämiesten ratsujen selkiä peittivät kallisarvoiset koruommellut kankaat, joillakuilla messupukukin — puhuva todistus siitä, että he jo ennenkin olivat luostareissa vierailleet. Muutamissa vaunuissa joukon jälkijatkossa kuletettiin suuri sotasaalis.

Muulien vetämällä rattailta vaskisten kenttäkattiloiden ja muiden keittoastioiden vieressä istui kyyryisenä vanha ryppyinen akka. Hän varjosti kädellään silmiään ja tähysteli vasten aurinkoa; siellä kohosivat Hegaun kukkulat taivasta kohden, hän ne hyvin tunsi ... akka oli metsänrouva. Ekkehardin kodistaan karkottamana hän oli samonnut vieraisiin maihin, ja koston ajatus kyti hänen mielessään hänen aamuin herätessään ja illoin maata pannelsaan. Siten saapui hän harhailevalla vaellusmatkallaan Augsburgiin; sen vuoren juurella, missä schwaabilais-jumalattarella Zisalla muinoin oli ollut puinen tempelinsä, paloivat nyt hunnien leirivalkeat; hän liittyi heihin.

Komealla mustalla juoksijalla ratsasti metsänrouvan vierellä nuori neitonen, hameet korkealle käärittyinä. Hän oli reippaan ratsastajaelämän koko muhkeassa täyteläisyydessä; pystynenän alla väreili viekotteleva huulipari, tummat silmät säkenöivät, tukka oli kiedottu hölläksi palmikoksi, jota kiinnittävä punainen nauha lepatteli ilmassa kuin laivan lippu; väljän miehustan yli riippui jousi ja nuolikontti. Tämä ratsuaan tanssittava hunnilainen Artemis oli Erica, kanervakukkanen. Hän ei ollut hunnien heimoa, vaan olivat nämä Pannonian aroilla ratsastaessaan löytäneet hänet yksikseen jätettynä, itkevänä pienenä lapsena ja olivat ottaneet hänet mukaansa, ja heidän leirissään hän oli varttunut suureksi. Kuka häntä miellytti, sitä hän hyväili, jos joku häntä suututti, sitä puri hän käteen. Botund, hunnien vanha majoitusmestari, oli häntä rakastanut; Irkund, nuori sankari, oli surmannut hänet kanervakukkasen takia; mutta kun Irkund tahtoi nauttia tytön lempeä, tuli Zobolfu ja teki terävällä keihäällään hänelle saman palveluksen, jonka tämä itse pyytämättä oli osottanut Botundille; — niin moninaiset olivat Erican elämänvaiheet: aina uusia teitä, uusia maita ja uusia lemmensuhteita. Mutta hunnilaisjoukkoon hän oli kasvanut kiini, oli ikäänkuin sen hyvä hengetär, ja nämä raa'at soturit kohtelivatkin häntä taikauskaisella kunnioituksella. "Niin kauvan kuin kanervakukkanen kukoistaa keskellämme", sanoivat he, "voitamme me maailman. Eteenpäin!"

Heribald virui sidottuna luostarin portilla. Hänen ajatuksensa olivat murheelliset; iso parma surisi hänen päänsä ympärillä, eikä hän voinut selän taakse köytetyillä käsillään hätistää sitä kimpustaan. "Heribald käyttäytyi sangen arvokkaasti", puheli hän itselleen, "kuten vanha roomalainen istui hän odottamassa vihollista; nyt makaa hän köytettynä pihakivityksellä ja parma istuu julkeasti hänen nenälleen; semmoinen on arvokkaisuuden palkka! Heribald ei enää iki maailmassa tule osottamaan

arvokkaisuutta! Piikkisikojen kesken on semmoinen ominaisuus aivan tarpeeton!"

Niinkuin metsäpuro, jolta sulku on poistettu, vyöryi nyt hunnilaisparvi luostarin pihaan.

Silloin tuntui Heribald raukasta vasta oikein kamalalta. "Oi taloudenhoitaja!" jatkoi hän mietteitään, "vaikka sinä seuraavalla kerralla kieltäisitkin minulta nahan lisäksi vielä paidan ja kaapun, niin pakenenpa totta vie täältä vallan alastonna!"

Vakoojat astuivat Ellakin luo ja ilmoittavat löytäneensä ainoastaan yhden yksinäisen munkin. Hän viittasi heitä tuomaan tämän lähemmäksi; he avasivat silloin Heribaldin siteet, panivat hänet seisomaan pihalle ja osottivat nyrkiniskuilla ja potkuilla minne päin hänen piti astua. Hitaasti kulki poloinen eteenpäin muristen tyytymättömästi itseksensä.

Sanomattoman ylenkatseellinen väre lennähti hunnilaispäällikön huulille, kun hän näki tämän kurjan olennon edessään; huolettomasti viskasi hän ohjakset hevon kaulalle ja kääntyi satulassaan taaksepäin.

"Katsohan millaiselta saksalaisen taiteen ja tieteen edustaja näyttää!" huusi hän Ericalle. — Monilla rosvoretkillään Saksan halki oli Ellak oppinut hiukan saksankieltä. "Missä ovat saaren asukkaat?" kysyi hän käskäväisesti Heribaldilta.

Tämä viittasi kaukaiseen Hegauhun päin.

"Asestettuinako?" tutki Ellak edelleen.

"Jumalan palvelijat ovat aina asestetut, sillä Herra on heidän aseensa ja kilpensä."

"Hyvin sanottu!" nauroi Ellak, "miksi sinä sitte olet jäänyt jällelle?"

Heribald kävi hämille. Rikkinäisiä kenkiään ei hän kehdannut mainita jäämisensä syyksi. "Heribald on utelias", sanoi hän, "hän tahtoi nähdä, miltä pirun pojat oikeastaan näyttävät..."

Ellak tulkitsti seurueelleen munkin kohteliaat sanat. Hirnuva naurunhohotus kajahti miesten riveistä.

"Minä annan lyödä sinut kuoliaaksi", virkkoi Ellak välinpitämättömästi.

"Se on minulle oikein", sanoi Heribald, "miksi jäinkään tänne muista jällelle!"

Ellak tähysteli juroa veitikkaa tutkivin katsein, ja toinen ajatus välähti hänen päähänsä. Hän viittasi lipunkantajaa luokseen. Tämä tuli liehuttaen viheriällä kissalla koristettua sotalippua käsissään. Kissa oli kerran ilmestynyt hunnilaiskuninkaalle Etzelille hänen nuoruudessaan; hän oli unelmoiden istunut enonsa Rugilaan teltassa ja miettinyt, ruvetako ehkä kristityksi ja palvella Jumalaa ja tieteitä; silloin tuli kissa. Rugilaan aarteista oli tämä löytänyt Byzantiumista ryöstetyn kultaisen valtaomenan ja leikkitteli sillä, viskellen käpälillään sitä edestakaisin. Ja Etzel kuuli äänen lausuvan itsessään: "Munkkia sinusta ei tule, vaan olet sinä leikkivä maanpallolla niinkuin tämä kissa valtaomenalla!" Ja hän huomasi, että hunnilaisten jumala Kutka oli ilmestynyt hänelle, ja hän meni ja heilutti miekkaansa kautta neljän maanpiirin, antoi kyntensä kasvaa pitkiksi ja tuli, miksi hänen pitikin tulla, *Attilaksi*, hunnien kuninkaaksi, Jumalan vitsaksi!...

"Lankeaa polvillesi!" huusi Ellak ratsultaan, "sitä, joka lippuun on kuvattu, sinun pitää kumartaen palvella!"

Mutta Heribald seisoikin juurtuneena maahan.

"En tunne sitä!" sanoi hän naurahtaen höperösti.

"Hunnien jumalaa!" huusi päällikkö suuttuen. "Polvillesi, kaapuniekka, tahi..." hän löi käyrää miekkaansa.

Mutta Heribald naurahti uudelleen ja vei etusormen otsalleen. "Huonostipa tunnette Heribaldin", lausui hän, "jos luulette hänen antavan taivuttaa itseänsä tuommoiseen. Kirjoitettu on: 'Kun Jumala oli luonut taivaan ja maan ja pimeys oli syvyyden päällä, sanoi hän: Tulkoon valkeus!' Jos Jumala olisi kissa, ei hän olisi sanonut: 'Tulkoon valkeus!' Heribald ei lankea polvilleen tuommoisen jumalan eteen!..."

Muuan hunnilainen ratsastaja astui huomaamatta hänen luokseen, nykäsi häntä kaavunliepeestä ja supisi hiljaa hyvällä schwaabin murteella hänen korvaansa: "Maanmieheni, minä sinun sijassasi polvistuisin, sillä nämä ovat hirvittävää väkeä". Varottaja oli nimeltään Snewelin ja kotoisin Riessgaun Ellwangenista, hyvä schwaabi siis syntyperältään, mutta aikojen kuluessa muuttunut hunniksi, joiden keskuudessa hän hyvin viihtyi. Ja hän puhui hiukan suhuuttavalla äänellä, sillä häneltä oli poissa neljä etuhammasta ja myöskin joitakuuta takahampaita; tämäpä seikka olikin oikeastaan syy, miksi hänestä oli tullut hunni. Nuorina päivinä nimittäin, ollessaan silloin vielä rauhallinen ajuri Salvatorin pikku

luostarissa kotiseudullaan, oli hänet lähetetty viemään joku määrä kimaltelevaa Neckarinviiniä keisarillisen turvakirjeen ja hyvän suojelusjoukon turvissa Magdeburgin isoille markkinoille. Sinne tuli pakanallisia pappeja Pommerista ja Wendeinmaalta ostamaan uhriviiniä, ja hän teki hyviä ansioita kaupatessaan tavaransa kolmipäisen Trigloff-jumalan valkopartaiselle ylipapille Stettinin isosta temppeleistä. Mutta sitte jäi hän pitämään valkopartaisen pakanapapin kanssa viininmaistajaisia, ja tälle maistui schwaabilainen nektari niin hyvältä, että hän tuli innostuneeksi ja rupesi kristitylle ylistämään kotimaansa ihanuutta, sanoen että vasta siellä Oderin ja Spreen välillä maailma alkaakin, ja tahtoi kääntää hänet väkisin kolmipäisen Trigloffin ja mustan-valkean kirjavan auringonjumalan Radegastin ja suloisten ajatusten jumalattaren Radomysin palvelijaksi. Mutta tämä oli jo liikaa hyvälle Ellwangenin miehelle. "Tepä olette vasta inhottava wendiläinen suupaltti!" huusi hän ja viskasi juomapöydän kumoon ja karkasi pakanan kimppuun, niinkuin nuori jättiläinen Siegfried pitkäpartaisen peikon Alberichin kimppuun, ja kiskasi käsikahakassa suuren tukon hänen harmaasta parrastaan. Mutta ylipappi huusi kolmipäistä Trigloffia avukseen ja antoi raudoitettulla uhrisauvallaan hänelle sellaisen iskun, että hänen leukapieltensä kauneus iki ajoiksi meni. Ja ennenkun hampaaton schwaabilainen oli jälleen tullut tajuihinsa, oli hänen valkopartainen vihamiehensä paennut tiehensä, eikä hänelle enää tullut tilaisuutta kostaa; mutta ajaessaan ulos Magdeburgin portista pui hän nyrkkiään pohjoiseen päin ja kirskui: "Me vielä kerran tapaamme toisemme!" Ja kun kotiseudulla vielä pahasti naurettiin hänen hampaattomuudelleen, meni hän vimmastuneena hunnien joukkoon ja ajatteli itsekseen, että kun hän näiden mukana kerran ratsastaa pohjoiseen, kostaa hän verisesti kolmipäiselle Trigloffille ja kaikille sen palvelijoille...

Mutta Heribald ei totellut tätä omituista ratsastajaa. Metsänrouva oli hypähtänyt vaunuistaan ja osotti pahasti irvistellen Ellakille munkkia. "Olen tähdistä lukenut", lausui hän, "että keropäät miehet tulevat tekemään meille turmiota. Teidän pitää pahan poistamiseksi hirttää tämä kurja luostarin porttiin, kasvot kohti vuoristoa!"

"Vetäkää se ruoja hirteen!" huusivat monet joukosta, jotka olivat ymmärtäneet metsänrouvan eleet.

Ellak oli uudelleen kääntynyt Erican puoleen. "Tällä hirtehisellä on periaatteitakin", lausui hän pilkallisesti. "Kysymys on hänen hengestään, ja hän kieltäytyy notkistamasta polviaan. Mitä teemme, kanervakukkanen, ripustammeko hänet hirteen?"

Heribaldin henki heilui hennossa langassa. Hän näki ympärillään pelottavia kasvoja, hänen rohkeutensa alkoi mennä, itku oli jo lähellä; mutta oikea neuvo juolahtaa vaaran hetkenä mielipuolenkin päähän: — tähden tavoin loistivat hänen edessään kanervakukkasen kukoistavat kasvot, ja hän hypähti tuskallisina askelin Erican luo. Tämän eteen ei hänen ollut vaikea polvistua, sillä tytön sulous sytytti hänessä luottamusta, ja kohotetuina käsin rukoili hän tältä turvaa.

"Katsokaas, katsokaas!" huusi kanervakukkanen. "Saaren mies ei olekaan niin tyhmä, miltä hän näyttää. Hän taivuttaa polvensa mieluummin Ericalle kuin punavihreälle kissalle." Hän katseli armollisesti kurjaa raukkaa, hypähti alas ratsultaan ja hyväili munkkia rajusti kuin puolivilli eläin. "Elä pelkää", sanoi hän, "sinä saat pitää henkesi, vanha mustakaapu!" Ja Heribald luki hänen silmistään, että tyttö tarkotti täyttä totta vakuutuksellaan. Hän osotti vielä sormellaan metsänrouvaa, joka häntä enimmäksi oli pelottanut; mutta Erica pudisti päätään: "Se ei sinulle mitään tee!" Silloin hypähti Heribald hyvillä mielin muurille, millä kukki metsäruusuja ja syreenejä; hän taittoi niistä moniaan oksan ja ojensi ne hunnilaiskaunottarelle. Meluisa riemu kajahti luostarin pihassa. "Kanervakukkanen eläköön!" huusivat ratsumiehet ja kalistivat aseitaan. "Huuda sinä mukana!" kuiskasi Ellwangenin mies pelastetulle. Nyt kohotti Heribaldkin äänensä ja huusi hartaasti: "Eläköön!" Kyyneleitä välkkyi hänen silmissään.

Hunnilaiset laskeutuivat alas satuloistaan.

Koiraparven lailla, joka illalla kärsimättömänä odottaa metsästysretken alkamista, jolloin saarrettu hirvi joutuu sen saaliiksi, vartosivat hunnit ahnaasti luostarin portilla, kunnes Ellak antoi merkin ryöstämiseen. Hurjassa vauhdissa syöksyivät he sisään, pitkin käytäviä, portaita ylös ja alas ja viimein kirkkoon kävi tämä meluava kulku. Kiihkeän odotuksen ja pettyneitten toiveiden huudahduksia kuului sekasin; munkkien kammiot tutkittiin läpikotaisin, mutta vain vähän taloustarpeita niistä löydettiin.

"Näytä meille aarrekkammiot!" sanoivat he Heribaldille. Tämä kernaasti noudattikin heidän tahtoaan, sillä hän tiesi kalleimmat aarteista viedyiksi pois. Ainoastaan hopeoituja kynttiläjalkoja ja iso lasinen smaragdi olivat saatavissa. "Huono luostari!" huusi hunneista joku, "lemmon kerjäläisiä!" ja tallasi raudoitettulla korollaan väärää jalokiveä, niin että suuri pala irtautui siitä. Heribaldia he palkitsivat nyrkiniskuilla, niin että hän surullisena hiipi matkoihinsa.

Ristikäytävässä tuli hunni Snewelin häntä vastaan. "Maanmieheni", huusi tämä, "minä olen vanha viininkulettaja, sanoppa missä täällä on viinikellari?" Heribald johdatti hänet alas, naurahtaen tyytyväisesti nähdessään kiinimuuratun pääoven ja nyökkäsi tuoreelle kalkkirappaukselle tuttavallisesti

päätään, yksin tietäen sen salaisuuden. Ellwangenin mies ei jällel jätettyjen viiniammeiden luo päästyään kauvan siekaillut, vaan mursi sinetin, työnsi hanan reikään ja laski kypärinsä viiniä täyteen. Pitkän pitkä oli hänen siemauksensa. "Voi kukonharja ja pakanainluola!" virkkoi hän pyristellen ruumistaan kuin kuumeessa, "tämän juoman takia ei minun olisi tarvinnut lähteä huimien joukkoon!" — Hän kutsui toverejaan hinaamaan ammeet ylös, mutta huolestuneena astui Heribald esiin ja pudisti muuatta ryöväreistä vaatteenliepeestä. "Elä hyvä mies", sanoi hän surkeannäköisenä, "mitäs minulle sitte jää juotavaksi, kun te olette lähteneet matkaan?"

Nauraen selitti Snewelin hunneille munkin surun. "Narri saakoon myöskin osansa!" sanoivat nämä ja jättivät pienimmän kolmesta ammeesta koskemattomana jällel; vallan liikutettuna sellaisesta kohteliaisuudesta puristi Heribald lujasti heidän käsiään.

Ylhäällä pihalla nousi ankara melu. Jotkut hunneista olivat tutkineet kirkonkin ja kohottaneet siellä erään haudan kannen; sieltä irvisteli heitä vastaan luurangon naama mustan kaavun sisästä, ja se säikähdytti hunnejakin. Kaksi muuta kiipesi kirkontorniin, jonka huipussa tavallisuuden mukaan kullattu kukko osotti tuulensuuntaa. He lienevät pitäneet sitä joko jonakin luostarin suojelusjumalana tai ehkä oikeana kultana; rohkeasti kapusivat he ylös sen juureen ja pistelivät sitä keihäillään... Silloin valtasi heidät äkkiä huimaus, kohotetut käsivarret vaipuivat alas — he horjahtivat — kamala huuto kuului heidän kurkuistaan, ja perätysten putosivat he alas luostarinpihaan taittaen niskansa.

"Pahoja enteitä!" arveli Ellak itsekseen. Hunnit päästivät kauhunhuudon, mutta pian oli onnettomuus unhotettu; miekka oli jo niin monta heidän tovereistaan kaatanut, että mitä merkitsi enää kahden henki?

He kantoivat ruumiit luostarin puutarhaan. Heribaldin aamulla kumoomasta halkopinosta ladottiin rovio; luostarin kirjastosta tuotiin harvat jällel jätetyt kirjat, joilla rovio saatiin sytytetyksi.

Ellak ja Hornebog astuivat joukon halki rovion luo. Ahdattuna halkojen väliin näkyi muuan sirosti piirretty käsikirjoitus; kultaiset alkukirjaimet loistivat sen taitetuilla lehdillä. Silloin veti Hornebog käyrän miekkansa tupesta ja lävisti sillä pergamentin; kohottaen sitä miekan käressä kysäsi hän toveriltaan: "Mitä tietävät nuo piirut ja variksen varpaat, veli?"

Ellak otti lävistetyn kirjan ja selaili sen lehtiä; hän oli saanut niin paljon sivistystä, että osasi latinaakin.

"Länsimaitten viisautta!" vastasi hän. "Muuan Boëthius on kirjoittanut siihen kauniita juttuja filosofian lohdutuksista."

"Fifo — sofia, veljeni", sanoi Hornebog, "mikä se semmoinen lohduttaja on?"

"Kaunis nainen se ei ole eikä myöskään mikään viinilaji", vastasi Ellak. "Sitä on vaikea hunninkielellä selittää... Kun joku ei tiedä, mitä varten hän on maailmassa, ja paneutuu päälleen seisomaan saadakseen siitä selvää, sitä likimittain on länsimaalaisten filosofia. Ja se, joka tällä tavalla lohdutti itseään Pavian vesitornissa, lyötiin sen vuoksi nuijilla kuoliaaksi..."

"Pitäköön hyvänään", sanoi Hornebog. "Kenellä on miekka kädessä ja ratsu säärrien välissä, se tietää kyllä mitä varten hän maailmassa on. Ja jollemme sitä paremmin tietäisi kuin ne, jotka tuommoisia variksenvarpaita riipustelevat aasinnahalle, niin olisivat ne vuorostaan meidän niskassamme Tonavan varsilla, emmekä me juottaisi ratsujamme schwaabilaismerestä."

"Mutta arvaatteko mikä onni se kuitenkin on, että tuollaista maailmassa valmistetaan?" kysyi Ellak ja viskasi Boëthiuksen takaisin rovioon.

"Mitä tarkoitatte?"

"Sitä, että käsi, joka on tottunut pitelemään kynänvartta, ei koskaan kelpaa kalpaa heiluttelemaan, ja jos mielettömyys, joka yksityisiä päitä sekottaa, pääsee kirjan muotoon, turmelee se vielä satoja muita päitä. Sata sellaista pölkkypäätä enemmän, se on sata kelpo ratsastajaa vähemmän; tämä se on meidän eduksemme, kun kulemme yli rajan. Niin kauvan kuin länsimaissa kirjoja kirjoitetaan ja synoodeja pidetään, saavat lapsemme huoletta siirtää leiriään yhä lännemmäksi, niin ennusti jo suuri Attila jälkeläisistään."

"Ylistetty olkoon suuri Attila!" lausui Hornebog kunnioittavaisesti.

Silloin huusi ääni heidän takanansa: "Antakaa kuolleiden levätä!" Ja tanssivin askelin tulla sipsutti Erica molempien miesten luo. Hän oli ollut tarkastamassa luostarisaalista; muuan punasilkkinen alttarivaate oli löytänyt armon hänen silmissään ja hän oli poimutellut sen vaipan tapaisesti hartioilleen.

"Kelpaanko täten teille?" kysyi hän keikauttaen tyytyväisesti päätänsä.

"Kanervakukkanen ei tarvitse mitään schwaabilaisten epäjumalanpalvelijain koruja keltataksensa meille!" sanoi Ellak synkeästi. Silloin hypähti tyttönen hänen luokseen, silitti kädellään hänen takkuista mustaa tukkaansa ja huusi: "Eteenpäin! Ateria on valmis!"

He astuivat pihaan. Luostarin koko heinävaraston olivat hunnit hajottaneet permannolle ja maaten heinissä söivät he ateriaansa. Heribald seisoi käsivarret ristissä rinnalla katselemassa tätä menoa. "Nuo pirun pojat eivät edes osaa istuakaan jokapäiväisen leipänsä ääressä, niinkuin kristityn ihmisen tulee", ajatteli hän, mutta varoi sitä ääneen lausumasta, sillä tiheät iskut olivat opettaneet hänet varovaiseksi.

"Heittäydy sinäkin pitkäksesi, kaapuniekka, saat syödä muiden mukana", huusi Erica viitaten häntä noudattamaan muiden esimerkkiä. Hän katsahti Ellwangenin mieheen; tämä virui heinillä polvet koukussa, niinkuin ei eläessään muuhun asentoon olisi tottunutkaan syödessään. Heribaldkin yritti tehdä samoin, mutta nousi hetkisen perästä seisaalleen, sillä makaaminen syödessä tuntui hänestä kristitylle arvottomalta. Hän nouti luostarista tuolin ja istui sille.

Kokonainen härkä oli paistettu vartaassa hunneille päivälliseksi. Ja mitä luostarinkeittiö muuta tarjosi, se katosi nopeasti hunnien nälkäisiin vatsoihin. Lyhyellä miekalla oli liha leikeltä palasiksi ja sormet tekivät veitsen ja haarukan virkaa. Keskellä pihaa seisoi iso viinitynnyri pystyssä, ja jokainen ammensi siitä mielensä mukaan; siellä täällä kierteli taidetekoinen ehtoolismalja juoma-astiana. Heribaldillekin tarjottiin viljalta viiniä, mutta hänen hiljalleen ja tyytyväisenä sitä ryyppäillessään lensi puoleksi kaluttu luu hänen päähänsä. Tuskasta parahtaan katsahti hän ylös, mutta näki silloin, että moni muukin syöjistä jakoi hänen kanssaan saman kohtalon; luiden viskaaminen toisten päälle oli hunnilaisten tapa aterian jälkeen.

Viinin tulistuttamina alkoivat he raa'asti laulaa. Pari nuoremista ratsureista esitti erään vanhan laulun kuningas Attilan kunniaksi; siinä kerrottiin, miten hän voitti ei ainoastaan miekalla, vaan myöskin rakastettavuudellaan, ja mainittiin muutamilla pilkallisilla säkeillä roomalaisen keisarin sisaresta, joka jo etäältä tarjosi kätensä ja sydämensä hunnilaiskuninkaalle, ilman että tämä otti niitä vastaan.[26]

Huuhkajien huudolta ja konnien kurnuttamiselta kaikui hunnien laulu: kun he olivat päässeet sen loppuun, astuivat jotkut Heribaldin luo ja merkeillä ja eleillä tekivät hänelle ymmärrettäväksi, että häneltäkin odotettiin laulua. Hän yritti vastustella, mutta se ei auttanut mitään. Silloin viritti hän totisena ja miltei itkusuin vastasäkeistön pyhän ristin kunniaksi, joka alkaa sanoilla: *Sanctifica nos!* Kummastellen kuuntelivat juopuneet raakalaiset vanhan kirkkolaulun pitkiä koko-ääniä, jotka kaikuivat heidän korviinsa kuin äänet erämaasta. Suuttuen kuunteli sitä myöskin metsänrouva vaskikattilansa äärestä; viimein tämä ei enää voinut pidättää itseänsä, vaan hiipi veitsi kädessä Heribaldin luo, tarttui hänen tukkaansa ja yritti leikata häneltä niskasuortuvat — pahin häväistys, minkä hengellisen miehen pyhitetylle päälle voi tehdä.

Mutta Heribald työnsi eukon pois kimpustaan ja jatkoi säikähtämättä lauluaan. Se oli hunnien mieleen, he nostivat meluvia suosionhuutoja, symbaali ja viulu rupesivat säestämään laulua, ja Erica, josta munkin laulu alkoi tuntua ikävältä, tuli hänen luokseen ja tarttui häneen sääliväisen kujeilevasti. "Laulun perästä tulee tanssi!" huusi hän ja veti munkin mukaansa huumaavaan yhteiskarkeloon. Heribald ei enää tiennyt, mitä hänelle tapahtui. Kanervakukkasen povi aaltoili lähellä hänen omaansa. "Tanssipa Heribald taikka ei, se on vain pieni rengas tässä kauhistuksen ketjussa" — ajatteli hän itsekseen ja nosteli sandaalin verhoamaa jalkaansa urheasti tanssin tahdissa; kaapu liehui hänen ympärillään, yhä lujemmin puristi hän hunnilais-impeä povelleen, ja kuka tiesi mitä vielä olisi tapahtunut, jollei neitonen viimein punottavin poskin olisi ryöstäytynyt irti tanssittajansa sylistä ja lyöden häntä keveästi kasvoihin juossut päälliköiden luo, jotka totisesti katselivat teuhaavaa joukkoa.

Leikki oli lopussa ja viinin höyryt hälvenneet humalaisten miesten päästä; silloin antoi Ellak käskyn haudata kuolleet. Silmänräpäyksessä istui koko joukko satulassa ja ratsasti rivittäin polttorovion luo. Vanhin hunneista pisti vainajain hevokset kuoliaaksi ja ne laskettiin isäntiensä ruumiiden ääreen; vanha hunni huusi hirvittävän manauksen kokoutuneiden yli, heilutti sitte soihtuaan ilmassa ja sytytti rovion; — Boëthiuksen "Filosofian lohdutus", pihkaiset halot, käsikirjoitukset ja kuolleiden ruumiit kilpailivat räiskämisessä ja säkenien lennättämisessä, ja mahtava savupatsas kohosi taivaalle.

Paininheitolla, aseleikeillä ja kilpajuoksulla vietettiin vainajien peijaisia. Aurinko teki laskuaan. Hunnilaisparvi jäi luostariin yöksi. —

— Tämä tapahtui pääsiäisen edellisenä torstaina Reichenaun saarella. Tieto hunnien hyökkäyksestä saapui pian Radolfszellin ympärillä oleviin kalastajamajoihin. Kun Moengal, sen paikan pastori, toimitti kirkossa aamujumalanpalvelusta, laski hän kuulijansa vielä kuudeksi; iltapäivällä seurakunnan luku oli supistunut kolmeen, hän itse mukaan luettuna.

Vihapäissään istui hän tuvassaan, jossa hän kerran oli Ekkehardia vierasvaraisesti kestinnyt. Silloin nousi savupilvi hunnien kuolinroviosta taivaalle; hän astui akkunaan... Taivas loimotti aivan kuin koko luostari olisi ollut liekeissä, ja kirvelevää katkua tuli järven yli. "Hiihaa-hoi!" huusi Moengal, "iam proximus ardet Ucalegon! jopa palaa naapuri Ukalegonin luona! Sittepä on minunkin pantava taloni kuntoon. Nyt ulos, vanha Cambutta!"

Cambutta ei ollut mikään palvelus-impi, vaan iiriläiseen tapaan veistetty jättiläismäinen nuija, Moengalin mielisota-ase.

Hän pani messukalkin ja öylättilautasen hirvennahkaiseen jahtilaukkuunsa; — muutapa kultaa ja aarretta ei hänellä ollutkaan. Sitte hän kokosi koiransa ja haikaranmetsästyksen opetetut jahtihaukkansa ja viskasi niiden eteen kaiken lihan ja kalan mitä hänen aitassaan oli. "Syökää itsenne kylläisiksi, lapseni, jottei noille Jumalan kiroamille maanvaivoille jää mitään jällelle!"

Sitte meni hän kellariin ja halkaisi viiniammeen kahtia, niin että kimalteleva neste virtasi lattialle. "Elkөөn pisaraakaan järviiniä jääkö noiden pirujen varaksi Moengalin pappilassa!" Vain etikkaruukun hän jätti koskematta.

Kristallikirkkaan voin päälle puunelikossa hän ripotti tuhkeroksen. Vielä hän hautasi onkensa ja metsästystarpeensa, särki sitte akkunat ja ripotti lasipalaset huolellisesti lattialle ja kynnykselle, terävät käret ylöspäin; — kaiken tämän hän teki tervetuliaisiksi hunneille. Haukat hän laski vapauteen. "Voikaa hyvin!" huusi hän niille, "ja pysytelkää läheisyydessä, kohta saatte hunnien raatoja kalutaksenne!"

Täten oli talo asetettu "tarpeelliseen kuntoon". Laukku yhdellä ja nahkainen metsäpullo toisella kupeellaan, kaksi keihästä kädessä ja Cambutta selässä: siten varustettuna lähti Moengal-vanhus monivuotisesta pappilastaan, Herran totisena sotijana.

Jonkun matkaa oli hän jo kulkenut, taivaan ollessa liekkien ja savun tummentamana; — "Seis!" huudahti hän, "olenpa unohtanut jotakin!"

Hän palasi takaisin majalleen. "Tuliaistervehdyksen ansaitsee tuo keltanaamainen lemmonjoukkio toki saada!" Hän otti laukustaan palasen punaliitua ja kirjoitti iiriläisillä kirjaimilla pari sanaa pappilan hietakiviseen portikkoon. Rajusateet ovat niitä sittemmin kuluttaneet, eikä kukaan ole osannut niitä tulkita, mutta varmasti oli se voimakas manaus, jonka Moengal-vanhus puki iiriläisiin riimuihin.

Sitte alkoi hän astua tanakasti korkeaa Twieliä kohti.

NELJÄSTOISTA LUKU.

Hunnilaistaistelu.

Pitkänperjantain aamu oli tullut. Vapahtajamme kuoleman muistoa ei tänäpäivänä vietetty korkealla Twielillä sillä hiljaisella tavalla, millä kirkko sen määrää vietettäväksi. Vanhan Moengalin tulo oli hälventänyt kaikki epäilykset vihollisen lähestymisestä; vielä yömyöhään oli linnassa pidetty sotaneuvottelu ja tultu siihen yksimieliseen päätökseen, että oli rynnättävä vihollista vastaan ja tarjottava sille taistelu avoimella kentällä.

Himmeänä oli noussut keväinen aurinko, ja pian oli se jälleen pilvien peittämä. Myrskytuuli kohisi maan yli ja painoi pilviröykkiöt alas kaukaisen Bodenjärven pintaan, niin että näytti siltä kuin yhtyisivät toisiinsa ilma ja vesi. Silloin tällöin pääsi auringonsäde pilkistämään pilvien lomitse; se oli alkavan kevään vielä päättymätöntä taistelua talven valtoja vastaan. Miehet olivat nousseet sijoiltaan ja varustelivat itseään päivän vakavaan työhön.

Tornikammiossaan asteli Ekkehard vaitonaisena edestakaisin, kädet ristittyinä rukoukseen. Kunnioittava tehtävä oli hänelle uskottu. Hänen oli määrä pitää kokoutuneelle sotajoukolle saarna ennen tappeluun menoa; sen vuoksi rukoili hän voimaa ja ajatusten rohkeata lentoa, jotta hänen sanansa tulisivat säkenöitseviksi kipinöiksi, sytyttämään kaikkien sydämissä taistelunhalun kuuman liekin.

Äkkiä avautui hänen kammionsa ovi. Sisään astui herttuatar ilman Praxedista; hän oli heittänyt monipoimuksen vaipan aamupukunsa yli suojatakseen itseään aamukylmältä, kenties myöskin

pysyäkseen tuntemattomana astuessaan vieraiden keskitse torniin. Keveä punerrus lennähti hänen poskilleen, kun hän seiso yksinään nuoren opettajansa edessä.

"Lähdettekö tänään toisten mukana taisteluun?" kysyi hän.

"Minä lähden", vastasi Ekkehard.

"Halveksisinpa teitä, jos olisitte toisin vastannut", sanoi korkea rouva, "ja te lienette ennakolta arvannut ettei ole tarpeen pyytää lupaa minulta lähteäkseenne sellaiselle matkalle. Ettekö edes ole ajatellut ottaa minulta jäähyväisiä?" jatkoi hän hiukan nuhdellen.

Ekkehard seisoi hämillään. "Tänään lähtee linnastanne ulos jalompia ja parempia miehiä", sanoi hän; "apotit ja ylimykset tulevat olemaan ympärillänne; kuinka voisin minä silloin ajatellakaan jäähyväistenottoa, vaikkapa..." Hänen äänensä sortui kurkkuun.

Herttuatar katseli häntä pitkään. Molemmat vaikenivat.

"Minä tuon teille jotakin, josta tulee olemaan teille apua taistelun tuoksinassa", lausui herttuatar hetkisen kuluttua. Hän otti vaippansa alta esiin kallisarvoisen miekan kalliine kantimineen; maidonvalkea akaattikivi loisti sen kahvassa. "Se on herra Burkhardin, autuaan miesvainajani, kalpa. Kaikista aseistaan piti hän tätä suurimmassa arvossa. 'Sillä kalvalla voi halkoa vaikka kallioita, eikä se säry eikä murru', sanoi hän usein. Teidän on tehtävä sille kunniaa!"

Hän ojensi aseensa Ekkehardille, joka otti sen ääneti vastaan. Ennaltaan kantoi hän jo rautapaitaa kaapunsa alla, nyt vyötti hän miekankantimen ympärilleen ja löi kädellään kahvaa, ikäänkuin seisoi vihollinen jo hänen edessään.

"Ja vielä jotakin", virkkoi Hadwig rouva.

Silkkinauhassa riippui hänen kaulassaan kultaan juotettu pyhimysjäännös, hän veti sen povestaan esiin; se oli kristalli, jonka sisällä piili miltei näkymätön lastunen. "Jollei minun rukoukseni ole kylläksi, tulkoon tämä pyhä jäännös turvaksenne. Se on lastu pyhästä rististä, jonka keisarinna Helena kerran oli löytänyt. Missä ikinä tämä pyhyys on läsnä, sinne on rauha palautuva ja omaisuuden kasvaminen ja terveellinen, hyötyisä ilma, niin luettiin kirjeessä, jolla kreikkalainen patriarkka vahvisti sen oikeaksi. Tuottakoon se sodassakin siunausta!"

Hän kumartui ripustaakseen kalliin esineen munkin kaulaan. Tämä notkisti polvensa; jo oli kalleus kauvan riippunut hänen kaulassaan, mutta yhä oli hän polvillaan. Herttuatar silitti kädellään keveästi hänen kiharaista tukkaansa, lempeä ja alakuloinen piirre kirkasti hänen ankaria kasvojaan... Ekkehard oli notkistanut polvensa pyhän ristin nimen kuullessaan, mutta nyt tuntui hänestä, että hänen piti vielä uudelleen polvistua sen ylvään rouvan edessä, joka niin armollisesti muisti häntä. Syntyvä lempi vaatii aikaa päästäkseen itsestään selville, eikä Ekkehard rakkauden asioissa ollut oppinut laskemaan niinkuin Virgiliuksen runomitoissa; muuten olisi hän voinut sanoa itselleen, että ken kerran rouva Hadwigin tavalla oli temmannut hänet luostarin hiljaisuudesta luokseen, seisonut hänen kanssaan tuona iltana Hohenkrähenin huipulla ja nyt hyvästeli häntä taistelun koitteessa, se hyvin voi odottaa häneltä sydämmen syvyydestä nousevaa sanaa tai kenties jotakin enempääkin.

Hänen ajatuksensa ajoivat toisiaan hurjassa vauhdissa, kaikki suonet sykkivät rajusti...

Jos aikaisemmin jotakin lemmen tapaista oli liikkunut hänen povessaan, oli kunnioitus korkea valtiatarta kohtaan heti astunut karkoittamaan sen, kuten myrskytuuli, joka akkunaan arasti kavunneen lapsen pakottaa kiiruusti vetämään nenänsä sisälle. Mutta nyt ei hän tuntenut mitään pelonsekaista kunnioitusta, pikemminkin muisteli hän sitä hetkeä, jolloin hän reippain käsivarsin oli kantanut herttuattaren luostarinpihan poikki. Munkkilupaustansakaan hän ei ajatellut; hänessä kuohui hämäränä, polttavana ajatus lentää ihanan naisen syliin ja puristaa hänet riemuiten povelleen... Burkhard herran miekka poltti hänen kupeellaan. Heitä pelkosi, maailma kuuluu uljaalle! Eikö tämä kehotus ollut selvästi luettavana Hadwig rouvan silmissä?

Hän nousi seisaalleen, väkevänä, suurena, vapaana — sellaisena ei herttuatar koskaan ollut häntä nähnyt... Mutta tätä kesti vain silmänräpäyksen ajan; vielä ei ollut hiiskaustakaan hänen sydämmensä myrskystä lennähtänyt hänen huultensa yli, kun hänen silmäyksensä sattui mustaan eebenpuiseen ristiinnaulitun kuvaan, jonka hurskas Vincentius herra kerran oli ripustanut tornikammionsa seinälle. — "Tänään on Herran päivä ja sinun on saarnattava kansalle!" Muisto velvollisuudesta löi kaikki muut tunteet maahan...

Tulipa kerran halla sunnuntaiamuna, ja oljet ja lehdet ja kukat seisivat mustina, ennenkun aurinko oli ennättänyt tulla näkyviin...

Arasti kuten ennenkin tarttui hän Hadwig rouvan käteen.

"Miten tulee minun kiittää valtiatartani?" kysyi hän murtuneella äänellä.

Herttuatar katseli häntä läpätunkevin silmäyksin. Hento piirre oli paennut hänen kasvoiltaan, totuttu ankuruus laskeusi jälleen hänen otsalleen, aivan kuin olisi hän tahtonut sanoa: Jollette itse sitä tiedä, en minäkään sitä teille ilmoita! — mutta hän vaikeni. Yhä vielä piti Ekkehard hänen oikeaa kättään omassaan. Hän veti sen takaisin. "Olkaa hurskas ja urhoollinen!" lausui hän lähtien huoneesta. Se kaikui pilkalta...

Tuskin kauvempaa kuin tarvitaan Isämeidän lukemiseen, oli herttuatar viipynyt Ekkehardin luona, mutta sen kuluessa oli tapahtunut enemmän kuin viimeainittu saattoi aavistaakaan.

Hän asteli jälleen edestakaisin tornikammiossaan. "Sinun pitää kieltää itsesi ja seurata Herraa!" — niin kuului muuan määräys P. Benediktuksen säätämien hyvien töiden luettelossa. Hän tahtoi mielessään olla ylpeä voitostaan oman itsensä ylitse; mutta Hadwig rouva oli loukatuin tuntein astunut alas kierreportaiden rappusia, ja missä ylväs mieli luulee tulleen halveksituksi, sinne koettavat kovot päivät.

Oli aamun seitsemäs hetki, kun Hohentwielin linnanpihassa pidettiin jumalanpalvelus ennen taisteluun menoa. Lehmusten alle oli pystytetty alttari, jolle oli ladottu mukana tuodut pyhät esineet uskovaisten lohdutukseksi. Piha täyttyi aseellisista miehistä; kiinteästi kylki kylässä seisovat ruodut, niinkuin Simon Bardo ne oli järjestänyt. Kumean ukkosjyminän tavoin kaikui munkkien laulu. Reichenau'n apotti, valkoisella ristillä koristettu musta messukaapu hartioillaan, johti jumalanpalvelusta.

Tämän jälkeen astui Ekkehard alttarin portaille. Täynnä liikutusta kulki hänen katseensa kokoutuneen joukon päiden yli; vielä kerran juohtui hänen mieleensä muisto siitä, miten hän äskettäin yksinäisessä kammiossaan oli vastustanut kiusausta — sitte luki hän evankeliumin Vapahtajan kärsimisestä ja kuolemasta. Vähitellen tuli hänen äänensä selväksi ja kirkkaaksi, hän suuteli pyhää kirjaa ja antoi sen diakoonille, jotta tämä laskisi sen silkkityynylle; sitte kohotti hän katseensa taivaalle ja alotti saarnansa.

Hiiskumatta kuunteli häntä joukko.

"Liki tuhannen vuotta on kulunut siitä", huusi hän, "jolloin Jumalan poika kallisti päänsä ristille ja lausui: 'Se on täytetty! Mutta me emme ole pelastukselle valmistaneet tilaa mielissämme, synneissä olemme vaeltaneet ja kiukkuisia sanoja olemme sydämmiemme kovuudessa huutaneet taivaalle.

"Sen vuoksi on koittanut ahdistuksen aika, paljaat miekat säihkyvät jälleen vastaamme, pakanalliset hirviöt ovat hyökänneet kristittyyn maahan.

"Mutta sen sijaan että suuttuen kysyisi: Miten suuri on Herran pitkämielisyys, että hän jättää armaan isänmaamme alttiiksi moisille hirviöille? — lyököön jokainen rintaansa ja sanokoon: Meidän turmeluksemme tähden ovat ne lähetetyt. Ja jos tahdotte tulla heistä vapahdetuiksi, niin ajatelkaa Vapahtajan rohkeata kuolemaa. Tarttukaat miekkojenne kahvoihin, niinkuin hän kerran tarttui ristiinsä ja kantoi sen Pääkallonpaikalle, katsokaat ylös ja etsikää tekni itsellenne Golgathanne!..."

Hän viittasi järven toiselle puolelle. Sitte jatkui hänen puheensa virta lohdutuksen ja lupauksen sanoilla, vahvana kuin jalopeuran kiljuna korvessa.

"Ajat täyttyvät, joista kirjoitettu on: 'Ja koska tuhannen vuotta kuluneet ovat, niin Saatana päästetään vankeudestansa. Ja hän menee ulos pakanoita viettelemään, jotka neljällä maankulmalla ovat, Gog ja Magog, että hän heitä sotaan kokois, joidenka luku on kuin meren santa. Ja he astuivat maan avaruuden päälle ja piirittivät pyhain leirit ja rakkaan kaupungin; ja tuli lankesi taivaasta ja kulutti heidät. Ja se Perkele, joka heitä vietteli, heitettiin tuliseen ja tulikiviseen järveen, jossa se peto ja se väärä profeetta olivat; ja ne pitää vaivattaman yötä ja päivää iankaikkisesta iankaikkiseen'.

"Ja mitä Patmon näkijä aavistuksena on ilmoittanut, se on meille takeena ja turvana voitosta, niin että synneistämme puhdistuneina lähdemme taisteluun. Antakaa heidän hyökätä kimppuumme nopeilla ratsuillaan, mitä se meitä säikäyttää? Helvetin pojiksi on Herra heidät leimannut, sen vuoksi ovat heidän kasvonsa vain irvikuva ihmiskasvoista; peltojemme sadon voivat he polkea ja häväistä kirkkojemme alttarit, mutta Jumalaan luottavaisten miesten käsivartta he eivät voi kestää.

"Ja muistakaatte myöskin, että meidän schwaabilaisten on aina täytynyt taistella ensi rivissä, missä valtakunnan kohtalosta on kalpaa käytelty;[27] vaikka muina aikoina olisi kauhistus Herran edessä pukeutua sotisopaan hänen juhlapäivänään, siunaa hän tänään aseemme ja lähettää pyhänsä avuksemme ja sotii itse kanssamme, *hän*, sotajoukkojen Herra, joka käskee salaman sinkoamaan kaikki

musertaen taivaalta ja avaa syvyyden ammottavat kuilut kun pelastuksen hetki on tullut."

Valituilla esimerkeillä kunniakkaista taisteluista sytytti Ekkehard kuulijainsa mielet, ja moni nyrkki puristui keihään ympärillä ja moni jalka kohosi kärsimättömästi lähtöön hänen puhuessaan. Joosuan sotaretkestä, kun hän Herran tukemana löi yksineltä kuningasta Jordanin takana olevilla maanäärillä, — ja Gideonista, joka pasuunain kaikuessa ryntäsi midianilaisten leiriin ja ajoi heidät aina Bethsedaan ja Tebbathiin saakka, — ja Bethulian miesten hyökkäyksestä, jotka Judithin kunniakkaan työn jälkeen löivät assyrialaiset miekan terällä.

Mutta lopuksi huusi hän kuulijoilleen sen kehotuksen, jonka Juudas Makkabeus oli huutanut kansalleen, kun he asettivat Emmaonin luona leirinsä vastapäätä Antiokuksen sotajoukkoa: "Hankkikaat ja älkää hämmästykö, että te huomeneksi valmiit olisitte sotimaan pakanoita vastaan, jotka meidät ja meidän pyhämme aikoivat maahan lyödä. Sillä se on meille parempi, että me kuolemme sodassa, kuin että me näemme senkaltaista kurjuutta, joka on tullut meidän kansamme ja jumalan palveluksemme päälle — Amen!"

Hänen päätettyään vallitsi hetkisen äänettömyyttä; mutta sitte nousi huumaava meteli ja kilinä, soturit löivät miekoillaan kilpiinsä, kohottivat keihäitään korkealle ja heiluttivat lippujaan, — vanha merkki ystävällisestä suostumuksesta puhujan sanoihin. "Amen!" kaikui jylisten heidän riveistään, sitte notkistivat kaikki polvensa ja jumalanpalvelus oli päättynyt; kamalalta kuului puisten kolistinten ääni totutun juhlallisen kellojensoiton asemasta. Ken ei vielä pääsiäisjumalanpalveluksessa ollut vahvistanut itseään Herran ruumiilla, astui nyt alttarin luo sitä saamaan. Silloin kuului tornista huuto: "Aseihin! Aseihin! Vihollisia! Järven puolelta tulee mustanaan ratsastajia! Aseihin!" Nyt ei enää kestänyt lepoa, sotijat syöksyivät portille kuin hengen ajamina; tuskin ennätti apotti Wazmann lausua siunauksen heidän ylitsensä.

Hehkuen taistelunhalua ryntäsi joukko ulos portista, jokaisen sydän paisuvan jännityksen valtaamana, kukin tuntien rientävänsä suurta silmänräpäystä kohti. Ja oli Sankt Gallenin munkkeja neljäseitsemättä, Reichenauun munkkeja yhdeksänkymmentä ja linnan alustalaisia yli viisisataa. Sankt Gallenin sotamerkin vieressä astui Ekkehard; mainittu merkki oli harsoon kääritty ristiinnaulitun kuva, josta liehui mustia nauhoja, sillä luostarin varsinainen lippu oli jäänyt jällelle. Linnan balkonilla seisoi herttuatar liehuttaen valkoista huivia jäähyväiseksi lähteville; Ekkehard kääntyi katsomaan taaksensa, mutta Hadwig rouvan katse vältti hänen silmästään, eikä hänen jäähyväistervehdyksensä ollut tarkoitettu nuorelle opettajalle.

Alemman linnanportin luo olivat palvelevat veljet kantaneet P. Markuksen luita sisältävän arkun. Kukin ohikulkeva kosketti miekallaan ja keihäänkärellään sitä ja astui sitte raskain askelin linnantietä alaspäin.

Laajalla tasangolla, joka ulottuu järvelle päin, järjesti Simon Bardo sotaväkensä. Hei, miten herttaiselta tuntuikaan vanhasta päälliköstä, kun totuttu panssari jälleen munkinkaavun asemasta verhosi arpien peittämää rintaa! Hänen leveä jalokivillä koristettu vyönsä ja miekan kultainen kahva muistuttivat entisestä joukkojen johdattajasta.

"Te lulette vanhoja kirjailijoita grammatiikan vuoksi", oli hän lausunut molemmille apoteille, jotka ratsastivat hänen sivullaan, "minä olen heiltä oppinut käsityöni. Frontinuksen ja Vegetiuksen hyviä neuvoja voi vielä tänäkin päivänä seurata. Aluksi koetettakoon roomalaisten legioonain taistelujärjestystä, sillä silloin paraiten huomaa, millainen vihollinen on edessämme. Voimme sitte vielä aina tehdä miten vain haluttaa, tätä leikkiä ei puolessa tunnissa loppuun leikitellä."

Hän komensi kevyt-aseiset joukot — linkoojat ja jousimiehet — ryntäämään muiden edellä; niiden piti miehittää metsänreuna, ollen tiheän männikön kautta suojatut ratsastajain hyökkäystä vastaan. "Tähdätkää alas!" huusi hän näille, "vaikka miehen asemesta osuisittekin ratsuun, on se aina jotakin!"

Torvien soidessa riensi tämä parvi määräraikalleen, mutta ei ollut vielä mitään vihollista näkyvissä.

Linnan alustalaiset hän jakoi kahteen osastoon; tiheissä riveissä, keihäät tanassa ja hitain askelin kulkivat nämä eteenpäin; kummankin osaston väliä oli joku jalka. Randeggin ja Fridingenin herrat johdattivat niitä.

Munkit hän komensi liittymään yhdeksi joukkioksi ja asetti sen jälkijoukoksi.

"Miksi näin?" kysyi apotti Wazmann; häntä loukkasi se, ettei heille myönnetty ensi hyökkäyksen kunniaa.

Vanha soturi hymähti. "Ne ovat minun triarii sotilaitani", sanoi hän, "ei sen vuoksi, että olisivat muita kokeneemmat aseiden käyttelyssä, vaan koska he taistelevat palaamisen vuoksi lämpimään pesään. Ken on karkoitettu kodistaan ja konnustaan ja vuoteestaan, sen isku on raskain ja pisto syvin.

Elkää huolehtiko, tappelun vimma kohtaa vielä kylliksi aikaisin Pyhän Benediktuksen joukkoakin!"

Hunnit olivat aamun sarastaessa lähteneet Reichenaun luostarista. Ruokavarat olivat kalutut loppuun, viinit juotu, kirkko ryöstetty, — he olivat kunnollisesti suorittaneet päivätyönsä. Heribaldin otsalta silisi moni ryppy, kun hunneista viimeinen katosi portista. Hän heitti heidän jälkeensä kultakolikon, jonka Ellwangenin mies oli kaikessa salaisuudessa ojentanut hänelle. "Maamieheni", oli Snewelin sanonut, "jos kuulet onnettomuuden kohdanneen minua, niin lueta tusina messuja sieluparkani hyväksi. Minä olen aina ajatellut hyvää teistä ja teidän opistanne, ja että jouduin pakanain joukkoon, se tapahtui tavalla, jota en itsekään ymmärrä. Ellwangenin maa on valitettavasti liian karu, jotta sillä pyhimyksiä kasvaisi."

Mutta Heribald ei tahtonut hänestä mitään tietää. Puutarhassa kokosi hän poltettujen ruumiiden tuhan ja sirotti ne järveen, hunnien vielä ratsastaessa sillä rannalla. "Elköön pakanoista jääkö tomunhiukkastakaan jällelle saarellemme", puheli hän. Sitte hän meni luostarinpihaan ja tirkisteli syvämielteisesti sitä paikkaa, jolla hän eilispäivänä oli ollut pakotettu tanssimaan.

Hunnit ratsastivat synkeän petäjikön halki korkeata Twieliä kohti. Mutta heidän huoletonna ratsastaessaan karahti siellä täällä ratsu pystyyn; nuolia ja linkokiviä singahti näkymättömien käsien ampumina tiheään heidän joukkoonsa. "Mitäpä välitätte itikoiden pistoista!" huusi Ellak ja kannusti ratsuaan. "Eteenpäin, tasanko on ratsastajataistelua varten!" Tusinan miehistään hän käski jäämään kuormaston kanssa jälemmäksi kurittamaan metsästä ampujoita. Maa tärisi eteenpäin kiitävän joukon kaviontöminästä; tasaiselle kentälle tultua hajosivat rivit ja ulvoen syöksyivät hunnit vastaan tulevaa kristittyä sotajoukkoa vastaan. Kaukana muiden etunenässä ratsasti Ellak hunnien lipunkantajan keralla, joka heilutti punavihreää lippua hänen päänsä päällä; vihollisen kohdalle tultua kohosi hän korkealle satulassaan, kiljasi hurjasti ja ampui itse ensimmäisen nuolen, siten vanhan tavan mukaan julistaakseen taistelun alkaneeksi.[28] Sitte alkoi murhaaminen. Mutta vähän hyödytti schwaabilaisia sotureja, että he seisoivat järkähtämättä paikallaan töröttävänä keihäsmetsänä; kun ratsumiesten hyökkäys oli torjuttu, tuli heidän päälleen etäältä tiheä nuolisade; puoleksi seisoaltaan satulassaan ratsun ravatessa täyttä vauhtia ampuivat hunnit nuoliaan, jotka harvoin erehtyivät maalistaan.

Toiset ryntäilivät sivuilta päin, — ja voi niitä kaatuneita, joita eivät veljensä kiirehtäneet korjaamaan keskeensä!

Silloin mielivät metsässä piileskelevät kevytaseiset tehdä rynnäkön takaapäin hunnien selkään. Torven ääni kutsui heidät kokoon, he ryntäsivät eteenpäin; — mutta ajatuksen nopeudella olivat hunnit kääntäneet ratsunsa ja nuolisade singahti ryntääjiä vastaan; he hämmästyivät, jotkut harvat astuivat vielä eteenpäin, mutta he viskattiin maahan; ainoastaan Audifax kulki edelleen nuolien suhistessa ympärillään, hän ei katsonut ylös eikä taakseen, vaan puhalsi yhä vain rynnäkkömarssia niinkuin hänen virkansa oli; siten joutui hän keskelle vihollisparvea.

Silloin vaikenä hänen pillinsä ääni; eteenpäin karatessaan oli muuan hunneista nakannut paulan hänen kaulaansa ja tempoi häntä mukanaan; vastustellen katseli Audifax ympärilleen, mutta ketään hänen vähäisestä joukostaan ei ollut näkyvässä. "Oi Hadumoth!..." huusi hän murheellisena. Ratsurin kävi sääli urheata vaaleatukkaista poikaa, ja sen sijaan että olisi leikannut häneltä kaulan poikki, nosti hän pojan satulaansa ja karahutti hänen kanssaan pois. Muutaman kunnaan suojassa odotteli hunnien kuormasto. Korkealla vaunuissaan seisoivat metsänrouva ja katseli taistelun vilinää; hän oli hoidellut ensimmäisiä haavoittuneita ja laulanut voimakkaita taikoja juoksevan veren tyrehtyttämiseksi.

"Tässä tuon teille erään, joka voi pestä kattiloitanne!" huusi hunni ja viskasi paimenpojan alas ratsultaan, niin että tämä lennähti eukon jalkoihin vaunujen ruovoista palmikoituun koppaan.

"Ähä, tervetultua, sinä myrkyllinen sammakko!" huusi noita-akka julmasti naurahtaen, "saatpa nyt palkkasi siitä hyvästä, että johdatit kaapuniekan kalliolleni!" Hän oli tuntenut pojan ja sitoi hänet nyt paulanuorasta vaununreunaan kiini.

Audifax ei vastannut sanaakaan. Mutta karvaat kyyneleet vuotivat nyt pitkin hänen poskiaa; hän ei itkenyt vangiksi joutumistaan, vaan koska uudelleen oli pettynyt toiveissaan. "Oi Hadumoth!" ... huokasi hän toistamiseen. — Edellisenä keski-yönä oli hän istunut paimentyttönsä kanssa liekehtivän nuotion ääressä. "Sinun pitää tulla vahvaksi", oli Hadumoth sanonut, "karaistuksi iskuja ja pistoja vastaan!" Hän oli keittänyt kattilassa ruskeaa käärmeeä ja voidellut sen rasvalla pojan otsan, hartiat ja rinnan. "Huomenillalla odotan sinua tässä samassa paikassa, ja sinä palajat tervennä luokseni. Ei mikään miekka pysty käärmeeenrasvaan!"

Ja Audifax oli ojentanut hänelle kätensä ja oli sitte hilpeänä mieleltään lähtenyt säkkipillineen mukaan taisteluun. Ja nyt!...

Vielä riehui kamppailu laakson uomassa. Jo horjuivat schwaabien rivit, väsyneinä oudosta tappelusta.

Arvelevaisesti katseli Simon Bardo sinnepäin ja pudisti päätään. "Kauneinkin sotataito", murisi hän, "kimmoutuu takaisin näistä kentaureista, — ne pirut laukkaavat edestakaisin ja ampuvat kaukaa, ikäänkuin minun kolmenkertaista taistelujärjestystäni ei olisi olemassakaan; olisipa todella tarpeen, että keisari Leon kirjaan sotataidosta liitettäisiin erityinen luku hunnilaisten hyökkäyssuunnitelmasta!"

Hän ratsasti munkkien luo ja jakoi ne jälleen kahteen osastoon; Reichenaulaisten piti liittyä schwaabilaisten sotarintaman oikeaan ja Sankt Gallenilaisten sen vasempaan sivustaan ja sitte kummankin kääntyä, niin että vihollinen tulisi kaarretuksi laajan puoliympyrän sisään, metsä takanaan. "Jolleivät ne vain murtaudu läpi, eivät ne voi pitää puoliaan", huusi hän heiluttaen leveätä miekkaansa; "ylös siis ja kukin paikoilleen!"

Hurja tuli loisti kaikkien silmistä. Rivit seisoivat valmiina marssimaan. Vielä lankesivat kaikki polvilleen, ottivat maasta multaa kouransa ja viskasivat sen päänsä päälle, siten pyhittäen ja karkaisten itsensä isänmaan mullalla; — sitte lähdettiin taisteluun.

Sankt Gallenilaiset virittivät hurskaan sotalaulunsa *media vita*'n. Notker änkyttäjä oli kerran kulkenut luostarin läheisen Martin-rotkon kuilujen ja kallioiden yli, jotka kaareutuivat silloiksi huimaavien syvyyksien yli; silloin esiyti hänen sielussaan samallinen kuva siitä, miten elämämme jokaisen silmänräpäyksen alla ammottaa kuoleman kauhistuttava kuilu, ja siinä mielentilassa ollen hän sepitti laulunsa. Nyt oli se hänen veljilleen loihutulaulu, suojaava kilpi omalle elämälle ja turmio viholliselle.

Synkeästi kaikuivat hyökkäävien munkkien riveistä keskellä hunnilaistaistelua sen säveleet:

"Ah, puoli eloa on elämämme,
On kuolon varjot aina edessämme!
Me ketä auttajaksi rukoilemme,
Kuin Sua, Herra, tuomar' rikostemme?
Pyhä Jumala!"

Ja toisella sivustalla vastasivat Reichenauun munkit tähän:

"Sua isämme jo hartaast' ikävöivät
Sun kauttas vihamiehensä he löivät,
Sun puolees puhuivat he kyynelillä,
Et hyljännyt sä heitä murheen teillä.
Väkevä Jumala!"

Ja oikealta ja vasemmalta kaikui sitte yhdessä — miekkojen jo kilistessä toisiaan vastaan ja haavoittuneiden raskaasti kaatuessa:

"Nyt meitäkään, o Herra, elä heitä,
Kun uhkaa pakanat, meit' voimallasi peitä;
O, elä hylkää meitä kuolemalle,
Suur' Jumala, sä apu uskovalle!
Pyhä Jumala, pyhä väkevä Jumala!
Pyhä vanhurskas Jumala, armahda meitä!"[29]

Siten olivat molemmat vihollisjoukot joutuneet jo käsikahakkaan keskenään. Ällistyneinä olivat hunnit katselleet lähestyviä synkkiä joukkoja; ulvonta ja pirullinen huuto: "Hui! Hui!" oli heidän vastauksensa *media vitaan*. Myöskin Ellak oli järjestänyt joukkonsa hyökkäykseen, ja ympäri kenttää kohisi taistelu. Hunnien kannustamisesta vimmastuneet ratsut mursivat Sankt Gallenilaisten heikon rintaman, ja kiukkuinen ottelu mies miestä vastaan alkoi, — voima taisteli nopsuutta vastaan, germaanilainen järkähtämättömyys hunnilaista viekkautta vastaan.

Silloin joi Hegaun maa monen hurskaan miehen verta. Väkevä Tutilo makasi kuolleena kentällä; hän oli juossut muutaman hunnin hevosen alle, temmaissut ratsastajan sääristä alas satulasta ja heiluttaen irvinaamaista hirviötä ilmassa murskannut sen pään kiveä vastaan; — mutta silloin lensi nuoli harmautuneen taitoniekkan ohimon läpi, hänen haavoitetuissa aivoissaan kajahti ikäänkuin taivaallisten sotajoukkojen riemulaulu, sitte vaipui hän kuolleen vihollisen päälle. Ilkeä Sindolt sovitti rintaansa saamallaan haavalla monet ilkityönsä tovereitaan kohtaan; ja vähän auttoi skotlantilaista Dubslandia hänen lupauksensa P. Minavaloiukselle matkata paljain jaloin Roomaan, jos tämä pyhimys suojelisi häntä taistelussa, — läpiammuttuna kannettiin hänet taistelusta.

Kun iskuja rapisi kypärälle niinkuin rakeita liuskakivikatolle, veti Moengalvanhus munkinpäähineen päänsä yli, niin ettei hän voinut katsoa oikealle eikä vasemmalle. Hänen keihäänsä olivat jo viskatut. "Ulos nyt, vanha Cambutta!" huusi hän kiukkuisesti ja tempasi käteensä nuijan, jota hän oli kantanut selkäänsä kiinnitettynä, ja pian seisoivat vanhus keskellä mellakkaa kuin puimamies lyhteitten keskellä. Jo kauvan oli muuan ratsastaja häärinyt hänen ympärillään. "Kyrie eleison!" lauloi Moengal ja löi

nuijallaan sen hevosen kallon kahtia; mutta keveästi hypähti ratsastaja kaatuvan ratsun selästä maahan ja haavoitti käyräsapelillaan lievästi vanhuksen käsivartta. "Hoihoo!" huusi tämä, "huhtikuu onkin sopiva aika suonta lyödä; mutta katsohan eteesi, lääkäri pikkuinen!" ja hänen nuijansa suhahti mahtavasti ilmassa, aivan kuin olisi hän tahtonut vajottaa vihollisensa sillä maan sisään näkymättömiin. Mutta hunni vältti iskun hypähtämällä syrjään; silloin putosi häneltä kypärä päästä: kukoistavat kasvot hymyilivät nuijanheiluttajaa vastaan ja muhkeat kiharat lainehtivat niiden ympärillä, löysästi sidottuina punaisella nauhalla. Ja ennenkun Moengal ennätti iskeä toisen kerran, hypähti olento hänen luokseen notkeana kuin metsäkissa, nuoret kasvot lähenivät hänen partaisia kasvojaan ikäänkuin tarjotakseen hänelle vielä vanhoilla päivillään suutelun herkkua, mutta muiskun sijasta tunsikin ukko kipeän pureman poskessaan; hän tarttui molemmin käsin kiini hyökkääjään — tällä oli naisen lanteet. "Väisty luotani, kummitus!" huusi hän, "sylkeekö helvetti tänne kiusaksemme vielä naispirujakin?" — mutta silloin istui hänen toisellakin poskellaan korea arpi, siten palauttaen hävitetyn sopusuhtaisuuden. Moengal kavahti taaksepäin, amatsooni nauroi hänelle; joutilas hevonen sattui juoksemaan ohitse, — ja ennenkun vanhus oli ennättänyt uudelleen kohottaa nuijaansa, istui Erica satulassa ja ratsasti pois kuin yön unelma kukon ensi kerran kiekuessa...

Muuatta linnanväen ruotua keskellä taistelurintamaa johti kamariherra Spazzo. Hidas eteenpäinmarssiminen oli häntä miellyttänyt, mutta kun taistelu ei ottanut loppuakseen ja kaikki olivat sekasin toistensa kimpussa, niinkuin koirat ja hirvet ajometsästyksellä, oli se hänelle jo liikaa. Idyllinen tunnelma valtasi hänet keskellä kuolemaa ja hävitystä; vasta kun muuan hunni ohi ratsastaessaan tempasi hänen päästään kypärän voitonmerkiksi, heräsi Spazzo herra mietteistään, ja kun vihollinen tahtoi vielä kerran uudistaa rohkean kaappauksensa riistämällä häneltä kauhtanankin, huusi hän kärsimättömästi: "Eikö siinä vielä ollut kylliksi sinulle, sinä pirun tarkk'ampuja?" — ja hän suuntasi niin onnistuneen miekaniskun hunnin perään, että tämä tuli naulituksi kupeestaan kiini hevosesensa selkään. Nyt tahtoi Spazzo herra antaa kurjalle pirulle kuoliniskun, mutta nähtyään hänen kasvonsa, jotka olivat vallan hirvittävän rumat, päätti hän viedä hänet valtiattarelleen elävänä muistona päivän tapahtumista. Hän teki siis haavoitetun hunnin vangikseen; sen nimi oli Cappan, ja hän työnsi päänsä Spazzo herran kainaloon, merkiksi antautumisestaan, ja irvisteli valkeilla hampaillaan osottaakseen tyytyväisyyttään henkensä säästämistä.

Reichenaun munkkeja vastaan vei Hornebog joukkonsa. Siellä niitti tuoni runsaan sadon. Luostarin muurit loistivat etäältä järveltä päin, ikäänkuin kehottaen sotijoita murtautumaan vihollisparven läpi sinne takaisin päästäkseen, ja hunneista moni, joka joutui heidän miekkojensa tielle, sai huomata seisovansa schwaabilaisella mantereella, missä iskuja kasvaa yhtä tiheään kuin mansikoita metsässä. Kuitenkin harvenivat veljienkin rivit arveluttavasti; tuolla makasi Quirinus, kaunokirjuri, jonka kirjoituskrampista hunnilaiskeihäs oli ijäksi tehnyt lopun, tuolla vaipui tähtientutkija Wiprecht ja Herimold, lohien taitava pyytäjä, ja rakennusmestari Wittigow — ja kukapa tunteekaan kaikki ne nimettömät, jotka siellä kuolivat hilpeän kuoleman.

Yhdelle ainoastaan toi hunnien nuoli parannuksen; se oli veli Pilgeram. Kölnissä Reinin varrella oli hän syntynyt ja oli tuonut tiedonjanssa ja mahtavan kasvannaisen kaulassaan Pirminiuksen saarelle; mutta siellä hänen kasvannaisensa vain yhä kasvoi ja Aristoteleen Siveysoppi oli tehnyt hänestä sellaisen mietiskelijän, että Heribald oli usein sääliväisesti sanonut hänelle: "Pilgeram, minä surkuttelen sinua!" Nyt leikkasi hunnilaisnuoli hänen kasvannaisensa halki. "Jää hyvästi, nuoruuteni ystävä!" huusi hän ja vaipui maahan. Mutta haava ei ollut mikään vaarallinen, ja kun hän jälleen toipui, tuntui sekä kaulassa että päässä keveältä, ja Aristoteleen löi hän ikipäiviksi mielestään.

Sankt Gallenilaisten sotamerkin ympärille oli kokoutunut pienoinen parvi valituita sotijoita. Vielä lepattelivat ristiinnaulitunkuvasta riippuvat mustat nauhat, mutta taistelu sen ympärillä oli tuima. Sanoilla ja teoilla innosti Ekkehard tovereitaan vastarintaan; sepä olikin Ellak itse, joka heitä ahdisti. Miesten ja hevosten ruumiita makasi röykkiöttäin hurjassa sekasorrossa; ken jäi elämään, se oli vain tehnyt velvollisuutensa, ja missä kaikki ovat kelpo miehiä, siellä ei tarvitse poimia mitään yksityisiä urhotekoja jälkeläisten ylistettäväksi. Burkhard herran kalpa oli Ekkehardin heiluttamana saanut uuden verikasteen, mutta turhaan oli tämä tunkeutunut hunnilaispäällikön Ellakin luo; heidän muutamia iskuja vaihdettuaan erotti heidät taistelun laine. Ja jo horjui korkea risti, lukemattomien nuolten suhistessa sen ympärillä; — silloin kuului halki rivien hämmästyksen huuto: kukkulalta, joka kannattaa huipullaan Hohenfridingenin tornia, laskeutui alas täyttä ravia kaksi ratsastajaa, outoja hahmoltaan ja varuksiltaan. Raskaana ja mahtavaruumiisena istui toinen satulassaan; hänen kilpensä ja haarniskansa olivat vanhentunutta muotoa, mutta niiden vaalistuneet kultaukset todistivat ratsastajan olevan ylhäistä säätyä. Kultainen virve kaarsi kypärää, jonka huipussa hulmusi punainen höyhentöyhtö. Tuulen liehuttaessa vaippaansa ja keihäs tanassa ratsasti tämä outo haamu taistelukentälle, kuvana menneistä ajoista, muistuttaen kuningas Saulia mestari Folkardin virsikirjassa, jossa tämä oli kuvattu ratsastavana Daavidia vastaan. Huolellisesti hänen kupeellaan ratsasti toinen, aseista ja vaatetuksesta päättäen edellisen uskollinen palvelija.

"Arkkienkeli Mikael!" huudettiin kristittyjen joukosta, ja he kohosivat uusilla voimilla vihollista

vastaan. Aurinko välkkyi vieraan ratsastajan varuksilla aivan kuin taivaan lupauksena voitosta, — nyt olivat kumpikin jo keskellä mellakkaa, ikäänkuin etsisi kultavaruksineen itselleen arvokasta vastustajaa. Sitä hänen ei tarvinnutkaan kauvan odottaa. Heti kun hunnilaispäällikön terävä silmä oli tulijan äkäntynyt, oli hän kääntänyt hevoseensa häntä vastaan; oudon ritarin keihäs suhahti harhaan hänen ohitsensa, ja jo kohotti Ellak miekkansa kuolettavaan iskuun. Mutta palvelija viskautui väliin, ja kun hän leveällä iskumiekallaan satutti vain hunnin hevoseen, taivutti hän päänsä eteenpäin ja otti vastaan iskun, joka oli tarkoitettu hänen herralleen; kaulaan satutettuna kaatui uskollinen asemies kuoliaana ratsultaan.

Varustensa kilistessä vaipui myöskin Ellakin hevonen maahan; mutta ennenkun kaiku siitä vielä oli ennättänyt hälvetä, seiso i hunni jälleen pystyssä ja taistelukelpoisena. Outo sankari heilutti tapparaansa musertaakseen hänen päänsä, mutta Ellak, nojaten vasemman jalkansa kaatuneeseen ratsuunsa, tarttui jäntevästi hänen käsivarteensa pidättäen turmaa tuottavan iskun ja koetti vetää häntä alas satulasta. Rinta rintaa vastaan syntyi painiskelu molempain mahtavien urosten välillä; oman kamppauksensa unohtaen kokoutuivat muut sotijat ympärille tavatonta ottelua katsomaan.

Jo oli Ellakin onnistunut sukkelasti siepata käteensä lyhyt pistomiekkansa, jota hän hunnien tapaan kantoi oikealla kupeellaan; mutta kun hän varustelihe uuteen iskuun, laskeutui vastustajan tappara hitaasti ja raskaasti hänen päähänsä; — vielä ennätti isketty suorittaa pistonsa, mutta vei sitte käden otsalleen, josta purskahti verivirta, ja sotaratsunsa ruumiille kaatui hunnilaispäällikkö, huohtaen kiukkuisesti viimeisen henkäyksensä.

"Täällä Herran ja Pyhän Mikaelin miekka;" kaikui kohisten munkkien ja linnan väen riveistä; viimeiseen epätoivoiseen hyökkäykseen juoksivat he, kultavaruksinen sankari yhä etunenässä. Päällikkönsä kaatuminen löi hunnit huumaavalla kauhulla; he kääntyivät takaperin hurjassa paossa.

Jo oli metsänrouva älynnyt taistelun ratkaisun, ja vaunuhevose t seisoivat valmiiksi valjastettuina; hän loi viimeisen vihaa suitsuvan katseen lähestyviin munkkeihin ja entiselle kotikalliolleen, sitte pakeni hän kuormaston kera vinhaa vauhtia Reinille päin. "Reinille!" kaikui huuto pakenevien ratsastajien keskuudessa; viimeisenä ja vastahakoisesti käänsi Hornebog miehineen selkensä taistelukentälle ja korkealle Twielille. "Hyvästi nyt — vuoden taa!" huusi hän pilkallisesti Reichenau n miehille.

Voitto oli saavutettu. Mutta se, jota he kutsuivat arkkienkeliksi, nojasi raskaan päänsä ratsunsa selkään, ohjakset ja tappara putosivat hänen käsistään; oliko se hunnilaispäällikön viimeisestä pistosta vaiko tukahtumisesta taistelun kuumuudesta: kuolleena nostettiin hänet satulasta. Kypärän silmäverhon avattua nähtiin iloinen hymy hänen ryppyisillä mahtavilla kasvoillaan ... tästä hetkestä alkaen loppui pakanaluolan vanhukselta päänpakotus. Kunniallisella ritariskuolemalla hän oli sovittanut menneitten aikojen vian, sen vuoksi oli hänen kuolemansa iloinen.

Suuri musta koira juoksenteli etsien jotakin taistelukentällä; löydettyään vanhuksen ruumiin nuoleksi se haikeasti ulvoen sen otsaa; Ekkehard seiso vierellä kyynelsilmin ja luki rukouksen vainajan sielun puolesta...

Männynoksilla koristivat voittajat kypäränsä ja palasivat vuorilinnaansa. Munkeista jätettiin kaksitoista pitämään kuolinvartiota sotakentällä; ja oli taistelussa kaatunut hunneja sata ja neljäyhdeksättä, schwaabilaisia satureja kuusisadatta, Reichenau n munkkeja kahdeksantoista ja Sankt Gallenilaisia kaksikymmentä — sitä paitsi sankarivanhus ja hänen asemiehensä Rauching.

Haavoitetuin poskin kulki Moengal kentän poikki, tukien nuijallaan askeleitaan. Hän tarkasteli kuolleita. "Oletko hunnien joukossa tavannut erästä, joka oikeastaan on naissukua?" kysyi hän eräältä vartioitsevalta veljeltä.

"En!" oli vastaus.

"Silloin voin palata kotiin!" sanoi Moengal.

VIIDESTOISTA LUKU.

Hadumoth.

Yö kului vähitellen. Pitkä ja tuskallinen oli se ollut niille, jotka olivat asetetut kuolleiden vartijoiksi. Kamala tunnelma lepäsi maan päällä ja ihmisten mielissä. "Herra olkoon heidän sieluilleen armollinen!"

kaikui vartijan hiljainen huuto kedon yksinäisyydessä. "Ja lunastakoon hän heidät kiirastulen tuskista!" vastattiin metsänreunasta, missä toverit olivat kyyristyneinä vartiovalkean ympärille. Yön raskaat varjot peittivät ruumiita, ikäänkuin taivas olisi tahtonut verhota sen, mitä ihmisten käsillä alhaalla oli tehty. Sitte pakenivat pilvet pois kedon päältä, aivan kuin kauhun täyttämänä siitä näöstä, mikä heitä siellä kohtasi; — toisia seurasi, nekin pakenivat, muotoa ja hahmoa muuttaen, häipyen ja sulautuen uusiin... Kaikki on vaihettelevaltaista, vain kuolemassa on ikuinen lepo. Taistelukentällä makasivat kaikki hiljaa, ystävää ja vihollinen, miten taistelun aallot olivat heidät asettaneet.

Erään haamun näki vartija hiipivän kuolleitten kentän yli; se oli muodoltaan kuin lapsi. Se kumartui katsomaan maahan ja kulki edelleen, kumartui uudelleen ja vaelsi taas eteenpäin, mutta vartijaa hirvitti huutaa sille. Hän seisoi kuin naulittu paikallaan. "Se lienee se enkeli, joka merkitsee kuolleiden otsat kirjaimilla, jotta ne tunnettaisiin, kun henki kerran puhalletaan niiden luihin, jotta ne jälleen elävät ja seisovat jaloillaan ja ovat sotajoukko kuin ennenkin", niin ajatteli hän profeetan kuvauksen mukaan, teki ristinmerkin ja piti suunsa kiini. Haamu katosi hänen näkyvistään.

Aamun koittaissa tuli kentälle suuri joukko linnan alustalaisia, jotka herttuatar oli lähettänyt munkkien sijaan vartijoiksi. Herra Simon Bardo oli ollut tätä vastaan. "Voitto on vain puolinen, jollei sitä käytetä hyväkseen; meidän on lähteminen pakenevia takaa-ajamaan ja hävitettävä heidät viimeiseen mieheen asti", oli hän sanonut. Mutta munkit halusivat palata kotiin pääsiäisjuhlan vuoksi; jotkut heistä sanoivat: "Saavuttaaksemme heidät, jotka pakenevat nopeilla ratsuillaan, on meidän mentävä kauvaksi; he ovat tulleet, me olemme löylyttäneet heitä; jos he tulevat uudestaan, on heille uusia iskuja varalla; — eilispäivän työ ansaitsee leponsa." Silloin päätettiin haudata ruumiit ennen pääsiäisjuhlan alkua.

Miehet toivat mukanaan kuokkia ja lapiota ja kaivoivat kaksi isoa hautaa. Kedon laidassa oli hylätty hiekkahauta, sen laajensivat he tilavaksi lepopaikaksi ja kantoivat siihen hunnien ruumiit. Aseet ja muut varukset koottiin ja saatiin niistä monta kantamusta sotasaalista. Ja he viskasivat ruumiit kuoppaan sekasin ja ilman erotuksetta, niinkuin ne tuotu oli; — se oli tuima myllerrys sikin sokin viskeltyjä ihmisten ja hevosten jäseniä ja muistutti langenneitten enkelien syöksemistä helvettiin. Kuoppa täyttyi niistä. Muuan kaivajista tuli tuoden irtihakattua päätä; se irvisteli julmasti halotuun otsiin. "Sekin on pakanain omaa ja etsiköön se sieltä runkonsa!" huusi hän ja viskasi pään ruumisläjään.

Jylhä kallionkappale oli aikoinaan irtautunut Hohentwielin vuoresta ja syöksynyt alas laaksoon; sen vierittivät kaivajat hunnien haudalle ja kääntyivät sitte kauhusta väristen pois toiseen paikkaan valmistamaan toista hautaa. Sen piti sulkea syliinsä maan omat kaatuneet pojat. Hengelliseen säätyyn kuuluville kuolleille oli Reichenaun luostarikirkko määrätty viimeiseksi leposijaksi.

Samana hetkenä, jolloin edellisenä päivänä taistelu oli alkanut, laskeutui synkeännäköinen saatto alas korkealta Twieliltä. Ne olivat samat miehet, jotka olivat taisteluun lähteneet. Samassa järjestyksessä he nytkin kulkivat, mutta heidän askeleensa olivat verkalliset ja heidän lippunsa suruharsoon käärityt. Myöskin linnan torniin oli musta lippu vedetty. Muitten joukossa ratsasti herttuatarin alas laaksoon; hän oli puettu tummaan vaippaan ja hänen näkönsä oli ankara ja totinen. Munkkien ruumiit kannettiin mukana ja asetettiin ne ison haudan reunoille, jotta nekin ottaisivat osaa viimeiseen kunnianosotukseen taistelutovereilleen. Litanian laulettua astui apotti Wazmann avoimen haudan ääreen ja huusi noille kuudellesadatta, jotka siinä kalpeina ja äännettöminä makasivat, viimeisen tervehdyksen ja kiitoksen eläviltä. "Heidän muistonsa olkoon siunattu ja heidän luunsa viheriötkööt paikassansa! Heidän nimensä säilykööt ikuisuuteen ja pyhain miesten kunnia tulkoon heidän lastensa osaksi!" — niin puhui hän saarnaajan sanoilla ja heitti sitte ensimmäisen lapiollisen multaa ruumiille; sen jälkeen heitti herttuatar ja kaikki muut vuoronsa jälkeen. Sitte syntyi juhlallinen hiljaisuus. Veljien haudalta tahtoivat nyt hajota kukin, haaralleen ne, jotka eilen yhdessä olivat sotineet; monet järeät kasvot värähtelivät silloin liikutuksesta, suudelmia ja kättenpuristuksia vaihdettiin; sitte lähtivät ensinnä Reichenaun miehet kotimatalle luostariinsa. He kantoivat mukanaan paareilla kuolleitten munkkien ruumiit; veljet astuivat niiden rinnalla palavat kynttilät käsissä ja virsiä laulaen; myöskin pakanaluolan vanhuksen rauvenneen ruumiin veivät he mukanaan; pää nuuduksissa ja mustalla verholla peitettyä astui tunteettoman sankarin ratsu isäntänsä ruumiin jälessä — synkkä oli tämä näky, kun kuolinsaatto hitaasti hävisi metsän hämäryyteen.

Sitte ottivat linnan alustalaiset jäähyväiset herttuattarelta. Laiha Fridinger, käsi siteessä, johdatti yhtä parvea maalle päin; vain Randeggin herran piti vähäisen joukon kanssa jäädä korkean Twielin turvaksi.

Liikutetuin mielin katseli Hadwig rouva poislähtevien jälkeen. Sitte ratsasti hän verkalleen taistelukentän poikki. Hän oli eilen seisonut linnan tornissa ja jännitettynä katsellut taistelun menoa. Nyt piti Spazzo herran selittää hänelle monta seikkaa. Tämä ei suinkaan säästännyt lioittelua, mutta herttuatar oli kertomukseen tyytyväinen. Ekkehardin kanssa hän ei vaihtanut sanaakaan.

... Kun hekin olivat ratsastaneet kotiin; kävi kedolla kaikki jälleen hiljaiseksi ja autioksi, aivan kuin ei mitään olisi tapahtunut. Vain kavioiden polkema nurmi, verestä kostea maa ja molemmat isot hautakummut olivat sen sadon todistajat, minkä kuolema edellisenä päivänä täällä oli niittänyt. Eipä kestä kauvan, ennenkun veri on kuivunut ja ruoho uudelleen kasvanut, vainajien kumpujen päälle on sammal levinnyt, linnut ja tuuli tuovat siemeniä ja pensaat ja puut rupeavat vireästi rehottamaan niillä — kuolleitten leposijoilla kasvullisuus paraiten menestyy. Mutta heikentymättömänä elää muisto hunnilaistaistelusta jälkipolvien mielissä, "Pakanakummuksi" kutsuu Hegaun asujan sitä kumpua, jolla suunnaton kivilohkare seisoo, eikä pitkänperjantain-yönä kenkään uskalla käydä laakson poikki. Siellä kuuluu maa ja ilma vainajille; ne nousevat vanhoista haudoistaan, täällä ryntäävät jälleen pienet ratsut eteenpäin, tuolla marssivat sotijat kiilamaisessa taistelujärjestyksessä ja panssari välkkyi lahonneen munkinpuvun alta, aseidenkilinä ja hurjat sotahuudot täyttävät taasen ilman, myrskyten kohoaa henkientaistelu ylös ilmoihin; silloin tulee äkkiä saarelta selälliseltä mustalla ratsulla ritari kultaisissa varuksissa, joka ajaa aaveet vileään lepoonsa, — vielä yrittää hunnilaispäällikkö torjua häntä kimpustaan heiluttaen vimmaisesti käyrää miekkaansa, mutta silloin suhahtaa sotatappara kiivaasti hänen päähänsä, ja hänenkin on painuttava alas ... ja kaikki on jälleen hiljaista kuin ennen, vain koivujen nuoret lehdet värisevät tuulessa.

Pääsiäissunnuntai kului korkealla Twielillä hitaasti ja ikävästi. Illalla istui Hadwig rouva salissaan Ekkehardin, Spazzo herran ja Randeggin parissa. Voi arvata, mistä asioista he juttelivat. Viime päivien suuri historia palasi kaikkien puheissa yhä uudestaan esiin niinkuin kaiku Loreley-kallion kohdalla; kun tämä on kajahtanut yhdestä kallioseinästä, kuuluu vastapäisestä kummaa jyrä, ja etäisessä solassa uudistuu tämä edelleen eikä loppua tahdo tullakaan.

Reichenaun apotti oli lähettänyt sanan, että he olivat tavanneet luostarin kyllä melkoisessa määrässä raiskattuna, mutta kuitenkin tullelta säästyneenä, ja että he olivat, vihityllä vedellä ja pyhimysten luiden ympärikulettamisella poistaneet siitä hunnilaisen saastutuksen sekä juhlallisesti haudanneet kuolleen.

"Entä jällelle jäänyt veli?" kysyi herttuatar.

"Sille on Herra Jumala osottanut, että hänen kaikkivaltansa sodan ja vihollishävityksen aikana ei unhota yksinkertaisiakaan sieluja. Palatessamme seisoi veli Heribald kynnyksellä niinkuin ei mitään olisi tapahtunut. 'Miten hunnit sinua miellyttivät?' huusi hänelle joku. Silloin vastasi hän vanhaan tapaansa hymyillen: 'Oo-jaa, sangen suuresti ne minua miellyttivät. Koskaan en ole nähnyt hyvätuulisempaa väkeä, ja ruokaa ja juomaa antoivat ne minulle vallan ihmisellisesti — isä kellarimestari on aina antanut janoni pysyä janona, mutta nämä tarjosivat minulle viiniä yltäkyläisesti — ja mitä ne minua nyrkiniskuilla ja korvapuusteilla vahingoittivat, sen viinillä jälleen hyvittivät, — ja sitä ei kenkään teistä tekisi. Vain kuria näytti niiltä tykkänään puuttuvan, eivätkä ne olleet oppineet kirkossakaan oikein hiljaa pysymään...' Hän tiesi vielä paljon muutakin utojen vierasten ylistykseksi, mutta sanoi vasta rippituolissa voivansa kaikki kertoa..."

Hadwig rouvaa ei iloisuus vielä oikein miellyttänyt. Armollisesti päästi hän sanantuojan jälleen palaamaan. Kaatuneen hunnilaispäällikön rengaspaidan ja kilven antoi hän myöskin tälle ripustettaviksi luostarin kirkkoon ikuisiksi muistomerkeiksi. Hänelle nimittäin annettu päättämisvalta saaliin jaossa.

Spazzo herra, jonka kieli tästä lähtien ei väsynyt hänen urhotekojaan ylistellessään — ja hänen kuoliaaksilyömiensä lukumäärä kasvoi aikaa myöten kuin lumivyöry — lausui arvokkaasti: "Minullakin on vielä muuan voittosaalis esiintuotavana, ja se on määrätty armolliselle valtiattarelle."

Hän astui alas linnan kellariin; siellä makasi hänen vankinsa Cappan olilla, hänen haavansa oli sidottu eikä se ollut vaarallista laatua. "Ylös siitä, sinä pirun poika!" huusi Spazzo herra potkaisten ruojaa tuimasti. Hunni nousi seisoaalleen ja irvisti epäilevästi, sillä hän luuli elonlankansa tulevan varsin lyhyeksi; kainalosauvan nojalla liikkasi hän eteenpäin kamariherran edellä, joka johdatti hänet ylös saliin. "Seis!" huusi Spazzo tänne tultua. Kurja raukka seisahtui ja ällisteli ihmeissään ympärilleen. Surkutellen katseli Hadwig rouva oudonnäköistä ihmislasta. Myöskin Praxedis oli saapunut paikalle. "Kaunis ei teidän saaliinne ole", virkkoi hän kamariherralle, "mutta sangen merkillinen." Herttuatar pani kätensä ristiin; "Ja tuommoisen kansan edessä on koko Saksanmaa vapissut!" huudahti hän.

"Heidän paljoutensa ja koossapysymisensä synnytti pelkoa", sanoi Randeggin herra; "mutta takaisin eivät he koskaan tänne palaja!"

"Oletteko siitä niin varma?" kysyi herttuatar terävästi.

Hunni ei ymmärtänyt suuriakaan keskustelusta. Hänen haavoitettua jalkaansa pakotti, mutta hän ei uskaltanut istahtaa. Praxedis puhutteli häntä kreikankielellä, mutta hän pysyi vaitonaisena ja pudisteli vain päätään. Neitonen alkoi merkeillä ja eleillä saada keskinäistä ymmärrystä syntymään — hunni pysyi jäykkänä kaikelle. "Sallikaas minun koettaa", lausui Praxedis herttuattarelle, "tiedämpä vielä

yhden keinon herättää hänessä elonmerkkiä; Konstantinopoliksessa kuulin kerrottavan siitä." Hän hypähti pois salista ja ilmestyi pian sinne takaisin, kädessään malja, jonka hän pilkallisesti kumartaen tarjosi mykälle vangille.

Se oli väkevätä nestettä, poltettua kirsikoista ja luumuista; Herrassa nukkunut linnankappalainen Vincentius oli eläessään valmistanut monta laatua sellaisia aineita. Silloin kirkastuivat hunnin kasvot, hänen tylppä nenänsä imi ahnaasti nesteen tuoksua sisäänsä, ja hän tyhjensi maljan, jota hän lienee katsonut jonkunmoiseksi rauhanpikariksi. Sitte pani hän käsivarret ristiin rinnalleen ja heittäytyi polvilleen Praxediksen eteen suudellen hänen kenkiään.

Neito antoi hänelle merkin, että osottaisi kunnioitustaan herttuattarelle; hunni tahtoi suudella tämänkin jalkaa, mutta Hadwig rouva väistyi taaksepäin ja viittasi kamariherran viemään miehensä pois salista.

"Teillä on hulluja päänäpistöjä!" sanoi hän Spazzo herralle tämän palattua. "Kuitenkin oli teiltä kohteliasta, että taistelun tuoksinassa minua ajattelitte."

Ekkehard oli edellisen kestäessä istunut akkunan ääressä ja katsellut kaukaisuuteen. Spazzo herran tapa loukkasi häntä. Praxediskin oli käytöksellään pahottanut hänen mieltään. "Meitä nöyryyttääkseen on Herra lähettänyt erämaan lapset", ajatteli hän itsekseen, "opiksi ja kehotukseksi menemään itseemme ja kääntymään katoavaisuuden vähäarvoisista asioista iankaikkisiin; vielä on maa tuores kaatuneiden hautojen päällä, ja jo harjottaa kansa jälleen kujeitaan, ikäänkuin kaikki olisi ollut vain vaahtoa ja unelmaa..."

Praxedis oli astunut hänen luokseen. "Miksi ette myöskin te tuonut meille maistoa tappelusta, arvoisa koulumestariimme?" kysyi hän veitikkamaisesti. "Joukossa kuuluu riehuneen ihmeellinen hunnilainen amatsooni; jos sen olisitte vanginnut, olisi meillä nyt sievä pari tässä."

"Ekkehardilla on korkeampia asioita ajateltavana kuin hunnilaisnaiset", virkkoi herttuatar katkerasti, "ja hän osaa vaieta kuten ainakin lupauksen tehnyt. Mitä tarvitsee meidän udella, miten hänelle taistelussa kävi?"

Tämä pistelevä puhe loukkasi totista miestä. — Pila sopimattomaan aikaan vaikuttaa kuin etikka hunajassa. Hän meni äänetönnä ulos, toi Burkhard herran miekan, veti sen huotrasta ja viskasi sen harmistuneena pöydälle Hadwig rouvan eteen. Vielä tuoreita punaisia täpliä loisti kelpo terällä ja vallan vereksiä naarmuja näkyi sen reunoissa. "Kävelikö koulumestari siellä joutilaana", sanoi hän, "siitä tuo todistakoon! Minä en ole tehnyt kieltäni urhotekojeni airueeksi."

Tämä koski herttuattareen kipeästi. Hän kantoi vielä katkeruutta sydämissään, hänessä kuohui halu päästää suuttumustaan ilmoille, — mutta Burkhard herran miekka herätti vaihtelevia ajatuksia; hän nieli harminsa ja ojensi Ekkehardille kätensä.

"En tahtonut teitä loukata!" virkkoi hän.

Hänen äänensä lempeä sointu kaikui Ekkehardin korvissa kuin lievä nuhde; hän hidasteli tarttumasta tarjottuun käteen. Kernaasti olisi hän pyytänyt anteeksi tyyliä käytöstään, mutta sanat tarttuivat hänen kurkkuunsa; — silloin aukeni salin ovi, ja häneltä säästyi nöyryytys.

Hadumoth, paimentyttönen, astui sisään. Arkana seisahti hän kynnykselle, hänen kasvonsa näyttivät valveutuneilta ja itkeytyneiltä; hän ei uskaltanut aluksi lausua luotua sanaakaan.

"Mikä sinulla on, lapsiparka?" huusi herttuatar hänelle. "Tulehan lähemmäksi!"

Silloin sai tyttönen rohkeutta astua peremmälle. Hän suuteli herttuattaren kättä. Nähtyään Ekkehardin, jonka papillinen puku herätti hänessä arkaa kunnioitusta, meni hän tämänkin luo suutelemaan hänen kättään; sitte yritti hän puhua, mutta nyhkytys tukahutti häneltä äänen.

"Elä pelkää!" sanoi herttuatar lohduttavasti. Silloin vasta sai hän sanoja suuhunsa.

"En minä voi hanhia enää paimentaa", lausui hän, "minun täytyy lähteä pois täältä. Sinun pitää antaa minulle kultaraha, niin iso kuin sinulla vain on. Tultuani takaisin teen siitä edestä sinulle työtä koko ikäni. En voi sille mitään, mutta pois minun täältä on lähdettävä."

"No, miksi tahdot sitte pois?" kysyi herttuatar. "Onko joku täällä pahoittanut mieltäsi?"

"Hän ei ole palannut takaisin."

"Niitä on paljon, jotka eivät ole palanneet; sen vuoksi ei sinun tarvitse pois lähteä. Ne jotka ovat jääneet jällelle, ne ovat nyt Jumalan luona taivaassa ja asuvat kauniissa puistossa siellä ja heidän on

paljon parempi olla kuin meidän täällä alhaalla."

Mutta paimentyttönen pudisti vain päätään. "Audifax ei ole Jumalan luona", sanoi hän. "hän on hunnien luona. Minä olen katsellut häntä kentällä, mutta häntä ei löytynyt kuolleiden joukossa, ja miilunpolttajan poika Hohenstoffelnista, joka myös oli jousimiesten mukana, sanoi nähneensä miten häntä vietiin pois... Minun täytyy hakea hänet sieltä, muuten ei minulla ole enää rauhaa."

"Mistä sitte tahdot hakea hänet?"

"Sitä en tiedä. Tahdon mennä, minne muut ovat ratsastaneet; maailma on laaja, ja lopuksi löydän hänet kuitenkin, siitä olen varma. Kultarahan, jonka sinun pitää lahjoittaa minulle, tahdon antaa hunnille ja sanoa: Päästäkää Audifaxini vapaaksi! ja kun hän on minulla, palaamme molemmat kotiin."

Hadwigia miellytti kaikki mikä poikkesi tavallisuudesta. "Tästä lapsesta on meillä kaikilla opittavaa!" sanoi hän, nosti arastelevan Hadumothin syliinsä ja suuteli häntä otsalle. "Sinun kanssasi on Jumala, sen vuoksi ovat ajatuksesi suuret ja rohkeat, ilman että itse tiedät siitä. Kellä teistä sattuu olemaan kultakolikko käsillä?"

Randegg kaivoi taskustaan yhden esiin. Se oli iso kultataaleri ja oli siihen kuvattu Kaarle keisari julmanaamaisena ja suurisilmäisenä, ja toisella puolella nähtiin kruunupäisen naisen kuva ynnä kirjoitus. "Se on viimeiseni!" sanoi Randegg nauraen Praxedikselle. Herttuatar antoi sen lapselle lausuen: "Lähde nyt Herran nimessä, se on kohtalon määräämää."

Kaikkien mielet kävivät juhlallisiksi, ja Ekkehard laski kätensä siunaten Hadumothin pään päälle.

"Minä kiitan teitä!" sanoi tämä ja yritti mennä. Mutta vielä kerran kääntyi hän ympäri ja sanoi: "Mutta jos ne eivät annakaan minulle Audifaxia yhdestä kultarahasta?"

"Sitte lahjoitan sinulle toisen", lupasi herttuatar.

Silloin lähti lapsi luottavaisesti salista.

Ja Hadumoth kulki ulos tuntemattomaan maailmaan, kultaraha neulottuna liivinvuoriin ja paimenlaukku leivällä täytettynä; sauvan oli Audifax kerran veistänyt hänelle tummanvihreästä rautatammesta. Vaikka polut ja tiet olivat hänelle outoja, ja vaikka ravinnon ja yösijan saanti olivat epätietoisia, ei hän joutanut niistä huolehtimaan. "Hunnit ovat kulkeneet auringonlaskua kohti ja vieneet ystäväni mukanaan", — se oli hänen ainoa ajatuksensa; Reinin juoksu ja auringonlaskun suunta olivat hänen tienoppaansa, Audifax hänen päämääränsä.

Vähitellen kävivät seudut hänelle vieraiksi. Yhä kaukaisempana ja kapeampana kimalteli Bodenjärvi hänen silmäänsä, uusia vuorijonoja kiipesi taivasta kohti ja peitti häneltä kotikallion tutun, ylpeän hahmon; silloin katseli hän useasti taaksensa. Vielä kerran haimensi korkean Twielin kukkula muurineen ja tornineen sinisen ilman läpi hänelle, — sitte katosi tämä viimeinenkin jäännös kotiseudusta. Tuntematon laakso aukeni hänen eteensä, avaroita mustia havumetsiä leveni laaksossa, mataloita majoja syvälle alas ulottuvine olkikattoineen piileskeli metsien pimennöissä; — mutta pelkäämättä astui Hadumoth tietänsä ja viittasi kädellään viimeisen tervehdyksen Hegaun vuorille.

Auringon laskettua lepoonsa metsien taakse pysähtyi hänkin hetkiseksi. "Nyt siellä kotona soitetaan iltasiunausta", sanoi hän itsekseen, "myös minä tahdon rukoilla." Ja hän polvistui vuoriston yksinäisyydessä ja rukoi, ensin Audifaxin, sitte herttuattaren, sitte itsensä puolesta, — ja hänen ympärillään oli kaikki hiljaista. Hän kuuli vain oman rajusti sykkivän sydämensä lyönnit.

"Kuinkahan hanhilleni nyt käynee?" ajatteli hän noustessaan jälleen seisaalleen, "nyt on juuri niiden kotia-ajamisen aika." Sitte astui Audifaxin kuva taas hänen sielunsa eteen — hänen kanssaanhan paimentyttönen niin usein oli yhdessä kotiin palannut. Hän astui edelleen eteenpäin.

Laakson maalaistaloissa ei liikkunut niin luotua sielua. Vain muuan vanha mummo istui erään olkikattoisen majan edessä. "Sinun pitää antaa minun olla tämä yö kattosi alla, iso-äiti!" sanoi Hadumoth tälle tuttavallisesti. Mummo oli kuuro ja vastasi vain viittauksella; hän oli yksinään jäänyt kotimieheksi, miesten mennessä vuoristoon hunneja vastaan.

Mutta ennen aamunkoittoa oli Hadumoth taas taipaleella. Ja hän kulki halki pitkien metsien, joissa hongat ja männyt eivät tahtoneet loppuakaan; jo huomasi kevään ensimmäistä hiljaista virkoamista, ensimmäiset kukkasot nostelivat päitään sammalikosta, ensimmäiset hyönteiset lentelivät hiljaa suristen niiden päällä, ja pihkan tuoksu, voimakas ja miellyttävä, levisi vienon tuulenhengen mukana kaikkialle, suitsutuksena jonka petäjät uhrasivat auringolle kaikesta siitä hyvästä, mistä ne tätä saivat kiittää.

Mutta paimentyttöstä tämä ei kuitenkaan miellyttänyt. "Täällä on liian kaunista", sanoi hän, "täällä

eivät hunnit voi olla."

Hän laskeusi alas vuoristosta ja tuli eräälle paikalle, missä metsä oli harvaa ja laski laajoja näköaloja lomitsensa. Syvällä alhaalla etäisessä uomassaan kiemurteli Rein kärkeen tavoin; kahden virranhaaran väliin ahdettuna makasi siinä muuan saari, jolla kohosi paljon uhkeita muuria; ne näyttivät kirkoilta ja luostareilta, mutta paimentytön terävä silmä huomasi, että ne olivat mustuneet eikä niillä enää ollut kattoja. Sininen savupilvi lepäsi liikahtamatta niiden päällä.

"Mikä tämä seutu on nimeltään?" kysyi hän eräältä metsästä tulevalta mieheltä.

"Schwarzwald!" sanoi mies.

"Entä tuo paikka tuolla etäällä?"

"Rheinau." "Ovatko hunnit käyneet sielläkin?"

"Toispäivänä."

"Ja missä he nyt ovat?"

Mies nojautui sauvaansa ja katseli lasta terävästi. Hän osotti Reiniä alaspäin. "Mitenkä niin?" kysyi hän.

"Minä tahdon mennä heidän luoksensa." — Mies kohotti jälleen sauvansa ja jatkoi matkaansa. "Pyhä Fintan, rukoile puolestamme!" mutisi hän poismennessään.

Ja jälleen astui Hadumoth pelottomana eteenpäin. Hän oli vuorelta nähnyt, että Rein teki suuren kaaren juoksussaan; sen vuoksi hän oikasi suoraan vuoriston poikki päästäkseen hunnien edelle ja vietti kaksi päivää matkalla — yöt nukkuen metsän sammalikossa — eikä tavannut ainoatakaan ihmistä. Mutta paljon synkkiä kuiluja ja laaksoja tapasi hän tiellään ja kohisevia puroja ja myrskyn kaatamia vanhoja puunrunkoja, jotka lahonneina loistivat aavemaisesti illan pimeydessä. Mutta rohkeuttaan hän ei siltä kadottanut.

Vuoristo kävi loivemmaksi ja lakeusi laajaksi, yläväksi tasangoksi, jonka pintaa usein kolea tuuli pyyhkäsi, ja laaksojen pohjista paistoi lunta. Mutta hän astui edelleen tuntematonta tietänsä.

Viimeinenkin leipäpala oli jo huvennut hänen laukustaan; silloin tuli hän vuorenselänteille ja näki Reinin taasen kimaltelevan etäisyydessä. Nyt hän tahtoi kulkea sitä kohti, mutta kuin repeämänä maassa avautui hänen edessään vuoren tällä puolen jyrkkä kuilu, jonka pohjassa raju vuoripuro vaahtoisna kohisi. Piikkiset pensaat ja tiheä viidakko estelivät häntä laskeutumasta alas purolle, mutta hän raivasi itselleen tien niiden lävitse. Paljon vaivaa ja hikeä se maksoi, aurinko oli jo korkealla taivaalla ja oksat repivät hänen vaatteensa. Kun jalka seisautui haluttomana enempään rynnäkköön, lausui hän itselleen hiljaa: "Audifax!" ja tämä nimi antoi hänelle uutta uskallusta.

Nyt hän oli alhaalla, mustien kallioseinämäin juurella: Vuorelta tuleva puro oli raivannut itselleen uran niiden lomitse ja syöksyi vinhana virtana tiehensä; kirkkaat vesihelmet pärskyivät jylhille rantapaasille, joita punertava sammal reunusti kuin kultakehyt; koski heitti vaahtoaan miltei hänen silmilleen ja kohosi rajussa menossaan hänen ohitse, hänen istuessaan sen vihertävän veden partaalla niinkuin väsynyt mies, joka tahtoo selvästi tarkastella itseään ja menneen elämänsä monia turhuuksia. Mahtavata isolehtistä kasvullisuutta rehotti rannoilla, kastehelmien kimalliellessa niiden lehdillä kuin välkkyvät jalokivet. Sinerväsiipisiä sudenkorentoja lenteli edestakaisin niiden päällä — ne olivat kuin kuolleitten vesikeijuisten henkiä.

Uneksivana kohisi yksinäisen puron lorina nälkäisen lapsen sydämeen. Puron juoksua tahtoi hän seurata saavuttaakseen viimeinkin Reinvirran. Kaikkialla oli täällä laaksossa kasvullisuus villiä, aivan kuin ei ihmisjalka koskaan olisi sinne astunut ... mutta tuollapa hymyili hänelle aukea, vihertävä palanen — sille hän laskeutui pitkäkseen. Vesi kohisi niin viillettävästi ja tasaisesti, se lauloi hänet uneen. Pää nojattuna oikeata käsivartta vastaan makasi hän siinä, ja hymy päilyi hänen väsyneillä piirteillään. Hän uneksi. Kenestä? — siniset veden neitokset eivät ole sitä kellekään kielineet...

Kevyt pärskäys vettä avoimesta kourasta herätti hänet unestaan. Kun hän verkalleen avasi silmänsä, näki hän edessään pitkäpartaisen miehen; tällä oli jaloissa karkeat poluskengät, mutta muuten olivat sääret paljaat aina polvien yläpuolelle. Muutamia onkia, verkko ja puinen sanko, missä uiskenteli sinihohtoisia lohenmulluja, oli hänellä vieressään ruohikossa. Hän oli kauvan katsellut nukkuvaa tyttöä. Epätietoisena siitä oliko tämä ollenkaan ihmislapsi, meni hän purolle ja toi kourassaan vettä, millä herätti hänet.

"Missä minä olen?" kysyi Hadumoth, tuntematta ollenkaan pelkoa.

"Wieladingenin suihkun luona!" lausui kalastaja. "Vedessä on kelpo lohia ja se laskee Reiniin. Mutta miten sinä olet tullut tänne metsään, tyttö? Oletko pudonnut suoraan taivaasta?"

"Tulen kaukaa! Meillä kasvavat vuoret toisin, ne kohoavat kukin yksinäisinä ja jyrkkinä ylös tasangosta, — ja lohet uivat siellä järvissä ja ovat paljon isompia. Hegauksi kutsutaan sitä puolta."

Kalastaja puisteli päätään. "Sen paikan täytyy olla kaukana", sanoi hän. "Ja minne nyt aijot?"

"Sinne missä hunnit ovat", sanoi Hadumoth ja jutteli hänelle avosydämmisesti, minkä vuoksi oli lähtenyt matkaan ja ketä etsi.

Silloin pudisti kalastaja päätään vielä arvelevammin kuin äsken. "Äitini muiston nimessä!" sanoi hän, "sepä on tukala kulku!" Mutta Hadumoth pani kätensä ristiin ja rukoili: "Kalastaja, sinun täytyy näyttää minulle tie heidän luokseen."

Silloin heltyi parrakas mies. "Jos minun *täytyy*", murisi hän, "niin olkoon menneeksi; vallan kaukana ne eivät ole. Tule kanssani!"

Hän pani kalastustarpeensa kokoon ja lähti paimentytön keralla kulkemaan puronviertä pitkin. Kun pensaat tulivat liian tiheiksi tai kalliopaadet röykkiöiksi kohoten sulkiivat heiltä tien, nosti kalastaja tyttösen käsivarrelleen ja kahlasi vaahtoavan puron yli. Sitte poikettuaan laakso-uomasta vasemmalle tulivat kulkijat eräälle niistä kukkuloista, jotka laskeutuvat alas Reinille päin. "Katsohan tuonne, lapsi", lausui mies osottaen kohti Reiniä, missä lakea ja tylppä vuorijono eteni, "tuolta päästään Frick-laaksoon ja Bötzbürgille. Sinne ne ovat leirinsä pystyttäneet. Eilen polttivat ne Laufenburgin linnan poroksi... Mutta etemmäksi eivät ne murhapolttajat täältä enää laukkaa!" jatkoi hän julmistuneena.

Heidän kulettua vielä kappaleen matkaa, seisautui Hadumothin seuraaja muutaman kallionkielekkeen luo. Hän käski tytön odottamaan ja laahasi sitte muutamia kuivia tervasrimoja kokoon, rakensi niistä rovion, panipa vielä havuja ja tuohia runsaasti puiden väliin, roviota kuitenkin syyttämättä. Saman tempun hän teki vielä useassa kohdassa. Hadumoth katseli hänen tointansa käsittämättä ollenkaan sen tarkoitusta.

Sitte he laskeutuivat alas Reinin rannalle.

"Oikein toden teollako aijot hunnien luo?" kysyi kalastaja vielä kerran tytöltä. "Niin!" vastasi tämä. Silloin irrotti mies pensaikkoon kätketyn veneen ja souti Hadumothin sillä virran ylitse. Toinen ranta kasvoi tiheää metsää; kalastaja kulki kappaleen matkaa metsän sisään ja tähysteli tarkasti ympärilleen. Sinnekin oli halkokasa pinottuna ja viereen kätkettynä tervassoituja vihreäin oksien alle. Hän nyykäytti tyytyväisenä päätään ja palasi Hadumothin luo. "Edemmäksi en kanssasi käy; tuolla on Frick-laakso ja hunnien leiri. Koeta saada nulikkasi heidän käsistään, ja kernaammin tänään kuin huomenna, sillä muuten voisi se käydä liian myöhäiseksi. Jumala olkoon mukana, sinä olet rohkea lapsi!"

"Kiitän sinua", sanoi Hadumoth, puristaen miehen ryppyistä kättä. "Mikset tule kanssani?"

"Minä tulen myöhemmin!" virkkoi kalastaja merkitsevästi ja nousi ruuheensa.

Laakson suuhun oli hunnien leiri rakettuna; siinä oli muutamia harvoja teltejä ja joitakuuta pajusta ja ruohosta kyhättyjä isoja majoja; hevoset olivat majoitetut hirsistä salvettuihin talleihin. Leirin taustalla oli vuorenrinne, edessä oli suojaksi hauta kaivettu, ja sisimpänä oli pajukudoksesta, maahan isketyistä paaluista ja kallio-kappaleista hunnilaiseen tapaan rakennettu suojamuuri. Lavealta leirin edustalla ratsasti etuvartioita edestakaisin. Osittain levätäkseen kestettyjen taistelujen jälkeen, osittain ahdistaa-ukseen vastapäisellä rannalla olevaa P. Fridolinin luostaria, viruivat hunnit kauvemman aikaa yhdessä paikassa. Muuan osasto rakensi aluksia ja lauttoja Reinin rannalla.

Teltissään makasi Hornebog, joka Ellakin kuoleman jälkeen oli hunnien johtaja. Vaikka oli peitteisiin ja patjoihin haudattu, ei hänellä ollut oikeata lepoa eikä rauhaa. Erica, kanervakukkanen, istui hänen luonaan leikitellen kultakoristeella, joka silkinauhassa riippui hänen rinnallaan.

"En tiedä mikä siihen syynä on", sanoi päällikkö tytölle, "että elämä on käynyt niin sietämättömäksi. Nuo saaren kaljupäät tekevät liian raivoisia hyökkäyksiä miestemme kimppuun. Meidän on tyynemmin meneteltävä. Täälläkään en viihdy; täällä on liian levollista, ja lepo käy myrskyn edellä. Sinustakaan ei Ellakin kaaduttua ole mitään hupia. Sinun pitäisi nyt lempiä minua kuten ennen häntä, kun hän oli joukon ensimmäinen — mutta olet kuin loppuun hehkunut nuotiovalkea."

Erica viskasi korun kauvaksi nauhassaan, niin että se kilahtaen kimposi takaisin hänen rinnalleen, ja hyräili jotakin hunnilaista laulunpätkää.

Silloin astui muuan vartioitseva soturi telttiin taluttaen Hadumothia kädestä ja Ellwangenin mies Snewelin tulkkina mukanaan. Lapsi oli tunkeutunut leiriin ja etuvartioita ja vartiohuutoja säikkymättä astunut eteenpäin, kunnes hänet otettiin kiini. Snewelin esitti tytön pyynnön vangitun pojan vapauttamisesta; hän oli itse käynyt mieleltään lempeäksi ja sääliväiseksi, ikäänkuin olisi hän vielä kotimaassaan ja alkaisi juuri paastoviikkoa, sillä hän oli tänään laskenut muistissaan kaikki hunnilais-elämänsä aikana tekemänsä pahat työt, ja poltettujen luostarien luku oli alkanut raskaasti painaa hänen omaatuntoaan.

"Sano hänelle myöskin, että voin suorittaa lunnaat", lausui Hadumoth irrottaen liivinsä neuloksesta kiinineulotun kultataalerin. Hän ojensi sen hunnilaispäällikölle. Tämä purskahti nauruun, ja kanervakukkanenkin nauroi.

"Kummallinen maa tämä!" lausui Hornebog. "Miehet keritsevät päänsä, ja lapset tekevät sankarien töitä. Olisipa tämän tytön sijasta aseellinen joukko tullut virran yli kimppuumme, niin olisi meille saattanut käydä hullusti."

Hän katseli lasta epäluuloisesti. "Entäpä jos tuo on tullut vakoilemaan!..." huusi hän. Mutta Erica hypähti väliin ja hyväili Hadumothin otsaa. "Sinun pitää jäädä minun luokseni", sanoi hän, "minä tarvitsen jonkun leikkiverikseni, sittekun musta ratsuni kuoli ja Ellakini kaatui..."

"Viekää tuo luntus näkyvistäni!" huusi Hornebog suuttuneena. "Olemmeko tulleet Reinille lasten kanssa leikkiäksemme?!"

Silloin huomasi Erica myrskyn heräävän päällikössä; hän tarttui lapsen käteen ja meni hänen kanssaan ulos.

Leirin vuorenpuoleiselle taholle oli päällekkäin kasattujen kiviharkkojen väliin hunnien keittiö sijoitettu. Sieltä kuului metsänrouvan kiivasta torumista. Audifax oli polvistunut suurimman kattilan ääreen ja puhalsi valkeaan, jonka päällä illalliskeitto porisi. Äkkiä kavahti hän jalkeilleen ja huudahti kovasti: hän oli nähnyt pienen ystävänsä. Mutta silloin nosti metsänrouva päänsä esiin toisen kattilan takaa, ja se oli Audifaxille enemmän kuin varotushuuto; hän jäi seisomaan liikahuttamatta, tarttui muutamaan paljaaksi kuorittuun oksaan ja alkoi sillä hämmentää keitosta, niinkuin hänelle määrätty oli. Hän oli kalpea ja laihtunut, äänettömän epätoivon kuva, silmät sumuiset kyyneleistä, jotka eivät olleet kenenkään mieltä herkyttäneet.

"Varokaa tekemästä näille lapsille mitään pahaa, muuten saatte minun kanssani tekemistä, te vanha merikissa!" huusi Erica metsänrouvalle.

Silloin astui Hadumoth toverinsa luo. Paimenpoika pudotti kömpelötekoisen kauhansa ja ojensi tytölle kätensä sanaakaan hiiskumatta, mutta hänen syvästä, tummista silmistään loisti tätä vastaan pitkä historia vankeudesta, sanomattomista kärsimyksistä ja vapautuksen orastavasta toiveesta. Hadumothkin seiso liikahtamatta hänen edessään; hän oli matkalla miettinyt paljon liikuttavia asioita jälleennäkemisen riemullisuudesta; mutta kaikki nämä katosivat nyt hänen mielestään — suurin riemu laulaa kiitoksensa ihmisten kuulematta taivasta kohti. "Anna minulle kauhallinen keittoasi Audifax", sanoi hän, "minun on niin nälkä!"

Metsänrouva salli pojan ojentaa ystävälleen puukauhallisen kattilan sisällöstä. Nälkäinen lapsi vahvisti sillä itsensä ja tuli rohkeammaksi eikä säikähtänyt illalliselle saapuvien hunnilaissoturien hurjia kasvoja. Sitte istahti hän aivan Audifaxin viereen. Tämä oli äänetön ja pidättyväinen; vasta illan pimetessä ja kiusahengen mentyä pois irtautuivat hänen kielensä kannat. "Oi, minä tiedän paljon, Hadumoth!" sanoi hän hiljaa katsahtaen arasti ympärilleen — "minä tiedän hunnien aarten! Se on metsänrouvan säilössä, kahdessa arkussa hänen vuoteensa alla; olen itse kurkistanut niihin sisään ja nähnyt siellä kimaltelevan solkia ja esiripunkannattimia ja kultakoruja. Myöskin hopeainen kana hopeisine munineen on joukossa, jonka he toivat Lombardian maasta, ja paljo muuta ihanuutta..."

Hän kohotti nahkaista lakkiaan, hänen oikea korvansa oli puoleksi leikattu irti.

"... Metsänrouva tuli kotiin, ennenkun ennätin lyödä arkunkannen kiinni. 'Kas tuossa palkkasi!' huusi hän ja leikkasi keritsimillään korvani. Se teki julman kipeää, Hadumoth. Mutta minä sen vielä maksan hänelle takasin!"

"Minä autan sinua siinä!" lausui tyttönen.

Vielä kauvan kuiskailivat molemmat keskenään, — uni vältti näiden onnellisten silmiä. Melu leirissä hiljeni. 'Synkkiä varjoja levisi laakson yli. Silloin sanoi Hadumoth: "Minun täytyy aina ajatella sitä yötä, jolloin tähdet putosivat maahan."

Audifax huokasi. "Voitanpa kuitenkin aarteeni", lausui hän, "olen varma siitä!"

Ja taasen istuivat he äänettöminä hetken aikaa; silloin vavahti Audifax äkkiä, ja Hadumoth tunki hänen kätensä värisevän omassaan. — Reinin takaisella tummalla vuorenkukkulalla leimahti tulinen merkki; se oli kuin soihtu, jota joku heiluttaa kädessään kaarena ja sinkauttaa sitten ilmaan.

"Nyt se sammui jo!" sanoi Audifax hiljaa.

"Mutta katsohan tuonne!" kuiskasi Hadumoth säikähtyneenä ja osotti vastaiselle haaralle.

Bötzbergin huipulta hulmusi liekki korkeuteen ja kaarsi taivaalla tulisena ja säkeniä suitsuten. Se oli sama merkki. Ja ylhäällä Schwarzwaldilla kohosi samalta paikalta, missä soihtua oli heilutettu, korkea loimu taivasta kohden ja valaisi tähdettömän yön. Laaksossa kävelevä vahti päästi kimakan vihellyksen. Leirissä alkoi syntyä liikettä. Metsänrouva tuli lasten luo. "Mitäs siinä tollotat nullikka!" huusi hän uhkaavasti Audifaxille, "valjasta pian hevonen vaunujemme eteen!"

Audifax totteli äänetönnä!

Vaunu oli varustettu matkaan ja vetohevonen seisoivat sidottuna ohjaksistaan kiini paaluun; varovasti hiipi eukko sen luo ja ripusti sen selkään kaksi koria, joihin sovitti kaksi arkkua peittäen ne heinillä. Hän tähysteli nenällään ilmaa nuuskien ympärilleen. Oli jälleen käynyt aivan hiljaiseksi. Frick-laakson viini oli vaivuttanut hunnit sikeään uneen.

"Se ei ollutkaan mitään!" murisi metsänrouva, "saamme viedä hevoset uudelleen lepäämään". Mutta silloin hypähti hän seisaalleen kuin salaman satuttamana. Vuori, jonka juurelle leiri oli rakennettu, oli äkkiä käynyt eläväksi, sillä suitsi ja säkenöi monia satoja tulisoihtuja, ja vähä väliä jylisi siltä raivokkaita sotahuutoja — Reiniltä päin syöksyi virran aaltojen tavoin tummia joukkoja, ja kaikilta kukkuloilta leimusi tulia taivasta kohden. — "Ylös, nukkuja!..." Mutta se oli jo liian myöhäistä — jo lensi kirkas palo hunnilaisleiriin — ratsujen valittavaa ähkymistä kuului — iso talli leimahti liekkeihin — tummia haamuja murtautuu leiriin, säkenöivien soihtujen seuraamana tulee sinne tänään kuolema; — se on vanha Irminger, Frickgaun herra, joka sen tuo, — kuuden vahvan pojan vahva isä, joka yhtä vähän kuin pappi Matathias makkabealaisineen voi enää sietäen katsella kansansa kurjuutta; — ja heidän johtamaan tulevat Hornussenin ja Herznachin miehet ja soturit Aar-laaksosta ja Bruggista ja Badenin kuumilta lähteiltä ja Khamasta ja kaukaisesta Giselatluhesta. Turvallisessa metsänkätöksessä olivat he maanneet, kunnes ylhäältä Eggbergiltä oli leimahtanut sodan soihtu ilmoittaen Schwarzwaldin naapurien tulevan apuun — silloin käytiin rynnäkköön.

Kamalasti kaikui unessaan yllätettyjen hunnien parunta ryntääjien sotahuutojen keskeltä. Pää verissä nelisti Snewelin ratsullaan ohitse; hyvin tähdätty pikisoihtu oli, tarttunut kiini hänen vaatteisiinsa ja palaa loimotti edelleen, niin että hän näytti tuliselta kummitukselta. "Maailmanloppu on käsissä!" huusi hän, "tuhattuotinen valtakunta on tulossa! Herra, armahda sieluparkaani!"

"Hukassa, kaikki hukassa!" mutisi metsänrouva itsekseen ja siveli miettiväisesti otsaansa. Sitte irrotti hän vetohevosensa irti valjastaakseen sen vaunujen eteen. Pimeyden verhoon seisoivat läheisyydessä Audifax kiristäen yhteen hampaitaan, jottei purskahtaisi riemuhuutoon yöllisen hyökkäyksen johdosta; liekitsevän tulen loimo leikkitteli hänen kasvoillaan, ja hänen sydämessään kiehui raivoisia ajatuksia. Hetkisen hän tuijotteli jäykästi taistelun tuoksinaan, — sitte kuiskasi hän Hadumothille: "Nytpä tiedän keinon!" Hän sieppasi maasta yhden nuotiokivistä ja kissan nopeudella paiskasi sen metsänrouvaa kohti, niin että tämä äänetönnä suistui maahan; hevosen hän tempasi mukaansa ja nosti miehen voimalla maahan polvistuneen Hadumothin sen selkään. "Pidä lujasti kiini satulannupista!" huusi hän työlle ja kavahti itsekin satulaan tarttuen tanakasti ohjaksiin; hepo tunki oudot ratsastajat selässään, ja tulipalon ja metelin hurjentamana laukkasi se minkä kavioista kerkisi yön pimeyteen. — Audifax seuralaisensa kanssa ei horjahtanut satulasta, hänen sydämensä sykki kuuluvasti, hän sulki silmänsä tukehuttavan savun takia — yli kaatuneitten taistelujain ja halki keskenään kamppailevien joukkojen kävi kulku... Jo kaikui taistelun melu kaukaisempaan, ratsu hiljensi väsyneenä vauhtiaan ja kantoi taakkansa Reiniä kohden — lapset olivat pelastetut.

Ja he ratsastivat halki pitkän, hirvittävän yön katsahtamatta kertaakaan taaksensa. Audifax piteli sanattomana ohjaksia, — hänestä usein tuntui, kuin olisi kaikki tämä vain unta; hän kietoi vasemman kätensä Hadumothin kaulalle ja naputti oikean käden sormilla korissa olevia lippaita — niistä kilahti metallin ääni, ja silloin vasta tiesi hän unelmansa olevan todellisuutta. Ja ratsu oli pirteä ja kantoi nuoret ratsastajansa mielellään selässään, yli ketojen ja nummien kävi kulku ja halki mustien metsien, alati kohti kohisevaa Reiniä.

Kun he olivat jättäneet matkaa pitkältä jälkeensä, lehahti heitä vastaan kylmä tuulenhenki, joka pani heidät värisemään; se oli airut, joka aamunkoittoa ennusti. Hadumoth avasi silmänsä. "Missä olemme?" kysyi hän. "En tiedä!" vastasi Audifax.

Nyt he kuuluivat edeltään kohinaa ja pauhinaa kuin etäisestä ukonilmasta, mutta sitä se ei kuitenkaan

ollut; taivas seestyi ja tähdet kalpenivat ja katosivat. Pauhina kasvoi ja tuntui lähenevän; he ratsastivat erään linnoituksen ohitse, joka yleänä katseli aliensa oleviin syviin vesiin; sitte kaarsi heidän tiensä muutaman vuorenselänteen taitse, — ja jo kohisi heitä vastaan Rein vuolaana ja vaahtoisna, syösten jyminä ja pauhulla yli mustan ja kalutun kallion; vesihelmiä säihkyi heidän päälleen ja maisema verhoutui kosteaan usvaan... Ratsu pysähtyi aivan kuin tarkkaavasti katsellakseen valtavaa näköalaa, Audifax hypähti sen selästä ja auttoi uupuneen kumppaninsakin alas, nosti aarre-arkut maahan ja päästi kelpo eläimen syömään mehevää ruohoa.

Ja lapset astuivat putouksen reunalle, Hadumoth pidellen kiini ystävänsä kädestä, ja katselivat sanattomina alas valtaviin tyrskiyihin. Ja aurinko loi ensimmäiset säteensä virran vesiin, usvahelmet nielaisivat ne itseensä ja kuvastuivat monivärisenä sateenkaarena väreilevää valoa vastaan...

Mutta nyt meni Audifax arkkujen luo ja avasi yhden niistä — siinä oli pelkkää kultaa ja jaloja koruja; — aarre, kauvan kaivattu, oli nyt hänen omansa, ei taikasanojen eikä yöllisten manausten voimalla, vaan rivakan toimen ja älykkään harkinnan tuloksena. Hän katseli kullan välkyntää. Se ei saattanut häntä hämille, sillä tiesihän hän jo kauvan sitte, että se oli hänelle sallittu. Kutakin laatua hän otti yhden, maljoista yhden, sormuksista yhden, rahoista ja rannerenkaista yhden, ja kantoi ne putouksen reunalle.

"Hadumoth", lausui hän, "tässä täytyy Jumalan olla, sillä hänen kaarensa väikkyy veden yli. Minä tahdon antaa hänelle kiitosuhrin."

Hän astui muutamalle ulkonevalle kallionkielekkeelle ja heitti voimakkaasti valio-aarten Reinvirtaan — sitte polvistui hän maahan ja Hadumoth polvistui hänen viereensä ja he rukoilivat kauvan ja kiittivät Jumalaa...

KUDESTOISTA LUKU.

Cappan naitetaan.

Kun ukkos-ilma on ohitse, juoksee sadevesi sameina ja mullankarvaisina puroina pois lakean maan päältä. Samaten seuraa jotakin koko maata tärisyttävää liikettä useimmiten pienten kiusallisten tapahtumien aika, kunnes kaikki on uudelleen kääntynyt vanhoille urilleen.

Sen sai Hadwig rouvakin kokea.

Linnassa ja maakunnassa oli paljon puuhaa ja tointa hunnien karkoituksen jälkeen. Hän antautui niihin mielellään, sillä hänen vilkas ja itsenäistä toimintaa rakastava henkensä ikäänkuin kirkastui ja keventyi hallitsemisen huolissa.

Taistelussa kaatuneiden soturien lesket ja lapset saapuivat linnaan, ja kenen katolle punanen kukko oli lentänyt ja keltä sotaratsujen kaviot olivat polkeneet nousevan oraan, se sai apua niin pitkältä kuin riitti. Sanomia lähetettiin keisarille äskeisistä tapahtumista ja ehdotuksia tulevaisten vaarojen torjumiseksi; linnassa korjailtiin niitä varustuksia, jotka olivat osottautuneet puutteellisiksi, sotasaalis laskettiin ja jaettiin, ja kristittyjen sotilasten haudalle päätettiin rakentaa muistokappeli.

Reichenaun ja Sankt Gallenin kanssa oli paljon keskusteltavaa; hengelliset ystävät eivät koskaan unhota vaatia maksua osottamastaan palveluksesta. He osasivat tiukasti valitella ja vaikeroida luostariensa kärsimistä vaurioista ja vammoista ja kaikenlaisen omaisuuden häviöstä. Että ahdistetut jumalanmiehet kernaasti näkisivät heille lahjaksi annettavan lihavan maapalan, sitä toivotettiin lakkaamatta herttuattaren korviin. Kaukana Reininlaaksossa, missä Breisach-vuoren tummat, palaneet kalliot kohoavat vaahtoisaa virtaa vastustamaan, oli herttuattarella Saspach niminen hovi. Tuliperäisellä maalla menestyy viinirypäle hyvin, — senpä vuoksi mainittu kaunis maatila olisikin kernaasti kelvannut hurskaille veljeksille; se olisi ollut tervetullut lahja jo senkin vuoksi, että olisi saatu maista erotusta reiniläisen viinin ja alhaalla Bodenjärven rannoilla kasvavan välillä, puhumattakaan siitä, että se olisi myöskin ollut vähäinen korvaus urhoollisesta sotimisesta ynnä kaatuneitten veljien hyväksi pidetyistä sielumessuista.

Ja kun Hadwig rouva eräänä päivänä ei näyttänyt aivan taipumattomalta luopumaan Saspachista, tuli jo varhain seuraavan päivän aamulla alipriori ratsastaen ja toi ison pergamentin, johon valmis

lahjakaava jo oli kirjoitettu; ja vallan komealta sen sisällys kalskahtikin, kun P. Pirminiukselle piti kaiken olla määrätyn: talo ja kartano ja kaikki niihin kuuluvat tarpeet, viljelty maa ja viljelemätön, metsät ja viinamäet, haat ja niittymaot ja virtojen juoksut ynnä kalastus-, ja myllytsoikeus ja kaikki mitä omaa väkeä miehen- ja vaimonpuolta sen alueella asui... Eikä puuttunut edes tavanmukaista kiroustaakaan. "Ken rohkenisi ahdistaa lahjoitettua tilaa tai vallan riistää sitä luostarilta, sen yli olkoon *Anathema Maranatha* lausuttu, Kaikkivaltiaan ja hänen enkeleinsä viha kohdatkoon häntä, pitaali lyököön häntä kuin Naemania syyrialaista ja luovalo ja kuolema kuin Ananiasta ja Saphiraa, ja naulan kultaa suorittakoon hän sitäpaitsi syynsä sovittamiseksi!"

"Herra apotti on tahtonut säästää armolliselta valtiattareltaan vaivan lahjakirjan kokoonpanemisesta", lausui alipriori, "ja on jättänyt siihen tyhjän sijan nimien ja tilan rajojen mainitsemista ja lahjapuolien ja todistajain allekirjoituksia ynnä sinetin kiiniripustamista varten."

"Osaatteko kaikissa asioissanne noin kiirehtiä!" vastasi Hadwig rouva.
"Katselen pergamenttianne tilaisuuden sattuessa."

"Apotille olisi vallan rakas ja toivottu asia, että jo tänään voisin tuoda hänelle takaisin lahjakirjan teidän allekirjoituksellanne ja sinetillänne varustettuna. Se on sen vuoksi, että järjestys pysytettäisiin luostarin arkistossa, sanoi hän."

Herttuatar tähyteli miestä kiireestä kantapäähän. "Sanokaa te apotillenne", lausui hän, "että minä paraikaa teen laskua siitä, miten paljon veljet korkealla Twielillä majoillessaan hävittivät keittiön ja kellarin varoja. Sanokaa hänelle sitäpaitsi, että meillä on omat kirjurimme, milloin päähämme pälkähtää lahjoitella pois hovitiloja Reinin varsilla, ja että..."

Hänellä pyöri vielä muutamia muita katkeria sanoja kielellä. Mutta alipriori puuttui nöyrästi lepytellen puheeseen ja rupesi luettelemaan joukon tapauksia, jolloin valistuneet herrat ja ruhtinaat olivat tehneet samanlaisia lahjoituksia, — miten Francian kuninkaat Reinvirran toisella puolen olivat mitä runsaimmin korvanneet Toursin P. Martinukselle sen vahingon, jonka normannien ryöstötretket hänelle olivat tuottaneet, ja miten otollinen sellainen anti on sielun autuudelle, sillä kuten tuli vedellä sammutetaan, niin syntikin almujen kautta...

Herttuatar käänsi hänelle selkänsä ja jätti hänet vielä kertomattomine esimerkkineen seisomaan saliin. "Liika hoppu asian pilaa!" mutisi munkki itsekseen, "hitaasti kun kulkee, varmasti perille pääsee!" Silloin kääntyi Hadwig rouva ovella vielä kerran häneen päin. Sanoi kuvaamattomalla kädenliikkeellä hän viittasi munkille lausuen: "Jos tahdotte lähteä luotani, niin lähtekää sitte heti paikalla!"

Munkki lähti kiireesti tiehensä.

Apottia ärsyttääkseen lähetti herttuatar vielä samana päivänä harmautuneelle Simon Bardolle kultaiset käädyt tunnustukseksi etevästä johdosta taistelussa.

Mies, jonka kohtalo antoi herttuattarelle paljon päänvaivaa, oli vangittu hunni Cappan. Tämä oli alussa saanut monta kovaa kokea; hän ei vielääkään käsittänyt, miksi hänet oli henkiin jätetty; hän juoksenteli arkana ympäriinsä kuten se, jolla ei enää ole mitään oikeutta itseensä, ja kun hän viskautui olilleen maata, tuli kauniita unelmia tanssimaan hänen ympärillään. Hän näki avaroita kukkaisia ahoja, joilla kasvoi hirsipuita kuin ohdakkeita, ja kussakin niistä riippui joku hänen maanmiehistään ja hän itse kaikkian ylinnä; tämä kaikki oli hänestä aivan paikallaan, sillä sellainen oli sotavankien kohtalo siihen aikaan. Mutta ihmettä kyllä, ei hänelle kuitenkaan pystytetty hirsipuuta. Vielä jonkun aikaa hän katseli karsaasti linnanpihassa kasvavaa isoa lehmusta; siinä oli muuan vahva, paljas oksa, joka hänestä näytti nyökkävän hänelle ikäänkuin tahtoi sanoa: "Hei, miten hyvin sinä kelpaisitkaan koristamaan minua!"

Mutta vähitellen tuli hän kuitenkin huomaamaan, että lehmus oli kaunis, siimeikäs puu, ja arkuus hänestä alkoi kadota. Hänen lävistetty reitensä parani, hän kuleksi ympäriinsä kartanolla ja keittiössä ja katseli ällistellen saksalaista taloudenpitoa. Hän tosin ajatteli hunnilaistapaan, että miehen koti oli hevosen selässä ja että naisille ja lapsille riitti katosvaunut; mutta kun satoi tai tuli iltaviileä, ei hänestä neljä seinää ja niiden sisässä räiskyvä takkavalkea tuntuneet ollenkaan halveksittavilta, ja kulaus viiniä maistoi paremmalta kuin tammanmaito, ja villainen peitto oli pehmeämpi kuin sudennahka. Siten katosi hänestä kaikki pakenemisen halu; koti-ikävää hän ei tuntenut alunkaan, koska mitään vakinaista kotimaata hänellä ei ollut.

Kartanolla ja puutarhassa askarteli siihen aikaan muuan Friderun niminen palvelusneito; tämä oli korkea kasvultaan kuin monikerroksinen huippukattoinen rakennus, sillä hänen päänsä oli päärynänmuotoinen eikä enää hohtanut ensimmäisen nuoruuden loisteesta. Pahat kielet kertoivat hänen aikoinaan olleen Spazzo herran henttuna, mutta siitä oli jo sangen kauvan; jo vuosia oli hän omistanut lempensä eräälle linnan rengeistä, mutta tämän olivat hunnit viime taistelussa tappaneet —

nyt oli hänen sydämensä siis orpouden tilassa.

Isokasvuiset ihmiset ovat hyväluontoisia eivätkä kärsi liian paljosta ajattelemisesta. Niinpä käänsi tämäkin neitonen pian katseensa hunniin, joka yksinäisenä ja avuttomana teiskaroi linnanpihalla, ja hänen tunteensa kiintyi säälien tähän miesraukkaan niinkuin kastepisara karpässieneen. Hän koetti opastaa häntä niihin taloudellisiin taitoihin, joita itse osasi; ja hänen kuokkiessaan ja mullittaessaan puutarhaa tapahtui usein, että hän antoi aseensa, Cappanille, joka teki miten armas opettajattarensa häntä neuvoi. Myöskin palkojen ja yrttien leikkaamisessa hän noudatti hänen esimerkkiään, — ja muutamien päivien kuluttua, kun vettä oli kaivolta tuotava, tarvitsi hoikan Friderunin vain osottaa Cappanille puista sankoa, niin sieppasi tämä sen päällelleen ja astui loiskuttavan suihkukaivon luo linnanpihassa.

Ainoastaan keittiössä ei kelpo oppilaasta ollut mitään apua, sillä kun hän kerran oli saanut muhennettavakseen palasen raakaa lihaa, valtasivat vanhat muistot äkkiä hänet ja hän nielaisi lihan sellaisenaan ja lisäksi vielä sipulit ja vihannekset, jotka olivat tarkotetut paistin kryydittämiseksi.

"Luulenpa vankini miellyttävän sinua!" huusi Spazzo herra eräänä aamuna Friderunille, kun näki hunnin koettavan parastaan pilkkoessaan puita hänelle. Ruosteenpunaisiksi sävähtivät korkean immen posket, ja hän loi katseensa häveliäästi maahan. — "Osaisipa tuo lurjus puhua saksaa eikä olisi mikään kirottu pakanakoira, niin..." jatkoi Spazzo herra.

Neito vaikenä hämillään.

"Tiedän sinun ansaitsevan onnea, Friderun..." sanoi Spazzo herra. Silloin irtautuivat Friderunin kielenkantimet. "Mitä saksan taitamiseen tulee", virkkoi hän, katsellen yhä edelleen maahan, "niin ei se kysymys minua ollenkaan huoleta. Ja vaikkapa hän nyt onkin pakana, niin eihän hän siltä tarvitse jäädä siksi. Mutta..."

"Mitä mutta?"

"Hän ei osaa istua syödessään kuin muut viisaat ihmiset. Hän makaa aina pitkin pituuttaan permannolla ja väittää, että vasta siten hänelle ruoka maistaa."

"Sen pahan tavan hänestä kyllä sinunlaisesi aviosiippa siveästi karkoittaa. Oletteko jo sopineet keskenänne?"

Friderun vaikenä yhä edelleen, mutta juoksi sitte tiehensä kuin takaa ajettu metsänotus, niin että puukengät kolisivat kivetettyä pihapermantoa vastaan. Silloin meni Spazzo herra halkoja hakkaavan Cappanin luo, taputti häntä olalle, niin että hunni kavahti säikähtyneenä pystyyn, osotti hänelle sormellaan pakenevaa, nyökkäsi kysyvästi päätään ja tähysti terävästi häntä silmiin. Mutta hunni vei oikean käden rinnalleen ja kumarsi, teki sitte valtavan hypyn ilmaan ja pyöri ympäri kuin väkkärä suu vedettynä leveään irveen.

Silloin älysi Spazzo herra, miten asian laita oli. Friderun ei ollut nähnyt hunnin ilmahyppyä. Epäilykset kalvoivat vielä hänen sydäntään, sen vuoksi käveli hän linnanportin ulkopuolelle; siellä taittoi hän maasta kukan ja nyppi sen valkoisia terälehtiä irti yhden toisensa perään hymisten: "Hän rakastaa minua, ei rakasta, rakastaa..." Kun hän oli repinyt kaikki lehdet tuulen vietäviksi paitsi yhtä, vaikenä hänen hyminänsä; hän katseli kasvot kirkastuen viimeistä kannallansa yksinään istuvaa lehteä ja nyökkäytti tyytyväisenä päätään. Mutta Spazzo herra esitti asian valtiattarelleen. Ollen aina sukkela päätöksissään tahtoi tämä heti paikalla saattaa sen onnelliseen täytäntöön. Hunni oli puutarhassa näyttänyt omaavansa hyödyllisiä taitoja; hän osasi sulkea tien maanalaisissa käytävissään kavalasti hävittävältä myyrältä — solmimalla pajunvitsoista ansoja ja asettamalla niitä myyräkäytävien suulle oli hän ottanut hengen monesta mustaturkkisesta veitikasta. Vielä kutoi hän rautalangasta pyydyksiä rotille ja osottihe melkoista kykyä ja tottumusta kaikessa, mikä kuuluu alempaan ja alimpaan metsästyksenlajiin.

"Annamme hänelle muutamia tynnyrinaloja maata tuolla ylhäällä Stofiler-vuoren rinteillä", virkkoi Hadwig rouva. "Veroksi vaadimme häneltä, että hän käy sotaa kaikkia peltoa hävittäviä eläimiä vastaan meidän alueillamme. Ja jos pitkä Friderun on häneen mielistynyt, saakoon hän hänet; tuskin on luultavaa, että kukaan toinenkaan maamme neitosista hunniin silmänsä iskee."

Hän määräsi Ekkehardin valmistamaan vankia, että tämä kykenisi luopumaan pakanuudestaan ja astumaan kristillisen seurakunnan yhteyteen. Ekkehard pudisti arvelevaisesti päätään, mutta Hadwig rouva lausui: "Hyvä tahto korvatkoon sen, mitä käsityksestä puuttuu! Opetuksenne supistakaa mitä vähimpään; niin paljon hänkin kai ymmärtäneekin kuin saksilaiset, joita suuri keisari Kaarle ase kädessä ajoi Weser-virtaan kastettaviksi."

Ekkehard teki työtä käskettyä, ja hänen opetuksensa lankesi hyvään maahan. Cappan oli

sotaretkillään oppinut monta saksalaista sanaa ja hän osasi, kuten kaikki maanmiehensä, arvata toisen tarkoituksen, vaikkei ymmärtänytkään hänen puhettaan. Merkit ja kuvat täydensivät opetusta; kun Ekkehard istui hänen edessään metallisilainen ja kultakirjaiminen evankeliumikirja avoinna ja viittasi taivaaseen, ymmärsi hunni mistä oli puhe; pahan hengenkin kuvan hän tunsi ja ilmoitti voimakkailla eleillä kammoksuvansa sitä; ristinkuvan edessä hän muitten tavoin heittäytyi polvilleen. Näin kävi opetus.

Mitä Cappan entisestä elämästään kykeni kertomaan, oli se paha kyllä täynnä monenlaisia rikoksia. Hän nyökkäsi myöntäen kysyttäessä, oliko hän tuntenut mielihyvää ryöstäessään kirkkoja ja luostareja, ja kurotetuista sormista kävi laskeminen, että hän useamman kuin yhden kerran oli ollut mukana sellaisissa konnantoissa.

Mutta totisen katumuksen merkkejä tehden antoi hän ymmärtää, että hän nuoruudessaan oli syönyt palasen muutaman tappamansa papin sydäntä saadakseen siitä parannusta ilkeälle haavakuumeellensa; rikoksensa sovituksiksi oppi hän nyt sitä innokkaammin lausumaan synnintunnustusta; ja jos häneltä tässä sanaa puuttui, auttoi häntä Friderun. Pian voikin Ekkehard lausua olevansa häneen tyytyväinen, vaikkei hunnin sydämmeen ollutkaan mahtunut kaikki se, mitä kirkkoisä Augustinus kirjassaan uskossa raakojen opetuksesta vaatii.

Niinpä ryhdyttiin valmistamaan samaksi päiväksi sekä kastetta että häitä. Herttuattaren käskystä piti hänen saada kolme kummiä, yhden Reichenauista, toisen Sankt Gallenista ja kolmannen maakunnan sotaväestä, muistoksi siitä taistelusta, jossa hänet oli vangittu. Ja kun kummit eivät voineet päästä yksimielisyyteen, mikä heidän ristipojalleen tulisi nimeksi, Pirminiusko Reichenauun suojeluspyhimyksen kunniaksi vai Gallusko, lausui herttuatar: "Paulus olkoon hänen nimensä, sillä hänkin tuli vihaa ja murhaa puuskuen Herran opetuslapsia tappamaan, ja nyt ovat suomukset pudonneet hänen silmistään."

Oli muuan lauantai-ilta jolloin Cappan, joka oli koko päivän paastonnut, vietiin linnankappeliin, missä kummit viettivät yön hänen parissaan vuoron perään rukouksia lukien. Hunni oli hurskas ja nöyrä, näytti vakavalta ja arveli edellisenä yönä nähneensä unessa äitinsä haamun, joka lampaannahkoihin kääriytyneenä oli tullut hänen luokseen ja huutanut hänelle: "Jousesi on katkennut, nöyristy polo ratsastaja, sillä ne, jotka sinut satulasta keihästivät, olkoot sinun herrojasi!"

Mutta hiljaisena sunnuntai-aamuna, kasteen vielä päilyessä heinänkorsissa ja ensimmäisen leivosen liidellässä laulaen puhdasta aamutaivasta kohti, kulki jälleen pienoinen parvi risti ja lippu etunenässään alas linnanpolkua — mutta tällä kertaa se ei ollut mikään surusaatto.

Ekkehard astui edellä sinipunervaan pappiskauhtanaan pukeutuneena ja hänen jälessään kummiensa keskellä hunni; niin kulkivat he kukkaisan niityn halki Aach-puron rannalle. Siellä he pystyttivät ristin valkoiseen rantahiekkaan ja muodostivat puoliympyrän sen ympärille, joka tänään viimeistä kertaa kantoi Cappanin nimeä; heleästi kaikuivat heidän litaniensa aamun hiljaisuuden halki Jumalan tykö, että hän armossa katsahtaisi sen puoleen, joka tänään notkisti päänsä hänen edessään kaivaten vapahdusta synnin ja pakanuuden ikeestä.

Sitte käskettiin kastettava riisuutumaan lanteitansa myöten. Hän polvistui rannalle, Ekkehard lausui Sen nimessä, jota enkelit ja arkkiengelit kunnioittavat ja jonka edessä taivas vapisee ja syvytydet aukeavat, manauksen, jotta paha henki kadottaisi viimeisenkin valtansa kastettavan ylitse; sitte puhalsi hän häneen kolmasti, ojensi vihittyä suola hänen suuhunsa tunnusmerkiksi mielen muuttumisesta ja uudesta viisaudesta ja voiteli hänen otsaansa ja rintaansa pyhällä öljyllä. Kastettava oli kuin ukkosen lyömä ja uskalsi tuskin hengittää, niin väkevästi valtasi hetken juhlallinen tunnelma hänen mielensä. Kun Ekkehard sitte lausui hänelle valan sanat: "Luovutko perkeleestä ja kaikista hänen menoistaan?" — vastasi hän selvällä äänellä: "Minä luovun!" ja lausui, niin hyvin kuin osasi, Ekkehardin jälessä uskontunnustuksen. Sitte upotti kastaja hänet virran viileään veteen lausuen kasteen-asetussanat, ja uusi Paulus nousi aalloista... Vielä kerran katsahti hän alakuloisesti maanmiestensä verkkeseen hautakumpuun, joka häämötti etäällä metsänreunassa; sitte taluttivat kummit hänet maalle ja käärivät kylmästä värisevän miehen häikäisevän valkeaan liinapukuun. Tyytyväisesti muhoillen seisoi hän uusien veljiensä keskellä. Ekkehard saarnasi seuraavien raamatun sanojen johdosta: "Autuas on, joka hyvin pitää huolta vaatetuksestaan eikä käyskele alastomana" ja kehotti häntä kantamaan tästä lähtien valkeata pukuaan uudestasyntymisen merkinä ja kehotuksena hyvyteen ja vanhurskauteen, niinkuin se kasteessa hänelle oli annettu, ja laski kätensä siunaten hänen päänsä päälle. Riemuviirien kaikuessa vietiin vastakastettu takaisin linnaan.

Erään maakerroksen suojan akkunaloukossa istui tällä välin Friderun, maan morsiamista pisin. Praxedis hääräsi hänen ympärillään sukkelana kuin virvatuli; hän oli pyytänyt herttuattarelta luvan saada koristaa morsiamen hänen hääpäivänään. Jo oli tukka solmittu punaisella nauhalla palmikoiksi, suunnattoman pitkä ja monipomullinen esiliina ulottui aina korkeakantaisiin kenkiin asti, ja sen päällä upeili kultalankainen koruvyö — vain se, joka morsiamen vie, saa sen irroittaa; nyt tarttui Praxedis kimaltelevaan, lasihelmillä, kirjavilla kivillä ja kissankullalla koristettuun morsiuskruunuun. "Pyhä

Jumalan äiti Byzantiumissa!" huudahti hän, "pitääkö tämänkin vielä tulla päähäsi? Kun sellainen koriste kulmillasi astut sisään, Friderun, niin luulevat ihmiset linnantornin tulleen eläväksi ja kulkevan vihille!"

"Niin sen kuitenkin täytyy olla!" sanoi Friderun.

"Miksi sen täytyy olla niin?" kysyi kreikatar. "Kotimaassani näin monta kaunista morsianta, joilla oli kiharoissaan seppele myrttipuun tai hopeanvihreän öljypuun lehdistä, ja he näyttivät kylläkin sieviltä. Tosin ei teidän pihkaisissa, nokisissa, mustissa männiköissänne kasva myrtejä eikä öljypuita, mutta eikö murattiseppelekin olisi kaunis, Friderun?"

Tämä käännähti vihaisesti tuolissaan. "Ennemmin naimatta jään, kuin heiniä ja ruohoja tukassani vihille vien! Sellaista voitte kyllä te maankiertelijät neuvoa, mutta kun Hegaun lapsi häitä pitää, on korkea kruunu hänen päätänsä koristava; se on täällä tapana ollut aina siitä asti, kuin Rein Bodenjärven halki virtaa ja vuoret tämän maan kamaralla kasvavat. Me schwaabit olemme kaikki kuninkaallista sukua, niin on isäni aina sanonut."

"Tahtonne tapahtukoon!" sanoi Praxedis ja kiinnitti kruunun hänen tukkaansa.

Korkea morsian nousi seisomaan, mutta hänen otsaansa syntyi ryppyjä niinkuin ohitse kiitävien pilvien varjoja.

"Joko nyt rupeat itkemään", kysyi kreikkalaistyttö, "jotta avioliitossasi kyyneleistä säästyisit?"

Mutta Friderun näytti varsin vakavalta ja hänen karkeatekoinen suunsa vetäytyi niin murheellisesti korviin päin, että Praxedis vaivoin voi hillitä nauruaan.

"Minua niin pelottaa", virkkoi hunnin morsian.

"Mikä sinua sitte pelottaa, sinä Stoffler-vuoren honkien tuleva kilpasko?"

"Pelkäänpä että maakunnan pojat tekevät minulle vielä kepposen sen vuoksi, että otan muukalaisen miehekseni. Kun Schlangenhofin arentimies toi emännäkseen vanhan lesken Bregenzer-metsistä, tulivat paikkakunnan nuoret miehet hääyönä heidän ovensa eteen ja pitivät häränsarvilla ja vaskikattiloilla ja suurilla simpukoilla sellaista melua, että olisi luullut ukkos-ilman ohi käyvän; ja kun Riesalingenin mylläri aviosäätynsä ensimmäisenä huomenena astui ulos huoneestaan, oli hänen ovensa eteen pystytetty juhannussalko, jossa kukkien ja köynnöksien asemesta riippui vain kuiva heinätukko ja rypistetty vihreänkeltainen esiliina."

"Olehan toki huoletta!" lohdutti Praxedis.

Mutta Friderun vaikeroi edelleen: "Ja entä jos ne tekevät minulle niinkuin piirin metsänvartijan leskelle, joka otti nuoren metsästäjän miehekseni? Siltä ne yöllä halkaisivat olkikaton kurkihirren kohdalta kahtia, niin että puolikkaat putosivat kumpikin taholleen ja sininen taivas paistoi heidän häävuoteeseensa, ilman että he tiesivät syytä tähän, ja korpit lensivät raakkuen heidän päänsä päällä."

Praxedis nauroi. "Tottahan sinulla toki on hyvä omatunto?" kysyi hän merkitsevästi nyökäten.

Mutta toisella ei itku ollut kaukana. "Ja kenpä tietää", vastasi hän vältellen, "mitä konnankoukkuja minun Cappani..."

"Pauluksesi!" oikaisi Praxedis.

"... on nuoruudessaan tehnyt? Viime yönä uneksin, että kun hän piti minua lujasti sylissä, tuli keltanaamainen ja mustatukkainen hunnilaisnainen, joka ryösti hänet minulta. 'Minulle hän kuuluu!' huusi kummitus uhaten, ja kun en tahtonut sulhasestani luopua, muuttui se käärmeeksi ja kiemurteli hänen ruumiinsa ympärille..."

"Jätä rauhaan käärmeet ja hunnilaisnaiset", keskeytti hänet Praxedis, "ja laita itsesi valmiiksi, sillä he tulevat jo tuolla vuorta ylöspäin... Eläkä unohda rosmariininokkaa ja valkoista huivia!"

Heleästi hohti ulkona linnanpihalla Cappanin valkea juhlapuku. Sen nähdessään Friderun heitti mielestään nurjat ajatukset ja astui ulos; morsiusneidot ympäröivät hänet pihalla, vastakastettu hymyili iloisesti hänelle, kello linnankappelissa helähti ja hilpeä joukko astui häitä viettämään.

Vihkiminen oli päätetty, ja ilosta loistavin kasvoin lähti nuori aviopari linnasta. Friderunin koko suku oli saapunut tilaisuuteen, kaikki rotevata väkeä, joka ei pituudessa antanut morsiamelle perään; he olivat talonpoikia ja vuokramiehiä läheisillä tiloilla; nyt he lähtivät korkean Stoffelnin juurella olevalle uudismökille virittämään ensimmäisen tulen nuoren parin takkaan ja viettämään hääjuhlaa. Jonon etunenässä kuletettiin seppelöidyissä vaunuissa häälahjoja, joista ei suinkaan puuttunut kaikenlaisilla manauksilla ja vertauskuvilla koristettua honkaista morsiusvuodetta; — kaikenlaisissa lippaissa ja

arkuissa seurasi mukana talouskalujen paljous.

Morsiusneidot kantoivat keträvartta pellavakuontaloineen ja sievästi koristettua lakaisuvihtaa merkiksi ja kehotukseksi tulevalle emännälle ahkeruuteen ja järjestykseen.

Riemuhuutoja ja hoilauksia ei lakannut kuulumasta nuodemiesten joukosta; mutta Cappanilta näytti aamullinen kaste huuhtoneen mielestä kaikki vanhat muistot, ja näytti hän unhottaneen koskaan piirtäneensä rajun ratsun selässä maita ristiin ja rastiin, — hän astui siveästi ja rauhallisesti uusien lankojensa rinnalla, kuin olisi hän kaiken ikänsä ollut päiväläisten päällysmiehenä tai kylävoutina Hegaussa.

Tuskin oli lähtevän joukon hilpeä melu lakannut kaikumasta vuoritieltä, kun herttuattaren ja hänen hengellisten vieraidensa eteen astui kaksi reimaa nuorukaista, keisarillisen linnan taloudenhoitajan Bordmannin pojat ja Friderunin serkut. He tulivat kutsumaan vallasväkeä häihin, kumpikin koristettuna keltaisella esikolla korvallisellaan ja kukkavihkolla aivinatakkinsa povella.

Hämillään he pysähtyivät salin ovelle; herttuatar silloin viittasi heille kutsuvasti, ja siitä rohkaistuneina he astuivat muutamia askelia eteenpäin ja sitte vielä muutamia, kumartelivat ja raapivat jalallaan permantoa ja lausuiivat maassa vanhastaan tavallisen kutsumuksen saapua heidän orpanansa häihin, pyytäen ylhäisiä vieraita seuraamaan heitä teitä ja polkuja, katuja ja kujia, vesiä ja siltoja myöten häätaloon; siellä tarjottaisiin leipää ja ruokaa sellaista kuin kaikkivaltias Jumala ne itse oli valmistanut, viini virtaisi ja viulut soisivat mukaan, ja tanssia, riemua, laulua ja hyppyä tulisi olemaan yltäkyläisesti. "Rukoilemme teitä, että antaisitte kahden huonon sanansaattajan korvata yhtä hyvää, ja kiitetty olkoon Jeesus Kristus!" niin päättivät he puheensa, ja vastausta odottamatta he kumarsivat ja raapivat permantoa uudelleen ja lähtivät kiiruusti salista.

"Osoitammeko nuorimmalle kristitylle alamaisellemme sen kunnian, että lähdemme hänen luokseen?" kysyi herttuatar iloisesti. Vieraat tiesivät ennestään, että kysymyksiin, jotka hän teki näin ystävällisessä muodossa, ei käynyt kieltäen vastaaminen. Niinpä he iltapäivällä lähtivät linnasta. Myöskin Rudimann, Pirminiuksen luostarin lähettiläs, ratsasti mukana; hän pysyttelihe vaitonaisena ja vakoilevana, sillä hän ei vielä ollut suorittanut laskuaan Ekkehardin kanssa.

Stoffler-vuori kohoaa uljaana ja hilpeänä kolmine basalttihuippuineen, tummien metsien syleilemänä, kauvas yli maakunnan nähtäviin. Linnat, joiden rauniot nyt peittävät sen harjaa, eivät silloin vielä olleet raketut; vain korkeimmalla kukkulalla seista törötti muuan autio torni. Mutta toisella vuorenharjanteella oli metsänkätkössä vähäinen maja — nuoren avioparin asunto. Veroksi ja merkiksi siitä, että siihen tulija oli herttuattaren alamainen, oli hänet määrätty valmistamaan vuosittain viisikymmentä myyränsadinta ja P. Galluksen juhlapäivänä tuomaan linnaan elävän rottakuninkaan.

Viheriäiselle metsäniitylle oli hääseurue asettunut istumaan; isoissa kattiiloissa keitettiin ja paistettiin, ja kenen osalle ei tullut lautasta tai kulppoa, se aterioi laudanpalalta, ja missä kahveli puuttui, siellä käytettiin sen asemasta kaksihaaraista pähkinäpuunoksa.

Cappan oli vaivaloisesti istunut muiden tavoin pöytään ja koetti pitää itseään suorana nuoren vaimonsa rinnalla; mutta sydämensä syvyydessä hän mietiskeli, eiköhän muutamien päivien jälkeen kävisi jälleen laatuun syödä makuultaan.

Pitkinä väli-aikoina eri ruokalajien välillä — kemut alkoivat puolipäivän tienoissa eivätkä saaneet loppua ennen puoliyötä — veresti Cappan istumisesta jäykistyneitä jäseniään tanssimisella.

Talonpoikaissoiton tervehtämänä saapui herttuatar seurueineen paikalle. Hänen katsellessa ratsultaan iloista seuraa, tahtoi uusi Paulus antaa hänelle näytteen hurjasta taiteestaan. Soitto ei häntä tyydyttänyt, hän vihelsi ja kiljahteli itse tanssin tahtiin; pitkää puolisoaan hän pyöritteli ympäri labyrinttimaisissa kuvioissa, — niin kuin liikkuva torni ja villi metsäkissa tanssi tuo omituinen pari keskenään, milloin yhdessä, milloin paeten toisistaan, milloin rinta vasten rintaa tai; selkä vasten selkää — sitte työnsi Cappan vaimonsa syrjään ja puukenkiään yhteen kolisuttaen hän teki seitsemän huimaavaa ilmahyppyä, yhden aina korkeamman kuin toisen, ja viimein vaipui hän Hadwig rouvan eteen polvilleen notkistaen päänsä maahan, aivan kuin olisi tahtonut suudella maan tomua, jota herttuattaren hevonen oli kavioillaan tallannut. Se oli hänen kiitöksensä nauttimastaan ystävällisyydestä.

Mutta uudet orpanat Hegaussa ottivat oppia tuosta oudosta tanssista. Mahdollista voi olla, että moni jälestäkinpäin pyysi häneltä opetusta siinä, sillä kaukaiselta keskiajalta polveutuvat sadut kertovat vielä "seitsenhypystä" ja "hunnilaistanssista", jotka jonkinmoisina vaihetuksina schwaabien yksinkertaiseen pyörimiseen tulivat vallan maantavaksi.

"Missä Ekkehard on?" kysyi herttuatar noustuaan kimoltaan, katsellen pitkin väen rivejä. Praxedis viittani eräälle etäiselle, varjoiselle metsäpolulle. Muutaman jättiläistammen mustanvihreäin lehvien

siimeksessä istui nuori munkki. Äänekäs riemu ja ihmisvilinä painostivat hänen, rintaansa, hänen tietämättään miksi; — hän oli kääntänyt muulle joukolle selkensä ja antoi katseensa liittää yli metsäisten vuorenselänteiden kauvas Alppien sinertävään etäisyyteen.

Oli yksi noita tuoksuvia iltoja, josta myöhemmin herra Burkart Hohenvelsistä lausui istuessaan jylhässä tornissaan vetten partaalla, että "ilma silloin sekottuu päiväpaisteen kanssa ja lientyy". Etäiset ilmat uivat vienossa hohteessa. Ken joskus on seissut noilla hiljaisilla kukkuloilla, kun sinisellä taivaalla aurinko liekkejä säteillen käy levolle ilmanrannan taa, laaksot ja syvyydet täyttyvät rusohohtavilla varjoilla ja sula kulta valuu alas Alppien huippuja pitkin, sen mielessä vielä kauvan jälkeenkäpäin hänen hämärässä kammiossaan istuessaan helähtää muisto niin suloinen ja kirkas kuin laulu etelän sulavien luuttujen säestyksellä.

Mutta Ekkehard istui totisena nojaten päätänsä käteensä.

"Hän ei ole enää kuten ennen!" sanoi Hadwig rouva kreikkalaistytölle.

"Hän ei ole enää kuten ennen!" matki Praxedis hajamielisesti. Hän oli kiintynyt katselemaan hegaulaisia naisia heidän juhloruissaan, heidän korkeita liivejään ja tynnyrintapaisia jäykistettyjä hameitaan, ja hän mietiskeli itseksensä, eiköhän hyvän maun hengetär käsiään väännellen pakenisi ainaiseksi tästä maasta tai olikohan se koskaan sille jalallaan astunutkaan.

Hadwig rouva astui Ekkehardin luo. Tämä kavahti pystyyn sammalsijaltaan, aivan kuin olisi nähnyt aaveen.

"Yksiksennekö ja näin kaukana iloitsevaisten seurasta?" kysyi herttuatar. "Mikä teitä vaivaa?"

"Minä mietiskelen, missä onni oikeastaan on", vastasi Ekkehard.

"Onniko?" toisti Hadwig rouva, "onni on meistä likimalkaan yhdeksänkymmenen tunnin matkan päässä, kuuluu schwaabilainen sananlasku. Puuttuuko se teiltä?"

"Se on mahdollista", huokasi munkki ja katseli alas sammaleeseen. Entistä kimeämpi soitto ja tanssivain meluavat äänet kaikuivat leikkipaikalta.

"Ne jotka tuolla polkevat maata", jatkoi hän, "ja osaavat jaloillaan tulkita sydämensä tunteita, ne ovat onnelliset; paljopa ei siihen tarvitakaan, ennen kaikkea vain sitä" — hän viittasi Alppien kimalteleviin huippuihin — "ettei tunne mitään kaihoa noihin korkeuksiin, joille emme koskaan saa jalallamme astua."

"En ymmärrä teitä", sanoi herttuatar kuivasti. Mutta hänen sydämensä puhui toisin kuin hänen kielensä. "Mitenhän Virgiliuksen nykyään jaksaa?" kysyi hän johtaen puheenaiheen toisaalle; "varmaankin on pölyä ja hämähäkinkinaa laskeutunut runsaasti hänen päälleen viime hädän päivien aikana?"

"Sydämessäni on suuri runoilija aina hyvässä säilössä", vastasi Ekkehard, "vaikka pergamentit mätänisivätkin. Juuri äsken muistui mieleeni hänen säkeensä, joissa hän ylistää maanviljelystä: tuolla on maja metsän siimeksessä, vuorenrinteellä peltojen lihavammista maaperä, vastavihitty pariskunta kuokkineen ja auroineen, joilla ryöstävät maa-emolta toimeentulonsa; — tosiaan täytyy minun nähdä Virgiliuksen luoma kuva silmiäni edessä:

"— tää elo johda ei väärään,
Viljaa on täynnä sun aittas, ja laajalti lainehtii pellot,
Luolat ja lammikot riistoa uhkuu, ilma on vilvas,
Laitumelt' ammunaa kuulet, ja puun alla vartooپی siimes."

"Viisaasti osaatte selittää", lausui Hadwig rouva. "Mutta kadehtiessanne Cappanin elämän onnea olette varmastikin unohtaneet hänen velvollisuutensa väjyä myyriä ja peltohiiriä. Ja entä talviset riemut! Kun lumi muurina kasautuu olkikatton rajaani asti, niin että päivä saa turhaan katsella, mistä raosta se voisi tupaan pilkistää..."

"Sellaisessakin hädässä tulisin hyvin toimeen", virkkoi Ekkehard.
"Virgilius tietää keinon siihenkin:

"Ihminen valvovi silloin nuotion ääressä illoin,
Veistäen tervaspuusta soihtuja varjojen surmaks;
Vaan hänen vaimonsa tällöin laulain entävi työtään,
Kangaspuittensa ääressä pirtoa siin helisyyttää."

"Hänen vaimonsa?" matki herttuatar ilkeästi. "Mutta entäpä jos hänellä ei olekaan vaimoa?"

Hääparvesta remahti myrskyinen riemunrähäkkä. Miehet olivat nostaneet hunnilaisserkun laudalle ja kantoivat häntä korkealla ilmassa, niityn poikki niinkuin ennen muinoin jotakin sotapäällikköä kannettiin kilvellä kuninkaanvaalissa. Cappan teki ilosta muutamia pontevia hyppyjä heidän päänsä päällä.

"— eikä saa vaimoa omistaakaan?" virkkoi Ekkehard hajamielisenä. Hänen otsaansa poltti. Hän suojeli kädellään silmiään. Minne hän vain katsahtikin, tuotti näkemänsä hänelle surua. Tuolla oli meluisa hääkansa — täällä herttuatar — etäisyydessä hohtavat Alpit. Hänen sydäntään kirveli sanomattomasti, mutta hänen huulensa pysyivät mykkinä. "Ole väkevä ja vaitonainen!" mutisi hän itseksensä.

Hän ei todellakaan ollut enää sama kuin ennen. Luostarikammion hiljainen rakkaus kirjoihin oli hänestä hävynnyt, taistelu hunneja vastaan oli laajentanut hänen ajatuspiiriään, herttuattaren lemmekeisyyden huomio oli särkenyt hänen sydämensä. Päivin ja öin, valveilla ja nukkuessa vainosi häntä tämän ylvään naisen kuva, sellaisena kuin hän oli ojentanut hänelle puolisoainajansa miekan, ja pahoina hetkinä oli hänen sielunsa sumuinen itesyytöksistä, että hän vain vajajen oli ottanut kaiken tämän lemmekeisyyden vastaan. Hadwig rouva ei aavistanut, mitä hänessä kuohui; hän ajatteli nuorta munkkia paljon välinpitämättömämmin sen jälkeen kuin otaksuttu väärinkäsitys tämän puolelta oli nöyryyttänyt hänen ylvästä mieltään; mutta nähdessään hänet jälleen edessään, murheen vaot korkealla otsalla ja sanomaton alakuloisuus luettavana silmistä, jatkoi hän vanhaa leikkiä.

"Jos te kerran niin suuresti rakastatte maanviljelystä", virkkoi hän keveästi, "niin tietäisinpä ehkä siihenkin keinon. Reichenauun apotti on suuttanut minua tahtomalla mielistellä itselleen paraan hovituloistani, ikäänkuin se olisi vain leipämurena, jonka voi puhalttaa pöydältä sen enempää ajattelematta!"

— Pensaikosta kuului rapinaa, ilman että he sitä huomasivat. Tumma varjo vetäytyi lehvien taa — olikohan se kettu vai munkinkaapuko?

"Tahdonpa asettaa teidät sen hoitajaksi", jatkoi Hadwig rouva puhettaan, "silloin on teillä yltäkylläisesti kaikkea sitä ihanuutta, jonka näkeminen teidän mieltänne, tänään niin raskauttaa, ja vielä paljon enemmän. Saspachini on iloisella paikalla Reinin varrella, ja tämä vanha keisaritila voi kerskailla siitä kunniasta, että se ennen kaikkia muita kasvatti viinirypäleen, — ja ihmiset siellä ovat kunnan väkeä, vaikka puhuvatkin töykeää kieltä."

Ekkehard katseli äänetönnä eteensä.

"Voinpa minäkin kuvailla teille elämää siellä, kykenemättä siltä kertomaan Virgiliuksen tavoin. Ajatelkaas — on syksy, olette viettänyt tervettä elämää, päivän kanssa ylös, kanain kanssa nukkumaan — nyt tulee viininkorjuu kaikilta kallion korvakkeilta laskeutuu renkejä ja piikoja alas teidän luoksenne, riippukorit rypäleitä uhkuen tangossa välillään, te seisotte portilla..."

Pensaikossa jälleen rapisi.

"... ja ajatelkaas, miten viini valmistetaan, ja muistakaa, kenen kunniaksi tahdotte sitä juoda; Vogeeseen metsät pilkottavat etäisyydestä niin hilpeän sinisinä silmiinne kuin ikinä täällä Alppien huiput; silloin tulee joku hevosilla ja vaunuilla täältä vanhasta Breisachista päin, maantie põlisee, te nostatte päätänne — no, mestari Ekkehard, kukahan tulee luoksenne?"

Se, jolta kysyttiin, oli tuskin kuunnellutkaan kuvausta. "Kuka?" kysyi hän arasti.

"Kukahan muu kuin teidän valtiattarenne, joka ei luovu herttuaallisesta oikeudestaan käydä tutkimassa, miten hänen palvelijansa hoitavat hänen tilojaan."

"Ja sitte?" kysyi Ekkehard edelleen.

"Sittekö? Sitten kuulustelen joka taholta, miten mestari Ekkehard on hoitanut tehtävänsä, ja he tulevat kaikki sanomaan: Hän on rehellinen ja kunnollinen, ja jollei hän tahtoisi mietiskellä niin paljon ja kaivella pergamenttejään, olisi hän meille vielä rakkaampi..."

"Entä sitte?" kysyi munkki vielä kerran. Hänen äänessään oli omituinen kaiku.

"Sitten puhuttelen häntä raamatun sanoilla: Hyvin tehty, sinä hyvä ja uskollinen palvelija! Sinä olit uskollinen vähässä, minä panen sinut paljon päälle. Astu herrasi iloon."

Ekkehard seiso siinä kuin huumattuna. Hän kohotti käsivarttaan, mutta antoi sen jälleen vaipua, kyynel värähteli hänen silmissään. Hän oli hyvin onneton.

... Samaan aikaan astui muuan mies varovaisesti ulos pensaikosta. Tuntiessaan jälleen niityn nurmen

jalkainsa alla, laski hän kaapun alas päänsä päältä. Hän katseli merkitsevästi noihin molempiin henkilöihin takanansa ja nyökkäsi päätänsä kuin ainakin se, joka luulee keksineensä jotakin. Hänpä ei ollut tullutkaan sinne vain vuokkosia poimimaan.

Hääjuhla oli asteettain kehittynyt siihen kohtaan, missä täydellinen sekasorto uhkaa puhjeta. Sima oli noussut kaikkien päihin. Muuan ripusti takkinsa puunoksaan ja tunsu vastustamatonta halua murskata kaikki pirstoiksi; toinen sitävastoin tahtoi syleillä kaikkia; kolmas, joka muisteli kymmenkunta vuotta sitte poimineensa Friderunin poskilta monta suuteloä, istui pää nuuduksissa pöydän ääressä ja oli juonut liian paljon suruunsa ja katseli muurahaisia, jotka kihisivät hänen jalkainsa juuressa, ja sanoi: "Ohoi, niin se on, yksi ei toistansa parempi..." Ne nuoret miehet, jotka niin ujostellen olivat käyneet herttuatarta häihin kutsumassa, esittivät hunnilaisen sukulaisensa kanssa erään germaaniaisen ilveilyn. He olivat siepanneet liinaisen lakanan kapio-arkusta ja paiskanneet Cappanin sille; sitte tarttuivat he kiinni kaikkiin neljään nurkkaan ja viskasivat tuon onnettoman ylös, niin että hän lenteli sinitaivasta kohti kuin leivonen. Hän piti sitä tämän maan tapana kunnioittaa uutta sukulaista ja antoi kärsivällisesti viskellä itseään.

Silloin kirkasi pitkä Friderun yht'äkkiä kovasti. Kaikkien päät kääntyivät sinnepäin, ja serkut antoivat sulhasen pudota suulleen alas viileään maanperään; riemunremahdus kajahti, riihoton ja pitkällinen, niin että olisi luullut Stoffer-vuoren vanhain basalttikallioidenkin siitä älähtävän. Audifax ja Hadumoth saapuivat pakomatkaltaan hunnilaisleiristä. Audifax talutti aarrearkkuja kantavaa ratsua suitsista, ja onnellisina astelivat molemmat lapset rinnakkain; he olivat tänään ensikerran nähneet jälleen korkean Twielin huipun ja tervehtineet sitä ilohuudolla. "Eiä kerro heille kaikkea!" kuiskasi Audifax toverilleen ja kattoi korit tiheällä pajunoksakerroksella. Jo oli pitkä Friderun juossut parvesta esiin ja puolittain kantoi Hadumothin mukaansa. "Terve tuloa, sinä kadonnut lammas! Juo, säkkipillinpiipittäjä, juo, sinä urhokas vesa!" huudettiin, joka taholta Audifaxille. He olivat kuulleet molempain nuorten vankeudesta ja ojensivat nyt pojalle isoja kiviruukkuja tervetuliaismaljaksi.

Lapset olivat tiellä sopineet keskenään siitä, miten heidän, piti astua herttuattaren eteen. "Meidän on häntä kauniisti kiittäminen", oli paimentyttönen sanonut, "ja minun on annettava hänelle takaisin se suuri kultataaleri ja sanottava hänelle, että olen saanut Audifaxini ilmaiseksi."

"Ei", oli Audifax vastannut, "me lisäämme siihen hunnien aarteesta vielä kaksi isointa rahaa ja tarjoomme ne hänelle. Hänen on pysyttävä edelleenkin meille yhtä armollisena kuin tähän asti; se olkoon meidän kiitoksemme ja sakkomme sen ohessa herttuaalliseen rahastoon metsänrouvan surmaamisesta."

He olivat jo varustaneet kultarahat taskuunsa.

Nyt huomasivat he herttuattaren seisovan Ekkehardin luona tammen alla. Miesten meluava remakka oli katkaissut molempien maataloudellisen keskustelun, Praxedis tuli juosten kertomaan ihmetapauksesta. Nyt saapuivat nuoret pakolaiset itsekänsä käsi kädessä astuen. He polvistuivat Hadwig rouvan eteen. Hadumoth kurotti taaleriaan, Audifax molempia isoja kultarahojaan; hän yritti puhua, mutta sanat juuttuivat hänen kurkkuunsa... Silloin kääntyi Hadwig rouva ylvään suloisesti läsnäolevien puoleen:

"Molempien nuorten alamaisten narrittelu antaa minulle tilaisuuden osottaa heille armoani. Olkaa sen todistajat!"

Hän taittoi pähkinäpuun oksan pensaikosta, astui askeleen eteenpäin, puisti paimenpojan ja hänen toverinsa kämmenistä rahat, jotta ne kierivät kauvaksi nurmikkoon, ja kosketti oksalla kummankin päälakea. "Nouskaat ylös", sanoi hän, "eivät tule tämän päivän jälkeen kenenkään saksit hiuksia teidän päästänne leikkaamaan; Hohentwielin linnan orjina olette polvistuneet, vapaiksi julistettuina ja vapaina nouskaatte ja rakastakaa toisianne vapaudessa niinkuin ennenkin!"

Nämä olivat vapaaksilaskemisen menot saalilaisen oikeuden mukaan. Jo keisari Lotharius oli vanhalta orjattareltaan Doodalta puistanut kädestä kultadenaarin ja siten niskasta orjuuden ikeen. Mutta Audifax oli frankkilaista heimoa, sen vuoksi rouva Hadwig ei ollut noutanut omaansa, allemannilaisen maantavan menoa.

Polvillaan olleet nousivat ylös. He käsittivät, mitä oli tapahtunut. Paimenpojan silmissä oli maailma musteta, hänen nuoruutensa uni, vapaus, kulta-aarre ... se kaikki se oli totta, pysyvästi totta nyt ja iänkaiken... Hän näki Ekkehardin vakaat kasvot ja heittäytyi Hadumothin kanssa hänen eteensä maahan. "Isä Ekkehard", huudahti hän, "me kiitämme teitäkin, kun olette meidän parastamme tarkoittanut."

"Mikä vahinko, että on jo niin myöhä", huudahti Praxedis, "te voisitte muuten heti solmita avion siteihin vielä yhden parin tai ainakin juhllallisesti kihlata heidät, he sopivat toisilleen siinä kuin

äskeisetkin."

Kauan katsoi Ekkehardin sininen silmä noita kahta. Hän pani kätensä heidän päälleen ja teki siinä ristinmerkin. "Missä on onni?" äännähti hän hiljaa itseksensä. — —

Myöhään yöllä ratsasti Rudimann, kellarimestari, takaisin luostariinsa. Kaalamo oli kuiva; hän saattoi ratsastaa siitä. Apotin kammioista heijasti vielä tulta veden pintaan. Hän koputti ovelle, avasi sen puolitiehen ja lausui: "Minun korvaini on tänään täytynyt kuulla enemmän, kuin niille oli mieluista. Saspachin hovista Reinin varrella ei tule mitään. Sen Sankt Gallenin maitonaaman se sinne panee..."

"*Varium et mutabile semper femina!*" Huikentelevainen aina on nainen! mutisi apotti taakseen katsomatta. "Hyvää yötä."

SEITSEMÄSTOISTA LUKU.

Gunzo ja Ekkehard.

Niihin aikoihin kun kaikki edellä-kerrottu oli tapahtunut Bodenjärven rannoilla, istui kammiossaan pyhän Amandus sur l'Elonin luostarissa kaukana Belgian mailla eräs munkki. Päivät pääksytysten, minkä vain luostarin säännöt hänelle vapaata aikaa soivat, istui hän kuin paikalleen naulittuna; talven tuulet olivat tulleet, joet jäätyneet, lunta oli niin pilkalta kuin silmä kantoi — hän ei siitä mitään tiennyt; kevät karkoitti talven — ei se häntä liikuttanut; luostariveljet juttelivat sodasta ja huonoista kuulumista ystävien mailta Reininrannalla — ei hän sillä korvalla kuullut. Hänen kammiossaan olivat tuolit ja penkit kuonollaan pergamentteja, luostarin koko kirjavarasto oli siirtynyt hänen kammioonsa, hän luki ja luki, kuin tahtosi hän tunkeutua kaiken olevaisen sisimpään ytimeen, — oikealla psalmit ja raamatut, vasemmalla pakanallisen viisauden jäännökset: kaikki oli läpikäyty; silloin tällöin poisti pilkallinen hymy tutkistelujen vakavuuden, ja hän kirjoitti nopeasti muistiin kapeille pergamenttikaistaleille muutamia riviä. Olivatko ne kultamuruja ja jalokiviä, joita hän myyriessään vanhan tietämyksen lokeroissa oli saanut maalle kaivetuksi? Eivät.

"Mitä lie veli Gunzolle tapahtunut?" puhelivat hänen toverinsa. "Ennen kävi hänen kielensä kuin myllynratas, ja kirjat saivat häneltä olla rauhassa. 'Eivät ne kuitenkaan voi tarjota minulle muuta kuin minkä ennestään tiedän,' oli hän usein kerskunut — ja entä? Nyt ripisee ja rapisee hänen kynänsä, jotta sen raaputus kuuluu aina käytävän toiseen päähän. Aikoneeko hän keisarin ylikirjuriksi ja pääkansleriksi? vai etsineekö viisasten kiveä tai Italianmatkastaanko laatii kertomusta?"

Mutta Gunzoveli ei työstään herjennyt. Suuttumatta hän tyhjensi vesiruukkunsa ja luki klassikoitaan, — ensimmäiset ukonilmat tulivat tuomaan viestiä vilppaan kesän tulosta; hänestä nähden sai jyristä ja leimahdella, hän istui alallaan. Yö-unenkin hän toisinaan keskeytti ja kiiruhti mustetolpponsa luo, kuin olisi unesta jonkun ajatuksen tavottanut; usein oli se jälleen kadonnut ennenkuin hän sai sen kirjoittaneeksi, mutta hänen mielensä oli horjumatta päämaaliin suunnattuna... "Koittav' on vielä se päivä" ... sillä Homeeron ennustuksella lohdutti hän mieltään ja palasi vuoteelleen.

Gunzo oli parhaassa miehuuden-iässä, keskikokoinen, täyteläinen vartaloltaan, hyvinvoipa; kun hän aamuisin seiso i hienosti hiotun metallipeilinsä edessä tarpeettoman kauvan tarkastellen omaa kuvaansa, silitteli hän usein punervaa partaansa, ikäänkuin olisi hänen taisteluun ja vaaralliseen kiistaan käytävä.

Hänen suonissaan oli frankkilaisen ja gallialaisen veren seosta, siitpä olikin hänessä tuota notkeutta ja elollisuutta, joka puhdasrotuisilta germaaneilta puuttuu. Siksi oli hän myöskin kirjoitustyönsä kestäessä rikki pureskellut useampia kyniä ja rutistanut useamman pergamenttikaistaleen ja enemmän itseksseen jupissut, kuin kukaan saksalainen munkki samassa ajassa olisi tehnyt. Mutta hän hillitsi lihansa luontaisen levottomuuden ja piti jalkansa miehuullisesti aisoissa kirjoja täyden pöytänsä alla.

Oli lieto kesäilta; jälleen oli hänen kynänsä uurtanut kärsivällistä pergamenttia kuin kipinä, oli kuin olisi se kirjainten piirtoa säkenöinyt — sitten alkoi kynä kulkea hitaammin, — nyt se pysähtyy, tekee sitten vielä muutaman piirron — ja sitten vetäisi hän suuren kiemuran vielä kirjoittamattoman osan yli, jotta muste pärskäytti siihen suuren joukon pilkkuja niinkuin mustia tähtienkuvia. Hän oli kirjoittanut sanan *Finis!*; syvään henkeä vetäen nousi hän tuoiltaan niinkuin mies, jonka rinnalta on sentnerinpaino kirvonnut, ja luki sitten vielä kerran läpi, mitä se musta valkoisen päällä tiesi. "Ylistetty olkoon pyhä Amandus!" huudahti hän juhlallisesti; "kostettu on!"

Hän oli tällä mieltäylentävällä hetkellä saanut valmiiksi — häväistyskirjoituksen, häväistyskirjoituksen, joka oli omistettu kunnian-arvoiselle Reichenauin veljeskunnalle ja suunnattu Ekkehardia, Sankt Gallenin portinvartijata vastaan. Kun valkoverinen Virgiliuksen tulkitsija laati hyvästit' luostarilleen ja lähti herttuattaren luo, ei, vaikkapa olis muistonsa salaisimmatkin sopukat kolannut, olisi hänen mieleensä mitenkään saattanut juolahtaa, että maailmassa oli olemassa mies, jonka koko pyrkimys tarkoitti kosta hänelle, sillä hän oli rauhan mies ja lempeä, eikä olisi hyttysellekään pahaa tehnyt. Ja niin oli kuitenkin asia; sillä taivaan ja maan välillä ja kirjanoppineiden mielissä tapahtuu paljon asioita, joista ei järki-ihmisten järki saata nähdä untakaan.

Historialla on oikkunsa niin säilyttämisessä kuin hävittämisessäkin. Saksalaisten laulujen ja sankaritarinain, jotka suuren Kaarle-keisarin toimesta kirjoitettiin muistiin, piti hautaantua aikojen raunioihin, Gunzon tekele, joka ei vielä ole tuottanut iloa kenellekään niistä harvoista, jotka ovat sen lukeneet, on säilynyt jälkimaailmalle. Olkoon siis se hirvittävä aihe, joka huusi itaalialaisen oppineen kosta, hänen omilla sanoillansa kerrottu.

"Jo kauvan", — niin kirjoittaa hän ystävilleen Reichenauissa, — "oli kunnianarvoisa, kallis kuningas Otto keskusteluissa Itaalien ruhtinaiden kanssa kutsuakseen minua valtakuntaansa. Mutta kun en ollut siinä määrässä kenenkään alainen, enkä niin alhaista säätyä, että minua, olisi voitu pakottaa, kääntyi hän puoleeni pyytelevällä anomuksella, ja saikin lupaukseni tuloni pantiksi. Niinpä tapahtuikin, että kun hän Itaaliasta lähti, minä seurasin häntä. Ja minä seurasin häntä ajatellen ettei minun tulostani mahtaisi olla kenellekään vahinkoa, mutta monelle hyötyä; mihinkäpä ei meitä taivuta rakkaus ja halu olla lähimmäistemme mieliksi? Ja minä läksin matkaan, en brittiläisten tavoin moitteen nuolilla varustettuna, mutta rakkauden ja tieteen palveluksessa."

Yli vuorten jäisen laen ja ammottavain kuilujen tulin vihdoin pyhän Galluksen luostarin edustalle, tulimpa niin väsyneenä, että vuori-ilman hyisestä hengestä konttaantuneet käteni kielsivät palveluksen, ja vieraan avun täytyi nostaa minut juhdan selästä.

Matkamiehen toivo oli saada rauhassa levätä paikalla, missä oli luostarilaitos. Kyllähän siellä näinkin paljon päänkumarruksia, huolella sääliittyjä kaapuja, hiljaisia askeleita ja säästeliästä puheenpitoa, niin että en mitään onnettomuutta suorastaan peljännyt, vaikka Juvenaloksen lauselma vääristä filosoofeista:

"Harvat on sanat heillä — mut vait-oloss' ilkeys piilee"

"hiljaisesti mieltäni painoikin. Ja kuka olisi uskonut, että tuossa pakanassa asui aavistava tieto munkkikaapua kantavasta kataluudesta?"

"Kuitenkin iloitsin vilpittömästi olostani, odottaen, eiköhän tuosta veljesten niukasta mutinasta mahtaisi välähtää jotakin filosoofisten pyrintöjen kipinää. Mutta ei siitä mitään välähtänyt, he varustivat salaväijytyksen varuksia.

"Muiden muassa oli läsnä muuan nuori koulupoikakin ja eräs vanhempi, joka — — no niinpä, niin! olipahan, mikä oli; sanoivat häntä luostarissa kunnolliseksi opettajaksi, vaikka hän minusta näytti maailmaa katsovan tunturikyhkyn silmillä. Tästä haikeasilmäisestä oppineesta on minun nyt puhuttava. Kuulkaat hänen tekonsa. Kulki edes ja takaisin teki hän koulupojan salajuoneensa osamieheksi.

"Yö oli, huolia tyyntävän nukkumisen pian aika,
Atrian syötyä nyt viiniä juotihin juur,

"niin eksytti kohtalon oikku minut muutamassa latinankielisen pöytäpuhelumme käänteessä hairahtumaan erään sijan käytännössä ja asettamaan akkusatiivuksen erääseen kohtaan, missä olisi pitänyt käyttää ablatiivusta.

"Nyt kävi selväksi, mitä taitojen laatua tuo ylistetty opettaja koko päivän oli oppilailleen opettanut. 'Tuollainen rikos kieltä ja kielioppia vastaan sietäisi koulupamppua!' niin ilkkui tuo mainittu koulupoika minua, kokenutta, ja alkoi tämän johdosta sopottaa ivallista pilkkarunoa, jonka tuo samainen opettaja oli hänelle neuvonut, niin että raaka pilkkanauru kestiystävänä olevasta vieraasta kajahti refektoriumissa.

"Mutta kenelle on tuntematonta, mitä laatua ylimielisiksi käyneiden munkkien värsyt ovat? Mitä semmoinen tietää runon sisällisestä rakenteesta, missä toinen purppurankappale on liitettävä toiseen, jotta se loistaisi ja kimalteleisi? mitä runotaidon arvosta? — hän virnistää naamaansa ja syytää suustaan runoelman, sen arvoisen kuin Lucilius, josta Horatius inhoten kertoo, että hän usein toisella jalallaan seisten sepitti kaksisataa värsyä ja enemmänkin vähemmässä kuin tunnissa. Ajatelkaas nyt, kunnianarvoiset veljet, mikä suunnaton väärä minulle tehtiin, ja minkälatauisen ihmisen sen täytyy olla, joka käypi lähimmäisensä kimppuun yhden ablatiivuksen häiriöstä!"

Se ihminen, joka viattomana pilana oli tämän rikoksen tehnyt, oli Ekkehard; muutamia viikkoja ennen kuin kohtalon käänne johti hänet Twielin kunnaalle, oli tämä ilkeytys tapahtunut. Seuraavan aamun sarastaessa oli pöytäpuhelu ylimielisen itaalialaisen kanssa unohdettu, mutta tällä, jonka he olivat väärästä akkusatiivuksesta yllättäneet, jäyti mieltä katkeruus, niin kirpeä ja kitkerä, kuin se minkä säilöllään synnytti Achilleus, kun hän kerran miekallaan lävisti Telamonian Ai'aan ja tämä vielä manalan varjojen mailla sitä kiukutteli; hän lähti laaksosta, jonka läpi Sitter soluu, pohjoiseen, hän näki Bodenjärven ja Reinin — ja ajatteli akkusatiivusta; hän ratsasti Kölnin iästä harmaiden porttien kautta ja ratsasti edemmäs Belgian maalle: väärä akkusatiivus ratsasti hänen takanaan ratsun lautasilla suurena kuin alppivuori; pyhän Amanduksen luostarimuurit soivat hänelle rauhaisan suojansa: huomenvirtten kaiun, iltahartauden litanian keskestä astui akkusatiivus hänen eteensä ja vaati sovitussuhriansa.

Kaikista elämän pahoista päivistä syöpyvät syvimmälle sieluun ne, jolloinka ihminen omasta syystään on saanut hävetä; sen sijaan että hän vain itsekseen harmittelisi, kääntää hän katkeran vihansa kaikkia niitä vastaan, jotka siinä tahtomattaan sattuiivat olemaan todistajina; tuskallapa, tuskalla tunnustaa ihmissydän oman heikkoutensa, ja monelle, joka tyynenä muistelee taisteluja ja kuoliniskuja, nousee veri päähän muistaessaan yhtä ainoata typerää sanaa, joka häneltä pääsi liivahtamaan jolloinkin, kun hän halusta olisi järkevä lausumalla loistanut.

Tästä samasta syystä himoitsi Gunzo kostaa Ekkehardille. Ja hän käytti terävää, rohkeata kynää ja oli kuluttanut työhönsä monen kuukauden ajan, jotenka siitä tuli laatuaan mestariteos, monista sadoista oppineisuuden ryyneistä keitetty soppa, johonka oli runsaasti sekoitettu pippuria ja koiruohoa ja kaikkia niitä kitkeröitä yrtejä, jotka hengellisten herrain riitakirjoituksille antavat sen suloisemman maun, joka niillä, muiden tekemiin verrattuina, on.

Ja läpeensä oli siinä havaittavana terveellinen karkeuden piirre, jotta lukijasta voipi tuntua, kuin kuulisi hän viereisessä huoneessa ihmistä varstalla puitavan — mikä sopivaisesti poikkesi uudemman ajan hienosta tavasta, jonka mukaan myrky tarjotaan kullatuissa pillereissä ja taistelijat nostavat toisilleen lakkia, ennenkuin alkavat katkoa toistensa kylkiluita.

Vaan tässä oli kaksi osaa, ensimmäinen Ekkehardille, osotukseksi, että ainoastaan raaka ja tietämätön ihminen saattaa takertua hairahdukseen vähäisestä sijapäätteestä, toinen maailmalle, todistukseksi, että kirjantekijä Gunzo oli aikalaisista oppinein, viisain ja hurskain.

Ja sentähden oli hän otsansa hiessä lukenut klassikoita ja muita pyhiä kirjoja, jotta hän voisi mainita joka ainoan kohdan, missä samaten runoilijan oikku tai huolimattomuus oli väärällä paikalla käyttänyt akkusatiivusta. Toikin hän esille esimerkkejä Virgiliuksesta kaksi, Homeerosta yhden, Terentiuksesta yhden, Priscianuksesta yhden, vielä Persiuksesta yhden, missä vokatiivia oli käytetty nominatiivin sijasta, ja Sallustiuksesta yhden, missä ablatiivi oli pantu genetiivin paikalle — ja samantapaista Mooseksen kirjoista ja Psalmeista. "Ja jos nyt sellaista on itse pyhien kirjain riveillä tavattavissa, kuka on niin katala, että hän sellaista sattumaa puheessa rohkeaa moittia tahi muuttaa? Väärinpä luulee pyhän Galluksen munkkiparka, että minä muka en kieliopin taitoa taitaisi, vaikkapa jonkun kerran sattuisikin että tottumus kotimaani puheenparteen, joka on vain sukua latinalle, saattaisi kieleni hairahdumaan. Hairahduksia sattuu huolimattomuudesta ja inhimillisestä epätäydellisyydestä ylimalkaan, niinkuin sattuvasti sanoo Priscianus: 'En usko että ihmistöissä on mitään, joka olisi kaikin puolin ihan täydellistä.' Onpa jo Horatiuskin huomauttanut pienten epähuomioiden anteeksiannettavuutta huomattavampien miesten kirjoitustavassa ja kielessä: 'Joskuspa torkkuvi itse Homeerus.' Ja Aristoteles, sanoo kirjassaan *hermeneia*'sta: 'Kaikki, mitä kieleemme lausuu, on vain ilmaisua siitä, mitä sieluumme on syöpynt. Mutta asian käsite on aikaisempi kuin sen ilmaisumuoto, ja niinpä on asialle annettava suurempi arvo kuin sanalle. Mutta missä lause näyttää himmeältä, siinä on sinun kärsivällisyydellä ja valaisevalla ymmärryksellä koetettava saada selko sen oikeasta mielestä.'"

Seurasi sitten summaton joukko klassikoista poimittuja esimerkkejä taitamattomasta ja huolimattomasta ajatuksen ilmaisusta ja viimeksi kuinka apostolikin sanoo itseänsä taitamattomaksi puheessa, mutta ei taidottomaksi tiedossa.

"Jos nyt tässä valossa katsotaan sanktgallialaisen vastustajani menettelyä, niin luulisipa, että hän on kerran päässyt murtautumaan viisaan miehen kasvitarhaan ja saanut taimilavasta varastetuksi retikan, josta hänen vatsansa on tullut kipeäksi ja sappensa paisunut. Varjelkoon siis jokainen taimitarhaansa sellaisilta lurjuksilta! Huonot puheet turmelevat hyvät tavat.

"Ehkäpä ei hän olisi tainnutkaan toisin käyttäytyä. On kenties koko päivän kaapunsa poimuista etsinyt ajatusta, millä hän isäntänä voisi vierasta huvittaa, mutta kun siinä ei ollut muuta kuin kavaluutta ja ilkeyttä, esitti niistä pienen näytteen. Huonoilla ihmisillä on huonot aarteet.

"Mokomaan henkeen sopi hyvin myöskin hänen ulkonainen olemuksensa, jonka visusti panimme merkille. Hänen kasvoillaan oli helakka väri niinkuin huonossa metallissa, jota käytetään jalon

väärentämiseen, hänen hiuksensa olivat kähärät, kaapu hienempi ja siistimpi kuin tarpeellista, kengät keveät — kaikki ne merkit, jotka herättivät pyhän Hieronymuksen suuttumusta ja saattoivat hänet kirjoittamaan: Valitettavasti on minunkin piirissäni muutamia pappeja, joilla on siitä huolta, tokko heidän vaatteissaan on hienoa tuoksua, sormien kynsissä kiiltoa, kähärä tukka balsamilla öljytty ja voideltu, ja ommeltu kenkä tarkoin jalanmukainen. Mutta senlaatuinen puuha soveltuu tuskin edes teikarille ja kosiomiehelle, saatikka sitten Herran vihitylle.

"Olenpa vielä harkinnut, eikö hänen nimensäkin kaiku sovellu hyvin hänen menettelytapansa. Kuinkas onkaan? Ekkehard eli Akhar oli miehen nimi, ikäänkuin olisi hänelle aavistavaisesti jo kasteessa pantu pahantekijän nimi. Kukapa näet ei tunne tuota Akharia, joka Jerichon saaliista varasti yhden purppuraviitan ja kaksisataa sikliä hopeaa ja yhden kultaisen kielen, ja jonka Josua kuljetutti syrjäiseen laaksoon, missä koko Israel kivitti hänet, ja kaikki, mikä hänen omaansa oli, poltettiin! Tämän edeltäjänsä arvoiseksi on Sankt Gallenin Akhar itsensä osottanut, koskahan se joka kohteliaan elämäntavan käskyjä halveksii, tekee yhtä huonosti kuin varas; hän kavaltaa todella sen viisauden kultaa.

"Jos olisi lupa uskoa Pythagoraan oppiin sielunvaelluksesta, niin ei olisi epäilemistäkään, etteikö tuon hebrealaisen Akharin sielu ole siirtynyt tähän Ekkehardiin, ja sitä tulisi tosiaan sääli, sillä parempi on valita olinpaikakseen ketunkin ruumis, kuin kavalan munkin. Tämä kaikki olkoon muuten sanottu ilman vihaa ja vainoa; minun vihani koskee ainoastaan miehen huonoutta, siis yksistään ominaisuutta, ei itse oliota, jokahan meidän sentään raamatun sanan mukaan on tunnustettava yhdeksi jumalankuvaksi.

"Huomatkaas nyt", jatkoi Gunzo kirjansa toisessa osassa, "kuinka mielettömästi minun viholliseni on menetellyt vastoin tieteen hyötyä ja etua. Yli sata kirjoitettua nidettä oli minulla matkassani tullessani Alppien yli, rauhan aseita, niiden joukossa Marcianuksen viehättävä opetus seitsemästä vapaasta taiteesta, Platon saavuttamattomat syvyydet Timeuksessa, Aristoteleen vielä meidän aikaammekaan tuskin selvitetty, verhottu viisautta hänen _hermeneia!_a koskevassa kirjassaan ja Ciceron arvokas puhujataito Topica-teoksessa. Kuinka vakaaksi ja hedelmälliseksi olisikaan keskustelu voinut käydä, jos he olisivat minulta tiedustelleet sellaisia asioita! Kuinka saatinkaan ajatella että he alkaisivat nalkuttaa minua, jolle Jumala oli niin paljon antanut, yhden sijahairauksen vuoksi, minua, joka tunnen Donatuksen ja Priscianuksen sisältä ja ulkoa! Onpa tosiaan tuo pöyhistynyt mahtanut luulla, että hän kaapussaan kantoi kaiken kieliopin taidon — kalliit veljet! tuskin on se mies sitä edes selkäpuolelta kaukaa nähnyt ja jos hän yrittäisi tavottaa yhtäkään katsetta sen ylevistä kasvoista, täytyisi hänen kömpelöiltä jaloiltaan maahan kompastua. Grammatiikka on ylhäinen nainen; toisin ymmärtää sitä arvostella halonhakkaaja, toisin joku Aristoteleen vertaisia.

"Ja onko minun puhuttava teille Grammatiikan sisaresta, Dialektiikasta, jota tuo kreikkalainen mestari nimittää henkensä imettäjäksi? Oi, jalo taide, joka pauloihisi kiedot hullut, mutta viisaille näytät, mitenkä hän paulat välttää, joka ilmaiset meille ne kätkeyt säikeet, jotka olevaisen olemattomaan yhdistävät! Eipä tosin siitä mitään tiedä tuo munkkikaapunkantaja, — ei yhtään mitään siitä yliaistillisesta hienoudesta, joka yhdeksällätoista erilaatuisella avaimellansa voipi selvittää kaikki, mitä konsanaan on ajateltu tai on ajateltavissa. Jumala on hyvä ja on sentähden kieltänyt häneltä sellaisen tiedon, koska hän sitä kuitenkin käyttäisi vain valhetta ja petosta varten..."

Tällä tavoin todisti oppinut itaalialainen etevämyytensä kaikissa vapaisissa taiteissa; kaunopuheisuudelle ja sen ihanuuksille oli omistettu yksi luku, jossa taas oli paljon puhetta niistä, joille Minerva-jumalatar kerran oli unessa ilmestynyt, ja typeristä, jotka luulevat että vähäpuheisuus muka on viisauden merkki. Sitten siirryttiin lasku-oppiin, mittaus-oppiin ja tähtitieteeseen, jonka lomiin oli sommiteltu syvämiellettöisiä tutkistelemuksia kysymyksestä, onko taivaankappaleilla sielua, järkeä ja kuolemattomuuden lahjaa? ja vielä, oliko silloin, kun Josua oli sanonut: aurinko, seiso alallas Gibeonissa, ja kuu Ajalonin laaksossa! samalla annettu käsky viidelle muulle planeetalle seista alallaan, vai saivatko nämä jatkaa kiertokulkuansa?

Tämän kysymyksen perinpohjainen tutkistelu antoi suoranaista aihetta käsitellä avaruuksien sopusointua ja niinpä myöskin soittotaidetta, musiikkia, noista seitsemästä taiteesta viimeisenä, ja niin saattoi koston laiva vetten vaahtoavilla laineilla lähteä suuntaamaan kulkuansa määrävälkamata kohti.

"Mitä varten olen nyt kaiken tämän esittänyt?" kysyi hän lopuksi.

"En vapaiden taiteiden olemusta selvittääkseni, mutta paljastaakseni kuinka tyhmä oli se taitamaton mies, joka alkoi juosta kieliopillisen virheen perässä sen sijaan että olisi vieraaltansa oppinut todellista tiedettä. Vaikkapa häneltä taiteen sisällinen ydin ijäksi tosin onkin kielletty, olisi hän kuitenkin voinut saada minulta jotakin ulkonaista heijastusta siitä. Mutta häntä paisutti ylenmääräinen ylimielisyys, jotta hän piti etuisampana käydä kumppaniensa keskuudessa viisaasta miehestä, niinkuin sammakko, joka lätäkössään epäilemättä luulee olevansa härkää suurempi. Ah, ei ole se sääliittävä raukka milloinkaan seisonut tiedon korkeilla kukkuloilla ja kuullut Jumalan äänen hänelle puhuvan. Sydänmaassa on hän syntynyt, tyhmien möyröjen keskuudessa kasvanut, näiden metsän-eläinten tavat sielussaan säilyttänyt;

maailman toimellisessa elämässä ei hän pysynyt, sisällisiin katselmuksiin on hän kelvoton, ihmissuvun vihollinen on häneen leimansa polttanut. Mielelläni kehoittaisin teitä toimittamaan hänelle parantavan lääkkeen apua, mutta pelkään, pelkään, että hänen tautinsa on liian syvälle juurtunut.

"Nahka kun paksua on, ei pärskytysjuurikan auta", sanoo Persius.

"Päätäkää nyt, kunnianarvoiset veljet, kaikesta, mitä yllä kerron, olenko minä sellainen, joka olen ansainnut tuon hullun naurua ja huonoa kohtelua. Teidän arvostelunne alaiseksi asetan hänet ja itseni. Oikeamielisen tuomio painaa hullun hänen ansaitsemaansa mitättömyyteen. *Finis!*"

"... Ylistetty olkoon pyhä Amandus!" lausui Gunzo vielä kerran, kun näki edessään teoksensa viimeisen sanan kirjoitettuna. Vanha käärme olisi varmaan hänestä riemuinnut, jos se olisi voinut nähdä hänen jumalankaltaisuuttansa, kun hän viimeisen kiemuran oli piirtänyt. "Ja Jumala katsoi kaikkia, kuin hän tehnyt oli. Ja katso, ne olivat sangen hyvät." Entä Gunzo? — Hän teki samaten.

Sitten astui hän metallipeilinsä luo ja katseli kuvaansa kauvan, ikäänkuin olisi hänestä ollut erinomaisen tärkeää oppia visusti tuntemaan sen miehen kasvot, joka oli Sankt Gallenin Ekkehardin nujertanut. Lopulta hän kunnioittavasti kumarsi omalle kuvallensa.

Refektoriumin kello oli aikaa soittanut ilta-aterialle, virsi oli veisattu ja ruokaluku luettu, jo istuivat veljekset hirssipuuron ääressä, kun Gunzo vasta astui saliin. Hänen kasvonsa loistivat. Dekaanin viittasi ääneti häntä siirtymään tavalliselta paikaltaan nurkkapöytänsä, sillä joka kovin usein laiminlöi määräämisen paikalle-tulon, se erotettiin rangaistukseksi yhteisestä pöydästä, ja hänen viini-osansa säästettiin köyhille. Mutta nurisematta asettui Gunzo syrjään istumaan ja juomaan silkkaa kaivovettä; olihan hänen kirjansa valmis; se lohdutti.

Atrialta noustua kutsui hän muutamia ystävästään kammioonsa, salaisesti, niinkuin olisi kysymys jonkun kätkeyn aarteen kaivamisesta; hän luki heille teoksensa.

Pyhän Galluksen luostari oli kirjoistaan, kouluistaan ja jumaluus-oppineistaan sen-aikuisessa kristikunnassa siksi hyvässä maineessa, että pyhän Amanduksen palvelijat kuuntelivat salaisella riemulla Gunzon nuolien suhinaa. Kunto ja moitteeton vaellus loukkaa maailmaa usein vielä syvemmin kuin rikos ja synti.

Siksipä nöykyttivätkin he suostuvaisesti harmaita päitään, kun Gunzo luki parhaita voimapaikkoja.

"Olisipa jo kauvan sitten pitänyt soittaa noille Helvetian karhuille pieni tanssi", sanoi yksi, "kopeus ja raakuus eivät ansaitse muuta musiikkia."

Gunzo jatkoi lukuaan. "*Bene, optime, aristotelicissime!*" mutisivat veljet, kun olivat loppuun kuulleet. "Hauskaa atriaa, veli Akhar", sanoi toinen, "belgialaisia mausteita helveetsialaisten Alppien juustoon!"

Kyökkimestari-veli syleili Gunzoa ja itki liikutuksesta. Mitään niin oppinutta, niin syvää ja niin kaunista ei ole vielä milloinkaan pyhän Amanduksen muurien sisältä maailmaan lähtenyt. Vain yksi ainoa veljistä seiso i liikkumatta seinän vieressä.

"No?" kysyi Gunzo.

"Minnekä rakkaus jäi?" lausui veli hiljaa ja oli taas vaiti. Gunzo ymmärsi moitteen.

"Sinä olet oikeassa, Hucbald!" sanoi hän, "täytyy parantaa. Rakkaus kääsee rukoilemaan vihollistemme puolesta. Entäpä minä panenkin kirjan loppuun vielä rukouksen sen miesparan puolesta; se tekee sovinnollisen vaikutuksen ja voittaa puolelleni hentomielisetkin. Mitäs sanot?" Veli oli vaiti. Oli jo myöhäinen yö. He lähtivät varpaillaan astuen kammioista.

Gunzo yritti pidättää sitä, joka oli rakkaudesta puhunut; sen ajatusta olisi hän tahtonut kuulla, mutta munkki kääntyi pois ja lähti toisten mukaan.

"Mattheus, kolmekolmatta, viisikolmatta", äännähti hän itsekseen, astuttuaan kynnyksen yli. Kukaan ei sitä kuullut.

Mutta Gunzon, tietoviisaan, silmää vältti uni. Yhä uudelleen luki hän aherruksensa hedelmää; hän tiesi jo millä kohdalla mikin erityinen sana seiso i, eikä hän kuitenkaan saanut herjetyksi teostaan katselemasta. Vihdoin hän tarttui kynään. "Vai hurskaampi loppu!" puheli hän — "no olkoonpa niin." Alkoi sitten miettiä, nousi harvakseen astuskelemaan kammion nurkasta toiseen. "Muutamia taidokkaita hexameetteriä, onkopa kukaan koskaan nähnyt loukkausta jalommin kostettavan?"

Nyt istui hän kirjoittamaan. Rukous vihollisen puolesta piti siitä tulla. Mutta minkäpä kukaan luonnolle voipi? Hän luki kirjoittamansa vielä kerran läpi — se oli liian hyvästi onnistunut. Sentähden

kirjoitti hän vielä n.s. jälkimaineen. Kun kukko jo päivännousua ilmoitti, niin oli tämäkin valmis, puolikolmatta tusinaa uhkeita munkkivärsyjä. Että ajatukset rukouksesta vastustajan hyväksi johtuvat omaan itseen ja oman työn ylistykseen, on arvonsa tuntevassa miehessä varsin luonnollista.

Ja hengessään innostuneena kirjoitti hän nämä viisi riviä:

Lähde nyt maailmahan, sinä kirjani, vaan jos sä kohtaat jonkun, mi järsivin hampahin mun elintöitäni kalvaa, lyö siltä murskaksi pää, masennuksiin maahan se paina, kunnekka kirjoittajas ikikunnian loistohon ehtii, miehelle kuuluvan, taitoahan jok' ei tuhrien käytä.

Pergamentti oli karheata ja vastahakoista, hänen täytyi painaa sulka leveäksi, jotta sai kirjaimet tarttumaan.

Seuraavana päivänä kääri Gunzo haarniskoidun kirjansa metallikoteloon ja ompeli tämän päälle vielä liinakääreen. Muuan luostarin palvelijoita, joka oli tappanut veljensä, oli tehnyt lupauksen vaeltaa kahdentoista pyhimyksen haudalle oikea käsi kahleilla kiinnitettynä oikeaan reiteen, siellä rukoillakseen, kunnes hänelle taivaasta annettaisiin armonmerkki. Miehen matka piti Reinin jokivartta ylös. Hänen vyölleen sitoi Gunzo kotelon; muutamien viikkojen päästä oli se hyvin säilyneenä oikeilla perillä ja annettiin Reichenaun luostarinportilla portinvartijan käteen. Gunzo tunsu sen paikan miehet. Silläpä hän heille kirjansa omisti.

Samalla kertaa sattui ukko Moengalille asiaa luostariin. Vierastavassa istui belgialainen pyhiinvaeltaja; hänelle oli keitetty kalakeittoa; vaivalloisesti kompuroi mies ruuan luo, kahleet kalisivat, kun hän nosti kättään.

"Mene takaisin kotiasi, murhankatuja", puhutteli Moengal häntä, "ja nai sinä vainajan leski, se on parempi sovitus, kuin ettäs kilisevissä raudoissa kuljet narrina ympäri maailmaa."

Katuja pudisti vaijeten päätään, ikäänkuin olisi hän ajatellut, että siitä vasta kahleisiin joutuisi, sepän takomia tylympiin.

Moengal pyrki apotin puheille. Hän lukee parhaillaan, sanottiin. Mutta sopi kuitenkin mennä sisään.

"Istukaa, kansanpappi", käski apotti armollisesti, "tehän pidätte kirpelästä ja suolaisesta — tässä on kirja kuin teitä varten!"

Apotti alkoi lukea hänelle Gunzon juuri tullutta teosta. Ukko kuunteli, hänellä nousivat kulmakarvat korkealle, sieramet pingoittuivat leveälle.

Luostarin priorin naurahteli, kun tultiin sille kohdalle missä kuvattiin Ekkehardin kähärää tukkaa ja hienoja jalkumia. Moengal istui vakavana, hänen otsalleen ilmestyi ryppyjä, kuin taivaalle pilviä ennen ukonilmaa.

"Mitäs sanotte?" virkkoi apotti, "pieksetäänpä tässä koppavuus sen poikasen kaapusta ulos! Mainiota, kerrassaan mainiota! Ja niin erinomaisen tieteellistä, se puree. Siihen ei ole hyvä mennä vastuuta antaa."

"Ei pahakaan", murahti kansanpappi tuikeasti.

"Mitenkä?" kysyi apotti kiihkeästi.

Moengal kävi julman näköiseksi. "Ei muuta kuin tekee hyvän kepakon rautatammesta taikka sitkeänlaisesta sarapuusta, ja lähtee kulkemaan alas Reiniä siksi että schwaabilaisen kepin ja sen itaalialaisen kynäherran selän väliä on noin käsivarren mitta. Ja sitten..." hän päätti puheensa havainnollisella liikkeellä.

"Te olette karkea, kansanpappi", väitti apotti, "ette ymmärrä oppineisuutta. Eipä tosiaan tuollaista kirjoita muu kuin etevä henki. Kunniaa!"

"Huihai", vihelteli ukko Moengal, joka nyt oli yltynyt ihan vimmatuksi, "vai oppineisuutta? Taitava puhe ja ilkeä sydän on niinkuin saviastia, joka hopealla silataan, sanoo Salomo. Vai oppineisuutta? Yhtä oppinut on metsäkin puinensa; se vastaa niinkuin sinne huutaa, mutta kaiku on edes jotakin. Kyllä ne tunnetaan nuo belgialaiset riikinkukot, on niitä ennenkin nähty. Varastetuissa höyhenissä ne koreilevat ja mitä he omaansa kiekuvat, niin se on korean pyrstön pyöreästä muodosta ja sateenkaaren-väristä huolimatta käheätä rääkynää, sitä se on ja sinä se pysyy, pöyhötelköt kaulahöyheniänsä minkä taitavat. Ennen, kun en vielä ollut palannut terveeseen elämään, uskoin minäkin, että se oli laulua eikä rääkymistä, kun joku pullisti poskensa täyteen grammatiikkaa ja dialektiikkaa, — mutta nyt: hyvästi Marcianus Capella! sanotaan meillä Radolfin kammiossa."

"Teidän täytyy varmaan kohta ajatella kotia lähtöä", virkkoi apotti, "idän puolella näyttää taivas jo alkavan hämärtää."

Silloin älysi kansanpappi, että hänen esityksensä terveydestä ja tieteestä ei ollut langennut oikeaan paikkaan. Hän lausui hyvästit.

"Olisit joutanut pysyä Benchorin luostarissa viheriällä saarella, irlantilainen visapää", ajatteli apotti Wazmann ja vastasi hyvästelyyn kylmästi.

"Rudimann!" huusi hän sitten pimeään käytävään. Kutsuttu tuli.

"Muistatte kai vielä viininkorjuun", alotti apotti, "ja sen tepposen, jonka teille teki muuan maitonaama, jolleka eräs haaveileva herttuatar nyt aikoo toimittaa muutamia maatiluksia..."

"Muistanpa kyllä", vastasi Rudimann, häpeissään mutisten niinkuin neitonen, jolta hänen mielitettyänsä tiedustellaan.

"No, nyt on annettu takaisin runsaalla kädellä ja tuimasti, voitte olla tyytyväinen! Lukekaa!" Apotti ojensi hänelle Gunzon pergamenttilehdet.

"Jos sallitte", virkkoi Rudimann ja astui akkunan luo. Hän oli jo monta hyvää viinilajia maistanut, tämä kellarimestari virka-aikansa mittaan, mutta ei silloinkaan, kuin Cremonan piispa oli hänelle lähettänyt muutamia astioita tummanruskeata Asti-viiniä, ilonpunasta niin helottanut hänen naamansa kuin nyt.

"Onpa se tosiaan ihana Jumalan-anti: näin perusteellinen tieto ja näin loistava stiili! Ekkehardrie pu on valmis. Eipä uskalla hän ikinä enään ihmisten ilmoilla ilmetä."

"Ei vielä aivan", sanoi apotti, "mutta mitä ei ole vielä, siksi voi vasta tulla. Oppinut veli Gunzo antaa meille asean. Mutta eipä hänen kirjansa lukemattomana ketään tapa: toimittakaahan muutamia kopioita, mieluummin kuusi kuin kolme. Nuori herra pudotkoon alas Hohentwielin korkeudesta. Minä en rakasta nuoria nokkia, jotka ovat laulavinaan paremmin kuin vanhat. Lunta tonsuurille, se tekee hänelle hyvää. Aijommepa lähettää pienen kirjelmän virkaveljellemme Sankt Galleniin, jotta nuoren herran sopii ruveta miettimään kotimatkaa. Mitäs hänellä taas onkaan syntiluettelossaan?"

Rudimann nosti miettiväisenä vasemman kätensä ylös ja alkoi laskea sormillaan. "Pitäiskö ne luetella? Ensiksi: Viininkorjuun aikana tullut häiritsemään luostarimme rauhaa siten että..."

"Seis!" käski apotti, "se on jo mennyttä. Kaikki mitä ennen hunnisotaa tapahtui tai oli vireillä, olkoon unohdettu, jääköön sikseen. Niin ovat ammoiden burgundilaiset laissaan säätäneet, ja se on meilläkin vielä voimassa."

"No, sitten ilman sormirätinkiä", esitti kellarimestari. "Pyhän Galluksen portinvartija on, luostaristansa lähdettyään langennut kopeuden ja pöyhkeyden valtaan; huuliaan tervehdykseen liikauttamatta kulkee hän veljien ohi, joidenka iälle ja ymmärrykselle hänen tulisi osottaa kunnioitusta; hän on tuppautunut sinä pyhänä päivänä, jolloinka hunnit voitettiin, pitämään taistelusaarnan vaikka tämä tärkeä puheentoimi olisi ollut annettava jommankumman läsnä olleen korkea-arvoisen apotin suoritettavaksi; on vielä rohjennut kastaa erään pakanavangin, vaikka kastaminen olisi ollut piirin varsinaisen papin eikä sen tehtävä, jonka oikea paikka on pyhän Galluksen portilla.

"Mitäs taas vielä on syntyvä yllämainitun nuorukaisen alituisesta seurustelusta uuden valtiattarensa kanssa, sen tietää vain Hän, joka tutkii sydämet ja munaskuut. Jo nyt on tuon kastetun pakanan vihkimistilaisuudessa havaittu, että hän ei karttanut kahdenkeskeistä puhelua sen Israelin herrattaren kanssa, vieläpä huokaili muutamia kertoja niinkuin haavoitettu vuorikauris. Niinikään on huolestuen havaittu kreikkalaisen Praxedis-nimisen neidon väikköyden virvatulen tavoin hänen ympärillensä liehuvan; minkä herratar ehkä jättää koskematta, siihen saattaa kajota palvelijatar, josta ei edes ole tiettyä onko hän oikeauskoinen. Mutta kevytmielinen vaimo on kamalampi kuin kuolema, hän on metsämiehen ansa, hänen sydämensä on verkko, hänen kätensä siteitä, ja vain Jumalan hyvästä suomasta voipi häntä välttää."

Hyvin kaunisti Rudimannia, että hän, emännöitsijä Kerhediksen suojelija, niin tarkkaan oli sydämeensä kätkenyt saarnaajan sanat.

"Riittää", lausui apotti. "Yhdeksäskolmatta pääkohta: muualla viipyvän takaisin-kutsumisesta. Hyvin käy. Aavistanpa, että pikapuoliin on tuo huikenteleva ruhtinatar kiertelevä korkeata kalliotaan kuin pääskynen, jolta on poikanen pesästä pudonnut. — Hyvästi sydänsuruni ... ja luostari saa Saspachin."

"Amen!" äännähti Rudimann.

KAHDEKSASTOISTA LUKU.

Herra Spazzon, kamariherran, lähettilästoimi.

Eräänä viileänä kesäaamuna asteli Ekkehard linnantietä pitkin. Hän oli viettänyt unettoman yön, huoneessaan edestakaisin kävellen; herttuatar oli hänessä hurjia ajatuksia eleille herättänyt. Hänen päänsä sihisi ja suhisi kuin olisi hanhiparvi yhtämittaa ympäri lentänyt. Hän karttoi Hadwigrouvan katsetta ja poissa ollen kaipasi kuitenkin aina luokse. Entinen hilpeä luontevuus oli mennyttä, hän oli tullut hajamieliseksi, äkilliseksi; tuo aika, josta ei kuolevista kenkään liene vielä säästynyt, se jota kunnan Gottfried von Strassburg sittemmin on nimittänyt "ainaiseksi tuskaksi ainaisen autuuden ohessa", oli nyt alkanut hänelle.

Yöllä, ennen päivänkoittoa, oli ollut ukkosilma. Hän oli avannut akkunan ja nauttinut salamoista, jotka välhtelivät pimeässä, jotta järven rannat selvästi näkyivät räikeässä valossa, ja oli nauranut kun taas tuli pimeä ja ukkonen jylisten kulki vuorenhuippujen yllä.

Nyt oli auringonpaisteinen aamu. Nurmella kiilteli kastehelmiä, siellä täällä varjossa joku sulamaton rae. Vuoret ja laaksot olivat äänettäminä, mutta peltojen laihosta oli olki taittunut, raesade oli käynyt ennenaikaista leikkuuta. Vuorten kallioilta solisi sameita puroja laaksoihin.

Vielä ei näkynyt missään liikettä, kukko oli vasta ensikertaa kiekunut. Vain kaukana sillä kumpuisella maalla, joka aaltomaisesti lähtee korkean Twielin selänteestä, näkyi muuan mies kulkevan. Se oli hunni Cappan. Hän kantoi pajuvitsoja ja muita ansainoja ja meni työhönsä, peltohiiriä pyydystämään. Iloisesti vihelteli hän lehmuksenlehdellä — onnellisen näköisenä niinkuin ainakin vastaanainut; hänelle oli pitkän Friderunin sylissä auennut uusi elämä.

"Kuinkas voidaan?" kysyi Ekkehard lempeästi, kun mies tuli kohdalle ja tervehti nöyrästi. Hunni viittasi korkeuteen; "niinkuin taivaassa!" sanoi hän ja pyörähti iloisesti kantapäällään. Ekkehard kääntyi kulkemaan edelleen. Vielä kauvan helisi myyränpyytäjän lehtipillin soitto tyyneessä aamuilmassa, mutta Ekkehard kulki alakuloisena vuoren lakea kohti. Siellä oli sammaltunut kivi; sitä varjosi tuuhea valkeakukkainen seljapensas. Ekkehard istui kivelle. Kauvan katseli hän tyhjään ilmaan, sitte otti hän esiin korukantisen kirjasen kaapustansa ja alkoi lukea. Ei ollut se messukirja eikä psalttari, Salomonin korkea veisu oli sillä nimenä; se ei ollut se kirja, jota hän nyt olisi tarvinnut. Oli tosin hänelle kerran opetettu että tuo liljantuoksuinen laulu esitti kiihkeätä kirkon, sielun todellisen morsiamen, kaipuuta; hän oli sen ennen lukenut huomaamatta että Sulamitin silmät olivat kuin toukomettisen, posket kuin granaattiomienat ja varsi sorja, kuin palmun. Nyt lukee hän sitä toisessa mielentilassa. Huumaaviin unelmiin hän uinuu.

"Kuka on tämä, joka nähdään niinkuin aamurusko, ihana niinkuin kuu, valittu niinkuin aurinko, peljättävä niinkuin sotajoukko?" Hän katsoi kohti korkean Twielin lakea, jota aamurusko purppuroi, ja tiesi vastauksen.

Ja vielä luki hän: "Minä makaan, mutta minun sydämeni valvoo; se on minun ystävänä ääni, joka kolkuttaa. Avaa minun eteeni, minun sisareni, minun armaani, minun kyhkyläiseni, minun ihanaiseni; sillä minun pääni on täynnä kastetta, ja minun palmikkoni täynnä yön pisaria." Viriävä aamutuuli siroitti valkeita seljankukkia kirjan lehdelle, Ekkehard ei karistanut niitä pois, hänen päänsä painui alas ja hän istui liikkumatta...

Sillä välin oli Cappan hilpein mielin ryhtynyt päivätyöhönsä. Työmaa oli tasangolla aivan Hohentwielin rajalla. Sinne olivat peltohiiret varustaneet sotaleirinsä, hamsterit kulettivat kokonaisia kuormastoja hyvää kauraa poskessaan talvivarastoihin, ja myyrät kaivoivat käytäviään someroiseen maahan. Sinne oli Cappan komennettu. Niinkuin valtiomiehen kapinallisessa maakunnassa oli hänen palautettava olot järjestykseen ja puhdistettava maa turmiollisista aineksista. Rajuilman kuurot olivat uurtaneet salakäytävät näkyviin. Varovasti alkoi hän niillä kohdin kaivaa syvemmälle ja otti monet peltohiiret hengiltä, sitten viritti hän huolellisesti paulansa ja pajuansansa, toisille paikoille asetti; hän myrkkysyöttejä, joita hän oli keittänyt aaroninparroista ja sudenmarjoista, ja soitteli hilpeästi murhatoimessaan aavistamatta, mitä ukkospilviä hänen päänsä varalle oli nousemassa.

Sen peltokaistaleen vierestä, jolla hän oli, alkoivat Reichenaun luostarin maat. Lähellä, vanhan tammimetsän rinteessä näkyi muutamia olkikattoja; siellä oli Schlangenhof, "käärmekartano". Se, ja sen ympärillä laajat alat peltoa ja metsää oli luostarin omaisuutta; eräs hurskas leski oli sielunsa pelastukseksi lahjoittanut sen pyhälle Pirminiukselle. Nyt isännöi siellä luostarin-arentimies, äkeä äijä, kovia ajatuksia pörröisessä päässä; hänellä oli monta renkiä ja piikaa ja hevosta ja nautaa ja hän menestyi hyvin, sillä ruskeita käärmeitä, joilla oli pesiä tallissa ja pihamaalla, hoiteli hän rehellisesti eikä jättänyt maitovatia tallinnurkassa milloinkaan tyhjäksi, jotenka ne olivatkin sangen kesyjä ja

kiemurtelivat hilpeinä nurmikolla eivätkä, tehneet pahaa kenellekään. "Käärmeet ovat talon siunaus", selitti ukko usein, "talonpojissa on toinen olo kuin keisarin hovissa".

Mutta kaksi päivää oli arentimies nyt ollut pahalla päällä. Ankarat rajuilmat olivat saattaneet hänet huolestumaan vuodentulosta. Kun kolme raepäivää oli mennyt ohi vahinkoa tekemättä, panetti ukko hevosen valjaihinkin, kannatti rattaille säkin edellisvuoden rukiita ja ajoi Singenin kirkon diakoonin luo. Tämä nauroi partaansa kun näki luostarin arentimiehen ajopelit metsänlaidassa tuleviksi; hän tunsu laumansa. Hänen palkkansa oli pieni, mutta ihmisten hupsuus tiputteli siihen aina pieniä lisiä, niin että ei vellin tarvinnut kovin vetiseksi jäädä.

Luostarin arentimies oli kantanut jyväsäkkinsä hänelle ja sanonut: "mestari Otfried, olettepa tehtävänne hyvin tehnyt ja rukouksillanne kerrassaan karkoittanut rankkasateet pelloiltani. Älkää unohtako minua vastakaan, jos vielä sattuisi ukonilmoja nousemaan!"

Ja diakooni oli vastannut: "Arvaanpa että satuitte näkemään minut kun Schlangenhofiin päin kääntyneenä seisoin kirkon-ovella ja pirskauttelin vihkivedellä kolme ristinmerkkiä rajuilman lumeiksi ja luin sen lisäksi kolmen pyhän naulan sanat; sepä se rankan ja rakeet ajoi pohjoiseen päin. Saattaapa tuosta rukiistanne tulla varsin mainiota leipää, varsinkin jos olisi siihen panna sekaan ripposen ohranjyviä."

Sen jälkeen oli luostarin arentimies taas palannut kotiaan ja oli juuri aikeissa lähettää säkin ohria ansaituksi lisäpalkkioksi asiamiehillensä taivaan eessä. Mutta jo taas nousi ilmoille myrkynmusta pilvi ja juuri kun se oli tammimetsän kohdalla, liikkui sitä vastaan toinen vaaleampi savenkarvainen, jolla oli viisi sakaraa, kuin kouran sormia, iski kiinni ja syyti salamoita ja synnytti raesateen, rankemman kuin edellisistä yksikään. Luostarin arentimies oli turvallisesti seisonut kuistillan; "Singenin pappi kyllä taas tuonkin minun mailtani karkottaa", oli hän ajatellut; mutta kun raskaita rakeita alkoi singota hänen peltoonsa ja vilja mennä lakoon, kuin nuolten tavoittama nuorisotistelussa, ja kaikki viimein oli kuin raudalla kaadettu, silloin iski hän nyrkkinsä tammipöydään. "Kirottu olkoon Singenin valehtelija!" Epätoivoissaan päätti hän nyt käyttää vanhaa hegaulaista temppua, kun kerran diakoonin taika oli tehoton. Taittoi pari tammenoksa lähimmästä puusta, repi lehdet yhteen kasaan ja siroitti ne mahtavan pihatammen juurelle; ja tämän toimituksen teki hän parhaimpaan juhlapukuunsa puettuna. Mutta rakeita satoi lakkaamatta pellolle huolimatta häänutusta ja tammen lehtien siroituksesta. Kun paikalleen kiinni naulittuna tuijotti arentimies sateen pieksämää lehtikasaa, eikö siitä kuitenkin tuuli kääntyisi ja pilviä karkoittaisi. Mutta tuuli ei kääntynyt. Silloin kipristi hän kulmakarvojaan, puri huultaan ja astui tupaan. Rengit pysyttelivät hänestä kymmenen askeleen päässä, he tiesivät, mitä se tietää kun heidän herransa puree huulta. Melkein murtuneena istuutui hän tammipöydän ääreen, eikä puhunut pitkään aikaan sanaakaan. Sitten kirosi hän karkeasti. Kun luostarin arentimies kirosi, silloin oli asiat jo paremmin. Isäntärenki astui varovasti lähemmäs ja asettui seisomaan häntä vastapäätä pöydän toiselle puolelle; hän oli melkein jättiläinen kooltaan, mutta isäntänsä edessä seiso i hän lauhana kuin lapsi:

"Jos minä sen noidan tietäisin!" sanoi vuokraaja, "sen ilmanoidan, sen pilvien-ämmän! Eipä hän olisi ilman maksua riepuojaan Schlangenhofenia kohti huiskutellut... Kieli sen kidasta kuivukoon!"

"Mahtaako se olla noita-akan työtä?" virkkoi isäntärenki. "Eipä ole kenestäkään kuultu puhuttavan sittenkuin se metsänakka sieltä; uhripuunkummulta maan-kierrolle ajettiin."

"Ole vaiti!" ärjäsi isäntä tuikeasti, "siksi kun sinulta kysytään".

Renki jäi seisomaan; hän tiesi että hänen vuoronsa kyllä tulisi. He olivat kotvan vaiti kumpikin. Sitten alkoi ukko: "mitäs tiedät?"

"Tiedämpä, mitä tiedän", vastasi toinen viisaasti.

Oltiin taas vaiti kotva. Luostarin arentimies katsahti ulos ikkunasta; sato oli pilalla. Hän kääntyi entiselleen.

"Sano se!" huusi hän.

"Näittekö te ukonpilveä", sanoi renki, "kun se tuli sitä toista pilveä vastaan? Mikä se oli? Usvalaivapa tietenkin? Joku on myynyt meidän viljamme usvien laivurille..."

Luostarin arentimies teki ristinmerkin, ikäänkuin estääkseen häntä enempää puhumasta.

"Iso-äitini sen minulle neuvoi", selitti renki. "Hän oli Elsassissa usein kuullut siitä puhuttavan, kun Odilienbergiltä nousivat rajuilmat. Magonian maasta purjehti silloin valkoinen usvalaiva keskelle mustia pilviä, laivassa istuvat Fasolt ja Mermuth, ja nämä ravistavat rakeilla jyvät oljista, jos ukkosentaikoja on siihen antanut heille vallan, ja nostavat pellolta viljat ilmalaivaan ja purjehtivat takaisin Magoniaan ja

maksavat hyvän palkan. Enemmän usvalaivan kutsumisesta hyöttyy kuin messujen lukemisesta; eipä jäänyt meille nyt muuta kuin tyhjä oljet."

Luostarin arentimes kävi miettiväiseksi. Sitten tarttui hän renkiä niskaan ja ravisti häntä.

"Kuka?" huusi hän tuimasti.

Mutta renki pani sormen suulleen. Oli jo yöaika.

Samalla huomenhetkellä kuin Cappan oli kohdannut Ekkehardin, läksi arentimies isäntärenkinsä kanssa vainioille vahinkoa katsomaan. Ei puhuttu sanaakaan. Vahinko oli suuri. Mutta rajan takana olivat vainiot paremmin säilyneet, niinkuin olisivat metsikön tammetsämetet muodostaneet aidan, jonka toisella puolella olevan maan rakeet jättivät rauhaan. Siellä oli Cappan työssä. Hän oli juuri saanut ansat viritetyiksi ja aikoi hetkisen levätä. Otti vyöstään kappaleen ruisleipää ja silavakimpaleen, joka oli niin valkean ja pehmoisen näköinen kuin veres vitilumi, ja niin kaunis, että hänen täytyi liikutuksella muistaa uutta aviopuolisoansa, joka hänelle sellaiset eväät matkaan sääli. Ja hän mietiskeli kaikkinaista, mitä heidän keskenä oli sitte häiden tapahtunut, ja loi kaipaavan katseensa ilman leivosiin, ikäänkuin anellen näitä lentämään korkean Stoffelin kummulle hänen puolestaan tervehtimään asumusta ja aviovaimoa, ja hänen tuli niin hyvä mieli, että hän taas suoritti suurenmoisen loikkauksen ilmassa. Koska hänen solakka puolisonsa ei ollut läsnä, päätti hän nyt pitkästä ajasta heittäytyä pitkälleen eineestä oikein nauttiakseen, sillä kotona oli hänen yhä vielä pitänyt mukautua istumaan, niin vastahakoista kuin se hänestä olikin. Mutta samassa juolahti hänen päähänsä että Friderun oli hänen toimensa paremmaksi menestykseksi opettanut hänelle nakertajien hävityssanat ja käskenyt visusti painamaan mieleen, että ne myöskin tulivat luetuiksi.

Eikä olisi hänelle eine miltään maistunut, ennenkuin hän oli käskyn täyttänyt.

Vainion rajalla oli kivi, johon oli hakattu puolikuun kuva, Hadwigrouvan rajamerkki. Hän riisui puukengän oikeasta jalastaan, astui rajakiven luo ja kohotti käsivartensa metsää kohti. Luostarin arentimies oli isäntärenkinsä kanssa likellä metsänrinnettä; he pysähtyivät, eikä hän heitä nähnyt, vaan alkoi hokea, niinkuin Friderun oli opettanut: "*Aius, sanctus, cardia cardioni!*" Hiiret häijyt hiitolaiset, myyrät maita myllertävät, hamsterit häjynkuriset, pellolta pois, jos peijakas ois, eli saakeli sois! Maan alitse, maan ylitse, suin päin suon mutihin, jost'ei teitä tauti laske, luovuta luunkolotus, sinä ilmoisna ikänä, kuuna kullan valkeana! "*Afrias, aestrías, palamiasit!*"

Arentimies ja isäntärenki olivat tammien siimeksessä kuunnelleet manausta; nyt hiipivät he lähemmäs. "*Afrias, aestrías, palamiasit!*" hoki Cappan toistamiseen, niin samalla sävähti hänen niskaansa isku, joka paiskasi hänet suulleen maahan, ällistyneen korvaan kuului outoja ääniä ja neljä nyrkkiä piti samaa peliä hänen selässään kuin varsta riihessä.

"Tunnustatko sinä, viljavaras!" huusi luostarin arentimies hunnille, joka ei saattanut ymmärtää, mistä tämä hyvä hänelle. "Mitä pahaa on Schlangenhof sinulle tehnyt, senkin sääntäikuri, hiirinoita. pirunsikiö?"

Cappan ei osannut vastata mitään, häntä pyörrytti. Se vimmastutti ukkoa vielä enemmän.

"Katso sen silmään", käski hän isäntärenkiä, "näkykö siinä kuva oikein, vai käännettynä, pää alaspäin!" — Renki teki työtä käskettyä. Mutta hän oli rehellinen. "Ei se ole silmässä", tunnusti hän. "No, katso käsivartta!"

Toinen riisui voitetun yltä mekon ja tarkasti hänen käsivarttaan. Joka viljelee yhteyttä pahojen henkien kanssa, sillä on ruumiissa joku merkki. Mutta he eivät löytäneet raukassa mitään virhettä, vain muutamia arveltuneita haavanjälkiä. He olivat jo vähällä leppyä häneen; sen ajan ihmiset olivat, niinkuin eräs historioitsija sanoo, intohimoissaan, niinkuin villit, kiivaat, ja äkkiä muuttuvaliset. Mutta rengin katse palasi mietiskelystä maan pinnalle; ja sattuipa suuri tamminkainen liikkumaan maassa, punervat sarvet pystyssä ylpeästi kuin hirvellä. Se oli katsellut Cappanin pahoinpitelyä ja alkoi nyt pyrkiä pois päin, kun se hänestä tuntui ilkeältä.

Mutta renki astahti säikähtyneenä taapäin.

"Ukkosen itikka!" huusi hän.

"Ukkosen turilas!" huudahti vuokraaja samaten. Nyt oli Cappan kadotettu. Että hän oli tuon kovakuoriansa avulla sateen taikonut, siitä ei ollut enään mitään epäilystä; tamminkainen tietää ukkosta ja raesadetta.

"Tee katumus ja parannus, pakanakoira!" sähisi vuokraaja ja tarttui puukkoonsa. Vaan samalla juolahti hänen mieleensä uusi ajatus. "Veljiensä haudalla hän sen sovittakoon", sanoi hän sitten. "Hän

on loihtinut sen koiranilman kostoksi hunnitappelusta; mikä sen olisi radastaan muuttanut."

Renki oli sillä välin musertanut tamminkaisen hengiltä kahden kiven välissä ja peitti kivet huolellisesti maahan. Nyt laahasivat he Cappania eteenpäin pellon poikki hunnien hautakummulle ja sitoivat häneltä pajunvitsoilla kädet ja jalat; sitten lähti renki juoksemaan Schlangenhofiin kutsumaan kumppaneitaan. Hurjina ja verenhimoisina saapuivat nämä; muutamat heistä olivat tanssineet Cappanin häissä; mutta eihän se saattanut estää heitä nyt kiiruhtamasta häntä kivittämään.

Cappan alkoi aprikoida asiain tilaa. Mitä hänen syykseen luettiin, sitä hän ei ymmärtänyt, mutta kyllä sen, että nyt on häitä käsissä. Sen vuoksi hän parkaisi kimakasti ja kaikuvasti, niinkuin haavoitettu hevonen kuolinhetkellään; siitä havahtui Ekkehard seljapuun luona unelmistaan, hän tunsii Cappanin äänen ja tähysti sinnepäin. Uudelleen kajahti Cappanin hätähuuto; silloin unohti Ekkehard korkean veisun ja riensi vuoren rinnettä alas. Hän tuli oikeaan aikaan. He olivat asettaneet Cappanin kumpua peittävää kallionlohkareta vastaan ja seisivat puoliympyrässä sen ympärillä. Luostarinarentimies ilmoitti; että hän oli tavannut hänet verekseltänsä ukkosenloihmistyössä, ja kysyi heidän mieltään; he tuomitsivat hänet syylliseksi ja kivitettäväksi.

Tähän synkkään seuraan saapui Ekkehard. Hengellisen säädyn miehet olivat siihen aikaan vähemmässä määrässä soaistut, kun muutamia satoja vuosia myöhemmin, jolloinka yhtä löyhäperusteisten syytösten nojalla tuhansia poltettiin roviolla ja valtio "oikeutensa nojalla" sen vahvisti ja kirkko antoi siunauksensa. Ja Ekkehard, niin suuresti kun hän taikuutta uskoikin, oli kerran itse hurskaan piispa Azobardin luostarissa kirjoittanut kirjan kansan mieleöntä uskoa vastaan rajuilmoista ja ukkosesta; inho ja suuttumus toivat sanat hänen suuhunsa.

"Mitä te mielettömät teette, kun tahdotte tuomita, missä teidän pitäisi rukoilla, ettei teitä itseänne tuomittaisi! Jos tämä mies on jotakin rikkonut, niin odottakaa uuttakuuta, jolloinka Radolfin pappi pitää lähetyksäräjiä, siellä saavat lautamiehet päättää hänen taikuudesta, niinkuin keisarin ja kirkon laki määrää!"

Mutta Schlangenhofin miehet eivät häntä uskoneet. Alkoivat vaan uhkaavasti murista.

Silloin päätti Ekkehard koskettaa toista kieltä hurjistuneiden mielissä.

"Ja luuletteko te todellakin, te pyhien maan, tämän Jumalalle otollisen Schwaabin maan pojat, että tuommoisella hunniraukalla olisi voimaa ja valtaa taikoa meidän päiviämme? Luuletteko te että pilvet tottelevat häntä? eikö pikemminkin kunnan hegaulainen salama olisi iskenyt häntä päähän rangaistukseksi rikoksesta, että muukalainen mies rohkenisi häntä lähestyä?"

Vähää puuttui, etteikö tämä perustus olisi vaikuttanut kotiseudustaan ylpeihin miehiin. Mutta luostarin-arentimies huusi: "Se ukkosen turilas! Se tamminkainen! Me olemme omin silmin nähneet sen kömpivän hänen jalkainsa juuressa!" Silloin kajahti uudelleen: "kivittäkää se!" ja samassa sinkosi isonlainen kivi ja sattui poloiseen pahasti. Silloin syöksyi Ekkehard pelottomasti Cappanin eteen ja suojeli häntä omalla ruumiillansa. Se vaikutti.

Schlangenhofin miehet katselivat toisiansa; vähitellen he vaikenivat, sitten yksi joukosta kääntyi ja lähti kotiapäin, toisia alkoi seurata ja viimein oli jäljellä arentimies yksin. "Te pidätte maanvihollisen puolta!" huusi hän vimmoissaan, mutta Ekkehard ei vastannut, ja niin pudotti vuokraajakin kivensä maahan ja lähti muristen tiehensä.

Cappania oli pahoin pidetty. Selässä, jota Alemannian maanmiesten nyrkit ovat mukiloineet, ei vuosikausiin "ruoho kasva". Kivenheitto oli tehnyt päähän haavan, joka vuoti kovasti verta. Ekkehard pesi hänen päänsä sadevedellä ja teki, veren vuotoa hillitäkseen, ristinmerkin, sitten sitoivat haavan niinkuin laatuun kävi. Hän ajatteli laupiaan samarialaisen evankeliumia. Haavoitetun miehen raukeista silmistä loisti kiitollisuuden ilme. Hitaasti talutti Ekkehard häntä linnaa kohti; hänen täytyi puhua kauvan, ennenkuin toinen rohkeni nojautua hänen käsivarteensa. Hunnitaistelussa haavoittunut säärikin aristi, ja ähkyen ja ontuen edistyi matka.

Twielillä syntyi suuri meteli, kun he tulivat. Kaikki olivat hunnin puolella. Herttuatar tuli pihalle; hän nyökkäsi Ekkehardille ystävällisesti tämän osottaman avun vuoksi. Luostarin väen puuttuminen hänen alustalaiseensa suututti häntä suunnattomasti.

"Sitä ei unohdeta", sanoi hän, "ole huoletta hiirenpyytäjä! Ne saavat maksaa sinulle haavasta päässäsi sopijaisia, jotka vastaavat hyviä myötäjäisiä. Ja herttuanrauhan häiritsemisestä pannaan heille korkein sakko, kymmenen naulaa hopeata ei riitä. Luostarin alustalaiset käyvät yhtä röyhkeiksi kuin heidän herransa."

Enimmin suutuksissaan oli Spazzo, kamariherra. "Sitä vartenko minä jätin iskemättä häntä miekallani päähän", noitui hän, "kun hän lonkka puhki makasi edessäni, että Schlangenhofin roistojen piti häntä

laastaroida? Ja jos hän olikin teidän vihollisenne, nyt on hän kastettu ja minä hänen kumminsä, jonka on pidettävä huolta hänen ruumiinsa ja sielunsa menestyksestä. Äläpä, kummilapseni huoli", huusi hän tälle ja helisti miekkaansa kivipermantoon, "jahka tuo naarmu paranee, mennäänkin yhdessä lukemaan luostarin-arentimiehelle rakeita ja salamoita, ja niin luetaankin, että siltä lastuja päästä lentää! Nuo arentimiehet käyvätkin jo liian koppaviksi! Pitävät kilpiä ja aseita kuin aatelismiehet, ajavat tavallisen talonpoikaisen metsästyksen sijasta koiria villisikojen ja karhujen kimppuun ja puhaltavat jahtitorviinsa, kuin olisivat he maailman kuninkaita. Missä vaan jollakin on pää muita pystympänä, voi lyödä vetoa, että se on arentimies."

"Missä rikos tapahtui?" kysyi herttuatar.

"Ne raahasivat hänet sieltä, missä puolikuunmerkki on kiveen hakattu, aina hunnien hautakummulle saakka", ilmoitti Ekkehard.

"Siis keskellä meidän maata ja mantua, se on toki liikaa! Herra Spazzo, te lähdette ratsastamaan!"

"Me lähdemme ratsastamaan", vahvisti kamariherra kiukkuisesti.

"Ja vaaditte Reichenaun apotilta vielä tänään sakkorahan ja rauhanrikkomissopijaiset ja täyden hyvityksen. Meidän hallitsijanoikeuksiimme olkoon luostari julkeudessaan kajoamatta!"

"Olkoon luostari julkeudessaan kajoamatta!" toisti herra Spazzo äskeitä vielä kiukkuisemmin.

Harvoinpa oli hänelle sattunut mieluisampaa tehtävää. Hän siveli partaansa. "Me lähdemme ratsastamaan, herra apotti", puheli hän ja lähti asuntoonsa varustaamaan matkalle.

Mutta vihriäsamettisen ihokaisensa ja kultareunustaisen kamariherranvaipan jätti hän kaappiin riippumaan; hän penkoi esiin kuluneen harmajan jahtipuvun ja suuret säärivarukset, jotka hänellä oli yllä taistelussa, sovitti niihin pisimmät kannuksensa ja koetti sitten muutaman kerran että astunta kävi vakavasti. Mutta kypäriinsä kiinnitti hän kolme heiluvinta sulkaa ja satoi sotamiekan vyölleen.

Niin varustettuna tuli hän linnanpihalle.

"Katsokaapa minua kerta, ihanaisin Praxedis neito", lausui hän tälle, "miltäpä näytän tällä hetkellä?" Hän oli painanut rautakypärän vasemmalle korvalliselleen ja piti päätänsä korskeasti taapäin ja oikeaa olkaa kohti taivutettuna.

"Sangen hävyttömältä, herra kamariherra", kuului kreikkattaren vastaus.

"Silloinpa on niinkuin pitääkin!" virkkoi Spazzo herra ja nousi ratsunsa selkään. Hän karautti linnan pihasta jotta hevosen kaviot tulta iskivät, mielessään se ilahuttava tunne että kertakin taas on hävyttömyyskin velvollisuus.

Matkalla hän vielä opetteli lisää. Tuuli oli kaatanut tien poikki männyn; juurissa oli vielä kaatuessa mukaan tullut maa; suuret oksat sulkiivat tien.

"Pois tieltä, pappien pölkkö!" huusi Spazzo herra männylle. Kun tämä ei totellut, paljasti hän miekkansa. "Eteenpäin, Falada!" kannusti hän ratsuansa ja ponnahutti rohkeasti puun ylitse. Hevosen hypätessä sivalsi hän miekallaan, jotta oksia sinkoili irti.

Ei puoltakaantoista tuntia mennyt ennenkuin hän jo oli luostarin portilla. Kapea kannas, joka alaveden aikana yhdisti saaren rantaan, oli näkyvässä, joten Spazzo vaikeudetta saattoi ratsastaa perille saakka.

Palveluksessa oleva munkki aukaisi portin. Oli päivällisaika. Vähämielinen Heribald tuli juosten puutarhasta uteliaana näkemään kuka vieras oli. Hän tunkeutui aina hevosen kupeelle saakka, kun Spazzo astui alas ratsailta. Pihakoira ulvoi kahleissaan haukkuen kamariherran hevosta, jotta tämä hypähti pystyyn. Vähällä oli Spazzo herran käydä huonosti. Mutta kun hän pääsi jalkeilleen maahan, tarttui hän miekkansa tuppeen, ja löi sen lappeella Heribaldia selkään.

"Ei se ole teitä varten!" huusi hän partaansa sivellen, "se on tarkoitettu koiralle. Viekää perille!"

Heribald seisoi äimistyneenä ja piteli olkaansa. "Pyhä Pirmin!" vaikeroi hän.

"Ei tänäpäivänä olekaan pyhää Pirminiä!" selitti Spazzo herra päättävästi.

Silloin nauroi Heribald, kuin olisi miehen hyvin tuntenut. "No, no, armollinen herra, kävi meillä hunnejakin, eikä niitä ollut vastaanottamassa ketään muuta kuin Heribald, mutta eivät hekään puhutelleet häntä näin jumalattomasti."

"Hunnit eivät olekaan herttuallisia kamariherroja!" selitti Spazzo herra ylpeästi.

Heribaldin sekavissa aivoissa alkoi kajastaa ajatus, että hunnit eivät olekaan pahimpia vieraita Saksanmaalla. Hän vaikenä ja lähti puutarhaan. Siellä repi hän pari salvianlehteä ja hieroi selkäänsä.

Spazzo herra astui pihan poikki ovelle, josta ristikäytävä vie luostarin keskusosiin. Hän astui sisään varmoin askelin. Päivälliskello soi. Yksi veljestä tuli kiirehtien pihan yli. Spazzo herra tarttui tämän tummaan viitta.

"Kutsukaa apotti minun puheilleni!" käski hän. Munkki katsoi häntä kummastuen ja vilkaisi syrjästä kamariherran kuluneeseen jahtipukuun.

"Nyt on atrian aika", sanoi hän. "Jos te olette kutsuttu, jota mitä sentään..." hän katsoi taas vähän pilkallisesti Spazzon jahtinuttua; eikä hän juuri olisi saanut aikaakaan pisteeseen asti puhua, sillä kamariherra antoi atrialle aikovalle veljelle niin pontevan nyrkiniskun, että mies lennähti kynnykseltä pihalle niinkuin höyhenpussi. Puolipäivän aurinko paistoi kaatuneen kaljuun kerotäplään.

Apotille oli jo tuotu sana, mitä arentimies oli yrittänyt tehdä herttuattaren miehelle.

Nyt kuuli hän metelin luostarin pihalta. Kun hän meni akkunaan katsomaan, näki hän paraiksi hurskaan veli Yvon kulkevan linnuntietä porstuasta pihalle. "Miekkonen se, ken tuntee asioiden synnyt ja syyt", laulaa Virgilius. Apotti Wazmann tunsu ne, hän oli nähnyt Spazzo herran kypäräntöyhden uhkaavasti heilahtaen esiin pistävän ristikäytävän pimeästä.

"Kutsukaa apotti minun puheilleni!" kajahti huuto toista kertaa pihalle, jotta luostarikammioiden ikkunaruuudut helisivät. Sillä välin jäähtyi Reichenauin päivällispuuro; refektoriumiin kokoontuneet ryhtyivät vihdoon syömään, apottia odottamatta.

Apotti Wazmann oli käskettänyt luokseen Rudimannin, kellarimestarin. "Tämän kaiken", sanoi hän, "on se Sankt Gallenin keltanokka taas meille toimittanut. Oi, Gunzo, Gunzo! Ei tosin pidä kenenkään lähimaisellensa pahaa suoman, mutta harkitseepa mieleni sentään sitä seikkaa, eivätköhän Schlangenhofin miehet, tuo jättien suku Herran edessä, yhtäkaikki olisi tehneet hyvää työtä, jos olisivat nakanneet sen liehakon Ekkehardin kalloon ne kivet, jotka he olivat hunnitaikurin varalle määränneet..."

Eräs munkki astui aristellen apotin kammioon.

"Teidän pitäisi tulla alas", sanoi hän hiljaa, "siellä on muudan, joka räyhää ja rähisee kuin hullu."

Silloin kääntyi apotti Rudimannin, kellarimestarin puoleen ja sanoi: "Nyt ollaan Twielissä huonolla tuulella; tunnen kamariherran: se on tarkka tuuliviiri. Kun hänen ylpeä valtiattarensa suvaitsee hymyellen laskea leikkiä, niin nauraa hän naaman täydeltä, mutta jos herttuattaren otsa synkistyy, niin jylisee kamariherra jo julmana ukkosena..."

"... ja iskee alas", täydensi Rudimann. Raskaita, heliseviä askeleita kuului käytävästä.

"Ei ole aikaa enään menettää", lausui apotti. "Lähtekää kiiruusti matkaan, kellarimestari, ratsastakaa linnaan ja lausukaa herttuattarelle pahoittelumme aamullisesta jutusta. Ottakaa pari hopearahaa arkusta kipurahoiksi piestylle ja sanokaa, että hänen paranemisekseen luetaan esirukouksia. Matkaan vaan, olettehan te miehen kummi ja viisas mies."

"Se ottaa kovalle", arveli Rudimann. "Herttuatar tulee olemaan sangen myrkyllinen."

"No, ottakaa joku lahja mukaan", sanoi apotti. "Lasten ja naisten silmiä on helppo hemaista."

"Minkähän lahjan?" aikoi Rudimann kysyä, mutta ovi lennähti auki. Herra Spazzo astui sisään. Hänen kasvonsa olivat kerrassaan ankarat.

"Herrattareni hengen nimessä!!" huusi hän. "Onko tämän rotanpesän apotti tänään valanut lyijyä korviinsa, vai onko häneltä luuvalo jalat tuhonnut? Miksikä te ette tule vastaanottamaan vierastanne?"

"Me olemme hämmästyneet", lausui apotti, "olkaa tervetullut," Hän nosti oikean etusormensa tulijaa siunatakseen.

"En minä tarvitse tervetuliaisia!" ärähti Spazzo herra vastaan. "Piru tänään on päivän suojeluspyhä. Meitä on loukattu! Pahasti loukattu! Me vaadimme hyvitystä, kaksisataa naulaa hopeaa vähintäin. Tänne ne!! Murha ja maailmanpalo! Hallitsijan oikeuksiin olkoon luostari julkeudessaan kajoamatta! Me tulemme lähettilään."

Hän heläytti kannuksiaan kivipermantoon.

"Suokaa anteeksi", vastasi apotti, "emme saattaneet harmaata jahtiasua arvata lähettilään virkapuvuksi."

"Johannes kastajan kameelinkarvaisen kauhtanan kautta!" jyrisi Spazzo herra. "Vaikka olisin minä paitasillani tullut, niin olisi sekin ollut kyllin hyvä airueenpuku teidän mustien kaapujenne rinnalle."

Hän korjasi kypäriänsä pystympään. Höyhenet heilahtivat. "Maksakaa, että pääsen tästä lähtemään! Täällä on huono ilma, huono, sangen huono..."

"Malttakaa toki", virkkoi apotti, "vihassa ei kukaan vieras saa saareltamme lähteä. Te olette tuima, kun ette vielä liene syönyt. Älkää halveksiko vähäistä ateriaa luostarissamme. Syötyä sitten käykäämme asioihin."

Että ihminen karkeutensa palkaksi saapi ystävällisen päivälliskutsun, se teki kamariherraan jotakin vaikutusta. Hän otti kypärin päästäänsä. "Hallitsijan oikeuksiin olkoon luostari julkeudessaan kajoamatta!" lausui hän vielä kerran, mutta apotti viittasi kädellään ikkunaan: luostarin keittiön ovi oli auki, kyökkipoika käänteli paistinvarrasta tulen päällä ja maiskautti kieltään, kun nähtävästi suloinen paistinhaju oli hänen nenäänsä noussut — taustalla näkyi useita katettuja kulhoja herättäen herkullisia aavistuksia, — eräs munkki kantoi suurta kiviruukkua kellarista pihan poikki. Näky oli ylen houkutteleva.

Silloin unohti Spazzo herra viralliset otsarypyt ja suostui kutsuun.

Kolmatta ruokalajia syödessä olivat vihanpurkaukset jo harvemmat. Kun punainen Meersburger viini helmeili, pikarissa, olivat ne kokonaan valjenneet. Punainen Meersburger oli hyvää. —

Sillä välin lähti Rudimann, kellarimestari, ratsastamaan luostarista. Ermatingenin kalastaja oli saanut jättiläiskokoisen lohen; tuoreena ja kauniina oli se viileän kellarin säilössä. Sen oli Rudimann valinnut herttuattaren lepytyslahjaksi. Luostarin kirjoitushuoneessa oli hänellä vielä vähän puuhaa ennen lähtöään. Yhden maallikkoveljen piti lähteä häntä saattamaan, heiniin säällitty merenotus poikkipuolin muulin selässä. Herra Spazzo oli saapunut korskeasti karauttaen, nöyränä lähti Rudimann ratsastamaan. Hän puhui hiljaa ja arastellen kysyessään herttuatarta. "Hän on puutarhassa", sanottiin.

"Entäs hurskas kanssaveljeni Ekkehard?" tiedusti kellarimestari.

Hän on lähtenyt saattamaan haavoitettua Cappania Hohenstoffelile ja hoitaa häntä; ei luultavasti tule kotia ennen yötä.

"Sepä ikävää", virkkoi Rudimann. Mutta huulessa värähti pilkallinen nytkähdys. Hän otatti lohen esille heinäkääreestä ja käski asettamaan sen pihalla olevan pöydän suurelle kivilaatalle; se oli siinä lehmusten siimeksessä, sen suomukset kimaltelivat ja näytti kuin olisi vielä ollut eloa sen kylmissä silmissä, jotka mykkinä kaivaten tuntuivat katsovan vuorenhuipulta alas sinerviin aaltoihin. Kala oli miehenmittaa pitempi. Praxedis olikin kimeästi kirkaissut, kuin se oli heinäkääröstä paljastettu. "Ei tule kotia ennen yötä", mutisi Rudimann, taittoi vahvan lehmuksenoksan ja pujotti sen menemään lohen kitasten läpi, niin että kala jäi suu ammolleen. Vehreillä lehmuksenlehdillä koristi hän otuksen kidan, sitten pisti hän käden pivoonsa, veti sieltä esiin Gunzon solvauskirjan pergamenttilehdet, kääri ne somasti lieriöksi ja sovitti sen ammottavaan kitaan. Uteliaana katseli Praxedis hänen touhuansa, tuommoista ei hän ennen ollut vielä nähnyt.

Nyt lähestyi herttuatar. Nöyränä meni Rudimann häntä vastaan, pyysi armoa Schlangenhofin väelle, kertoi apotin olevan sangen pahoillaan, puhui arvonannolla haavoitetusta, epäilyksellä ilmojennoituudesta, s.o. ylimalkaan menestyksellä. "Ja osottakoon ainakin vaatimaton lahjamme Teille alati uskollisen herranhuoneen hyvää tahtoa", päätti hän puheensa ja astui syrjään, jotta lohi koko mahtavuudessaan tuli näkyviin. Herttuatar hymyili puoleksi leppyneenä.

Nyt näki hän kidasta esiinpistävän pergamentin.

"Entäs tuo?" tiedusti hän.

"Kirjallisuuden uusin uutuus!" ... lausui Rudimann. Hän kumarsi kunnioittavasti, poistui ratsunsa luo ja kiiruhti kotimatalle. —

Punainen Meersburger oli hyvää. Eikä Spazzo herra ylimalkaan istunut viinin ääressä vain leikin vuoksi, hän viipyi pikarin vieressä niinkuin kaupunginpiirittäjä ja istui tukevasti penkillään ja joi kuin mies, joka jättää hetkellisen teiskuilemisen poikasten asiaksi, vakaasti mutta paljon.

"Tämä punainen on järjellisin laite koko luostarissa. Vieläkö teillä on sitä kellarissa?" oli hän kysynyt apotilta, kun ensimmäinen ruukku oli tyhjä. Sen piti olla kohteliaisuus, niinkuin sovinnon merkki, että hän joi enemmän. Niin tuli toinen ruukku.

"Hallitsijan oikeuksiin kajoamatta!" lausui hän tuikeasti, kilistäen apotin kanssa. "Kajoamatta!" vastasi tämä kulmainsa alta katsoen.

Oli viides iltahetki, niin kajahti luostarissa kellonsoitto. "Anteeksi", lausui apotti, "täytyy mennä iltamessuun. Tuletteko mukaan?"

"Kernaammin odotan teitä", vastasi Spazzo herra ja katsoi kiviruukun tummaan suuhun, siellä oli vielä runsaanpuoleisesti noin tunnin tarpeiksi. Niinpä antoi hän munkkien veisata iltamessuunsa ja jatkoi juontia yksinään.

Taas oli tunti kulunut, niin alkoi hän miettiä, mitä varten hän oikeastaan oli luostariin tullut. Sitä ei hän millään saattanut oikein tarkasti muistaa. Vaan jopa tuli apotti takaisin.

"Kuinkas aika on kulunut?" kysyi tämä.

"Hyvin!" vastasi Spazzo herra. Ruukku oli tyhjä.

"En oikein tiedä..." alotti apotti.

"Noo!" virkkoi Spazzo ja nyökäytti päätään. Tulipa kolmas ruukku.

Sillä välin palasi Rudimann retkeltään, ilta-aurinko alkoi laskea, taivas ruskottui, ehtoon punerva valo heijasti kapeasta akkunasta juomaveikkoihin.

Kun Spazzo herra taas kilisti maljaa apotin kanssa, loisti punaviini kuin hehkuva kulta pikarissa ja hän näki apotin pään ympärillä jonkunlaisen kirkastuksen loiston. Hän alkoi ajatella. "Hadwigin hengen kautta", sanoi hän juhlallisesti, "kukas te taas olette!"

Apotti ei häntä käsittänyt. "Mitä te sanotte?" kysyi hän. Silloin tunsu Spazzo herra hänet taas äänestä. "Vai niin!" huusi hän ja löi nyrkkinsä pöytään, "hallitsijan oikeuksiin olkoon luostari julkeudessaan kajoamatta!" "Luonnollisesti!" myönsi apotti. Samassa tunsu kamariherra äkillisen viillon päässään. Se oli hänelle vanha tuttu ja hänen oli tapana kutsua sitä "väkkäriksi". Väkkäri tuli vain silloin kuin hän istui juomassa; kun se suhautti pään läpi, niin oli se merkinä, että puolen tunnin kuluttua kangertuu kieli ja sopertuu sana. Jos väkkäri tuli toisen kerran, tiesi se jalkojen lamautumista. Nyt nousi hän ylös.

"Sitä iloa älkööt kaapuherrat saako", ajatteli hän, "että heidän luostariviininsä vuoksi herttuallisen virkamiehen kieli seisahtuu!" Hän seiso i huojumatta.

"Malttakaa", lausui apotti, "juodaan toki eron malja!"

Jolloinka tuli neljäs ruukku. Herra Spazzo oli tosin noussut seisoaalleen, mutta seisaallenousun ja pois lähdön välillä saattaa vielä tapahtua paljon asioita. Hän ryyppäsi vielä. Kun hänen piti laskea malja pöydälle tuli hän hajamielisyudessaan asettaneeksi sen tyhjän ilman kannatettavaksi, jotenka se putosi huoneen kivipermannolle ja kilahti rikki. Silloin suuttui Spazzo herra. Moninaiset asiat kihaltivat hänen päähänsä.

"Missä teillä on se mies?" ärjäsi hän apotille. "Kuka?"

"Arentimies! Tänne se raaka lurjus, joka yritti murhata minun kummipoikani!" Hän ryntäsi apottia vastaan, mutta tuli ottaneeksi yhden ainoan harha-askeleen.

"Se on Schlangenhofissa", selitti apotti hymyillen. "Saatte hänet viedä. Mutta menkää itse noutamaan."

"Murha ja maailmanpalo! Me noudamme hänet", soperti Spazzo herra ja löi kämmenellään miekantuppea astuen ovea kohti. "Yösiljaltaan me hänet raastamme, sen karhunampujan, ja kun hän kerran on kiinni, niin pyhän Galluksen ... kun hän ... niin ... sanon minä teille..."

Tätä puhetta ei ole koskaan päätetty. Spazzon kieli seiso i alallaan, kuin aurinko Josuan käskystä amorealaistaistelussa.

Hän tarttui apotin pikariin ja joi sen tyhjäksi.

Puhelahjaa ei hän saanut takaisin. Suloinen hymy vain levisi kamariherran huulille. Hän lähestyi apottia ja syleili häntä.

"Ystävä ja veli! kallisarvoinen vanha kiviruukku! Mitähän olisi, jos pistäisin silmänne puhki?" yritti hän sammaltavalla kielellä sopertaa: siitä ei kuitenkaan tullut minkäänlaista tolkkua. Hän syleili apottia kiinteämmin seisten toisella kannussaappaallaan hänen jalkansa päällä. Apotti Wazmann oli jo harkinnut, eikö pitäisi väsyneelle toimittaa yösiljaa, mutta syleily ja varvasten pakotus muuttivat hänen

mielensä ja hän piti huolta, että kamariherra joutui matkaan.

Luostarinpihalla satuloitiin hevosta. Vähämielinen Heribald kierteli ympärillä, oli käynyt noutamassa kappaleen taulaa ja aikoi panna sen palavana kamariherran hevosen sierameen, kostoksi aamullisesta tupenlappeen-iskusta. Nyt astui Spazzo herra ulos koettaen olla sangen arvokkaan näköinen. Yksi palvelija näytti soihtua.

Apotti oli portailta ottanut hyvästit.

Spazzo herra nousi uskollisen Faladansa selkään, mutta lipui yksin tein taas ratsun toiselle puolelle. Heribald kiiruhti apuun ja ehti paraiksi saamaan kamariherran syliinsä. Munkin parta pisteli häntä kasvoihin.

"Oletko sinäkin täällä poikaseni, viisas kuningas Salomo?" jokelti Spazzo herra; "ollos ystäväni!" Hän suuteli häntä, ja silloin auttoi Heribald hänet taas ratsun selkään, heitti taulansa menemään, ja läksi pois. "Heijaa armon herra", huusi hän kääntyen vielä, "tulkaat oikein hyvin kotianne! Te tulitte tänne toisin kuin hunnit, siksipä lähdettekkin toisella tavalla kuin he, vaikka kyllä hekin osasivat viiniä juoda."

Spazzo herra painoi rautalakkia syvemmälle ja tarttui lujasti ohjaksiin. Hänellä oli vielä jotakin sydämellään, hän kamppaili kangertuneen kielensä kanssa. Jopa saikin hän taas hiukkasen valtaa, ääni totteli jälleen.

"Hallitsijan oikeuksiin älköön luostari julkeudessaan kajotko!" huusi hän yön hiljaisuudessa vaeltaessaan luostaripihan poikki.

Samaan aikaan teki Rudimann apotille selkoa lähettilästoimestaan herttuattaren luona.

Spazzo herra ratsasti ulos. Palvelijalle, joka oli soihtua kantamassa, oli hän heittänyt kultaisen sormuksensa. Siitä hyvästä saattoi soihdunkantaja häntä pitkän matkaa aina järven yli vievälle kannakselle saakka.

Pian oli hän toisella rannalla. Viileänä hiveli yöilma ratsastajan kuumia kasvoja. Hän naurahteli itsekseen. Ohjaksia piti hän tanakasti oikeassa kädessään, kuu valaisi tietä. Kaukaa keräytyi pimeitä pilviä vuorten lakien ylle. Nyt saapui Spazzo herra mäntymetsään. Heleästi ja selvään kuului tyynessä ilmassa käen kukahdus. Spazzo herra nauroi. Oliko se joku hauska menneisyyden muisto vai hilpeä tulevaisuuden toivoko, joka teki hänen naurunsa niin herttaiseksi? Hän seisatti hevosesensa.

"Koska on häät?" huusi hän puuhun päin, josta kukunta kuului. Hän luki kukahdukset, mutta käki oli tällä kertaa väsymätön. Jo oli Spazzo herra laskenut kahteentoista, ja hänen kärsivällisyytensä alkoi vähetä.

"Ole vaiti, huono ennustaja!" huusi hän.

Käki kukahti kolmannentoista kerran.

"Viisi viidettä vuotta on jo niskassamme ja kolmetoista siihen on kahdeksankuudetta" murahti Spazzo herra tyytymättömänä. "Myöhäiseksi vetää sulhaseksi tulo."

Käki kukahti vielä. Toinen oli kukunnasta herännyt ja antoi nyt äänensä kajahdella, kolmas yhtyi joukkoon, ja juopuneen kamariherran ympärillä kuului yhtä päätä "kukkuu", kunnes niitä oli mahdoton laskeakaan.

Silloin loppui hänen kärsivällisyytensä aivan tyyten.

"Valehtelijoita te olette, ja avionrikkajia ja lurjuksia kaikki tyyni!" solvasi hän lintuja. "Suoriukaa siitä hiiteen!"

Hän kannusti ratsunsa raviin. Metsä kävi tiheämmäksi. Pilvet kasaantuivat paksummiksi ja pimeämmiksi ja kulkivat kuuta kohti. Tuli sangen pimeä; mäntyjen rungot töröttivät mustina kuin aaveet, yö alkoi tuntua painostavan hiljaiselta. Mielellään olisi Spazzo herra nyt kuunnellut käkiä, mutta hiljaisuuden häiritsijät olivat lentäneet tiehensä. Ratsastajaa alkoi kammottaa. Kumman näköinen pilvi lipui kuuta vastaan ja peitti sen kokonaan; silloin johtui Spazzo herran mieleen vanha tarina, jonka hän nuoruudessaan oli imettäjältään kuullut, kuinka näet ilkeä susi Hati ja Managarm, kuukoira, koettavat ahdistaa tätä valoista tähteä; hän katsoi taas ylös ja näki selvästi suden ja kuukoiran taivaalla; nyt juuri joutui raukka yön lohduttaja heidän kitaansa... Spazzo herraa kauhistutti. Hän tempasi miekkansa. "*Vince luna! Voita, oi kuu!*" huusi hän heleällä äänellä ja ravisteli miekkaa ja sotasäärystimiansä, "*vince luna, vince luna!*"

Hänen huutonsa oli luja, ja rautavarusten ratina pelottava, mutta pilvihirviöt eivät kuuta jättäneet,

vain kamariherran hevonen pillastui ja syöksi tuulena metsästä pois.

Kun Spazzo herra seuraavana aamuna heräsi, oli hän makaamassa hunnien hautakummun juurella. Ratsuviittansa äkkäsi hän hyvän matkan päässä niityllä, hänen ratsunsa Falada käyskenteli kaukana metsänrinteessä satula mahan alla ja ohjakset rikki, ja pureskeli niityn nuoria kukkia. Verkalleen käänsi untelo mies päätänsä ja katsoi haukotellen ympärilleen. Reichenaun luostarin torni kuvastui järven pintaan niin rauhallisena ja kaukaisena, kuin ei yhtään mitään olisi tapahtunut. Mutta Spazzo herra riipi kourallisen ruohoa ja painoi kostealla heinällä otsaansa. "*Vince luna!*" lausui hän happamasti hymyillen. Hänellä oli ankara päänpakotus.

YHDEKSÄSTOISTA LUKU.

Burkard, luostarinoppilas.

Rudimann, kellarimestari, ei ollut huono laskumies. Pergamenttikäärön lohen kidassa täytyi herättää uteliaisuutta. Kun Spazzo herra istui juomassa Reichenaun luostariwiiniä, oli hänen valtijattarensa Praxediksen seurassa istunut yksinäiseen huoneeseen ottamaan selkoa Gunzon kirjasta. Ekkehardin oppilaat olivat jo siksi latinassa varttuneet, että he kyllä ymmärsivät pääkohdat; mitä taas ei voinut arvata sen panivat he omasta päästään. Praxedis oli kuohuksissa. "Onko siis oppineiden sääty kaikkialla samanlaista kuin Bysantiumissa?" virkkoi hän. "Ensin tehdään hyttysestä elefantti ja sitten käydään taisteluun tuota omitekoista hirviötä vastaan! Reichenaulaisten lahja maistaa happamalta." — Hän nyrpisti suloista suutaan samalla lailla kuin silloin kun hänen piti maistaa Wiboradin omenaa.

Hadwig rouva oli omituisessa mielentilassa. Vaisto sanoi hänelle, että Gunzon lehdillä asui henki, joka ei ollut oikea, mutta hän soi Ekkehardille tämän nöyryytyksen.

"Luulenpa, että hän on tämän nuhteen ansainnut", sanoi hän.

Silloin hypähti Praxedis ylös. "Meidän kunnan opettajamme sietää monta nuhdetta", huudahti hän, "mutta ne olisivat meidän annettavamme. Jos me saamme hänen sääliittävän alakuloisuutensa katoamaan, niin teemme hyvän työn. Mutta jos joku, vuoliainen omassa silmässään, moittii toisen silmässä rikkaa, niin se on nurinkurista. Nuo pahansuovat munkit sen ovat toimeenpanneet, häntä häväistäkseen. Saanko heittää sen ikkunasta ulos, armollinen valtijatari?"

"Me emme ole pyytäneet teitä enempää Ekkehardia kasvattamaan kuin vieraslahjaakaan ikkunasta ulosheittämään", sanoi herttuatar pistävästi. Praxedis oli vaiti.

Herttuatar ei pitkään aikaan saattanut eritä tuosta loisteliaasta herjauskirjasta. Hänen ajatuksensa eivät olleet valkoveriselle munkille sen suotuisimmat kuin silloin kun tämä kantoi häntä kotoisen luostarin pihan poikki. Jos ihmistä jonakin hetkenä, kun hänen tunteensa saavat vallan, ei ymmärretä, on hän pitävä sitä nöyryytyksenä, jonka pistin ei tahdo pehmitä. Kun herttuatar nyt katseli häntä, ei sydän tykittänyt sen kovemmin; useinpa ilmaisi hänen katseensa sääliäkin, mutta ei sitä suloista sääliä, josta lempi kehkeytyy kuin lilja kylmästä maasta — siinä oli halveksimisen myrkyllinen siemenaihe.

Gunzon herjauskirja riisti oppineisuuden, jota naiset hänestä tähän saakka olivat korkeasti kunnioittaneet, alas lokaan saakka. Mitä jäi enään jällelle? Hänen sielunsa hiljaista huolta ja unelmaa ei herttuatar ymmärtänyt, hellä arkuus on muutamien silmissä hulluutta. Se, että hän aamulla oli lähtenyt ulos lukemaan korkeata veisua, oli liian myöhäistä; hänen olisi pitänyt tehdä se viime syksynä ... Ilta hämärti.

"Onko Ekkehard palannut?" kysyi herttuatar.

"Ei", tiesi Praxedis, "eikä myöskään herra Spazzo."

"Niinpä ota lyhty" käski Hadwig rouva, "ja vie pergamenttilehdet Ekkehardin vinttikamariin. Hänen ei pidä jäädä tietämättömäksi kanssaveljiensä töistä."

Kreikatar totteli, vaikka vastenmielisesti. Tornikamarissa oli raskas ilma. Kirjat ja muut esineet olivat sikin sokin epäjärjestyksessä. Tammipöydällä oli auki Mattheuksen evankeliumi: "Mutta koska Herodeksen syntymäjuhlaa pidettiin, hyppäsi Herodiaksen tytär heidän edessänsä; ja se kelpasi Herodekselle. Sentähden lupasi hän hänelle vannotulla valalla antaa, mitä ikinä hän anois. Ja hän sanoi:

anna minulle tässä vadissa Johannes kastajan pää!..."

Papinkauhtana, herttuattaren joululahja Ekkehardille, oli maassa, kullankirjatut hetaleet peittivät Joordaaninvettä sisältävän pullon, jonka Thieto vanhus lähtiessä hänellä antoi.

Praxedis työnsi kaikki syrjään ja asetti Gunzon kirjan pöydälle; hänen tuli sääli tätä sekasortoa, kunnes hän oli kaikki järjestänyt. Poismennessään kääntyi hän vielä, aukaisi ikkunan, taittoi oksan murattiköynnöksestä, joka melkein verhosi koko tornin, ja heitti sen pöydälle.

Ekkehard oli tullut myöhään kotia. Hän oli hoitanut haavoitettua Cappania, mutta vielä suurempi työ oli hänellä hunnin pitkän puolison lohduttamisessa. Kun ensimmäinen valitusparku oli hiljennyt ja kyöneleet kuivuneet, oli tämän puhelua aina auringon laskuun saakka vain yhtämittaista luostarin arentimiehen sadatusta, ja kun hän kohotti voimakkaan käsivartensa taivasta kohti puhellen silmien ulosrepimisestä, hampaiden sisäänlyömisestä ja kiukkuruohon korviin valamisesta, ja hänen ruskeat hiuksensa hurjanuhkaavaisesti liehuivat tuulessa, niin tarvittiinpa mieleenkäypää puhetta häntä rauhoittamaan. Yhtäkaikki oli se onnistunut.

Yön hiljaisuudessa luki Ekkehard lehtiä, jotka kreikatar oli hänen huoneeseensa jättänyt. Hänen kätensä leikkitteli metsäruusulla, jonka hän kotimatalla oli poiminut, samalla kun hänen silmänsä katseli itaalialaisen oppineen haarniskoitua hyökkäystä.

"Mistähän se mahtaa johtua", ajatteli hän ja tunnusti ruusun tuoksua, "että niin paljosta, mikä on musteesta lähtenyt, ei lähde sen alkuperän leima? Muste syntyy väriomenasta ja väriomena taas ampiaisenpistosta..."

Hilpeällä mielellä pani hän vihdoin keltaiset pergamenttilehdet syrjään. Hyvää työtä — oikein aika ahkeraa kunnon työtä — onhan se huuhkajakin tärkeä henkilö lintujen keskuudessa! Mutta satakieli ei hänen lauluansa malta kuulla... Ekkehard nukkui sangen hyvin lukemisen päätettyänsä.

Kun hän seuraavana aamuna palasi linnankirkosta, kohtasi hän kartanolla Praxediksen.

"Mitäs kuuluu, hunninkastaja?" kysyi tämä keveästi, "minä olen ollut oikein huolissani teistä. Näin unta, että suuri ruskea merikrapu ui Reiniä ylös ja siitä Bodenjärkeen ja Bodenjärkeä ryömi se ylös tänne linnaan ja sillä oli suuret terävät saksat ja niillä se kävi teidän kimppuunne ja leikkasi teitä verille asti. Sen merikravun sanottiin nimeltä olevan Gunzon. Onko teillä enemmänkin niin hyviä ystäviä?"

Ekkehard hymyili.

"En liene monellekaan mieliksi, eikähän kaikki minuakaan miellytä", sanoi hän. "Joka nokiseen pataan koskee, se pian nokeutuu."

"Vaan se näyttää teistä kuitenkin olevan joksikin yhdentekevä", huomautti Praxedis. "Teidän pitäisi jo tänään ruveta miettimään vastausta. Keittäkää se krapu punaiseksi, sitten se ei enään pure."

"Vastauksen", lausui Ekkehard, "on toinen minun puolestani jo antanut. Joka sanoo veljellensä: Raukka! sen pitää neuvon alla vikapää olemaan; ja jokainen joka sanoo: sinä tyhmä, hänen pitää helvetin tuleen vikapää oleman'."

"Te olette hurskas ja lempeä", lausui Praxedis, "mutta katsokaa, kuinka pitkälle sillä maailmassa pääsette. Kuka ei nahkaansa puolusta, se pian nyletään. Ei huonoakaan vihollista ole halveksittava. Seitsemän ampiaista pistää hevosen kuoliaaksi."

Kreikatar oli oikeassa. Arvottoman hyökkääjän äänetön halveksiminen voi helposti näyttää heikkoudelta. Mutta Ekkehard oli sen luontoinen.

Praxedis tuli niin liki Ekkehardia että tämä oudostuen astahti taapäin.

"Saanko antaa teille vielä yhden neuvon, kunnianherra", kysyi hän. Ekkehard nyökkäytti päätään.

"Te olette viime aikoina käyneet hajamieliseksi; näyttää siltä kun aikoisitte auringolla ja kuulla ruveta kiekkoa lyömään, kun teidät näkee tiellä kulkevan. Nyt on kuuma kesä, kaapu on teille liian lämmin. Hankkikaa keveämpi puku ja minusta nähden menkää vaikka linnankaivoon, mutta olkaa iloinen ja paremmalla päällä. Valtijattaremme saattaa muuten tulla teistä aivan välinpitämättömäksi."

Ekkehardin teki mieli puristaa kreikattaren kättä; hänestä useinkin tuntui kuin olisi Praxedis hänen hyvä haltijattarensa. Vaan silloin saapui linnanpihalle verkkaan ratsastaen Spazzo herra. Pää kumarassa, tylsä hymy kasvoillaan, näytti hän puoleksi nukkuvan.

"Onpas teidän näköne muuttunut eilisestä", huusi hänelle Praxedis.

"Miksei Faladan kaviot nyt iske kipunoita?"

Tulija tuijotti tylsästi kysyjään. "No kuinka runsaat kipurahat te tuotte matkassanne, herra kamariherra?"

"Kipurahat? kellenkä?" kysyi Spazzo herra muristen. "No, Cappan-raukalle! Luulenpa että olette syönyt kourallisen valmunsieniä, kun ette vähääkään muista, minkä vuoksi läksitte..."

"Valmunsieniäkö?" vastasi Spazzo herra yhtä äimistyneenä kuin äsken.

"Ettäkö valmunsieniä? Ei. Mutta Meersburgeria, punaista Meersburgeria."

"Sadalla kurkulla juotavaa, maanmainiota Meersburgeria! Jop!"

Hän nousi vaivalloisesti ratsailta ja vetäytyi asuntoonsa. Kertomus hänen lähettilästoimensa onnistumisesta jäi laatimatta. Praxedis jäi katsomaan poismenevän kamariherran jälkeen, hän ei vielääkään oikein saattanut käsittää hänen lyijynraskasta mielialaansa.

"Ettekö ole milloinkaan kuullut kerrottavan, ettei aikamiestä nurmen kukkaisen kauneus, ei ihanimmat yrtit, ei mitkään juuret eikä kiviin kätkeytyvä voima, ei metsä eivätkä kaikki ilman linnut niin virkistä kuin vanha viini?" virkkoi Ekkehard työlle selitykseksi. "Mutta jo poikasena tiesi juutalainen profeetta sanoa kuningas Dareiokselle, kun itämaiden sotaherroja ja ylimyksiä seisoivat valtaistuimen juurella kiistellen, kuka oli voimakkain: viini on voimakkain; se voittaa miehet, jotka sitä juovat, ja eksyttää niiden mielet."

Praxedis oli kääntynyt pois ja seisoivat rintavallin laella.

"Katsokaahan tuonne, te tieteen lyhty", kehotti hän Ekkehardia, "mikä pikku hengenmies siellä on tulossa?"

Ekkehard kurkotti yli vallin ja katsoi alas äkkijyrkän kallionseinän edustalle. Linnantietä varjostavain pensaiden takana käveli ruskeatukkainen poika; sillä oli yllä munkkikaapu, joka ulottui aina nilkkoihin saakka, sandaalit paljaissa jaloissa, rautapäinen matkasauva kädessä. Ekkehard ei tuntenut häntä vielä.

Hetken perästä oli poika linnanportilla.

Hän varjosti kädellä silmiään ja katseli laajaa, kaunista maisemaa. Sitten astui hän pihaan ja läheni varmoin askelin Ekkehardia.

Se oli Burkart, luostarinoppilas, Ekkehardin sisarenpoika, joka Konstanzista tullessaan, poikkesi loman kestäessä tervehtimään enoansa.

Hän asettui juhlalliseksi ja lausui tervehdyksen, ikäänkuin olisi sen ulkoa opetellut.

Ekkehard suuteli hyvinkasvatettua koulupoikaa, joka viiteentoista ikävuoteensa ei ollut vielä yhtään kepposta tehnyt. Burkart lausui terveisiä Sankt Gallenista ja antoi enolle kirjeen mestari Ratpertilta, joka vertailevien tutkisteluksiensa johdosta kyseli Ekkehardilta, missä mielessä ja muodossa hän tapasi kääntää eräitä vaikeita kohtia Virgiliuksessa. "Terveyttä, ja menestystä viisaudessa!" kuului kirjeen lopputervehdys.

Ekkehard alkoi laajalti kysellä kuulumisia luostariveljistä. Mutta Praxedis keskeytti hänen utelunsa.

"Antakaa toki sen hurskaan pikkumiehen levähtää. Kuivin suin ei ole hauska jutella. Tule mukaani, pikku mies, sinusta tulee meille tervetulleempi vieras, kuin se ilkeä Reichenauin Rudimann."

"Isä Rudimannko?" lausui poika, "hänet minäkin tunnen."

"Mistä?" kysyi Ekkehard.

"Hän oli muutama päivä sitten meidän luonamme ja toi apotille pitkän kirjan ja yhden kirjeen; niissä kuuluu olevan paljon puhetta teistä, rakas eno, eikä vain paljasta hyvää."

"Kuulkaa!" huomautti Praxedis.

"... ja kun hän oli sanonut hyvästi, ei hän mennytkään kuin kirkkoon saakka; sinne jäi hän rukoilemaan iltapimeään asti. Mutta hänen täytyy varmaan tuntea hyvin kaikki käytävät ja komerot luostarissa, sillä kun yökello oli soinnut, oli hän salaa varpaillaan hiipinyt suureen makuusuojaan kuuntelemaan mitä veljet ennen nukkumista puhelisivat keskenään teistä ja siitä, mitä hänen kirjassaan

seisoi. Yökynttilä lekotti niin himmeästi, että hän saattoi pysyä piilossa. Mutta puoliyön aikana tuli isä Notker yötarkastukselle katsomaan oliko jokaisella vyö hyvin vaipan ympärillä ja ettei makuuhuoneeseen olisi joutunut veitsiä tai muita vaarallisia aseita. Hän äkkäsi vieraan piilopaikan, veljet heräsivät, suuri apotinyhty sytytettiin ja ruoskimiskammioista tuotiin suurella melulla ja huudolla kepakolta ja raippoja ja seitsenkierteinen ruoska, vaikka dekaani ja vanhemmat veljet kieltelivät. Notker itse oli julmasti suuttunut. 'Piru kulkee vaanimassa, kenenkä hän nielisi', huusi hän, 'nyt on piru kiinni, antakaa sille selkään!' Mutta isä Rudimann vielä ivailikin; 'tunnustanpa, kelpo nuorukaiset', sanoi hän, 'että jos tiesin, minnekä täällä timpermanni on reijän jättänyt, olisin nelinryömin täältä ulos kontannut; mutta vaikka nyt, tahtoen tai tahtomattani, olen teidän kynsiinne joutunut, niin katsokaa sentään että ette vierastanne häpäise.' Siitä raivostuivat kaikki, ja Rudimann laahattiin ruoskimiskammioon, jossa hänen täytyi polvillaan rukoilla armoa ja kun apotti viimein lausui: 'päästetään se kettu loikkimaan pesäänsä takaisin', niin hän kohteliaasti kiitti. Ja eilen tuli vastaani viinikuorma, kaksi suurta tynnyriä; 'Reichenaun kellarimestari lähettää ne pyhälle Gallukselle muistoksi ystävällisestä vastaanotosta', sanoi ajuri..."

"Siitä ei Rudimann hiiskunut sanaakaan, kun hän eilen oli täällä", nauroi Praxedis. "Tuosta jutustasi pitää sinun saaman vehnäkkua, kultapoika, niinhän sinä kerrot kuin Herran enkeli."

"Kiitoksia", vastasi luostari-poika puoliksi loukkaantuneena, "ei maksa vaivaa. Mutta runon minä siitä rakennan: kuinka susi murtautui lammaslävään ja mitenkä hän rangaistiin ... se on jo puoliksi mietittynä; siitä tulee erinomainen."

"Rustaatko sinä runojakin, nulikka?" kysyi Ekkehard nauraen.

"Eipä olisi se kelvollinen luostarinoppilas", vastasi poika, "joka ei neljäntoista vanhana pystyisi yhtään värssyä kirjoittamaan. Ylistyslauluni arkkienkeli Mikaelista, kaksisanaisilla loppusoinnuilla varustettuun kuusmittaan laaditun, olen saanut lukea apotin kuullen ja hän sanoi värsyjäni loistavaksi helminauhaksi. Eikä sappholainen oodini hurskaan Wiboradin kunniaksi ole myöskään aivan keho ehkäpä saankin sen teille lausua?"

"Herran tähden!" hillitsi Praxedis, "luuletko sinä että täällä vain pudotaan kuin pilvistä linnantorniin ja kohta aletaan runoja esittää? Odota toki ensin vehnäkkuaasi."

Hän juoksi kyökkiin ja jätti Ekkehardin oppineen sisarenpojan lehmusten siimekseen keskustelemaan enonsa kanssa. Poika puheli ylimalkaan triviumista ja quadriviumista;^[30] mutta kun Hohentwielin kallio aamuauringon valossa loi hienopiirteisen varjon edessä olevalle tasangolle, syventyi luostarinoppilas esittämään varjon olemusta, ratkasevasti selittäen että varjo oli valon vastakohtainen kappale ja osottaen kaikkien muiden määritelmän mahdottomuuden.

Niinkuin suihkulähde pulppusi nuoresta suusta tieteen mahla. Tähtitieteenkin alalla oli hän kuin kotonaan; kärsivällisesti piti enon kuunnella Baktrian Zoroasterin ja Egyptinmaan kuninkaan Ptolemaioksen ylistystä, olipa eno joutua kovalle astrolabiumin, tähtien aseman määräyskoneen, rakenteen ja siinä tehtyjen parannusten suhteen; vieläpä alkoi ruskeatukkainen sisarenpoika todistaa, kuinka typerä oli niiden usko, jotka luulivat, että maapallon selkäpuolella asui antipoodien kunnianarvoisa suku — viisi päivää sitten oli hän kaikki nämä erimerkilliset asiat oppinut. Mutta lopulta kävi enolle samoin kuin urhoolliselle Otto-keisarille, kuin maailmanmainio Reimsin piispa Gerbert, ja Otrich, Magdeburgin tuomio-koulumestari, hänen ja neljänsadan oppineen apotin ja skolastikon edessä suorittivat väittelyänsä teoreettisen filosofian jaosta ja perusteista — hän haukotteli.

Samassa toi Praxedis ihanan kirsikkaleivoksen ja pienen korin hedelmiä; siitpä kääntyivät viisitoistavuotiaan maailmanmietiskelijän ajatukset luonnolliselle tolalle; hyvin kasvatettuna poikasena lausui hän ensin ruokahymnin, niinkuin tapa oli luostarissa, sitten syventyi hän kokonaan leivoksen syömiseen ja jätti kysymyksen antipodeista tulevaisuuden ratkaistavaksi...

Praxedis kääntyi Ekkehardin puoleen. "Herttuatar käskee saattamaan teille tiedoksi", lausui hän teeskennellyn juhlallisesti, "että hän on päättänyt jälleen ryhtyä Virgiliusta tutkimaan; hän on utelias kuulemaan, kuinka kuningatar Didon sitten käypi. Tänä iltana alamme; teidän tulee näyttää iloiselta", jatkoi hän hiljaisemmalla äänellä, "se on hienotunteinen huomaavaisuus nähdäksenne että muutamain herrain kirjoituksista huolimatta ei luottamus teidän oppinne ole kadonnut."

Niin oli. Mutta Ekkehard säikähti. Ettäkö taas vanhaan tapaan noiden molempien naisten parissa: jo se ajatus teki hänen kipeää. Hän ei vielääkään saattanut unohtaa, että oli kerran ollut muuan pitkänperjantain-aamu. Niinpä löi hän sisarenpoikaansa olalle, jotta tämä hätkähti. "Tällä kertaa et saa lomaasi käyttää kalasteluun ja lintujahtiin, Burkart"; sanoi hän, "tänä iltana luemme Virgiliusta armollisen herttuattaren kanssa, ja sinun tulee olla mukana."

Hän aikoi asettaa pojan suojelevaksi muuriksi herttuattaren ja ajatustensa välille.

"Hyvä on", sanoi Burkart huulet kirsikkamehussa, "Virgilius on minulle mieluisampi kuin metsästäminen ja ratsastus, ja olenpa pyytävä jaloa rouvaa opettamaan minulle hiukan, kreikankieltä. Sen jälkeen kun hän kävi luostarissa silloin kun te läksitte mukaan, ovat luostarinoppilaat usein sanoneet että hän osaa enemmän kreikkaa kuin luostarin kaikki kunnioitettavat isät yhteensä, hän on sen taikomalla oppinut... Ja vaikka olenkin kreikan taidossa ensimmäinen..."

"Sittenpä väkisinkin tapahtuu että sinä viiden vuoden perästä olet apotti ja kahdenkymmenen kuluttua pyhä isä Roomassa", huomautti Praxedis ivaten. "Siitä huolimatta, tuolla on linnankaivo; siellä voit huulesi pestä..."

Neljännän iltahetken aikaan odotti Ekkehard pilarien kannattamassa salissa valtijatartaan jatkamaan Aeneiidin keskeytynyttä lukemista; puoli vuotta oli Virgilius saanut olla rauhassa. Ekkehard tunsu ahdistavaa levottomuutta. Hän avasi akkunan. Ulan vilvoittava viileys virtasi sisään.

Burkart selaili latinalaista käsikirjoitusta.

"Kun herttuatar puhuttelee sinua, ole hyvin kohtelias", lausui Ekkehard.

Mutta poika vastasi itsetietoisesti: "Niin ylhäistä rouvaa puhuttelen vain runomuodossa. Hänen tulee nähdä, että hänellä onkin edessään yksi sisäkoulun kasvatteja."

Nyt saapui herttuatar, Praxedis seurassaan. Hän tervehti keveästi päätä nyökäten. Näyttämättä ensinkään huomaavan Ekkehardin toivorikasta sisarenpoikaa, asettui hän puuleikkauksilla koristettuun nojatuoliin istumaan. Burkart oli tehnyt siron kumarruksen ja seisoi pöydän päässä.

Ekkehard aukaisi Virgiliuksen. Silloin kysyi herttuatar välinpitämättömällä äänellä: "Mikä se on tuo poika?"

"Nöyrä kuuntelija, jolleka toivo saada oppia kreikkaa antaa rohkeutta lähestyä niin ylhäistä opettajatarta. Hän on oleva onnellinen, jos hän teidän huuliltanne..."

Mutta ennenkuin Ekkehard oli puheensa päättänyt oli Burkart astunut herttuattaren eteen, ujona ja samalla rohkeana lausui hän silmät maahan luotuina mutta äänenpainolla tarkasti osottaen tavumittoja:

"Esse velim Graecus, cum vic sim, dom'na, Latinus."

(Kreikkaa oppisin, herratar, kun latinaa vähän taidan.)

Se oli moitteeton kuusmitta.

Hadwig rouva kuunteli häntä puolittain ällistyneenä. Ruskeatukkaisia poikia, jotka laususkelivat kuusmittoja, ei sentään aina kulkenut Alemannian mailla. Ja täällä olivat hänen kunniakseen lausutut daktyylit ja spondeot syntyneet valmistamatta. Sentähden leppyi hän nuorelle runosepälle.

"Annapas kun katson sinua lähemmältä", sanoi Hadwig rouva ja veti hänet luokseen. Poika miellytti häntä; viehkeät lapsenkasvot, poskilla kuultava puna, iho niin hieno, että ohuet sinervät suonet melkein saattoi alta erottaa; tuuheat kiharat varjostivat otsaa ja oppineiden nuorten huulten yllä kohosi uljas kotkanenä ilmaan kuin pilkaksi sille, mitä sen alta puhuttiin. Ja Hadwig rouva kiersi käsivartensa pojan ympäri, suuteli häntä huulille ja poskille ja alkoi häntä lapsellisesti hyväillä; veti sitten nahkapäällystäisen jakkaran aivan viereenpä ja pani pojan sille istumaan. "Ensin tulee sinun poimia minun huuliltani muuta kuin kreikkaa", sanoi hän nauraen ja suuteli häntä vielä kerran — "mutta oleppas nyt taas yhtä uljas kuin äsken ja sano nopeaan pari sulavasointusta säettä."

Hadwig pyyhki pojan otsalle valahtaneita kiharoita syrjään. Luostari-poika oli punastunut, mutta runomitasta ei häntä jonkun herttuattaren suudelmat saattaneet hämmentää. Ekkehard oli mennyt akkunan luo ja katseli alppien siintävää lakea, mutta Burkart lausui arvelematta:

*"Non possum prorsus dignos componere versus,
Nam nimis expavi duce me libante suavi."*

(En voi kauvempaa minä kunnan värsyjä laittaa:
Valtijatarpa mun suutelollaan on suunnilta saanut.)

Siinäpä taas kaksi virheetöntä kuusmittaa.

Herttuatar purskahti ääneen nauramaan. "Sinä olet varmaankin jo maailmaan tullessasi tervehtinyt päivän valoa latinalaisilla värsyillä! Niinhän ne helähtelevät, kuin olisi Virgilius haudasta noussut. Vaan miksi sanot joutuneesi suunniltasi, kun sinua suutelen?"

"Kun te olette niin ylhäinen ja ylväs ja kaunis", vastasi poika.

"Ole rauhassa", neuvoi herttuatar, "joka suutelo vielä huulillaan puistelee hihastaan niin säännöllisiä värssyjä, se ei ole suuresti suunniltaan joutunut." Hän asetti pojan itseään vastuksin istumaan. "Miksi niin halusta tahtoisit kreikkaa oppia?"

"Sanotaan että joka kreikkaa osaa, tulee niin viisaaksi että hän kuulee ruohon kasvavan", kuului luostaripojan vastaus. "Sittenkuin vanhin oppitoverini isohuulinen Notker on kerskunut aikovansa oppia ulkoa ja saksaksi kääntää koko Aristoteleen, ei minulla ole lepoa eikä rauhaa."

Hadwig rouva nauroi: "Eespäin siis! Tunnetko kuorolaulun: te meret ja virrat, kiittäkää Herraa?"

"Kyllä", vastasi Burkart.

"No, sano perässäni: *Thalassi ke potami, eulogite ton kyrion!*" Poika teki niin.

"Laula se!"

Poika lauloi.

Ekkehard katsoi moittivaisena tätä peliä. Herttuatar käsitti katseen.

"No nyt olet jo oppinut kuusi sanaa", sanoi hän Burkartille. "Kun taas kuusmitoilla pyydät lisää, niin annetaan. Istuppas nyt jalkaini juureen ja kuuntele hartaasti. Me alamme lukea Virgiliusta."

Ekkehard alkoi Aeneiidin neljännestä kirjasta ja luki Didon huolista, kuinka hänen ajatuksensa yhä palajavat jaloon troijalaiseen vieraaseen, kuinka sen muoto ja kaikki sanat syöpyvät syvälle hänen sydämeensä. Ja kuinka hän valittaa tuskaansa sisarelleen:

"Jos en mielessäin vakavaa lupaust' olis tehnyt,
Etten liittyyn käy kehenkään avion sitehillä,
Sitte kun entisen lempeni kuolema petti ja riisti;
Jos hääsoitto ja morsiuskammio ei olis inhoks,
Tää kenties minut ainoa lannistaa olis voinut.
Anna, sen ilmasen, sitte kun surma Sychaeoni tempas,
Jolloin tahrattiin velimurhan kautta Penaatit,
Hän vaan ainoa on, joka heltyyn tuntoni sai ja
Mieleni horjuun; lemmen polttavan tulta mä tunnen..."

Mutta Hadwig rouvaa ei huvittanut Kartaagon leskikuningattaren kärsimykset. Hän liikahti levottomana tuolillaan ja katseli kattoon. Hän ei enään löytänyt mitään yhtymäkohtia itsensä ja runoilijan naisolennon välillä.

"Malttakaa!" huudahti hän lukijalle. "Taas näkee että se on miehen kirjoittamaa. Hän tahtoo nöyryyttää naista. Tuo on ihan päätöntä. Kukapa sillä tavoin outoon vieraaseen hullaantuisi?"

"Siitä vastatkoon Virgilius", lausui Ekkehard. "Sellaisena lienee kuitenkin tarina kertomuksen hänen aikaansa säilyttänyt."

"Sitten on nykyinen naissuku voimakkaampi", huomautti herttuatar ja viittasi jatkamaan. Hän oli melkein loukkaantunut Virgiliuksen kuvauksesta, ehkäpä sentäänkin siksi että hän muisti omasta itsestään didomaisia taipumuksia. Aina ei ollut hänen laitansa ollut sama kuin tänään oli.

Ja Ekkehard luki, kuinka Anna varottaa sisartaan turhaan taistelemasta mieluista lempeä vastaan, kuinka jumalten alttarien luona uhria tehden anotaan rauhaa ja onnea, kuinka kalvava liekki syö ytimissä eikä arvetu sydämen haava. Ja taas tahtoo mieletön kuulla Iilion taisteluita, katse kertojan huuliin kiintyneenä. —

"Mentyä vieraiden, kun hälvennyt valo tummin
Kuun taas on, unehen myös kutsuvi laskevat tähdet,
Yksin huolien huoneessaan palo vuoteella lesken
Valvoo; kuuntelevansa ja katselevans' yhä luulee
Aeneeasta, ja sen kuvahan rakastunna sylissään
Askanioo pitävänsä, siitä jos rakkaus lientyis."

Hiljainen tirskena keskeytti lukemisen. Luostaripoika oli tarkkaavaisena istunut herttuattaren jalkain juuressa, melkein hänen helmainsa poimuihin piiloutuen; nyt yritti hän hillitä päällekyäpä naurunhalua, mutta ei onnistunut, vaikka hän kyllä painoi kämmenet kasvoihinsa sitä estääkseen.

"Mikäs on, nuori runoniekka?" kysyi Hadwig rouva.

"Johtui mieleeni ajatus", selitti poika nolona, "että jos korkea valtijattareni olisi kuningatar Dido, niin

olisipa minä äsken ollut Askanius, kun te minua hyväilitte ja suutelitte."

Herttuatar katsahti terävästi poikaan. "Rupeatko sinä puhumaan sopimattomia? Eipä ihmekään" — moitti hän osottaen sormellaan hänen hiuksiaan, "ennenaikainen rikkiviisaus on jo sinun päähäsi tuonut harmaitakin hiuksia."

"... Ne tuli sinä yönä, kun Romeias tapettiin", yritti Burkart selittämään.

"Siitä hyvästä ne tuli, että puhut tuhmuuksia, kun pitäisi ollaksesi vaiti", päätti herttuatar. "Nousepas ylös, koulupoika!"

Burkart nousi ja seisoj punastuneena hänen edessään. "No, mene nyt Praxedis neidon luo ja ilmoita hänelle, että sinulta pitää rangaistukseksi leikattaman kaikki harmaat hiukset ja pyydä kauniisti, että hän sen tekee. Sen saat ajattomasta nauramisesta."

Pojan silmissä oli kirkkaat kyneleet. Mutta hän ei uskaltanut vastustaa. Hän meni Praxediksen luo, joka tunsu häntä kohtaan sääliä kuultuansa hänen olleen Romeiaksen kumppalina tämän viimeisellä retkellä. "En tee sinulle pahaa, pikkupoikani", kuiskasi hän. Mutta pojan täytyi polvillaan ollen painaa päänsä hänen helmaansa ja Praxedis otti suuret sakset olkipuneisesta ompelukoristaan ja teki määrätyn työn.

Säälittävänä kuului ensin pojan nyyhkytys — joka antoi vieraan käden sattua hiuksiinsa, sitä pidettiin oikeastaan pahasti häväistynä — mutta kun Praxediksen pehmeä käsi silitti hyväillen hänen poskiansa, sittenkuin se ensin oli suortuvan riistänyt, niin tulipa rangaistuksesta huolimatta pojan viimein niin hyvä mieli, että viimeinen kyynel vierähti hymyilevään suuhun.

Ekkehard tuijotti hetken äänetönä eteensä. Huolettomien leikki tekee surullisen surun suuremmaksi. Häntä loukkasi, että herttuatar tällä tavoin lukemisen keskeytti. Eikä ollut Hadwig rouvan katseista lohdutusta luettavissa. "Hän pitää sinua pilanaan, niinkuin poikaakin", ajatteli hän, pani kirjan kiinni ja nousi ylös.

"Te olette oikeassa", sanoi hän Hadwig rouvalle, "se on päätöntä. Didon olisi pitänyt nauraa, ja Aeneaan syöksyä miekkansa kärkeen, se olisi ollut todellisempaa." Herttuatar katsahti ylös hämmästyneenä. "Mikä teidän on?" kysyi hän.

"En saata lukea enempää", vastasi Ekkehard. Hadwig rouva oli noussut seisaalleen. "Jos ette saata lukea enempää", lausui hän nähtävästi kyllästyneenä, "niin onhan meillä monta muuta keinoa hankkia hauskutusta. Kuinkahan olisi jos antaisin teille tehtäväksi kertoa jotakin huvittavaa — saatte valita vapaasti, onhan ulkopuolellakin Virgiliusta niin paljon mieltäkiinnittävää ja valtavaa. Tai sepittäkää itse jotakin. Teitä painaa joku taakka, te ette ilostu, ette halua lähteä maalle, kaikki teitä häiritsee; teidän henkenne kaipaa suurta tehtävää; me annamme sen teille."

"Mitä minä sepittäisin?" vastasi Ekkehard. "Eikö ole siinä onnea kylliksi, jos voipi olla niin suuren mestarin tulkkinaakin, kuin Virgilius on?" Hän katsoi omituisesti herttuattareen. "Minä taitaisin laulaa vain eleegioita, kaipauksen surulauluja sangen murheellisia."

"Eikö mitään muuta?" kysyi Hadwig rouva moittivasti. "Eivätkö meidän esi-isämme olekaan sotia käyneet, eikö olekaan heidän sotatorvensa ja hyökkäyspörryöksensä kajahdellut kautta maailman ja eivätkö ole he taistelleet taisteluita, yhtä mainehikkaita kuin maankulkija Aeneas? Luuletteko että suuri Kaarle keisari olisi käskenyt koota ja laulaa kansojen ikivanhoja lauluja, jos niissä vain oli tähkättömiä ruumenia? Joka paikkaanko teillä pitää olla latinalaiset kirjat?"

"En tiedä mitään", toisti Ekkehard.

"Mutta jotakin teidän pitää tietää", väitti herttuatar. "Olisipa tosiaan kumma, ellei, kun me linnan asukkaat jonakin iltana tulisimme kokoon ja istuisimme juttelemaan vanhoja tarinoita ja kertomuksia, siitä syntyisi enempää kuin mitä koko Aaneiidissä onkaan. Kaarle keisarin hurskas poika ei tosin enää mitään lukua pitänyt vanhoista sankaritaruista, vaan kuunteli kernaammin naukuvia virsiä ja kuoli sielun ja ruumiin puolesta raskautettuna, mutta meillä muilla ovat nuo tarinat lapsuudesta saakka vereen syöpyneet. Kertokaa meille joku niitä, mestari Ekkehard, niin jätämme Virgiliuksen ja lemmensairaana Didokuningattaren teidän yksityiseksi huviksenne."

Mutta Ekkehardin ajatukset kulkivat kaukana toisilla teillä. Hän pudisti päätään kuin uneksien.

"Minä näen, että te tarvitsette alkusysäystä", virkkoi herttuatar. "Saatte kaikilta ensin hyvän esimerkin. Praxedis, olepas valmis ilmoittamaan kamariherra Spazzolle, että me aijomme huomenna huvitteleida vanhojen tarinain kertomisella. Jokainen varustautukoon sitä varten." Hän tarttui Virgiliukseen ja nakkasi sen juhlallisesti pöydän alle merkiksi että uusi suunta oli alkava. Hänen

ajatuksensa oli hyvä ja viehättävä. Vain luostaripoika, joka herttuattaren puhuessa oli antanut päänsä olla Praxediksen sylissä, ei sitä oikein tajunut. "Milloinkas saan oppia enemmän kreikkaa, armollinen valtijatari?" kysyi hän. "*Thalassi ke potami...*"

"Kun harmaat hiukset taas ovat kasvaneet", vastasi tämä iloisesti ja suuteli häntä jälleen.

Ekkehard lähti pitkin askelin salista ulos.

KAHDESKYMMENES LUKU.

Saksalaisia sankaritaruja.

Korkean Twielin laella oli linnan muurien sisäpuolella siro puutarhakin, jyrkän kivimuurilla aidatun kallion kielelle rakettu. Se oli kuin viihtyisäksi varustettu etuvartionpaikka, sillä kallionrinta oli melkein pystysuora, niin että aidan yli nojautuen saattoi heittää kiven laaksonpohjaan, ja kuka tähystelystä oli huvitettu, se saattoi pitää silmällä vuoria ja lakeuksia, järviä ja alppien huippuja, näköalaa ei mikään rajoittanut.

Puutarhan nurkkauksessa kahisteli tuuli vanhaa vaahteraa, jonka jo kypsyneitä ja ruskettuvia siivekkäitä siemeniä lentää lehotteli alas laakson tummenevalle kukkaismaalle. Vaahteran vehreänharmaata runkoa vastaan oli pystytetty tikat, sen juurella seisoivat Praxedisin pidellen raskaan, pitkän telttakankaan päätä, mutta oksilla istui Burkart, luostaripoika, nauloilla ja vasaralla varustettuna naulaamassa kiinni toista päätä.

"Pidä varasi", huusi Praxedis, "luulenpa että sinä katselet haikarata, joka lentää Radolfin kirkontornia kohti. Katso sinä, kaikkien latinapoikien päämies, ettes lyö sitä naulaa ihan oksan juureen!"

Praxedis oli vasemmalla kädellä pitänyt kangasta koholla, mutta Burkartin kämmenistä lipsahti hänen puoleisensa päälle ja painava vaate solahti alas, veti irti huonosti lyödyt naulat mennessään ja hautasi kreikkattaren melkein näkymättömäksi poimuihinsa.

"Odota, sinä hutilus!" torui Praxedis, kun hän vaivoin selkeytyi kankaan alta, "jahka minä pääsen tarkastamaan, eikö sinun päässäsi ole enempiä harmaita hiuksia leikata."

Tuskin oli tämä sanottu, niin ilmestyi poika tikoille, kapusi sen puolia myöten puolitiehen, hyppäsi siitä tasajalkaa kankaan päälle ja seisoivat Praxediksen edessä.

"Istukaa", sanoi hän, "halusta annan itseäni uudelleen rangaista. Viime yönä näin unta, että te leikkasitte kaikki hiukseni ja minä tulinkin kouluun keropäänä eikä se ollenkaan minua kaduttanut."

Praxedis löi häntä keveästi päähän.

"Älä käy koppavaksi, miesparka, loman aikaan, muutoinpa taitaa tulla selästäsi pampun tanssilava, kun taas tulet kouluun."

Mutta koulupoika ei ajatellut luostarikoulun synkkiä varjoja. Hän seisoivat liikahtamatta Praxediksen edessä.

"No?" kysyi tämä, "mikäs on? Mitä sinä haluat?"

"Suukkosta!" vastasi vapaiden taiteiden kasvatti.

"Kuules tuota peukaloista!" pilkkasi Praxedis. "Ja mitäs perusteita on teidän viisaudellanne sellaiseen haluun?"

"Onpa herttuatarkin sen tehnyt", sanoi Burkart, "ja te olette jo kumminkin kymmenen kertaa vaatinut minua kertomaan, mitenkä me vanhan ystäväni Romeiaan kanssa hunneja pakenimme ja kuinka hän uljaana sankarina taisteli. Mutta sitä en kerro teille muuta kuin suukosta."

"Kuule", sanoi kreikkatar ihan vakavan näköisenä, "minun pitää sanoa sinulle yksi merkillinen asia".

"Mikä?" kysyi poika nopeasti.

"Sinä olet kaikista hupsuin nulikka, mikä milloinkaan on minkään luostarin kynnyksen yli astunut!" — sanoi toinen, kietosi äkkiä valkoiset käsivartensa hänen ympärilleen ja suuteli häntä hurjasti — nenälle.

"Antaa vaan maistua!" kajahti syvä miehen-ääni puutarhan portilta, kun Praxedis veitikkamaisesti taas työnsi poikaa luotaan. Se oli Spazzo herra.

"Kiitos toivomasta!" sanoi Praxedis hämilleen joutumatta. "Te tulettekin juuri parahiksi, herra kamariherra, auttamaan teltan pystyttämistä. Tuon hupsun pojan kanssa en saa sitä kuntoon koko päivänä."

"Siltä se näyttää!" sanoi Spazzo herra alta luomien tuimasti muljahuttaen koulupoikaan. Tämä tunsu sydämenvavistusta nähdessään kamariherran ankarakierteiset viikset ja livahti erään ruusupensaikon taakse. Tähtitiede ja runousoppi, Aristoteles alkukielellä ja punaiset naishuulet pyörivät sekaisin viistoistavuotiaan mielessä.

"Eikö ole Hohentwielin linnan alueella parempia suudeltavia, neito nuori?" kysyi Spazzo herra.

"Jos joskus tekisi mieli", vastasi Praxedis, "niin ovat ne paremmat ratsastamassa ja ajelevat yökaudet ympäri ja palajavat vasta toisena päivänä sen näköisinä, että luulisi heidän olleen virvatulia takaa-ajamassa."

Siinä sai Spazzo herra osansa. Mutta hän oli mielessään tehnyt päätöksen, että ei hiiskuisi sanaakaan yöllisestä ratsastuksesta, käkien kukunnasta ja _vince luna'_sta. "Missä teitä pitää auttaa?" kysyi hän nöyrästi.

"Lehtimajan laittamisessa", selitti Praxedis. "Hämärissä aikoo herttuatar täällä pitää iltaseuraa — on määrä kertoa tarinoita, vanhoja tarinoita, herra kamariherra, jota eriskummallisempia, sen parempi. Valtiattaremme on kyllästynyt latinaan, hän haluaa jotakin muuta, sellaista, jota ei ole kirjoitettu, kotimaista. Täytyy teidänkin siihen kortenne kantaa."

"Herra armahtakoon!" sanoi Spazzo herra, "ihme ja kumma on tosiaan, ettei naisten hallitessa kaikki mene nurinpäin. Eikö muka enään olekaan kuljeksivia laulajia ja soittoniekkvoja, jotka viinikypäristä ja puurokupista laulavat kurkkunsa käheäksi tuollaisia taruja? Tästäpä meille arvo nousee! Kiertävät ilveilijät ja laulajat ja muut tämmöiset joutilaat ajettakoot keppi selässä tiekseen, ja jos he valittavat, niin annettakoon heille hyvitykseksi miehen varjo seinältä. Minä kiitan siitä kunniasta!"

"Te teette, mitä käsketään, niinkuin uskollisen virkamiehen tulee, jolla vielä on tekemättä tili muutamista virkatoimista luostarin viinisarkkojen ääressä", väitti Praxedis. "On se kuitenkin hauskeempaa kuin latinan tavaileminen. Eikö teillä ole halua saada oppinutta herra Ekkehardia nolatuksi?"

Tämä viittaus innosti kamariherran mieltä. "Antakaas tänne tuo kankaanpää", sanoi hän, "jotta saamme teltan katon pingoitetuksi". Hän kipusi vaahteraan ja kiinnitti vaatteen oksiin. Vastapäätä oli maahan lyöty pitkiä salkoja, joiden ympäri oli kierretty sinisistä pavunkukista tehtyä köynnöstä. Näihin kiinnitti Praxedis telttakankaan toisen pään. Pian oli lehtimajan yllä siimestävä katto, vaaleanharmaa liinavaate sulautui hyvin lehtien ja köynnösten kellanvehreään väriin, siitä syntyi todellakin viihtyisä huvimaja.

"Olisipa tässä sopiva juoda ilta viiniänsä", lausui Spazzo herra vähän alakuloisena aateliensa sitä mikä edessä oli. Mutta Praxedis järjesti pöydän ja istuimet: herttuattaren kauniskehysinen patjatuoli asetettiin selkään vaahteraan runkoa vastaan, muita varten tuotiin matalia jakkarvoja, Praxedis nouti vielä luuttunsa ja asetti sen pöydälle ja Burkartin piti sitoa suuri kukkavihko, joka taas pantiin herttuattaren istuimen eteen. Sitten verhosi kreikatar vielä vaahteraan rungon punaisella silkkivaatteella, pingoitti sitä siitä ruusupensaikkoon ja tästä kiviaitaan, niin että vain kapea väli jäi oveksi. "No", sanoi hän tyytyväisenä, "nyt on juttelutupamme rajoitettu ja rauhoitettu, kuin Lauri-kuninkaan ruusutarha, ja helposti se olikin tehty".

Herttuatar nautti päänäpistöstään ja koristi itseään erityisellä tarkoituksella. Oli vasta iltahämärä kun hän lähti huvimajaan. Se oli häikäisevä näky kun hän astui sisään; hänellä oli väljä puku, uuma ja hiat kimaltavissa kultaompeleissa, teräksenharmaa vaipankaltainen päällysvaate, jalokivikoristeisella agraffisoljella kiinnitetty, poimuili maahan saakka; hiusten yllä oli hunnuntapainen vaalea, läpinäkyvä harso, jota kultainen otsavanne piti paikoillaan. Hän otti Burkartin solmimasta kukkakimpusta ruusun ja sovitti sen vanteen ja harson väliin.

Burkartpoika, joka jo vähällä oli unohtaa klassikot ja vapaat taiteet, oli pyytänyt suosiolupaa saada kantaa herttuattaren laahusta ja pannut jalkaansa hänen kunniakseen merkilliset suippokärkiset kengät ja mietiskeli kovasti kuinka suuri onni olisi hartaana aateliispoikana palvella sellaista valtijatarta.

Praxedis ja Spazzo herra olivat jo paikalla. Herttuatar katsahti ympärilleen: "Eikö mestari Ekkehardia, jonka opiksi olemme tämän illanvieton järjestäneet, näy?"

Hän ei ollut tullut.

"Enoni on varmaankin sairas", sanoi Burkart. "Hän käveli eilen illalla pitkin askelin huoneessaan eestaas, ja kun minä akkunan edessä rupesin hänelle selittämään Karhua ja Orionia ja himmeinä välkkyviä Plejaadeja, ei hän vastannut mitään. Heittäytyi vähän ajan päästä riisuutumatta vuoteelleen ja puheli unissaan."

"Mitä hän puhui?" kysyi herttuatar.

"Kyyhkyseni", niin hän puheli, "miksi piilout kallionhalkeamiin ja louhien lomiin? Anna minun nähdä kasvosi, anna kuullani ääntäsi, sillä sinun äänesi on suloinen ja kasvosi kauniit." Ja toisella kertaa hän taas sanoi: "miksi suutelet sinä sitä poikaa minun nähteni? Mitä toivon ja miksi viivyn vielä Liibyan mailla?"

"Tuopa kuulostaa somalta", kuiskasi Spazzo herra kreikattaren korvaan, "vai on teillä sekin omallatunnollanne?"

Mutta herttuatar sanoi Burkartille: "Sinä olet itse nähnyt unta. Juoksepas ylös ja nouda enosi tänne, missä me häntä jo odotamme."

Hän istuutui miellyttävästi valtaistuinta muistuttavaan nojatuoliinsa. Ekkehard tuli luostaripojan mukana puutarhaan. Hän näytti kalpealta; hänen katseensa oli samea ja surullinen. Hän kumarsi äänettömästi ja istuutui pöydän vastakkaiseen päähän. Burkart aikoi siirtää jakkaransa herttuattaren jalkain juureen niinkuin eilenkin, kun Virgiliusta luettiin, mutta Ekkehard nousi ylös ja veti hänet kädestä luokseen. "Tänne!" sanoi hän. Herttuatar ei vastustanut.

Hän silmäsi seuruetta. "Olemme eilen väittäneet", sanoi hän, "että meillä on saksalaisissa saduissa ja tarinoissa yhtä runsaasti viehättävää ajanrattoa, kuin aikanaan roomalaisilla sankarilaulussaan Aeneaasta. Ja varmaan tietää itsekukin meistä jotakin uljaiden sankarien taisteluista, lujien linnain sortumisesta, taikkapa uskollisten rakastavaisten erosta tahi rikkaiden kuninkaiden turmiosta; ihmisten sydämet ovat monenlaatuiset: minkä yksi jättää tien syrjään, se juuri toista saattaa viehättää. Sentähden olemme tämänpäiväisen illanvieton järjestäneet, jotta jokainen meistä, arvan jälkeen, kertoisi viehättävän tarinan, ja pidätämme itsellemme oikeuden määrätä mieltäkiinnittävimmistä palkinnon. Jos toinen teistä miehistä voittaa, niin saakoon hän vanhan juomasarven, joka kuningas Dagobertin ajoista saakka on yläkerroksen suuressa salissa; jos taas uskollinen ystävämme Praxedis, niin odottaa häntä arvokas koriste. Oljenvedolla määrätään kuka alkaa!"

Praxedis oli pitänyt varalla neljä eripitkää oljenkortta ja ojensi ne herttuattarelle.

"Pannaanko nuoren runoniekankin varalle yksi?" kysyi hän.

Mutta Burkart sanoi sääliäällä äänellä: "Pyydän, säästäkää minua! Sillä jos opettajani Sankt Gallenissa saisivat tietää, että olisin taas kuluttanut aikaani joutaviin loruihin, niin saisin samanlaisen selkäsaunan kuin silloin kun me Romeiaan vartiokammiossa esitimme kertomuksen vanhasta Hildebrandista ja Hadubrandista, hänen pojastaan. Vartijan ainaisena ilona olivat nämä kertomukset ja hän itse veisti meille puuhevoset ja pitkät kolmikulmaiset kilvet; minä olin poika Hadubrandina ja toverini Notker vanhana Hildebrandina, kun hänellä on niin suuri alahuuli kuin vanhalla miehellä. Ja me ratsastimme toisiamme vastaan jotta tomupilvi pöllähti Romeiaan akkunasta ulos; juuri oli Notker irroittanut rannerenkaan ja ojentanut sen minulle lahjaksi, niinkuin laulussa sanotaan ja minä sanoin hänelle:

"Näytätpä minusta, vanha jätti, kuitenkin liian viekkaalta. Houkutteletko minua sanoillasi, yritätkö keihäälläsi heittää, ainako pettämällä olet tuohon ikään päässyt? Kertoivatpa minulle merenkulkijat, lännestä Wendeljärven yli tulleet: sota hänet vei, kuollut on Hildebrand, Heribrandin päivien alku! —

"Silloin tuli isä Ratolt, kaunopuheisuuden opettajamme, hiipien väliimme ja iski suurella pampullaan niin vinkeästi, että hevoset ja kilvet ja miekat putosivat käsistämme, ja Romeiasta haukkui hän vanhanaikaiseksi karhunnylkijäksi, joka eksytti meitä pois hyödyllisestä opiskelusta, ja Notker ja minä saimme rangaistukseksi Hildebrandnäytöksestä istua kolme päivää vedellä ja leivällä ja kumpikin sepittää sataviisikymmentä latinalaista kuusmittavärssyä pyhän Othmarin kunniaksi..."

Herttuatar hymyili. "Niinpä varjelkoon taivas meitä johdattamasta sinua uudelleen sellaiseen syntiin", sanoi hän.

Hän otti oljet oikeaan käteensä ja ojensi ne toisille vedettäväksi. Ekkehardin katse ei irtaantunut otsavanteeseen kiinnitetystä ruususta, kun hän vuorollaan astui esiin. Herttuattaren täytyi kahteen kertaan käskä, ennenkuin hän otti korren.

"Murha ja palo ja maailmanloppu!" teki Spazzo herran mieli mekastaa, kun oli lyhimmän korren vetänyt. Mutta hän tiesi, ettei tässä puhe pelastanut, ja katseli alakuloisena pitkin jyrkkää kallionrintaa alas laaksoon, ikäänkuin odottaisi hän sieltä jonkun apuneuvon ilmestyvän. Praxedis oli virittänyt luuttunsa ja soitti alkusoiton, joka viehättävästi yhtyi vahteran lehtien kahinaan.

"Kamariherraamme ei pelottane rangaistus niinkuin luostaripoikaa, jos hän kertookin meille jotain kaunista," lausui herttuatar. "Alkakaas siis!"

Silloin kumartui Spazzo herra eteenpäin, asetti miekan eteensä pystyyn niin että hän saattoi nojata käsivarsiaan sen leveään kahvaan, silitti partaansa ja alkoi:

"Vaikka en olekaan vanhoihin taruihin erityisesti ihastunut ja mielummin kuuntelen kuinka kaksi miekkaa vastuksin sihisee tai sitä ääntä mikä syntyy kun täyteen tynnyriin lyödään reikä, niin olen kuitenkin kerran kuunnellut kaunista kertomusta. Oli kerran nuoruudessa mentäväni Itaaliaan, ja tieni kulki Tyroolin kautta ja Brennervuoren yli; rotkojen ja kallioiden kautta kulkeva polku oli kova ja kivinen, jotta hevoseltani kirposi kenkä. Ja ehti jo ehtoo, niin tulinkin kylään, Gothenfassen tai Gloggensachsen-nimiseen; sen piti jo siinä olleen Bernin herran Dietrichin aikoina kuin kätkössä saksankuusien katveessa. Ylhäällä vuoren kaltaalla oli linnamainen talo. Sen edustalla oli paljon raudankuonaa ja sisältä leiskui tuli ja taottiin kovasti. Minä huusin seppää kengittämään hevostani, mutta kun ei ketään kuulunut, pistin kerta keihäällä ovea, jotta se ponnahti selkiselälleen, ja kirosin karkeanpuolisesti murhan ja palon ja kaiken pahan nimessä; niin ilmestyi äkkiä eteeni pörrötukkainen, mustakarvainen mies, ja tuskin olin sen nähnyt kun jo oli keihääni maahan isketty, jotta se sälähti moneksi sirpaleeksi kuin hauras lasi, ja pääni päällä heilutettiin rautakankea, ja miehen käsivarressa oli sellaiset lihakset, että niillä olisi voinut paiskata alasimen kuustoista syltä syvälle maan sisään.

"Niinpä ajattelin, että näissä oloissa ei siivollinen sana saattaisi olla haitaksi, ja sanoin sentähden: 'Aikomukseni oli vaan pyytää teitä suosiollisesti kengittämään hevostani.' Siitä pisti seppä kankensa maahan ja lausui: 'Tuo kuuluu toiselta ja päästää teidät pälkähästä. Mutta koppavuus ei Welandin pajassa auta, sen voitte kertoa kotonannekin.' Hän kengitti hevoseni ja minä näin että hän oli kunnianarvoisa seppä, jotenka meistä tuli ystävät ja minä panin hevoseni hänen talliinsa ja jäin hänen luokseen yöksi. Ja me joimme joltisesti aina yöhön saakka; se oli Terlaner-nimistä se viini ja hän kaatoi sitä leilistä. Siinä juodessa kysyin nokiselta isännältäni hänen pajansa oloja ja nimen syntyä. Silloin nauroi hän aikalailla ja kertoi minulle 'seppä Welandin tarinan'. Hieno se ei ollut, mutta kaunis."

Spazzo herra pysähtyi hetkiseksi ja loi pöytään katseen, niinkuin mies, joka silmäilee eikä mistään saisi kulausta viiniä kuivain huulten kastikkeeksi. Mutta sitä ei ollut käsillä eikä kukaan ymmärtänyt silmäyksen sisällystä. Niinpä hän jatkoi:

"Mistä Weland on kotoisin, kertoi Gothenfassin mies silloin minulle, sitä ei täälläpäin varmaan tiedetä. Sanotaan että pohjoisissa merissä, Skoonian maassa on jättiläinen Fade ollut hänen isänsä, mutta hänen isoitinsä on ollut merenneito, joka nousi rannalle, kun poika oli syntynyt ja istui kalliolla koko yön huudellen: 'Seppä siitä syntyköön!' Silloin vei Fade pojan Mimerin, taontataiturin, luokse, joka asui synkässä metsässä kaksikymmentä peninkulmaa Toleedon takana ja opetti hänelle moninaiset taidot. Mutta kun hän oli ensimmäisen miekkansa takonut, käski Mimer hänen lähteä omin päinsä kulkemaan, hankkiakseen velhoilta mestaruuden viimeistelyn. Ja Weland läksi velhojen luo ja saavutti suurta mainetta.

"Siihen aikaan hyökkäsivät jättiläiset velhojen maahan, jotta Welandin täytyi lähteä pakoon eikä hänelle jäänyt muuta kuin leveä miekkansa Mimum; sen satoi hän selkäänsä ja tuli Tyroolin maahan. Mutta Eisackin, Aditschen ja Innin välisellä maalla vallitsi siihen aikaan kuningas Elberich; tämä otti Welandin ystävällisesti vastaan ja antoi hänelle metsäpajan Brennervuorella, ja kaikki rauta ja vaski ja mitä muuta vuoren sisuksista löytyisi, piti oleman Welandin omaa.

"Ja Welandin oli hyvä ja hauska olla Tyroolin vuorilla; vuorten purot solisivat hänen luokseen pyörittämään hänen koneitaan, myrsky piti tulta hänen ahjossaan hehkumassa ja tähdet puhelivat: 'meidän täytyy loistaa paremmin, muutoin kimaltelevat Welandin pajasta lähtevät säkenet meitä kirkkaammin.'

"Niinpä menestyi Welandin työ hyvästi. Kilpiä ja miekkoja, veitsiä ja maljoja ja mitä on korua kuninkaiden linnoissa, muovaili mielevä mies, eikä ollut niin laajalti, kuin aurinko Alppien lumille loistaa, seppää, Welandin vertaista. Mutta Elberichillä oli paljon pahansuopia vihamiehiä, jotka liittoutuivat, ottivat toissilmäisen Amiliaan johtajakseen ja hyökkäsivät maahan. Ja Elberich huolestui kovasti ja sanoi: 'kuka minulle Amiliaan pään toisi, niin ainoan tyttärenti sille avioksi antaisin!' Silloin sammutti Weland ahjon pajassaan, tempasi leveän miekkansa Mimumin ja läksi Elberichin vihamiehiä vastaan. Ja miekka oli hyvä; se löi Amiliaalta pään poikki, ja siitä pötkivät kaikki viholliset tiehensä. Mutta pään Weland vei kuninkaallensa. Vaan tämä sanoi suuttuen: 'Mitä lienen tyttärestäni puhunut, sen on tuuli vienyt; ei sovi seppä minulle pojaksi; siitpä käteni nokeentuisi, kun tämä minua tervehtisi.'

Mutta palkaksi saat kolme kultarahaa, siitpä hinnasta jo miehen kannattaa tapella ja pistää, reuhata ja tanssia, ja pitää mitä peliä hyvänsä ja ostaa itselleen tyttö markkinoilta!' Weland paiskasi maahan hänen kolme kultakolikkoansa, jotta ne kierivät valtaistuimen alle, ja lausui: 'Jumala teitä varjelkoon! Hyvästi nyt ja iäksi!' ja kääntyi lähteäkseen maasta pois. Mutta kuningas ei tahtonut menettää seppää, vaan otatti hänet kiinni, paiskautti maahan ja leikkautti poikki jalkajäntereet, jotta hän tuli ontuvaksi ja unohtaisi pakotuuman.

"Ja Weland kompuroi murheissaan metsäpajaansa ja sytytti taas tulen ahjoonsa, mutta ei viheltänyt eikä laulanut koskaan raskaalla vasaralla rautaa lyödessään, vaan mielessä kyti kosto. Niin tuli kerran kuninkaan poika, punaposkinen poikanen, joka yksikseen oli lähtenyt metsään, ja sanoi: 'Weland, tulinpa sinua katsomaan.' Niin sanoi seppä kavalasti: 'nouse alasimelle, niin näet kaikki parhaiten', — ja sieppasi ahjosta hehkuvan raudan ja pisti sen kuninkaanpojan sydämeen. Otti sitten pojan luurangosta raajain luut ja valoi niiden ympäri paljon vaskea ja hopea, jotta niistä tuli soihtujenkantimia, mutta kalloon kiinnitti hän kultaisen reunan, jotta siitä muodostui malja. Ja kaikki nämä lähetti Weland Elberichille; mutta kun etsijät olivat käyneet poikaa kysymässä, oli hän vastannut: 'En ole nähnyt; minne lienee metsään juossut.'

"Samaan aikaan käveli kuninkaan tytär puutarhassaan. Hän oli niin kaunis että kukkasotat häntä kumartivat. Etusormessa oli hänellä käärmeenmuotoinen kultasormus ja käärmeen päässä kimalteli kiiltokivi, jonka Elberich itse oli siihen kiinnittänyt ja hän piti sormusta kokonaista kuningaskuntaa kallisarvoisempana ja lahjoitti sen tyttärelleen vain koska tämä kauneudessaan oli hänelle kaikista rakkain. Mutta kun neidon juuri piti poimia ruusua, luiskahti sormus hänen sormestaan, kilahti kiveen ja meni rikki ja kiiltokivi irtaantui kultajuotteesta, ja tyttö väenteli käsiään ja voivotteli kovasti eikä uskaltanut palata kotiin, sillä hän pelkäsi isänsä vihaa.

"Silloin sanoivat seuranaiset: 'mene salaa Welandin luokse, hän asian auttaa!' Niin tuli kuninkaantytär Welandin pajaan ja valitti hänelle hätäänsä. Tämä otti sormuksen, liitti sen yhteen, sulatti vaskea ja kultaa, ja kiiltokivi kimalti taas käärmeenpäässä. Mutta Welandin otsa oli synkissä rypyissä, ja kun neito hänelle ystävällisesti hymyili ja aikoi lähteä, niin sanoi hän: 'Hei, mitäs tänne olet hiipinyt!' paiskasi lujan oven lukkoon, pani salvan eteen ja tarttui voimakkaasti kuninkaantytärtään ja kantoi hänet kamariin, jossa oli kerros sammalia ja sanajalkoja lattialla. Ja kun kuninkaantytär sieltä lähti, niin se itki ja repi silkinhienoja hiuksiansa..."

Naputtelu keskeytti Spazzo herran kertomuksen. Praxedis oli kääntynyt katsomaan herttuatarta, eikä hänen pitäisi punastuen hypätä ylös sulkemaan Spazzo herran suuta; mutta herttuattaren totisista kasvoista ei ollut mitään luettavana. Sentähden rummutteli hän kärsimättömänä sormillaan luutun kantta.

"... ja siinä oli tapahtunut väkivallantyo", jatkoi Spazzo herra hämmentymättä. "Mutta Weland alkoi laulaa ja joeltaa, jotta sellaista jolua ei oltu metsäpajasta kuultu siitä saakka kuin häneltä jalkajäntereet silvottiin. Vaan hän jätti miekat ja kilven kesken ja takoi yötä ja päivää, takoi kahta suurta siipeä, ja tuskin oli hän saanut ne valmiiksi, niin tuli jo Elberich sotavoiman kanssa Brennerin kaltaalla. Silloin sitoi Weland siivet olkapäihinsä, vyötti miekkansa Mimungin vyölleen ja nousi katonharjalle, jotta ihmiset huusivat: 'katsokaa, Welandista on tullut lintu!'

"Mutta hän huusi kaikuvalla äänellä katonharjalta: 'Jumala teitä varjelkoon, kuningas Elberich! Kauvan te muistatte seppää. Pojan on hän tappanut, tytär kantaa hänestä lasta. Hyvästi, sanokaa tytölle terveisiä,' huusi hän vielä ja vaskisiivet kohosivat ja suhisivat kuin myrskyn tuuli ja hän kulki ilmojen halki. Kuningas tarttui jouseensa ja kaikki ritarit jännittivät kiiruusti omansa; niinkuin lentävien lohikäärmeiden lauma kiitti nuolia hänen jälkeensä; mutta Weland liiteli siivillänsä, ei ainutkaan rauta ylittynyt häneen ja hän lensi kotiansa Skoonian maahan isänsä linnaan, eikä ole häntä sen koommin nähty. Ei tosin kertonut Elberich tyttärelleen lentäjän terveisiä. Mutta vielä saman vuoden kiertäessä synnytti kuninkaantytär pojan, jonka nimi oli Wittich ja josta tuli suuri sankari, niinkuin sen oli isäkin.

"Se on seppä Welandin tarinan loppu."

Spazzo herra oikaisi itseänsä ja päästi pitkän ja syvän helpotuksenhuokauksen. "Vasta kertana jättänevät minut rauhaan", ajatteli hän. Tarinan vaikutus oli erilainen. Herttuatar puhui siitä kiitellen, sepän kosto tuntui hänestä oikeutetulta; Praxedis moitti, että se oli oikea raakalaistarina: kamariherra pitäisi kiellettämän enään milloinkaan tulemasta naisten silmien eteen. Ekkehard lausui: "En tiedä, muistelen kerran kuulleen jotakin tuontapaista, mutta siinä tarinassa oli kuninkaan nimi Nidun ja paja Kaukasusvuorella."

Siitä julmistui Spazzo herra: "Jos teistä Kaukasus on muka parempi kuin Gloggensachsen, niin sijoittakaa se sinne! Mutta minä sen muistan vielä varsin hyvin, kun tyroolilainen ystäväni tarkasti näytti minulle paikankin. Kamarin oven päälle oli vaskesta taottu katkaistu ruusu ja katonharjalle rautainen kotkansiipi ja siihen oli kaiverrettu: 'tästä läksi seppä lentämään.' Ja monasti tulee tänne

ihmisiä rukoilemaan, kun he luulevat, että Weland näet on ollut suuri pyhimys."

"Katsotaanpas, kenenkä nyt on vuoro kiistää herra Spazzon kanssa palkinnosta", lausui herttuatar ja sekotti korret. He vetivät. Lyhyin olki jäi Praxediksen käteen. Tämä ei käynyt hämilleen, eikä anonut armoa; pyyhkäisi vaan valkoisella kädellä tummia suortuviansa ja alkoi:

"Minulle tosin eivät ole imettäjät merenneidoista kehtolauluja laulaneet, enkä, Jumalan kiitos, ole koskaan metsäpajoihin osunut, mutta kyllä Konstantinooppelissakin moninaisia seikkailuja kertoillaan. Ja kun keisarinhovissa sain opetusta niissä taidoissa, jotka seuranaisille hyvin soveltuvat, niin oli siellä eräs vanha avaintenvartijatar, Glycerium nimeltään, joka usein sanoi meille:

"Kuulkaa, tytöt, kun joskus palvelette jotakin ruhtinatarta, ja hänen sydäntänsä polttaa salainen rakkaus eikä hän saa nähdäkseen sitä, jota hänen mielensä halajaa, niin täytyy teidän olla viekkaat ja viisaat niinkuin kamarineito Herlindis, kun kuningas Rother oli kosinut keisari Konstantiinoksen tytärtä.' Ja kun me istuimme koolla naistensalissa, niin tirsuttiin ja kuiskuteltiin siksi kunnes Glycerium, vanhus, kertoi 'kuningas Rotherin tarinan'.

"Ennen muinoin vallitsi Bospoorin merilinnassa keisari Konstantinos, jolla oli niin ihmeenihana tytär, jotta hänestä sanottiin, että hän oli säteilevä niinkuin iltatähti ja loisti tyttöparvessa niinkuin kultalanka silkissä. Niin tuli kerran Bospoorin satamaan laiva, ja siitä astui maihin kaksitoista jaloa kreiviä ja kaksitoista ritaria ja ratsasti Konstantinoksen hoviin ja se, joka ratsasti etumaisena, oli nimeltään Lupolt. Ja kaikki pääkaupungin kansa ihmetteli heitä, sillä heidän viittansa ja vaatteensa olivat yltänsä täynnä jalokiviä ja kalliita koristeita ja hevosten satuloissa kilisivät kultaiset kulkuset. Ne olivat Viikinkimaan kuninkaan, Rotherin, lähettiläitä, ja Lupolt nousi ratsailta ja lausui keisarille:

"Meidät lähettää kuninkaamme, nimeltänsä Rother, joka on kaunein mies, mikä milloinkaan lie vaimosta syntynyt; häntä palvelevat jaloimmat sankarit ja hänen hovissaan on tanssia ja soittoa ja juhlia, niin paljon kuin mieli halajaa. Mutta hän on naimaton ja hänen sydämensä yksin, niinpä te antakaa hänelle tyttärenne!' Mutta Konstantinos oli äkkipikainen herra; suuttuen heitti hän valtaomenan maahan ja lausui: 'Ei ole vielä kenkään päätänsä menettämättä minun tyttärentäni kosinut; kuinka julkeatte te mertentakaiset tulla minua häpäisemään? Te olette vankeja kaikki!' Ja hän panetti heidät vankilaan, jonne ei paistanut päivän aurinko eikä yöhyen kuu, ja he saivat vaan vettä juodakseen ja itkivät katkerasti.

"Kun tästä saapui tieto kuningas Rotherille, niin tuli hänen mielensä sangen murheelliseksi ja hän istui rannan kivellet eikä puhunut kenenkään kanssa. Siinä päätti hän sankarintavoin lähteä merten yli auttamaan uskollisia lähettejäänsä. Ja häntä varotettiin kreikkalaisista, että siellä täytyi totuus peittää, jos jotakin tahtoi aikaansaada; sen vuoksi otti hän sankareiltaan valallisen lupauksen, ettei kukaan kutsuisi häntä Rotheriksi, vaan kaikki sanoisivat hänen olevan Dietrichin, jonka muka kuningas Rother oli maanpakoon ajanut ja joka nyt tuli anomaan Kreikan keisarin suoja. Niin lähtivät he meren yli.

"Ja Rother otti laivaan harppunsa, sillä ennenkuin hänen kaksitoista lähettilästään olivat ankkurin nostaneet, oli hän harppuineen tullut rannalle ja soittanut kolme laulua muistoksi heille. 'Ja jos te joskus hätään joutuisitte ja kuulette näiden laulujen säveleen, niin on Rother lähellänne apua tuoden!'

"Oli juhlapäivä ja keisari Konstantinos oli ratsastanut hippodroomille, kun Rother saapui kaupunkiin. Ja kaikki mitä Konstantinoopelissa oli väkeä kokoontui tuloa katsomaan; sellaista ei oltu vielä milloinkaan nähty, sillä Rother toi mukanaan myöskin jättiläisensä: ensimmäisen nimi oli Asprian, joka kantoi neljänkolmatta kyynärän mittaista terästankoa, toinen oli nimeltään Widolt ja tämä oli niin hurja, että häntä täytyi kuljettaa kahleissa; kolmannen nimi taas oli Rusko.

"Ja monta uljasta miekkamiestä oli Rotherin mukana ja kaksitoista vaunua aarteita ja niin suuri oli seurueen loisto että keisarinna lausui: 'Voi kuinka tuhmia olimme, kun kielsimme tyttärenme kuningas Rotherilta; mikä mies täytyy sen olla, joka tuollaisia sankareita karkoittaa merten taakse!'

"Kuningas Rotherin haarniska oli kullasta ja asenuttu purpurasta ja käsivarsissa kahdet kauniit renkaat, kun hän polvistui kreikkalaisten keisarin eteen ja lausui; 'Minut, ruhtinas Dietrichin, on maanpakoon ajanut eräs kuningas, Rother nimeltään; nyt on kaikki, mitä olen työtä tehnyt, vain vahingokseni. Niinpä tarjoon palvelustani teille.'

"Sen jälkeen kutsutti Konstantinos sankarit kaikki hippodroomin rakennukseen, osotti heille suurta kunniaa ja käski heitä istumaan aterialle. Mutta siellä juoksenteli ympäri kesy leijona, joka oli tottunut syömään miehiltä leivän. Tämä tuli Asprianinkin lautasta nuolemaan. Silloin tarttui Asprian leijonan harjaan ja nakkasi elukan murskaksi salin seinään. Ja kamariherrat sanoivat toisillensa: 'ketä ei haluta seinään lentää, se jättäköön tuon miehen lautasen kajoomatta.'

"Mutta kuningas Rother jakeli kreikkalaisille paljon kauniita lahjoja; jokaiselle, joka tuli häntä tervehtimään, käski hän lahjoittaa viitan tai jonkun ase. Tulipa myös muuan maanpakolainen kreivi;

tälle lahjoitti hän tuhannen markkaa hopeaa ja otti hänet palvelukseensa, jonka jälkeen monta sataa ritaria liittyi hänen seurueeseensa. Niin oli kaikkien suussa vain luullun Dietrichin ylistystä, ja naisten kesken levisi sama kuiske ja maine, eikä ollut ainoata naiskammiota, jonka seinät eivät kuulleet Dietrich herraa kiiteltävän.

"Niin sanoi kultakutrinen keisarintytär Herlindikselle, kamarineidolleen: 'Voi minua onnetonta, mitenköpä menettelin jotta saisin nähdä tuon herran, jota kaikki ylistävät?'

"Mutta Herlindis vastasi: 'Pyydä isääsi pitämään pidot hovissansa ja kutsumaan sen sankarin niihin; siten hänet parhaiten saat nähdä'.

"Keisarin tytär teki Herlindiksen neuvon jälkeen ja Kostantinos suostui ja kutsui herttuat ja kreivit hippodroomiin ja vieraat ritarit lisäksi. Kaikki kutsutut tulivat ja sen ympärille, jota Dietrichiksi sanottiin, syntyi suuri tungos, mutta juuri kun keisarin tytär, sadan seuranaisten saattamana, kultakruunulla koristettuna ja kulta- ja cyklaattiompeleiseen vaippaan verhottuna, astui sisälle, syntyi sanomaton meteli. Aspriaania, jättiläistä, oli eräs kamariherra käskenyt tekemään tilaa penkillänsä, jotta siihen muitakin mahtuisi, mutta silloin iski Asprian kamariherraa korvalle, jotta tältä pää kahdeksi halkesi, ja siitä syntyi sellainen sekasorto, että Dietrichin täytyi mennä rauhaa rakentamaan.

"Sen vuoksi ei keisarintytär saanut nähdäkseen ritaria ja olisi kuitenkin niin kovasti halunnut häntä nähdä.

"Silloin sanoi hän kotiin tultua taas Herlindikselle: 'Voi minua onnetonta, nyt kalvaa minua suru yötä ja päivää enkä saa yhtään lepoa, ennenkuin silmäni ovat nähneet sen ylistettävän miehen. Suurenpa airutpalkan maksaisin sille, joka hänet minun kammiooni toisi'.

"Mutta Herlindis nauroi ja sanoi: 'Kaihan minun on uskollisena airueeksi ruvettava ja mentävä hänen majapaikkaansa'. Ja se viekas pani päällensä kauneimmat vaatteensa ja lähti Dietrich herran luo. Tämä otti hänet vastaan hurskaasti ja Herlindis asettui hyvin likelle häntä ja kuiskasi korvaan: 'Minun valtijatantareni, keisarin tytär, tuntee sinua kohtaan lämmintä lempeä; hän on taipumuksesta sinuun alamaisesti; sinun tulee lähteä mukaan ja tulla hänen luokseen..'

"Mutta Dietrich sanoi: 'Neito, teet syntiä nyt. Olen ennen aikaan moneen naiskammioon käynyt, kun asiat olivat toisin, miksi pilkkaat sinä nyt maatonta miestä? Keisarin hovissa on jaloja herttuota ja ruhtinaita suuri joukko; ei milloinkaan ajatellut valtijatantaresi tuota puhetta.'

"Ja kun Herlindis koetti vakaasti vakuuttaa, sanoi Dietrich herra: 'Täällä on monta silmälläpitäjää. Joka tahtoo kunniansa säilyttää, sen täytyy menetellä varovasti. Konstantinos karkoittaisi minut valtakunnastaan. Niinpä syntyisi siitä vain riitoja, jos tahtoisin valtijatantaresi nähdä. Sano se hänelle, vaikka kovin halajankin häntä palvella.'

"Herlindis teki nyt lähtöä, mutta kuningas käski kultaseppänsä valaa kaksi kenkää hopeasta ja kaksi kullasta, ja lahjoitti hänelle kummastakin parista yhden, sen lisäksi viitan ja kaksitoista kultasolkea, sillä hän oli ymmärtäväinen mies ja tiesi, että ruhtinattaren kamarineitoa, joka lempenasioissa viestejä viepi, tulee pitää suuressa kunniaassa."

... Praxedis odotti hetken, sillä Spazzo herra, joka jo jonkun aikaa oli miekkansa kärjellä piirrellyt suurinenaisiä naamoja hiekkiaan, oli kuuluvaisesta rykäissyt. Mutta kun kamariherra ei sentään sanoiksi puhjennut, jatkoi neito:

"...Ja Herlindis kiiruhti iloisena linnaan ja kertoi valtijatantarelleen: 'Kovin ja tarkasti huolehtii se kunnan sankari kunniaansa; hänelle on keisarin suosio liian kallis. Mutta katsokaas tänne, mitä hyvää hän minulle antoi: kengät, viitan, nämä kaksitoista soikea. Onnelliseksi itseäni ylistän, kun hänen luoksensa jouduin. Enkä ole vielä elämässäni kauniimpaa ritaria nähnyt. Herra anteeksi antakoon, mutta katselinpa häntä kuin olisi hän taivaan enkeli ollut.'

"'Voi minua!' sanoi keisarin tytär, 'enkö siis minä milloinkaan saa olla niin onnellinen? Täytyy sinun antaa minulle edes nuo kengät, jotka jalon miekankantajan suosio sinulle soi; saat sijaan niiden täyden kulta.'

"Silloin tehtiin kauppa. Prinsessa pani kultakengän jalkaansa ja otti hopeaisenkin, mutta se olikin saman jalan kenkä. 'Oi minua!' valitti kaunotar, 'tässähän on tapahtunut erehdys, eihän tämä sovi jalkaan; sinun pitää uudelleen mennä Dietrich herran luo ja pyytää, että hän antaa sinulle toisen kengän ja tulee itse.'

"'Siitäkö juoruja syntyy', nauroi Herlindis. 'Mitäpä siitä? Minä lähden' — ja hän nosti helmansa melkein polviin saakka ja asteli, ikäänkuin olisi hän naisellisen käymistävän unohtanut, sateen liottamasta maasta huolimatta Dietrichin luo. Ja kunnan sankari tiesi kyllä, minkä vuoksi hän tuli, mutta

ei ollut mitään huomaavinaan. Herlindis sanoi hänelle: 'Minun täytyy vieläkin viestiä käydä; nyt käskee valtijattareni pyytämään että antaisit toisen kengän ja itse tulisit häntä näkemään!' 'Oo kuinka halusta sen tekisin!' vastasi tämä, 'mutta keisarin kamariherrain pitää tuloni ilmoittaa'. 'Ei käy laatuun!' sanoi Herlindis, 'ne temmeltävät pihalla ja pitävät keihäsharjoituksia; ota sinä kaksi palvelijaa ja lähde hiljakseen perässäni; siinä mellakassa ja turnauksessa ei sinua kukaan huomaa.'

"Nyt aikoi uskottu lähteä pois. Mutta ritari lausui: 'Minäpä kuulustelen ensin kenkiä'. Niin huusi Asprian ulkoa: 'Mitäpä yhdestä vanhasta kengästä? Monta tuhattahan niitä on taottu ja varastoon pantu; minä käyn etsimässä sopivan.' Ja hän toi sen, ja Dietrich lahjoitti kamarineidolle taasen viitan ja kaksitoista solkea.

"Sitten läksi hän ennakolta ilmoittamaan haltijattarelleen toivottua sanomaa. Mutta Dietrich herra toimitutti hippodroomilla suuren melun ja käski jättiläistensä lähtemään liikkeelle; silloin läksi Widolt ulos kanki olalla ja piti kauheata menoa ja Asprian teki ilmassa kuperikeikkoja, ja Rusko heitteli suurta monen sadan naulan painoista kiveä kaksitoista sylvä korkealle, niin ettei kukaan vakoilijoista tullut huomanneeksi Dietrich herraa.

"Tämä kulki kunniallisesti pihan poikki. Akkunasta näki odottava keisarin tytär hänen tulevan ja pamppailevin sydämin avattiin naiskammio hänelle ja prinsessa lausui: 'Tervetullut, jalo herra! Kuinka mieluista onkaan minun nähdä teitä! Nyt tulee teidän itsenne koettaa kenkiä jalkaani.'

"'Mielelläni!' vastasi ritari ja istuutui ruhtinattaren jalkain juureen, ja hänen käytöksensä oli sangen kaunis, ja ruhtinatar asetti jalkansa hänen polvelleen; jalka oli siro ja kengät sopivat erinomaisesti, kun herra Dietrich ne sovitti.

"'Vaan sano minulle, ylen korkea neito', alkoi sen jälkeen viekas, 'varmaan on sinua jo moni mies omaksensa anonut, kuka kaikista niistä on sinua enimmän miellyttänyt?'

"Silloin lausui keisarin tytär vakaasti: 'Herra, sieluni kautta ja niin totta kuin olen kastettu, vaikka kaikki maailman sankarit kutsuttaisiin koolle, en niistä ainoatakaan asettaisi sinun rinnallesi. Sinä olet hyveiden valikoitu mies, — ja kuitenkin, jos olisi valta minulla valita, niin ottaisin erään sankarin, jota minun täytyy ajatellani joka ainoa päivä; hän lähetti lähettiläitä minua pyytämään, mutta ne ovat nyt valottomassa vankilassa. Hänen nimensä on Rother ja hänen valtakuntansa on merten takana; — jos en häntä saa, niin ainiaaksi jään naimattomaksi.'

"'Ah', huudahti Dietrich, 'jos Rotheria lempiä tahdot, niin toimitan hänet tänne kohta. Me olemme ystävinä yhdessä iloinneet, hän oli minulle armollinen ja hyvä, vaikka kohta hän sittemmin karkoitti minut maasta.'

"Silloin sanoi keisarin tytär: 'kuules, kuinkapa voi sinulle se mies olla rakas, joka sinut on maasta karkoittanut? Jo nyt ymmärrän, sinä oletkin kuningas Rotherin lähettiläs! Puhu siis, äläkä salaa minulta mitään; mitä nyt sanonetkin, se mieleeni jää kuolinhetkeeni saakka!'

"Niin katsoi sankari häneen vakain silmin ja sanoi: 'Nyt uskon kohtaloni kaiken Jumalan huomaan ja sinun. Tiedä siis: sinun jalkasi ovat kuningas Rotherin polvella.'

"Kovin säikähti ihana impi; vetäsi jalkansa pois ja valitti: 'Voipa minua, kun olin niin taitamaton ja annoin ylpeyden pettää itseni pitämään jalkani sinun polviesi päällä. Äärettömän rakasta on minulle, että Jumala on sinut tänne lähettänyt. Mutta kuinkapa kuitenkaan saatan sinua uskoa? Jos sinä sen todeksi todistaisit, niin vielä tänään lähtisin kanssasi isäni valtakunnasta; ei elä muuta miestä, jonka otan, jos sinun nimesi on Rother-kuningas — mutta sitä hän on mahdoton todistaa.'

"'Kenpä sen paremmin voisi todistaa', vastasi kuningas, 'kuin tyrmässä olevat ystäväni? Jos he saisivat minut nähdä, niin pianpa ymmärtäisit, että olen totta puhunut.'

"'Minä koetan taivuttaa isääni laskemaan heidät ulos', puheli keisarin tytär. 'Mutta kuka takaa, että he eivät lähde karkuun?'

"'Minä otan sen taatakseni', sanoi Rother. Silloin suuteli keisarin tytär sankariansa ja tämä poistui kunnialla hänen neitsytkammioistaan ja läksi asuntoonsa ja juuri autuas oli hällä olo. Mutta kun aamu sarasti, otti neito sauvan, verhoutui mustaan murhepukuun ja sovitti hartioilleen pyhiinvaeltajakaulurin, kuin aikoi siinä maasta, lähteä, ja kalpean ja onnetoman näköisenä meni hän keisari Konstantinoksen luo, koputti ovelle ja puheli viekkaasti tälle: 'isä kulta, nyt minä, näin nuorena vielä, olen turmioon joutumassa. Tilani on sangen surkea, kuka mieltäni lohduttaa? Unessa saapuvat kuningas Rotherin tyrmään pannut lähettiläät alati luokseni, ovat niin kuihtuneen ja kurjan näköisiä, eivätkä anna minulle rauhaa; minun täytyy lähteä pois, jotta ne luopuvat minua kiduttamasta, ellet sinä ehkä sallisi minun toimittaa raukkain virkistykseksi ruokaa, viiniä ja kylpyjä. Päästä heidät irti, vaikkapa vain kolmeksi päiväksi.'

"Keisari vastasi: 'Siihen kyllä suostun, jos toimitat minulle takuun, että ne kolmantena päivänä taas palajavat tyrmäänsä.'

"Kun sitten käytiin atrialle keisarinhovissa, tuli myöskin Dietrich herraksi puhuteltu sinne miehinesä ja kun atrian jälkeen pestiin käsiä, kulki neito pöytäkuntien luona muka rikkaiden herttuoiden joukosta etsimään takausta, mutta sanoikin Dietrichille: 'Rohkenetko nyt auttaa minua pulasta ja ottaa lähettiläät henkesi päälle?'

"Niin tämä vastasi: 'Kyllä varmaan, sinä neidoista ihanin!'

"Ja hän tarjosi keisarille päänsä pantiksi, ja keisari lähetti miehiä hänen kanssaan aukaisemaan vankilaa.

"Siellä makasivat lähettiläät kurjina ja voimattomina. Kun ovet avattiin, paistoi kirkas päivä tyrmään ja huikaisi raukkojen silmät, jotka eivät enään olleet valoon tottuneet. Kun ne kaksitoista kreiviä, kukin yhden ritarin saattamana, astuivat ulos tyrmästä, eivät he oikein tahtoneet osata edes kävelläkään. Etumaisena kulki Lupolt, heidän johtajansa, joitakin rikkinäisiä riepuja alastomuuden verhona, parta takkuisena ja pitkänä, ruumis aivan rikkiruhjottuna. Dietrich herra seisoi surullisena ja kääntyi syrjään, ettei häntä tunnettaisi, ja saattoi vain vaivoin pidättää kyyneliänsä, sillä ei vielä milloinkaan ollut tuska seissut niin liki häntä. Hän käski saattaa heidät majaan ja hyvään hoitoon ja kreivit kysyivät: 'kuka oli tuo, joka seisoi syrjässä? Hän varmaan suopi meille hyvää.' Ja he nauroivat ilosta keskellä suruansa, vaikka eivät tunteneetkaan häntä.

"Seuraavana päivänä kutsut keisarin tytär paljonkokeneet hoviin, lahjoitti heille hyvät, loistavat vaatteet, toimitti heille lämmintä kylpyä ja atrian heitä ravitakseen. Kun nyt herrat istuivat syömään ja olivat osan kärsimyksiänsä unohtaneet, otti Dietrich harppunsa, hiipi seinäverhon taakse ja koetti kieliä, soitti ne laulut, jotka hän oli soittanut merenrannalla silloin. Lupolt kohotti juuri maljaa, mutta hänen kätensä hervahti ja viini valui pitkin pöytää; toiselta, joka leikkasi leipää, putosi veitsi kädestä, ja kaikki kuuntelivat hämmästyneinä; mutta sointuvammin ja heleämmän kajahteli heidän kuninkaansa soitto. Silloin hypähti Lupolt pöydän yli ja kaikki kreivit ja ritarit hänen perässään, kuin olisi entisen voiman henki taas heidän sisälleen tullut, ja he vetäsivät verhon alas ja syleilivät harpunsoittajaa laskeutuen polvilleen hänen eteensä eikä riemulla ollut mitään määrää.

"Silloin tiesi neito, että se tosiaan oli Viikinkimaan kuningas Rother, ja kirkasi ilosta, jotta Konstantinos, hänen isänsä, riensi paikalle — tahtoipa tämä taikka ei, niin täytyihän hänen suoda heidät toisillensa, eikä lähettiläiden enään milloinkaan tarvinnut tyrmään palata, eikä Rotheria enään sanottu Dietrichiksi, vaan suuteli hän morsiantansa ja läksi hänen kanssaan merten yli kotiansa ja oli onnellinen mies ja piti vaimonsa korkeassa kunniaassa, ja kun he lempeä nauttien yhdessä istuivat, sanoivat he: 'Ylistetty olkoon Jumala ja miesten uljuus ja viisaiden kamarineitojen viekkaus!'

"Se on kuningas Rotherin tarina."

... Praxedis oli kertonut kauvan.

"Me olemme hyvin tyytyväiset", lausui herttuatar, "ja näyttääpä meistä hiukan epätietoiselta, tokko seppä Welandilla Rotherin tarinan jälkeen on palkinnon toivoa".

Spazzo herra ei siitä pahastunut. "Konstantinooppelin kamarineidot näyttävät vain hienoutta hengittäneekin", virkkoi hän. "Mutta jospa minut liekin voitettu, eipä ole vielä viimeinen laulanut."

Hän katsoi Ekkehardiin. Mutta tämä istui kuin unikuva omiin näkyihinsä vaipuneena. Vähän oli hän kuullut kuningas Rotherista; herttuattaren otsavanteen ruusu oli hänen katsettaan kiehtonut koko ajan kuin Praxedis kertoi.

"... Muuten en juuri sitä juttua usko", jatkoi Spazzo herra. "Kun muutamia vuosia sitten istuin Konstanzin piispankartanossa viiniä juoden, tuli sinne muuan Daniel niminen kreikkalainen pyhänjäännösten-kauppias, jolla oli suuri joukko pyhiä esineitä ja kirkkokoruja ja taidokkaita aseita. Niiden joukossa oli myöskin jalokivillä kirjaillussa tupessa vanhanaikainen miekka, jota Daniel tyrkytteli minulle selittäen että se oli kuningas Rotherin miekka, ja ellei olisi minulla ollut kultataalereita yhtä harvassa kuin hiuksia sen kreikkalaisen aivan kaljussa päässä, niin olisinpa sen ostanut. Mies jutteli että sillä miekalla oli Rother herra taistellut Babylonian kuninkaan Ymelotin kanssa keisarin tyttärestä, mutta kultakengistä ja kamarineidoista ja harpunsoitosta ei hän mitään tiennyt."

"Maailmassa on kuitenkin monta tositapahtumaa, josta te ette ole sattuneet saamaan tietoa", vastasi Praxedis keveästi.

Ilta eteni. Kuu oli noussut kellervää loistoansa levittäen, kasvien tuoksu täytti ilman, pensaikossa ja vuorenkaltailla kimalteli kiiltomatoja. Palvelija tuli tuomaan lyhtyjä; ohuen öljytyn kankaan sisässä

paloivat kynttilät, kuin himmennetyssä lasissa. Puutarhassa oli hieno ja viehkeä olo.

Burkart istui jakkarallaan tyytyväisenä, kädet ristissä kuin hartauden pidossa.

"Mitäs nuori vieraamme miettii?" kysyi herttuatar.

"Tahtoisinpa antaa kauneimman latinalaisen kirjani", vastasi tämä, "jos olisin saanut olla näkemässä, kun se jättiläinen Asprian nakkasi leijonan seinään."

"Sinusta pitää tulla sankari ja lähteä itse jättiläisiä ja lohikäärmeitä vastaan", nauroi herttuatar.

Mutta se ei häntä innostuttanut. "Me saamme taistella paholaisen kanssa", sanoi hän, "ja se on vielä suurempaa."

Hadwig rouva ei halunnut vielä lopettaa. Hän taittoi vaahteran oksan kahteen eri pitkään palaseen ja astui Ekkehardin luo. Tämä kavahti ylös hämmentyneenä.

"No", sanoi herttuatar, "vetäkää! Te taikka minä."

"Te taikka minä", sanoi Ekkehard synkästi. Hän veti lyhemmän pätkän. Se luisui hänen kädestään; hän vaipui taas istuimelleen ja oli vaiti.

"Ekkehard!" lausui herttuatar tuikeasti.

Hän katsahti ylös. "Teidän *täytyy* kertoa!"

"Minun täytyy kertoa!" mutisi nuori munkki ja sipasi kädellään otsaansa. Se oli kuuma; myrskyisiä ajatuksia riehui sen takana.

"Niinpä niin — kertoa! Ken säestää minua luutulla?"

Hän nousi seisaalleen ja silmäsi ulos kuutamo-yöhön. Ihmetellen katselivat toiset hänen käytöstään. Mutta hän alkoi soinnuttomalla äänellä:

"Siitä tulee lyhyt historia. Oli kerran valo, joka loisti heleästi ja loisti alas vuorelta ja loisti sateenkaaren väreissä ja kantoi ruusua otsavanteessaan..."

"Ruusua otsavanteessaan?!" murisi Spazzo herra päätään pudistaen.

"...Ja oli myös tumma yöperhonen", jatkoi Ekkehard samalla äänellä kertomustaan, "joka lensi ylös vuorelle ja tiesi että hänen palaman pitäisi, jos hän sinne lentäisi, ja lensi kuitenkin sinne, ja se valo poltti sen yöperhosen, niin että se hiiltyi ja unhotti lentämisen. Amen!"

Hadwig rouva kavahti suuttuneena istuimeltaan.

"Oliko tämä koko historianne?" kysyi hän. "Koko minun historiani!" vastasi Ekkehard entisellä äänellä.

"Onpa jo aika, että menemme levolle!" sanoi Hadwig rouva ylpeästi. "Yöilma tuottaa kuumetta."

Hän astui ylenkatseellisesti hymähtäen Ekkehardin ohitse. Burkart kantoi hänen helmustaan. Ekkehard seisoi järkähtämättömänä paikallaan. Kamariherra taputti häntä olalle. "Yöperhosenne oli tyhmä piru, herra kappalainen!" virkkoi hän sääliäisesti. Tuulenhengi tuli akkunasta sisään ja puhalsi kynttilät sammuksiin. "Se oli munkki!" vastasi Ekkehard välinpitämättömästi, "hyvää yötä!"

YHDESKOLMATTI LUKU.

Hylättynä ja pakolaisena.

Kauvan istui Ekkehard vielä lehtimajassa; sitte oli hän juossut ulos yöhön. Hän ei tiennyt mihin mennä. Aamusella tapasi hän itsensä Hohenkrähenin kalliolla, joka oli ollut yksinäisenä ja asumattomana metsänrouvan siltä lähdettyä. Poltetun mökin rauniot makasivat sekasorrossa toistensa päällä; entisen asuintuvan kohdalla seisoivat vielä hiippalakkinen roomalaiskivi, mutta ruoho saarsi sitä

joka haaralta ja korkea sananjalka kurotti lehtiään tummunutta jumalankuvaa kohti.

Ekkehard kavahti kimeästi ja pilkallisesti kirkaisten pystyyn. "Pyhän Hadwigin kappeli!" huusi hän ja löi nyrkillään rintaan, "niinhän sen pitääkin olla!" Hän sysäsi roomalaiskiven kumoon ja nousi kalliokielekkeelle; sille tultuaan hän viskautui pitkäkseen ja painoi kasvonsa viileään maaperään, jota kerran Hadwig rouvan jalka oli polkenut. Kauvan hän siinä virui; kun aurinko keskipäivän aikaan poltti täydellä terällään, makasi hän vielä siellä ja nukkui.

Illalla hän palasi takaisin korkealle Twielille, hiestyneenä, väsyneenä ja hoiperrellen. Heinänkorsia riippui hänen karvaisessa kaapussaan. Linnan väki väistyi arasti hänen tieltään, kuten ainakin miehen, jonka otsaan onnettomuuden sormi jo on leimansa painanut. Muulloin oli heidän tapanaan ollut mennä häntä vastaan ja pyytää hänen siunaustaan.

Herttuatar oli kyllä huomannut hänen poissaolonsa, muttei ollut kysellyt häntä. Ekkehard nousi ylös tornikammioonsa; sinne tultuaan hän tempasi käteensä erään esillä olevan pergamentin, ikäänkuin tahtois lukea. Se oli Gunzon kirjoitus häntä vastaan. "Kernaasti kehottaisin teitä toimittamaan hänelle parantavan lääkkeen apua, mutta pelkäänpä, että hänen tautinsa on liian syvälle juurtunut", luki hän siitä. Hän purskahti nauramaan. Holvattu katto kajahti vastaan, hän kavahti pystyyn kuin tutkiakseen, ken hänelle nauroi. Sitte hän astui akkunan ääreen ja katseli alas syvyyteen; se johti sangen alas... Huimaus tahtoi temmata hänet sinne, silloin vetäysi hän takasin.

Vanhan Thieton pullonen seisoi kirjojen luona. Se saattoi hänet alakuloisesti muistelemaan sokeaparkaa. "Naispalvelus on paha asia sille, joka vanhurskaana tahtoo pysyä", oli tämä kerran lausunut hänelle, kun hän oli ottanut häneltä jäähyväisiä.

Hän repäsi sinetin pullon suusta ja kaatoi Joordanin vettä päänsä päälle ja siveli sillä silmiään. Mutta se oli jo liian myöhäistä. Pyhien virtainkaan vesi ei sammuta sydämen hehkua; vain sille, joka siihen syöksyy ei koskaan palataksaan, voi se antaa ikuisen unhotuksen... Kuitenkin hengähti rauha lopulta häntä vastaan. "Minä tahdon rukoilla", sanoi hän, "tämä on kiusausta!" Hän heittäytyi polvilleen, mutta silloin tuntui hänestä, kuin lentelisi kyyhkysiä hänen päänsä ympärillä, kuten silloin, kun hän ensikerran oli astunut tornikammioon, mutta nyt oli niillä irvistelevät naamat ja ivallinen piirre nokkainsa ympärillä.

Hän nousi pystyyn ja kulki hitain askelin kiertoportaita alas linnankappeliin. Sen alttari voi todistaa monista hurskaista hartaudenharjoituksista. Kappelissa oli kuten ennenkin hämärää ja hiljaista. Kuusi paksua pylvästä kuusikulmaisoin, lehtikoristeisin huipuin kannatti alempaa holvia; hieno säde päivänvaloa lankesi sisään kapeasta akkunasta. Komeron pohja, missä alttari sijaitsi, oli heikosti valaistu; vain kultapohja Vapahtajan mosaiikkikuvan ympärillä kimalsi heikosti. Kreikkalaiset taiteilijat olivat aikoinaan tuoneet oman kirkonkoristelutapansa Saksan kallioille; valkoisessa monipoimuudessa puvussa, kullanpunainen sädekiehkura päänsä ympärillä, kohosi seinällä Lunastajan laiha vartalo, oikean käden sormet ojennettuina siunaukseen.

Ekkehard polvistui alttarin portaille, nojaten otsansa kylmiä paasia vastaan; — siten virui hän kauvan ajatuksiin vajonneena. "Sinä, joka kannoit maailman synnit, anna säteen armostasi langeta minunkin kurjan päälle!" Hän kohotti katseensa ja tuijotti jäykästi ylös, kuin odottaen kuvan astuvan alas seinältä ja ojentavan hänelle kätensä. "Minä makaan edessäsi niinkuin Pietari myrskyn ja aaltojen ympäröimänä, eivätkä aallot kannata minua. Herra, pelasta minut! Pelasta minut niinkuin hänet, kun myrkyssä vaelsit järven yli ja ojensit hänelle kätesi sanoen: Vähäuskoinen, miksis epäilet?"

Mutta mitään ihmettä ei tapahtunut.

Ekkehardin ajatukset menivät sekaisin.

Kappelissa kuului kahinaa kuin naisenhameesta. Mutta hän ei kuullut mitään.

Hadwig rouva oli astunut alas kappeliin, omituisen muutoksen valtaamana. Sittekun hänen mielensä oli vieroittunut munkista, esiintyi hänen vanhan miesvainajansa kuva entistä useammin hänen sielussaan. Se on luonnollista. Kun yksi alentuu, täytyy toisen kohota. Äskeinen Virgiliuksen lukukin oli edistänyt tätä muutosta, olihan silloin ollut niin monesti puhetta Sychaeuksesta.

Huomenna oli Burkhard herran kuolinpäivä. Kappelissa lepäsi vanha herttua kilpi ja keihäs kupeellaan. Karkeaksi hakattu paasi peitti hänen hautansa alttarin läheisyydessä. Heikosti liekitsi sen päällä ikuinen lamppu. Sen äänessä seisoj harmaakivinen hauta-arkku pienten, muodotonten joonialaisten pylväiden päällä, jotka päättyivät alhaalla aarni-eläimen kuviin. Sen oli Hadwig rouva kerran teettänyt itseään varten. Joka vuosi herttuavainajan kuolinpäivänä hän antoi täyttää sen jyvillä ja hedelmillä ja antaa ne sitte köyhille. Hurskas tapa siihen aikaan oli jakaa elintarpeita kuolleiden leposijoista.

Hän tahtoi tänään rukoilla puolisonsa haudalla. Paikan hämäryys peitti häneltä polvistuneen Ekkehardin.

Yht'äkkiä hän säpsähti hartaudessaan. Hänen korviinsa kuului puoli-ääneen, vaan vihlovasti tutun äänen nauru. Ekkehard oli noussut seisaalleen ja lausui nyt psalmin sanat: "Kätke, Herra, minut siipeisi varjoon, kätke minut jumalattomilta, jotka minua vaivaavat. Viholliseni ovat ympäri piirittäneet sieluni, heidän sydämensä ovat minulta suletut, heidän suunsa on vihaa puhunut." Hän lausui ne napisevalla äänellä. Se ei ollut enään mitään rukousta.

Hadwig rouva nojautui ruumisarkkuun. Hän olisi halusta nostanut vielä toisen samanlaisen sen päälle, jotta ne olisivat kätkeneet hänet Ekkehardin katseelta. Hän ei enää tahtonut olla hänen kanssaan kahden kesken. Hänen sydämmensä sykki rauhallisesti.

Ekkehard astui ovelle päin.

Silloin kääntyi hän äkkiä takaisin; ikuisen lampun valo lepotteli hiljaa edes takaisin Hadwig rouvan päällä, ja se oli sattunut hänen silmänsä... Tehden hypyn, mahtavamman kuin se, jolla P. Bernhard myöhemmin Speierin tuomiokirkossa lähestyi häntä luokseen viittaavaa Maariankuvaa, seisoi hän herttuattaren edessä. Hän katseli tätä kauvan ja läpitukevasti. Hadwig rouva kohosi seisaalleen ja nojaten oikeata kättään kiviarkun kylkeen, seisoi hän siinä raivoisaa miestä vastapäätä; silkkilangassa heilui ikuinen lampu hiljaa hänen päänsä päällä.

"Onnelliset ovat vainajat, sillä heidän puolestansa rukoillaan!" katkaisi Ekkehard viimein äänettömyyden. Hadwig rouva ei vastannut mitään. "Rukoilletteko minunkin puolestani, kun olen kuollut?" jatkoi Ekkehard. "Oo, rukoilla ette saa puolestani ... maljan te teetätte pääkallostani, ja kun vasta hankitte itsellenne P. Galluksen luostarista portinvartijan, tarjoatte hänelle siitä tervetuliaissiemauksen — minä häntä tervehdän! Koskettakaa itsekin sitä huulillanne, ei se karkuun juokse. Mutta otsavanne olkoon silloin tukallanne ja siinä ruusu..."

"Ekkehard!" lausui herttuatar, "— suunne puhuu syntiä!"

Munkki kosketti kädellään päätänsä. "Oh, niin!" sanoi hän alakuloisesti, "Rein virtakin tekee syntiä, siltäkin on juoksu tukittu jättimäisillä kallioilla, mutta se kaivaa ne lävitse ja kohisee tietään eteenpäin jyristen ja vaahdoten ja hävittäen... Onnea vain sinulle, vapaa ja nuorekas rohkeus!... Ja Jumalakin tekee syntiä, sillä hän on antanut Reinin syntyä ja korkean Twielin ja Schwaabin herttuattaren ja tonsurin päähäni!"

Herttuatarta värisytti. Sellaista kauvan hillittyjen tunteiden rajua purkausta hän ei ollut odottanut. Mutta se oli liian myöhään. Hän pysyi välinpitämättömänä.

"Te olette sairas!" lausui hän.

"Sairasko?" matki hurjistunut mies — "se on vain rangaistus minulle. Täsmälleen vuosi takaperin, kun mitään korkeaa Twieliä ei vielä löytynyt minulle, kannoin juhlasaatossa luostarikirkostamme Pyhän Galluksen ruumisarkkua; silloin heittäysi muuan nainen eteeni. 'Nouse ylös!' huusin minä hänelle, mutta hän jäi virumaan tomuun. 'Astu arkkuinesi ylitseni!' sanoi hän minulle, 'astu ylitseni, jotta terveeksi tulisin!' Ja minun jalkani kulki hänen ylitsensä. Sillä vaimolla oli sairas sydän. Nyt on laita päinvastoin..."

Kyynleet tukahuttivat hänen äänensä, niin ettei hän voinut enää puhua. Hän heittäysi herttuattaren jalkoihin ja syleili hänen helmojaan. Koko mies vapisi.

Hadwig rouva heltyi, heltyi vasten tahtoaan — aivan kuin värisisi hänen helmoistaan aina hänen sydämmeensä asti hurjistuneen miehen sydämmentuska.

"Nouskaa ylös", sanoi hän, "ja ajatelkaa jotakin muuta. Olettehan meille vielä kertomuksen velkaa. Voittakaa surunne!"

Silloin nauroi Ekkehard kesken kyyneleitään.

"Kertomuksen!" huusi hän, — "niin tosiaan, kertomuksen! Mutta en tahdo kertoa mitään ... tulkaa, tehkäämme itse se kertomus! Tuolta ylhäältä torninhuipulta aukee niin avara näköala yli maiden ja mantereiden ja alas huimaavaan syvyyteen, näköala niin suloinen ja syvä ja houkutteleva ... mitä pidättää meitä herttuanlinna? Tarvitsee lukea vain kolmeen asti ollakseen tuolla alhaalla ... ja me liitelemme yhdessä alas kuolemaan, enkä minä ole mikään munkki enään, vaan saan kietoa käsivarteni teidän vyötäistenne ympäri..."

Hän iski nyrkillään Burkhard herran hautakiveen:

"...Ja ken tuolla alhaalla makaa, hän ei ole minua siitä estävä! Kun hän tulee, tuo vanhus, en päästä teitä, ja me liitelemme takaisin torniin, missä istuimme, ja luemme Virgiliuksen loppuun, ja teidän pitää kantaa ruusua otsavanteessanne, kuin ei olisi mitään tapahtunut... Herttualta sulemme oven ja kaikille pahoille kielille me nauramme, ja ihmiset juttelevat sitte istuessaan lietensä ääressä: 'Sepä oli kaunis historia uskollisesta Ekkehardista, joka löi kuoliaaksi keisari Ermanrichin, kun tämä hirtti Harlungeja, ja sitte istui hän valkeine sauvoineen Venus rouvan vuoren edessä monia satoja vuosia ja ajatteli varottaa siinä aina viimeiseen päivään asti ihmisiä, jotka vaeltavat vuoren luo;[31] mutta viimein tämä kävi hänestä ikäväksi, ja niinpä lähti hän pois ja rupesi munkiksi Sankt Galleniin ja putosi itsensä kuoliaaksi, ja nyt istuu hän kalpean rouvan luona lukemassa Virgiliusta, ja keskiyön aikaan kajahtaa aina Hegaussa: 'Tuskoa kertomatonta sä uudistaan minut käsket!' — kuningattaren on suudeltava häntä, tahtoipa sitte tai ei, — kuolema perii lopulta kuitenkin, mitä elämä laiminlyö!'"

Hän oli puhunut sekavasti ja hänen silmänsä paloivat. Sitte raukesi hän hiljaiseen itkuun. Hadwig rouva oli seissut liikkumatonna; mutta nyt näytti kuin säälän hohde olisi loistanut hänen kylmästä silmästään, ja hän kumartui kärsivän miehen puoleen.

"Ekkehard", virkkoi hän, "te ette saa puhua kuolemasta! Se on hulluutta. Elämmehän vielä, te ja minä..."

Ekkehard ei liukahuttanut jäsentäkään. Silloin laski herttuatar kätensä hänen kuumeesta hehkuvalle päälleen. Munkin aivoissa ja suonissa kohisi ja paloi...

"Te olette oikeassa!" huusi hän, "me elämme! Te ja minä!" Tanssiva yö laskeusi hänen silmiensä eteen; hän astui askeleen eteenpäin, hänen käsivartensa kietoutuivat ylpeän naishahmon ruumiin ympärille, raivoisasti puristi hän tämän povelleen ja hänen suudelmansa hehkui hänen huulillaan, tukahuttaen hänen hätähuutonsa. Hän nosti herttuattaren korkealle alttarin puoleen, aivan kuin olisi tämä ollut uhri, jonka hän aikoi sille laskea. "Miksi pidät kullalta kimaltelevia käsiäsi niin levollisina etkä siunaa meitä?" huusi hän synkän totiselle mosaiikkikuvalle siellä ylhäällä...

Herttuatar oli rauvennut tajuttomaksi kuin haavoitettu kauris, — mutta vain silmänräpäyksen ajaksi; sitte kuohui kaikki hänessä loukatusta ylpeydestä; hän löi raivoisaa miestä vahvoin käsin otsaan ja kietoutui irti hänen syleilystään.

Vielä piteli Ekkehard kiinni hänen vyötäisistään, kun kappelin ovi avautui; kirkas päivänvalo tunkeutui huoneen hämääseen — he eivät olleet enää yksin.

Rudimann, Reichenauin kellarimestari, astui kynnyksen yli, ja hänen takanaan näkyi ihmishahmoja linnanpihalla.

Herttuattarelta karkasi veri poskilta häpeästä ja kiukusta; kihara hänen tummasta tukastaan oli kamppailussa vajonnut alas niskaan.

"Anteeksi suokaa", virkkoi Reichenauin mies teeskennellyn kohteliaasti irvistellen, "minun silmäni eivät ainakaan ole mitään nähneet!"

Silloin tempautui Hadwig rouva tykkäänään irti Ekkehardista. "Mutta ne ovat nähneet — ne ovat — ne ovat! Mielettömän olette nähneet, joka on unhottanut itsensä ja Jumalansa... Minun käy sääliksi teidän silmänne, sillä minä annan ne puhkaista, jolleivät ne ole mitään nähneet..."

Hän loi ällistyneeseen mieheen katseen täynnä sanomattoman kylmää ylhäisyyttä.

Silloin selkisi Rudimannille koko merkillinen kohtaus.

"Olenpa unohtanut", lausui hän ivallisesti, "että tuossa seisoo yksi niitä, joihin viisaat miehet ovat sovelluttaneet Pyhän Hieronymuksen sanat: 'Heidän käytöksensä sopii paremmin keikarille ja kosiomiehelle kuin Herran vihitylle'."

Ekkehard seisoi pylvääseen nojaten, käsi vielä kohotettuna, kuten Odysseus, kun tämä tahtoi äkätä äitinsä haamun; mutta Rudimannin pilkalliset sanat kutsuivat hänet unelmastaan todellisuuteen. "Ken astuu minun ja hänen välille?" huusi hän uhkaavalla äänellä. Mutta Rudimann taputti hävyttömän tuttavallisesti häntä olalle sanoen: "Rauhoittukaa, ystäväiseni, meillä on tuotavana teille vain pieni kirjelappu; Pyhä Gallus ei enää voi sallia, että viisain hänen oppilaistaan yhä kulkee irrallaan vaarallisessa, viekottelevassa maailmassa — teidät on kutsuttu kotiin! — Mutta elkäähän unhottako ottamasta mukanne sauvaanne, jolla pahoinpitelette niitä kanssaveljiänne, jotka syksyllä mielellään poimivat viattoman suutelon — te siveä tapaintuomari!" kuiskutti hän vihamiehensä korvaan.

Ekkehard astui askeleen taaksepäin. Kaiho, eron vimma, hehkuva himo ja lopuksi uhma ja iva kuohuivat hänen rinnassaan; hän karkasi uudestaan Hadwig rouvan luo, mutta jo oli kappeli täyttynyt

väestä. Reichenauin apotti oli itse saapunut, iloitsemaan Ekkehardin kotia kutsumisesta. "Kovalle tulee ottamaan, ennenkuin hänestä irti pääsemme", oli hän sanonut kellarimestarille. Mutta helpoksi se kävikin. Munkkeja ja herttuattaren seuralaisia astui sisään.

"Pyhyiden häväistystä!" huusi Rudimann heille vastaan, "hän on alttarin edessä kohottanut haurellisen kätensä valtijatartaan vastaan!"

Silloin kuohahti Ekkehardin veri. Hänen sydämensä pyhimmän salaisuuden oli raaka käsi häväissyt, hänen helmensä oli sioille viskattu... Hän tempasi ikuisen lampun käteensä ja heilutti sen vaskikupua lingon tavoin. Valo siitä sammui — kumea huuto kajahti, kellarimestari makasi verissä päin kivipermannolla, lamppu kilisi vielä hänen vieressään... Taistelua ja hurjaa sekasortoa kuului ... Ekkehardin voimat loppuivat.

Hänet oli ylivoima voittanut, vyö hänen kupeiltaan temmattiin irti ja sillä sidottiin hänet. Siinä seisoi hän, tuo nuorekkaan kaunis mies, nyt kurjuuden kuvana, kuin siipileikko kotka. Himmeän, suruisan katseen hän vielä loi herttuattareen ... tämä kääntyi hänestä pois.

"Tehkää, mitä virkanne vaatii!" sanoi hän apotille ja astui rivien halki ulos kappelista.

Savupilvi tuoksahti häntä vastaan. Melua ja riemua kajahteli linnanpihalta, minne oli pystytetty pihkaisista mäntyhaloista rovio. Linnan väki tanssi sen ympärillä ja viskeli kukkia valkeaan; juuri oli Audifax riemuiten ottanut pienen ystävänsä syliinsä ja hypännyt hänen kanssaan korkealta suitsevien liekkien ylitse.

"Mitä tarkoittaa tämä savu?" kysyi herttuatar ohi kiiruhtavalta Praxedikseltä.

"*Päivänseisausta!*" vastasi kreikatar.

* * * * *

Oli pimeä, alakuloinen ilta. Herttuatar oli sulkeutunut kulmakammioonsa eikä päästänyt ketään luokseen; Ekkehardin oli apotin väki laahannut vankeuteen. Samassa tornissa, jonka huipussa hänen hauska työkammionsa sijaitsi, oli muuan kostea ja pimeä säilytyshuone, täynnä vanhojen hautakivien kappaleita, jotka linnankappelia aikoinaan uudestaan rakennettaessa olivat kuletetut sinne. Nippu olkia oli viskattu sinne hänelle makuusijaksi. Muuan munkeista seisoivat oven edessä ja piti vahtia.

Burkart, luostarioppilas, juoksenteli edestakaisin valittaen ja käsiään väännellen; hän ei voinut käsittää enonsa kohtaloa. Linnan asukkaat panivat päänsä yhteen ja pitivät paljon turhia puheita, aivan kuin olisi satakielinen huhu istahtanut linnan katon harjalle ja sirotellut valheitaan joka haaralle. "Hän tahtoi murhata herttuattaren!" sanoi muuan, — "hän on harjoittanut pirullisia vehkeitä ison kirjansa avulla", lausui toinen, "mutta kun tänään on pyhä juhannuspäivä, ei sarvipäällä ole yhtään valtaa eikä se voinut pelastaa häntä pulasta".

Kaivolla linnanpihassa istui kellarimestari Rudimann pesten kirkkaalla kylmällä vedellä veristä päätänsä; Ekkehard oli antanut hänelle tuiman iskun, ja hitaasti, haluttomasti virtasi hänen verensä vieraaseen kaivoon.

Praxedis tuli alas pihalle kalpeana ja surullisena; hän oli ainoa sielu, joka vilpittömästi sääli vankia. Nähtyään kellarimestarin hommat, meni hän puutarhaan, otti sieltä sinisen ruiskukan juurineen ja toi sen hänelle.

"Ottakaa tämä", sanoi hän, "ja pitäkää sitä oikeassa kädessänne, kunnes se lämpiää, se tyrehtyttää verenne juoksun. Tai pitääkö minun tuoda teille liinakangasta siteeksi?"

Munkki pudisti päätään.

"Se taukoaa itsestään, kun aika on", sanoi hän, "tämä ei ole ensimmäinen suoneniskeni. Pitäkää ruiskukanne itse!"

Mutta Praxedis tahtoi lepyttää Ekkehardin vihamiehen ja toi liinaista kangasta. Silloin antoi Rudimann sitoa päätänsä, muttei lausunut sanaakaan kiitokseksi.

"Ettekö ollenkaan päästä Ekkehardia tänään vapaaksi?" kysyi tyttö.

"Tänään?" matki Rudimann pilkallisesti. "Haluttaako teitä pitää tuon Antikristuksen sotilaan ja saatanan vaunuvaljakon puolta, jota täällä ylhäällä olette hyväilleet ja hempukoineet, kuin olisi hän Jaakobin rakas poika Benjamin? Tänäänkö? Kysykää sitä vasta kuukauden päästä tuolta ylhäältä!"

Hän viittasi Helveetsian vuorille päin. Praxedis säikähti. "Mitä aiotte hänelle tehdä?" kysyi hän.

"Miten oikein on", vastasi Rudimann synkeästi. "Haureutta, väkivaltaa, tottelemattomuutta, ylpeyttä, kirkon häväistystä, Jumalan pilkkaamista ... ei löydy nimiä tarpeeksi hänen syntiensä luettelemiseksi, mutta kyllä keinoja niiden sovittamiseksi, Jumalalle kiitos!"

Hän kohotti kättään kuin iskuun.

"... Niinpä niin, keinoja niiden sovittamiseksi, kaunis neito! Me kirjoitamme hänelle muistokirjan hänen selkänahkaansa."

"Säälikää häntä", rukoili Praxedis, "onhan hän sairas mies!"

"Juuri sen vuoksi tahdomme hänet parantaa. Vasta kun hän paaluun sidottuna köyristää selkensä ja puoli tusinaa raippoja on lyöty sille säpäleiksi, lähtevät oikut ja pirulliset vehkeet hänen päästään..."

"Jumalan tähden!" vaikeroi kreikkalaisneito.

"Rauhoittukaa, tulee vielä parempaa. Kadonnut lammas viedään takaisin karsinaansa; siellä on hyviä paimenia, jotka pitävät huolen jatkuvasta parannuksesta: lammas keritään, neitsyeni, se keritään! Siellä leikataan tukka hänen päästään, se tekee pään viileäksi, ja jos taas vuoden päästä saavutte Pyhään Gallukseen, niin näette pyhä- ja juhlapäivinä miehen seisovan paljain jaloin kirkon oven vieressä, ja hänen päänsä on paljas kuin leikattu pelto ja katumuspuku häntä kauniisti somistaa. Mitä ajattelette? Pakanalliset menot Virgiliuksen kanssa ovat kai nyt loppuneet."

"Hän on viaton!" sanoi Praxedis.

"Oo" — vastasi kellarimestari pilkallisesti, "viattomuudelta emme kaprista hiuskarvaakaan. Hänen tarvitsee vain todistaa se jumalantuomion kautta; jos hän paljaalla kädellä nostaa kultasormuksen padasta, joka on täynnä kiehuvaa vettä, on apotti itse antava hänelle siunauksensa, ja minä olen sanova, että se oli vain usvakuva ja pirun vehkeitä, kun omin silmin näin hänen pyhyytensä veli Ekkehardin syleilevän valtijatartanne."

Praxedis purskahti itkuun. "Rakas, kunnianarvoisa herra kellarimestari..." sanoi hän rukoilevasti. Tämä katsahti häneen kiereen ja hänen katseensa päilyili immen pyöreällä povella.

"Niin on asianlaita!" lausui hän yhteenpuristetuin huulin. "Mutta voisinhan muuten rukoilla apottia hänen puolestaan, jos..."

"Jos?" kysyi Praxedis jännitettynä.

"Jos tänä iltana suvaitsisitte jättää kamarinne oven auki, jotta voisin tuoda teille tiedon tehtäväni onnistumisesta."

Hän veti kuin leikitellen kaapunsa laajat poimut tiukemmalle, jotta hänen vyötetyt länteensä astuivat näkyviin,[32] ja asettui itsetyytyväiseen ja odottavaan asentoon. Praxedis kavahti taaksepäin. Hänen pieni jalkansa polki sinistä ruiskukkaa, joka makasi maassa hänen edessään.

"Te olette kehno ihminen, herra kellarimestari!" huudahti hän ja käänsi tälle selkensä. Rudimann ymmärsi kyllä kasvojen eleitä. Praxediksen silmäluomien värinästä ja kolmesta pahaa ennustavasta rypystä hänen otsallaan hän ymmärsi, että neidon kamari iki ajoiksi pysyi sulettuna koko kristikunnan kellarimestareille.

Praxedis lähti tiehensä. "Onko teillä vielä jotain muuta käskettävää?" kysyi hän pois mennessään.

"Kyllä vaan, te kreikkalainen itikka", vastasi munkki kylmästi, "pyydän ruukun etikkata, jos suvaitsette. Tahdonpa pehmittää siinä raippojani, jotta ne oikein sujuisivat hänen selkäänsä ja haavoittaisivat vielä enemmän. En ole vielä piessyt yhtäkään Virgiliuksen ihailijaa vaivaiseksi, joten tämä on siis minulle erityinen kunnia."

Lehmuksen alla istui Burkart, luostarioppilas, ja nyyhkytti yhä vielä katkerasti. Praxedis suuteli häntä ohi mennessään. Sen hän teki kellarimestarin harmiksi.

Hän nousi herttuattaren luo ajatellen polvistua tämän eteen ja rukoilla Ekkehardin puolesta. Mutta suoja pysyi sulettuna. Hadwig rouva oli syvästi närkästynyt; — jolleivät Reichenauun munkit olisi saapuneet paikalle, olisi hän kenties voinut antaa Ekkehardille hänen rohkeutensa anteeksi, olihan hän itse kylvänyt tämän merkillisen sadon, — mutta nyt oli pahennus julkinen ja vaati rangaistusta. Vierasten kielten pelko on jo monen asian kääntänyt toiselle tolalle.

Apotti oli hänelle toimittanut Sankt Gallenista tulleen kirjeen. "Benediktuksen ohjesäännöt eivät määrää ainoastaan munkkilaisuuden ulkonaista varjoa" — niin oli siinä kirjoitettu — "vaan

munkkielämää kaiken sielun ja ruumiin puolesta. Ekkehard palatkoon kotiin!" Gunzon kirjoituksesta oli joitakuita kohtia lainattu häntä vastaan.

Tämä kaikki oli herttuattaresta yhdentekevää. Mikä Ekkehardia odotti vastustajainsa käsissä, sen hän arvasi. Mutta hän oli lujasti päättänyt olla tekemättä mitään hänen puolestaan. Praxedis koputti tällöin toistamiseen. Mutta ovi ei avautunut. "Oi poloinen yöperhonen!" lausui hän surullisena.

Ekkehard makasi vankityrmässään; hänestä tuntui, kuin kaikki olisi ollut vain pahaa ja sekaista unta. Neljä kylmää seinää ympäröi häntä, ylhäältä katosta loisti heikko valonsäde. Usein hän värisi kuin vilun puistattamana. Vähitellen laskeusi surumielinen hymy hänen huulilleen; mutta kauvan ei se niillä pysynyt — ajoittaisin pui hän nyrkkiä vihasta raivoten.

Ihmisten mielet ovat kuin meri. Myrskyn lakattuakin vaahtoavat ja lainehtivat sen mainingit vielä kauvan ja kovemmin kuin itse myrskyn aikana, ja välistä ryöpsähtää joku myöhästynyt aallonsyöksy korkealle kalliota vastaan karkoittaen sillä istuvat lokit.

Mutta Ekkehardin sydän ei vielä ollut murtunut. Siihen se oli liian nuori. Hän alkoi miettiä asemaansa. Tulevaisuuden näköpiiri tuntui kovin lohduttomalta; hän tunsu veljeskuntansa säännöt ja hengelliset tavat ja tiesi myös, että Reichenauin miehet olivat hänen vihollisiaan.

Pitkin askelin mitteli hän ahdasta huonettaan. "Kaikkivaltias Jumala, jota avuksi huudamme ahdistuksessamme, miten on tämä päättyvä?" Hän sulki silmänsä ja heittäytyi vuoteelleen. Sekavia kuvia kulki hänen sielunsa halki. Ja hän näki henkensä sisäisellä silmällä, miten hänet aamuhämärissä laahattiin ulos; korkealla kivi-istuimella istui apotti kädessään käyrä sauva merkiksi oikeuden istumisesta, ja he lukivat hänelle pitkän kannekirjan... Kaikki tämä samassa linnanpihassa, missä hän kerran riemuitsevin sydämmin oli hypännyt alas kantotuolista ja missä hän tuona synkeänä pitkäperjantaina oli saarnannut hunneja vastaan — ja oikeuden miehet kiristelivät hänelle hampaitaan.

"Mitä on minun tehtävä?" ajatteli hän edelleen. "Käsi sydämmellä ja katse taivasta kohti huudan: Ekkehard on syytön! Mutta tuomarit sanovat: Todista se! Iso vaskikattila tuodaan esiin, valkea sytytetään sen alle, korkealle kuohahtaa kiehuva vesi, apotti ottaa sormestaan kultaisen sormuksensa, häneltä vedetään hihat ylös ja katumusvirret kaikuvat synkeästi kaiken aikaa... 'Manaan sinua, veden luonto, ettäs perkele väistyisi sinusta ja sinä palvelisit Herran totuuden ilmaisijana kuten Baabelin kuninkaan tulinen pätsi, johon hän heittäti ne kolme nuorukaista!' Niin vannottaa apotti kiehuva vettä ja käskee syytetyn ottamaan kädellään siitä sormuksen...

"Vanhurskas Jumala, mitä on sinun tuomiopäätöksesi lausuva?" Hurjat epäilykset kalvoivat Ekkehardin mieltä. Hän uskoi itseensä ja syyttömyyteensä, muttei yhtä lujasti siihen hirveään keinoon, jolla pappien päähänpisto ja lainlaadinta luuli selville saatavan jumaluuden ilmoituksen.

Kotona luostarikirjastossa oli muuan kirja, jonka nimi oli: "Vastoin niiden järjestyksenvastaista mielipidettä, jotka luulevat veden tai tulen tai kaksinkamppailun kautta jumalisen oikeuden päätöksen ilmi tulevan." Kirjasen hän oli kerran lukenut ja hyvin säilyttänyt sen; se oli todistus siitä, että kaikissa näissä ikivanhalta pakanuuden ajalta perityissä kokeissa oivan Gottfried Strassburgilaisen sanojen mukaan "Pyhää Kristusta pideltiin niinkuin tuuli pitelee takinhihaa".

Ja entäpä jollei ihmettä tapahtuisikaan?...

Hänen ajatuksensa painuivat pelkurimaiseen arasteluun. Saada kätensä poltetuksi ja sitte tulla tuomituksi kärsimään raipaniskut häpeäpaalussa... Ja herttuatar seisoo ylhäällä alttaanillaan ja katselee kaikkea tätä, aivan kuin siinä piinattaisiin jotakin ventovierasta "... Taivaan ja maan Jumala, lähetä salamasi alas!"

Mutta toivo kirkastaa yksin kurjimmankin raukan mielen. Jälleen tuntui hänestä, kuin kaikuisi kaiken surkeuden halki heleä "Seis!" — ja herttuatar syöksisi alas pihalle liehuvin kiharin ja kahisevin kaapuun ja karkottaisi pyövelit, kuten Vapahtaja karkotti temppelistä koronkiskurit, ja ojentaisi hänelle kätensä ja huulensa sovinnon suutelemaan... Pitkään ja kauniisti ja hehkuvasti hän kuvaili kaikkea tätä mielessään, ja hän tunsu lohdutuksen suloisen hengähdyksen tuoksahtavan vastaansa, ja hän toisti itselleen Saarnaajan sanat: "Uunissa säilytetään savenvalajan astiat, ja vanhurskaat ihmiset koettelemusten pätsissä."

Hän kuuli melua tyrmänsä eteisestä. Kiviruukku laskettiin siellä lattialle. "Maistelkaa tästä urhokkaasti!" kuului ääni lausuvan vahtiapitävälle luostariveljelle, "juhannusyönä liikkuu kaikenlaisia yli-inhimillisiä olentoja ilmojen halki ja sivuuttavat linnaammekin, niin että teidän pitää säilyttää rohkeutenne; on vielä toinenkin ruukku varattuna teitä varten." — Se oli Praxedis, joka toi viinin.

Ekkehard ei ymmärtänyt, mikä neidolla oli tarkoituksena. "Hänkin siis pettää minut", ajatteli hän. "Jumala varjelkoon minua!"

Hän sulki silmänsä ja vaipui pian uneen. Jonkun hetken kuluttua hän havahtui. Oven takana olevalle luostariveljelle tuntui viini maistavan, sillä hän lauloi paraikaa laulun neljän kultasepän ylistykseksi, jotka aikoinaan olivat Roomassa kieltäytyneet valmistamasta pakanallisia epäjumalankuvia ja saaneet sen vuoksi kärsiä marttyyrikuoleman, ja hän löi tahtia sandaalin verhoamalla jalallaan kivipermantoon. Ekkehard kuuli, että miehelle tuotiin vielä toinen ruukku. Hänen laulunsa kävi äänekkääksi ja meluavaksi. Sitte piti hän itsensä kanssa puhetta, josta kuului paljon Italian hyvistä herkuista ja P. Agneksesta muurien edustalla. Sitte hän mykistyi. Hänen kuorsaamisensa kuului selvästi kiviseinien lävitse vangin korviin.

Linna makasi syvässä levossa. Tuli keskiyön aika. Ekkehard nukkui puolihorroksessa; silloin oli hän kuulevinaan salvan vedettävän auki, mutta hän jäi sijalleen. Muuan haamu astui sisään, kevyt käsi pyyhkäsi nukkuvan otsaa. Tämä kavahti pystyyn.

"Hiljaa!" kuiskasi haamu.

Kun kaikki olivat käyneet nukkumaan, oli Praxedis havannut. "Ilkeä kellarimestari elköön nauttiko sitä iloa, että saisi piestä raskasmielistä opettajaamme!" oli hänen ensimmäinen ajatuksensa. Naisviekkaus keksii kyllä keinoja ja teitä sen perille viemiseen, mitä se itselleen on miettinyt. Harmaaseen vaippaan verhoutuneena hän hiipi alas, eikä tiellä tarvittu mitään uusia petoksia. Luostariveli nukkui vanhurskaan unta. Jollei hän olisi nukkunut, olisi kreikatar säikäyttänyt häntä aaveella, se oli hänen suunnitelmansa.

"Teidän on paettava!" sanoi hän Ekkehardille. "He uhkaavat teitä pahimmalla."

"Tiedän sen!" vastasi unestaan herätetty alakuloisesti.

"Juuri siksi!"

Ekkehard pudisti päätään. "Tahdon kärsiä kaikki", sanoi hän.

"Elkää olko narri!" kuiskutti Praxedis. "Ensiksikin olette rakentaneet ilmalinnan väräjäväälle sateenkaarelle, ja kun se on luhistunut sieltä alas, tahdotte vielä antaa räakätä itseänne. Ikäänkuin olisi kellään oikeutta piestä teitä ja laahata mukanaan! Ja tahdotteko tehdä heille sen ilon, että saavat nähdä alennuksenne... Sepä olisi vasta kaunis näytelmä, jonka hyvin ansaitsisitte! Kelpo miestä ei saa joka päivä nähdä hirtettävän! sanoi minulle muuan mies Konstantinoopelissa, kun kysyin, minne hän niin juoksi."

"Minne sitte menisin?" kysyi Ekkehard. "Reichenauhun ette voi mennä ettekä omaan luostariinnekaan", sanoi Praxedis. "Mutta maailmassa on vielä monta pakopaikkaa." Hän tuli jo kärsimättömäksi, tarttui Ekkehardin käteen ja veti hänet mukaansa. He hiipivät nukkuvan vartijan ohi. Jo seisivat he linnanpihassa. Suihkukaivo loiskutti heleästi vettä. Ekkehard kumartui ruuhun yli ja joi pitkän siemauksen kylmää vettä. "Kaikki on ohitse", huokasi hän. "Nyt vuorelta alas!"

Oli myrskyinen yö. "Portin kautta ette voi mennä, sillä laskusilta on ylhäällä", sanoi Praxedis, "mutta kallioiden välistä itäisellä puolella on mahdollista päästä alas, paimenpoikamme on monesti koettanut sitä tietä."

He menivät puutarhaan. Tuulenpuuska kulki kohisten pihlajain latvojen läpi. Ekkehard tuskin tiesi, mitä hänelle tapahtui; hän hyppäsi rintanojalle, — jyrkkinä ja kuhmuisina laskeusivat kaikukivikalliot syvyyteen, tumma kuilu ammotti häntä vastaan, synkällä taivaalla ajelivat pilvet toisiaan kamalannäköisinä, aavemaisina möhkäleinä, ikäänkuin kaksi karhua vainoten siivellistä lohikäärmettä ... sitte katosivat kummitukset toisiinsa ja tuuli pieksi ne alas etäisyydessä himmeästi välkkyvään Bodenjärveen. Maisemasta näkyi vain hämärät rajapiirteet.

"Siunattu olkoon tienne!" lausui Praxedis.

Ekkehard istui liikahtamatta ulommalla muurinreunakkeella eikä vetänyt kättään pois kreikkalaisneidon kädestä; alakuloinen kiitollisuus päilyi hänen myrskyävässä sydämissään. Silloin painoi impi poskensa liki hänen poskeaan, suudelma värisi hänen huulillaan, ja kyynel vierähti alas neidon silmästä. Sitte kääntyi Praxedis lempeästi hänestä.

"Elkää unohtako, että olette meille vielä kertomuksen velkaa!" sanoi hän. "Johtakoon Jumala taas pian tienne takaisin tähän puutarhaan, että saamme kuulla sen teidän suustanne."

Nyt laskeutui Ekkehard alas; vielä kerran viittasi hän neidolle kädellään, sitte katosi hän tämän näkyvistä. Yön hiljaisuutta katkaisi kolina alhaalta kallioilta; kreikatar katsahti alas. Muuan paasi oli irtautunut vuoresta ja syöksyi särkyen laaksoon; toinen seurasi sitä hitaammin ja sen selässä ratsasti Ekkehard ohjaten sitä kuin ratsuaan; niin kävi kulku alas yön pimeyteen... "Onnellista matkaa!"

Praxedis risti silmänsä ja palasi linnaan, hymyillen keskellä murhattansakin. Luostariveli nukkui yhä edelleen. Ohi mennessään Praxedis huomasi tuhka-astian seisovan pihalla; sen otti hän ja hiipi uudelleen Ekkehardin vankityrmään, missä ripotti tuhkaa lattialle, ikäänkuin se olisi kaikki, mitä vangin ajallisesta tomumajasta oli jäänyt jällelle.

"Miksi kuorsaat niin kovaa, kunnianarvoisa veli?" lausui hän nukkuvalle ja kiirehti matkaansa.

KAHDESKOLMATTAA LUKU.

Tunturikirkolla.

Ja nyt, hyvin arvoisa lukija, vyötä itsesi, tartu matkasauvaan ja tule mukaamme vuorille. Bodenjärven alanteilta siirtyy kertomuksemme Helveetsian alppimaille; siellä kohoaa korkea Sämtis hilpeänä kohti taivaan sineä, jollei hän juuri satu kiertämään pilvistä verhoa päänsä ympäri, ja katsoo hymyillen syvyyksiin, missä ihmisten kaupungit kutistuvat muurahaiskekojen kokoisiksi. Ja ylt'ympäri Sämtiksen seisoo suuri seurue samankaltaisia jättiläisiä, jotka kohottavat kaljut lakensa toinen toisensa vieressä ja puhaltelevat usvapilviä toinen toistansa vastaan, jotta rotkoissa kulkee huoho ja kohu, ja mitä he toisilleen humuttavat ihmispuuhista ja -pyrinnöistä, se kuulosti jo tuhatvuosia sitten jokseenkin halveksivalta, eikä ole siitä ajasta suuresti muuttunut.

Noin kymmenen päivää sen jälkeen kuin Reichenaun munkit olivat Hohentwielin linnantornista vangin sijasta löytäneet kasan tuhkaa ja pitäneet paljon päänvaivaa, oliko hänet puoliyön aikaan paholainen vallannut ja tuhaksi polttanut, vai oliko hän pakoon livahtanut, asteli muuan mies pitkin vihertävän-valkeavaahtoisen Sitter-joen rantaa yli ahojen ja louhien vuoria kohti.

Hänellä oli yllään suden-nahkainen viitta munkkikaapun päällä, vyöllä nahkalaukku ja oikeassa kädessä keihäs. Usein iski hän sen rautakärjen maahan ja nojautui varteen, käyttäen asetta vuorisauvana.

Ylt'ympäri häntä vallitsi syvä, äänetön yksinäisyys. Pitkulaisia pilvikaistaleita leijui sen aution laakson yllä, missä Sitter lähtee Merialppijärvestä, mutta korkealla niiden yläpuolella tavottelivat taivasta jylhät kallioseinät, joita vain paikka paikoin verhosi joku vihanta läikkä. Vuorten pounikot, joilla nyt pärekattoisissa majoissa lukuisana asustaa hilpeä paimenkansa, olivat vielä enimmäkseen autiot ja harvaan asutut; vain kaukana laakson vietteellä seisoi Sankt Gallenin apotin maja ja muutamia rakennuksia sen ympärillä. Verisen Zölpichin taistelun jälkeen oli pieni joukko vapautta rakastavia Alemannian miehiä, jotka eivät osanneet taivuttaa niskaansa frankkilaisten ikeen alle, vetäytynyt näihin asumattomiin seutuihin. Hajanaisissa kylissä asustivat täällä nyt niiden jälkeläiset ja ajoivat kesäaikana karjansa alpeille, ja olivat älykästä ja voimakasta väkeä, jotka maailman melskeistä syrjässä elivät yksinkertaista vapaata elämäänsä ja jättivät sen perinnöksi tuleville sukupolville.

Jyrkemmäksi ja hankalammaksi kävi polku, jota mies vaelsi. Nyt seisoi hän aivan jyrkästi ulkonevan kallioseinämän juurella; kallionkielekkeeltä oli tipahtanut raskas vesipisara hänen päähänsä; hän tähysteli ylös aprikoiden tokko tuo kivinen katos romahtaisi maahan, ennenkuin hän ehtisi alitse. Mutta kallioseinät kestävät kauvemmin vinossa asemassa kuin ihmiskätten rakennukset; ei tullut sieltä alas kuin yksi vesipisara vielä.

Vasemmalla kädellään kivistä tukea ottaen, kulki mies eteenpäin. Yhä kapeammaksi kävi polku, sivulla oleva musta kuilu yhä likemmäksi, huimaava rotko ammotti hirvittävästi — nyt hävisi viimeinenkin polun jälki. Kaksi vahvaa kuusenrunkoa oli pantu sillaksi rotkon yli. "Käyköön kuinka tahansa!" lausui mies ja astui empimättä ylitse. Hän huokasi kuuluvasti kun hän rotkon toisella partaalla taas tunsu maata jalkainsa alla ja seisahtui vielä katsoakseen kammottavaa paikkaa. Se oli kapea kallionkieleke, sen yllä ja alla äkkijyrkkä kellervänharmaa kallioseinä, syvyydessä, niin syvällä että sitä tuskin eroitti, laakson vihannassa hopeajuova, vuoripuro Sitter, ja kaihtien kätkeytyen metsänsiimekseen Merialppijärven merenväriäinen pinta. Vastapäätä panssaroituna ja aseissa jättivuorten joukko — kynäkin melkein hilpeän jolun joeltaa, niiden nimiä piirtäessään: pitkulainen, salaperäinen Kamor, Boghartenfirstin mahtavat muurit, Sigelin alppi ja Maarwiese, jonka laella, kuin sammal katolla, vihertää vehmas nurmi, sitten merisalaisuuden vartija, n.s. "Vanha Mies", kiviotsa kumpuisissa kurtuissa ja laki valkeaksi lumittunut, korkean Sämtiksen rinnustoveri ja ystävä.

"Te Herran vuoret, ylistäkää Herraa!" lausui vaeltaja, vakaisen näyn tenhoomana. Satoja vuoripääskyjä lenteli vuorten kaltailla. Niiden lennon sanotaan olevan hyvän enteen.

Hän astui muutaman askeleen eteenpäin. Silloin näkyi vuorensainässä mahtava jakaantuma, joka muodosti kahtaalle aukenevan luolan; sen edustalla seisoivat kömpelötekoinen koruton risti, ja luolan toisella seinustalla mäntyhirret, huoneenkehäksi kootut ja kehän päällä sen ajan sotavarustusten tai piiritystornien mallinen punontakatto, viittasivat ihmisten läsnäoloon. Mutta ei vähinkään ääni keskeyttänyt hiljaisuutta.

Vaeltaja polvistui ristin juurelle ja rukoili kauvan.

Se oli Ekkehard, — paikka, missä hän rukoili, tunturikirkko.

Vahingoittumatta oli hän, kun Praxedis hänet vapautti, lipunut vuorenrintaa alas laaksoon; seuraavana aamuna oli hän väsyneenä tullut ukko Moengalin luo Radolfzelliin. "Oi, jospa minä erämaassa tietäisin jonkun autiomajan, niin jättäisin ihmiset ja erkanisin heistä, sillä he ovat valehtelijoita ja uskottomia kaikki", lausui hän profeetan sanoja toistaen, kerrottuansa kansanpapille kärsimyksensä.

Silloin viittasi vanhus hänelle Sántistä.

"Olet oikeassa", virkkoi Moengal, "Pyhä Gallus teki samaten. 'Yksinäisyyteen tahdon mennä ja odottaa häntä, joka minun sieluni parantaa;' eipä hänestä kenties olisi pyhimystä tullutkaan, jos olisi toisin puhunut ja tehnyt. Voita tuskasi. Kun kotka on sairas ja sen silmät hämärtävät ja höyhenet alkavat lähteä, nousee se taivasta kohti niin korkealle kuin siivet kantavat. Auringon läheisyys nuorentaa. Tee sinä samaten. Tiedänpä sinulle sopivan parannuspaikan."

Hän neuvoi Ekkehardille tien.

"Siellä tapaavat toisen", jatkoi hän, "joka ei kahteenkymmeneen vuoteen ole paljoa tästä maailmasta nähnyt. Hänen nimensä on Gottschalk. Tervehdi häntä minulta. Jos se on Jumalan tahto, ovat hänen syntinsä anteeksiannetut."

Mutta pastori jätti kertomatta minkä syntien vuoksi hänen muinainen ystävänsä siellä teki katumusta. Luostari oli kerran kovana aikana lähettänyt hänet Italiaan viljan ostoon ja hän saapui Veronaan, jonka riidanhaluinen piispa Ratherius otti hänet ystävällisesti vastaan, ja oli hän rukoilemassa kunnianarvoisessa katedraalikirkoissa. Siellä oli lukitsemattomassa kulta-arkussa pyhän Anastasian ruumis; kirkko oli tyhjä ja paha henki vietti Gottschalkin muka viemään Saksanmaalle jotakin muistoa, ja hän otti pyhimyksen ruumiista, minkä saattoi kaapunsa alla kuljettaa: toisen käsivarren ja jalan ja muutamia kylkiluita ja läksi salaa tiehensä. Mutta siitä hetkestä oli hänen rauhansa mennyt, valveilla ja unessa seisoivat pyhimys hänen edessään, kainalosauvan nojalla ja raadeltuna kompuroiden ja vaati takaisin kättänsä ja jalkaa — yli rotkojen ja alppisolien seurasi se häntä, kotoluostarin kynnyksellä vielä astui se uhkaavana häntä vastaan; silloin heitti hän melkein mielipuolena saaliinsa luotaan ja pakeni Sántiksen louhille, käyttääkseen lopun elämänsä katumukseen ja laati sinne erakkomajansa.

Kaksi päivää oli Moengal vanhus pitänyt luonaan nuorta ystävänsä, sitten kuljetti hän hänet yöllä järven yli. "Älä mene luostariin takaisin", sanoi hän eritessä, "taikka typerä lörpötys sinut tappaa. Pilkka vahingoittaa enemmän kuin rangaistus. Kyllähän muistijaisia tarvitset, mutta raikas ilma ne sinulle antakoon, sillä on siihen oikeus, muilla ei." Keihään ja sudennahan lahjoitti hän hänelle hyvästiksi.

Kaihtavana ja outomielisenä läksi Ekkehard vaeltamaan. Katkeralta tuntui kun hän öiseen aikaan hiipi vielä puoliksi rauniona olevan luostarinsa ohi; muutamista akkunoista kiilui valkeita; hän kiiruhti kulkuansa. Myöskin vuoristossa olevan apotinjaman sivuutti hän sisään poikkeamatta; hän ei tahtonut että kukaan luostarinväestä näkisi häntä.

... Nyt oli hän rukouksensa päättänyt. Hän katsoi odottavasti luolan suulle, eikö Gottschalk, erakko, astuisi ulos tervehtimään tulokasta. Mutta siellä ei mitään liikkunut; luola oli tyhjä. "*Sancta Anastasia, ignosce raptor!*" Pyhä Anastasia, anna rosvolle anteeksi! oli kuivatulla yrttimehulla kirjoitettu vaaleaan kallioseinään. Kiveenhakattu allas kokosi kalliolta nokkuvaa vettä; se valui yli pirtaiden.

Hän astui sisään. Muutamia savikulhoja oli laakakiven vieressä, jota luultavasti oli käytetty lietenä. Paksulankainen kalaverkko oli nurkassa, vasaroita, lapioita, ruostunut piilu ja kasa valmiiksi halottuja päreitä.

Mäntypalkkien päälle oli laadittu olkivuode; kosteus ja toukat olivat sen tärvelleet. Kaksi rottaa livahti tulijaa säikähtäen johonkin permannon reikään.

"Gottschalk!" huusi Ekkehard, kämmentorvella ääntään vahvistaen. Sitten huhui hän niinkuin vuoriston väen on tapana toista huutaessa. Mutta ei ketään näkynyt. Likempi tarkastelu osotti että erakko ei ollut vasta äskettäin majastaan lähtenyt. Yhteen kulhoon oli maito puoleksi kuivunut. Silloin astui Ekkehard alakuloisena takaisin sille kapealle kallonkaistaleelle, jolla luolan ja kuilun välissä juuri

seista saatti. Hänen katseensa kääntyi vasemmalle. Näköpiirin rajalla sinerti kappale Bodenjärkeä vuorenharjanteiden takaa. Vuorimaisemain vakaisuus ei kuitenkaan saattanut poistaa sanomattoman kaipuun tunnetta. Yksinään ja hylkiönä seiso i hän huikealla jyrkänteellä. Hän pingoitti korvaansa kuullakseen jotakin ihmisääntä. Mutta vain tuulen yksitoikkoista hiljaista huminaa laakson metsissä saattoi erottaa.

Hänen silmänsä kyyneltyivät.

Oli jo myöhä. Minnekä?... Ankara nälkä käänsi ajatukset puoleensa. Hänellä oli evästä vielä kolmeksi päiväksi. Niinpä istui hän luolan suulle ja söi kyynelsilmin ehtoolisensa. Hänen vuorensa heitti pitkiä sinerviä varjoja vastapäisiin seiniin, vain kiviset laet helottivat vielä auringon valossa.

"Niin kauvan kuin risti tällä kalliolla seisoo, en sentään milloinkaan ole ihan yksin!" puheli hän. Hän kokosi hiukan ruohoa pengermiltä ja laati itselleen vuoteen pilaantuneen tilalle. Viileä yöilma alkoi tuntua. Silloin kääriytyi hän Moengalin lahjoittamaan viittaa ja pani maata. Uni on erinomainen nuoruuden surujen lieventäjä. Se tuli Ekkehardinkin luokse, huolimatta sydänsurusta ja yksinäisyydestä alppien erämaassa.

Kun aamun ensimmäinen sarastus nousi Kamorin laelle, heräsi Ekkehard unestaan. Hän oli ollut kuulevinaan kimakkaa hilpeätä paimenhyräilyä. Samassa loisti luolan pilkkopimeästä taka-alasta valkeaa. Hän luuli näkevänsä unta, että hän vielä oli tyrmässä ja Praxedis tuli vapauttamaan. Mutta valo, palava pärevalkea, tuli likemmäksi; sitä kantoi lyhythelmainen tyttö. Ekkehard hypähti ylös. Pelästymättä lausui vaan tyttö: "Herrassa tervetullut!"

Se oli puolivillin näköinen olento, kellerväihoinen ja kiiluvasilmäinen, mustanruskean tukan palmikoissa suuri hopeinen lusikanmuotoinen neula; punottu vasu selässä ja oikeassa kädessä oleva alppisauva ilmaisivat hänet vuorten asujattareksi.

"Pyhä Gallus varjelkoon minua uudesta kiusauksesta!" ajatteli Ekkehard, mutta tyttö toisti hilpeästi: "Herrassa tervetullut vielä kerta! Tulepa isä sangen hyvilleen saatuamme uuden vuoriveljen. Kylläpä näkyy lehmäin maidon vähyydestä, sanoo hän aina, että vanha Gottschalk on kuollut."

Tuo ei kuulunut tenhottaren ääneltä.

Ekkehard oli vielä unenhorroksissa. Hän haukotteli. "Jumala sen palkitkoon!" sanoi tyttö. "Miksikä Jumala palkitkoon?" kysyi Ekkehard.

"Kun ette minua kohta nielaissut!" nauroi toinen, ja ennenkuin Ekkehard ehti sen enempää kysyä, juoksi hän päreineen pois ja katosi luolaan.

Pian tuli hän takaisin harmaapartainen lammasnahkavaippaan puettu alppipaimen seurassaan.

"Isä ei tahdo sitä uskoa!" huusi tyttö Ekkehardille.

Miettiväisenä katseli paimen vierasta vaeltajaa. Hän oli kookas mies, joka ennen nuoruudessaan vanhanaikaisissa kivenheittoleikeissä oli lennättänyt satanaulaisen kiven ainakin kahdenkymmenen askeleen päähän jalkaansa liikauttamatta; kasvojen ruskea väri ja paljaiden käsivarsien jäntevät lihakset olivat vielä nyt merkinä että vanha voima ei ollut heikennyt.

"Tekö aijotte jäädä meille vuoriveljeksi?" lausui hän suopeasti Ekkehardille ja ojensi hänelle kättä. "Sepä hyvä!"

Ekkehardia hämmänti miehen hurja näkö.

"Ajattelin tulla tervehtimään veli Gottschalkia", vastasi hän.

"Vai niin; mutta sittepä tulette liian myöhään", virkkoi paimen. "Hän tuhosi itsensä viime syksynä; se on surullinen seikka. Katsokaa!" — hän näytti erästä kalliota alempana — "tuolle kielekkeelle läksi hän lehteen; minä olin itse häntä auttamassa; yht'äkkiä kimposi hän ylös, kuin käärmeen pistämänä, ja viittasi vastapäiselle Kastenin huipulle; 'Pyhä Anastasia', huusi hän, 'sinä olet jälleen ehjä, seisot kahdella jalalla ja viittaat kahdella kädellä!' ... ja siitä paikasta hyppäsi hän, ikäänkuin ei sen kallion ja Kastenin välillä olisikaan laaksoa eikä rotkoa, ja huutaen '*kyrie eleison!*' hupeni kammottavaan kuiluun — Jumala hänet autuaaksi tehkoon! Mutta vasta tänä vuonna keväällä me löysimme ruumiin, louhiin musertuneena, ja korppikotkat olivat sitä nokkimassa ja olivat vieneet siitä jo toisen käsivarren ja jalan, ei ole saatu selkoa minne..."

"Älä nyt säikäytä vierasta!" sanoi tyttö nyhkäisten paimenta kylkeen.

"Mutta jääkää silti meidän luoksemme", puheli paimen. "Te saatte sen, mitä Gottschalkillekin

annettiin, maitoa ja juustoa ja kolme vuolta karsinaan; saavat syödä missä vaan. Hätätilassa saatte vaatia enemmänkin, ei täällä vuorilla olla saitureita ja jyvänhalkojia. Saarnaatte meille siitä eestä sunnuntaisin ja siunaatte laitumet ja karjamaat, jottei ukonilmat ja vuorensyöksyt tuottaisi turmiota, ja soitatte päivännousun."

Ekkehard katsoi epäröiden kolkkoa luolaa. Hänestä tuntui ihmeen hyvältä, kun tiesi olevansa ihmisten ilmoilla, mutta salaperäistä se oli, mistä ne tulivat. "Ovatko teidän laitumenne vuoren rotkoissa?" kysyi hän hymyillen.

"Hän ei tiedä, missä Ebenalppi on!" huudahti tyttö säälien. "Minä näytän sen teille!"

Hänen pärevalkeansa paloi vielä.

Hän kääntyi luolan sisustaan; miehet seurasivat häntä. Kuljettiin ahdasta, pimeää holvia vuoren sisustaan, alasyöryneitä kiviä oli tiellä ja usein täytyi kulkea eteenpäin nelinkontin. Punertavaa valonväikettä alkoi ilmetä seinille, ja pian sitten päivänvalo hämärtää. Kuljettiin ylöspäin ja siellä aukeni käytävän suu. Paimentyttö painoi päreitään omituisiin pisarakivimuodostumiin, joita holvin katossa riippui, ja sammutti valkean — vielä muutamia askeleita ja he seisoivat laajalla, ihanalla alpilla.

Alppikasvien vehmainen tuoksu täytti ilman heidän ympärillään, siellä kukoisti "maariankammen" ja sininen "ukonhattu", ja kaunis alppiperho Apollon punaselta helottava silmukka siivillä liihotteli kukkasten päällä — luolan ahdistavan pimeyden jälkeen hiveli silmää laaja ääretön avaruus.

Vielä asui aamu-usva laaksoissa, raskaana, liikkumattomana verhona, ikäänkuin olisi kaikkialle virrannut valtava meri ja juuri kun se vaahtoimmillaan pärskähteli siihen paikkaansa kivettynyt; mutta kirkkaina ja selväpiirteisinä kohosivat vuorten huiput taivaan pohjatonta sinisyyttä kohti, nousten usvameren helmasta kuin jättiläissaaret. Bodenjärvikin oli usvan vallassa; utuisina nostivat kaukaisempien vuorten sarjat kalliosarviansa toinen toistaan korkeammalle. Laitumilta kohosi paimenten soitto rauhaisana vuorten kaltaita ylös. Ekkehardin mielestä se soi kuin harras ja nöyrä aamurukous.

"Te jäätte luoksemme", sanoi paimenukko, "minä näen sen silmistänne."

"Minä olen koditon mies", vastasi Ekkehard surumielisenä, "apotti ei ole minua lähettänyt".

"Samapa tuo", huudahti ukko. "Kun vaan me sovimme, niin mitäs siinä on kellään sanomista. Apotin pakko ja panna ei ylety meidän vuorillemme, me maksamme hänelle paimenveron, kun hänen voutinsa maidonkatselmuspäivänä tulevat karjatarhojamme näkemään, kun se kerran on vanha tapa, mutta muuten: kun en viljele sen herran maata, sen pillin jälkeen en tanssia saata, niin meillä lauletaan.

"Katsokaas tänne!" — hän näytti Ekkehardille harmaata vuorenhuippua, joka yksinäisenä kohosi laajalta jääalustaltaan — "tuo on korkea Säntis, se on herra vuorten joukossa, sille me nostamme lakkia, mutta emme kelleen muulle. Tuon sinervän lumiläikän kohdalla tuolla oikealla oli ennen vanhaan laidun ja karjanmaa ja siellä asui eräs ylimielinen mies; hän oli jätti, jolle karjan kasvaessa kasvoi ylpeyskin, jotta hän sanoisi: 'minä tahdon täällä olla kuningas niin laajalti kuin silmä kantaa!' Mutta Säntiksen syvyyksistä nousi jyry ja tärinä ja kallionperusta järkähteli ja jäävirrat alkoivat kohisten tulla alas ja peittivät jättiläisen, sen talot ja karjat ja laitumet, ja siniseltä lumikentältä puhaltaa vieläkin jäätävä tuuli — muistutukseksi ettei vuorten vanhimman rinnalle ole kenkään herruuteen kutsuttu."

Paimen herätti Ekkehardissa luottamusta. Voiman jäntevyyttä ja sydämen hyvyttä osottivat hänen puheensa. Hänen lapsensa oli poiminut muutamia alppirusuja ja toi ne Ekkehardille.

"Mikä sinun on nimesi?" kysyi tämä. "Benedikta", vastasi hän.

"Se on hyvä nimi", sanoi Ekkehard ja pisti kukat kaapunsa vyöhön. "Minä jään luoksenne."

Silloin puisti vanha paimen hänen kättään, jotta se oli vähällä sijoiltaan mennä, tarttui alppitorveen, joka punanahkaisesta kantimesta riippui hänen selässään, ja kajahutti eriskummalliselta soivan merkinannon. Kukkuloilta ja laaksoista kajahteli vastauksia, lähiseutujen alppipaimenet tulivat koolle, voimakkaita puolivillia miehiä, ja asettuivat kehään ympäri vanhusta, jonka he keväällä olivat hänen kuntonsa vuoksi valinneet alppimestariksi ja Ebenalpin laidunten päämieheksi.

"Me olemme saaneet vuoriveljen", sanoi hän, "ei suinkaan kellään ole sitä vastaan mitään rähisemistä?"

Ja kaikki nostivat ylös kätensä suostumuksen merkiksi, tulivat Ekkehardin luo ja lausuiivat hänet tervetulleeksi; se liikutti häntä ja hän teki ristinmerkin heitä kohti.

Näinpä tuli Ekkehardista tunturikirkon erakko, eikä hän oikein itsekään tiennyt kuinka se oli käynyt.

Ebenalpin alppipaimen piti sanansa ja auttoi häntä asustumaan, toimitti hänelle kolme vuotta ja näytti syvänteiden ja jyrkänteiden lomissa kulkevan polun Merialppijärvelle, jossa suuret taimenet uivat, ja tilkki reijät, jotka sade ja tuulet olivat tehneet Gottschalkin salvomajan kattoon. Vähitellen tottui Ekkehard tilan ahtauteen majansa edustalla, ja kun seuraava sunnuntai tuli, kantoi hän puuristin etumaiseen luolaan, koristi sen kukkaköynnöksellä, soitti kelloa, joka Gottschalkin ajoista riippui luolan suun yläpuolella — (siinä oli Tanchon, Sankt Gallenin kuuluisan kellonvalajan merkki) ja kun alppipaimenet poikineen ja tyttösineen olivat koolla, piti hän pienelle seurakunnalleen saarnan kirkastuksen evankeliumista, ja puhui siitä, että jokainen ihminen, joka oikeassa mielessä vuorille nousee, tulee kirkastetuksi. "Ja joskaan ei täällä Mooses ja Elias laskeu taivaasta luoksemme", huusi hän, "niin seisovathan luonamme Säntis ja Kamor, ne ovat nekin vanhan liiton miehiä ja niiden luona on hyvä olla."

Hänen puheensa oli suurta ja rohkeaa, ja hän ihmetteli itsekseen, kuinka se juuri sellaiseksi muodostui; olihan se kukaties kerettiläistäkin, sillä ei seissut sellaista vertausta kirkko-isien kirjoissa.

Puolenpäivän aikaan tuli Benedikta, paimentyttö; hopeavitjat koristivat pyhänuttua, joka panssarin tavoin verhosi rinnan. Hän toi siistiä saarnipuista maitokulhoa, jonka laitaan kömpelöillä viiruilla oli koverrettu lehmän kuva. "Tämän lähettää teille isä", sanoi hän, "kun te niin ylösrakentavaisesti saarnasitte ja puhuitte vuorista hyvää — ja käski sanomaan, että jos joku teille yrittäisi jotakin pahaa tehdä, niin sopii muistaa, missäpäin Ebenalppi on."

Tyttö puisti esiliinansa taskusta jonkun kahmalollisen verran pähkinöitä kulhoon. "Nämä minä olen poiminut teille", sanoi hän, "ja kyllä tiedän missä niitä on enemmänkin, jos niistä pidätte".

Ennenkuin Ekkehard ehti kiittääkään, oli hän jo taas hävinnyt luolan komeroihin.

"Ruskea pähkinä on,
Ruskea tyttökin tää.
Mun lemmitylläni olkohon
Siis myöskin ruskea pää",

kajahteli hänen veitikkamainen laulunsa häipyen holvikäytävään.

Ekkehard hymyili surumielisesti.

Mutta kokonaan ei ollut myrsky hänen sydämessään vielä asettunut; vielä tuntuivat siinä jälkikaiut, niinkuin alppien ukonilman jyly, joka kaukaisten kallioseinäin luo kierittyään uudella voimalla alkaa.

Luolan viereen oli ennen aikaan syössyt suuri kallionlohkare, jonka sulava lumivesi oli irroittanut; se oli niinkuin muistokivi suurella haudalla. Täällä istui hän usein, hän nimitti sitä itsekseen rakkautensa haudaksi; usein kuvitteli hän, että herttuatar ja hän itse nukkuivat sen alla vainajien viileää unta, ja hän istui kallionlohkareella katsellen vihantia metsiä Bodenjärvellä päin ja uinui unelmiin. Ei ollut hyväksi hänelle, että hän saattoi majastaan nähdä sen järven, kirvelevät muistot viilsivät hänen sydäntänsä. Välistä hän vimmaisena syöksähti ylös, mutta välistä taas hän iltaisin seiso i kalliionsa järvenpuoleisella kulmalla ja huoaten viittasi tervehdystä. Kelle olivat ne ajotut?

Yöllä näki hän sekavia, levottomia unia. Hän näki olevansa taas linnankappelissa ja ikuinen lamppu leijui herttuattaren pään päällä, niinkuin silloinkin, mutta kun hän aikoi rientää valtiattarensa luo, olikin sillä sen uhrikummun akan kasvot ja se nauroi häntä ivaten vasten naamaa. Ja kun hän aamun sarastaessa kavahti olkivuoteeltaan, kuuli hän oman sydämensä tykynnän ja Hadwig rouvan sanat: "Oi koulumestari, miksei tullutkin sinusta sotilas?" vainosivat häntä aina siksi kun aurinko ehti taivaan laelle tai Benediktan näky ne karkotti.

Usein heittäytyi hän vierteen vehreälle nurmelle ja muisteli viime kuukausia; alppi-ilman seestävä kuulakkuus syövytti henkilöt ja tapahtumat selväpiirteisinä hänen mieleensä ja häntä kiusasi, että oli ollut nolo ja saamaton ja typerä eikä edes saattanut suorittaa tarinan kertomista, niinkuin Spazzo herra ja Praxedis. "Ekkehard, sinä olit naurettava raukka", puheli hän ivaten itsekseen ja ajatteli että hänen sietäisi puskea päänsä vuorensiinään.

Alakuloista mieltä kalvaa kauvan kärsitty vahinko ja se unohtaa katuessaan, että moitteenalainen teko haihtuu ihmisen mielestä vain parempaa muistettavaa suorittamalla.

Sen vuoksi ei Ekkehard vielä ollut kypsynyt yksinäisyyden kirkastaviin nautinnoihin. Entisen tuskan juuttunut muisto teki omituisen vaikutuksensa; kun hän oli yksinäisessä luolassaan, luuli hän kuulevansa ääniä, jotka pilkaten puhelivat hänelle mielettömistä toiveista ja maailman pettymyksistä, ja lintujen lento ja laulu kuului hänestä velhojen sähisevältä kirkunalta, eikä rukouksistakaan ollut apua. Kun erämaan pöyristys täyttää mielen, pettyy korva ja silmä ja uskoo vanhoja taruja, että kaikki, mitä ilman kannen alla, jopa maa yksin sielläkin, missä se muuten on asua mahdoton, on täynnänsä ijäti

elävien henkien taikatanssia.

Oli lieto ja lauha syyskesän yö. Kun Ekkehard oli levolle menossa, paistoi kuu heleästi luolaan, kaksi valkoista pilveä lähestyi vitkaan toistaan, ja hän kuuli kuinka ne keskenänsä puhelivat. Toinen pilvi oli Hadwig rouva, toinen Praxedis. "Tahdonpa nähdä, miltä sen hullun pakolaisen turvapaikka näyttää", sanoi edellinen valkoinen pilvi ja pyyhkähti nopeasti pystysuorien jyrkänteiden harjain yli ja pysähtyi vastapäätä luolaan Kamorin päälle ja laskeutui sitten alas sen rinteillä olevia määrättömiä metsiä kohti. "Hän se on!" huusi pilvi, "ottakaa kiinni se roisto!" Ja metsien puut muuttuivat munkeiksi kaikki ja niitä oli tuhansia ja taas tuhansia ja ne alkoivat hälisten kavuta vuorenkaltaita ylös tunturikirkolle virsiä laulaen ja ruoskaa heiluttaen — silloin Ekkehard kauhistuen kavahti pystyyn ja tempasi keihäänsä — nyt näytti kuin olisi virvatulia tuikkinut luolankomeroista... "Alas Alpeilta!" huudettiin hänen takanaan — Ekkehardin suonet polttivat kuin tulella ja hän syöksyi ulos yön selkään uhkaavan kuilun partaalla olevalle kapealle kallionkaistaleelle. Vielä seisoivat toinen pilvi kuun luona. "En voi sinua auttaa", puhui se Praxediksen äänellä, "minä en tunne tietä..."

Ekkehard juoksi vuorta alaspäin, elämä oli hänelle tuska, mutta kuitenkin koetteli hän pysytellä viertävällä maalla ja otti keihäästä tukea, estyäkseen syöksymästä rotkoon ja joutumasta ylös kiipeävien velhojen kynsiin.

Yöllinen mäenlasku Hohentwielin rinnettä alas oli vain lasten leikkiä tähän retkeen verraten. Huimaavien kuilujen yli, vaarasta tietämätönnä saapui hän laaksoon. Vuohet syöksyvät täällä murskaksi mennessä rotkon pohjaan, kun vaan kääntävät katseensaakin ruohosta huimaavaan kuiluun.

Nyt seisoivat hän alhaalla. Vihertävän Merialppijärven kuutamoisessa kalvossa oli salaperäinen tenho. Rannan sammaltuneiden puiden välistä kimalsi taikaheloa. Ekkehardin katseessa oli mielipuolen kiilto. "Ota minut helmaasi!" huusi hän, "minun sydämeni halajaa rauhaa!"

Ja hän syöksyi järven sileälle pinnalle, mutta pohja ei vajottanut, ihanasti vilvoittaen väsytti vuorijärven raikkaus häntä luihin ja ytimiin saakka.

Jo oli hän rintaansa myöten vedessä, niin seisatti hän juoksunsa. Hämmentyneenä katsoi hän taivaalle; valkoiset pilvet olivat kadonneet, kuu oli ne uduksi ohentanut, surunihanina kimaltelivat hänelle tähdet vuorien yltä.

Rohkeapiirteisenä nosti Möglis-alppi ylimmäiseen huippuun saakka ruohoa kasvavaa lakeansa kuuta kohti; siitä, vasemmalla levollisena ja vakaana "Vanhan Miehen" valkea pää; oikealla kaksinkertaisista jääkentistä korkeeneva Sántiksen harmaja pyramidi, ympärillä louhia ja kalliosarvia kuin yön pelottavat peikot. Ekkehard painui polvilleen järven kivipohjalle, jotta veden kalvo peitti hänen päänsä, sitten sukelsi hän taas ylös ja seisoivat liikkumatta kohottaen kätensä korkealle kuin rukoukseen.

Kuu laski Sántiksen taa, sinervä heijastus valaisi jäätikköjen vanhaa luuta, mutta Ekkehard tunsikin otsassaan pistävää kipua, vuoret alkoivat heilua ja tanssia hänen ympärillään, metsistä kuului kohisevaa suhinaa, järvi alkoi vaahdota, tuhansia mustia sammakonpoikia vilisi aalloissa... Mutta utukuvan-ihanana kohosi ilmoille naisen haamu, liihottihe aina Möglis-alpin laelle saakka, istahti sen sametinpehmeälle, vehreälle verholle, siveli vettä pois pitkistä, nokkuvista hiuksistaan ja solmi itselleen seppeltä alppienkukkasista. Silloin nousi kuiluissa järeä jytkö: Sántis kurottihe korkeammaksi, "Vanha Mies" oikealla samaten ja nuo taivasten-ahdistajain jälkeläiset hyökkäsivät toisiaan vastaan: Sántis tempasi kalliokytkensä ja pauskasi ne "Vanhan Miehen" rintaan, "Vanha Mies" päänsä ja nakkasi sen Sántis-pyramiidin seinään — nyt oli Sántis oikealla puolella ja "Vanha Mies" pakeni vasemmalle, mutta alppijärven neito istui alpillansa rauhallisesti hymyillen ja ilvehtien kivien kamppausta ja puristi kallionkellervä suortuviansa. Siitä syntyi helmeilevä puro, siitä vuolas virta ja vaahtova koski, ja se pärskyvissä pyörteissään vei kosteasilmäisen immen järveen jälleen. Silloin talttui vuorten temmelys, vanhus korjasi päänsä ja pani sen paikoilleen ja vaelsi suruissaan joeltaen takaisin siihen louhikkoon, johonka hän kuului, ja Sántis seisoivat jälleen vanhalla paikallaan ja sen lumikentät kimalsoivat niinkuin ennenkin.

... Kun Ekkehard seuraavana päivänä heräsi, makasi hän luolassaan, kuumeen puistatuksissa väristen, jäsenissä riuduttava raukeus.

Aurinko oli taivaan laella.

Benedikta kulki siitä ohitse ja näki hänet sudennahkaan kääriyneenä makaavan puistatuksissa. Munkkikaapu oli märkänä ja vettä tihkuvana kalliolla.

"Kun vasta kertana haluatte lähteä taimenia pyytämään Merialppijärvestä, vuoriveli", sanoi hän, "niin ilmoittakaa minulle, jotta voin tulla teitä saattamaan. Paimenpoika, joka tapasi teidät ennen aamunkoittoa, kertoi, että te olitte hoippunut alas vuorta kuin unissakävijä."

KOLMASKOLMATTI LUKU.

Ebenalpilla.

Kuusi päivää yhtämittä oli Ekkehard maannut sairaana. Alppipaimenet hoitivat häntä ja valmistivat terveellisistä yrteistä hänelle kuumetta lieventäviä juomia. Alppi-ilmakin teki omansa. Tällainen väkevä täristys olikin tarpeen palauttaakseen sielun ja ruumiin voimat jälleen tasapainoon. Nyt hän tunsu jo kaikki olevan hyvin. Hän ei enää kuullut ääniä eikä nähnyt haavenäkyjä. Lempeän levon ja terästyvän terveyden tunteen hän tunsu kulkevan olentonsa lävitse; se oli tuollainen lienteen voimattomuuden tila, joka on niin terveellinen raskasmielisille parantuville potilaille. Hänen ajatuksensa olivat totisia mutteivät koskaan katkeria.

"Olenpa vuosilta jotakin oppinut", puheli hän itselleen. "Riehunta ei auta ihmistä, vaikka hurmaavinkin neitonen seisoi hänen edessään; hänen pitää olla kivistä niinkuin Sántis ja panna jäädyttävä jääpanssari sydämmen ympärillä, niin ettei tuskin yön unelmakaan saa tietää, mikä siellä sisässä lyö ja hehkuu, — se on ihmiselle parempi."

Ja vähitellen kirkastuivat hänelle viimeisten aikain surulliset asiatkin lempeässä valossa; hän ajatteli herttuatarta ja kaikkea, mitä korkealla Twielillä oli tapahtunut, eikä tämän muistelemine enää tehnyt hänelle tuskaa. Ja se on mahtavan luonnon mainio ominaisuus, ettei se ainoastaan aseta itseään valtavasti vaikuttavana kuvana katsojan silmään eteen, vaan laajentaa ja kohottaa henkeä joka suhteessa ja manaa jälleen esiin jo kauvan sitte menneiden aikojen muistot. Ekkehard ei ollut koskaan ennen ajatellut nuoruutensa päiviä, mutta nyt palasi hänen mielensä mieluummin juuri niihin, ikäänkuin siellä olisi ollut paratiisin yrttitarha, josta hänet myrsky oli karkottanut pois. Hän oli viettänyt muutamia vuosia Lorschin luostarikoulussa Reinin varrella; silloin hän ei aavistanut, mikä sydämiä kuluttava hehku palaa kätkeytynä naisten tummiin silmiin, — vanhat pergamentit olivat hänen koko maailmansa.

Mutta muuan haamu oli jo silloin piirtänyt nimensä lähtemättömästi hänen sydänäänneensä: se oli veli Konrad Alzeyläinen. Häneen, joka oli joitakuuta vuosia vanhempi, oli Ekkehard kiintynyt nuoruuden ensimmäisellä ystävyydellä; heidän elämäntiensä erkanivat toisistaan, ruohoa oli kasvanut Lorschin päivän päälle, mutta nyt virisivät ne loistavina muistin eteen niinkuin tummat kunnat tasangolla, kun aamuinen aurinko luo ensi säteensä niille.

Nyt palasivat Ekkehardin ajatukset usein hänen uskolliseen nuoruudenystäväänsä, — hän seisoi jälleen tämän parissa kupukattoisessa pylvästöhuoneessa, rukoili hänen kanssaan vanhoilla kuningashaudoilla ja sokean Thassila herttuan kiviarkun ääressä, vaelteli hänen kanssaan luostaripuiston siimekkäissä käytävissä kuunnellen hänen sanojaan, — ja mitä Konrad oli silloin puhunut, ne olivat hyviä ja terveellisiä sanoja, sillä hän katseli maailmaa runoilijan silmillä, niin että tuntui kuin pitäisi kukkien kohota tien partaalle ja lintujen viserrellen yhtyä hänen puheeseensa.

"Luo silmäsi auki, Jumalan lapsi!" oli Konrad kerran sanonut nuorelle ystävälleen heidän katsellessaan luostaria vartiotornista yli lakean maan; "tuolla niissä valkeat hietanummet paistavat esiin ketojen keskeltä oli ennen virta ja Neckarin suu; niin kulkevat myös menneitten ihmispolvien jäljet jälkeentulevaisten sukupolvien kautta, ja ihana asia on, että niitä pidetään arvossa. Ja täällä Reinin varrella on pyhä maaperä, niin että olisi aika meidän koota mitä sillä on kasvanut, ennenkun ikävä kouluopiskelu on meiltä vienyt kaiken halun siihen."

Ja hilpeinä lupapäivinä oli Konrad kävellyt hänen kanssaan. Odenwaldin metsässä, missä vihreän koivulehdon halki porisi iloinen lähde; siitä joivat he ja Konrad lausui: "Notkista pääsi, sillä tässä on kuolleitten lehto ja Hagenin lehmus ja Siegfriedin lähde; täällä viskasi ilkeä Hagen keihäänsä uroista paraimman selkään, niin että kukat ympärillä hengittivät veripunaista kastetta; ja tuolla Sedelhytissa murehti Kriemhild rakastettua vainajaa, kunnes tulivat hunnilaiskuninkaan lähettiläät kosioimaan nuorta leskeä"... Ja Konrad kertoi hänelle kaikki vanhat tarinat Wormsin kuninkaan linnasta ja Nibelungien aarteesta ja Kriemhildin kostosta, ja hänen silmänsä säkenöitsivät hänen puhueessaan. "Käyppäs kiini!" huudahti hän nuorelle ystävälleen, "jos kerran olemme miehiä ja harjautuneita lauluntaitoon, niin laatikaamme muistomerkki Reininvartisille historioille; minussa jo kiehuu ja käy kuin väkevä laulu urhojen uljuudesta ja häädästä ja kostosta ja kuolemasta; ja Siegfriedin taidon varustaa itsensä sarvipanssarilla nuolia ja lumouksia vastaa osaan minäkin kyllä, vaikei enää löydykään

louhikäärmeitä ja noitia; ken hengittää metsäilman pyhää raittiutta ja otsansa pesee aamukasteella, sille ilmenee sama salainen taito osata ymmärtää lintujen laulua ja myrskytuulen tarinaa menneistä asioista ja tapahtumista ja se tulee vahvaksi ja voimalliseksi, — ja jos hänellä on sydän paikallaan, kirjoittaa hän kaikki kuulemansa pergamentille muiden ihmisten hyödytykseksi ja opetuksiksi."

Mutta Ekkehard oli miltei peläten katsellut iloista ja uskaliasta miestä ja virkkanut: "Minua melkein huimaa kun kuulen, miten tahdot tulla toiseksi Homeeroksi." Mutta Konrad vastasi hymyillen: "Iliasta elköön kukaan yrittäkö matkia Homeeron jälkeen, mutta Nibelungien laulu on vielä laulamatta, minun käsivarteni on voimakas ja ajuni vahva, niin että kenpää tietää, mitä tulevat ajat vielä tuovat mukanaan!"

Ja toisen kerran he astelivat pitkin Reinin vartta ja aurinko kuvaili Wasgauwaldin huippujen yli itseään siniseen virtaan; silloin puhkesi Konrad puhumaan: "Sinulle tietäisin laulun, joka on yksinkertainen eikä kovin raju ja hyvin sopii sinun mielenlaadullesi, sillä sinä kuuntelet kernaammin jahtitorven hilpeää raikua kuin ukkosen jyrinää. Luohan silmäsi selälleen! Kuten tänään, kimalteli jo silloin Wormsin linnan torninhuippu tänne, kun sankari Walthari Akvitaanilainen pakeni ratsullaan hunnien vankeudesta Frankkienmaahan; täällä kuletti lautta hänet ylitse ja hänen lemmittynsä ja kultaisen aarteensa; metsään ratsasti hän tuonne sinertävään, ja siellä syntyi Wasichensteinin luona tuima kamppailu ja miekkojen ja kilpien helinä, kun Wormsin miehet häntä vangita yrittivät; mutta rakkaus ja hyvä omatunto tekivät Waltharin vahvaksi, niin että hän voitti heidät kaikki, yksinpä Gunther kuninkaan ja tuimamielisen Hageninkin."

Ja Konrad oli kuvannut hänelle taistelun menoa juurta jaksain. "Kuten metsän jättiläisten ympärillä kohooa kaikenlaista villiä viidakkoa", oli hän lausunut, "niin on Nibelungen-sadun ympärille kasvanut paljon muuta pensastoa, joista kyllä voi yhtä ja toista leikata, jos kellä vain halua on. Laula sinä Waltharista."

Mutta Ekkehard oli silloin viskellyt liuskakiviä Reinin pintaa pitkin ja vain puolittain ymmärtänyt ystävänsä; hän oli hurskas luostarioppilas ja kiinnittänyt mielensä vain häntä läheisimpiin asioihin. Aika erotti ystävykset toisistaan, ja Konradin oli täytyntä paeta luostarikoulusta, koska oli tullut sanoneeksi, että Aristoteleen *Logica* oli puuta heinää, ja oli matkannut avaraan maailmaan kenenkään tietämättä minne; Ekkehard puolestaan joutui Sankt Galleniin ja oli siellä uutterasti opiskellut ja tullut ymmärtäväiseksi nuoreksi mieheksi ja kelvannut viimein itsekin opettajaksi, ja Alzeyn Konradia hän ajatteli usein miltei ylhäisellä ylenkatseella.

Mutta hyväituinen siemenjyvä voi kauvan piillä ihmisen sydämessä ja lopulta kuitenkin avata sirkkalehtensä, kuten Egyptin muumiohaudoista löydetty vehnänjyvät.

Koska Ekkehard nyt ilolla muisteli noita aikoja, oli se merkki siitä, että hänestä oli tullut aikain kuluessa toinen mies.

Ja hyvä että niin olikin laita. Herttuattaren oikullisuus ja Praxediksen hilpeä sulous olivat terästäneet ja kirkastaneet hänen hentoa, raskasmielistä luonnettansa; ne suuret tapaukset, joiden piirissä hän oli elänyt, hunnilaissodan riehunta, olivat antaneet vauhtia ja lentoa hänen mielelleen ja opettaneet häntä halveksimaan pikkumaisen kunnianhimon pyyteitä; ja nyt hän kantoi sydämessään vielä suurta surua, joka hänen piti saada tuuletetuksi sieltä pois. Näin oli luostarinoppineesta, kaapustaan ja tonsuristaan huolimatta, tullut onnellisen muutoksen kautta runoilija, joka oli luonut päältään entisen olemuksensa kuten käärme nahkansa.

Joka päivä ja joka hetki, kun hän katseli vuorensa alati yhtä ihania huippuja ja veti puhdasta ilmaa täysin vedoin keuhkoihinsa, tuntui hänestä yhä enemmän arvoitukselta, että hän kerran oli luullut löytävänsä elämänsä onnen kellastuneiden käsikirjoitusten tutkimisessa ja tulkitsemisessä ja sitten miltei kadottanut järkensä erään kopean naisen oikkujen tähden. "Anna sen kaatua, sydämeni", puheli hän itsekseen, "mikä ei enää jaksa pystyssä pysyä, ja rakenna itsellesi uusi maailma, rakenna se syväksi, ylpeäksi ja avaraksi, ilmaa ja iloa luo siihen, ja anna vanhojen muistojen juosta kuiviin kuin puro hiekkaan!"

Hän käveli jälleen tyytyväisenä kammiossaan. Eräänä iltana hänen soitettua iltarukoukseen tuli hänen luokseen Ebenalpin paimen kantaen jotakin huolellisesti huiviin käärittynä. "Herran terveeksi, tunturiveli!" lausui hän, "tänään teitä lienee kunnollisesti puistattanut, jonka vuoksi toin teille tässä jotakin jälkiparannusta. Mutta huomaampa poskienne punottavan ja silmäinne loistavan, joten se on käynyt tarpeettomaksi." Hän avasi huivinsa: siinä oli kuhiseva muurahaispesä ja kuivia havunneulasia; hän pudisti tämän ahkeran väen alas kallioseinää myöten".

"Teidän olisi muuten pitänyt tämä yö maata näiden päällä", virkkoi hän nauraen, "ne olisivat purreet teistä viimeisenkin hitusen kuumettanne pois".

"Se on jo ohitse", sanoi Ekkehard, "vaan kiitän kuitenkin teitä lääkkeestänne".

"Mutta tehkää täällä lämmintä itsellenne, sillä musta pilvi käy Brülltobelin yli tännepäin ja konnaat ryömivät esiin kivenraoista; se merkitsee sään muutosta."

Seuraavana aamuna hohtivat kaikki vuorenhuiput raittiin ja häikäisevän valkoisina. Oli satanut vahvalta lunta. Mutta talventulo oli vielä liian varhaista. Aurinko kohosi veitikkamaisena kaiken tämän kirkkauden yli ja vaivasi säteillään lunta niin, että sitä miltei kadutti sataneensa alas. Kun Ekkehard illalla istui pärevalkean ääressä, kuului hänen korviinsa jyräys ja kumina sellainen, kuin aikoisivat vuoret syöksyä sijoiltaan. Hän hätkähti kokoon ja vei käden otsalleen, peläten kuumeen uudelleen palaavan.

Mutta se ei ollut mikään sairaloinen haavekuvitelma.

Kumea kaiku vyöryi vastapäisiin Sigelsalpin ja Maanviesen rotkoihin; sitte kuului kuin mahtavien puunrunkojen kaatumista ja ryskävää putoilemista — kunnes melu viimein lakkasi. Mutta vienosti valittavaa huminaa kuului koko yön alhaalta laaksosta.

Ekkehard ei saanut unta. Kerran harhailtuaan Merialppijärven ympäri ei hän luottanut itseensä enää milloinkaan. Varhain aamusilla hän kiipesi ylös Ebenalpille. Benedikta seisoi paimenmajan edustalla ja viskeli lumipalloja hänen kaapuunsa. Paimen nauroi, kun Ekkehard tiedusteli häneltä yöllisen melun syytä.

"Sitä soitantoa saatte vielä usein kuulla", sanoi hän, "lumivyöry on syöksynyt alas laaksoon".

"Entä se hiljainen humina?"

"Se lienee ollut omaa kuorsaamistanne."

"En ole nukkunut ollenkaan", vastasi Ekkehard. Silloin lähtivät he kaikki alas kuuntelemaan. Lumesta todella kuului etäistä ähkinää.

"Merkillistä", virkkoi paimen, "sinne on hautautunut jotakin elollista."

"Kenties Quaradavesin isä Lucius vielä olikin elossa..." sanoi Benedikta, "hänellä oli juuri tuollainen vieno karhunääni."

"Suusi kiini, hupakko!" uhkasi häntä isänsä. Lapioida ja vuorisauvoja noudettiin, vanhus otti kirveensä, ja niin varustettuina lähdettiin, Ekkehard mukana, kulkemaan pitkin lumivyöryn tekemää uraa. Se oli pudonnut kalliolta alas hypäten kuilujen ja kiviröykkiöiden ylitse ja murtaen matalia petäjiä kuin olenkorsia; kolme mahtavaa paatta, jotka etuvartiain tavoin katselivat rinteeltä alas laaksoon, oli sulkenut vyöryltä tien; vähäsen siitä oli kyllä vimmaisena viskautunut esteittenkin yli, mutta ydinosa makasi voimattomaksi murskautuneena ja korkeaksi torniksi pinoutuneena niiden juurella. Paimen laski korvansa lumenkuorelle, astui sitte muutamia askeleita eteenpäin ja sysäten alppisauvansa kinokseen huudahti: "Tästä kaivakaamme!"

Ja he kaivoivat hyvän hetken, niin että he joutuivat vähitellen seisomaan syvään hautaan, lumimuurien reuna korkealla päitensä päällä, ja puhalsivat usein kouriinsa palellessaan. Silloin päästi paimen yht'äkkiä kimeän joelluksen ja Ekkehard huudahti mukana ... musta pilkka oli tullut näkyviin, paimen nouti kirveensä, ja vielä muutamia lapiollisia pois luotua nousi lumesta raskaasti kumma otus muristen pystyyn, ojentaen eturaajojaan taivasta kohti, kuten ainakin semmoinen, joka raskaasta unesta herättyään tahtoo verryttellä jäseniään. Sitte se nousi hitaasti kalliolle ja istahti sille.

Se oli mahtava naaraskarhu, jonka lumivyöry sen yöllisellä matkalla Seealp-järven lohien tykö puolisonsa kanssa oli yllättänyt. Mutta uros ei enää liukahuttanut jäsentäkään, vaan otti lumikinoksessa kuoleman viileää unta, katkera piirre kuononsa ympärillä, kuten olisi se kiroten ylivoimaista luonnonoikkua alistunut kovan kohtalonsa alle.

Paimen tahtoi kirveineen karata eloonjääneen karhun kimppuun, mutta Ekkehard kävi väliin sanoen: "Säästäkäämme hänet, onhan meillä tuossa toisessa saalista kylläksi!" Ja he vetivät kuolleen uroskarhun esiin suunnattomalla vaivalla. Naaras istui tällä aikaa kivellä hiljaa muristen ja loi Ekkehardiin kostean katseen, aivan kuin olisi käsittänyt tämän jalomielisyyden. Sitte astui se alas istuimeltaan, muttei ollenkaan hyökkäävän näköisenä; miehet solmivat männynoksista parin kantaakseen saaliinsa pois, mutta leskikarhu kumartui kuolleen aviopuolisonsa puoleen ja tempasi siltä oikean korvan, jonka söi suuhunsa ikuisiksi muistoksi onnellisesta avio-elämästään; sitte kääntyi se kahden jalan kävellen Ekkehardin luo. Tämä säikähti kuin musertavaa syleilyä peläten, teki ristinmerkin ja luki jo P. Galluksen karhumanauksen sitä vastaan: "Mene tiehesi ja väisty laaksostamme, sinä metsän hirmu, vuoret ja alppisolat olkoot sinun tyyssijojasi, mutta meidät jätä rauhaan ja vuoriniittyjen paimenet samaten!" Ja karhu oli seisahtunut aivan hiljaisena, silmissä katkeran alakuloinen katse, aivan kuin olisi tuntenut itsensä loukatuksi aiheettomasta epäluulosta; se laski etukäpäälänsä maahan, käänsi

seuralle selkänsä ja hölkkäsi kaikin nelin jaloin tiehensä. Vielä pari kertaa se katsahti taaksensa, ennenkun katosi vuorelaisten näkyvistä.

"Tuollaisella eläimellä on kahdentoista miehen ymmärrys ja se lukee ihmisten silmistä, mitä tällä on sille sanottavaa", virkkoi alppipaimen, "muuten kutsuisin teitä pyhäksi mieheksi, joka saa erämaan pedotkin itseään tottelemaan".

Hän punnitsi kuolleen kontion kápäliä kourassaan:

"Heleijaa, niistä tulee oivat juhlapidot! Kápälät syömme ensi sunnuntaina, vuoriveli, ja alppiyhteistä saamme vihanneksia paistin mukaan. Liha riittää talven varaksi meille kummallekin, ja taljasta heitämme arpaa."

Heidän raastaessa lumivyöryn uhria ylös metsäkirkkoa kohden lauloi Benedikta:

"Ja ken lumikellosen haudata tahtoo
Ja kelle suo keijuset suosiotaan,
Se lumesta kontion kaivaa voipi
Ja kaivaa kaksikin kerrallaan."

Lumi oli ollut lievää räntää ja sulanut heti metsissä, ja takakesä palasi jälleen sydämmiä sulattavalla voimalla — hiljainen sunnuntairauha vallitsi vuoristossa.

Ekkehard oli päivälliseksi yhdessä alppipaimenen ja hänen ruskeaposkisen tyttärensä kanssa syönyt karhunkápälät; ne olivat rasvaista ja kelpo ruokaa, karkeaa mutta voimakasta kuten niiden entinen omistajakin. Sitte hän oli kiivennyt ylös Ebenalpin huipulle ja heittäytynyt pitkäkseen tuoksuvaan ruohoon ja katseli nyt hyväntuulisena ylös siniselle taivaalle, tuntien terveyden ja virkeyden jälleen palanneen ruumiiseensa. Hänen ympärillään kävivät Benediktan vuohet jauhaen mehukasta alppiruohoa. Levottomia pilvenhattaroita harhaili vuoren seiniä pitkin; — valkealla kalkkikivipaadella, Sántikseen päin kääntyneenä, istui Benedikta puhaltaen ruokopilliin. Yksinkertaisina, sointuvina kuin kaiku menneiltä nuoruudenajoilta sointuivat säveleet; kahdella puisella maitokauhalla vasemmassa kädessään löi neito tahtia niille. Hän oli oikea mestari tässä taiteessa, ja hänen isällensä olikin tapana sanoa surkutellen: "Vahinko, ettei hän syntynyt mieheksi, hänestä olisi varmaan tullut aika hurja poikanulikka."

Kun sävel oli rytmillisesti loppunut, laski neito suustaan heleän laulurituksen naapurialpille päin; silloin kuului sieltä vastaukseksi alppitorven sulava ääni; hänen lemmittynsä, Klus-vuoren paimen seisoi siellä kääpiökuusen alla ja puhalsi karjavirttä — yhtä noista merkillisistä luonnonäänistä, joita ei voi verrata mihinkään muuhun säveleeseen; ne alkavat kumeana huminana, ikäänkuin olisi torvessa humalanpalko tai kovakuoriainen, joka suhisten etsisi poisääsyä, vaan sitte vähitellen laulavat kaihon, lemmen ja koti-ikävän suurta virttä ihmissydämmen kaikkiin sopukoihin, niin että tämä ratkee joko riemusta tahi surusta.

"Luulenpa teidän taas voivan vallan hyvin, vuoriveli", huusi Benedikta, "koska näen teidän niin tyytyväisenä kellettävän ruohikossa. Onko soittoni mieleenne?"

"On", vastasi Ekkehard, "jatkakaa vain".

Hän ei voinut kyllikseen katsella kaikkea tätä loistoa. Vasemmalla seisoi mahtavan äänettömänä korkea Sántis monilukuisine huippuineen, — hän tunsu jok'ainoan niistä nimeltä ja kutsui niitä rakkaiksi naapureikseen; hänen edessään levisi kokonainen vyö matalampia vuoria ja kunnaita, mehuisan vihreitä niittyjä ja tummia metsiä; hohtipa tänne palanen Reinin laaksoakin Arl-vuoren kukkulain ja kaukaisten rhaetialaisten alppien kehyksessä, ja väräjävä usvakerros kertoi Bodenjärven pinnasta jota se verhosi, — kaikki oli avaraa ja suurta ja ihanaa.

Ken kerran on kuunnellut sitä salaisuutta, joka vallitsee ylhäällä vuorten ja pilvien piirissä ja laajentaa ihmissydäntä ja antaa ajatuksille vapaan ja ylvään lennon, sen valtaa hymyilevä säälintunne hänen muistellessaan niitä, jotka alhaalla laaksoissa hiessä otsin kantavat kokoon savea ja hiekkaa uusien Baabelin tornien rakentamiseksi, ja hän yhtyy noihin rehellisiin vuorilauleloihin, joiden paimenet sanovat miellyttävän Jumalaa yhtä paljon kuin Isämeidän-rukouskin.

Aurinko seisoi Kron-vuoren päällä ja lähestyi laskuaan ja levitti hehkuvankultaisen lieskan taivaalle ja lävistä iloisesti säteillään Bodenjärven päällä leijailevaa usvamerta. Jo repesi tämä valkoinen verho, ja vienon ja aavistavan sinisenä kimelsi etäisyydessä järven alapää Ekkehardin silmiin; hän erotti hämäryyteen haihtuvan tumman kohdan, se oli kuin Reichenau, näki vuoren, joka tuskin enää erotettavana kohosi taivaanrannalla, — senkin hän tunsu, sillä se oli korkea Twiel...

Ja lehmävirsi sekautui karjankellojen kilinään, ja yhä lämpimämmäksi kävivät alpit väriltään, kullanuskean-vihreinä loistivat niityt, vieno punerrus hohti Kamorin harmaista kalkkikivirinteistä; — Ekkehardin ajatukset lensivät kaukaiseen Hegahun ja etemmäksi, ja hänestä tuntui, kuin istuisi hän jälleen Hadwig rouvan kanssa Hohenstoffelnilla, kuten kerran Cappanin hääjuhlassa, kuin tulisivat Audifax ja Hadumoth takaisin hunnien vankeudesta, kuin näkisi hän onnen ruumiillisentuneen noiden kahden lapsen hahmoihin; — ja kauvan sitte menneiden aikojen tuhasta virisi esiin, mitä viisas Alzeyn Konrad kerran oli kertonut hänelle Waltharista ja Hiltgundesta; laulain ja soittain kulki runon henki hänen sielunsa halki, hän kavahti seisaalleen ja teki sellaisen ilmahypyn, että vakava Sämtiskin lie silloin hymyillyt hänelle. "Runouden kuvista löytököön sydänparka sen ilon, jota elämä ei sille koskaan voi tarjota, ilon miekkujenmittelystä ja naislemmestä — minä tahdon tehdä laulun Akvitaanian Waltharista!" huusi hän laskevalle auringolle, ja hänestä näytti kuin seisoi tuolla ylhäällä gemsien solassa Sigelsalpin ja Maarwiesin välillä hänen nuoruudenystävänsä, Konrad mestari, joka hymyili hänelle ihmeellisen lempeästi ja lausui: "Tee se!"

Ja Ekkehard kävi iloisena työhön. "Mitä meillä tapahtuu, sen pitää tapahtua kunnolla tai sitte ei ollenkaan, muuten nauravat vuoret meidät piloille", oli alppipaimen eräänä päivänä sanonut hänelle, ja hän oli myöntävästi nyökännyt päätään. Käsikälypoika käytettiin laaksosta noutamaan hunajaa ja munia; silloin pyysi Ekkehard hänelle mestarilta vapautta, jotta hän voisi viedä kirjeen Sankt Galleniin Ekkehardin veljenpojalle. Hän kirjoitti sen silloin yleisellä sauvariimukirjoituksella, jottei kukaan asiaankuulumaton voisi sitä lukea. Kirje kuului:

"Luostarioppilaalle Burkardille terveyttä ja siunausta.

"Sinä, joka olet ollut setäsi kärsimysten todistajana, tiedä vajeta niistä. Ja missä hän nykyään oleskelee, sitä elä kysy — Jumalan käsivarsi ulottuu kauvas. Sinä olet Prokopiuksessa lukenut vandaalikuninkaasta Gelimeristä; kun tämä istui saarrettuna Numidian vuoristoon ja hänen murheensa suuri oli, pyysi hän piirittäjiltään harppua lievittääkseen sillä huoliaan. Ajattele tätä muistellessasi setääsi ja anna kirjeentuojalle yksi teidän pienistä harpuistanne ynnä muutamia arkkeja puhdasta pergamenttia sekä mustetta ja ruokokyniä, sillä minun sydämeni halajaa puhjeta lauluun minun yksinäisyydessäni. Polta tämä kirje! Jumalan armo olkoon sinun kanssasi! Voi hyvin!"

"Sinun pitää olla viekas ja varovainen, aivan kuin menisit kotkanpesään noutamaan poikasia", sanoi Ekkehard pojalle. "Tiedusta sitä teiniä, joka oli yksissä torninvartija Romeiaan kanssa kun hunnit tulivat; hänelle anna kirje. Mutta kukaan muu elköön saako vihiä asiasta." Poika kohotti sormen huulilleen. "Meillä ei ole tapana löpötellä", hän vastasi, "vuoristoilma tekee ihmisen hiljaiseksi".

Kahden päivän kuluttua nousi hän jälleen vuoripolkua ylös. Ekkehardin mökille tultuaan hän tyhjensi kantokorinsa sisällyksen oven eteen. Pieni, kymmenkielinen harppu, muodoltaan kreikkalaisen deltakirjaimen näköinen, oli käärittynä heiniin, ja sen ohessa oli mustetta ja kirjoitusneuvot ja monta lehteä puhdasta pehmeää pergamenttia, johon viivat olivat huolellisesti vedetyt, jotta kirjaimet tulisivat kulkemaan suoraan ja tasaisesti.

Mutta poika katseli kaikkea sangen synkän ja tuiman näköisenä.

"Hyvin olet tehtäväsi suorittanut", sanoi Ekkehard. "Toisen kerran en enää lähde sinne alas", murisi poika pudistellen nuorta nyrkkiään. "Miksi et?"

"Koska siellä ei ole meikäläiselle tarpeeksi ilmaa. Vierastuvassa kyselin tuota teiniä ja toimitin asiani. Mutta sitte tahdoin nähdä, mitä pyhää säätyä ne ovat, jotka siellä kaapu päällä koulua käyvät, ja menin luostarinpuistoon; siellä heittivät nuoret herrat keilaa ja joivat viiniä; se kuulema oli huvittelupäivä. Siellä katselin menoa, ja nähdessäni miten he nakkelivat kiviä maaliin ja heittivät keihästä, täytyi minun purskahtaa nauramaan, niin kehoja ja heikkoja heidän pelinsä oli. Ja kun he tahtoivat tietää mille nauroin, sieppasin maasta kiven ja nakkasin sen kahtakymmentä askelta kauvemmasi kuin paras heistä ja sanoin: 'Mitä katajapensaita te olette, kun tahdotte leikkiä rehellistä peliä ja olette puetut pitkiin kaapuihin! Enhän edes voi haastaa teitä rinnuspainiin tai kunnolliseen kilpajuoksuun; ette te sellaiseen kelpaa!' Silloin he säntäsivät sauvoineen kimppuuni, mutta minä tartuin ensimmäiseen ja nakkasin hänet ilmaan, niin että hän putosi nenälleen maahan kuin siipileikko vuorikorppi; ja he nostivat suuren huudon ja sanoivat minun olevan typerän vuorelaispojan ja että heidän voimansa oli henki ja tiede. Silloin tahdoin tietää mitä ainetta se henki on, ja he sanoivat: 'Juo viiniä, niin kirjoitamme sen selkääsi!' Ja luostariviini oli hyvää, ja kun olin sitä tyhjentänyt pari ruukullista, kirjoittivat he jotain selkääni; en tiedä miten se kävi, mutta seuraavana aamuna heräsin pää raskaana ja tiesin heidän hengestään yhtä vähän kuin ennen."

Poika veti karkean piikkopaitansa syrjään ja näytti Ekkehardille selkäänsä. Siihen oli mustalla vaunutervalla piirretty isoin kömpelöin kirjaimin:

Se oli muuan luostarisukkeluus. Ekkehardin täytyi nauraa. "Elä pane pahaksesi", sanoi hän, "ja muista, että itse olet syypää, koskas kurkistit liian syvään viiniruukkuun".

Poika ei siitä rauhoittunut. "Mustat vuoheni ovat minulle rakkaammat kuin kaikki nuo pikku herrat", virkkoi hän ja napitti kiinni paitansa. "Mutta tulisipa tuollainen jänishousu, tuollainen puuronsyöjä kerran Ebenalpille, niin totta vie kirjoitan polttamattomalla tuhalla hänelle kirjoituksen selkänahkaan, jonka hän ikänsä muistaa, ja jollei se hänestä ole oikein, voi hän laskea alas vuorenrintettä kuin lumivyöry keväisin."

Muristen lähti hän tiehensä.

Mutta Ekkehard tarttui harppuun ja istui mökkinsä edessä olevan ristin alle ja viritti hilpeän laulun; hän ei ollut pitkään aikaan kosketellut kieliä, niin että nyt hänelle teki ihmeellisen hyvää saada purkaa mahtavalle yksinäisyydelle vienoissa sävelissä kaiken, mikä eli ja liikkui hänen sydämessään, ja soitanto oli sitä paitsi hänelle mahtava liittolainen runonteossa. Waltharin laulu, joka ensin etäisen usvan tavoin oli väikkynyt hänen kuvitusvoimansa edessä, tiheni nyt ja otti muotoa ja kulki elävinä kuvina hänen henkensä ohitse, hän sulki silmänsä paremmin nähdäkseen, ja hän näki hunnien ratsastavan, — kookkaan ja hilpeän ratsurikansan ja vähemmän hirvittävän muodoltaan kuin se, jota vastaan hän itse muutamia kuukausia sitte oli taistellut, ja hunnit ottivat Francian ja Akvitaanian kuninkaitten lapset mukaansa panttivankeina ynnä nuoren Hiltgundin, Burgundin hemmen; — ja kun hän voimakkaammin löi kieliin, näki hän Attila kuninkaankin, joka oli vallan tavallinen mies ja taipuvainen suopeuteen ja juomisen iloihin, ja kuninkaanlapset kasvoivat hunnien hovissa; ja heidän isoiksi tultuaan alkoi hiljainen koti-ikävä kalvaa heitä ja he muistivat jo lapsena tulleet kihlatuiksi toisilleen; — nyt syntyi torvien läikettä ja pikarien kilinää, hunnit istuivat kemuissa ja Attila kuningas tyhjensi ison sarvensa ja kaikki seurasivat hänen esimerkkiään, juopuneiden miesten korskauksista tärisivät holvit; — nyt näki hän, miten kuutamossa nuori Akvitaanian uros valjasti sotaoriin ja Hiltgunde toi hunnien kulta-aarten, nuori mies nosti hänet satulaan — ja hei! miten komeasti he karkasivat vankeudesta...

Ja yhä kauvemaksi jatkui pako ja kulku ja taivallus ylitse Reinin ja tuima kamppailu ahneen Gunther kuninkaan kanssa. Suurin, voimakkain piirtein oli hänen eteensä kirjoitettu koko historia, jonka hän aikoi pukea koristelemattoman sankarilaulun muotoon. Vielä samana yönä jäi Ekkehard istumaan pärevalkean ääreen ja alotti työnsä, ja ilo valtasi hänet nähdessään miten haamut hänen kätensä toimesta alkoivat elää, suuri ja rehellinen ilo, sillä runouden iloisessa työssä ihminen todella kohoaa Luojan töitä tekemään, joka tyhjistä muodosti maailman.

Seuraava aamu tapasi hänet tyytyväisenä lukemassa ensi seikkailuja; hän ei voinut selvittää itselleen, minkä lain mukaan hän kutoi kokoon kertomuksensa langat, — eikä olekaan tarpeellista tietää kaikesta "miksi" ja "koska"; tuuli käy, kunne hän tahtoo, ja sinä kuulet hänen humunsa etkä tiedä, kusta hän tulee ja minne hän menee; niin on myös jokaisen laita, joka hengessä syntynyt on — sanoo Johanneksen evankeliumi.

Ja jos välistä hänen henkensä silmät jälleen samenivat ja hitaus valtasi hänet — sillä hän oli luonnoltaan arka ja ajatteli usein, että ilman kirjojen ja oppineiden esikuvien apua ei mikään olisi mahdollista — silloin hän vaelteli kaitaista vuoripolkua edestakaisin ja kiinnitti katseensa vuortensa kallioseiniin; ne antoivat hänelle lohtua ja rohkeutta ja hän ajatteli: "Kaikesta, mitä laulan ja runoilin, kysyn Sántiksen ja Kamorin mielipidettä". Ja silloin oli hän oikealla ladulla; ken vanhalta luontoemolta ammentaa runolliset näkynsä, sen laulut ovat tosia ja oikeita, vaikkapa kankurit ja kivimiehet ja kaikki korkeasti ymmärtäväiset hiuksenhalkaisijat alhaalla laaksoissa kymmenen tuhatta kertaa huutaisivat niiden olevan sekaisten aivojen harhakuvia.

Muutamia päiviä kului kiihkeässä työssä. Virgiliuksen latinalaisiin värssyihin hän valoi tarinansa haamut, sillä oma saksalainen äidinkieli tuntui hänestä vielä liian raa'alta ja liian vähän viljellyltä soveltuakseen sankarilaulun tasaiseen kulkuun. Yhä enemmän kansoittui yksinäisyys hänen ympärillään; hän tuumiskeli jatkaa työnsä herkeämättä yötä ja päivää, mutta ihmisen luontopuoolellakin on omat oikeutensa. Sen vuoksi hän sanoi: "Ken työskentelee, asettakoon päivätyönsä auringon mukaan." Ja kun illan varjot laskeutuivat naapurikukkulain yli, lakkasi hän työstään, tarttui harppuunsa ja heläytteli vuoriston yksinäisyyden halki säveliään Ebenalpille päin. Paikka, missä ensimmäinen aate lauluun hänessä oli herännyt, oli hänelle kalliimpi muita.

Benedikta riemastui, kun hän ensi kerran saapui sinne harppuineen. "Ymmärrän hyvin teidät, vuoriveli", lausui hän, "kosk'ette saa pitää itsellenne lemmittyä, olette hankkinut itsellenne harpun ja puhelette sille sydämenne kyllydestä. Mutta suotta ei teistä tarvinnut tulla soittoniekka."

Hän vihelsi sormiensa lävitse ja huhui houkuttelevasti alemmalle paimenmajalle päin Klus-vuoren

huipulla; silloin tuli sieltä hänen lemmittynsä, nuori alppipaimen, torvi olan yli kiinnitettynä; se oli reima ja verevä nuorukainen, joka oikeassa korvassaan kantoi raskasta hopearengasta, alppipaimenen kunniamerkkiä, ja leveässä vyössä hänen vyötäisillään kiilteli taottuun metalliin kuvattu lehmäntapainen satueläin. Ujostellen ja uteliaana hän seisautui Ekkehardin eteen, mutta Benedikta virkkoi: "Nyt soittakaa meille tanssi, vuoriveli; me olemme jo kauvan harmitelleet, ettemme itse sitä voi, mutta kun hän puhalttaa alppitorveen, ei hän voi yht'aikaa tarttua minuun ja pyörittää minua hilpeässä tahdissa, ja kun minä taas soitan ruokopillillä, eivät minunkaan käsivarteni ole vapaat".

Ja Ekkehardiin vaikutti virkistävästi vuoriston lasten terve iloisuus, ja hän löi reippaasti kieliä ja he tanssivat niittyjen pehmeässä ruohossa, kunnes kuu kelmeässä kauneudessaan kohosi Maarwiesin yli; he tervehtivät sitä riemuiten ja huhuillen ja tanssivat edelleen tyytyväisesti laulaen vuoroon:

"Ja jäätikkö se kasvoi
Ain alpeille pois,
Voi turma, jos tyttöin
Jo jäätynyt ois!"

Näin hymisi Benediktan tanssittaja keveässä tanssitahdissa.

"Ja vihuri se puski,
Ei majoa näy
Voi turma, jos poikain
Jo samaa tietä käy!"

vastasi neitonen samassa äänilajissa. Ja kun he viimein väsyneenä heittäytyivät nurmelle lepäämään, lausui Benedikta: "Teidän pitää saada myöskin palkkanne, kaikkein rakkain harpunoittajamme? Vuoristossamme käy vanha taru, että joka sadas vuosi kukkii autiolla vuorenrinteellä ihmeellinen sininen kukka, ja kellä se kukka on omanaan, sille aukeaa vuori hänen edessään, ja siellä välkkyvät aarteet hänelle vastaan kirkkaalla hohteella ja hän saa ottaa niistä itselleen niin paljon kuin sydämensä halajaa ja täyttää hattunsa reunoja myöten. Jos minä löydän kukan, tuon minä sen teille ja teistä tulee silloin upporikas. Itse en sitä kumminkaan tarvitse" — hän kietoi käsivartensa nuoren paimenen kaulaan — "olenhan minä jo löytänyt aarteeni."

Mutta Ekkehard sanoi: "En minäkään sitä tarvitse!"

Ja hän oli oikeassa. Kelle kerran runous on tullut sydämen asiaksi, sillä on se oikea sininen kukkanen; missä muiden silmien eteen pinoutuu kiviä ja kallioita, siellä avautuu hänelle kauneuden avarat maat; siellä on aarteita, joita ei ruoste koskaan raiskaa, ja hän on äveriäämpi kuin kaikki maailman rahanvaihtajat ja publikaanit ja kultakuninkaat, vaikka hänen taskussaan penni saa usein äyrin kanssa viettää surullisia kihlajaisia.

"Niin, mitä sitte teemme ihmekukalla?" kysyi Benedikta.

"Anna se vuohien syödä tai isolle härkämullikalle", nauroi paimen, "onhan niillekin jotain hyvää suotava".

Ja uudelleen he kohottivat jalkansa tanssiin ja pyörivät ympäri kuutamon hohteessa, kunnes Benediktan isä saapui vuoripolkua ylös. Hän oli päivätyönsä päätettyään naulannut kontiovainajan päivänpaisteessa vaienneen kallon paimenmajansa oven yläpuolelle ja kivellä aukaissut sen leukapielet levälleen, niin että hänen vuohensa ja lehmänsä uutta seinäkoristusta säikähtäen olivat juosseet tiehensä.

"Te täällä hyppäätte ja hoilaatte, niin että Sántis alkaa hoippua ja täristä perustuksillaan", huusi vanha alppimestari jo kaukaa, "mitä meteliä se on?" Leikillään toruskellen hän ajoi heidät majaan.

Waltharin laulu sujui vireästi eteenpäin. Kenen sydän on täynnä laulua ja säveliä, se saa vaan kiireesti kurottaa kätensä, jotteivät ajatukset häneltä karkuun lentäisi.

Ja sankarilaulun on tämän kirjan tekijä talvisten iltojen pitkinä puhteina pukenut saksalaiseen runomittaan, ja vaikkapa moni muu kelpo kääntäjä on samaa yrittänyt, ei hän kuitenkaan malta tämän kertomuksen yhteydessä olla näyttämättä, miten kymmenennellä vuosisadalla yhtä hyvin kuin muulloinkin aikojen kuluessa runohenki osasi valmistaa itselleen tyyssijan ylevähenkisten miesten mielissä.

NELJÄSKOLMATTI LUKU.

Waltharin laulu.[34]

Kuningas Attila kuulun, iloisen hunnien maan
Soitatti sotatorviin: "Nyt miehet, taistelemaan!
Ratsuille? Reinin rantaan luo frankkien käypi tie,
Vieraiksi kutsumatta se Wormsiin meidät vie."

Ja rauhassa istui Gibich, kuningas Frankkien,
Kun puolisons' soi hälle pojan, niin oli hän riemuinen.
Vaan kauhun viesti nyt vierä, ja näin se kertoa ties:
Tienoilta Tonavan tänne käy kauheaa vihamies;
Se on hunnien ratsasjoukko, sitä ei voi lukeakaan,
Kuin meren rannalla santa tai taivaan tähdet vaan.

Nyt kalpeni Gibich ja kutsui maan viisaat kokohon,
Ja neuvoteltiin: "Kuinka nyt tässä tehtävä on?" —
"Vain liitto tässä auttaa", sen saivat he päätöksen;
"Kun hunnit saapuvat, lyömme me käden kätehen.
Annamme veroa heille ja pantin parhaimman.
Se iloa tuottaa meille ja voiton suuremman
Kuin vähin voimin taisto, mi saattaa maan ja kansan
Ja vaimot, lapset, kaikki vain vihollisen ansaan."
Kuninkaan poika Gunther viel' oli pieni vaan,
Äitinsä rintalapsi, ei pantiks sopinutkaan;
Mut ylpeä Hagen herra, hän serkku kuninkaan
Ja Troijan sankarijuurta ja aateli arvoltaan,
Sai lahjat ottaa vastaan, ja päätös tehtiin tuo:
Hän, Hagen, pantiksi rauhan sai mennä Attilan luo.

Burgundien maassa aivan samoihin aikoihin
Hallitsi kuningas Herrich voimalla sankarin.
Tytär Hiltegund oli hällä tuo immistä ihanin,
Maan kuulu kauneudesta yli laajan Burgundin,
Oli kerran, jos Herra salli, hyödyksi kansan vapaan,
Perivä vallan maassa kansansa vanhaan tapaan.

Kun frankkien kanssa rauha näin oli nyt tehtynä, niin
Sotaisa hunnien joukko taas hyökkäsi naapuriin.
Edellä Attila itse ratsasti joutuisaan,
Heti jäljessä päälliköt uljaat ohjailivat ratsujaan.
Kavioiden kapseesta kaikki sai kuulla, kuin täräsi maa,
Ja ilma kilpien kalkkeen yhä uudisti kaijuntaa.
Blochfeldissä keihäsmetsä välähteli rautainen.
Kuin kevätpäivynen päilyy pisaroissa niittyjen.
Saa vastaan vuori — ei estä: sen kiipee kulkue tää,
Ja Saône ynnä Rhône ne uiden jälkeen jää.

Chalonsissa kuuli Herrich, kun vartija huusi näin:
"Tomupilvi nousee; myrsky käy mylvien tännepäin,
Vihamies on hyökännyt maahan; maamiehet huomatkkaa,
Jos talo on teillä, nyt tarkoin sen portit sulkekaa!"

Liitosta frankkien kuullut oli ruhtinas ennestään,
Ja viisaasti hän neuvoi nyt omia miehiään:
"Ovat frankit, kaikki sen tietää, uljaita sotijoita,
Vaan liittohon he yhtyi, kun eivät hunneja voita.
Kun näin he tekivät, vielä me varmemmin joudutaan
— Jos hunneja vastustamme — vain kaikin kuolemaan.
Minulla ainut on lapsi, vaan senkin annan mä pois
Pantiksi rauhan, jos sillä maan vaarasta auttaa vois."

Valitut lähettiläiset myös haasteli sitte näin
Hunneille asiansa, miekatta, paljain päin.

Tapaansa kohtelias ollen, myös Attila virkkoi noin:
"Parempi liitto on sotaa, sen minäkin lausua voin
Myös rauhan mies olen itse; vaan jos ken vastustaa
Voimaani mielettömästi, sitä turhaan tehdä se saa.

"Siis ruhtinaanne pyyntöön mä olen mieltynyt."
Tän viestin lähettiläiset vei herrallensa nyt.
Ja hunnien airuita vastaan vei Herrich portillen
Jalokiviä kalliita ynnä myös ainoan tyttären.
Oli rauha taattu; mut helmen se Burgundista vei,
Vei Hiltegundin kauniin, hänt' ei enää nähty, ei!

Kun näin oli liittoon käyty, niin vieläkin länttä kohti
Tuon ratsasjoukkonsa joutuin pois Attila taistoon johti.
Siell' Akvitaanian maassa oli Alpher kuningas.
Hänellä kasvoi poika, Walthari kaunokas.
Herrich ja Alpher usein oli viestein, airuineen
Ja juhlallisin valoin luvanneet toisilleen:
"Kun täysikasvuiseksi lapsemme kasvavat,
Toisilleen puolisoiksi he silloin tulevat."

Kuningas Alpher huolien hädässään valittaa:
"Voi, kun en, vanhus kurja, mä kalpaan kuolla saa!
Esimerkiksi oli kehno burgundein ja frankkien työ.
Mun myös niin täytyy tehdä — ah, häpeän synkeä yö!
Airuita mun rauhan ja liiton on saatava laittohon,
Ja jälkeläiseni armas mun pantiksi pantava on." —
Näin lausui ankara Alpher, ja kaikki tehtiin tuo,
Ja kultakuormin kulki taas hunnit Tonavan luo.
Walthari, Hiltgund ja Hagen myös vietiin vartijoin;
Kotipaikkaa tervehti hunnit niin hurjin huuteloin.

Kuningas Attila kodin onnesta iloitsi
Ja vieraat lapset hellin hän huolin kasvatti.
Kuin perilliset omat ne varsin hyvin hoidettiin.
Sai neitosen kasvattaakseen kuningatar Ospirin;
Vaan itse tarkimmasti hän kasvatti nuorukaiset,
Ne sodan ja rauhan töihin piti tulla kelpaavaiset.
He viisaiks vuotten kanssa ja vahvoiks varttuikin;
He voittivat väkevimmän ja viisahimmankin.
Siks kuningaskin heitä rakasti ja kerrassaan
Riveihin etummaisten ylensi armeijaan.
Jumalan johdannolla tuo vangittu neitonen
Oli oikein silmäterä myös ruhtinattaren.
Hyveistä tiettyinä rikkaaks hän vihdoin pantihin
Varojen hoitajaksi kuninkaan hovihin.
Oli valtakunnassa melkein tuo impynen arvokkain;
Jos minkä hän toiveen lausui, se täytettiin heti vain.

Kun Gibichin poika Gunther kuninkaaks tuli Frankkien, niin
Rikottiin hunnien liitto, vero pilkaton kiellettiin.
Tämä viesti Hagenin korviin myös siivin sukkelin lenti,
Pakomatkalta öiselle kohta hän luokse herransa enti.
Paenneeksi kun Hagen nähtiin, kuningatar Ospirin
Luo Attilan riensi ja haastoi näin neuvoin viekkahin:
"Kuninkaallinen viisaus, varsin me tarkasti varokaamme,
Ettei vain parhain pylväs murtuisi meidän maamme.
Waltharikin, urhomme uljain, voi lailla Hagenin vaan,
Oman ystävänsä, jättää viekkaasti meidän maan.
Hänet meihin te kiinnittäkääte ihan sitehin hellimmin
Ja häntä suostutelkaa tällaisin lausehin:

"Kun vaivoja vaaroja kärsit sä meitä palvellessi,
Niin haltijas tahtoo olla myös sulle kiitollinen;
Siis vaimokses immistämme ota parhain palkaksi työs,
Saat maata ja mainetta, saatpa rauhaakin nauttia myös.

Hyvyyttä sä jos mitä mielit, olis asiat aivan väärin,
Jos ei sun pyyntösi kaikki täytettäis täysin määrin."

Tää neuvo Attilasta niin viisas ja sukkela on;
Tällaisissa kohdissa tietää hän viisaaksi puolison.

Kuningas Waltharille nyt ehdottelikin näin,
Vaan asian käänsi aivan Walthari toisin päin.
Hän huomasi: Attila mieli, ett'en mä pääsisi pois;
Siks tuumi hän, eiköhän harhaan nyt johtaa häntä vois.
Hän virkkoi: "Työstäni kiitos on aivan ansiotta,
Ja ehtonne, ruhtinas, täynnä on hellyyttä, armoa totta.
Vaan vaimo jos valita täytyy, kuten käskette, valtaavat
Mun murhe ja muistojen helläin myös kaipuut katkerat.
Mun kyntää peltoa täytyy ja huoneus rakentaa,
Ja kyntäjä herransa silmät vain harvoin nähdä saa.
Ja minkä rakkaus antaa, sen se viepi voimista pois:
Jaloihin taistelutoimiin ei sitte käydä vois.
Maan päällä ei suotuisampaa, kuin jos uskollisna saa
Sotaherraa seurata; siksi mua vapaaks laskekaa!
Jos iltamyöhään, taikka jos vaikka keskiyöhön
Käskette, käyn, jos minne tahdotte taistotyöhön.
Suru lasten ja vaimon tähden ei taistelussa saa
Katsetta käännetyks; siellä ihan henkensä unhottaa.
Urosmaanne ja henkenne tähden mä pyydän, jättäkää
Hääsoihtuni polttamatta; ah, kuulkaa pyyntöni tää!"

Tää vastaus hellytti, luoton se synnytti Attilaan.
"Walthari" — hän varmana virkkoi — "ei pakene milloinkaan."

Kaukainen kansapa nousi kiivaasti kapinaan;
Käännettiin kalvan kärki nyt tuota kukistamaan.
Walthari vielä nuori, päämieheksi määrättiin.
Pian kyllä tulla jo ehti hänen voittonsa kuuluviin.
Eteenpäin tunki joukko, kuin kiila huippupää.
Ja hurjin huudoin ilmaa kajutti joukko tää.
Huimasti keihäät kiiti ja rummut raikuivat,
Halkaistut kilvet välkkyi kuin kirkkaat salammat.
Kuin raivokas raesadekuuro myrskyllä lentää, niin
Tiheä nuolituisku nyt lensi vihollisiin.
Myös käydään käsikähmään, ja miekat välkähtää:
Halkaistuna kaatuu maahan raisunkin ratsun pää.
Halkaistu in päin myös kaatuu ritareita niinkuin heinää.
Walthari, sä huimasti niität, vaan seisot niinkuin seinä!
Hän näytti verityössään vihollisista vaan
Kuin kuolema viikatteellaan tuimasti toimestaan.
Vasempaan jos hän hyökkäs tai syöksyi oikealle,
Paikalla päätti hän taiston, sai kaikki pakosalle.
Hunneille taas oli uusi kuuluisa voitto tietty,
Viholliselta monta kallista saalista viety.

Nyt johtaja antoi rauhaa torvilla julistaa
Ja tammisin seppelin päätään hän aikoi kaunistaa.
Lipunkantaja ynnä miehet myös samoin tekivät,
Ja voittoseppelin kotiin he kaikin riensivät.
Kodin vieraanvaroja saivat he riemuin nauttimahan.
Walthari, voittaja, saapui hovihin Attilan.

Kas, kuinka kiirein kiittää linnasta palvelijat
Waltharia vastaan! kilvan he ratsun seishtavat.
Satulastaan korkeasta Walthari nyt astahtaa.
"Meidänkö voitto on?" tuon hän kysymyksen kaikilta saa.
Uteliaille hän katseen heitti niin mahtavan, maltikkaan.
Väsyneenä aivan astui hän salihin kuninkaan.
Hiltgundin hän kohtasi yksin, soi suuta ja virkkoi vaan:
"Oli kuuma päivä, sä juomaa tuo janooni polttavaan."

Toi pikarin neito: hän viinin niin vilkkahasti kaasi,
Kuin imee pisaran vettä punainen, hehkuva paasi.
Hän neidon valkoisen käden käteensä hellästi sulki,
Olivathan he toistensa kanssa jo ennen kihlatut julki.

Punastuin neito on vaiti. Sanoiksi Walthari saa:
"Olemme kestäneet vieraan oloa ankaraa,
Ja omiksi toisillemme kuulumme kumminkin.
Nyt lausuin sen; en vaiti voi olla kauemmin."

Suruissaan seisoo neito, kuin kuulisi pilkkaa vaan,
Hän leimuvin silmin puhkee lauseeseen katkeraan:
"Miks teeskelee vain kieles, kun huoli ei sydämmes?
Parempihan olla täytyy sun, viekkaan, vertaises."

Vaan uskollisin katsein nyt urho lausuupi:
"Poiss' olkoon, minkä lausuit; mua kuullos hellästi!
Ei kätke poveni vihaa, ei viekkauttakaan,
En mieltäni oikeata mä salaa milloinkaan.
Olemme kahden täällä, ei ketään kuulijaa;
Mä tiedän salaisuuden, kai sinuun luottaa saa." —
Polvilleen Hiltgund itkein nyt lankesi lausuen:
"Mihin vain mua, herrani, käsket, mä kuulun sinullen."
Hän neidon nosti ja lausui: "Elo vieraan on vaikeaa;
Kotikaipuu kalvavainen mun sieluni saavuttaa.
Vaan Hiltegundia paitsi paeta kuinka voin?
Jos tänne sä jäisit jälleen, tuo olisi tappiain."
Niin nauroi kyynelin neito: "Oi herra, min lausuit nyt,
Se on vuosia salaisesti sydämässäni säilynyt.
Siis käske pakoon! kanssas mä tohdin hyvin aivan.
Lempemme kanssa käymme läpitse vaaran, vaivan."

Walthari virkkoi vielä vain hiljaa kuiskaten:
"Kun vartioitavakses sait aarteheet Hunnien,
Niin rautapaita ota ja kypäri Attilan
Ja pantsari, mestariteos taidokkaan taonnan.
Lipasta kaksi sä täytä kullalla kukkuraan.
Niin että tuskin nostaa ne maasta jaksat vaan.
Myös neljät vahvat kengät sä toimita minulle
— Tie pitkä on — yhtä paljon on tarvis sinulle.
Ota kalliita astioita ja laita kääröön näitä,
Myös onkia takoa anna sä käyriä, teräväpäitä,
Ja linnustusneuvoja hanki, kun ruoaksi matkallamme
Tien varrelta tarpeen tullen kalastamme ja linnustamme.
Ne seitsemän päivän päästä kaikk' olkoot valmihit,
Kuningas miehinensä kun pitää juomingit,
Ja viinistä juopuneina he rauhassa nukkuvat näin...
Onneksi! Silloin matkaan lähdemme länteen päin!"

Juominkien hetki jo joutui. Liput, liinaset riippuen
Salin kaunisti. Attila istui nyt kunniapaikallen.
Sitä villa- ja purppuravaatteet joka puolelta verhosivat,
Sadoilla patjoilla hunnit ylt' ympäri makasivat.
Moninaisista herkuista oikein notkuivat pöydät vaan,
Makeoita juomia höyryst kultaisissa kannuissaan.
Vadit kaunistettuja kaikki oli lippusin kirjavin.
Pidot alkoi. Isännän toimi oli tehtävä Waltharin.
Kun syömingit päättyi, tähteet ruuvista korjataan.
Walthari nyt Attilalle näin saa heti lausumaan:
"Jalo herra, nyt siunauksenne pyydämme meille suomaan,
Niin että urhot kaikki saa innon oikein juomaan."
Suurimman maljan antaa hän hälle polvistuin;
Se kaunistettu sadoin on kuvin leikatuin.
Niin vanha juomari nauraa: "Sanas hyvää tarkoittaa:
Nyt niinkuin myrskyisä meri vastaani vaahtoa."

Siekailematta hän nousee kuin kallio aallokkohon,
Kädessä jättiläismalja täynnänsä juomaa on.
Hän uljain siemauksin juo pohjaan asti sen,
Ei jää, kun koettaapi, tippaakaan jäljellen.
"Nyt samoin tehkää, pojat!" huus sankari harmaapää,
Näin muille esikuvan hän oivan esittää.
Huimasti, tuulen lailla, nyt nähtiin nopean
Tarjoijan tovereineen salissa juoksevan,
Yhä täyttäen kannut kaikki kultaiset, hopeaiset.
Näin syntyi saliin suuret nyt viiniturnajaiset.
Sopersi siinä kieli myös miehen maineikkaan,
Ja horjui polvi uljaan uroonkin voimakkaan.
Saapuipa keskiyökin, mut laulain vain he joi;
Vaan vihdoin viinin vilja jo unen raskaan toi.
Walthari jos vaikka linnan olisi polttanut,
Ei ollut raitista yhtään, ken tuon olisi huomannut.

Walthari hiljaa luokseen nyt kutsui Hiltgundin:
"Valmista kalut kuntoon, hankitse itseskin!"
Ratsunsa tallista toi hän; tuo Leijonaks mainittiin.
Se maata korskuen polki, puri hampaat kuolaimiin.
Puki rautaan ratsun otsan ja kyljet kauttaaltaan,
Kullasta raskaat lippaat pani selkään riippumaan
Ja ruokakorin. Suitset neidolle antoi vaan
Ja nosti neidon sitte tuon konkarin satulaan.
Hän vihdoin hyppäsi itse sen selkään, pantsari päällä
Ja liehuvin kypäriharjoin. Näky hällä kuin jättiläällä.
Vasemmalle on vyötetty miekka, mut oikealle hän,
Kuin hunnit, pannut on käyrän sapelin terävän.
On kilpi ja keihäsikin hällä. Näin yhdellä ratsulla
Wathari ja Hiltgund poistuu pois Attilan linnasta.

He linnasta ratsuin rientää, läpi yön yhä ratsastain.
Sotaratsua ohjaa immyt, aarteita katsastain.
Kalanippua huolellisna kädessään myös hän kantaa,
Kun varustukset kyllin Waltharille kuormaa antaa.
Vaan aamu-aurinko seudun kirkkaaseen saattoi valoon,
Ja heidän poiketa täytyi sotatieltä synkkään saloon.
Kotikaipuu ja vieraan viha jos ei olis pakottanut,
Niin Hiltgund enää tuskin olis ratsua ohjannut.
Jos metsän lintunen lauloi, puun oksa rasahti
Tai tuuli suhisi, tuosta jo neitonen säpsähti,
Aituuksista, asunnoista he karttain pysyivät poissa
Ja kulkivat tietömissä erämaissa ja vuoristoissa.

On ääneti hunnien hovi. Ylhäällä on aurinko.
Kuningas Attila ensin herääpi vihdoin jo.
Käsillä painaa päätä niin paksua, sekavaa,
Käy ulkopuolelle, huutaa: "Waltharia kutsukaa!
Kuninkaansa huolista puolet kuin kumppani saa hän, kantaa
Ja aamujuoman mulle asekkammarissa antaa."

Ja palvelijat silmiä hieroo ja juoksevat etsimään.
Joka paikasta, vaan ei mistään Waltharia löydykään
Ja Ospirin, ruhtinatar, myös saapui Attilan luo:
"Mitä haaveilee nyt Hiltgund, kun vaatteita mulle ei tuo?"

Nyt palvelijat kuiski, ja kohta on Ospirin arvannut.
Walthari ja Hiltgund myöskin yöllä on paennut.
"Pidot kirotut", huus hän, "ja viini kirottu kolmasti nyt,
Kun hunnini hirmuisesti se on lyönyt, on hävittänyt!
Kuningasta varotin ennen, ja nyt tuo toteentui:
Valtamme pylväistä vankin, niin, parhain pirstaantui."

Kuningas Attila vihan sai valtaan hirmuisen,
Repäisi purppuraviitan ja viskasi seinään sen.

Kuin myrsky maasta tomun läjihin kohottaa,
Sydämen surut hällä niin poveen kohoaa.
Niin katkeran musta on mieli, ett'ei sano sanaakaan,
Ja syötävään ja juomaan ei koske hän ollenkaan.
Yö saapui, vaan ei rauhaa kuitenkaan saapunut,
Vuoteellaan vaikka hän virui, ei silmää sulkenut.
Vasempaan, oikeaankin vain viskeli häntä huoli,
Ikäänkuin urhon runkoon olisi ammuttu nuoli.
Pystyssä istui joskus tuo vihan vimmattu,
Tai karkasi vuoteeltansa, tai pyöri kuin noiduttu.
Suloinen uni aivan siis kääntyi katkeraksi,
Sen aikana pois kun pääsi pakolaista karkuun kaksi.
Vaan toisena aamuna kohta, kun päivä valkenee,
Vanhimmat Attila kutsuu ja heille haastelee:
"Waltharin ken mulle tuopi, tuon ketun kavalan,
Kuin metsästäjä varma ilveksen viekkahan,
Kullalla kirjatun puvun hänelle lahjoitan,
Kiireestä kantapäähän hänet peitän kultahan,
Niin että kultaläjin on suljettu hältä tie."
Mut koko maassa ei ollut ritaria, ruhtinasta,
Ei kreiviä, knaappia eikä niin orjaa urhokasta,
Ken käydä tohti vastaan Waltharia taisteluhun,
Mittaamaan miekkaa kanssa tuon urhon vimmatun.
Kuin tuuleen puhuttu oli tuo pyyntö kuninkaan.
Nuo korkeat kultaläjät — ne saamatta jäivät vaan.

Walthari ratsasti öisin kiireesti eteenpäin.
Tiheissä metsissä päivät hän vietti levähtäin.
Hän lintuja hellin äänin houkutti ja liimatuin
Hän saitoin niitä pyysi ja pölkyin halkaistuun.
Ja missä koukerteli taas virta juoksussaan,
Hän heitti siihen ongen, sai saaliin arvokkaan.
Näin päivä kului kyllä metsästäin, kalastain,
Se poisti nälän tuskat, sydäntä raitistain,
Ei koko matkalla neittä hän syleillyt kertaakaan;
Se sankarin kunnialle ei hänestä sopinutkaan.

Jo neljäkymmentä kertaa oli aurinko kiertänyt,
Kun Attilan hyvästittä hän oli jättänyt,
Nyt illan hämärtäissä välkähti virran vuo
Reunalta metsän kirkas — se Rein, isä Rein on tuo,
Sen toisella rannalla tuolla on linna kuninkaan
Wormsissa, joka on vankka pääkaupunki frankkien maan.
Leveässä ruuhessansa tuli lautturi soutuin,
Kalat viimeksi saadut tarjos Walthari palkaksi sen.
Se lahjaan tyytyen soutu hänet toiselle rannalle,
Eteenpäin Walthari riensi, vain ratsua kannustaen.

Seuraavana päivänä Wormsiin meni lautturi kaloineen.
Kuninkaan keittäjä siellä kalat osti tarpeikseen.
Ne suolasi, höysti ja sitten pani pöytään kuninkaan.
Hämmästyin kuningas Gunther näin sanoi salissaan:
"Ei kalaa tällaista tuotu ole koskaan syödäkseen;
Maku tällä ja muoto on outo: tää on muualta, tietääkseen.
Tosiaankin, toisista maista tää lienee tuotukin.
Sano suoraan, keittäjä, joutuin, mist' on tämä kotoisin?"

Ja keittäjä lautturin laittoi nyt luokse kuninkaan,
Ja sattuman lautturi kertoi kysyjälle uudestaan:
"Kun Reinin rannalla istuin illalla ruuhessain,
Niin rannan polkua riensi mies vieras ratsastain,
Kuin taistosta saapuvan aivan oli muoto sen sotaisin,
Varuksista kankea, sillä oli kilpi ja keihäskin.
Varukset hartioita ne painoi epäilemättä,
Rajusti hän ratsasti sentään, ollenkaan lepäämättä.

Urosta seurasi immyt, kuin päivänpaiste sen poski,
Saman ratsun seljässä istuin, jalat toisiinsa melkein koski.
Ja jättiläisratsua ohjas suitsista impynen.
Kaks lipasta melkoisen suurta oli seljässä ratsun sen.
Kun konkari hyppäsi pystyyn ja niskaa pudisteli.
Jalokivet ja kullat silloin lippaista kilkahteli,
Tuon miehen kohtasin; mulle nuo kalat hän lahjoitti."

Kun Hagen sen kuuli, hän silloin riemuiten huudahti:
"Iloitkaa ystäväiset, nyt seikka selväksi saa,
Walthari hunnien maasta nyt kotiin ratsastaa."
Salissa riemun ääni raikkaasti silloin raikui;
Vaan Guntherin käsky kohta taas ylpeästi kaikui:
"Mun kanssani riemuitkaatte, kun nyt sen aartehen,
Min isäni kerran täytyi lahjoittaa hunneillen,
Takaisin tahtoo antaa Jumala mulle taas!"
Näin lausuen jalan hän nosti, siten juomapöydän kaas,
Valjastaa käski ratsut ja valitsi kansastaan
Koeteltua sankarimiestä kakstoista kaikkiaan.
Hän valitsi Hageninkin, mi pyysi turhaan vaan
— Waltharia muistaen — mieltään kuninkaan muuttamaan.
Mut Gunther pauhasi: "Taistoon uljaasti ja voittoonkin!
Verhotkaa sankariluunne varustuksin rautaisin,
Selkäänne pankaa ja rintaan nyt pantsari suomuinen.
Mä rosvoa frankkien aarteen ajan takaa riemuiten."

Urosjoukko portista syöksyi, mielessä taiston kiista.
Vihamies on kantapäillä, Walthari, ylevä riista!

Walthari Reiniltä riensi nyt sisämaahan päin,
Varjoiseen synkkään metsään hän silloin saapui näin:
Wasichenwaldiin, jossa metsästäjä riemuita saa,
Kun jahtitorvia kuulee ja koirien haukuntaa.
Kaks vuotta yhdessä siellä ylös ilmaan kohouu.
Salon rauhassa niiden väliin sola sievä muodostuu;
Sitä huippuiset kalliit kaartaa, se peitossa pensasten
Ja oksain, se ruohokenttä; kuin luola se ryövärien.
Waltharia miellytti paikka: "Minä nukun näillä mailla!
Suloista unta kauan jo olen ollut vailla.
Jo neljäkymmentä yötä seljässä hevosen
Nyökkäillen nukkunut olen, nojaten kilpehen."

Varukset yltä hän riisui, ja immen sylihin
Väsyneenä pään hän painoi: "Pakokumppani kallihin,
Nyt vartioitse tarkoin! Jos laaksosta kohoaa
Tomupilvi vaalea, hiljaa herättää minut silloin saa.
Ja vaikkapa oikein joukko uroita ratsastaisi,
Mua aivan äkkiä, armain, herättää et sentään saisi.
Katsettasi uskon kyllä; se kauas kannattaa;
Se on tarkka ja selkeä..." Kohta Walthari uinahtaa.

Kun Gunther ratsun jäljet hiekassa nähdä saa,
Hän juoksuun joutuisampaan ratsunsa kannustaa.
"Hoi, tänne, miehet!" huus hän. "Hän tänään löydetään
Aarteineen rosvottuine, hän pois ei pääsekään."
Vain turhaan virkkoo Hagen: "Tuo melkein on mahdoton;
Jo monta miekkamiestä Walthari voittanut on.
Olen taistelun vimmassa nähnyt hänen usein raivoovan
Ja tiedän peistä ja miekkaa hänen käyttää osaavan."
Vaan varoitusta Gunther ei kuule ollenkaan;
He keskipäivänä käyvät Waltharia valtaamaan.

Vaan vuoren huipulta Hiltgund kun katsoi laaksohon,
Tomupilven huomasi kaukaa ja kopsetta kavion:
Hän hiuksia nukkuvan hiljaa sormella silittää:
"Walthari, nouse jo, nouse! sotajoukko yllättää",

Walthari hieroi unen paikalla silmistään,
Valmiiksi taistoon hankkii varuksihin itseään,
Voimalla keihään heitti hän tyhjään ilmahan:
Esinäytös hauska taiston hirmuisen katkeran.

Kun vihollisten keihäät etäältä loistivat,
Niin Hiltgund voihti: "Tuolta, voi, hunnit saapuvat!
Mä pyydän sulta, hakkaa mun nuori pääni pois,
Ett'ei — jos en sun saa olla — mua kenkään ryöstää vois!"

Vaan sankari lempeä lausui: "Pelolles pane salpa!
Ei viattomaan vereen tahraannu tämä kalpa.
Hädässä monta kertaa mua voinut on se auttaa;
Tuon joukon voittaa myös mä tänään voin sen kautta.
Nuo ei ole hunneja, muita ne on tuhmia nuoria vaan,
Ovat Nibelungeja täältä, asukkaita frankkien maan."
Ja hän näytti nauraen yhtä kirkasta kypärää:
"Kas, vanha tuttuni Hagen, tuo korkea kypäräpä!"

Kävi sankari luolan suulle ja alkoi lausumaan:
"Mä portilta tältä kyllä sanat painavat virkkaa saan:
Ei kenkään frankeista koskaan vaimolleen kerskua saa,
Aarteeni saattaneensa eläissäni anastaa;
Sitä paitsi..." Hän taukos ja alkoi rukoilla polvillaan
Anteeksi Jumalalta pahanilkistä puhettaan,
Riviä vihollisten hän katsoi tarkastain:
"Urhoista noista pelkään mä Hagenia vain.
Hän taistelun tapoja tietää ja viekkaita vehkeitä;
Vaan häntä paitsi, Hiltgund, mua muut ei peljätä."

Walthari kun uhkaavaisna piti vahtia portillaan
Kuninkaalle haasteli Hagen: "Varokaatte, herrani, vaan!
Lähetettäköön airut riita rauhassa ratkaisemaan.
Kentiesi hän suosiotanne suostuupi anomaan
Ja aarteen teille antaa. Sanan airut tuokohon.
Asevoimalla kimppuun käydä yhä sittekin aikaa on."

Waltharin luokse nyt Gunther lähetti Camelon,
Mi frankkien tuomari tuima ja mahtava Metzissä on.
Hän lensi kuin tuulen puuska luo Waltharin: "Vieras mies,
Ken olet sä, lausu! Mistä ja minne käy sun ties?"

Hänelle sankari haastaa: "Sä ensin ilmoita
Käskystä toisenko saavut vai omasta tahdosta?"

Ja ylpeä Camelo vastas: "Olen airut ainoastaan
Kuningas Guntherin kuulun; hän herra on frankkien maan."
"Tosiaankin", Walthari virkkoi, "mikä kumma teidät saa
Noin väijyen urkkimaankin mua, vierasta matkaajaa?
Walthari mä olen uljas, olen Akvitaanian mies.
Isä antoi mun pantiksi piennä, piti jättää kotini lies.
Ja hunnien huostassa olla. Nyt sieltä mä matkustan.
Kodin kalliin, vanhemmat rakkaat taas nähdä halajan."

"Hyvä", vastasi kuivasti airut, "ole valmis antamahan
Pois ratsusi, kultalippaas ja neitosi hurmaavan.
Jos luovuttamaan riennät sä kiirehin kaikki nuo,
Niin henkes ja jäsenes olla hyvä herrani rauhassa suo."

Walthari vastasi uljas: "Ei hullua suurempaa!
Kuninkaasihän vaatii multa, mit' en mieli kadottaa.
Hän jumala onko, jotta hän noin vain tehdä saa?
Ei vielä käteni kiini ole sidotut selkäni taa.
En viel' ole haavoitettu, en vaivassa vankilan;
Vaan jos hän tahtoo rauhaa nyt taiston sijahan,
Sata kultasolkea voipi hän multa lahjana kantaa;
Vieraana miehenä osaan kuninkaalle kunnian antaa."

Tän sanoman saattoi airut herralleen ratsastain.
Nyt Hagen hälle virkkoi: "Ota, minkä hän tarjoo vain!
Tuhoa aavistan muutoin; unen viime yönä näin
Sinusta, herrani, oikein hirmuisen mielestäin.
Ajoimme metsikössä yhdessä metsästellen,
Kun tiellesi, korkea herra, tuli karhu uhkaellen.
Tulipa taistelu tuima: peto viimein runteli
Ja lantioita myöten puri pois sun jalkasi.
Kun keihäs suorana kiitän sua saavuin auttamaan,
Peto toisen silmäni riisti hirveillä hampaillaan."

Kuningas kylmästi pilkkas: "Sinuss' on isäs sankarimieltä:
Taistossa hänkin käytti ei kalpaa mut liukasta kieltä".

Nyt Hagenissa kiukku kovasti kuohahtaa:
"No hyvä, taistelusta rajusti riemuitkaa!
Edessä tuolla seisoo mies, jota mielitten.
Mä tässä loppua vuotan, en saalista tahdo, en."
Kunnaalle hän läheiselle vei rauhaan ratsunsa
Ja istui itse ruohon, katsellen taistoa.

Kuningas Gunther luokseen nyt viittasi Camelon:
"Sanomaan mene tuolle: mulle koko aarre kuuluva on.
Ja jos hän vielä kieltää, niin olethan urhoinen
Ja taistoon ryhdyt sitte, hänet maahan kaataen."

Ja piispankaupungin herra Camelo ratsastikin,
Keltaisin töyhtöharjoin ja sinisin kypärin.
"Hei, ystävä!" huusi hän kaukaa, "hei, ystävä, kuullos vaan,
Koko kulta-aarteet anna omaks frankkien kuninkaan!"
Walthari on vaiti. Silloin lähemmä hän ratsastaa.
"Koko kulta-aarteet anna!" hän taaskin huudahtaa.
Waltharin maltti loppui: "Jo lakkaa kirkumasta!
Aarteeni Guntherilta mä varastinko Vastaa!
Lainannut mulle hän onko, sen sitte suuren koron
Keralla kiskoakseen tavalla ahnaan voron?
Mä hävitinkö maata, poltinko huoneita,
Kun korvausta hän vaatii uhmaille minulta?
Tää kitsas on kansa, kun kieltää läpi maansa matkaamasta
Ja vieraan matkamiehen alueelleen astumasta.
Tie-oikeudesta siis maksan; kakssataa solkea suon
Kuninkaallesi. Kai otat multa ja näytät herrallesi tuon?"
"Enemmän tarjoa meille!" huus Camelo raivoissaan.
"Lorut loppu on. Kysymyksessä veres, henkesi on kokonaan."
Käsivartensa kilvin peitti hän kolminkertaisin,
Keihästään heilautti hän raivoin riehuvin
Ja tähtäsi taas ja heitti. Walthari kumarsi vain
Sen tieltä, ja ruohonurmeen se kiisi suhahtain.

"Hyvä on", huus Walthari, "olkoon nyt niinkuin tahdotte siis!"
Ja peitsen tumman urho myös heitti. Se peitsi kiis,
Se kiiti, kilven reunan vasemman puhkaisten,
Ja Camelon oikean käden se naulasi lanteeseen
Sekä upposi selkään ratsun, mi pystyyn hypähtäin
Olis Camelon suistanut maahan; mut peitsi nyt esti sen näin.
Camelo kilven antoi pudota kädestään,
Vasemmin käsin peistä irrottain itsestään;
Vaan Walthari esiin syöksyi, asennon otti vahvan
Ja miekkansa pisti häneen syvälle asti kahvaan,
Yhdessä miekan ja peitsen veti pois — oi hirveät haavat! —
Ratsastaja ratsuinensa alas vaipuen kuolon saavat.

Näin Camelo herra kaatui, ja kuoleman huomasi tään
Hänen veljensä poika Kimo, myös Scaramund nimeltään.
"Haa! Minuhun koski se", huus hän. "Pois kaikki te muut nyt vaan!
Nyt kuolen tai kostaa kalliin sukulaiseni kuoleman saan."

Hän itkien juoksi; ahdas oli tie ja kuoppainen,
Ei voinut kenkään käydä avuksi hänellen.
Hän kiristi hampaitansa: "Aarteita en tahdokaan,
Vaan saavun setäni verta kovasti kostamaan".
Hän kahta keihästä kantoi; vapis harja kypärin.
Walthari vastasi hälle vain mielin uljahin:
"Jos taistelun alkaja olin, en käymästä kuoloon kiellä;
Vaan keihäsi pisto ei sentään saa lävistää mua vielä."

Nyt heitti Scaramund keihäät nopsasti peräkkäin.
Kävi kilpeen ensimmäinen, mut toinen maahan päin.
Nyt paljasti hän miekan, eteenpäin ratsastain,
Waltharin otsaa turhaan halkaista koettain.
Kävi kypäriin se isku kumisten, helisten;
Säkenet synkkään metsään sinkoili säihkyen.
Vaan Waltharin keihäs kiiti nyt salaman lailla vain
Heti Scaramundin kaulaan, hänet maahan pudottain.
Pään pois löi Walthari hältä, ei auttanut rukouskaan.
Sedän seurassa veljenpoika näin sortui kuolemaan.

"Edespäin!" huus hurjana Gunther; "niin kauan me taistelkaamme,
Kun väsy hän ja aarteen sekä hengen häitä me saamme."
Werinhard kolmanneksi määrättiin. Hän ei huoli
Keihästä heittää, hällä on joutsi vain ja nuoli.
Etäältä jo hän ampuu niin monta laukausta;
Vaan Waltharin jättiläiskilpi suo oivaa suojelusta.
Ja ennenkuin apua saapuu, jo viini tyhjänä on.
Vimmastuin siitä hän syöksyy miekalla taistelohon.
"Mielestäsi nuoleni varmaan ylen heikot ja keveät ovat",
Hän huusi, "mut iskuni, huomaa, on raskaat kyllä ja kovat!"

"Mä tässä taistelussa oikeutta vartoon vaan,"
Walthari vastasi, keihään lennättäin kulkemaan.
Se ratsuun sattuu. Ratsu nyt pystyyn hypähtää,
Pudottaa miehen maahan, ja itekin kaatuu tää.
Walthari mieheltä rientää nyt miekan valtaamaan,
Ja kypärin poistaen tarttuu hiuskiehkuraan vaaleaan:
"Ylen myöhään voihtit, nyt kuuro pyynnöilles olen jo."
Werinhard päätönnä makaa, kun kuluu tuokio.

Ruumiina kolme jo makaa. Ei Gunther kyllästy vaan;
Neljänneks Ekkefrid urho saa mennä taistelemaan.
Saksassa hän oli kerran surmannut herttuan,
Ja pakolaisena pääsi hän frankkien huostahan.
Rajulla raudikolla hän esiin ratsastaa,
Ja taisteluvalmista miestä hän ilkkuen kiihoittaa:
"Aseellinen noitako olet ja kuljet läp' ilmojen?
Tai lienet metsän peikko? Et kai ole ihminen?"
"Tapaisesi kulkurit", pilkkas Walthari, "ne tunnetaan,
Ne oikeille ihmisille ovat kuormana, kiusana vaan.
Mut saksalaisilles kohta saat kertoa kummia,
Mitä kokea, nähdä ja kuulla sait Wasichenwaldissa."

"Sitä koetelkaamme", hän lausui, ja hurjasti heiluttaen
Rautaista peistänsä, nosti ja voimalla viskasi sen.
Se kilvestä kimmahdi, kilpi kova liiaksi olikin.
Walthari, partaan naurain, sen viskasi takaisin:
"Kas nyt, miten metsän peikko omas sulle lahjoittaa;
Syvempään käymään varmaan käsivarteni voima sen saa."
Se heitto se halkasi kilven kovan, härjännahkaisen,
Repäsi takin ja tunki keuhkoihin syvällen.
Kuolleena Ekkefrid vaipui, veri haavasta virtaili.
Walthari saaliiksensa hänen ratsunsa korjasi.

Hadvart oli viides urho. Hän jätti keihään pois
Ja tahtoi koittaa, eikö miekalla voittoa vois.

Hän pyysi kuninkaalta: "Jos voiton saavutan,
Suo voitettun kilpi mulle; mä sitä halajan".
Hän ratsain pyrki; mutta tien ruumiit hältä sulki.
Hän silloin hyppäsi maahan ja jalkaisin vain kulki.
Sitä Walthari kiitti; mut Hadvart hän alkoi kiljumaan:
"Sä makaat kääriyneenä kuin käärme kiemurassaan
Ja luulet voivasi luodit ja nuolet välttää vaan;
Mut nyt minä miekalla sulle käyn iskuja antamaan.
Kauniiksi on maalattu kilpes, sä pois pian laske tuo,
Kun taistelun palkinnoksi sen kuningas mulle suo.
Se ei saa loukkaantua; sen saada haluaisin.
Ja jos asiat kääntyy toisin, ja minä häviön saisin,
Nuo kumppanit kimppuus käyvät, heti olet henkeä vailla,
Et pelastu, lennä ja liidä vaikk' ilmassa linnun lailla."

Pelotonna Walthari vastas: "En kilpeä anna, en;
Mä sille olen velkaa niin suuren kiitoksen.
Vihollisilta suojan soi kilpeni ainoastaan,
Minulle ajotut haavat mielellään ottaen vastaan.
Sen hyödyn sulle vielä tänäänkin näyttää saan;
Jos ei sitä olisi mulla, en tässä seisoiskaan."
Tähän Hadvart vastasi: "Kohta sun täytymys on se heittää;
Et myös saa ratsuas pitää, et kultaas etkä neittä.
Mä vielä kerran neuvon: Pois laske kuormasi nyt,
Jota tähän päivään asti olet päälläsi pitänyt."

Nyt miekan hän tempasi; taisto oli varsin vaikea,
Walthari keihästä käytti, hän hakkasi miekalla.
Säkeneitä moisia ennen ei koskaan nähty siellä.
Väsymättä he otteli; frankit katsoivat ihmemiellä.
Niin kilvet kilkahteli, ja kypärit kalkkui vaan,
Kuin milloin tammi piuluin terävin taitetaan.

Hypähti Wormsin urho ja heilautti miekkaa,
Kerralla Iyödäksensä vastustajansa hiekkaan.
Walthari sen terään tarttui; vastustajaltaan hän
Näin tempas miekan ja heitti sen kauas metsähän.
Rukoili nyt Hadvart. Mut Walthari virkkoi vaan:
"Mitä ruikutat, kumppani siinä? käy kilpi nyt kaappaamaan!"
Molemmin käsin hän keihään kohotti ja pisti, ja nyt
Vastustaja vaipui maahan, oli ottelu päättynyt.
Sen niskalle Walthari vielä jalan laski, keihästäin
Yhdellä iskulla kilven ja miehen maahan näin.

Nyt Hagenin sisarenpoika kävi taistoon kuudenneksi.
Sen Patafrid oli nimi. Eno kun hänen aikeensa keksi,
Koetti pyytäen saada hänen mielensä muuttamaan:
"Kas, kuolo jo nauraa sulle! Miks sinne kuljetkaan?
Oi käännny, poikani käännny! Sua nuoruutes viekoittaa.
Waltharia voittamaan tarvis on kuntoa oivempaa."

Pyynnöistä piittaamatta pois kiiti nuorukainen,
Kun kunniata niittää hän tahtoi saada vainen.
Murheisna huokaili Hagen, ja harmissaan hän sanoo:
"Oi ahneus kyltymätön, oi kurja kullan jano!
Kitaansa helvetti kaiken tuon malmin kaatakoon
Pois ihmisiltä, sen haltuun lohikäärmeen antakoon!
Ei kellään ole kyllin. Kukin hyörien, pyörien vaan
Yhä kokoon käärii riistaa. Oi narreja tosiaan!
Oi sokea siskonipoika, miks kiidät kuolemaan?
Min tiedon mä tuoda saatan äidillesi lapsestaan
Ja nuorelle vaimolles, kun hän murheisna odottaa,
Eik' yhtään lasta vielä, mi hiukankin lohduttaa?"

Näin virkkoen kynelet vierä poskilta rinnallen.
"Hyvästi pitkäksi aikaa, sä poika armainen!"

Walthari kauas kuuli, kun ystävä valitti;
Tulijalle, mi riehuen ryntäs, hän lausui hellästi:
"Mies uljas, kuule neuvo ja luovu aikeestas,
Tekoihin toisenlaisiin voit säästää voimias.
Kas, tässä urhoja makaa, ne lyötynä on kuin teuraat.
On paha mieli mulla, jos sinä niitä seuraat."

Tulija huus: "Älä sure, jos kuolen; taistele vaan!
Mä taisteluun nyt saavuin, en jaarittelemaan".
Näin huutaen hän heitti peitsensä lentämään.
Walthari löi sen syrjään omalla keihäällään.
Voimasta heiton ja tuulen etäälle lensi tuo
Ja kallionluolaan saapui Hiltgundin jalkain luo.

Pelosta kiljahti neito; hän kolosta kallion
Kurkisti, tokko vielä Walthari pystyssä on.
Nyt vielä hillitöntä varoitti Walthari,
Vaan raivoten miekan se tempas ja sillä sivalsi.
Walthari kilpensä turvin on vaiti, mut kuitenkin hän
Näin vertoja vetää tän hurjan hampaitaan kiristävän.
Nyt huimaan miekan iskuun Patafrid valmistui;
Vaan Walthari varttansa kaarsi ja maahan polvistui.
Näin tyhjään käynyt isku vei iskijän kumohon.
Walthari nousi kohta. Nyt voitto varma on.
Tosin Patafrid myös pyrki ylös uudesti lyömähän,
Vaan turhaan. Pistos vatsaan lopetti elämän.
Hänen sielunsa liiteli täältä ja nuori ruumiinsa
Ajan hukka turha oli tuosta metsän pedosta.

Puolesta kuolleen Gervig ratsasti kostamaan
Yli ruumisten, kun ne täytti jo polun kokonaan.
Kun Walthari vainajalta ruumiista irroitti pään,
Kaksteräinen sotakirves lens kädestä kostajan tään.
— Se ase siihen aikaan oli rakkain frankkien. —
Walthari sieppasi kilven, ruumistaan verhoten.
Nopsasti juosten, rakkaan sai peitsen hän kätehen.
Hurmeisen miekan pisti hän pystyyn nurmehen,
Asettuin taistoon. Melkein on kumpikin sanaton,
Hirmuinen halu taistoon kun kummallakin on.
Tuo ystävänsä kosti, tää henkeä suojeli huolin.
Kovia iskuja kyllin annettiin kumminkin puolin.
Oli pitempi Waltharin keihäs, ja hän ratsua ohjasi
Gervigin ympäri, jotta vastustaja väsyisi.
Walthari vihdoin huomasi hänen nostavan kilpeään;
Ruumiiseen Gervigin silloin hän syöksi peitsen pään.
Nyt Gervig seljältä suistui. Hän huudahti tuskassaan,
Ja kuoleman omana maata hän polki kauhuissaan.
Ruumiista tästä myöskin irroitti sankari pään.
— Se kuuluisa Wormsin kreivi oli ollut eläissään.

Nyt vasta säikkyivät frankit ja pyysivät ruhtinastaan
Taukoomaan taistelusta; vaan hän oli jyrkästi vastaan.
"Haa!" raivosi hän, "te miehet kokeneet ja urhokkaat,
Vihan sijahan kun vahingosta olette pelokkaat!
Pitääkö lyödyksi tulla mun Wasichenwaldissa näin
Ja sitte lyötynä käydä Wormsissa allapäin?
Tuon muukalaisen kultaa mä tahdoin ensin vaan.
Nyt janoon hänen vertaan. Te ettekö janoakaan?
Vain kuolo kostaa kuolon. Veri vaatii verta vaan."
Näin virkkoi Gunther, ja kaikki sai intoa uudestaan.
Kuin olisi turnaus ollut tai kilpailtu leikitellen,
Niin kuoloa kohden kaikki nyt riensivät kilvoitellen.
Ja kalliopolkua pitkin perätysten he ratsasti.
Sill'aikaa kypärin päästään Walthari hellitti,
Ripusti puuhun tuon sekä tuoksua metsän tuoreen

Hengitti täysin keuhkoin, näin virkisti luontonsa nuoren.

Nyt nopsasti Randolf herra tuli esille ratsastaen
Walthariin rautaisen, raskaan keihäänsä tarkaten.
Hänet olisi lävistänyt; vaan onneksi hänellä
Oli haarniska mestarinäyte, Welandin tekemä.
Pian tointui urho ja piti valmiina kilpeä vaan;
Hän kypäriä päähän ei ehtinyt pannakaan.
Waltharin korvissa kalpa Randolfin suhahtaa,
Paljaasta päästä leikkaa se kaksi kiharaa,
Vaan ilman haavaa. Toisen lyö tuiman iskun tää,
Niin että kilpeen kiinni iskusta miekka jää.
Walthari nyt nuolena hyppää taapäin ja taas edespäin,
Hän Randolfin saa satulasta ja miekattomaksi näin.
Hänet painaen maata vastaan, rinnalle astahtaa:
"Nyt kaljupäisyyteni saat päälläsi sovittaa,
Et tästä koristeesta voi vaimolles kerskata."
Näin virkoen voitetulta löi pään hän ruumiista.

Yhdeksäs urho Helmnod nyt riensi taistoon suoraan.
Väkähaarukkaa hän laahas, mi kiinni oli pantu nuoraan,
Jota pitivät jääneet urhot selkänsä takana.
He aikoivat, kun koukku käy kilpeen, paikalla
Tuon nuoran vetää luokseen voimalla nopeasti,
Waltharin kaataaksensa näin maahan huokeasti.
Kaarella haarukan heitti nyt Helmnod: "Hoi, mies raukka."
Hän huusi, "kas, kuolosi täältä kimppuusi kiitäen laukkaa!"
Läpi ilman heittoase nyt lensi suhisten,
Kuin käärme iskee puusta sihisten saaliisen.
Ja koukku karskahti kilpeen. Kas, kiinni se siihen saikin!
Hikipäin veti frankit nuoraa yksissä voimin kaikin.
Ja voitonhuudot kaikuu nyt kautta metsämaan.
Kuningas vetäjäseuraa myös tullut on auttamaan.
Vaan niinkuin jättiläissaarni juurillaan horjumaton,
Niin melusta piittaamatta Walthari aukossa on.
Hän seisoo horjumatta. Nyt joukko koettaa
Edes kilven tempaamalla häneltä irroittaa.

Loput neljä kahdestatoista näin ryntäsi taistelemaan.
Laulussa niiden kaikkein nimetkin mainitaan:
Eleuther eli Helmnod oli urho yhdeksäs
Ja kymmenes Trogus herra, Strassburgista lähettiläs,
Ja Speieristä Tannast oli urho yhdestoista,
Vaan Hagenin sijassa Gunther oli itse kahdestoista.

Vimmastui Walthari vihdoon, kun taistelu tuimeni näin. —
Hän kilven pois myös heitti, oli ennen jo paljain päin.
Vain keihääseensä luottain ja rinnan varuksiin
Hän ryntäsi päin, ja ensin löi hän Eleutheriin,
Löi kypärin, pään ja niskan keskeltä kahtia
Ja vielä rinnankin halki yhdellä iskulla.
Nyt syöksi hän Troguksen kimppuun; tämä nuoraan sotkeunut,
Ei millään keinoin päästä olis pakoon onnistunut.
Nuo nuoran vetäjät panneet aseensa olivat pois.
Nyt Trogus turhaan koitti, niit' eikö saada vois.
Walthari saavutti hänet, ja haavat pohkeisin
Molempiin iski syvät, myös vei hänen kilpensäkin,
Ennenkun Trogus ehti. Nyt haavoitettu kostaa
Raivoissaan tahtoi: paaden hän raskaan maasta nostaa,
Niin osaavasti heittäin sen Waltharia päin,
Ett' oma kilpensä rikki keskeltä särkyy näin.
Ruohossa Trogus vielä miekkansa huomasi,
Sen otti ja voimakkaasti vain ilmaa halkoili.
Ei töillään enää voinut hän näyttää miehuuttansa,
Rautainen mies sen sijaan hän oli sanoissansa.

Ja kun kuolon henget vielä ei vieraaks tahtoneet tulla,
Hän huusi: "Oi, olla nyt kilpi! Oi, olla nyt ystävä mulla!
Ei miehuus, sattuma yksin sen voiton sulle toi;
Sait kilpeni sattumasta, miekkaani saada et voi."
"Pian saavun mä!" Walthari virkkoi, ja luokse saavuttuaan,
Käden oikean lyöjältä tuolta pois löi hän kerrassaan.
Oven aukasi toinen isku iankaikkisuutehen
Sielulle. Herra Tannast tuli silloin paikallen.
Hän yhdessä Guntherin kanssa oli aseet ottanut
Ja kilvellä ystävänsä suojaamaan saapunut.
Walthari kääntyi lyömään, ei suinkaan mielellään,
Ja, hartiat halki ja kylki puhkaistuna tykkänään,
Jo Tannast vaipui: "Terve sinulle tuhannesti",
Hän vielä kuollessansa kuiskaapi hiljaisesti.
Kirouksia Trogus syytää mielessä katkerassa.
"Siis kuole!" Walthari virkkoo, "ja kerro Tuonelassa,
Mitenkä ystävilles tulit kurjaksi kostajaksi!"
Herjaajan kultaketjuin hän nyt kuristi kuolijaksi.

Näin kaikki kumppanit siinä makas lyötynä.
Laaksoon päin Kuningas kiiti siitä huokaillen, nyyhkyttäin.
Asestetun ratsun selkään hän hyppäsi sukkelasti,
Luo Hagenin riensi suoraan ja itki katkerasti.
Hänen mieltänsä monin pyynnöin koetti hän hellyttää
Ja taistelemaan saattaa. Mut kylmänä virkkoi tää:
"Mua taistelusta estää suvun kehnous, jonka perin;
En taistella myös saata näin varsin kylmin verin.
Myös isäni vaaleni aina, kun keihästä katseli vaan,
Ja pakisi pelkurimaisna, sotataitoa kammotessaan.
Olet myös, kuninkaani, muille tovereille ylpeillyt,
Sä että mun miekkani tuppeen olet ainiaks pistänyt."

Vihastunutta pyysi kuningas uudestaan:
"Ah, poista pois vihas! Mies ollos uljas vaan!
Ja jos sua katkeroitti mun soimaukseni,
Niin yllykyllyin tahdon nyt korvata virheeni.
Jaloa verta tänään liiaksi vuotanut on;
Saatatko nähdä tuota ja olla toimeton?
Ei moista häpeätahraa unohda frankkien maa;
Vihollistemme suusta jo kuulen ilkuntaa:
'Tuli vieras mies, vaan mistä, ei tiedetä ollenkaan,
Löi kaiken frankkien joukon, ei rangaistu kuitenkaan'."

Yhä vitkasteli Hagen. Hän istui muistellen,
Mitä Walthari uskollisna oli tehnyt hänellen.
Vaan herransa hälle kun oikein itsensä nöyristää,
Polvistuin pyytäin hältä — niin sulaa rinnan jää.
Hänen poskilleen puna nousee, hän säälii haltijataan.
Jos vielä hän vitkasteleisi, se kunniaks ei olisikaan.

"Mä teen, mitä, ruhtinas armas, mun tahdot vain tekemään.
Uskollisuudesta täytän, mitä muuten en tekisikään.
Vaan hulluhan on, kuka tuohon syöksyisi suorastaan
Päistikkaa surman hautaan, joka tässä on ammollaan.
Niinkauan kuin Waltharin suoja on kalliolinna tää,
Sotajoukko suurikin turhaan sitä vastaan rynnistää.
Ei kaikki frankkien joukot yhdessä hänen luokseen
Vois päästä; heidän täytyis yritys jättää tuokseen.
Sua huoli ja harmi kun painaa ja tahdot ponnistaa,
Ilmaisen sulle keinon, mi varmemmin onnistaa.
En vannottua valaa rikkoisi milloinkaan,
Edes siskonpojan surmaa en kävisi kostamaan.
Sun tähtesi, herrani, yksin voin vaaraan yrittää.
Siis ensin jättäkäämme nyt tappotanner tää!
Mut laiumella täällä ratsumme olkoot vain,

Niin meidät hän menneen luulee ja poistuu ratsastain.
Kun vain hän lähtee, jättäin tän kallionlouhikon,
Avonaisella kentällä kyllä käsiimme hän saapuva on.
Waltharia vastaan siellä saat taistella tarpeeks asti
Tai viel' enemmänkin, eipä hän antaukaan vapahasti."

Kuningasta Hagenin neuvo kavala miellytti;
Hän suudellen täydellisesti nyt Hagenin hyvitti.
Väijyntäpaikkaa oivaa hakemaan he lähtivät,
Vaan ratsut ruohoa syömään he metsään jättivät.

Jo päivä on mailleen mennyt. On saapunut synkkä yö.
Walthari mieltien seisoo; väsyksiin hänet saanut on työ.
Hän tuumii, viipyiskö vielä hän kalliolinnassaan,
Vai kulkisko uusia teitä läpi aution erämaan.
Hän arvasi Hagenin mietteet ja aavisti juonia vaan,
Kun häntä hän suutelevankin oli nähnyt kuninkaan.
Kaupunkiin — tuumi hän — pelkään, he varmaan ratsastaa
Ja huomenna uusin voimin taas taistelun uudistaa,
Ja siksi he jättivät varsin nyt piilopaikan tään. —
Myös pelkoa metsä synkkä sai häneen syntymään.
Ylt'ympäri piikkiset pensaat, pedot villit ja suuret on siellä;
Harhaillen siell' avuton voi hukata neidonkin vielä.
Tätä kaikkea mielti hän tyystin ja sai siten päätökseksi:
"Miten käykin, olkoon täällä mun leirini huomeniseksi;
Menneeksi varkaan lailla ei kuningas kerskata vois
Yön aikaan pelkurimaisna mun frankkien maasta pois."
Okapäisiä oksia paljon ja pensaita ahtaaseen
Hän aukkoon työnsi, ja niistä hän sai etuvarusteen.
Nyt huoaten katkerasti hän kääntyi ruumiisiin,
Ja kunkin ruumiin runkoon pään liitti takaisin.
Auringonnousua kohden hän kääntyi polvistuen
Ja paljastetuin miekoin rukoili lausuen:
"Sä mailman Luoja, kaikki Sä yksin vain voit säätää;
Ei tahdottasi täällä voi kenkään mitään päättää.
Sua kiitän, että voittaa Sun voimallasi vain
Viholliseni väärät ja kielet häijyt sain.
Oi Herra, jolta koston saa kukin synty musta,
En pyydä syntisiltä — vaan Sulta armahdusta:
Kuolleiden näiden päästä suo luokses kunniaan,
Niin että kerran nähdä taivaassa heidät saan!"
Walthari rukoiltuansa nyt kokosi kuolleiden
Hevoset yhteen joukkoon, ne vitsalla sitoen.
Jäljellä niit' oli kuusi, ja kaks oli kaatunut,
Paetessaan Gunther kolme oli kanssansa ottanut.

Varukset poisti hän; tuopa teki hyvää hiestyneen.
Uljuutta loi hän lausein ilomielisin impyseen,
Virkisti ruuin ja juomin väsynyttä ruumistaan
Ja heittäytyi sitte kilvelleen nukkumaan.
Vaan Hiltgund vartioitsi nyt alkupuolen yön,
Kun lepoa tarvitsi urho, tuo raskaan tehnyt työn.
Vaan itse vahtia pitää hän alkoi aamupuolla,
Kun uuden taistelun uhkaa hänen täytyi surra ja huolla

Pääpuolella istuen Hiltgund yön aikana vartioitsi.
Unen laulun mahdolla kauas hän silmistänsä loitsi.
Pian Walthari nousi ja poisti unen tähteet jäsenistään
Ja käski nukkua neidon ja, kantaen keihästään,
Edestakaisin asteli, työkseen joko ratsuja silmähtäin,
Tahi kuunteli vallilla valvoin, ja yö pian päättyi näin.

Sarasti päivä. Nyt maahan kastetta lankesi,
Ja pensaat, lehdet ja korret nurmella helmeili.
Walthari saapui luokse kaadettuun ruumisten,
Koristeet sekä aseet niiltä anastaa aikoen.

Käteensä hän kypärit otti ja pantsarit, kannukset
Sekä miekat kannikkeineen. Toki jätti hän vaattehet.
Hän neljä ratsua näillä kuormitti ja viidennen
Kuormaksi Hiltgundin nosti, piti itse kuudennen.
Hän seutua tarkastaakseen nyt vallilta ratsasti
Ja haukansilmäyksin ylt'ympäri katsasti,
Piti korvaa tuulta kohti, tarkasti kuunnellen,
Kuulisko liikettä missään tai oksan risauksen
Tai kenties läiskettä kaukaa raskaitten suitsien
Tai kavion kopsetta ratsuin ryntäämään rientävien.

Vaan kaikk' oli hiljaa. Ratsut raskaine kuormineen
Ja Hiltgundin polkua kaitaa hän lähetti edelleen;
Mut itse hän johdatti ratsun, mi kultalippaat kantoi,
Ja ratsasjoukolle tälle aseilla hän suojan antoi.

Tuhatta askelta tuskin tää kulkue vasta kulki,
Kun Hiltgund katsoi taakseen, pelosta vaaleten julki.
Kunnaalta huomasi kaksi hän miestä ratsastavan,
Eteenpäin vauhtia vahvaa ne näyttivät kiiruhtavan.
Nyt Waltharille neito hädissään huudahtaa:
"Jo loppu, herrani saapuu; kiireesti paetkaa!"
Viholliset Walthari huomaa ja sai nyt sanomaan:
"Mä suoraan silmiin vaaraa nyt käännyn katsomaan.
Parempi on taistella, vaikka se kuolemaksikin ois,
Kuin tavaroita paitsi ratsastaa tyhjänä pois.
Sä kultaratsu ota ja riennä pakohon;
Tiheässä lehdossa tuolla hyvä turvapaikka on.
Oivassa asemassa rinteellä vartoon noita
Ja ritarillisesti tervehdän tulijoita."

Waltharin neuvoa neito paikalla seurasikin,
Vaan Walthari esiin otti nyt kilven ja keihäänkin,
Eteenpäin tietä menen kuin vieras kulkija vaan.
Mut huuto kuului kaukaa jo Gunther kuninkaan:
"Tuhosi on nyt tullut, sä sankari hirveä;
Sen tuovat sulle ne, joita kuin koira haukut sä.
Avoimelle kentälle astu, saat uusia iskuja siellä;
Alunko lainen on loppu, nyt näyttää saat sen vielä.
Et antaunut, ja paon myös hylkäsit, huimapää.
Saa nähdä, jos palkakses onni myös tänään ennättää."

Halveksuin Walthari vastaan ei virkkanut sanaakaan,
Kuin kuuroksi olisi tullut; Hagenille lausui vaan:
"Oi Hagen, ystävä vanha, mitä onkaan sattunut,
Kun mielesi minua kohtaan on aivan muuttunut?
Sa sylissäni itkit, kun lähdit tänne pois,
Ja tien nyt suljet multa, niin etten kulkea vois.
Päinvastoin tuumin, että kun kerran kotiin kuljen,
Suot avosylin, että syliini sinut suljen,
Ja että sä ystäväsi kestiset riemumieliä,
Suot lahjoja ja saatat, kun kuljen kotitiellä.
Olen kulkenut outoja teitä. Mä silloin tuumailin:
Ah, ollapa frankkien luona ja armahan Hagenin!
Unohtanutko jo lienet lapsuudenleikkimme,
Kun yksin mielin samaan päämaaliin pyrimme?
Joko ystävyytes on mennyt? Ah, kohta kun vain sinut näin,
Kajasti kotini kallis ja vanhemmat silmissäin.
Olin uskollisna sulle hovissa ainiaan,
Pane pois siis mielesi karsas, ole vanha ystävä vaan!
Sua siitä mä kunnioitan, ja jos olet mieleen mulle,
Mä kultaa kilpesi onton panen täyteen lahjaksi sulle."

Vihaisena vastasi Hagen, katsellen kolkosti:
"Väkivaltaa harjoitat ensin, puhut sitte viekkaasti.
Uskollisuuden rikoit: olin läsnä, sen tiesitkin,

Ja siskonipojan kimppuun kävit armotta kuitenkin.
Älä puolla itseäs sillä, ett' olin etäällä;
Aseeni ja ryhtini kyllin jo kaukaa tunsit sä,
Ja miekallas sentään surman sai armas nuorukainen,
Vesa vaalea. Ystävyytes näin oli lorua vainen.
Siis kultaa sulta en vaadi, en veljesliittookaan,
Kuollutta siskonipoikaa kädestäsi vaadin vaan."

Nyt Hagen hyppäsi maahan seljistä hevosen,
Walthari ja kuningas Gunther myös tekivät samaten.
Kaks yhtä vastaan seisoo valmiina taistelohon,
Kun toinen aamuhetki nyt kulumassa on.
Ja ottelun alkoi Hagen, keihäänsä heittäen;
Se korkean kaaren tehden lens' ilmassa suhisten.

Walthari ei voinut väistää sen tieltä kumartain,
Hän kilpensä keihästä kohti asetti vinoon vain.
Kuin marmorista keihäs kilvestä ponnahti,
Mättääseen lähimmäiseen syvälle upposi.

Nyt saarnivartisen keihään myös viskasi Guntherkin,
Hän heitti rohkein mielin, vaan voimin vähäisin.
Se kohtasi kilven reunaa, ei jaksanut särkeä vaan,
Walthari helposti poisti sen kilvestä pudistain.
Se oli huono merkki. He tarttuivat miekkoihin.
Walthari keihästä käytti kiukkuisin katsehin.
Kun liian lyhyet miekat ei ulettuneetkaan,
Niin ilkeä juoni mieleen juolahti kuninkaan.
Hänen heittämänsä keihäs oli jaloissa Waltharin,
Hän olisi mieluisesti sen temmannut takaisin
Ja iski silmää, jotta nyt Hagen hyökkäisi,
Ja hän kullankirjatun kalvan tuppeensa sysäsi.
Oli oikea käsi nyt vapaa — hän tarttui keihääseen,
Piti kiinni siitä ja aikoi sen temmata itselleen;
Vaan Walthari hurjasti hyökkäs nyt kimppuun Hagenin
Ja voimakkaasti astui keihäälle Guntherin.

Tää yllätys kuningasta kovasti kauhistutti,
Hänen polvensa horjui aivan ja henkeä ahdistutti.
Oli kuolo jo läsnä. Mutta kiireesti kiitäen
Tuli Hagen apuun. Silloin hän nousi vapisten,
Ja tuima taistelu alkoi taas kohta uudelleen.
Walthari kesti taiston tän epätasaisen.
Hän seiso lailla karhun, jota ajavat raivokkaasti
Metsästyskoirat, ja niitä se iskee voimakkaasti,
Pudistain möristen päätään. Voi häneen koskijaa!
Hän kuoliaaksi sen kohta syleillen puristaa,
Ja haukkuen vauhkot koirat pois pakoon ennättää. —
Näin raivosi korkeimmillaan nyt myöskin taistelu tää.
Hätä otsalla kunkin urhon oli kolminkertainen:
Kova taistelun tuska ja kosto ja päivä helteinen.

Walthari ahdistettu nyt katseli ympärille:
Pääsiskö pakoon mistään, ja lausui Hagenille:
"Oi Hagdorn[35] vehreälatva, mua mielusti pistäisit
Ja sankarivoimani hurjin hyppyines murtaisit,
Vaivoihin kyltyneenä nyt kanssasi taistelen,
Ja vaikk' olet jättiläisvahva, sua sentään lähentelen."
Hypähtäen hän keihään uljaasti viskasi.
Se Hagenin varuksista palasen repäisi,
Hipaisten, vaikka hiukan, myös hänen ihoansa,
Kun kestävä oli Hagen myös varustuksiltansa.
Vaan tupestansa miekan nyt Walthari sivaltaa
Ja iskee Guntherin kilpeen ja kilven syrjään saa.
Tää miekan isku kävi hirmuisen huimasti:
Se Guntherilta jalat lanteista irroitti.

Nyt puolikuolleena Gunther makasi kilvellään.
Vaalistui Hagenkin varsin, tuon iskun nähdessään.
Ylös Walthari heilautti miekkansa hurmeisen,
Kuninkaalle kuoliniskun nyt antaa aikoen.
Vaan Hagen työnsi päänsä esteeksi iskulle tälle,
Kypäristä säkenesade nyt sinkoili ylähälle.
Oli kovaksi kypäri tehty. Helisten särkyi miekka.
Läpi ilman lenti pirstat pensaisiin, ruuhon, hiekkaan.

Walthari — hältä kun miekka murskaksi särkyi näin —
Hypähti mielin mustin, vihasta vimmapäin,
Halveksuin viskasi kahvan — mitä tuolla toimeen saa,
Vaikk' onkin taidolla tehty ja kullasta kimaltaa?
Vaan juuri kun hän ilmaan kätensä heittoon nosti,
Löi Hagen käden poikki, näin ystävyiden kosti.
Oli urhokas oikea käsi, tuo kauhu monen maan
Ja kunniamerkkejä täynnä — hiekalla hurmeessaan.
Ei vasenkätisenä vielä Walthari paeta
Osannut; kolkolta näytti hänen jäykkä katseensa,
Puri tuskasta hampaat yhteen ja laski kilvelle vaan
Katkaistun oikean käden sekä sieppasi vasempaan
Taas käyrän puolimiekan; hän Hunnien maassa sen
Hätävaraksi oikealle oli ottanut lanteellen.

Vihamiehen kosti hän tällä: löi päästä Hagenin julman
Koko oikean silmän, kun syvään hän haavoitti oikean kulman
Ja otsan ruhjoi ja huulet syvälle halkaisi;
Kuus poskihammasta suusta se isku irroitti.

Näin päättyi taisto. Nyt kaipas lepoa kumpikin.
Riisuntaan varusten vaati jano hurja ja haavatkin.
Ylpeinä sankarit suuret nyt taukosi taistostaan,
Samanlaiset voimiltansa ja urhoisuudeltaan.
Molempain voimista kyllin jo merkkejä olla alkaa:
Waltharin käsi on tuolla — ja täällä Guntherin jalka,
Tuoss' silmä Hagenin säihkyi: näin kukin puolestaan
Kokosi paikalle tälle aarteita Hunnienmaan.

Nuo kaksi istui. Kolmas makasi maassa vaan.
Yrteillä hurmeen tulvaa he heikensi haavoistaan.
Walthari Hiltgundin huusi nyt sinne urhojen luo,
Haavoille siteet laitto oivasti immyt tuo.
Walthari virkkoi sitte: "Nyt viiniä meille tuo;
Ansainneet olemme sitä, se terveyttä suo.
Ja ensimmäisen ryypyn nyt Hagen saakohon,
Kuninkaalle uskollinen ja uljas hän ollut on;
Mä vaikeimmat vaivat kärsin, siis toisen tarvitsen;
Vain hiukan taisteli Gunther, hän saakoon kolmannen."
Niin neito viiniä ensin vei eteen Hagenin;
Jano suuri vaivasi häntä, hän virkkoi kuitenkin:
"Herralles Waltharille voit maljan ensin täyttää,
Parhaaksi meistä muista hän itsensä voinut on näyttää."
Ja hilpeä, pisteliäs Hagen, vaikk' olikin väsynyt,
Ilomielin viiniä maistoi kera vanhan ystävän nyt,
Ja jälkeen kilpien kalkkeon ja tappeluvoimien paljaan
Nuo kaksi nyt leikkiä lasi ratokseen ääressä maljan.

"Mene", nauroi Hagen, "hirven pyydäntään, veikkonen,
Ja muhkea nahkakinnas taljasta teetä sen.
Kun sitte villalla annat tuon kintaan taidolla täyttää,
Se monen mielestä varmaan kädeltä oikein näyttää.
Lanteellas oikealla täst'edes, vastoin tapaa,
Leveä kalpa kanna, vasen lantees olkoon vapaa.
Ja Hiltgund jos joskus syliisi vaipuisikin,
Syleillä häntä saatat vain käsin vasemmin.
On kieroä kaikki työsi, kun kaikki on vasemman puolinen."

"Vähät tuosta", Walthari vastaa, "sä yksisilmäinen, huolin.
Vasemmallakin hirviä kaadan mä kyllä keihäin, kirvein;
Vaan vast'edes koskaan sulle ei maista paistit hirvein.
Näky kaunis, kun palvelijoitas torut karsain silmin yksin,
Ja kun luot katseen kieron urosten tervehdyksiin!
Vaan vanhana veikkonas annan nyt neuvon, ja oiva on tuo:
Kun tästä kerran pääset kotiisi lietesesi luo,
Makuinen lapsenvelli jauhoista ja maidosta keitä,
Hampaattomalle se maistuu ja vahvistaa jäsenettä."

Näin leikkiä laskien syntyi taas veljeys uudestaan.
Nyt haavasta kärsiväisen he kantoivat kuninkaan,
Varovaisesti ratsulle nostain, pois lähtivät kulkemaan,
Päin Wormsia frankit kulki ja Walthari kotiaan.
Nyt korkean kunniamaineen uros nuori saavutti tää,
Ja Hiltgundin puolisoikseen hän sai pian yhdistää.
Isänsä kuoleman jälkeen hän tehtiin valtiaaksi.
Hän tuimissa taisteluissa sai vielä voiton ja maineen;
Vaan kynäni liian on tylsä; siis päätän lauluni aineen.
Jalo lukija, kohtelee vainen teostani suosiolla!
Se huono, heikko ja halpa sinusta taitaa olla;
Jalot aatteet kuitenkin siinä mun mieltäni nostattaa.
Ole kiitetty Jesus! Näin lopun Waltharin laulu saa.

VIIDESKOLMATTI LUKU.

Loppusoinnahdus ja päätös.

"Näin lopun Waltharin laulu saa." — Hän lauloi hyvin, kelpo erakkomme Ekkehard, ja hänen Walthari-laulunsa on kunnias muistomerkki saksalaisesta hengestä, ensimmäinen suuri runoelma kotimaisen sankaritaruston piiristä, joka ajan ruosteen raiskaamatta on säilynyt jälkimaailmalle. Tosin on siinä helähtely toisenlaisia säveliä kuin jonkun nykyaikaisen runoilijan kultareunaisessa kirjasssa, — suuren sankariajan henki puhalttaa siitä, hurjana ja hirvittävänä kuin myrskyn kohina tammistossa; siinä kilahtaa ja säkenöi miekaniskuja ja halaistuja kypäroitä ja kilvenreunoja, ja lempeä lirittelevästä huilunäänestä on siinä yhtä vähän merkkiä kuin rikkiviisaasta löpöttelemisestä Jumalan ja maailman suhteen; — ja vielä on siinä jotakin muuta: jättien kamppailua ja jättien pilantekoa, vanhaa, yksinkertaisen suoraa uroshenkeä, kunniallista, hurskasta ja hiljaista rakkautta ja oikeata suorasukaista vihaa, — ne olivat Ekkehardin rakennusaineet; mutta siksi pä tulikin hänen teoksestaan terve ja voimakas runoelma, joka seisoo vastassa muinaissaksalaisen runouden ovella suurena ja kunniantunnossaan kallionlujana kuin joku noista rautaanpuetuista jättiläisistä, joita myöhempien aikojen kuvaava taide kernaasti asettaa palatsien portinvartijoiksi.

Ja jos vanhan, usein miltei pakanallisen katsantokannan jyrkkyys ketä loukkaisi, niinkuin raaka tuulenhenki merenrannan hietasärkillä tuottaa kylmetyksen ja yskän hännystakkiin puetulle keikarille, se muistakoon, että ken tämän laulun lauloi, oli itse mukana hunnilaistaistelussa, ja että hän lauloi sitä kiharat tuulen heiluteltavina, joka puhalsi korkean Sämtiksen lumiaavikkojen yli, monta sataa syltä laakson lakeuksien yläpuolella, sudennahka viittanaan ja kallionkappale kirjoituspöytänsä.

Sula vahinko on, että veitikkamaiset henget ja tontut jo kauvan sitte ovat lakanneet hyödyllisestä toimestaan, muuten ei monellekaan meidän päiviemme kynäniekoista olisi hullummaksi, jos näkymättömät kädet yht'äkkiä tempaisivat hänet mahonkipöytänsä äärestä nuokkumasta ja kantaisivat hänet Ebenalpin viheriäisille niityille; — tuonne ylös, missä "Vanha mies" vuorivaltansa majesteetissa katselee runoilijan olan yli hänen konseptiinsa, missä kuilut ammottavat jalkain alla, ukkonen kaksitoistakertaisesti kajahtaen jyrisee solien halki ja korppikotka ylhäisen yksinäisenä kaartelee sateenkaarta kohti, siellä pitää hänen laulaman jotakin suurta, tai sitte katuvaisena langeta polvilleen ja tunnustaa mahtavalle luonnolle syntiä tehneensä.

Kertomuksemme lähestyy loppuaan.

Olisi kenties ollut sille eduksi, jos Ekkehard nyt laulunsa päätettyään olisi kuollut lempeän kuoleman;

siitä olisi tullut vallan liikuttava loppu, jos olisi kuvattu miten hän tuolla ylhäällä istui luolansa edustalla, katse tähdättynä Bodenjärvelle päin, harppu laskettuna kallion kylkeä vastaan ja oikea käsi puristavana pergamenttikäärettä, ja miten häneltä silloin sydän olisi särkynyt, joka olisi sitte antanut aihetta kauniiseen vertaukseen, miten laulajan kulutti hänen oman henkensä hehku ja miten hän siitä kuoli kuin kynttilä, joka syö itsensä tuhaksi juuri kuin se valkeassa liekitsee; — mutta sitä mielisuosiota ei Ekkehard kuitenkaan ole osottanut muistolleen jälkimaailman silmissä.

Oikea runoelma tekee ihmisen terveeksi ja mieleltään reippaaksi. Niinpä olivat Ekkehardin posket työn kestäessä ruvenneet hehkumaan, ja hän tunsu itsensä niin voimakkaaksi, että usein ojensi käsivartensa ilmaan ikäänkuin musertaakseen suden tai karhun yhdellä nyrkiniskulla. Mutta kun hän oli saattanut Waltharinsa hädän ja kuolettavien haavojen kautta onnelliseen loppuun, silloin riemuitsi hän niin, että tippukivet hänen luolansa katossa lienevät kummeksien katselleet toisiaan; vuohille tallissa hän heitti kahdenkertaiset heinäannokset, mutta käskyläispojalle hän antoi muutamia hopeakolikoita, jotta tämä laskeutuisi alas Sennwaldiin Reininlaaksossa ja hankkisi hänelle nahkasäkillisen punaviiniä. Niinpä oli silloinkin kuin nyt: Kun kirja on loppuun saatettu, tekee kirjoittaja ilohypyn.[36]

Sen vuoksipa hän istuikin illalla Ebenalpilla vanhan paimenen luona ja kilisteli urheasti tämän kanssa ja otti hänen kaulastaan alppitorven, astui kallionkielekkeelle ja puhalsi kohti etäisyydessä häämöttäviä Hegaun huippuja, iloisesti ja vallattomasti, kuin olisi tahtonut houkutella herttuattaren ja Praxediksen linnan alttaanille ja tervehtää heitä hilpeällä naurulla.

"Jos minä uudelleen syntyisin maailmaan", sanoi hän ystävälleen, "ja olisin pudonnut suoraan taivaasta ja saisin vapaasti valita tyyssijani, niin luulenpa että putoisin vuorikirkkoon enkä minnekään muualle".

"Te ette ole ensimmäinen", vastasi vanhus nauraen, "jota olo tykönämme on miellyttänyt. Kun veli Gottschalk vielä eli, tuli kerran viisi munkkia Italiasta käymään hänen luonaan; ne toivat mukanaan paljon parempaa viiniä kuin mitä Sennwaldista saadaan, ja kolme päivää ne viipyivät täällä ylhäällä ja hyppelivät niin että kaaput liehuivat heidän korviensa tasalla; vasta kun tuli poismeno, panivat he naamansa asianmukaisesti rypyyhin ja yksi heistä piti vielä pitkän puheen karjallemme. 'Te kelpo vuohet, olkaa vaiteliaita', sanoi hän, 'Novalesen apotin ei tarvitse tietää mitään henkemme harhateistä'.

"Mutta sanokaapas minulle suoraan, vuoriveli, mitä te viime päivien kuluessa niin olette istua murjotelleet yksinänne luolassanne? Olenhan kyllä nähnyt teidän piirtelevän koko joukon variksenvarpaita ja muita riimuja aasinnahalle — ettehan vain ole tehneet mitään pahoja loitsuja karjallemme ja vuorillemme? Muuten..." paimen katsahti nuoreen munkkiin uhkaavasti.

"Minä olen kirjoittanut laulun", vastasi Ekkehard.

"Kirjoittanut! Kirjoittanut!" murisi vanhus. "Minua se ei liikuta laisinkaan, ja korkea Sántis on, jos Jumala suo, näkevä vielä lapsiamme ja lastenlapsiamme, jotka eivät tiedä miten piirintä ja kynää kädessä pidetään, mutta kirjoittaminen ei ikinä voi olla mikään hyvä taito. Ihmisen pitää käydä suorana, jos hän tahtoo olla Jumalan kuva, mutta ken kirjoittaa, sen pitää köyristää selkensä; eikö se ole päinvastoin, kuin mitä Jumala on säätänyt? Sen täytyy siis olla isästä perkeleestä. Varokaa itseänne, vuoriveli! Jos näen teidän vielä kerran istuvan luolassanne kuin myyrä ja kirjoittavan, niin kautta pitkäisen! — silloin astun minä alppimestarina väliin ja revin lehtenne palasiksi tuulen viedä. Järjestyksen pitää täällä vallita ja suoran ryhdin, me emme siedä mitään teeskentelyä!"

"En tule sitä enää tekemään", sanoi Ekkehard nauraen ja ojensi vanhukselle kätensä.

Kelpo alppimestari oli kumentunut punaisesta Sennwalder-viinistä.

"Ja kautta pitkäisen ja salaman!" torui hän edelleen, "mitä se tietää, kirjoittaa laulua? Narripeliä! Kirjoittakaapa tämä hauskuuden vuoksi lehdillenne jos osaatte!"

Hän viritti alppijoelluksen niin soinnuttoman karkeilla luonnonäänillä, että harjautuneimmankin korvan olisi ollut mahdoton keksiä siinä mitään sanalla tai nuottikirjaimella merkittävää.

— — Samaan aikaan istui Passaussa Tonavan varrella piispanpalatsin viiniköynnöksien kaartamassa puistohuoneessa muhkeimmassa miehuudenkukoistuksessaan oleva mies kivisen pöydän ääressä. Kuvaamattoman hieno piirre väreili ruskean parran peittämän suun ympärillä, uhkeat kiharat valuiivat samettilakin alta hartioille, hänen tummat silmänsä seurasivat kirjoittavan oikean käden kulkua. Kaksi vaaleakutrasta poikaa seisoivat uteliaina hänen istuimensa puoleen päin ja katselivat hänen olkansa yli. Jo oli monta lehteä täyttynyt kertomuksilla matkoista ja myrskyistä ja hädästä ja urheain miesten kuolosta ... hän kirjoitti jo viimeistä lehteä. Eikä kestänyt enää kauvan, kun hän laski kynän kädestään ja joi pitkän, vakavan siemauksen unkarilaista viiniä pöydällä seisovasta suikeasta haarikosta.

"Joko se on valmis?" kysyi toinen pojista.

"Valmis on!" nyökkäsi kirjoittaja, "kaikki on valmista, miten se alkoi ja miten se tuli ja miten se sai katkeran lopun."

Hän ojensi pojalle lehdet, ja riemuiten juoksivat molemmat enonsa, piispa Pilgerimin luo ja näyttivät hänelle kirjoituksen. "Ja sinä itsekin olet siinä, kallis eno", huusivat he, "piispa sisarentyttärensä kanssa ratsasti Passauhun — kahdesti olet mainittu ja kolmestikin!"

Ja piispa Pilgerim siveli valkeata partaansa ja lausui: "Te voittekin iloita siitä, rakkaat nepaani, että Konrad antoi teidän olla tarinan kulettajina; sillä vaikka Tonavassa kolme päivää ja kolme yötä juoksisi sulaa kultaa, ette voisi siitä mitään arvokkaampaa onkia kuin tämän laulun. Se on suurin historia, mitä maailmassa ikinä on tapahtunut."

Mutta kirjoittaja seiso i kirkastetuin kasvoin puutarhan viiniköynnösten ja vaahterain alla ja katseli lakastuneita punaisia lehtiä, joita tuuli oli repinyt oksista, ja katseli alhaalla virtaavaan Tonavaan; silloin rupesi hänen oikea korvansa helakasti soimaan, sillä juuri samana hetkenä oli Ekkehard ylhäällä alpillaan täyttänyt puumaljansa viinillä ja lausunut vanhalle paimenelle: "Minulla oli kerran hyvä toveri, jonka vertaista ei ole missään maanäärissä, Konrad nimeltään; ja naislemmestä ja maailmankunniasta ei ole mihinkään, mutta vanhalle ystävyydelle olen kiitollisuuden velassa aina kuolemaani asti. Teidän pitää juoda hänen terveydekseen; hän on yksi, josta Sämtiksellä olisi iloa, — olisipa hän täällä!" Ja paimen oli tyhjentynyt maljan lausuen: "Vuoriveli, minä uskon sananne. Hän eläköön!"

Sen vuoksi soi Passaun miehen korvassa; mutta hän ei tiennyt mistä se tuli. Ja hänen korvassaan soi vielä, kun piispa Pilgerim tuli hänen luokseen puistoon, takanaan tallimestarin taluttama vanha, valkea, kapinen ja toissilmäinen hevonen; ja piispa nyökkäsi teräväkärkisellä hiipallaan ja lausui armollisesti: "Mestari Konrad, mitä kirjoititte sisarenpoikani huviksi, sitä ette ilmaiseksi kirjoittanut; minun kokenut sotaratsuni olkoon teidän!"

Silloin värähtivät Konrad mestarin hienopiirteiset huulet alakuloiseen hymyyn ja hän ajatteli: "Se onkin minulle oikein, miksi rupesinkaan runoilemaan!" — mutta ääneen hän lausui: "Jumala sen teille palkitkoon, herra piispa, sallinette ehkä minun levähtää pari päivää työni jälkeen."

Ja hän silitteli vanhaa valkoista ratsua ja hyppäsi vastausta odottamatta sen selkään ja istui ylpeästi ja miellyttävästi satulassa ja pakottaen nöyrän eläimen vaivaloiseen raviin ratsasti hän pois.

"Panenpa paraan jahtihaukkani vetoon tunturikyryhkyksparia vastaan", sanoi vanhempi pojista, "että hän taas ratsastaa Bechelareniin maakreivin linnaan. Hän on aina sanonut: 'Niin mielelläni kuin sovitan'kin' armollisen herrani piispan lauluuni, voin siinä pystyttää muistomerkin myöskin maakreivitär Gotelindelle ja hänen kauniille tyttärelleen, he minua kuitenkin hienoimmin palkitsevat!'"

Tällä välin olin Konrad mestari jo ratsastanut piispan palatsin portista ulos; hän katseli kaihomielin Tonavan alajuoksuun päin ja alkoi laulaa heleällä äänellä:

"Sanoipa silloin hänelle samainen soittomies:

'Maakreivi, siloiseksi sun Luoja teki ties,
Sait rikkautta paljon ja valtaa, kunniaa,
Suloisen vaimon vielä, eloa rauhaisaa.
Ja kuningas jos oisin', hän vielä virkahti
'Ja kruunua jos kannoin, niin totta vaimoksi
Mä itselleni soisin kaunoisen tyttäres,
Mi on kuin päivä nähdä...'"

Mutta hänen näin pitkälle päästyään pölisi häntä vastaan tiellä tomupilvi, joka pakotti hänen sulkemaan äkkiä silmänsä ja lakkaamaan laulamasta.

Säkeet olivat laulusta, josta piispa juuri oli palkinnut häntä; se oli saksankielinen sankarirunoelma, joka nimi oli Nibelungenlied...

— Vähitellen tultiin syksyyn. Ja vaikka silloin taivaan ranta illoin peittyi hehkvampaan rusotukseen kuin muina vuodenaikoina, tuo se mukanaan kylmiä tuulahduksia, niin että alpeilla asuvaset varustautuvat muuttamaan alas laaksoihin, eikä mikään sudennahka estä hampaita lyömästä loukkua vilun takia.

Tuores lumi välkkyi kaikilla huipuilla eikä näyttänyt enää ajattelevan tänä vuonna väistyäkään. Ekkehard piti paimenille viimeisen vuorisaarnansa. Sen päätyttyä tuli Benedikta hänen puheilleen. "Nyt on loppu meidän ihanuutemme täällä ylhäällä", sanoi hän, "huomenna lähtevät sekä ihmiset että eläimet alas talvilaitumelle. Minne te menette, vuoriveli?"

Kysymys kävi kovin Ekkehardin sydämmelle.

"Jäisin kaikkein mieluimme tänne", vastasi hän. Benedikta naurahti heleästi. "Huomaan, ettette ole istunut täällä yhtäkään talvea, muuten ei mielenne tekisi jäämään tänne toiseksi. Tahtoisinpa mielelläni nähdä teidät teljettynä tänne mökkiinne, kun pakkanen paukkuu nurkissa niin että värisette kuin haavanlehti, lumivyöryt vierivät kaikkialla ympärillänne ja jääpuikot kasvavat aina suuhunne asti... Ja kun kerran yritätte laskeutua laaksoon ruokaa noutamaan, on lunta polulla mökkinne korkeudelta; otatte askeleen, niin vajoatte polviin asti, otatte toisen, niin heleijaa — mustasta kaapusta ei ole näkyvissä enempää kuin karpäsestä, joka on pudonnut maitokehloon... Ja tänä vuonna on ollut niin paljon lumisirkkusia, ne tietävät ankaraa talvea. Huu, miten iloitsenkaan ajatellessani noita pitkiä iltoja, kun istumme lämpimän uunin ääressä päresoihdun valossa ja kehräämme pellavia; rukki hyrisee, valkea räiskää ja me kertoilemme kauneimpia juttujamme, ja ken on kelpo poika, saa istua mukana kuuntelemassa. Vahinko, ettei teistä ole tullut paimenta, vuoriveli, niin mielelläni ottaisin teidätkin mukaani tupaistujaisiin."

"Se on todella vahinko", sanoi Ekkehard.

Seuraavana päivänä lähtivät paimenet karjoineen juhlasaatossa alas laaksoon toivotettuaan alpeille hyvää talviunta. Kun lähtijät olivat kadonneet synkkään männikköön ja heidän laulunsa ja karjankellojen kilkatus oli etäisyydestä kiirien viimein hälvennyt, astui Ekkehard takasin mökkiinsä. Hiljainen vuoristoelämä oli hänelle opettanut, että yksinäisyys on vain elämän koulu, mutta ei elämä itse, ja että se välttämättömästi turmeltuu arvottomaksi yksilöksi, ken tässä pahassa maailmassa vain joutilaana kulkee yhä omaan itseensä painuneena.

"Ei auta", sanoi hän itselleen, "minunkin on tästä lähdeittävä taas laaksoloihin. Lumi pyryyttää liian kylmästi, ja minä olen liian nuori jäädäkseni tänne erakoksi."

"Hyvästi, ylväs Sántis, mun kelpo vartijain,
Hyvästi vihree alppi, sua muistaa mielen ain!
Sua kiitän antimistas, oi pyhä unhotus,
Ohi on vanha murhe ja mielen raskaus.
Kirkastui sydän täällä, siin kukat puhkesi,
Ja uuteen taistoon taasen mun mielen hehkuvi.
Uneksi nuorukainen, tul' inha tuskan yö,
Vaan alpein raittiudessa taas syttyi miehen työ!"

Hän säilytti vähät tavaransa matkalaukkuunsa. Kalleimpansa, Waltharin laulun, hän asetti huolellisesti verhottuna ylimmäksi; hymyily päilyi hänen huulillaan, kun hän näki vielä joitakuita tarve-esineitä seisovan ympärillään. Kallion kielekkeellä oli puoleksi tyhjentynyt mustetolppo; sen viskasi hän alas syvyyteen. Kolmikulmainen harppu nojasi kaihomielisenä luolan turvepenkkiä vastaan. "Sinä jääös tänne jällele sulostuttamaan sen yksinäisiä hetkiä, joka tulee minun jälkeeni", virkkoi hän. "Mutta elä soi hänelle lienteitä ja hempeitä säveliä, muuten valukoon tippukivistä vettä kielille, niin että ne ruostuvat, ja jäätikköjen myrskyt puhaltakoon sisään, jotta ne katkeavat!"

"Minä olen laulanut lauluni loppuun!"

Hän ripusti harpun nauiaan seinälle.

Erakko-aikanaan hän oli veistänyt itselleen vahvan jousen, ja viini ja nuolia oli jälellä vielä Gottschalkin peruja; ne hän otti nyt mukaansa kelpo aseiksi. Näin varustettuna ja sudennahka hartioilla hän seisoi vielä hetkisen majansa ovella luoden pitkän, pitkän katseen onnellisen kesäasuntonsa ympäristöihin, yli rakkaiksi käyneitten huippujen ja alas Merialppijärven tummanvihreän männikön sisästä välkkyvään silmään. Hänestä eivät nämä paikat olleet koskaan näyttäneet niin kauneilta kuin nyt. Tikka, joka oli valinnut saman vuorenhalkeaman asunnokseen, lensi tuttavallisesti hänen olalleen ja hakkasi terävällä nokallaan häntä poskiin; sitte lehahti se mustanpunaisenkirjavassa loistossaan ylös siniseen ilmaan, aivan kuin viedäkseen korkealle Sántikselle sanoman Ekkehardin poislähdöstä.

Mutta Ekkehard nakkasi keihäänsä olalleen ja astui tuttua, huimaavan jyrkkää vuoripolkua alas. Ascherin kallioseinän luona hän vielä kerran pysähtyi, viittasi kädellään jäähyväiset erakkomajalleen ja päästi suustaan huhuilevan huudon, joka pani Kamorin ja korkean Kastenin soinnahtamaan ja kajahti vyöryen takaisin Maarwiesin kupeista ja eteni aina vuoriston kaukaisimpiin sopukoihin. "Sepä poika osaa!" virkkoi alhaalla laaksossa muuan kotiin palaava paimen toverilleen. "Melkein kuin vuohipaimen!" sanoi toinen samassa hetkessä, jolloin Ekkehard katosi kallioseinämän taa.

— — Nouseva päivä oli jo heittänyt muutamia säteitään vuorikirkkoon, joka surullisena kuin asukkaittensa jättämä linnunpesä katseli alas laaksoon. Mutta vuoriveli ei palannut milloinkaan takaisin.

Bodenjärven varsilla varustauduttiin viininkorjuuseen. Eräänä lempeänä syysiltana istui Hadwig rouva linnansa puistossa, uskollinen Praxedis vierellään. Kreikkalaisneidolla oli nyt murheelliset päivät. Hänen emäntänsä oli alakuloinen, tyytymätön ja tyly. Tänäankään ei keskustelu tahtonut sujua. Se olikin ikävä muistopäivä.

"Tänään on siitä vuosi", virkahti Praxedis näennäisen välinpitämättömästi, "jolloin kulimme Bodenjärven yli puhuttelemaan Pyhää Gallusta". Herttuatar pysyi ääneti. "Sen jälkeen on paljon tapahtunut..." yritti Praxedis jatkaa, mutta sanat kuolivat hänen huulilleen.

"Tiedättekö, valtiattareni, mitä ihmiset kertovat Ekkehardista?" kysyi hän hetken äänettömyyden jälkeen.

Herttuatar katsahti ylös. Hänen huulensa puristuivat yhteen. "Mitä he kertovat?" sanoi hän välinpitämättömästi. "Spazzo herra tapasi äskettäin Reichenauun apotin", kertoi Praxedis, "joka sanoi hänelle: 'Tiedättekö uutisia? Alpeille on onni tapahtunut, korkea Sántis kajahtelee harpun soitosta ja runoilijan liverryksistä, uusi Homeeros on pesinyt sille, ja jos hän vain tietäisi, missä luolissa runottaret asuntoa pitävät, niin voisi hän johtaa heidän tanssejaan kuin ennen muinoin cynthalainen Apollo.' Ja kun Spazzo herra päättään pudistaen vastasi: 'Mitä se minua liikuttaa?' — vastasi apotti: 'Se on teidän Ekkehardinne; Sankt Gallenin luostarista on huhu tuonut hänestä meille tämän sanoman.' Spazzo herra oli silloin nauraen sanonut siihen: 'Kuinka osaa se laulaa, joka ei osaa edes kertoakaan?'"

Herttuatar oli kavahtanut seisaalleen. "Vaikene!" lausui hän, "en tahdo siitä mitään kuulla". Praxedis tunsu hänen kätensä eleen ja lähti murheissaan tiehensä.

Mutta Hadwig rouvan sydän ajatteli toisin, kuin hänen suunsa puhui. Hän astui puutarhan rintanojan luo ja katseli kauvas Helveetsian vuorille päin. Hämärä oli laskeutunut, pitkiä, raskaita, teräksenharmaita pilvenliuskareita makasi liikkumattomina iltaruskon päällä, joka värisi ja lieskasi alakuloisesti niiden painon alla. Päivän viimeisen säteen kajastaessa lieventyivät hänenkin ajatuksensa. Hänen katseensa kiintyi kauvaksi korkeaan Sántikseen; — hänestä tuntui kuin näkisi hän näyn, kuin avautuisi taivas ja enkelit laskeutuisivat alas ilmojen halki kantaen tuttuun munkinkaapuun verhottua miestä, — ja mies oli kalpea ja kuollut, ja kirkas ja ihana sädekehä ympäröi autereista joukkoa...

Mutta Ekkehard ei vielä ollut kuollut. Hiljainen, sihisevä ääni säikähytti herttuattaren hänen mietteistään, hänen katseensa harhaili sitä kallionkielekettä kohti, josta vanki kerran oli laskenut alas — tumma haamu katosi varjoon, nuoli lensi Hadwig rouvan pään yli ja putosi hitaasti hänen jalkainsa juureen.

Hän nosti tuon merkillisen ampuma-aseen maasta ylös. Vihollisen käsi ei ollut lennättänyt sitä kaarelta; hienoja pergamenttiliuskoja oli kääritty sen pään ympärille, ja terä oli verhottu kukkaisvihkoon. Hän irroitti lehdet ja tunsu käsialan.

Se oli Waltharin laulu. Ensimmäiselle lehdelle oli kirjoitettu vaaleanpunaisella värillä: "*Schwaabin herttuattarelle jäähyväistervehdys!*" Ja sen alla oli apostoli Jaakobin lause: "*Autuas on se mies, joka on koetuksen kestänyt!*"

Silloin kallisti ylväs rouva päänsä ja itki katkerasti.

* * * * *

Tähän päättyy kertomuksemme.

Ekkehard kulki avaraan maailmaan; korkeata Twieliä ei hän enää koskaan nähnyt, eikä Sankt Galleriakaan. Hän tosin oli mietiskellyt palatako jälkimäiseen katuvaisena syntisenä, kun hän alpeilta laskeuduttuaan oli saapunut sen tuttujen muurien eteen. Mutta silloin hänelle oli muistunut mieleen vanhan alppimestarin sanat: "Ken kerran on ollut kauvan paimenena, se ei kernaasti enää rupea käskyläispojaksi" — ja hän kulki ohi. Myöhemmin on kuultu paljon saksilaisten keisarien hovissa eräästä Ekkehardista, joka oli ollut ylpeä, uhkamielinen ja itseensä sulkeutunut mies, yhdistäen hurskaaseen mielenlaatuun syvää ylenkatsetta maailmaa kohtaan, mutta elämänhaluinen ja tarmokas ja kaikkiin taitoihin perehtynyt. Hän oli keisarin kansleri ja hänen nuoren poikansa kasvattaja, ja hänen neuvonsa merkitsi paljon valtakunnan asioissa. Sanalla sanoen, kirjoittaa muuan historioitsija hänestä, hän tuntui aikalaisistaan heitä ylevämmältä henkilöltä, niin että yleisenä puheena oli, että hän vielä odotti itselleen kirkon korkeinta arvoa.

Keisarinna Adelheid osotti hänelle täydellistä kunnioitustaan. Hän myöskin etusijassa sai aikaan, että ylimielistä tanskalaiskuningasta Knuuttia kuritettiin asevoimalla. Meille on tietymätöntä, oliko tämä Ekkehard sama, josta tässä kertomuksessa on puhuttu.

Toiset ovat myöskin väittäneet, että Sankt Gallenin luostarissa oli ollut useampia Ekkehard nimisiä miehiä, ja ettei Waltharin laulun kirjoittaja olisi sama henkilö, joka Hadwig rouvalle latinaa opetti. Mutta ken tarkkaan on seurannut tätä kertomusta, jonka nyt olemme onnellisesti loppuun saattaneet, tietää asian paremmin. —

Niiden muiden henkilöjen kohtaloista, joita kertomuksemme on osottanut lukijan silmäin eteen, ei ole paljoa ilmoittamista.

Herttuatar Hadwig ei enään mennyt miehelle ja saavutti hurskaassa leskissäädystä eläen korkean iän. Hän perusti myöhemmin vähäisen luostarin korkealle Twielille ja lahjoitti sille Alemanniassa olevat tiluksensa. Ekkehardista ei enää kukaan uskaltanut puhua hänen läsnäollessaan; mutta Waltharin laulua hän luki ahkeraan ja ammensi siitä alati uutta lohdutusta yksinäisyydessään: Reichenaun munkkien tosin todistamattoman lausunnon mukaan hän osasi sen miltei ulkoa.

Praxedis palveli korkeata emäntäänsä uskollisesti vielä muutamia vuosia, mutta vähitellen virisi hänessä vastustamaton ikävä päivänpaisteiseen ja värihoitoiseen synnyinmaahansa, ja hän väitti, ettei enää jaksanut hengittää Schwaabin ilmaa. Runsailla lahjoilla varustettuna lähetti herttuatar hänet silloin kotimaahansa; Spazzo, jalo kamariherramme, seurasi häntä ritarillisesti aina Venetsiaan asti. Muuan kreikkalainen kaleerilaiva vei tämän aina yhäti miellyttävän neidon P. Markuksen kaupungista Byzantiumiin. Hänen kertomuksensa Bodenjärven rannoilla asuvista hurjan uskollisista barbaareista saivat kaikki kamarirouvat ja neidot kreikkalaisessa keisarihovissa epäillen pudistamaan päätänsä, aivan kuin olisi hän puhunut lumotusta merestä ja satujen maasta.

Moengal vanhus piti vielä kauvan uskollisesti huolta seurakuntalaistensa sielunhyvästä. Kun hunnit taasen uhkasivat rosvoretkillään, mietiskeli hän laajaa suunnitelmaa heidän vastaanotokseen. Hän esitti Blach-kentälle kaivettavaksi joitakuuta satoja syviä salahautoja, ne peitettäväksi puunoksilla ja ruohoilla ja niiden takana odotettavaksi vihollisia täydessä sotarintamassa, kunnes ne miehineen ratsuineen järjestään syöksyivät kuoppiin. Mutta nämä ikävät vieraat eivät näyttäytyneetkään enään Hegaussa ja riistivät vanhalta pastorilta huvin saada kolhia heitä päähän isolla iiriläisnuijallaan. Lempeä kuolema saavutti vanhan metsämiehen hänen levätessään erällä haukkajahdilla.

Hänen haudalleen harmaan kirkon varjossa yleni rautatammi, josta tuli niin iso ja mukurainen puu, että ihmiset sanoivat sen olevan vesan kirkkoherravainajan kelpo Cambuttasta.

Audifax, vuohipaimenemme oppi kultasepäntaitoa ja muutti Konstanziin piispanistuimen läheisyyteen ja valmisti siellä paljon kauniita töitä. Hän toi seikkailutoverinsa uskollisena morsiamenaan kotiinsa, ja herttuatar oli kummina heidän esikoiselleen.

Luostariteini Burkardista tuli mainehikas apotti Sankt Gallenin jumalanhuoneeseen ja hän valmisti juhlatilaisuuksia varten vielä monia tusinoita oppineita latinalaisia värssyjä, joista jälkimaailma, kiitos ajan kuluttavalle hampaalle, kuitenkin on säästynyt.

... Ja ovat nämä kaikki jo aikoja sitten tomua ja tuhkaa, vuosisadat ovat nopeassa kulussa kiitäneet niiden paikkojen yli, missä heidän kohtalojensa langat punottiin, ja uudet tarinat ovat saattaneet vanhat unhotukseen.

Korkea Twiel on saanut vielä nähdä paljon sodan ja rauhan tapahtumia; moneen uljaaseen ratsastaisteluun lähteville ovat sen portit avautuneet ja moni vanki on huokaillut sen holveissa, kunnes ylpeillekin juhille lähestyi loppu, ja muuanna kauniina kevätpäivänä vuori tärisi perustuksiaan myöten ja viholliskäden murtamat muurit ja tornit lensivät ilmoihin.

Nyt on hiljaista tällä kukkulalla, vuohet vain käyvät rauhallisesti mahtavien raunioiden keskellä; — mutta yli kimeltävän Bodenjärven tervehtää sitä sinervästä etäisyydestä Sántis yhtä rattoisasti kuin ennen vuosisatojen takaa, yhä vielä on mitä miellyttävin tehtävä sen pehmeässä ruohossa maaten katsella avaria maita.

Ja tämän kirjapahasen kirjoittajakin on itse monena ihanana kevätiltana istunut ylhäällä sen huipulla, yksinäisenä, outona kulkijana, ja kuret ja haikarat ovat kierrelleet pilkallisesti häntä aivan kuin ivatakseen hänen yksinäisyyttään, eivätkä huomanneet, että kirjava ja kunnianarvoisa seurue oli kokoontunut hänen ympärilleen. Sillä muurien raunioissa seisovat ne haamut, joihin lukija tämän kertomuksen kuluessa on tutustunut, ja kertoivat hänelle kaikki juuri niinkuin tapahtunut oli ja viittasivat hänelle ystävällisesti kehoittaen, että hän kirjoittaisi kaikki paperille ja auttaisi heitä uudelleen elämään junalla ohitse suhahtavan jälkimaailman muistissa.

Ja jos hänen on onnistunut luoda sinullekin, rakastettu lukija, joka kärsivällisesti olet kestänyt loppuun asti, havainnollinen kuva noista kauvan sitte kadonneista ajoista, niin ovat hänen vaivansa ja ajoittainen päänpakotuksensa runsaasti korvatut. Voi hyvin ja ole hänelle edelleenkin suosiollinen!

Viiteselitykset:

[1] Paikkakunta Schwaabissa. Suomentajan muist.

[2] Sovitussakko (Wehrgeld) on keskiaikaisen rikosoikeuden mukaan — joka määräsi melkein kaikki rikokset ja loukkaukset sovittavaksi rahalla — persoonalliseksi hyvitykseksi (*Wette, fredum*) ja häirityn rauhan sovittamiseksi ensin kansalle, myöhemmin maan hallitsijalle suoritettava sakkoraha. Vanhat kansanlait luettelevat myöskin kaikenlaisten eläinten kohdalta sovitussakkoja, jotka eläimen kuollessa tai vahingoituessa sen omistaja sai periä. Jos vahinko oli enemmän sattuman aiheuttama, ei mitään rauhanrikkomista ollut tapahtunut, joten Spazzo herralle olisi käynyt jotenkin vaikeaksi pakottaa Fridingenin haltija korvaamaan susikoiransa tekemä tuhotyön.

[3] Kosioimisia Byzantiumin hovin ja Saksan ruhtinasten kesken tapahtui tähän aikaan sangen taajaan ja molemminpuolisesti. Usein lähetettiin saksalaisia piispoja tätä tarkoitusta varten Konstantinopoliin. Sankt Gallenin "*Liber benedictiorum*" moititaan suuresti, että Saksan ylhäinen miesmaailma halveksien oman maan tyttäriä nouti itselleen vaimoja Italiasta ja Kreikasta. Mutta Saksan herrain mieltymyksen Byzantiumin naiseen käsittää hyvin lukiessaan niitä kuvauksia, mitä silminnäkiöt ovat antaneet siitä uudesta hengestä ja niistä rakastettavista seuratavoista, jotka tulivat Saksan keisarihoiviin Otto II:sen kreikkalaisen puolison Teofanon mukana. Yksinpä vakava skolastiko Gerbert, sittemmin paavi Sylvester II, antoi tunnustuksensa byzantilaisten naistapojen viehätökselle. "Kun minua kohtasivat nämä miellyttävät kasvot ja nämä sokraattiset keskustelut, unhotin kaikki murheeni, eikä minua enää surettanut ajatus poissiirtymisestääni."

[4] Rorschachia mainitaan keskiaikaisissa kirjoituksissa useasti läpikulkupaikkana Italiaan matkustettaessa. Sankt Gallenin luostarilla oli voutioikeus siihen.

[5] Konstanzin apottipiispan Salomo III:n suuri ensyklopedinen teos (*Glossae Salomonis*), joka sisältää 9:n vuosisadan loppupuoliskon koko tietovaraston.

[6] Sankt Gallenin luostari oli kuuluisa luostarisääntöjen ankarasta noudattamisesta ja jäsentensä hyveellisestä elämästä. Sen vuoksi pidettiin suurena kunniana tulla otetuksi sen jäseneksi "merkittynä veljenä" — *fratres conscripti* — jolloin tuli saamaan ansion hurskaudenharjoituksesta, itse siinä kuitenkin mukana olematta. Useat tästä kunniansta maksoivatkin suuria summia. Vieläkin tallella olevan luettelon mukaan on "merkittyjen" joukossa ollut keisareja, Saksan, Englannin ja Ranskan kuninkaita, prinsessoja, kreivejä ja piispoja.

[7] Arkkienkeli Mikael oli keskiajalla monenlaisen taikauskon esineenä. Luultiin hänen vartioivan Isä Jumalan valtaistuinta, jopa toimittavan maanantaisin hänen edessään messuakin. Veronan piispa Rather innottelee saarnassaan *de quadragesima* ankarasti tällaisia raa'an aistillisia mielikuvitteluja vastaan.

[8] Wendelgard rouvan kaiho saada takaisin vankeudessa kituva puolisonsa meni täytäntöön hauskalla tavalla. Siitä kertoo Ekkehardin kronikka seuraavaa: Hän lähti erakkomajastansa aina kerran vuodessa Buchhorniin juhlallisesti viettämään kreivi Ulrikin muistoa. Kun hän tällöin kerran omakätisesti jakeli köyhille almuja, seisoi kerjäläisten joukossa muuan mies repaleisessa puvussa ja pahoin raadeltuna; tälle hän antoi puvun. Mutta kerjäläinen ei heittänytkään hänen kättänsä irti, vaan veti hänet syliinsä ja suuteli häntä koko ihmisjoukon nähden. Kun Wendelgard närkästyneenä sellaisesta hävyttömyydestä tahtoi kääntää selkensä muukalaiselle ja jättää hänet palvelijainsa kuritettavaksi, näytti kerjäläinen hänelle erästä vanhaa arpea; ja kuin pitkästä unesta heräten huudahti kelpo rouva riemuiten: "Oi valtijaani, sinä kaikista ihmisistä minulle kallehin, ole tervehditty, herrani, ole tervehditty, sinä ainian minulle suloinen mies!" — ja vaimo lepäsi itkien miehensä sylissä.

[9] Pergamenttikäärtyjen. Suomentajan muist.

[10] Notker Labeo täytti ne toiveet, joita apotti häneen kiinnitti. Hän hankki itselleen aikansa oppineimman miehen maineen. Hän oli, kuten hänen kirjoituksistaan käy ilmi, jumaluusoppinut soittoniekka, runoilija, tähtientutkija ja matemaatiko, hyvin perehtynyt raamattuun, kirkko-isien ja klassikoiden teoksiin ja osasi saksan, latinan ja kreikan kieliä. Hänen meille säilyneet teoksensa käsittelevät psalmeja, Aristotelesta, Boëthiusta, Marcianus Capellaa ja sävellystaidetta. Notker "isohuuli" kuoli korkeassa iässä ruttoon. Ennen kuolemaansa laati hän julkisen ripin, jossa sanoi katuvansa m.m. sitä, että hän kerran munkin puvussa ollessaan oli tappanut suden.

[11] Veljeskunnan sääntöjen rikkomisesta rangaistiin ruoskimisella, johon luostarien asukkaat mielellään alistuivat, vaikka se oli orjain kurituskeino, joka vanhain kansanlakien mukaan vapaalta mieheltä vei hänen vapautensa. Rikollinen sidottiin paaluun ja häneltä riisuttiin päällysvaatteet. Luostarikouluissa rangaistiin patukalla.

[12] Muuan Sankt Gallenin munkki, joka myöhemmin kuitenkin sai lukea tämän italialaisen

musiikkiarvostelun, kirjoitti sen laitaan: "*Vide jactantiam romaniscam in teutones et gallos!*" (Kas siinä jälleen esimerkki roomalais-hävyyttömyydestä saksalaisia ja ranskalaisia kohtaan!)

[13] Vanhoja saksalaisia haltijoita. Suomentajan muist.

[14] "He tahtovat mieluummin tulla kutsutuiksi metsästäjiksi kuin opettajiksi, mieluummin rohkeiksi kuin lempeiksi, mieluummin viekkaiksi kuin sydämmestä yksinkertaisiksi... He lyövät kiekkoa, eivätkä karta arpanoppaakaan. He käsittelevät ahkerasti lautapeliä raamatun asemesta. He tietävät paremmin mitä vääriä heitto sinulle maksaa, kuin mitä sielusi autuus vaatii, kieltää tai käskää; paremmin mitä onnellinen heitto tuottaa, kuin mistä ovat velkapää Jumalaa kiittämään... He teettävät itselleen hopeaisia maljoja, sangen kallisarvoisia kannuja, ruukkuja (*Crateres*), vieläpä juomasarviakin (*Conchas*) melkoisen painavia ja kaikkina aikoina vihattua suuruutta. He maalaavat viiniruukkujaan ja juomasarviaan, sillaikaa kun läheinen basilika on täynnä likaisuutta." (Veronan piispan Ratherin valitus papistosta.)

[15] Niin todella olikin, joku aika sitte saapui Sankt Gallenin luostarin kirjastoon eräs vihreän Erinin kirjanoppinut poika ja pyysi saada nähdäkseen ja jäljentääkseen hurskaan esi-isänsä kuulua teosta. Hänelle annettiin mustaan samettiin sidottu *Codex Priscianus*, jota hän alkoi selailta; mutta pian kuului pidätettyä naurua kirjastonhoitajani korviin, ja kun he saapuivat kuulemaan syytä siihen, käänsi oppinut Dublinin rehtori heille seuraavan iiriläisen käännöksen latinankielisestä tekstistä:

"Jumalan kiitos, että jo alkaa hämärtää!
Armaghin Pyhä Patrik, vapauta minut kirjoitushommista!
Oi, että vieressäni olisi lasillinen vanhaa viiniä!" j.n.e.

Sellaista oli Moengalin käännöstyö!

[16] Pothen, phile peleia. Pothen pothen petasai; j.n.e. (Anakreon).

[17] Hirvittävä kullanhimo, mihin saatatkaan sinä ihmisen koskaan kyllästymättömän mielen?

[18] Tuo merkillinen tapa, että "chrene chrudan" viskaamisella lähimmän maksukelpoisen sukulaisen päälle tämä joutuu velkapääksi suorittamaan verivelasta tuomitun sovitussakon oikean rikollisen asemasta, oli säädettyinä Salilaisen lain 58 luvussa. Mitä nimitys "chrene chruda" oikeastaan merkitsee, siitä ei vielä olla päästy oikein selville.

[19] *Stola* on roomalais-katoliseen pappispukuun kuuluva, hartiaan ympäri viskattava leveä vyö. Suomentajan muist.

[20] Sekä tinan valaminen että katonharjalla käyminen uudenvuoden yönä ovat vanhoja saksalaisia ennustamistapoja.

[21] Yhdeksännen vuosisadan lopusta alkaen aina kymmenennen jälkipuoliskolle olivat Unkarista tulevien raakojen ratsuparvien hyökkäykset Saksan gaueihin todellisena maanvaivana; ne risteilivät pohjassa ja etelässä. Senaikaiset historioitsijat nimittivät niitä milloin avareiksi tai agareneiksi, milloin unkarilaisiksi tai vielä useammin hunneiksi, vaikka niiden polveutumista hunnilaiskuninkaasta Attilasta ei suinkaan ole tepsivästi todistettu. Viimemainittu vanhanaikuinen nimitys on kertomuksessamme säilytetty.

[22] Pakanaluolan vanhuksen haamu on historiallisesti hiukan epäiltävä. Kaikki merkit viittaavat Kaarle Paksuun mutta hän oli kuollut jo ennen 10:nneen vuosisadan ensi hetkeä. Mutta mitä historia erottaa, sen tarina punoo yhteen, ja kuten se kerran itägoottilaiselle Dietrich Berniläiselle (Teodorik Suurelle) antoi Nibelungen-sadussa aseman, jota tällä ei historiallisesti mitenkään voi todistaa olleen, miellyttää sitä tempaista karolingien viimeinen vesa hiljaisesta tyyssijastaan ja suoda tälle oikeutta, jonka aikalaiset häneltä olivat kieltäneet. — Eräs vanha kirjailija mainitsee huhun, että puheena oleva keisari ei ollut kuollut luonnollisella tavalla, vaan kuristettiin kuoliaaksi. Mutta kansa, joka säilytti hänestä aivan toisenlaisen kuvan kuin minkä vihamielisten puolueiden kertomus hänestä on jälkimaailmalle jättänyt, uskoi Alemanniassa vielä kauvan, ettei hän ollutkaan kuollut, vaan että hän, kuten moni muukin vanha uros, istui jossakin syrjäisessä luolassa piilossa ja odotti soveliasta hetkeä astuakseen esiin ottamaan valtakunnan ohjat uudelleen käsiinsä. Useat kapinat Alemanniassa Kaarle Paksun jälkeistä keisaria vastaan todistavat kansan rakkautta ja osanottoa onnetonta hallitsijaa kohtaan. Myöskin uudempi historiankirjoitus on alkanut huomata paksua keisaria kohtaan tehdyn vääryyden ja tunnustaa, että korkeampi papisto, joka niihin aikoihin puuhasi pseudo-isidooristen dekretaalien saattamista valtaan Saksassa ja sen vuoksi tarvitsi vallanhimoisille harrastuksilleen sopivaa keisaria, suuressa määrin on syyppä hänen erottamiseensa.

[23] "Fortis juvenus, virtus audax bellica,
Vestra per muros audiantur carmina,

Et sit in armis alterna vigilia,
Ne fraus hostilis haec invadat moenia.
Resultat echo comes: Eja, vigila!
Per muros eja dicat echo vigila!"

Vaara opettaa runoilemaan! Modenan yövartiain laulu, josta ylläoleva on ensimmäinen värssy, on tunteensa lämmössä ja rytmillisessä kauneudessaan paraita kaikkein aikain sotalauluista.

[24] Valafrid Strabo, Reichenaun apotti, oli karolinkilaisen ajanjakson etevimpiä runoilijoita. Monista hänen latinalaisista runoelmistaan huokuu hellä henki, joka muistuttaa antiikkisten runoilijaan elegioja. Kiitetty on varsinkin hänen elegiansa 'ystävättärelleen' (*ad amicam*), johon Simon Bardo tässä viittaa.

[25] Mainittu "smaragdi" on vieläkin Mittelzellin kappelikirkossa Reichenaussa. Samallaisen kohtalon kuin se sai osakseen myöskin Genovan kuuluisa smaragdimalja, jota pidettiin kaupungin arvokkaimpana aarteena, kunnes se Napoleonin sotien aikana vietiin Pariisiin, huomattiin siellä arvottomaksi värjättyksi lasivalelmaksi ja lähetettiin takaisin Genovaan (1809).

[26] Tarkoittaa Attilan seikkailua roomalaisen prinsessan Honorian, keisari Valentinianuksen sisaren, kanssa; tämä oli kostaakseen sukulaisilleen sen häpeän, että nämä olivat panneet hänet luostariin alentavan suhteensa takia kamariherraansa Eugeniukseen, lähettänyt sormuksensa raakalaiskuninkaalle, siten tarjoutuen tämän morsiameksi.

[27] Ensi hyökkäyksen kunnia Saksan valtakunnan sotarintamassa oli ammoisista ajoista asti schwaabilaisten etuoikeus; sen oli jo Kaarle Suuri säätänyt maanlaissaan.

[28] Gibbon kertoo "Roomalaisen maailmanvallan historiassaan" Attilan huutaneen ennen taistelun alkua Katalaunisilla kentillä sotilailleen: "Minä itse lennätän ensimmäisen heittokeihään, ja se kurja, joka kieltäytyy seuraamasta kuninkaansa esimerkkiä, on varman kuoleman ansainnut!"

[29] Emme voi olla painattamatta mukaan Notkerin laulun yksinkertaisen mahtavata latinaista tekstiä, jonka J. v. Arx on liittänyt "St. Gallenin kantonin historiaansa"; se kuuluu seuraavasti:

"Media vita in morte sumus, quem quaerimus adjutorem,
nisi te domine, qui pro peccatis nostris juste irasceris.
In te speraverunt patres nostri, speraverunt et liberasti eos.
Sancte deus.
Ad te clamaverunt patres nostri, clamaverunt et non sunt confusi.
Sancte fortis.
Ne despicias nos in tempore senectutis, cum defecerit virtus nostra,
ne derelinquas nos.
Sancte et misericors salvator, amarae mortis ne tradas nos."

Tämä laulu vaikutti niin sytyttävästi hurskaiden sotijain mieliin, että muuan kirkolliskokous Kölnissä katsoi olevan syytä kieltää kristityitä piispansa luvatta laulamasta *media vitae* ketään ihmistä vastaan. Evankeeliseen saksalaiseen kirkkolauluun siirtyi se Lutherin käännöksessä: "Mitten wir im Leben sind von dem Tod umfungen j.n.e."

[30] "*Trivium*", kolme tiedettä, kielioppi (grammatikka), väittelyoppi (dialektiikka) ja kaunopuheisuus (rhetoriikka) jotka yhdessä "*Quadriviumin I. quadriviumin*" kanssa —jonka taas muodostivat laskuoppi (aritmetiikka), mittausoppi (geometria), tähtitiede (astronomia) ja sointuoppi (musiikki) —pidettiin keskiaikana "seitsemänä vapaana taiteena." Suom. muist.

[31] Tässä Ekkehard kronikassaan vaihtaa itsensä ja nimensä sen kanssa, mitä tarinassa uskollisesta Ekkehardista kerrotaan.

[32] Joidenkuiden munkkien halu kiristämällä kaapuaan lanteiden kohdalta näyttää siroa kasvuaan sai aikaan niin paljon pahennusta, että Mont Notre-Damen synodi katsoi tarpeelliseksi julkaista sitä vastaan leimuavan kirouksen (972).

[33] Apotin luona asuva
Ne ovat varsin houkkamaiset,
Ei pakanoita paremmat
Ja moukkiakin kehnommat.

[34] Suomentanut Em. Tamminen.

[35] Haghorn = orapihlaja.

[36] Libro completo saltat scriptor pede leto! Reunamuistutus eräässä Sankt Gallenin luostarin

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK EKKEHARD: KERTOELMA KYMMENENNELTÄ
VUOSISADALTA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

**Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™
electronic works**

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus,

or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation’s EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state’s laws.

The Foundation’s business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation’s website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and

donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.